

In quibus
natura hu-
mana con-
sider.
Primus

enumerat status; Primus est purorum naturalium, in quo natura spectatur cum sola perfectione naturali intrinseca, & generali concursu Dei ad actus naturales, excluso omni dono gratuito superaddito naturæ, omnique culpâ ac pœnâ. In quo statu homo experiretur easdem planè difficultates, in subdendo appetitum inferiorem superiori, quas experitur nunc in naturâ lapsâ, si nunc homo consideretur cum sola privatione gratiæ & spoliatione iustitiæ originalis, præcisi habitibus vitiosis, qui ex frequentatione actuum malorum contrahuntur. Fundam. homo in puris naturalibus, & in natura lapsa, solùm differt, vt nudus & spoliatus. Vnde eadem passiones naturam cõsequentes, quæ in hoc statu ex privatione iustitiæ originalis habent rationem pœnæ, in statu puræ naturæ haberent rationem solius proprietatis naturalis, fluentis ex natura, vt ex *preced. disp. sect. ult.* constat: & consequenter in ordine ad eas superandas eandem difficultatem experiretur homo in purâ naturâ, quam experitur nunc in lapsâ, præcisâ gratiâ & culpâ, habitibusque vitiosis. De quo statu certum sit, complacentiâ Dei seu amorè tenuem, qualis est in grauibus peccatoribus, & Philosophis gentilibus, inefficacem ad mandata Dei seruanda, elicitumque vi cognitionis de Deo naturalis, seu vt Authoris naturæ, posse oriri ex puræ naturæ viribus. Neque enim ita manca est natura hominis pura, vt in Authore suo sibi complacere non possit, proprijs viribus, vi cognitionis abstractiue euidenti de Deo. De hoc statu vt minimum falsæ sunt hæc Baij propositiones. *Liberum arbitrium non nisi ad peccandum valet: non valet ad vllum peccatum vitandum. Homo peccat etiam damnabiliter in eo, quod necessario facit. In omnibus actibus peccator seruit dominanti cupiditati. Admitti nequit usus arbitrii bonus, siue non malus.* Siquidem quod potest cognosci naturaliter bonum honestum, potest amari naturaliter: cum non semper difficultas sensui molesta retrahat tanta, quin superari facilè possit. Pelagius hunc puræ naturæ statum, quoad intrinseca adstruxit: fassus eam quoque ad statum supernaturalem gloriæ eleuatam.

8.
Secundus

Medius

Supernat.
quoad mo-
dum

2. Status est, naturæ integræ, siue status consonus naturæ rationali: qui supra priorem addit perfectam subiectionem tum mentis ad Deum authorem naturæ, tum partis inferioris ad superiorem, quem statum docet *Caiet.* esse medium inter puræ naturæ, & iustitiæ originalis. Conuenit .n. cum statu 1. quia non euehit naturam ad finem supernat. sed solùm perficit illam intra limites naturæ, in ordine ad actus morales rationi conformes. Conuenit cum statu iustitiæ originalis in perfectâ subiectione partis inferioris ad superiorem, & mentis ad Deum finem natur. Quare nec dici potest simpliciter naturalis; non enim est naturæ debitus; nec supernat. simpliciter, quia non euehit naturam ad finem supernat. sed dici posset supernatralis quoad modum, quia licet sit indebitus naturæ humanæ, omnibusque indiuiduis eius, est tamen debitus Angelicæ. De quo statu certum quoque est, incommutabiles regulas sapientiæ ac iustitiæ diuinæ cognitas lumine naturæ perfectissimo, vel per fidem naturalem de Authore naturæ, auxilio supernat. quoad modum, sine gratiâ supernat. quoad substantiam, diligi posse constanter, castissimè ardentissimeque, non tamen sine auxilijs naturæ superadditis, indebitisq; quæ compescant omnem sensuum pugnam ad voluptates brutales animum retrahentem. Virtutes, quibus rectè viuatur, magna sunt bona, verissimum est.

at virtutes morales ordinis naturalis dari possunt naturæ integræ, vt magna bona; imò acquiri in aliquo gradu à naturâ purâ possunt: sufficiens robur ad non peccandû, & ad legem Dei implendam dare non possunt, nisi infundatur in gradu perfecto, & auxilia gratuita ordinis naturæ indebita.

9.
Tertius

3. Status est, iustitiæ originalis, qui supra subiectionem partis inferioris ad superiorem, & mentis ad Deum finem naturalem, addit perfectam subiectionem corporis ad animum, & mentis ad Deum finem supernat. per dona supernat. & virtutes infusas, cum exclusione omnis molestiæ & imperfectionis, tam naturalis, quàm moralis; collocans naturam in statu perfectissimæ tranquillitatis & vnionis, quæ cû Deo in hac vita esse posset. De quo statu liquet, nullâ in primo homine fuisse illiciti cibi libidinem, vt nec veneris, nec propriæ excellentiæ, nisi quâ libera sponte excitabat, voluptatis captandæ causa; nulla ad malum titillatio intrinseca præcedebat voluntatem, sed sola extrinseca serpentis suasio. *Abfit, vt beatitudo illa posset, inquit Augustinus lib. 2. de nuptijs c. vlt. aut in illo loco non habere quod vellet, aut in suo corpore sentire quod nollet &c.* Generosis deinde instruetibus supernat. ad amandum Auctorem gratiæ super omnia, nil aliud voluntati superandum vel impellendum erat nisi sua ipsius vis libera, vt amaret supernaturaliter; multò minùs debet voluntas exercere vires alienas, sed tantùm proprias minimasq; iungere viribus gratiæ allicientis: nec debet voluntas flectere ipsâ gratiâ ad exercitium, ad quod est maximè prona, sed debet liberum arbitrium flectere seipsum ad vsum gratiæ: nam voluntatis est consentire vel dissentire solo nutu: vtrumque pari naturæ motu siue ad amandum supernaturaliter, siue ad volendum naturaliter, dispari gratiæ impulsu, quæ ad amandum stimulat eleuatque pendulam libertatem in actum micans, ad nolendum amare aut obedire nil conferebat.

Voluntas
flectit seip-
sam ad
vsum gratiæ

10.
Quartus

4. Status est, naturæ lapsæ: in quo homo consideratur priuatus gratia & donis supernaturalibus, cum continua rebellione partis inferioris contra superiorem, & auersione mentis à Deo sine supernaturali, alijsque habitibus vitiosis, ex frequentatione peccatorum contractis; qui peculiarem addunt difficultatem ad opera honesta exercenda. Constat tamen per peccatum originis nihil de naturali humanæ naturæ proprietate subtractum, ex *Diony.* adeò vt cõmutatio in deterius facta per peccatû sit ipsa subtractio doni supernat. quod totam naturam ad rationis normam componebat: Cæterùm propriæ dotes naturæ mancant.

11.
Quintus

5. Status est, naturæ per gratiam reparatæ. Qui status licet non excludat omnes imperfectiones quarti status, addit tamen gratiam gratum facientem cum reliquis virtutibus supernaturalibus ac moralibus infusis; atque adeò peculiaris auxilia, quibus Deus suis filijs patrocinator. In hoc statu complacentiam de Authore gloriæ, gratiæ, naturæ, etiam tenuissimam, si ex fidei cognitione trahat originem, supernaturalem esse nemo neget, cum fidei diuinæ actus supernat. supparem trahat actum voluntatis: nobiliùs .n. fidei cognitio extimulat liberum arbitrium, quàm obscura rationis lux: & sicut vterque actus & fidei & scientiæ de Deo simul esse possunt in eodem intellectu vel successiuè; ita voluntas geminos elicere actus vtrique lumini respondentes, amoris diuini naturalis & supernat. Qui duplex amor tam certus est, quàm duplex cognitio; naturalis adspirans ad Authorem naturæ cognitum per effectus & dona naturalia,

supernaturalis sequens fidei cognitionem supernaturalem. Adeò vt qui naturalem negat possibilem, videri possit magis negare supernaturalem, cum Pelagio, & hunc ipsum naturalem seu naturę proprietatem nomine tenuis vocare supernaturalem.

11.
In omnib.
indiget ho-
mo gratia
diurna.

In quolibet ex his statu natura humana eget gratia diuina, etsi in vno magis, quàm in alio, prout imbecilliores vires. Maiori auxilio ad opus bonũ peragendum eget in primo, 4. 5. in quibus, præter gratiam ad frænandam concupiscentiam, eget auxilio ad actus supernat. & morales difficiles. In secundo & 3. etsi eget gratia ad opera supernat. non tamen ad omnia opera moralia naturalia: ad ea .n. exercenda non retardatur ab internâ concupisc. quæ gratuito dono frænata, ab honestè operando non impediret. Omitto statum damnationis, & beatit. quia in illo homo non est capax gratiæ, quæ ordinatur ad salutem consequendam; in statu beatit. etsi eget gratia ad actus supernaturales quoad substantiam, qui in nullo statu elici possunt absque concursu supernat. quia tamen illa cõstituit statum beatit. nec ordinatur ad salutem, ad quam consequendam, de gratia cum Patribus & Concilijs disputant Theologi, idè nullam de tali statu mentionem fecerunt: vt nec de statu animarum purgantium: quas, certũ est sæpè elicere actus supernat. Fidei, Spei, Patientiæ, Charitatis, ac virtutum supernat. ad quos non solũm egent gratia comitante supernat. sed etiam præueniente, & excitante, quã non egent beati, cùm ad actus supernat. efficacius excitentur clarã visione Dei, propter quem omnia operantur, quàm excitari possint, quãcunque sanctã cogitatione extra Verbum.

Alij status
tres.

Rèuocatur in dubium sententia, quæ vt Catholica supponitur à Scholasticis, scilicet,

An Deus potuerit creare humanam naturam sine supernaturali gratiã & sine villo peccato etiam originali; sine, An Status pura natura sit possibilis:

13.

Ratio dubij apparès est, ex essentiã naturæ rationalis, quæ quia rationalis est, ex intrinsicis principijs videtur exigere ab auctore suo munificentissimo, posse consequi finem suum perfectissimum quæ proprium, sc. Deum clara visione fruibilem, quã solã naturam beare ipse potest: neque illam visionem Deus suę liberalitati negare potest, nec suę creaturę, si innocens est; ne naturam innocentem, quam beare spectat ad suum Auctorem, ipse miserijs damnet; quod repugnare videtur optimo modo operandi Dei, repugnantia etiam physica. Vnde Pelagius qui hanc essentialẽ exigentiã gratiæ & gloriæ in naturã & debitum in Deo (sunt enim correlatiua) erroneè docuit, nulla in Adam & Angelis primò conditis agnouit dona, eorum naturis profus indebita; & consequenter omnem gratiam supernat. ab eis sustulit; cùm gratia è diametro pugnet cum debito & exigentiã naturæ. Admisit quidem hic hæreticus præstantissimos habitus fidei, spei, & charitatis diuinę, eorumque actus, ac imprimis dilectionem Dei super omnia, cæterosque felicitatis diuinę ac gloriæ meritorios in Adam & Angelis, ipsorum naturis maximè consentaneos, ornatuos, perfectiuos, facilitantes; eos tamen, quia credidit requiri ad integritatem naturę, nec spectare ad statum supernat. ad quem natura, proprijs debitisque sibi viribus relicta, non valeat aspirare, damnatus est ab Augustino & Ecclesiã, vt hostis gratiæ diuinę, quæ gratis datur seu prout indebita naturæ. Si quis igitur in Adam & Angelis non ag-

Pelagij est
nulla ag-
noscere gra-
tia dona in-
debita na-
tura

nosceret, nisi dona cum beneficio primę creationis connexa necessariò in naturã (naturalia vocet aut supernat. perinde est: naturalia consequentiùs vocat Baius infrã propos. damnatã 21.) gratiam supernat. quam Ecclesia in Adam & Angelis præficeret, euerteret. Et consequentiùs cum Pelagio diceret, *peccatum Ada ipsi soli, non posteris nouisse: nec concipi posse naturam spoliatam donis connatur. sicut nec oculum luce, nec intelligentiam Angelorum speciebus intelligibilibus, propter vnus peccatum: multò minùs inflicto vulnus habituale in spiritali naturã posteriorum, qui nullum actuale vulnus acceperunt; imò nec cicatricem stare in eo, cui nulla actualis plaga inflicta est: cùm vulnus naturali modo vestigium sui relinquat in eo subiecto solo, quod actu fuit læsum; & habitus sortiatur subiectum idem, quod actus.*

Dicendum, naturam hominis, & Angelorum condi potuisse ex parte suã & ex parte Creatoris, absque villo peccato & dono gratiæ sanctificantis eiusque proprietatum; & hæc dona esse ipsorum naturis supernaturalia, vt pote extrinseci, superioris diuinique ordinis: consequens est à potiori, vt naturæ adimi potuerint, in pœnam vnus peccati, nullo præiudicio naturæ puræ illato: nullaque sit connexio naturæ cum gratiã connaturalis, multò minùs essentialis gratiæ cum innocentia naturæ. Prob. 1. ex August. qui dum statum naturæ puræ quasi reipsã existentem expugnat contra Pelag. & Manich. de possibili planè admittit. De bono perseuer. c. 11. *Ignorantia & difficultas etiamsi essent hominis primordia naturalia non sic culpanda, sed laudanda esset Deus, sicut in eodem lib. 3. sc. de lib. arb. c. 20. disputamus, & infrã c. 12. Sicut nunc vt ostenderem gratiam Dei non secundum merita nostra dari, multò minùs secundum exigentiã naturæ, vt suprã n. 1. secundum vtrumque sensum hoc defendere malui; & secundum nostrum, scilicet qui obstrictos originali peccato paruulos dicimus, & secundum Pelagianorum, qui originale negant esse peccatum: subdit: ita & in 3. lib. de lib. arb. secundum vtrumque sensum restiti Manicheis sine supplicia, sine primordia naturæ sint ignorantia & difficultas, & tamen alterum horum tenco de facto, alterum ergo de possibili. De lib. arb. lib. 3. c. 20. Si anima talis esse cepit, non solũm ante peccatum, sed ante omnem vitam, qualis alia post vitam culpabilem facta est, non paruum bonum habet, vnde conditori suo gratias agat, & infrã: quòd si ita est, non erit nascentibus animis ignorantia & difficultas supplicium peccati, sed proficiendi admonitio, & perfectionis exordium. Non enim auct meritum boni operis parum est accepisse naturale iudicium, quo sapientiam praponat errori & quietem difficultati, vt ad hæc non nascendo, sed studendo perueniat. quamquam enim in ignorantia & difficultate nata sit, non tamen ad permanendum in eo quod nata est, aliquã necessitate comprimitur. Et ca. 23. Non enim metuendum est, ne vita esse potuerit media quaedam inter reèle factum & peccatum & iudicis sententia media esse non possit inter præmium atque supplicium. En natura sine peccato ac iustitiã orig. concessa expressè ab August. Prob. 2. autoritate Ecclesiæ ac Pontificum, qui dum Baij propositiones has damnant ordine. 55. *Deus non potuisset ab initio talẽ creare hominem, qualis hodie nascitur, nempe sine iustitiã originali. & 75. Falsa est Doctorum sententia, primum hominem potuisse à Deo creati & institui sine iustitia naturali. & 21. Humana natura sublimatio & exaltatio in consortium diuinæ naturæ debita fuit integritati primæ conditionis, & proinde naturalis dicenda, est & non supernat. & 23. Absurda est eorum sententia, qui dicunt hominem**

14.
Fund. Fi-
dei de gra-
tia & p-
orig. inci-
tur. ex
principijs
August.

Pio V.
Greg. XII.

hominem ab initio dono quodam supernat. & gratuito supra conditionem natura sua fuisse exaltatum, ut Fide, Spe, & Charitate Deum supernaturaliter coleret: contradictorias earum, quæ sunt nostræ assertiones; aut de fide, aut fidei affines, orthodoxas saltem verasque declarant manifestè.

15.
Potuit natura ordinari ad naturalem contempl. & amorè Dei.

Prob. 3. Potuit homo ad claram Dei visionem ac supernat. beatitudinem nõ ordinari: ergo creari sine vllò iure ad illam: quod ius est gratia supernat. radix operum meritoriorum gloriæ supernat. radix autem & fructus; meritum & præmium in eodem ordine sunt. Antec. prob. Potuit homo ordinari ad abstractiuam Dei contemplationem & dilectionem commensam suæ naturæ, & ad eam per auxilia ordinis naturalis aspirare; eaque pro modulo suo beari: cum in his terminis, *cognitio Authoris naturæ, amor Authoris naturæ, dona gratuita naturalis ordinis*, nec umbra sit contradictionis. Homo .n. in pura natura, sicut in lapsa, cognoscere potest demonstratiuè naturaliter suæ naturæ Authorem, ut summum bonum, & fontem bonorum omnium natur. ergo potest illum diligere, etiam obedientialiter, saltem quando nulla imperat naturæ difficultia: cum amor sequatur cognitionem boni & Authoris bonorū. Nam si potest subditus ex fine honesto suo superiori obedire, quando difficultia non iubet, & qui beneficium accepit benefactorem amare: quanto magis poterit creatura suo Creatori obedire in re facili, eumque; ut suum benefactorem amare? quod si à natura purâ diligi velit super omnia Deus, cum non iubeat impossibilia, adderet utique dona naturæ gratuita, quibus homo præceptum impleat, mens humana Authori naturæ subijciatur perfectè, appetitus sensitiuus rationali obtemperet, & omnia incommoda extrinseca à natura arceantur. Dices. Apud Patres nullum extat amoris naturalis vestigium: ergo hic est impossibilis. Resp. imò ex mente August. & PP. distinguunt *Arausic. II. & Trident.* amorè Dei & contritionem, sicut oportet ad iustificationem, ab alio: ergo intelligunt dari amorè Dei, quem iustificationis gratia non consequatur, scilicet naturalem, ut iam ex cognitione Dei naturali pullulat amor naturalis. Potest gentilis colere & amare Idolum amore naturali, & ex vi amoris difficultates superare plures: verum Deum & Authorem suum natura nullo amoris gradu poterit attingere? naturalis cognitio Dei tota in homine deberet extingui, ne ex illâ face voluntas vllum amoris igniculum conciperet. Cum igitur manifestissimum sit, ordinem naturæ rationalis ad Deum ut principium & finem naturalem, nullam terminorū pugnam dicere, sed omnimodam proportionem, quam dicit etiam naturalis cognitio Authoris naturæ, meritò damnata est hæc propos. 34. *Distinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur ut Author natura, & gratuiti, quo Deus amatur ut beatorum, est vana.*

16.
Natura pura formam honesti adamat, ad heroicam virtutè non aspirat.

Infero, in purâ naturâ hominem potuisse potentiam etiam morali, sæpe in actum reducibili, cum solo concursu generali Dei, opera honesta facilia virtutum moralium exercere, ut velle à vitijs abstinere, quando nulla vel leuis tantum virgeret tentatio, amare virtutem simplici complacentiâ, colere amicos, superiores reuereri, parentes diligere, eisque in facilibus obedire, eleemosynas extremè indigentibus ex recto sine elargiri: cum sæpe difficultus sit, ab his omnibus abstinere, quam nonnulla exercere. Cum enim rationis appetitus specificetur primariò à bono honesto seu conformi rationi, in ipsum maximè fertur voluntas per simplicem complacentiam, & affectum aliquatenus

efficacem, vbi nulla, vel leuior, superanda est tentatio: uti defacto multi gentiles, qui nullam de Authore gratiæ fidei noticiam habent, ex solâ cognitione naturali Dei Authoris naturæ similia opera exercent. Heroica autem & ardua virtutum opera, præsertim cum graui tēratione coniuncta constat non potuisse potentia morali, cum solo generali concursu Dei, sed opus fuisse auxilijs ordinis naturalis indebitis, quæ in eo statu, posito præcepto de his operibus exercendis, vnicuique præstò fuissent; non secus ac in hoc statu, posito præcepto de operibus supernat. exercendis, vnicuique præstò sunt auxilia ordinis supernat. naturæ indebita, excitantia & præmouentia ad felicitatem supernat. sicut illa intra ordinem naturæ hominem extimulassent & adiuuissent ad felicitatem natur. per opera honesta, etiam ardua virtutum moralium, assequendam: quæ tamen in hoc statu naturæ eleuatæ ad finem supernat. non sufficiunt, sed necessaria sunt auxilia ordinis supernaturalis, in quibus probandis, totus est Augustinus, sicut in euertendis Pelagius, qui meritum gloriæ supernat. in amore naturali Dei super omnia statuit, ipsumque haberi posse viribus naturæ debitis docuit: quorum primum horrent communiter Catholici, alterum impugnant plerique.

17.
Gratia supernat. esset minus gratia quam alter oculus

Prob. 4. Si gratia supernat. sit debita naturæ, & cum ea connexa inseparabiliter ex naturâ rei, gratia primi hominis & Angelorum, non fuit magis gratia, quàm gemini oculi, geminæ aures, gemina brachia ab Authore naturæ data, nulla fuisset ex operibus: non nouum beneficium supra beneficium creationis: imò si gratia magis exigatur ad complementum naturæ, & liberi arbitrij, seu magis necessariò, quàm alter oculus, magis naturalis erit gratia sanctificans, quàm alter oculus, si ne quo videre possum, si non æque benè, saltem sufficienter. Confirm. Debitum ex merito operum repugnat gratiæ per Apost. ergo debitum ex merito naturæ seu dignitate naturali repugnat gratiæ: hoc est, proportio inter opera naturæ & præmia gratiæ nulla est: ergo longè minor inter naturam, quæ est radix operum, & gratiam: vel si est proportio inter naturam & gratiam, ita ut naturæ debita sit gratia; longè magis iunctis naturæ operibus erit debita gratia. Certè si naturæ radici debetur gratia, radici ac fructibus seu operibus ætiori iure erit debita gratia. Et contrâ; si debitum ex opere naturæ euertit gratiam, multò magis debitum naturæ gratiam supernat. destruet. Si enim dignitas operum naturæ cum naturâ ipsâ non aspirat ad gratiam supernat. multò minus dignitas naturæ sine meritis operum naturæ ad gloriam supernat. spectabit. Vel si gratia & gloria non debetur operibus naturæ, multò minus debetur soli naturæ: vel si deberur ipsi naturæ, multò magis operibus naturæ. Contrâ ex August.

Dices: natura rationalis, quia imago Dei est, meretur gratiam. Resp. meretur gratiam non absolute, sed conditionatè & comparatiuè ad naturam irrationalem: nimirum si Deus gratiam dare velit, ne hæc suo fine careat, irrationali naturâ rationalis est dignior, quia hæc capax gratiæ & gloriæ, cuius capax non est illa. Cæterum SS. Doctores mille pronunciant, gratiam nemini deberi, nec primo homini, nec vllius meritis, multò minus naturæ: nec esse gratiam in naturâ liberi arbitrij, nec exigi à naturâ. Athan. lib. I. con. Aria. *Disciplina quidem & gratia eius in nos collata magna haud dubie sunt & supra hominem, ut est caelestis politia specimen, potestas contra demones, adoptio insque filiorū, & quod trans-*

18.
Natura hum. non meretur gratiam nisi pra brutalib.

Gratia em-
ni modo
gratis dat-
tur

cendit suā excellentiā omnia charismata, Patris illa
ipsiusque Verbi cognitio, & donatio Spiritus S. Cyrilli
in Ioan. c. 9. Misericors verē Dominus est, qui crea-
turam parnam atque abiectam secundum naturam,
magnam atque mirabilem suā efficit bonitate. & c. 13.
Ascendamus ad supernaturalem dignitatem per Chri-
stum, non tamen ut proprie sicut ille, sed ut similitudi-
ne illius per gratiam filij Dei simus. Et mox: (crea-
tura cum serua sit, nutu solū & voluntate Patris ad
supernaturalia vocatur. & c. 14. gratia ad supernatu-
ralem gloriam euolamus. Et postea immortalitatis
bonum quo primus homo fuerat donatus, super
naturam eius fuisse asserit. Præcipue Aug. in En-
chyr. c. 107. Gratia nisi gratis sit, gratia non est, &
lib. de gra. Chri. c. 21. Quomodo est gratia, si non
gratis datur? quomodo est gratia, si ex debito redditur?
quia (vt c. 31. ait) nisi gratuita non est gratia. & l. de
pec. orig. c. 24. Non enim Dei gratia, gratia erit ullo
modo, nisi gratuita fuerit omni modo. Pura Fr. Syl-
uius p. 2. variarum, verbo, Visio Dei. Confir. quan-
ta gratiæ intentio exigeretur à naturā specificā:
quomodo aueretur per merita? cur qui nullum
peccatum haberet, omnem gratiam non exigeret?
Denique, quod supernaturale est naturæ, negari
naturæ à Deo non posse, contradictiō est. Quid. n.
naturæ magis debitum, quàm quod ipsi ab Autho-
re suo negari non potest? quid minus gratia natu-
ræ, quàm ipsa gratia, si debita est naturæ? Argues:
amor supernat. est debitum naturæ naturalissimū
ex parte rationis, quæ iudicat, hanc esse naturalis-
simam obligationē arctissimamq; diligendi Deum
super omnia: & ex parte appetiūs, eo quod Deus
sit finis hominis naturalis, et si eum non nisi per au-
xilia supernat. consequi possit. Resp. neg. assump.
amor. n. supernat. dicitur tantum à fide super-
nat. vt debitum fidei connaturale, si peccatum nō
obitet: amor naturalis est debitum naturæ natura-
lissimum, & Deus finis naturalissimus, quem homo
naturaliter appetit, non tamen assequitur quā na-
turalem, sed eminentiore modo, cum natura ele-
uata aspiciat ad finem supernat. amore supernat.
ideoque iudicat ratio, esse obligationem supernat.
diligendi Deum vt finem supernat. si vires gratiæ
supperant; naturalem vero esse obligationem eun-
dem diligendi, si vires naturæ sufficiat; nullam esse
obligationē diligendi finem naturalem super omnia,
si auxilia desint ordinis naturalis naturæ indebita.

19.
Gratia ef-
fet minus
gratia quā
creatio.

Prob. 5. & imprimis, quod neque ex parte Dei,
vel vt simpliciter operatiuus est ad extra (falsū. n.
est, vt 6 to. disp. 4 ostend. Deum necessariō ad extra
producere, quod optimum est, seu optimo modo)
vel ex suppositione, quod naturam condiderit, ip-
sam necessariō debuerit ad statum supernat. eue-
here: alioqui non maiores gratias deberet natura
Deo, quod ipsam ad supernat. statum extulerit,
quàm quod ipsam non cœcā, non claudā, non
surdā condiderit: neque iustitia originalis, gra-
tia sanctificans, visio beata essent distinctum bene-
ficium à creatione, sed catenatum: imō integritas
prima creationis non fuisset indebita humana natura
exaltatio, sed naturalis eius conditio, quæ est propo-
sitiō Baij 27. damnata. Imō nullū ens supernat. ef-
fet possibile, ipsa vnio hypostatica videretur alicui
naturalis, quia naturæ maximē consentanea, orna-
tiua, perfectiua, cuius est capax natura: quin ma-
gis debita naturæ esset gratia, quàm creatio, quæ
liberrima Deo est, quia possiā à creatione, gratia ef-
fet Deo necessaria.

20.

Dices: Gratia semper est gratia cōparata ad na-
turam, quæ ipsam nullo iure exigit; et si non sit gra-
tia cōparata ad voluntatem diuinam condendi

naturam, quæ Dei imago est, nec Deus potest
illam imperfectam velle: adeo vt voluntati con-
dendi naturam rationalem connexa sit necessar-
io voluntas largiendi gratiam; naturæ tamen non est
connexa necessariō gratia, sed gratis: quocirca
Aug. 12. de Ciuit. cap. 4. simul coniungit in Deo de-
cretum condendi naturam Angelicam, & largiendi
gratiam: Simul in eis condens naturam & largies gra-
tiam. Resp. si gratia non est gratia comparata ad
decretum de condenda natura, nec erit gratia cō-
parata ad naturam ipsam: idē enim decretū con-
dendi naturam esset essentialiter connexum decre-
to de dignitate supernat. eidem naturæ conferen-
dā, quia dignitas supernat. esset naturæ ex intrin-
secis essentialiter debita, non gratis danda, sed in
ordinem naturæ redacta: hoc est natura ad digni-
tatem supernat. comparata, creataq; ad illam non
esset à Deo gratis libereq; euecta nouo beneficio à
creatione distincto, contra Orthodoxam fidem,
Aug. autem intelligitur de simultate non alicuius
necessitatis, sed voluntatis ac liberalitatis, vt satis
indicat verbum ipsum largiens, quod non necessi-
tatem ex parte Dei, sed liberalitatem importat.

Instabis: Gratia propriissimē dicta non repu-
gnat debita quælibet, connaturalitatis, decentiæ,
congruentiæ, æquitatis, dummodo non oriantur
ex iure creaturæ: at nil connaturalius innocenti
imagini Dei conditæ naturaliter cum capacitate
gratiæ, quàm gratia, participatio diuinæ naturæ,
proprietas Dei, visionis beatæ, vnionis hypo-
statiæ. Resp. falsitas minoris nimium elucet, scilicet
rationali naturæ supernaturale nihil esse, nec
Deum ipsum esse supernaturalem, nec modos ef-
fendi, nec operandi proprios Deo ullos esse, quin
naturæ rationali competant, etiam & iure naturæ
seu creaturæ, si inest illi obligatio naturalissima ar-
ctissimaque colendi ac diligendi Deum vt finem
supernat. & inclinatio naturalis ad Deum clarē
videndum supernaturaliter (en terminos pugnan-
tes) talis inclinatio & obligatio naturalis certē ef-
fet ius naturæ, aut plus quàm ius creaturæ. Urge-
bis: saltem nihil est. congruentius, decentius, æ-
quius respectu Diuinæ munificentiæ, quàm vt in-
nocenti imagini, quæ ad Deum velut ad finem suū
naturalem ordinata est, gratia supernat. ad illum
assequendum detur: ergo Deus id debet sibi, si nō
creaturæ. Resp. nec Deus sibi ipsi, nec liberalitati,

Gratia su-
pernat. est
beneficium
minimē
connexum
creationi ac
conserua-
tioni.

Quod nec
Dei debet
sua libera-
tati.

nec magnificentiā, quæ sunt maximē gratuite ope-
rationis, debet quod congruentius decentiusque
est; cum id sit Deo dignissimum, quod liberrimū.
Si quis dicat, in Deo posse esse debitum, cuius nul-
la exigentia sit in creatura; sicut accidens super-
nat. exigit naturale subiectum, attamen subiectum
natur. nō exigit accidens supernat. Aduertat, nul-
lam esse paritatem; quia Theologia non docet om-
nem exigentiam esse mutuam v. g. quod si gratia
exigat naturam, etiam natura exigat gratiam; sed
docemur, correlatiuam esse exigentiam creaturæ,
si sit debitum in Creatore, quocumque titulo, siue
iustitiæ, siue munificentiæ, siue fidelitatis: hoc est
non posse fingi in Deo entē perfectissimū debitum
gratiæ, & in naturā imperfectissimā nullam exi-
gentiam gratiæ. Simpliciter nil debet Deus suæ
creaturæ, non existentiam, non potentiam, non o-
perationem naturalem, quamuis exigat natura iam
creata potentias & operationes naturales, si Deo
placeat connaturali modo naturam conseruare:
multo minus debet Deus naturæ supernaturalia,
etiam non exigenti, cum Dominus sit naturæ gra-
tiæ, & vt ita dicam, munificentiæ suæ.

Sed adhuc instas: Si Deus sub nulla conditione
operis

21.

Promissio
aut libera
licet. eo libe
rior; liber
tima Dei
bonitati,
aquitati
&c.

operis promissit naturæ beneficium, id non desinet esse gratia, licet naturæ debita à Deo, quatenus promissione exsoluere: ergo quando secundum immutabiles rationes diuinæ sapientiæ contingit, ut omnino deceat Deum magnificè cum suis creaturis agere, ne inconuenienter vel insipienter agat, nihil de gratiæ supernat. ratione tolletur. Resp. concesso antec. cum promissio sit maximè gratuita, liberrima, etiam liberalissima, ideoque gratia promissa maneat gratia, naturæ minimè debita necessariò, multò minus extorta ab ullo Dei attributo; nego conseq. nam secundum immutabiles leges diuinæ sapientiæ omnino decet, imò necessarium est infinito bono, ut profusionem sui ac magnificentiam ex libertate suâ limitet, vel ad dona naturæ, vel ad dona gratiæ supernat. illam extendendo plus minus: proinde inconuenienter naturæ non ageret, si ipsam in ratione naturæ perficeret ac bearet, per contemplationem Dei abstractiuam, & amorem super omnia creata naturalem: imò sic conuenientissimè naturæ ageret, licet minus conuenienter magnificentiæ suæ; insipienter nunquam; minimè verò, si non ordinasset naturam ad sui visionem supernat. Obijcis: ex sensu Ecclesiæ solùm repugnat gratiæ, ut sit debita naturæ, quasi proprietatis inseparabilis: gratia amitti saltem potest per peccatum: ergo non est proprietatis naturæ connexa vinculo arctissimo. Resp. sensus Ecclesiæ est, ut gratia sit extra totum ordinem naturæ, nec à natura exigi possit ut propria ullo modo. Certè si naturæ purè seu innocenti debita sit gratia necessariò, proprietatis naturalissima est gratia supernat. potiorque proprietatis, quàm frigus aquæ, quod non desinit esse vera proprietatis, licet per calorem amitti possit, dum illud natura aquæ exigit sibi debitum.

31.

Iterum argues: gratia non spectat ad naturam ex naturam rei, sed ex constantia voluntatis diuinæ, quæ prius hominem ad imaginem suam condere itauit, deinde gratiam supernat. impertiri; ad eò ut decernens liberrimè naturam, in ea quasi in causa decernat gratiam supernat. eadem libertate, utruq; scilicet naturam & gratiam liberrimè largiri simul decernat, decreto virtualiter duplici, quorum secundum de largiendâ gratiâ, gratuitum est maximè. Resp. si per modum vnus condita est natura, ei que collata gratia indiuiduo nexu, vtraque natura scilicet & gratia, æquè gratuita erit ac gratia, imò natura erit magis gratia, quia natura radix gratiæ; nullaque erit gratia sanctificans, quæ sit maius donum Dei, quàm natura fons cæterorum, ut proprietatum. An gratia sit proprietatis naturæ indistincta, inamissibilis, inseparabilis, ut volebat Pelagius; an verò distincta, amissibilis, separabilis per peccatum, dummodo affirmetur esse necessariò connexa ut proprietatis naturæ, parum interest: nec fortè pluris, quàm si disceptetur, an facultates animæ sint distinctæ à natura. Magis etiam ad catholicos accedit Pelagius, cum fateatur, naturam ad felicitatem supernat. eleuatam omnino gratis, non necessariò, nec ex debito naturæ, nec ex connaturali immutabili que Dei decreto, sed per gratiam Dei extrinsecam, gratuitum scilicet liberrimumque Dei decretum, distinctum planè ac separabile à decreto condendi naturæ: à quo statu supernat. vult infantes excidisse per peccatum protoparentis, ideoque egere baptismo, quo ad felicitatem supernat. acquirant ius nouum, non intrinsecam gratiam, cum tales velit nasci infantes, qualis erat Adam ante præuaricationem.

Instabis acrius: possunt Catholici, post Adæ

peccatum etiam naturæ lapsæ gratiam Dei sufficientem debitam affirmare, nec denegari à Deo posse: ergo liceat naturæ purè atque innocenti, gratiam huiusmodi debitam ac necessariam affigere. Resp. omnino æquum est, naturæ ad finem supernat. ià ordinatæ, cui datum est mandatum supernat. de dilectione supernat. media necessaria non negari ab Authore gratiæ supernat. & gloriæ, qui impossibilia iubere non potest, sed cum mandato vires suppeditat sufficientes, ne frustra & sicè iubeat. At fateatur quoque Catholicus, Deum posse puram naturam condere, ipsam ad statum supernat. non erigere, gratiam supernat. nullam largiri, posse nullam legem ferre, nullam iustitiam, aut misericordiam exercere, sed tantum ius domini, sicq; nulla omnino gratuita auxilia fore debita naturæ, nec hominem peccatum in eo, quod vitare non poterit: alioqui dicere, Dei amorem supernat. esse naturæ purè debitum seu naturalem, non tamen esse proprietatis, nec naturalem actionem ex naturæ facultatibus fluentem, hoc ipsum est, multiplicare sententias inuicem destruentes: nam ista dilectio Dei est actio vitalis à voluntate liberoque arbitrio emanans, & voluntas est facultas naturæ: ergo amor supernat. erit naturalis actio ex naturæ facultate fluens, sicut visio ex oculo, qui obiecti luce verberatur: imò impossibilis erit amor Dei naturalior, quàm per gratiam supernat. certè tam essentialis erit, ac naturalis gratia innocenti creaturæ, quàm naturalis essentialisque eius priuatio peccatrici naturæ. Concludo: gratia sufficiens per Scholasticos, nullo iure, nulla connexionione essentiali, nec naturali est debita naturæ, sed Deo soli ut supernat. legislatõri consentanea, velut connaturalis effectus; nec absolutè Deo necessarius, neque ex conditione tantum, quod naturam rationalem creet, sed ex conditione, quod naturam illam præcepto supernat. honestare velit, quod est, illam ad statum supernat. euehere: quo posito gratiam illi statui connaturalem ad præcepta seruanda denegare non potest, cum impossibilia iubere non possit Deus: eaque ne iubeat debet bonitati suæ & æternæ legi; nil debet naturæ, nec creationem, nec præceptum dilectionis ipse, qui bonorum creaturæ non eget. Quare disting. propos. gratia est debita naturæ ordinatæ ad finem supernat. si sistat hic sensus, gratia est debita naturæ: turpis est terminorum pugna. Si intelligatur, gratia debita naturæ, prout ordinatæ ad finem supernat. seu ipsi ordini supernat. ad quem sublimatio naturæ est prima gratia Dei extrinsecumque decretum, radix & causa omnis intrinsecæ gratiæ, hoc est sentire orthodoxè.

Gratia sufficiens
quo modo
debita?

Ex conditione

Natura si
radix gratia
est magis
gratia
quàm gratia
ipsa.

Prob. 6. Si gratia fuisset naturæ Adæ debita, potuisset primus homo per vires naturæ debitas, imò per vires naturæ simpliciter, sine peccato esse, Dei mandata custodire, ad profectum omnium virtutum peruenire, seipsum quotidie sanctiorem reddere per vires proprias, sola natura sibi ad omnia sufficisset. Quæ enim vires Adæ magis propriæ, quàm quas Author naturæ non poterat negare? poterat gratiam Dei nullam agnoscere, nisi sibi debitam; propriam sibi gratiam omnem existimare, ut potentiam visiuam, auditiuam &c. pro nullâ gratiâ gratias agere, nisi ut de potentia visiuâ &c. opus heroicum quodlibet sibi tribuere, ut propriis viribus patratum, nullâ peculiari Dei gratiâ: diceret Angelus bonus, ego per vires naturæ meæ debitas visionem beatam assecutus sum, meque à reprobis segregavi: quod sanctus ac beatus sum, non est maior gratia Dei, quàm quod creatus

24.
Prob. assertio
vlt.

sim, utrumque pariter meum est: nullo modo potest mihi Deus gratiam & gloriam adimere, nisi velim. Neque hæc iactando peccaret, cum verum diceret. Hæc autem cum sint intoleranda, agnoscenda est in primo homine & Angelis, quantumuis innocentibus, gratia omnino indebita naturæ, quæ Deus ad nutum posset ipsos spoliare: cui gratiæ tribuendæ sunt merita ut causæ principali, de qua gratia gratias agat æternas.

25.
Summa Ar.
gum.

Obiicies 1. In statu puræ naturæ essent ingentes miseriæ, nec illa natura ad finem suæ felicitatis pervenire posset, quantumuis ad illum anhelaret; quia beatus non est, nisi qui habet omnia quæ vult, & nihil vult male. Atqui natura innocens misera esse nequit; nec Deus permittere potest, ut quis sine culpa quidpiam mali patiatur, nec nisi connaturali modo creaturam rationalem condere potest, omnibus præsidij instructam, quibus connaturalem finem suum assequatur, id postulante Dei sapientiâ, quæ non nisi perfecto operatur modo. scilicet, natura rationalis est capax beatitudinis supernæ, gratiæ divinæ, visionis beatæ: nec sine illa satiari ac beari potest: ergo Deus tenetur omnia hæc impertiri ex iustitiâ, vel liberalitate, si natura non peccaverit. Resp. 1. nil absurdius inferri posse, scilicet, Adam innocens erat capax visionis hypostaticæ, ipsius naturæ maximè perfectiæ: ergo iniuriam fecit illi Deus, ipsum sibi hypostaticè non uniendo; quid in consequentius? At inquires, Adam non erat indignus alienâ hypostasi, propriam nactus: pura natura esset indiga gratiâ supernæ. Dei ad finem naturalem obtinendum. Sed contra: nam esto haberet propriam hypostasim, quia tamen capax esset perfectioris, deberetur illi: sicut, esto natura pura haberet auxilia ordinis naturalis ad suum finem naturalem, quia tamen capax esset perfectiorum auxiliorum supernæ, ad eundem finem, deberentur illi: neque enim vlla est indigentia auxiliij supernæ, ad naturalem finem, cum media non sint superioris ordinis ad finem, sed fini commensura. 2. neg. maior. natura .n. potest maximè institui cum cognitione Creatoris naturali & amore naturali, cum bonâ voluntate & sapientiâ naturali, cum dilectione castissima eternæ legis naturalis, cum amore iustitiæ naturali, omnique honestatis, seu cum integro virtutum moralium choro; & hanc felicitatem naturalem perfectissimam assequi sine verâ & supernæ, gratia Dei, per sola auxilia ordinis naturalis vberiora, quæ Author naturæ inspiret, nec Philosophi negassent facilitare ad beatitudinem, quam in contemplatione & amore Authoris naturæ, honesti & summi boni collocant.

Resp. 1.

2. Neg.
maior.

26.

Virges: amor Dei super omnia tantopere necessarius puræ naturæ ad felicitatem per veram supernam gratiam inspirari debet: ergo sine gratia finem suum assequi natura non potest. Resp. neg. antec. nam auxilia ordinis naturalis ad amandum Authorem naturæ super omnia creata, non sunt impossibilia Authori naturæ; ideoque ipsam naturam beate potest pro modulo, in ratione naturæ, etsi ipsam non euehat supra se ad gratiam & visionem claram sui. Instabis: Pelagianus error est, asserere, Deum amari posse super omnia naturæ viribus, auxilijsuè naturalibus, sicut oportet. Resp. sicut oportet ad salutem supernam concedo: sicut & Pelagianus error est, nullum agnoscere pro hoc statu amorem supernam, nullas gratiæ vires supernam, nulla auxilia naturæ indebita ad amandum Deum super omnia, sicut oportet ad iustificationem: nulla etiam in statu possibili puræ natu-

re agnoscere auxilia ordinis naturalis necessaria ad amandum Deum efficaciter super omnia. Catholici verò nullum homini tribuunt amorem Dei super omnia efficacem, nec de possibili in statu naturæ puræ, nec de facto in statu naturæ elevatæ: utrumque adscribunt auxilijs naturæ indebitis. Asserunt, Deum non posse dare præceptum de amando Deo naturaliter, vel supernaturaliter super omnia, nisi vires largiatur ordinis naturalis vel supernæ, debitas præcepto, indebitas naturæ. Fateantur quoque, præceptum de diligendo Authorem naturæ super omnia esse naturale, seu ordinis naturalis, hoc est naturæ rationali conveniens, non omni proprium, nec necessariò essentialiter. Et consequenter ad præceptum datum, non antecedenter, naturale est naturæ rationali exigere vires ordinis naturalis ad præceptum moraliter implendum: sicut præceptum supernæ, de diligendo Authorem gratiæ exigit pro natura vires ordinis supernæ, ad illud moraliter implendum, non tantum physicè.

Resp. 3. admissâ maiore, nempe in statu puræ naturæ futuras fuisse ingentes miseriâs necessariò, licet non maiores, quàm apud Turcas aut Sinas, qui tamen se suamque rempublicam beatam putant, & contenti essent sic æternum vivere. Neg. minor, scilicet naturam sine culpa sic miseram condi non posse, aut Deum fore iniustum, si permittat creaturam innocentem quidpiam mali pati, licet futurus sit non iustus. Nempe sicut Deus potest esse non iustus, non misericors, non dominus, si nullam condat creaturam, in quam exerceat iustitiam, misericordiam, dominium: ita potest esse non iustus, non misericors, si creaturam instituat, in quam solum exerceat dominij ius. Si quidem quam creaturam permittere potest manere nihilum creaturæ, eandem permittete potest exitere miseram creaturam: nam ex eo quod creaturæ sit absolutus dominus, nihil ei debet vllotitulo, nec ipsam creare, nec creatam beare: qui .n. potest non creare, potest ad nihilum redigere, potest mutilare de potentia absoluti dominij: nec naturæ debet absolutè suas proprietates naturales, multò minùs felicitatem supernam, aut gratiam: imò gratiam non potest nisi titulo munificentie liberè conferre. Potest ergo ut dominus absolutus est, condere naturam, mancam, mutilam, imperfecto modo: non tantum anhelantem ad imperfectam beatit. nullo modo obligatur operari perfectio modo, qui potest ius absoluti dominij in creaturam exercere, rationalem creaturam sine vllis appetitibus elicitis creare, multò magis suis illam appetitibus relinquere; imò nunquam potest perfectissimo modo operari (utpote qui infinitum bonum est) quin imperfectionem aliquam relinquat creaturæ rationali. Ita potentiam peccandi seu deficiendi à gratiâ divinâ in Angelis, Adam, Euvâ reliquit, tantam in eorum libero arbitrio leuitatem & inconstantiam, quam tollere poterat & confirmare in gratiâ: ecquis finxit creatorem eam tollere debuisse suæ munificentie, cum tamen maximè potuerit, & maximum donum fuisset, ut in Christo, B. Virgine, Apostolis? Igitur nullo attributo absolutè debet, naturam creatam omnibus præsidij instruere, ut assequatur finem naturalem, multò minùs ut supernam. si dominus absolutus est, vitæ & necis, felicitatis & miseriarum, quarum maxima physicè æstimatur ipsum non exitere creaturæ, seu nihilum esse, quod tamen esse nihilum omnibus creaturis possibilibus permittit Deus, quia dominus est: quod qui negat, dominum Deum negat. Hinc damnatæ sunt

27.
Deus potest esse non dominus, non misericors, non iustus.

Nota diligenter

funt hæ propof. 78. 79. &c. Omnes omnino inſto-
rum afflictiones ſunt vltiones peccatorum ipſorum: Vnde
de Iob & Martyres propter ſua peccata paſſi ſunt: Beata
Virgo mortua eſt propter peccatum ex Adam contra-
ctum. Sicut ergo Deus crudelitatem & iniuſtiti-
am nõ ſpiraret, ſi animulas per Adam à ſe creatas,
nulli peccato actuali obnoxias, æternis gehennæ
incendijs damnaret, (eſto iuſtitiã non exerce-
ret, ſed ius domini in illas) ita multò minùs co-
geret quempiam ad ineptias, ad blaſphemias, ad
Manichæiſmum, ſi puram naturam relinqueret
in proprijs miſerijs, quæ maiores non eſſent, quàm
Turcarum aut Sinarum modò, aut Romanorum
olim triumphantium pacis artibus & belli laude.
Dices: Auguſtinus credit ſe torquere Pelagia-
uos paſſim huiusmodi argu. Si paruuli ſunt inno-
centes, cur in miſerijs naſcuntur? ſub creatore iuſti-
ſimo eius imago in tenera aetate tanta mala nullo modo
paſeretur, niſi eſſet originale: Deus iuſtus ſi tanta par-
uulis mala nihil peccati contrahentibus irrogaret, ma-
gis eſſet iniuſtus. Si detractis peccatis miſeria perſeuerat
recte deſor maris dicitur ordo vniuerſi l. 3. de lib. c. 9.
neminem ſunt mali aliquid perpeti, quod non mereatur:
in pſ. 33. Ergo ſupponit ſtatum puræ naturæ, quaſi
miſeriarum eſſe impoſſibilem abſolutè: vel argu-
menta eius inania ſunt. Reſp. neg. conſeq. & dico,
argumenta hæc eſſe validiſſima, contra negan-
tes originale pecc. & admittentes ſcripturas ſa-
cras, quarum fide conſtat certiffimò, Deum ſer-
uare iuſtitiæ leges in generali præmiorum & ſup-
pliciorum diſtributione: nec enim contra Pela-
gianos leuiter diſputat de ſtatu aliquo poſſibili, ſed
grauiffimè de ſtatu reipſa conſtituto, certoque
providentiæ curſu, quem diuina oracula atteſtan-
tur; ſcilicet, ex eo quòd indubitatum ſit ex pro-
miſſis Dei & Fide, hominem ad felicitatem à Deo
creatum eſſe, à qua excidere non potuerit iuxta
leges iuſtitiæ à Deo promulgatas niſi peccatum
contraxerit, & nihilominus tanta patiantur mala
recens nati infantuli, an non rectè inferatur ipſos
peccaſſe. Hinc l. 1. de lib. arb. c. 6. aſſerit: Summa
ratio, cui ſemper obtemperandum, eſt illa, per quam
mali miſeriam, boni vitam beatam merentur: & l. 1.
leg. & proph. c. 5. ſupplicia peccatorum de pulchri-
tudine iuſtitiæ veniunt, non de ſupremo domini iu-
re: nimirum, ordinatiſſimum eſt, deceriq; vniuerſi-
tatis maximè congruum, nullo modo neceſſarium,
vt peccati dedecus emendet pœna peccati, ſicque ordo à
peccatore violatus reſtauretur. Non ignoratſe autem
Auguſt. Deum poſſe potentiã abſolutã affligere inno-
centem, patet ex l. 2. de ciuit. c. 7. Scio ea poſſe
deſicere in operando ac patiendo, vt in eſſendo,
qua ex nihilo facta ſunt: & in pſ. 70. quis Deo dice-
ret, quid feciſti, ſi iuſtum damnaret? & alibi paſſim.

Obyetes 2. Impoſſibile ſaltem eſt, vt ordo natu-
ralis exigat, carnem ſpiritui repugnare, appetitum
ſenſitiuum rationali, inferiorem ſuperiori, homi-
nem inextinguibili bello ſecum luctari, abſur-
diſſimumque eſt cogitare victoriam partis infe-
rioris de ſuperiore proſtratã, naturalem eſſe, quin
Authori naturæ imputentur omnia huius creatu-
ræ ſcelera. Leg. Auguſt. lib. 4. de Ciuit. Igitur ſtatuſ
puræ naturæ eſt impoſſibilis etiam de potentiã
Dei abſoluta, ſi ipſum vis eſſe ſtatum naturalem.
Reſp. 1. hoc argum. eſt contra lumen rationis
omnium gentium & ſæculorum, Græcorum,
Roman. Philoſoph. qui ſtatum naturæ puræ, cum
euectam non cognouerint, demonſtrant eſſe natu-
raliſſimum, pugnamque illam appetituum natu-
raliſſimam, nec Deum peccaſſe illam condendo
vnquam ſomniarunt; nec naturæ ſcelera Deo im-

putarunt: imò aliter condi poſſe ſeu cum iuſtitiæ
originalis freno, non exiſtimarunt, qui per fidem
id non cognouerunt; multò minùs putarunt natu-
ram euehi poſſe ad ſtatum ſupernat. cuius nullam
habuerunt notitiã. Auguſtinus autem, exorto
Euangelij lumine; poſtquam ex diuinis literis at-
teſtata affirmavit de diuina bonitate ac ſapientiã
preclariffima quæque, demonſtrat ethnicis, fuiſſe
congruum maximè bonitati infinitæ, miſerias pu-
ræ naturæ ſubleuare, ipſius innocentiam ad ſtatum
ſupernat. ac felicitatem euehendo, & auxilia ordi-
nis ſupernat. dando ad finem illum, de quo per ſa-
cra oracula conſtat, aſſequendum. 2. Impoſſibile
eſt, vt ordo naturalis exigat iſtam pugnam quaſi
perfectiõnem naturæ propriam, concedo: impoſ-
ſibile eſt, ſpectato ordine naturali, vt natura in iſta
pugna contrariorum appetituum, ſicut & qualita-
tum, ſibi ſuæque imperfectioni propriæ ac natu-
rali relinquatur ab Authore naturæ, nego: natura ſi-
quidem non minùs naturaliter fert ſuas imperfe-
ctiõnes proprias, quàm exigit perfectiõnes pro-
prias; gratuitum nihil exigit, cum debitum non ſit:
ſi gratiam accipit, gratias habet. Imputandam vero
Deo peruerſitatem naturæ, & quidquid ſclerum
ex illa creatæ libertatis inſtitutione naſcetur, blaſ-
phemia eſt: nam libertas arbitrij pro eo ſtatu pec-
cari euenus, quatenus moraliter poſſet propriũ,
inferiorem appetitum frænare ſuoque actui do-
minari; quatenus verò morale dominium actus ſui
non haberet rationalis natura, euenus non pecca-
ret niſi fortè materialiter, cum naturæ ſenſitiuæ im-
petum ſequeretur: multò minus peccaret auctor
naturæ puræ, vt nec peccat in ſtultis. Inſtas: peccat
homo ſani iudicij, qui duos ſtultos ad mutuam ne-
cem irritat: ergo etiam Deus, qui eoſdem in ſtatu
puræ naturæ ad luxuriam, incoẽtius, homicidia &c.
per concupiſcentiam inflammaret. Reſp. diſcri-
men eſt, quòd homo debet honorem ac reueren-
tiam naturæ ſuæ, & in ſtultis maximè imperfe-
ctæ, debet etiam miſericordiam, cum ſuptemi domini
ius in hominem homo non habeat; ſed Deus, qui
naturæ Dominus eſt, naturæ nihil debet: ſi enim
homo, quia brutorum Dominus licet non ſupre-
mus, brutis nil debet, ius vitæ & necis brutorum
habet: quãtò minùs debet creaturæ quidpiam
Creator ſupremus dominus? Concludo: ſi Deus
vt abſolutus Dominus, naturæ mandatum non det
de Creatore ſuper omnia diligendo: tunc homo
non peccabit id agendo, à quo abſtinere non po-
teſt, vel id non agendo, quod præſtare non poteſt.
Potest Deus legem ferre de amore ſuper omnia
naturali tantum, præmio naturali tantum propoſi-
to, & tunc debita erunt præcepto auxilia ordinis
naturalis tantum: repugnantia carnis ac ſpiritus eſt
naturalis homini: ignorantia pariter, peccandi pro-
nitas ſeu infirmitas, libido, pudor ipſi coniunctus,
mortalitatis miſeriæ ſunt planè naturales; reliquæ ta-
men in pœnam peccati originalis, etſi abſque hoc
peccato, vt propriæ imperfectiones ipſi naturæ
relinqui potuerint.

Obyetes 3. Auguſt. lib. 22. de ciuit. c. vlt. de correp.
& gr. c. 10. 11. 12. &c. libero arbitrio primi homi-
nis & Angel. tribuit potentiã naturalem nõ peccan-
di, in accepta iuſtitiã perſeuerandi, merita habendi,
à malis Angelis ſe diſcernendi in 1. liberum ar-
bitrium, quod homini datum eſt, quando primum crea-
tus reſtus, potuit non peccare, ſed potuit & peccare.
Adam non opus habebat eo adiutorio, quod implorant
iſti, cum dicunt, video aliam legem &c. Merita per
quod habere potuit, per hoc perdidit, hoc eſt per liberum
arbitrium. In altero: Mali Angeli per liberum arbi-
trium

Imperfe-
tam boa-
tit. aſſequi-
tur natura

Valida Au-
guſt. argu-
mentum ha-
reti.

Reſp. in
formã

Blaſphe-
mia

Inſtas

Reſp. neg.
parit.

Compen-
dium do-
ctrina

28.
diuilius

Contra dri-
mam ratio-
nis lucem

29.

Mens Augusti. apprimè manifestata.

erunt à Domino refugium facti. Caserunt per ipsum liberum arbitrium in veritate steterunt. Angeli sancti, cadentibus alijs per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi. Resp. nullibi aut primi hominis, aut Angelorum in primâ conditione soli libero tribuit arbitrio opus vllum supernat. eterna vitæ meritorium, sed gratiæ, licet non sine libero arbitrio, hoc est gratiæ vt principaliter operanti, libero arbitrio vt cooperanti. Vnde lib. 12. de civit. c. 9. docet, Authorem bonæ voluntatis in Angelis primò conditis fuisse Deum; Conscendum est, cum debita laude Creatoris, non ad solos sanctos homines pertinere, verum etiam de sanctis Angelis possedat, quod charitas Dei diffusa sit in eis per Spiritum S. Alioquin, ibid. infert, meliores à seipsis quàm à Deo facti esse. At non potuerunt, vt subinfert, seipfos meliores facere, quàm eos ille faceret, quo nemo melius quidquam facit: profecto, concludit, & bonam voluntatem, qua meliores esse, nisi operante adiutorio Creatoris habere non possent. Et de corrept. c. 10. Si hoc adiutorium vel Angelo, vel homini, cum primò facti sunt, defuisset, quoniam non talis natura facta erat vt sine diuino adiutorio posset manere si vellet, non usque suâ culpâ cecidissent, adiutorium quippe defuisset, sine quo manere non possent. Et de Adam subdit: Sine qua gratia, etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset, sed eam tamen per liberum arbitrium deserere posset. Nec ipsum ergo Deus, concludit, esse voluit sine sua gratia, quam reliquit in eius libero arbitrio: quoniam liberum arbitrium, pergit, ad malum sufficit, ad bonum autem nihil est, nisi adiuetur ab omnipotentis bono. Tantum abest, vt in sent. Augusti. liberum primi hominis arbitrium fuerit de se sufficiens ad supernat. felicitatem sibi comparandam; imò nullum opus eâ condignum elicere potuerit. Vnde infra concludit: Posset ergo permanere, si vellet, quia non dectas adiutorium, per quod posset, & sine quo non posset perseveranter tenere, quod vellet. Ecce per quas vires liberum primi hominis arbitrium potuisset in sent. Aug. in bono, quod gratis acceperat, perseverare. Idem confirmat in Enchir. c. 106. Quamvis sine gratia nec tunc vllum meritum esse potuisset: quia etsi peccatum in solo libero arbitrio erat constitutum, non tamen iustitia retinenda sufficiebat liberum arbitrium, nisi participatione immutabilis boni diuinum adiutorium praberetur. Homo in Paradiso ad se occidendum, relinquendo iustitiam, idoneus erat per voluntatem, vt autem ab eo teneretur via iustitia, parum erat velle, nisi ille, qui eum fecerat, adiuvaret.

Quando igitur Augustinus tribuit libero primi hominis arbitrio potentiâ non peccandi, intelligendus est de potentiâ non peccandi contra præcepta negativa, quæ seruantur solâ omissione actus prohibiti; vel contra præcepta moralia distributiue, non collectivè, non autem de potentiâ non peccandi vel contra præcepta affirmativa supernat. etiam distributiue, vel contra præcepta affirmativa moralia collectivè sumpta: de quâ potentiâ intellige cit. de corrept. non potuisse primum hominem sine adiutorio diuino perseveranter tenere bonum, quod acceperat. Atque hoc pacto solum manet primum testim. 2. Intelligitur de gratia ad frænandam carnis concupiscentiam contra spiritum insurgentem, quæ in eo statu necessaria non erat, propter subordinationem appetitus inferioris ad superiorem, ex quo infert, potentiore gratia per Christum nunc opus esse, ad victoriam de concupiscentiâ reportandam. Tertium explicat in suo genere, vt nimirum, cum dicitur liberum arbitrium esse causa demeriti, intelligas de causâ deficiente morali principali, quæ est solum liberum

arbitrium. Idem verò cum dicitur causa meriti, intellige de causâ minùs principali: cum non solum ad meritum necessaria sit gratia ad impartendam operi condignitatem ad præmium, sed etiam liberum arbitrium ad reddendum opus morale ac liberum: licet illa ad meritum requiratur principalis, hoc minùs principaliter: cum principalis in merito sit condignitas ad præmium, quàm libertas: quamvis utraque in suo genere sit principalis: vt enim condignitatis ad præmium sola causa est gratia; ita moralitatis & libertatis, solum liberum arbitrium; cum nec gratia conferat actui rationem liberi, nec liberum rationem condignitatis. Dici etiam potest liberum arbitrium causa meritorum, quatenus illa conferuat, non perimendo per peccatum, cum posset non secus ac latro dicitur causa vitæ innocentiæ, quatenus conferuat illam, non auferendo cum posset: ex Ansel. lib. 1. Cur Deus homo c. 10. Dicitur, inquit, dare aliquid, quod non auferi quando potest; & facere esse aliquid, qui cum possit, id ipsum facere non esse, non facit. Sic itaque, concludit, cum Angelus posuit auferre sibi iustitiam, & non abstulit, & facere se non esse iustum, & non facit, rectè asserunt ipse sibi dedisse iustitiam, & seipsum iustum fecisse. De uero ad illud quod obiicitur de perseverantia in accepta iustitia; vel intelligitur de perseverantia, gratiæ adiutorio non excluso, vt constat, ex cit. testim. de corrept. vel de sola perseverantia in accepto præcepto seruando, videlicet vt homo de vitito ligno non comedendo, ita Angeli de obedientia supremo Angelo præstanda, vt ego arbitror 2. so. disp. 20. sect. 8. præceptum seruare potuerunt.

Institas: cum dixisset Pelagius, ex solâ voluntate contingere, quod homo non careat peccatis, aut iustè uiuat, Augustinus sæpe admittit, quod vera esset sententia Pelagij, si vires primævas in creatione datas natura non perdidisset: atqui iustè uiuere, est opera supernat. exercere. Ergo opera supernat. hominis integri tribuenda sunt soli voluntati. Resp. consequentia hæc est mera hæresis Pelagiana, & terminorum pugna, scilicet ex sola voluntate, ex sola natura, Adam potuisse iustè uiuere & Angelos bonos gloriam supernat. adeptos esse. Longè enim aliter, vt supra, sapit Augustinus: Quid ergo? inquit de corrept. c. 11. Adam non habuit Dei gratiam? imò vero habuit magnam, sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset: non potuerunt Angeli seipfos meliores facere: ipsi amplius adiuti ad eam beatitudinis ampliudinem, unde se nunquam casuros certissimi fierent, peruenerunt. Non ad solos sanctos homines, verum etiam de sanctis Angelis dici posse, Charitas Dei diffusa est in eis per Spiritum sanctum: sine gratia nec tunc vllum meritum esse potuit: iustitia retinenda liberum arbitrium non sufficiebat: Homo per liberum arbitrium idoneus erat ad seipsum occidendum, vt autem ab eo teneretur via iustitia parum erat velle, nisi adiuvaret ille, qui fecerat. Vides, quàm apertè Augustinus non liberi arbitrij, sed gratiæ viribus tribuat actus supernat. pariter in natura integra ac lapsa quis præterea dicat, liberum arbitrium tam robustum in Adam fuisse, vt per illud seu per concreatas ei vires posset, non modò stare, quemadmodum & cadere, verum etiam iustitiam custodire ac perseverare, æternum iustè uiuere, bonum semper facere? Certè quàm parum, & quid valeat liberum arbitrium non adiutum gratiâ congruâ, cæteris licet suffultum dotibus, in ipso Adam peccante satis demonstratum est, ait Augusti. qui Adam cum præceptum vnicum facillimum que non impleuerit nec breui tempore, nullâ licet tentatione, quam libere

Liberum arb. causa demeriti, meriti

31. De statu nature integra vide sect. penult

30. An libero arb. tribuenda potestas non peccandi &c.

Quam parum suffultum liberum arb.

berè sibi non excitavit, pulsatus; sed ipsum fregerit ex solâ variabilitate ingenij, manifestum est, quod sine auxilio speciali impotens moraliter fuerit, ad omnia bona virtutis moralis, non tantùm supernaturalis. præstanda per mille annos vitæ, & ad omnes tentationes collectivè superandas, quas voluptatis & curiositatis studio in seipso liberè excitare poterat, ex intrinseca indifferentia & mutabilitate. Vnde solùm in eo inter naturam integram & lapsam discrimen collocat Augustinus de bono persever. c. 7. Quòd natura integra absque difficultate & speciali adiutorio poterat diu ab acceptâ iustitiâ non cadere, & à Deo per transgressionem præcepti non recedere: lapsa autem non nisi cum difficultate per gratiam Christi abundantior potest. Audiatur August. *Qui non inferitur in tentationem non discedit à Deo. Non est hoc omnino in viribus liberi arbitrij, quales nunc sunt: fuerat in homine antequam caderet. Quæ libertas voluntatis in illius primæ conditionis præstantiâ quantum valuerit, apparuit in Angelis, qui diabolo cum suis cadente, in veritate steterunt, & ad securitatem perpetuam non cadendi pervenire meruerunt. Post casum autem hominis non nisi ad gratiam suam voluit pertinere, ut homo accedat ad Deum: neque nisi ad gratiam suam voluit pertinere, ut non recedat à Deo. Ad gratiam igitur suam vult nunc Deus pertinere ut non tantùm ad ipsũ per bona opera accedamus, sed etiã ne per mala ab eo recedamus citò: in naturâ autẽ integrâ potuit diu homo & Angelus integris arbitrij viribus à Deo non recedere per mala opera; non potuit autem eiusdem arbitrij viribus sine gratiâ ad Deum accedere quod est potuisse illos acceptum præceptum non violare, non autem per meritoria opera sine gratiâ ad eũ peruenire. leg. Aug. ser. 13. de verbis apost. c. 1. cætera de naturâ pura n. 384.*

Discrimen natura integra lapsa & vide sicut. 9.

SECTIO II.

An requiratur speciale auxilium Dei ad cognoscendas veritates naturales, ac supernaturales?

31. Quid auxilium speciale?

PER speciale auxilium Dei intelligitur hic quæcunque mentis illustratio, specierum infusio, phantasmatum coordinatio, peculiaris divinæ providentiæ directio, quâ quis speciali motione Dei adiuvetur ad verum cognoscendum. Et quidem certum est, requiri peculiare auxilium ac privilegium ad cognoscendas veritates naturales futurorum contingentium, & secretorum cordis; quia licet hæc naturalia sint quoad entitatem, sunt tamen supernaturalia quoad modum: indigent. n. peculiari revelatione divinâ & mentis illustratione, quæ indebita est omni naturæ creatæ. Sola igitur controuersia est de veritatibus purè naturalibus, quæ sine peculiari revelatione, vel propriâ inventione, vel aliorum doctrinâ sciri possunt: quæ duplicis sunt generis: aliæ naturales spectantes ad vniuersalem Philos. naturalem; aliæ morales pertinentes ad solam Philos. moralem. Ab his excludit. 1. omnem veritatem Theologicam, siue illa in sola contemplatione veritatis consistat, siue ad praxim dirigatur: quia cum necessariò pendeat ex aliquo principio revelato, eget peculiari influxu fidei, à quâ omnis conclusio Theologica effectivè pender. Vt to. I. disp. 1. sect. 4. Excludit. 2. omnem finem extrinsec. ad quem ex intentione operantis quælibet veritas naturalis dirigi posset: tunc enim certum est, si illa directio sit ad finem supernat. re-

Veritates naturales?

De Fine. Tom. 3.

quiri peculiare auxilium per Christum: quia talis directio specificatur à fine, ad quem dirigitur. 3. Excludit omne miraculum, quo posset Deus naturales scientias humano intellectui infundere. Licet tunc scientia esset naturalis quoad entitatem, naturali que via ab ingenio humano comparabilis, modys tamen censeretur supernaturalis. Vnde ratione talis modi requireret speciale auxilium & illustrationem Dei.

DI CO I. In nullo statu humanus intellectus eget peculiari auxilio Dei ad quodlibet verum naturale cognoscendum: tamen si ad omne verum naturale collectivè, & absque errore intelligendum, eget peculiari auxilio Dei, distincto à beneficio creationis. Omnes tamen veritates naturales sine vilo errore homo cognoscere potuisset in statu innocentie & iustitiæ originalis, ex vi illius peculiaris patrociniij, quo Deus humanam naturam in eo statu positam protegebat. 1. Partem probat S. Doct. 1. 2. qu. 109. art. 1. quia quævis forma suâ natura potens est in omnem effectum sibi proportionatum: sed quodlibet verum naturale distributivè sumptum est obiectum proportionatum intellectui humano: ergo poterit illud absque peculiari illustratione cum solo concursu generali primi mouentis intelligere. Minor constat: intellectus. n. humanus est virtus naturaliter ordinata ad verum naturale cognoscendum, sicut lux ad illuminandum, iuxta illud ad Rom. 1. *Inuisibilia Dei à creatura mundi, per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur; sempiterna quoque eius virtus & divinitas.* 2. Pars prob. licet tota collectio veritatum naturalium sit naturalis, & quoad entitatem non excedat vim potentiæ intellectivæ naturalis, excedat vim potentiæ intellectivæ naturalis, excedit tamen illam quoad impedimenta & conditiones, quas includit, ut omnino censeatur impossibile, humanum intellectum eas omnes absque errore sine speciali auxilio Dei attingere, tum propter imbecillitatem luminis naturalis, non valentis singula & omnia vera naturalia sine aliquo errore penetrare, præsertim cum illa non cognoscat per species proprias, sed alienas, à sensibus emendicatas: tum propter profundas obscuritates & impedimenta, quibus naturales veritates obvoluuntur. Quare, vno excepto Adamo, qui has scientias à Deo infusas accepit, nullus hæctenus eam perfectè acquisiuit. Quod non solùm est signum, eas non posse absque speciali auxilio comparari, sed nec Deum ad eas comparandas hæctenus suum præstitisse auxilium. Quæ doctrina non solùm vera est de homine lapsò, sed etiam in purâ, atque integrâ naturâ constituto. Nam etiam in statu integræ naturæ poterat homo errare, & interdum fessus à studio cessare, & in alijs curis animum occupare: quamvis facilius in eo statu potuisset, & plures veritates naturales intelligere, & citius purius quæ eas attingere; eo quòd nulla fuisset in eo itatu passionum rebellio & pugna, quæ à contemplatione veritatis animum vehementer abducunt.

33.

Non eget ad quodlibet verum;

Eget ad omne collectivè.

Quid in statu innocentie?

Tertia pars constat: quia in statu innocentie, teste Augustino 14. de Civit. cap. 10. *Erat devinitatio tranquilla peccati, qua manente, nullum omnino aliunde malum, quod contristeret, irruerat.* Ex quo infert S. Doct. 1. p. qu. 94. art. 4. in illo statu nullum errorem esse potuisse, cum error sit maximum malum naturæ intellectualis. Ex aliâ parte tranquillissima quies, & summa pacatio omnium passionum, cum perfecta subordinatione corporis ad animum, maxime conducebat ad naturales scientias capessendas. Non enim in eo statu homines

nes nati fuissent cum scientijs, sed eas propria inuentione, vel aliorum instructione & disciplina comparassent, vt expressè ex *S. Doct. 1. p. qu. 96. art. 3.* Cæterum hoc inter statum integræ naturæ, & statum innocentie fuisset discrimen (vix vlli dubiū esse potest) quòd sicut in statu integræ naturæ contingere potuisset error, ita ad omnes scientias naturales sine errore in eo statu addiscendas opus fuisset peculiari prouidentia Dei, distinctâ ab eo dono, quo naturam humanam integram & rationi subiectam in eo statu conseruasset. In statu verò innocentie sat fuisset peculiaris illa protectio, quâ naturam humanam in eodem statu protegebat, nam in eâ protectione includebatur hæc deuitatio erroris.

34. *Obijcies:* Quòd huic occurrat talis cogitatio, quâ verum attingat, non est ex solo beneficio creationis, sed ex peculiari prouidentia Dei, qui ex certa scientia, & intentione hoc decreuit: aliàs enim concederetur omnib. ergo etiam ad singulas veritates naturales cognoscendas distributiue requiritur peculiaris prouidentia Dei. *Resp.* ex eo quòd vna eademque cogitatio non occurrat omnibus, non est efficax argumentum, quòd illa ex peculiari prouidentia Dei proueniat, cum prouenire possit ex naturali dispositione causarum naturalium, tam internarum, quàm externarum. Nam sicut beneficiū creationis non omnes æqualiter participant, sed maius alio participat, qui excellentiorem sortitus est naturam, nobiliusque ingenij temperamentum: ita non omnes eodem modo veritatem, & primam de rebus cogitationem formant. Adde ad executionem veritatis non consistere in primâ cogitatione, quæ nobis naturaliter oboritur, sed in discursu, qui ex illâ ortum ducit. Non negauerim tamen, ad peculiarem prouidentiam Dei interdum spectare, quòd hic potiùs, quàm ille ad studia literarum applicetur, & dirigatur. Sæpè enim Deus ob suos occultos fines vnum potiùs, quàm alium ad talem artem, studium ve dirigit: In assequenda tamen veritate non eget peculiari auxilio, aut prouidentia Dei, distinctâ ab vniuersali concursu, quo vniuersas creaturas ad suos naturales fines dirigit.

35. *Dico 2.* Potest intellectus humanus multas veritates practicas, non tamen omnes, absque speciali auxilio & illustratione Spiritus S. cognoscere. Assertio communis est: etsi quoad 1. part. sit contra *Arim. in 2. dist. 26. quest. 1. art. 1. concl. 2.* qui vult, si posset homo absque speciali auxilio Dei cognoscere, quid agendum, quid ve non agendum sit in ijs, quæ ad moralem vitam spectant, sequi, quòd vel ignorantie vulnus ex peccato Adæ non contraxisset, vel à tali vulnere se seruaret. Concordat *Capreolus in 2. dist. 28. qu. vn. art. 3. ad argu. Grego. con. 1. concl. Confirm.* ex illo 2. *Corn. 3. Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis.* Fundam. assert. multæ sunt veritates practicae ad moralem scientiam spectantes, quæ naturalem virtutem intellectus humani non excedunt: poterit igitur eas absque speciali motione Dei cognoscere. Vnde *Propheta Ps. 4.* interrogans in persona peccatorum, quis nobis ostenderet bona: non alium bonorum ostensorem assignat, quàm naturale lumen rationis, quo signata & illustrata est anima rationalis, quæ *tanquam denarius*, inquit hîc August. *signatur regis imagine.* Cui concordat *Paulus ad Rom. 2. Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex: qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis: Leg. August. lib. de Speri. & lit.*

cap. 28. Confirm. vel loquimur de vniuersalissimis moralis scientie principijs, & de his eadem est ratio, ac de philosophiæ naturalis: vel de ijs conclusionibus, quæ immediatam connexionem habent cum huiusmodi principijs; & hæc non minùs quàm speculatiuæ, ex vniuersalibus principijs naturali discursu eruuntur: quin tantò faciliùs istæ ex principijs practicis, quàm illæ ex speculatiuis deducuntur; quòd faciliùs cognoscit rusticus reddendum esse alteri depositum, quòd ex hoc principio practico deducit, *Quod tibi vis, alteri feceris;* quàm terram esse rotundam, quòd ex alio speculatio inferitur: *Omnes partes terra aequaliter ad centrum tendunt.* Obseruandum tamen est, nos hic non loqui de cognitione morali, prout includit practicum imperium voluntatis, quòd ad executionem operis extenditur, sed de practica duntaxat cognitione veritatis secundum omnes suas morales circumstantias prout hic & nunc exequenda esset, abstrahendo tamen ab executione, vel practico imperio executionem intimante: de hac enim eadem est difficultas, ac de actuali executione operis honesti, de quâ *sed. seq.*

36. Ex his faciliè constat 2. pars assert. de quâ eadem, vel fortè maior est ratio, ac de veritatibus speculatiuis collectiue sumptis, quas *assert. 1.* docui, ob multa impedimenta, quæ includunt, absque speciali auxilio Dei omnes sine vlllo errore ab intellectu humano in hoc statu naturæ lapsæ non posse cognosci: *Timida enim sunt, Sapient. 9. mortalium cogitationes, & incerta prouidentia nostra. Corpus enim quod corrumpitur, aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem.* Ad fund. *Arim.* non inficior, hominem per peccatum contraxisse vulnus ignorantie; multò n. plura, & maiori cum facilitate & perspicuitate non modò quoad moralem, verum etiam quoad naturalem Philosophiam didicisset in statu innocentie, quàm de facto discit in statu naturæ corrupte. Negari tamen non potest, quin aliquas veritates tam naturales, quàm morales sine peculiari auxilio Dei assequatur in hoc statu naturæ lapsæ: alioqui non tantum quoad dona gratuita supernata, sed etiam quoad perfectiones naturales, immutata fuisset per peccatum natura. Ad confirm. Paulum intellige, de cognitione excitante & immutante affectum ad opus meritorium æternæ gloriæ: in quo sensu illam exponit *Arausic. 11. can. 7.* vbi illam condistinguit ab operibus naturæ, & solum docet, nos, iuxta Apost. idoneos non esse cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, *Quod ad salutem pertinet vita æterna.* ita & canon 9. assertit, *Diuini muneris esse, cum recte cogitamus.* & 22. *Nemo habet de suo, nisi mendacium & peccatum. Si quis autem habet homo veritatem atque iustitiam, ab illo fonte est, quem debemus scire in hac eremo.* Nota tò veritatem, non tam significare notitiam, excitantem ad opus meritorium, quàm opus studiosum dicendi verum, oppositum operi malo dicendi falsum.

37. Paulò difficilior est *Canon 4. Mileuit. II.* in quo decernitur, gratiam Dei per Christum nos adiuuare, vt per ipsam nobis reueletur & aperiat in intelligentia mandatorum, vt sciamus quid appetere, quid vitare debeamus. Item nos habere gratiam per Christum tam ad scientiam, quæ teste Paulo inflat, quàm ad charitatem, quæ ædificat: *Cum sit utrumque donum Dei, & scire quid facere debeamus, & diligere vt faciamus.* In quo illud difficultatem facessit, quòd doceat, gratiam Christi necessariam esse ad scientiam, quæ inflat. Scientia. n. quæ inflat, non est quæ ad opus bonum mouet, sed potiùs quâ,

Confirm.

36.

Ad Arim.
fundam.Concilium
Arausica-
num.37.
Mileuit.

quæ, ad Rom. 1. Cum dicerent se esse sapientes, stulti facti sunt. Ergo ex mente Concilij, gratia Christi non solum requiritur ad scientiam, quæ ad præcepta Dei seruanda mouet, sed etiam quæ in sola notitiâ naturalis veritatis consistit, hæc enim est quæ inflat. Variè hic locus exponi solet. Mihi ea expositio prob. quæ docet, Concilium hîc loqui de notitia vniuersæ legis tam naturalis, quàm supernat. quæ peculiari eget reuelatione per Christum. Fuit enim hic canon sancitus contra Pelagi. qui, vt constat ex Epist. 90. August. asserant, gratiam tantum requiri ad cognoscendam legem, sine naturaliter in corde conscriptam. sine in literis datam, non ad implendam, ad quam sufficere putabant vires naturales liberi arbitrij. Ad hunc ergo errorem refellendum docet Concilium, gratiam Christi non solum requiri ad notitiam legis, sed etiam ad implendam legem. Intelligi notitiam legis non solum naturalis, sed etiam supernat. constat. Quia per ipsam, inquit, nobis reuelatur & aperitur intelligentia mandatorum. Notitia autem legis supernat. etli peculiari auxilio nobis communicetur, nil tamen obstat, quin possit esse nobis occasio superbiæ, sicut & reliqua dona gratuita. Noluit itaque Concilium docere, gratiam Christi requiri ad inflationem, quæ est peccatum occasionatum ex scientiâ habitâ per Christum, sed ad scientiam ipsam, reuelatione nobis communicatam.

Sed instat Grego. 1. Sancti veri cognitionem à Deo postulant, Pf. 118. Gressus meos dirige secundum eloquium tuum. 142. Notam fac mihi viam, in qua ambulem Sed oratio est signum necessitatis gratiæ, non .n. à Deo petimus, quæ in nostra sunt potestate: ergo veri cognitio in nostra non est potestate. 2. Ex notitia veri moralis acquiritur prudentia: nemo fit prudens sine peculiari dono Dei: ergo nec sine peculiari dono Dei cognoscere potest verum morale. Minor prob. perfecta prudentia semper connexa est cum reliquis virtutibus moralibus: quas nemo sine speciali auxilio Dei acquirere potest omnes; ergo nec prudentiam; nec verum morale. Resp. ad 1. Sanctos in suis orationibus non postulare à Deo notitiâ veri naturalis, aut moralis, nisi quatenus ea affectum mouet ad opus bonum exercendum. Sic David postulauit à Deo dirigî, ne illius dominaretur iniquitas; vt in via Domini ambularet; vt iustificationes Dei faceret. Ad 2. perfecta prudentia non acquiritur quâcunque notitiâ veri moralis, sed tantum practicâ & operatiuâ, ad quam an requiratur auxilium Dei per Christum, dicam *sect. seq.* Aliquam autem prudentiam ex speculatiuâ notitia multarum veritatum moralium, & practica memoria plurimarum operationum præteritarum, acquiri posse sine peculiari gratia per Christum, nullum est absurdum, præsertim cum hæc qualiscunq; imperfecta & inchoata prudentia non necessariò debeat esse connexa cum reliquis omnibus virtutibus moralibus, nisi in gradu perfecto.

DE VERO SUPERNATURALI.

DVplex distinguitur verum supernat. alterum quoad modum tantum, alterum quoad substantiam. Illud, quia in entitate naturale est, & solum dicitur supernaturale ex modo, quo fit, præter exigentiam naturæ; vt visus cæco restitutus, homo à mortuis resuscitatus, naturalis scientia immediatè à Deo infusa, cognosci potest absque speciali auxilio Dei. Vnde demones naturaliter cognoscebant vniõnem inter animam & corpus Lazari resuscitati, Christi humanitatem in utero Virginis

miraculosè formatam, scientias naturales Adamo, Salomoni infusas: nam hæc omnia, cum sint in entitate naturalia, continentur intra sphæram obiecti naturalis intellectus creati. Sola igitur controuersia est de vero supernat. quoad substantiam. Quod dupliciter cognosci potest, euidenter, obscure; & obscure adhuc dupliciter, vel ex testimonio diuino, vel humano. His adnotatis,

DICO 1. Nullum verum supernat. quoad substantiam cognosci potest cognitione certa & infallibili, absque speciali auxilio per Christum. S. Tho. 1. 2. qu. 109. art. 1. & Scholast. paucis exceptis. Colligitur ex 2. ad Corinth. 3. vbi generaliter docet, nullam cognitionem ex nobis ipsis nos habere posse, sed omnem sufficientiam cogitandi ex Deo esse. Qui locus iuxta declarationem Araysi. II. intelligitur de ijs, quæ ordinantur ad salutem vitæ æternæ. Quod etiam docuit Milenit. II. can. 4. August. lib. 1. de gra. Christi con. Pelag. & Calest. cap. 14. vbi loquens de actu fidei, quo ad Christum ventur: Hoc, inquit, arbitrium potest esse solum si non venit, non autem potest nisi adiutum esse. si venit, & sic adiutum vt non solum quid faciendum sit, sciat, sed quod scierit, etiam faciat. Fundam. nullam verum supernat. quoad substantiam continetur in causis, vel effectibus naturalibus: nequit igitur solis viribus naturæ ab intellectu creato cognosci, sed opus est auxilio aliquo ac lumine indebito: quidquid autem est indebitum naturæ, datur nobis per merita Christi: nam totum id datur nobis per merita Christi, quod fuerat peccato Adæ sublatum: cum Christus sit perfectus restaurator omnium donorum, quæ peccato protoparentis nobis sublata fuerunt: at omnis perfectio indebita naturæ fuit nobis peccato protoparentis sublata, vt ex præced. *disp. sect. ult.* constat: ergo. Confirm. dupliciter possumus verum supernat. cognoscere: euidenter, obscure, certò tamen & infallibiliter: vterque modus excedit vim cognoscendi naturalem; ergo ad vtrumque requiritur lumen aliquod indebitum per Christum. Minor prob. prior modus cognoscendi euidenter, vel est intuitiuus per propriam speciem & notitiam; & hæc cum sit obiecti supernaturalis erit quoad substantiam supernaturalis, atque aded indebita naturæ: vel abstractiuus per proprium effectum, aut causam: at nullus datur effectus vel causa naturalis, quæ euidenter nos ducat in notitiam veri supernaturalis, cum nulla sit inter naturale & supernaturale euidens connexio.

Posterior modus cognoscendi verum supernat. obscure, sed certò & infallibiliter, haberi non potest, nisi per medium certum & infallibile. Hoc autem est sola auctoritas Dei per internam illustrationem Spiritus Sancti immediatè nobis applicata; cum omne aliud medium extrinsecum, quale esse debet ducens in notitiam obscuram obiecti, sit naturâ suâ fallibile; ad hoc autem medium necessaria est gratia tum reuelationis, quam nec Pelagius negabat, qui alioqui ad omnia opera æternæ vitæ meritoria negabat auxilium distinctum à beneficio creationis; tum specialis luminis intellectum confortantis & eleuantis ad assensum fidei certum & infallibilem eliciendum. Prioris gratiæ necessitas colligitur ex eo, quod cum obiectum credendum sit supernaturale, non potest intellectus creatus ex aliquo effectû, aut causa naturali in illius notitiam deuenire: vnde necessaria est peculiaris reuelatio, quâ tale obiectum manifestetur.

Posterioris gratiæ necessitas manifestè arguitur tum à posteriori. Certum .n. est ex Triden. *sess. 6. ca. lumen* 7. dari in nobis habitum fidei infusæ: quilibet ha-

38.

39. Instat Gregorius 1.

Secundò.

40. Ad 1.

Ad 2.

Alterapars quæst.

41.

42.

43. Fundam. offer.

44. Nequit euidenter cognosci euidenter,

45. Nequit obscure certò

Nisi vniuersalione

46. Et specialibus

bitus infusus ex *Milenis. II. can. 5. & Trident. sess. 6. can. 2. & SS. Patr. contra Pelag.* non datur tantum ad facile, sed ad simpliciter posse: ergo iste habitus datur nobis ad comproduendum vna cum intellectu actum fidei. Porro actus, ad quem necessariò prærequiritur habitus supernatur. necessario est quoad substantiam supernaturalis. Tum à priori ex motiuo ipso, quo talis assensus elicitur: est enim autoritas Dei reuelantis immediatè nobis per diuinam motionem applicata. Quæ cum nobis obsecrasset, nequit ad certum & infallibilem assensum intellectum mouere, nisi peculiari illustratione Spiritus S. applicata. Confirm. sepe eadem autoritas Dei cum iisdem planè signis & argumentis externis credenda proponitur multis, cum tamen vnus credat, cæteris non credentibus. Quod aliunde prouenire non potest, nisi quia sola autoritas Dei extrinsecus tantum applicata per motiua & signa humana, absque internâ motione Spiritus S. non est, ex *August. de predest. Sanct. cap. 6. & epist. 105. ad Sixt.* apta mouere intellectum ad certum & infallibilem assensum fidei: alioqui cuicumque applicata ad eundem semper assensum moueret: sicut quia medium scientificum de se aptum est mouere intellectum ad assensum certum & euidenter, cuicumque applicatur, ad eundem semper assensum mouet.

47. Ex his constat 1. hoc auxilium, quod ad verum supernat. cognoscendum requiritur, non solum requiri ad modum, sed ad substantiam ipsam actus: nam influxus supernat. quem necessariò requirit certa & infallibilis cognitio veri supernat. intrinsecè tendit ad ipsam entitatè & substantiam actus: implicat autem influxum esse supernat. quoad substantiam, & terminum, ad quem influxus ipse per modum viæ & actionis tendit, non esse quoad substantiam supernat. cum actio sit id, mediante quo communicatur esse termino. 2. Non solum assensum fidei, sed affectum credendi, omnesque actus, qui talem assensum supernat. fidei præcedunt, ad eumque aliquo modo disponunt, esse ex peculiari directione Spiritus S. esto non omnes requirant influxum supernat. quoad substantiam: cum non repugnet, aliquos ex his esse tantum supernaturales quoad modum. Colligitur ex *Araus. II. can. 5. 6. & 7. & ex Trident. sess. 6. cap. 5. & can. 3.* vbi omne salutis initium referunt ad peculiarem motionem Spiritus S. Vnde *August. lib. 2. con. duas Ep. Pelag. cap. 8.* quidquid voluntatem præparat & disponit ad salutem, siue se teneat ex parte intellectus, siue ex parte voluntatis, docet esse speciale donum Dei. Optimum exemplum *Act. 16. de Lydia purpuraria, cuius Dominus aperuit cor intendere his, qua dicebantur à Paulo.* Vbi ipsa mentis applicatio ad audiendum verbum Dei, tribuitur speciali dono Dei. Quia quidquid inchoat salutem, etiam remotè & dispositiue, est à Deo; alioqui posset homo proprijs viribus suæ salutis initium inchoare, contra illud *1. Corin. 4. quis te discernit? & Osee 13. tantummodo in me auxilium tuum.* Cum igitur ij actus aliquo modo disponant voluntatem ad salutem, erunt ex peculiari auxilio per Christum. Superest

48. *Auxilium ad verum supernat. cognoscendum, requiritur ad modum & substantiam actus.*

49. *Ratio*

50. Alia controuersia. An possit intellectus creatus proprijs viribus absque nouo beneficio superaddito, probabiliter saltem & opinatiue cognoscere aliquod verum supernat. Ratio dubit. verum supernat. est extra spheram intellectus naturalis: igitur nullo modo poterit viribus proprijs attingi.

51. *Disting. modus cognoscendi verum supernat. 1. ante factam reuelationem, v. g. Deum seipsum*

manifestaturum beatis in cælo, an aliquis probabiliter potuerit hoc asserere: 2. post factam reuelationem, an possit tali vero reuelato, assentiri viribus proprijs, saltem probabiliter.

52. *Ante reuelationem probabiliter*

D I C O 2. Potuit intellectus angelicus, & humanus, viribus proprijs probabiliter tantum & opinatiue asserere aliquod verum supernat. antequam fuisset reuelatum. Fundam. inter vera supernat. non nulla sunt, quæ connexionem habent cum veris naturalibus: igitur ea saltem probabiliter posset intellectus creatus viribus proprijs cognoscere: nam ea omnia viribus proprijs enunciare potest vt vera, in quorum notitiam aliquo modo per effectus & discursum natur. peruenire potest. Antec. constat allato exemplo. Quod .n. Deus possit extraordinario auxilio in se ipso videri, multi censent esse naturaliter euidens, ex eo quod Deus est aliquo modo viribus naturalibus ab intellectu creato attingibilis, vt *tom. 1. disp. 9. sect. 2.* Ex alia verò parte etiam iuxta principia naturalia probabile apparet, quod animæ eorum, qui in hac vitâ honestè innocenterque vixerunt, habituræ sint in aliâ vitâ aliquod præmium. Igitur intellectus creatus naturali discursu probabiliter tantum & opinatiue enunciare potuisset, Deum se ipsum manifestaturum talibus animabus. Idem probabiliter asserere potuisset de pœnis æternis debitis animabus peccatricibus hinc decedentibus. Eadem probabilitate asserere potuisset futurum iudicium, etsi has veritates ne probabiliter quidem asserere potuisset cum ijs omnibus circumstantijs, cum quibus nobis reuelatæ sunt: cum multæ sint, quæ nullam habent, ne probabilem quidem cum effectibus & discursu naturali connexionem.

53. *Post reuelationem moraliter certo ex motiuo humano*

D I C O 3. Post factam reuelationem alicuius obiecti supernat. potest intellectus creatus viribus proprijs illi assentiri, assensu moraliter tantum certo ex motiuo humano, non infallibili & ex motiuo diuino: *S. Tho. 2. 2. qu. 5. art. 2. vbi admittit in dæmonibus fidem naturalem circa mysteria reuelata iuxta illud Iacob. 2. Dæmones credunt & contremiscunt. & ar. 3. vbi concedit in hæretico assensum fidei acquisitæ in vno artic. reuelatum, & non in alios: & Alber. in 3. dist. 23. art. 6. Bonau. art. 2. qu. 2. & 3. Scot. qu. vn. 9. de 1. & ad 1. Richar. art. 7. qu. 3 ad 3. Duran. qu. 6. nu. 8. & in 2. dist. 28. qu. 1. Rubi. in 3. dist. 23. qu. 1. ar. 2. Ocha. in 3. qu. 8. Almai. qu. 3. concl. 1. 2. 3. & 4. Capreo. dist. 24. art. 3. ad argu. Sc. con. 2. concl. Palat. in 3. dist. 23. disp. 7. 9. secunda, & in 2. dist. 28. disp. 2. concl. 1. & 2. Caiet. 1. 2. qu. 109. ar. 4. S. obuiat: Sol. lib. 2. de nat. & gra. cap. 8. Veg. de iustific. qu. 9. ad argu. Bannez 2. 2. qu. 5 ar. 2. & qu. 6. art. 1. Molin. in concor. q. 14 art. 13. disp. 7. Bellar. lib. 6. de gra. & lib. arb. cap. 3. Medin. 1. 2. qu. 109. ar. 1 ad ult. arg. ad 2. 3. 6. & 8. Curiel. ibid. dub. 3. 9. 4. conclus. vl. Suarez to. 1. de gra. lib. 1. cap. 10. & communis aliorum, contra Vasquez 1. 2. disp. 186. nu. 20. & disp. 201. nu. 8. Assensus ex motiuo humano in mysteria reuelata, alter purè naturalis, tam quoad substantiam, quam quoad modum, nullo pacto disponens ad assensum fidei supernat. qualem assensum habent dæmones, & hæretici: Alter naturalis quoad modum, præparans intellectum ad assensum supernat. fidei infusæ. Assertio est de assensu purè naturali, qui nullo modo disponit intellectum ad assensum supernat. fidei Theol. propter rationes in 1. asser. adductas. Quamuis non desint ex *anth. cit.* qui assertionem intelligant etiam de assensu disponente ad assensum fidei Theologicæ. Assertio sic explicata, Prob. 1. ex *Ioan. 5. ipsa opera, qua ego facio, testi-**

motuum perhibent de me. Et, scrutamini scripturas; illa sunt, quae testimonium perhibent de me. Igitur qui videbat miracula à Christo facta in confirmationem alicuius veritatis ab ipso attestata poterat assensu naturali, moraliter tantum certo, tali veritati assentiri: ut de facto assentiebantur daemones, & quidem tanto certiori assensu, quanto perspicacius penetrant vim miraculorum, in quorum veritatem cogebantur assensum præbere; quam vim propter imbecillitatem luminis penetrare non valet homo; idè adhuc ijs visis, non cogitur in eorum veritatem assensum præbere. Præterea sicut possumus conferendo vnam historiam humanam cum aliâ, multa fide naturali credere, de Arist. Plato. & reliquis antiquis: ita conferendo, quæ antè de Messia in Scripturis prædicta fuere, cum ijs, quæ de facto evenere, multa fide humanâ de Christo credere, nunquam tamen assensu certo & infallibili, ut credimus fide infusâ. De quâ Ioan. 6. Nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à patre meo. Ad Christum .n. venire, teste August. lib. de bono perser. cap. 14. & alibi, est in Christum credere. & ad Ephef. 2. Gratia estis saluati per fidem, & hoc nõ ex vobis, Dei enim donum est: Arausic. 11. can. 6. & Trident. sess. 6. can. 3. non posse hominem credere ut oportet, sine Spiritus S. adiutorio. Quæ particula, ut oportet, ita probat hanc 2. part. assert. ut priorem apprimè confirmet. Nam credere ut oportet, ut Trident. declarat, est ita credere, ut credenti iustificationis gratia conferatur, quod est credere assensu supernat. & infallibili ex testimonio primæ veritatis Spiritus S. illustratione immediatè applicato.

2. ex August. de bono perser. cap. 14. Ex quo apparet ex habere quosdam in ipso ingenio Diuinum naturaliter munus intelligentiæ, quo moueantur ad fidem, si congrua suis mentibus vel audiant verba, vel signa conspiciant: & tamè si Dei altiore iudicio à perditionis massa non sunt graue prædestinatione discreti, nec ipsa eis adhibentur vel dicia diuina vel facta, per quæ possent credere, si audirent vti que salia, vel viderent. vbi August. ad munus naturalis intelligentiæ refert assensum fidei humanæ ip mysteria reuelata, si congruis verbis vel signis proponantur. aliàs sepè cõtra Pelag. & Semipelag. docet, quodcunque initium fidei Christianæ reducendum esse in peculiarem gratiam Mediatoris. Vnde lib. 1. retract. cap. 23. retrahat sententiam, quâ in expositione Epist. ad Rom. docuerat, nostrum esse credere & velle, Dei autem dare credentibus & volentibus facultatem bene operandi.

3. Nihil est in tali obiecto supernaturalis: igitur poterit intellectus creatus viribus proprijs assensu naturali in illud tendere, ut in quodcunque obiectum intra suam spheram contentum; seu nihil habens supernaturalitatis. Antec. prob. duo sunt in tali obiecto; ipsum materiale, & motiuum formale, propter quod potest intellectus assentiri fide humanâ in mysteria reuelata: at neutrum est supernaturale. Non primum, 1. quia illud nn debet cognosci in se, sed solum abstractè & confusè: ut hoc obiectum, Deus est vnus & trinus, ut credatur siue fide humanâ, siue diuinâ, sufficit ut cognoscatur tantum abstractiue & confusè, per simplicem duntaxat apprehensionem terminorum eodem modo, quo Deum naturaliter cognoscimus ut vnum. 2. Quia materiale obiectum fidei non solum apprehendi debet ab eo, qui assentitur, sed etiam ab eo, qui dissentit; cum non nisi cognitis dissentire valeamus: sed potest naturaliter intellectus dissentire obiectis reuelatis: ergo naturaliter potest ea apprehendere. Neque secundum: nam vel illud est authoritas creata proponentis, & ra-

tiones humanæ, quæ obiectum materiale reuelatum reddunt euidenter credibile, vel signa & miracula, quæ in illius confirmationem fiunt: sed nullum horum excedit spheram motui naturalis, ut patet in hæretico & demone, quorum ille propter hæc motiua naturaliter assentitur aliquibus articulis fidei, hic verò omnibus.

Confirm. etiam si authoritas Diuina possit immediatum motiuum fidei infusæ & acquisitæ, semper tamen sub diuerso respectu: illius motiuum est, ut immediatè applicata per infallibilem motionem Spiritus S. huius verò ut immediatè applicata per testimonium humanum, vel per signa externa, vel per lumen & discursum naturale. Vnde semper proximum motiuum fidei infusæ est aliquis respectus supernat. nempe authoritas diuina, ut stat sub respectu ad illustrationem supernat. Spiritus S. proximum verò motiuum fidei acquisitæ est aliquis respectus naturalis, nempe ipsa authoritas diuina, ut stat sub testimonio humano, vel signis & miraculis externis, vel sub respectu ad lumen & discursum naturalem, quo applicata intellectui mouet ad assensum natur. fidei acquisitæ.

Cæterum non inficior, talem assensum fidei humanæ interdum præberi ab intellectu hominis in mysteria reuelata ex peculiari directione Spiritus S. ut Act. 16. de purpurariâ, cuius intellectus à Domino dirigebatur, ut attenderet ad verba Pauli: 1. quia plerumque in homine fides humana est præuia dispositio ad diuinam: 2. quia, cum homo non habeat eam perspicacitatem & solertiam, quam habet daemone, in penetrandis motiuis & rationibus naturalibus, eget plerumque directione aliquâ, sine quâ solus intellectus cum lumine tantum naturali non posset talem assensum præbere. Hoc tamen nostræ assertioni non obstat, quæ ut sit vera, sufficit, ut aliquando saltem possit cum solo generali concursu Dei in tale obiectum ferri, etiam si de facto in illud semper feratur ex peculiari motione Dei, non quidem ut simpliciter necessaria ad substantiam actûs, sed vel ad maiorem facilitatem & intensionem actûs, vel certè ad aliquam meriti congruitatem: quia cum talis actus soleat esse dispositio & præparatio ad fidem diuinam; nulla autem dispositio queat, ne quidem de congruo esse meritoria doni supernat. nisi fiat ex peculiari auxilio Dei per Christum; probabile est, quòd de facto omnis actus fidei acquisitæ in mysteria reuelata sit ex peculiari auxilio Dei per Christum.

Ex dictis colliguntur discrimina inter assensum fidei acquisitæ & infusæ. 1. Assensus fidei acquisitæ semper est in substantiâ naturalis, etiam si fiat ex peculiari directione Dei. Hæc enim directio non semper est ordinis supernat. sed naturalis, indebita tamen naturæ, in his circumstantijs positæ: cuiusmodi solet esse vel maior confortatio luminis naturalis ad melius penetranda motiua credibilitatis, vel coordinatio specierum ac phantasmatum ad mysteria reuelata facilius percipienda, vel directio ad finem supernat. ad quem omnis peculiaris directio Dei per Christum ordinatur. Assensus verò fidei infusæ semper est in substantiâ supernaturalis, cum ad illum semper concurrat principium supernat. ex parte efficientis, & motiui, quod est authoritas diuina per Spiritus S. illustrationem immediatè mouens. 2. Assensus fidei acquisitæ non habet eam certitudinem, quam habet assensus infusæ, ratione proximi motiui. Proximum .n. motiuum huius, est authoritas diuina per infallibilem Spiritus S. excitationem intellectui humano applicata, illum immediatè mouens ad assensum præ-

36. Prob. 2. August.

37. Prob. 3. Passione

96. Confess.

59.

60. Varia discrimina inter assensum fidei infusæ & acquisitæ. Primum

61. Secundum

bendum, propter solam auctoritatem Dei attestantis, lumine supernat. immediatè applicatam. Illius motiuum, est auctoritas creata, & motiua humana, vel externa signa & miracula, aut etiam auctoritas Diuina naturali tantùm discursu intellectui applicata. 3. Quod ex præcedente immediatè deducitur, est; quòd motiuum formale fidei acquiræ non est naturà suà infallibile, nisi quatenus substat extrinsecæ prouidentia Dei, qui tali medio utitur vt instrumento ad suam auctoritatem per huiusmodi signa & motiua naturalia hominibus attestandam, vt euidenter credibilem. Motiuum verò formale fidei infusæ suà naturà est infallibile; est enim auctoritas Diuina immediatè applicata per Spiritus S. motionem, quæ est participatio Diuini luminis, quod est certius & infallibilius quolibet lumine & discursu naturali, quo eadem auctoritas Diuina ad assensum fidei acquiræ applicatur. 4. Omnes assensus fidei infusæ sunt eiusdem speciei specialissimæ: cum nitantur eodem motiuo formali auctoritatis diuinæ, per illuminationem Spiritus S. intellectui humano immediatè applicatæ: at non omnes assensus fidei acquiræ sunt eiusdem speciei specialissimæ, sed varij iuxta varietatem motiuorum, ex quibus eliciuntur. 5. Omnes assensus fidei infusæ sunt æquè certi, excedentes quamcunque certitudinem non solum fidei acquiræ, sed cuiuscunque scientiæ naturalis. Assensus verò fidei acquiræ non sunt æqualis certitudinis omnes, sed vnus alio certior, prout fuerit motiuum, ex quo elicitur; & lumen, quo motiuum ipsum applicatur. Vnde distingui solet certitudo fidei humanæ, suprema, media, infima: suprema, quæ tantam habet euidentiam credibilitatis, vt intellectum moraliter cogat ad assentiendum, nullumque relinquat dubitandi locum: vt *Romam esse, Aristotelem fuisse, mandum creatum esse ante eos, qui nunc viuunt.* Media, quæ licet non habeat tantam euidentiam credibilitatis, nullus tamen sanæ mentis de eà dubitare potest; vt quòd ministri Ecclesiæ, dum sacramenta conficiunt, veram habeant intentionem: quòd matres diligant proprios filios. Infima, quæ adhuc miuorem habet credibilitatis euidentiam, vt plurimum tamen fallere non solet, vt quòd viri prudentes & sancti in dicendo non fallant, quòd filij diligant parentes, vxores maritos. Ex his constat, fidem humanam distingui ab opinione: opinio .n. semper est cum formidine oppositæ partis: at non omnis fides humana est cum formidine oppositæ partis, vt constat saltem de primâ fide, quæ supremam habet moralem certitudinem.

62. Tertium.

63. Quartum.

64. Quintum.

Triplex certitudo fidei humana.

65. Obijcies. Hæc sent. videtur coincidere cum errore Pelag. & Semipelag. illi .n. asserbant, positâ reuelatione, posse intellectum creatum viribus proprijs absque vilo speciali auxilio mysteria reuelata credere: hi admittebant in mysteria reuelata fidem imperfectam, proprijs viribus elicitam, quæ præcederet fidem perfectam & infusam. Vterque error dânatur à Conc. Araus. 2. can. 6. Resp. Longè alium fuisse errorem horum hereticorum, vt constat ex cit. Conc. & August. illos vbique impugnantè. Piores .n. concedebant, fidem Christianam ad salutem necessariam, elici posse solis viribus naturæ: posteriores aliquod initium fidei, quòd saltem esset moralis dispositio ad impetrandam fidem salutarem. Nostrâ sent. neque continet cum Pelag. cum absolutè affirmet, fidem Christianam ad salutem necessariam, esse purum donum Dei, nec cum Semipelag. cum nullum admittat initium fidei, solius naturæ viribus inchoatum, quòd aliquâ ratio-

ne sit moralis dispositio, ne remota quidem, ad fidem Christi salutem requisitam.

67. Patet ad rationem dub. esto .n. obiecta reuelata sint supernaturalia, non tamen vt sic in illa ferri potest intellectus naturalis; sed vt stat sub motiuo & modo cognoscibilitatis naturalis. Sicut enim obiectum naturale, vt stat sub motiuo & modo cognoscibilitatis supernat. est cognoscibile supernaturaliter: ita obiectum supernat. vt stat sub motiuo & modo cognoscibilitatis naturalis, est cognoscibile naturaliter. Eadem quippe auctoritas diuina, vt stat sub respectu luminis & applicationis supernat. est cognoscibilis supernaturaliter; vt stat, sub respectu luminis & applicationis naturalis, per rationes & discursum naturalem est cognoscibilis naturaliter.

SECTIO III.

Quid possit humanum arbitrium ex solis viribus nature in ordine ad actus virtutum moralium?

68. Error Pelag. Primus error fuit Pelagij, ex August. lib. de ha. res. har. 88. & lib. de Gra. Christi, præcipuè cap. 1. 3. & 4. & alibi, affirmantis, humanum arbitrium se ipso sufficere, absque alio auxilio indebito ad omnia opera virtutum tam temporalis, quàm æterni præmij meritoria, seque ipsum perducere posse per opera condigna ad supernat. beatit. Distinguebat hic, ex cit. cap. 4. Aug. in homine hæc tria, posse, velle, esse. Posse in naturâ, velle in arbitrio, esse in effectu collocabat. Primum aiebat, ad Deum propriè pertinere, qui illud creaturæ suæ conuulit: reliqua verò duo ad hominem referenda esse contendebat, quia de ipsius arbitrij fonte descendunt. Vnde posse omne bonum, solius Dei esse aiebat, qui hoc posse nobis donauit, & illud adiuvat suâ lege & doctrina: velle autem ac perficere, nostrum; quia illud pro libertate arbitrij in malum vertere possumus. Quod si interdum Cathol. argumentis coactus, gratiam concedebat, illam in lege tantùm & doctrinâ, quæ nobis quid faciendum, vel non faciendum sit, ostendit, collocabat; ad operandum nullam admittebat gratiam, nisi fortè ad facilius promptiusque operandum: vt colligitur ex Milenit. 2. can. 4. & 5. & varijs Aug. locis.

69. Secundus error, Lutheri, Caluini. Secundus error huic oppositus est Lutheri & Caluini, qui omnem humano arbitrio, etiam ad peccandum libertatem adimentes, nullum bonum ex se operari posse contendunt; liberi ergo arbitrij, inquit hic lib. 2. inst. c. 2. n. 7. hoc modo dicitur homo, non quia liberam habeat boni aequè ac mali electionem, sed quia male voluntate agit, non coactione. Inuehuntur quæ contra vocabulum, liberi arbitrij: quod Lutherus, figmentum & titulum sine re, Calvinus cit. n. 8. seruum & inane nomen, appellat. Quod nec sine ingenti periculo retineri posse ait: & contra, magno Ecclesiæ bono futurum, si aboleatur. Fundam. tota posteritas ob peccatum primi parentis omnem suam libertatem amisit: vnde quidquid homo agit, ex necessitate agit, licet ex se non nisi malum agere possit: siquid autem boni in ipso est, non ipsi vnâ cum gratiâ, sed soli gratiæ adscribendum esse. Ex quo deducunt omnia opera infidelium, & eorum qui priuari sunt gratiâ, esse peccata. Ita Calvin. cit. lib. 2. & cap. 3. ad 6.

70. Orthodoxa. Orthodoxa veritas neque aded humanum ex-tollit arbitrium, vt necessitatem gratiæ saltem ad opera

opera salutis excludat: nec ita illud deprimit, ut liberam eius cooperatiorem ad quascunque honestas actiones neget: sed cum *August. lib. 2. de pecc. meritis cap. 18.* sic diuinam gratiam defendit, ut humanum non tollat arbitrium: sic liberum asserit arbitrium, ut diuinæ non præiudicet gratiæ.

71. Vterque error damnatus est: Prior in Concil. Palast. Mileuit. II Can. 3. 4. & 5. Avasi. 2. cano. 5. 6. & 8. & Trid. sess. 6. can. 1. 2. & 3. posterior in Trid. can. 4. 5. 6. 7. & 8. verum prior confutatus fuit à Christo Ioan. 15. *Sine me nihil potestis facere: & ad Philip. 2. Deus est, qui operatur in vobis & velle, & perficere. Quem locum sic virget August. contra Pelag. lib. 1. de Gra. Christi c. 5. Et ut scirent, quia non tantum in eo, quod operari possint (hoc enim & in natura & in doctrina iam acceperant) sed etiam in eo quod operantur, diuinitus adiuantur, non ait, Deus est qui operatur in vobis posse, tanquam ipsi iam velle & operari per se ipsos habeant, nec in his duobus adiutorio eius indigeant: sed ait, Deus est qui operatur in vobis & velle & perficere. Vel sicut in alijs & maxime Gracis codicibus legitur, & velle operari. Videte si non Apostolus gratia Dei futuros aduersarios sancto spiritu tanto ante prauidit, & hac duo, id est, & velle & operari. Quæ iste ita nostra esse voluit, tanquam ipsa diuina gratia non adiuuentur auxilio, Deum dicit in nobis operari. Hæc August.*

72. Insignia scripti testimoni

Posterior error confutatur ijs Scripturæ testimonijs, quibus humana libertas asseritur. *Ecel. 15. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui, adiecit mandata & præcepta sua, si volueris mandata seruare, conseruabunt te & c. & c. 11. Beatus qui potuit transgredi, & non est transgressus, facer mala, & non facit.* A primo facile se expedire putat *Calus. lib. 2. cap. 5. nu. 18.* negando, authorem esse indubitæ authoritatis. 2. illum glossando de homine creato in naturâ integrâ, antequam peccaret.

73. Contra 1. respons. est, quia hic liber à Trident. sess. 4. decr. 1. numeratur inter Canonicos: & antiquissimi Patrum hoc libro ut Canonico vsi sunt, *Clemens Alex. lib. 7. Strom. Cypria. lib. 3. Epist. Ep. 9. Epiph. har. Anoma. Ambros. lib. 4. de fide c. 4. August. lib. ad Oros. con. Priscilla. Cyrillus Alex. lib. 5. in Ioan. cap. 5.* Contra secundam verò est: 1. quia etiam post peccatum dictum est Caino *Genesis 4. Sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius.* 2. homo per peccatum non potuit amittere id, quod est illi maximè connaturale, cuiusmodi est libertas ad operandum. vide *disp. 6. sect. 1.*

74. Eni iens ratio contra errorem priorum:

Tandem vterque error reiicitur. Prior sic: repugnat, potentiam viribus proprijs ferri in obiectum extra ipsius spheram constitutum: Quodlibet supernat. cognoscibile, ut oportet ad salutem, est extra spheram potentia naturalis: ut .n. obiectum supernat. attingatur, ut oportet ad salutem, attingi debet assensu certo & infallibili: hoc, ut *sect. preced.* repugnat intellectui naturali, qui naturaliter non mouetur ad mysteria fidei credenda, nisi ex motiuis humanis, vel diuinis humano, atque ad eò incerto & fallibili modo applicatis.

75. Contra poster. experientia,

Posterior confutatur tum experientia, quâ vnusquisque in se ipso euidenter experitur, posse non consentire, dum consentit, vel consentire, dū non consentit. tum ratione: vnicique cognitioni respondere debet proportionatus appetitus, ex *inductione*: sed in homine etiam lapsa est vniuersalis cognitio intellectiua, proponens obiectum sub ratione vilis & honesti, commodi & incommodi, boni & mali: Igitur respondere illi debet proportionatus appetitus vniuersalis, & indifferens ad omnes istas rationes in obiecto propositas. Vnde cū

Ratio

sepè non sit maior ratio, cur potius vna ratio trahat voluntatem ad se, quàm alta, ipsa voluntas erit, quæ potius ad vnâ partem quàm ad aliam se determinat. At hoc est, esse liberum: ergo. Neque gratia tollit hanc indifferentiam à voluntate: *gratia enim & liberum arbitrium non discordant*, ut optimè *Ansel. de concordia gra. & lib. arb. multo post initium, sed conueniunt ad iustificandum & saluandum hominem.* Igitur

Catholica sent. longè differt ab errore Caluini, & c. hæretici .n. asserunt, dari impotentiam simpliciter libertatis, ac infirmitatem, quâ voluntas non est proximè & completè potens ad superandas tentationes passim occurrentes; nec præstò esse auxilium per Christum, quo superentur; nec Spiritum orationis, quo vires impetrentur: nullam esse pugnam, multò minùs victoriam tentationis ante fidem & gratiam supernat. nisi fortè victoriam talem, iuxta quam peccatum peccato superetur: imò in actu omni, quo legem quis seruare sibi videretur, ipsum teneri reum alicuius peccati: *Omnia opera infidelium esse peccata, & virtutes philosophorum esse vitia: infidelitatem purè negatiuam esse peccatum:* Quæ sunt propos. damnatæ 26. & 68. Addunt insuper liberum arbitrium nihil penitus posse ex amore honesti, nec seipsum amare, quâ honestum est, nec opus vllum facere, quâ bonum rationis; nec vnum digitum mouere, quâ iustum est. Catholici verò affirmant, solam fidei absentiam non sufficere, ut infidelium opera sint peccata, cū infidelitas siue negatiua, siue positiua non informet omnia opera infidelium, quæ proinde ex solo defectu fidei non sunt peccata, dummodò ex se non sint difformia naturæ rationali. Addunt, nullam esse talem arbitrij infirmitatem, quæ insolubilem inducat necessitatem succumbendi tentationi, quin præstò sint auxilia per Christum ordinis naturalis, vel supernat. sufficientia ad illam vincendam; aut inspiratio orandi, quæ auxilia impetrentur: proinde ante fidem dari pugnam & victoriam tentationum aliorum in infidelibus ex amore honesti. Quod inde patet, quoniam aliqua opera infidelium remuneratus est Deus, ut obitetricum *Exodi 1.* Nabuchodonosor *Danielis 4.* & *Ezech. 24.* in quem locum: *Et cū in hoc mihi seruerit, inquit in personâ Dei Hierogy. & meam contra Tyrum impleueris voluntatem, idcirco dabo ei terram Egypti.* Eodem modo docet *August. lib. 5. de Ciuit. cap. 15.* Deum remuneratum fuisse aliqua honesta opera Romanorum. Atqui nulla peccata remuneratur Deus, cū nullâ ratione possit peccatum esse meritum dignum præmio apud personam, quam offendit. Clarissimum præterea est, quod non tantum peccatores grauissimi, sed gentiles quandoque ab homicidio, parricidio, stupro, incestu abstinere, quia iustum est ab his abstinere, non solum timore pœnæ. Certè naturæ viribus potest homo hæc vitiorum monstra horrere, quia iniusta sunt & rationi difformia; ergo & ipsum vitiorum horrorem amare, quia iustus horror est; siquidem odium iniustitiæ est formaliter vel virtualiter amor iustitiæ. Quasi verò nulli gentiles legem aut sententiam tulerint ex amore iustitiæ: nec possit mater lac filio dare, quia pius; nec Pater patrimonium, quia iustum. Esto philosophi opus virtutis arduum aggredi non potuerint, nisi stimulo gloriolæ addito: nil tamen pronius est rationi humanæ, quàm odisse, quod contra rationem est; & amare quod conforme rationi est, si non sit appetitui sensitiuo repugnans: vbi nulla difficultas amandi rationem honesti, quis ita perditum credat liberum arbitrium, ut obiectum

76. Discrimen Cathol. & Caluini.

Naturalis rationi amor honesti

Declaratur

Etum sibi maximè commensum amare non possit? non ita extincta, deprauata, amissa mens humana, quin possit iustitiæ pulchritudine delectari, velle sanari, dolere quod mandatis Dei facilius obedire non possit: imò si rationalis appetitus non posset honestatem appetere, sed solam voluptatem, esset in brutalem cōuersus: quod est planè impossibile.

An humanum arbitrium solius naturæ viribus, excluso omni auxilio indebito per Christum operari possit aliquod opus moraliter tantum honestum: Hæc controu. grauior inter Cathol.

77.

Prima sent. negat: *Arim in 2. dist. 28. ar. 1. conel. 1. Maior. q. 1. conel. 2. Capreo. dist. 29. ar. 1. Marfil. in 1. q. 20. ar. 3. prop. 4. & 5. & in 2. q. 17. ad argu. con. 2. supposit. ad 3. Alph. à Castro aduers. hæres. lib. 7. v. gratia hæ. 1. con. 3. Pet. Ser. de Sacram. pœnit. sect. 16. Vasquez 1. 2. disp. 190. & c. at multos citat Vasquez pro hac sent. qui oppositum docent, vt Alens. Albert. Abulens. infra.*

78.
Duplex
auxilij ge-
nus ex
Vasq.

Et distinguit cap. 12. auxilium ordinis supernat. quale requiritur ad opera supernat. in entitate; & ordinis naturalis indebitum naturæ, quod per causas naturales æternâ Dei misericordiâ nobis præparatur per Christum: hoc docet, non illud requiri ad singula opera moralia, omni ex parte perfectâ: hanc gratiam ordinis naturalis collocans in congruâ cogitatione, in entitate quidem naturali, indebitâ tamen naturæ, quâ quis præuenitur & excitatur ad opus morale honestum efficiendum. Etenim cum vi solius creationis conseruationisque homo non potius postulet cogitationem congruâ, quàm non congruam, peculiare beneficium per Christum à creatione distinctum accipit, quoties congruâ cogitatione excitatus opus morale omni ex parte perfectum operatur. Et licet hæc cogitatio nobis applicetur per causas naturales, hæc tamè applicatio in Deum, qui peculiari suâ prouidentia tales causas ab æterno ordinanit, referenda est.

Auxilium
ordinis na-
turalis.

79.
Prob. 1.
Testimonijs
scrips. pri-
mum

Prob. 1. testimonijs Scripturæ. 1. Ioan. 15. *Sine me nihil potestis facere.* In quem August. tract. 81. *ne quisquam putaret saltem paruum aliquem fructum posse à semetipso palmitem ferre, cum dixisset, hic fert fructum multum, non ait, quia sine me parum potestis facere, sed nihil potestis facere. Sine ergo parum, sine multum sine illo fieri non potest, sine quo nihil fieri potest.* Secundum 1. ad Corinth. 4. *Quid habes quod non accepisti? in quem locum Ansel. Fecit Deus ut esses, & tu fecisti ut bonus esses: absit. Si enim Deus dedit ut esses, & alius tibi dare potuit ut bonus esses, melior est ille qui dedit, ut bonus esses, quàm ille qui dedit, ut esses: sed nullus Deo melior: igitur à Deo accepisti & esse & bonum esse.* Eadem terè docet Bernardus de gra. & lib. arb. ante medium. Tertium 2. ad Corinth. 3. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* At ad omne opus bonum præcedit congrua cogitatio: ergo si illam ex nobis habere non possumus, à Deo expectare debemus. Non enim, vt docet August. lib. 2. de bono perseuer. cap. 8. & 13. *In potestate nostra est, cor nostrum & nostra cogitationes. Quis enim, inquit contra duas Epist. Pelagian. lib. 2. cap. 8. potest bona cogitatione ad bonum cor præparare? Quartum ad Ephes. 2. *Creati in Christo Iesu in operibus bonis, qua præparauit Deus, vt in ipsis ambulemus. Facti ergo sumus, inquit hic Ansel. & creati in operibus bonis, quia restitutione liberi arbitrii data est nobis libertas bene operandi, id est, facti sumus habiles ad bene operandum. Et hoc factum est in Christo Iesu, id est, in gratiâ eius, non in merito nostro. Quæ opera bona Deus prædestinando præparauit, præueniens arbitrium nostrum: omne namque bonum à gratiâ Dei**

82.

sumit originem. Quintum ad Philipp. 2. *Deus est qui operatur in nobis velle & perficere. pro bona voluntate. Velle, inquit hic Hieronym. operatur Deus in nobis suadendo: suadet congruam cogitationem immittendo; sicut homo homini, consilium dando. Sextum Sapient. 8. *Et vt sciui, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det.* Sed continentia est opus morale: ergo ad opus morale necessaria est gratia Dei. Cum igitur non sit maior ratio, cur potius ad vnum opus morale, quàm ad aliud necessaria sit specialis gratia Dei, necessaria crit ad omne.*

Prob. 2. ex Concilijs. 1. sit Palæsti. sub Innoc. I. in quo obiectum fuit Pelagio, referente August. epist. 106. col. 3. & epist. 107. ipsum dixisse, gratiam Dei & adiutorium non ad singulos actus dari, sed in libero arbitrio esse, vel in lege ac doctrinâ; vbi coactus est hanc propos. retractare, & oppositam vt Catholicam cum Concilio publicè profiteri, nempe, *gratiam Dei ad singulos actus sine nostris meritis dari.* Igitur nullus actus honestus, ad quem diuina gratia necessaria non sit. 2. Mileuitan. II. sub eod. Innoc. can. 4. vbi definitur, necessariam esse gratiam Dei per Christum ad cognoscenda, & obseruanda mandata, *Cum sit vtrumque donum Dei, & scire quid facere debeamus, & diligere vt faciamus.* at multa mandata Dei seruamus solis actibus moraliter honestis: ergo. 3. Arausic. II. sub Felice IV. can. 4. vbi statuitur, voluntatem nostram à Domino preparati ad bene operandum: & can. 9. *quoties bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum, vt operemur, operatur: can. 20. multa in homine bona fiunt, qua non facit homo, nulla vero facit homo bona, qua non Deus præstet, vt faciat homo: can. 22. nemo habet de suo, nisi mendacium & peccatum. Si quis autem habet homo veritatem atque iustitiam, ab illo fonte est, quem debemus scire in hac eremo: can. 23. suam voluntatem homines faciunt, non Dei, quando id agunt, quod Deo displicet. Quando autem ita faciunt quod volunt, vt Diuine seruiant voluntati, quâuis volentes agant, quod agunt, illorum tamen voluntas est, à quo præparatur: at quando homo seruat præceptum ex honesto fine moraliter tantum bono, facit voluntatem Dei.*

Prob. 3. ex Patribus. Cyprian. apud August. 2. Retr. cap. 1. *In nullo gloriandum, quando nostrum nihil est.* Idem apud eundem epist. 47. ad Valent. col. 1. *Omnia qua ad mores nostros pertinent, quibus rectè viuimus, à Patre nostro, qui in cœlis est, sunt poscenda, ne de libero presumes arbitrio, à diuina gratia decidamus.* Hieronym. Epist. ad Ctesiphont. aduers. Pelag. medio reprehendit Pelagium, quod Dei auxilium negauerit ad singula nostra bona opera, & infra. *Velle & currere meum est, sed ipsum meum sine Dei semper auxilio non erit meum. Dicit enim idem Apostolus, Deus est qui operatur in nobis & velle & perficere. Et Saluator in Euang. Pater meus vsque modò operatur, & ego operor: semper largitor, semper que donator est. Non mihi sufficit, quod semel donauit, nisi semper donauerit.* Eadem docet Dial. 1. aduers. Pelag. init. respondens Attico opinanti, non ad singula opera necessariam esse gratiâ: *Non est vt animas, sed à me vtrumque dicitur, vt & Dei gratia sit, quod tales conditi sumus, & per singula opera illius adminiculo fulciamur.*

Ambros. Epist. 84. col. 3. docens, ad omnia nostra bona opera requiri auxilium Dei, nec vllum esse tempus, vllumve momentum, quo perniciosum nobis esse non possit, si Spiritus S. defuerit.

Sed maximè huius sent. fautor videtur August. qui vbique contra Pelag. defendit ad singula bona opera necessarium esse auxilium Dei per Christum: ferm. 13. de verb. Apost. *Diſcitur enim eras, hoc potest voluntas mea, hoc potest liberum arbitrium*

81.

84.

Sap. 8.

85.

Conc. Pa-

lest.

86.

Mileuitan.

87.

Arausic. II.

88.

Cypria.

89.

Hieronym.

90.

Ambrosian.

91.

August.

Locus 1.

& deinceps.

meum. Quae voluntas? quod liberum arbitrium? nisi ille regat, cadis; nisi regat, iaces. Et infra confutans dicentem, adiutorium Dei requiri tantum ad facile, non ad simpliciter operandum: Non sic est adiutorium Dei: non sic est adiutorium Christi: non sic est adiutorium Spiritus S. prorsus si defuerit, nihil boni agere poteris: agis quidem illo non adiuuante libera voluntate, sed male. Epist. 106. col. 2. ante finem: de Pelagio, aliquando, inquit, ita paribus momentis potestatem voluntatis aqua lance perpendit, ut aliquantum etiam ad non peccandum valere definias. Quod si ita est, nullus locus adiutorio gratiae reservatur, sine qua nos dicimus, ad non peccandum nihil voluntatis arbitrium valere.

Epist. 89. ad Hilar. col. 1. Valet itaque liberum arbitrium ad opera bona, si diuinitus adiuuetur, quod sic humiliter petendo & faciendo: desertum vero diuino adiutorio, qualibet scientia legis excellat, nullo modo habebis iustitia soliditatem, sed inflationem impia superbia, & extiosum tumorem. Lib. 2. de pecc. meritis c. 18. docet, bonam voluntatem non a nobis, sed a Deo esse. Alioqui longè melius esset quod a nobis habemus, quam quod a Deo accipimus: siquidem a Deo tantum accipimus voluntatem, quae indifferens est ad bonum & malum, a nobis bonam habere voluntatem. Enchirid. cap. 30. quid enim boni operari potest perditus homo, nisi quantum fuerit a perditione liberatus? nunquid libero voluntatis arbitrio? & hoc absit, & paulò post: ac per hoc ad peccandum liber est, qui peccati seruus est. Vnde ad iuste faciendum liberum non erit, nisi a peccato liberatus, esse iustitia caperit seruus, sed ista libertas ad benefaciendum vnde erit homini addicto & vendito, nisi redimat ille, cuius illa vox est, si vos filius liberauerit, tunc verè liberi eritis? De corrept. & grat. c. 2. intelligenda est gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum, qua sola homines liberantur a malo; & sine qua nullum prorsus sine cogitando sine volendo & amando, sine agendo faciunt bonum. Lib. 4. con. Iulia. c. 3. fusè probat ex

illis ad Rom. 14. omne quod non ex fide, peccatum est, omnia opera infidelium esse peccata; quia ex malà intentione. Fulgen. de Incar. cap. 12. docet, nos omnem sanctam cogitationem amisisse in primo homine, quam in secundo recuperauimus. Et ca. 24. sicut caro nihil operari potest, si eam viuificare anima desinat: sic homo nihil bene velle potest, si ab eo gratia inuamen abscedat: Prosper l. con. Collat. c. 24. testatur gratiam Dei ad singulos actus dari: proinde contra Cassia. omnia merita sanctorum ad Deum referenda esse. Greg. lib. 22. mor. c. 10. docet, viros sanctos a Deo agnoscere quidquid in se boni inspicunt, eique de accepto munere debitores fieri, qui & praeueniendo dedit eis bonum velle, quod noluerant; & subsequendo concessit bonum posse, quod volunt.

Bern. l. de Gra. distinguit in libero arbitrio, velle, velle bonum, velle malum. Velle bonum tribuit gratia; velle simpliciter, & velle malum libero arbitrio: Itaque liberum arbitrium nos facit volentes, gratia beneuolos. Ex ipso nobis est velle, ex ipsa bonum velle. Quemadmodum aliud est timere simpliciter, aliud timere Deum. Aliud amare simpliciter, aliud amare Deum: Quippe timere & amare simpliciter quidem prolata affectiones, cum additamento autem virtutes significant. Ita quoque aliud est velle, aliud velle bonum: simplices nempe affectiones insunt naturaliter nobis, tanquam ex nobis, additamenta ex gratia.

Prob. 4. rationib. 1. hæc prima cogitatio non est in nostrâ potestate, cum praeueniat omnem liberum usum nostræ voluntatis: ergo quoddam potius congruam praeueniamur cogitatione ad bonum, quam ad malum, est peculiare beneficium Dei à creatione diuersum. Nam beneficium creationis æquè

benè saluatur siue congruam, siue non congrua cogitatione praeueniamur. 2. Ad quodcunque opus bonum requiritur fides, ut ex illo: Omne quod non est ex fide, peccatum est, probat August. cit. lib. cont. Iuli. & epist. 105. ad Sixt. col. 3. At fides est peculiare donum Dei: ergo ad quodcunque opus honestum requiritur peculiare auxilium Dei. 3. Si posset homo ex se bonum aliquod opus virtutis moralis facere, posset per illud initium aliquod gratia à Deo impetrare: Consequens est contra Araus. II. cano. 4. & 6. damnans Massili. qui aiebant, adiutorium gratia nobis dari per opera, naturæ viribus facta. Sequela prob. opera ex solo fine moralis virtutis facta, sunt saltem de congruo meritoria apud Deum, ut constat de Cornelio, cuius eleemosynæ ex solo fine moralis virtutis factæ, fuerunt acceptæ Deo & impetratoriæ ipsius iustificationis exordij: Acto. 10. Et diuine consonum est munificentia & liberalitati, ut facienti quod in se est, Deus non denegat suam gratiam. 4. Oratio est signum necessitatis gratia, ut contra Pelag. testantur August. Epist. 95 ad Innoc. col. 2. ipsa oratio clarissima est gratia testificatio: Hierony. Epist. ad Ctesiph. & cæteri Patres: at in singulis actionibus vtiliter Deum oramus, ut nos suam gratia praeueniat, ut Ecclesiae mos est: igitur in singulis actionibus egemus gratia per Christum. Maior prob. frustra petimus, ut Patres Africani cum August. testantur Epist. 90. quæ in nostrâ sunt potestate. Quis enim ut ambulet, ut videat, ut comedat à Deo petit? Confirma. alioqui nullum foret Patrum ex oratione argumentum, ad probandam gratia necessitatem, si oratio extenderet se etiam ad ea, quæ in nostrâ sunt potestate: diceret enim Pelagius in nostrâ potestate esse salutem, nec tamen frustra nos pro eâ orare. 5. Si posset homo viribus proprijs, absque auxilio indebito, virtutis actum elicere, posset etiam dæmon contra Theologos: habet enim omnia naturalia integra. 6. Ad peccandum sufficit auxilium generale: ergo ad rectè operandum requiritur speciale: quia plus requiritur ad bene, quam ad malè operandum: & ex Trident. sess. 6. can. 6. non eodem modo Deus est causa mali, ac boni operis: ergo plus confert ad bene, quam ad malè operandum. 7. Sequeretur, posse hominem viribus proprijs veras virtutes morales sibi acquirere, contra August. lib. 4. cont. Iulia. cap. 3. virtus enim moralis acquiritur ex frequentatione actuum: sed quæ ratione potest homo viribus proprijs elicere vnum actum veræ virtutis moralis, poterit & plures eiusdem virtutis elicere; adeoque singularum moralium veros habitus comparare.

Secunda sent. affirmat, posse hominem viribus proprijs cum solo concursu generali efficere aliquod opus virtutis moralis. Ita Magist. in 2. dist. 26. cap. 8. Alen. 4. p. qu. 24. me. 4. art. 3. §. 1. ad argu. vbi distinguit triplex meritum, condignum, congruum, interpretatiuum: & hoc tertium docet, fieri posse ab homine solius naturæ viribus; illud quæ à Deo remunerari temporalibus bonis; Alber. in 2. dist. 28. art. 1. ad ult. qui triplex bonum distinguit, bonum naturæ, ex genere, honestum politicum, docetque in hæc omnia posse liberum arbitrium viribus proprijs: Bonan. art. & qu. ult. Scot. dist. 28. §. contra & §. ad arg. & dist. 29 §. contra, & in 3. dist. 27. §. istis igitur: Richar. in 2. dist. 28. art. & qu. 1. Agid. qu. 1. art. 2. & qu. 2. art. 2. dnb. 4. lacer. Duran. qu. 2. Argen. qu. vn. art. 1. concl. 1. & ad 1. & 5. Rubi. qu. 1. art. 1. & 2. & qu. 2. art. 2. Mayro. concl. 1. & 2. Gabri. qu. vn. art. 2. concl. 1. Palat. dist. 29. dist. 2. §. sent. 1. Caiet. 1. 2. quæst. 109. art. 2. §. ad enid.

92.

93.

94.

95.

96.

97. Roman. 14.

98. Fulgens.

Prosper.

99. Gregorius.

100. Bernardus.

101. Primaratio.

102. Secunda.

103. Tertia.

104. Quarta.

Confirma.

105.

Quinta.

106.

Sexta.

107.

Septima.

108.

2. Sent.

longè probabilior &

sequenda

euid. Conrad. Medin. Curie. ibid. Almai. irac. 1. moral. cap. 16. Sor. lib. 1. de natura cap. 20. & lib. 2. c. 3. Abulen. in cap. 29. Matth. qu. 174. & 178. Veg. de iustif. q. 12. Molin. in concord. qu. 14. art. 13. disp. 5. Bellar. lib. 5. de gra. cap. 4. fine, & cap. 9. Suarez de predest. lib. 2. à cap. 12. & 10. 1. de gra. lib. 1. cap. 8. Syluij 1. 2. qu. 109. ar. 1. & 2. S. Doctor ibid. & de verit. qu. 24. art. 14. & in 2. dist. 28. qu. 1. art. 1. affirmas, posse hominem in hoc statu naturæ lapsæ propriâ virtute aliquod bonum morale, naturæ humanæ proportionatum, vt agros colere, ædificare, & alia huiusmodi, cum solo auxilio Dei primi mouentis, licet non possit in totum bonum morale collectiue, propter naturæ infirmitatem, quam ex peccato Protoparentis contraxit. Per auxilium Dei, intelligit solum concursum generalem aperte 1. 2. q. cit. art. 1. & c. dum docet, absque hoc auxilio nullam creaturam siue corporalem, siue spiritualem posse in proprium actum exire: nam, vt cit. qu. de verit. ait, causa secunda non agit, nisi per virtutem causæ 1. & hoc verum est tam in naturalibus agentibus, quam in voluntarijs. Quod si interdum hunc eundem concursum generalem appellat gratiam & misericordiam Dei, vel intelligit peculiarem Dei prouidentiam, quâ hoc bonum naturæ humanæ proportionatum ordinat ad salutem æternam, vt cit. qu. de verit. vel generalem concursum, modo loquendi communi Scholasticis, appellantibus illud, gratiam gratis datam, vt videre est in Alen. & Albert. Bonau. Egid. & c. & frequenter vsurpato à Patrib. August. in Psal. 143. versic. & iustitia tua exultabunt. Attendamus ergo, inquit, gratiam Dei non solum qua fecit nos, verumetiam qua refecit. & epist. 95. & si enim quadam nō improbanda ratione dicitur gratia Dei, qua creati sumus. & paulò post: Vnde merito & ista gratia dici potest, quia non precedentium aliquorum operum meritis, sed gratuita Dei bonitate donata est. Hierony. lib. 1. aduers. Pelag. A me, inquit, utrumque dicitur, & vt Dei gratia sit, quod tales conditi sumus & c. Anselm. lib. de concord. cap. 1. Omnis, inquit, creatura gratia existit, quia gratia facta est. Bernardus de gratia loco cit. creationem appellat gratiam creatorem, quam distinguit à gratia saluante, quæ datur per Christum. Confir. idem auxilium Dei primi mouentis requirit S. Thom. tum ad cognoscendum quodcunque verum naturale, tum in homine constituto in natura integra respectu cuiuscunque boni moralis: cum tamen in eius sent. homo tam in hoc statu intelligere possit quodcunque verum naturale, cum solo auxilio generali, quam in natura integra sine speciali auxilio operari poterit quodcunque bonum morale naturæ proportionatum. 2. cum in sent. S. Thom. non datur actus in individuo indifferens, si potest homo proprijs viribus cum solo generali concursu Dei agros colere, ædificare, & similia opera facere, non poterunt hæc in ipsius sent. esse indifferentia, sed vel bona, vel mala moraliter: atqui hæc non sunt mala moraliter: tum quia ipse appellat bona naturæ proportionata: tum quia alioqui non respondisset quæstioni, quæ erat, utrum homo possit velle & facere bonū absque gratiâ: ergo erūt moraliter bona.

Huic sent. maximum robur attulit Bulla Pij V. & Gregorij XIII. in quâ inter propos. damnatas est 7. cum Pelagio sapit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex natura solis viribus ortum ducit, agnoscit: in proprio & rigoroso sensu intellecta, ad minimū vt piarum aurium offensiuâ, vt concludit Pōtifex. Confirmant aliæ damnatæ 4. ordine 28. Liberum arbitrium sine gratia & Dei adiutorio non nisi ad peccandum valet. 29. Pelagianus est error dicere, quod

liberum arbitrium valet ad vllum peccatum vitadum.

38. Omnis amor creatura rationalis aut vitiosa est cupiditas, quâ mundus diligitur, aut laudabilis illa caritas, quâ per Spiritum S. in corde diffusa Deus amatur. 65. Non nisi cum Pelagiano errore admitti potest vsus aliquis liberi arbitrii bonus, siue non malus: & gratia Christi iniuriam facit, qui ita sentit & docet.

Prob. 1. ex diuinis oraculis. Primum, ad Rom. 2. Cum enim gentes, qua legem non habent, naturaliter ea, qua legis sunt, faciunt: vbi Paulus docet, Gentiles ductu naturæ seruare ea, quæ ad legem naturalem spectant; vt explicant Hierony. Epist. 151. ad Agasiam q. 8. Chrysoft. & c. approbat, Pius V. data proposit. 23. Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Rom. 2. Gentes, qua legem non habent, naturaliter qua legis sunt faciunt, intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus. Nec obstat, quod hic locus ab August. lib. 4. cont. Iulian. cap. 3. intelligatur de Gentilibus ad fidem recens conuersis: tum quia in sensu, de obseruantia legis ad salutem conducenæ, de quâ erat disputatio, non nisi de fidelibus explicare poterat, cum nulla virtus, quæ fidei non innititur, ad salutem conducere possit: tum quia à priori expositione non abhorret, vt patet lib. de Spiritu cap. 27. vbi, si autem, inquit, hi qui naturaliter qua legis sunt, faciunt, nondum sunt habendi in numero eorum, quos Christi iustificat gratia, sed in eorū potius, quorum etiam impiorum, vel Deum verum veraciter insteg. colentium, quedam tamen facta vel legimus, vel nouimus, vel audimus, qua secundum iustitia regulam non solum vituperare non possumus, verum etiam merito recteq. laudamus. Secundum; ad Rom. 4. Si enim Abraham ex operibus (supple legis) iustificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum: supponit Paulus, Abraham habuisse aliqua bona opera ante fidem, quæ gloriam merebantur apud homines, non apud Deum: & idè non potuisse ex illis apud Deū iustificari. vbi Ansel. Sicut, inquit, fides sine subsequenibus operibus bonis vacua est, ita quælibet opera bona ante fidem. Habet gloriam apud semetipsum, vel apud omnes, sed non apud Deum. Liranus ibid. Ideo talis iustitia nō iustificauit Abraham, quia acquisita est & politica, qua solum reddit habentem laudabilem apud homines; non apud Deum, quia non facit eum dignum æterna vita. Tertium ad Philip. 3. vbi Apostolus aliquam iustitiam in se agnoscens proprio studio partam, quàm tamen collatam cum iustitia, quæ cum fide per Christum infunditur, nihil ducebat, Omnia, inquit, arbitror vt stercora, vt Christum lucri faciam, & vt inueniar in illo non habens meam iustitiam, quæ ex lege est, sed illam, qua ex fide est Christi Iesu. Vbi Chrysoft. Recte dixit, non habens meam iustitiam, id est, non illam, quam mihi meis laboribus ac sudoribus comparaueram, sed quam ex gratia inueni. Dei autem dona, subdit paulò post, longo interuallo antecedunt utilitatem rectorum factorum, qua ex nostro studio profecta sunt.

Prob. 2. ex L'airib. Basil. in Hexam. hom. 9. col. 3. Sunt apud nos ipse virtutes secundum naturam, ad quas habendas affinitas anima, non ex humana doctrina, sed ex ipsa natura nobis inesse videtur: eodem modo docet, nos, naturâ duce, ad has virtutes comparandas, oppositaque vitia vitanda inclinari, sicut ad corporis sanitatem procurandam, oppositumque morbum declinandum. Chrysoft. hom. 67. ad pop. Antioch. Per hæc rursus ostendit, Deum sic hominem finxisse, vt possit per se virtutem eligere, ac vitium declinare: vbi ad propriam arbitrii libertatem refert, posse virtutem exercere, aut vitium virtuti contrarium vitare. Damasc. lib. 3. fidei Ortho. c. 14. fine: Naturales sunt virtutes, & naturaliter, & æquo in omnibus

Procul dubio S. Thoma est sent.

109.

Concursus Dei generalis sepè appellatur gratia.

110. Modus loquendi communis

111. Confirm. 2.

112. Confirm. 1.

113. Pius V. Greg. XIII.

114.

115. Prob. 1. ex diuinis oraculis. 1.

116. 2. Oraculo lum

117. 3. Oraculo lum

Chrysoft.

118. Basilian.

119. Chrysoft.

120. Damasc.

nibus insunt, etsi non omnes a que operemur ea, que sunt natura. Hierony. tom. 6. in 1. cap. ad Galat. verba: Cum autem placuit ei, qui me segregavit de vtero matris mee & c. sic discit: Ex quo perspicuum sit, natura omnibus Dei inesse notitiam, nec quinquam sine Christo nasci, & non habere semina in se sapientie & iustitia, reliquarumque virtutum. Unde multi absque fide & Evangelio Christi, vel sapienter faciunt aliqua, vel sancte ut Parentibus obsequantur, ut inopi manum porrigant, non opprimant vicinos, non aliena diripiant, magisque iudicio Dei obnoxij stant, quod habentes in se principia virtutum, & Dei semina, non credunt in eo, sine quo esse non possunt. id confirmat in c. 2. col. 2. ante finem. Vbi postquam cum Apostolo probasset, neminem ex operibus legis absque fide in Christum iustificari: E contrario dicendum, inquit, quadam legis etiam ab his fieri, qui ignorant eam: sed ideo non iustificari operatores eius, quia absque fide Christi sunt ex. gr. non dormire cum viro dormitione mulieris, non adulterari, non rapere: sed magis honorare patrem & matrem, & cetera, que imperata sunt. Supponit igitur, Gentiles aliqua opera legis ductu nature facere, ijs tamen non iustificari, non quia bona non sunt, (dixerat. n. paulo superius, non tam legis opera damnantur, quam hi qui tantum ex operibus iustificare se posse confidunt) sed quia sine fide in Christum facta sunt. Greg. hom. 27 in Euang. init. Sunt nonnulli, qui diligunt proximos, sed per affectum cognationis & carnis, quibus tamen in hac dilectione sacra Eloquia non contradicunt: sed aliud est, quod sponte impenditur natura, aliud quod preceptis Dominicis ex charitate debetur obedientia. vbi nota 1. dilectionem ex affectu cognationis & affinitatis secundum carnem, bonam esse & honestam, quippe cui sacra Eloquia non contradicunt, que tamen omni, quod malum est, contradicunt: 2. hanc dilectionem ex solo affectu carnalis cognationis elicitam sponte impendi a natura. Ansel. lib. de concor. c. 3. col. 5. Sciendum quia sicut terra innumerabiles herbas & arbores, sine quibus humana natura alitur aut etiam perimitur, sine omni hominis cura profert: illa vero qua nobis ad vitam maxime sunt necessaria, non sine magno labore atque cultore, nec absque seminibus: ita corda humana siue doctrina siue studio sponte quasi germinant cogitationes & voluntates nihil viles saluti, aut etiam noxias: illas vero, sine quibus ad salutem anime non proficimus, nequaquam sine generis sui semine & laboriosa cultura concipiunt & germinant. Semen boni operis ad salutem conducentis est fides, a qua inchoantur opera salutaria: at preter ista agnoscit aliqua sponte a natura profecta, non utilia saluti, nec illi contraria: que cum indifferentia esse non possint, in doctrina Anselmi Augustini sectatoris, erunt necessariò bona bonitate morali.

Quoniam verò contra hanc sent. obijcitur acerrimus gratia propugnator August. ut apertius ipsius mens constet, Suppono 1. controversiam ipsius cum Pelag. non fuisse, num liberum arbitrium propria virtute rectè operari possit utcunque, sed ad salutem consequendam: in hoc sensu ubique illos impugnat, & Arafic. II. Can. 6. 7 & 25. non utcunque negans, liberum arbitrium sine gratia rectè operari posse, sed sicut oportet, ad salutem consequendam. Quo fit, ut Augustinus negans libero arbitrio quodcunque opus bonum absque gratia, intelligi debeat iuxta intentum scopum, de quo erat cum Pelag. disputatio, nempe de opere bono ad salutem conducente, ut ipse declarat lib. de perfect. iustit. con. Calest. col. 3. vbi cum ex illo 1. ad Corinth. 7. virgo si nupserit, non peccavit, hæretici probassent, posse hominem aliquo o-

num opus facere absque gratia: quasi pro magno, inquit, habendum sit, velle nubere, vbi de adiutorio divina misericordia operosius disputatur. Et con. Iulia. lib. 4. cap. 3. sine: scio, nos illud bonum hominum, dicere illam voluntatem bonam, illud opus bonum, sine Dei gratia, qua datur per unum mediatorem Dei & hominum, nemini posse conferri, per quod solum homo potest ad æternum Dei donum regnumque, perducì, & paulò post illud tantum appellat bonum, quod beatificum est, quodque ex solo Dei amore fit. 2. In doctrina Augustin. aduersarijs etiam fatentibus, nullus datur actus in individuo indifferens: ut apertè docuit lib. 2. de pecc. meritis cap. 18. Quamquam voluntas mirum si potest in medio quodam ita consistere, ut nec bona, nec mala sit: aut enim iustitiam diligimus, & bona est, & si magis diligimus magis bona est; si minus, minus bona est: aut si omninò non diligimus, non bona est. Quo fit, ut si quod August. bonum, aut saltem non malum opus concedat libero arbitrio, illud nequeat de opere indifferenti intelligi. 3. Interdum ab August. cæterisque, etiam si bona opera ante fidem facta ad salutem non proficiunt, appellantur tamen dona Dei: non quia ea sunt facta mediante gratia per Christum, qui teste August. Epist. 105. col. 3. non meruit nobis vitam & opera naturalia, sed vitam & opera superna. Christus non pro nullis, ut homines conderentur, sed pro impijs mortuus est, ut iustificarentur: sed quia nihil boni à nobis fieri potest sine adiutorio saltem generali Dei. Ita de Palemone, qui ex intemperante factus est ex disp. Democratis temperans. Epist. 130. scribit: Quamquam ergo ille non Deo fuerit acquisitus, sed tantum a dominatu luxuria liberatus, tamen ne id ipsum quidem, quod in eo melius factum est, humano operi tribuerint sed Divino. Ipsius namque corporis, quod est infimum nostrum, si que bona sunt, sicut forma, & vires, & salus, & si quid eiusmodi est, non sunt nisi ex Deo creatore ac perfectore natura, quanto magis animi bona donare nullus alius potest? Vbi eodem modo opera sine fide facta, que ut ibidem docet, ad futuram vite immortalitatem non valent, agnoscenda sunt à Deo, sicut dona corporis; atqui dona corporis ex August. non agnoscimus per Christum, quippe qui non est mortuus, ut conderemur, sed ut iustificaremur, sed illa tantum agnoscimus per gratiam Dei creatoris ac perfectoris nature. Ex his apertè constat, quòd quando August. opera ante fidem appellat dona Dei, non intelligat dona gratuita per Christum, & omninò indebita nature, sed dona Dei creatoris & prouisoris, vel ut ipse loquitur, perfectoris nature: atque adeò illa facta sunt sine speciali gratia per Christum, cum solo generali auxilio Dei. Hoc inde patet: primum enim donum, quod per gratiam Christi nobis datur est fides, que meritum inchoat, & salutem operari iacipit: non opera fidem præcedentia, ut per ea fidem impetremus: ut August. docet 1. retract. cap. 23. Qua de causa fidem appellat initium, exordium, & fundamentum salutis: ab ea enim non ab operibus ipsam præcedentibus, incipit nostra salus. At incipit gratia Christi, unde salutis ducitur exordium.

Iam verò quòd sæpè August. docuerit, liberum arbitrium cum solo auxilio generali Dei, absque speciali gratia per Christum, multa bona opera ante fidem infusam operari, manifestum fiet ex lib. de spiritu cap. 28. verum tamen quia non usque adeo in animam humanam imago Dei terrenorum affectuum labe detrita est, ut nulla in ea, velut lineamenta extrema remanserint, unde merito dici possit etiam in ipsa impietate vita sua facere aliqua legis, vel sapere. ibid.

121. Hieronym.

122. Gregorius.

123. Anselm. elegans si. militudo

124. Ad Augustinum intellig. 125. Suppon. 1.

Augustin.

126. Suppon. 2.

127. Suppon. 3.

128. Concludo

129.

130. Primus locus illustris

^{131.} *ibid.* illi qui Deum verum vera pietate non colunt, habent tamen quedam opera bona in vita impiâ. Et paulò inferius: Nam & ipsi homines erant, (loquitur de Gentilibus) & vis illa natura inerat eis, qua legitimum aliquid anima rationalis & sentit, & facit; sed pietas, que in aliam vitam transfert beatam & æternam, legem habet immaculatam & conuertentem animas, ut ex illo lumine renouentur, fiatq; in eis, signatum est super nos lumen vultus tui Domine &c. Vbi sicut aliquod bonum opus morale absque gratia factum libero concedit arbitrio: ita è contrario, nullum bonum opus, quod ad vitam spectat beatam, eidem tribuit arbitrio, nisi illo lumine renouetur, quod animas conuertit ad Deum. Id paulò post concludit; sicut enim non impediunt à vita æterna in sum quadam peccata venialia, sine quibus hæc vita non ducitur; sic ad salutem æternam nihil profunt impio aliqua bona opera, sine quibus difficillimè vita cuiuslibet pessimi hominis inuenitur. Quo quid pro nostrâ sententia illustrius? *Lib. 3. Hypog. col. 3.* esse facemur liberum arbitrium omnibus hominibus, habens quidem iudicium rationis, non per quod sit idoneum, que ad Deum pertinent, sine Deo aut inchoare, aut certe peragere; sed tantùm in operibus vite presentis tum bonis, quam etiam malis. Bonis dico, que de bono natura oriuntur, id est, velle laborare in agro, velle manducare & bibere, velle habere amicum, velle habere indumenta, velle fabricare domum, uxorem velle ducere, pecora nutrire, artem discere diuersarum rerum bonarum, velle quidquid bonum ad presentem pertinet vitam, que omnia non sine gubernaculo diuino subsistant: imò ex ipso, & per ipsum sunt, vel esse ceperunt. Cùm igitur hæc in doctrinâ Augusti. indifferentiâ esse non possint, erunt necessariò bona, ex honesto fine facta. Dicuntur tamen hæc opera diuino gubernaculo subsistere, quia egeant generali auxilio Dei, quod etiam negabat Pelagius, ut ex Hierony. &c. colligitur. *Li. 1. ad Simplic. qu. 2. init.* non negat bona opera ante fidem, sed tantùm negat ea ad salutem conducere: non se quis arbitretur ideo percepisse gratiam, qui bene operatus est; sed bene operari non posse, nisi per fidem perceperit gratiam. Incipit autem homo percipere gratiam, ex quo incipit Deo credere vel interna, vel externa admonitione motus ad fidem: ibidem docet, nec Cornelium absque fide illa opera facere potuisse, quibus promeruit ad baptismum vocari. *Lib. 5. de ciuit. cap. 15.* docet, bona opera Romanorum, quia æternâ gloriâ digna non erant, quippe que in fide Christi facta non fuerant, fuisse præmio temporalis gloriæ remunerata: sc. pietas in patriam, iustitia in ciues, libertas in dando consilio, obseruantia propriarum legum. Nec dici possunt hæc facta in sent. Augusti. ex peculiari auxilio Dei per Christum, nullum .n. opus agnoscit ex speciali auxilio per Christum, nisi procedat ex fide Christi: hæc est prima gratia, quæ datur per Christum, & per quam operari incipimus vtiliter ad salutem: opera, quæ antecedunt fidem, modò appellat opera presentis vite, quia nihil conferunt ad æternam; modo peccata, quia quæ Christiana fides non dirigit, plerumque praua intentio deprauat. Interdum ea, quando rectè fiunt, vocat dona Dei, quia facta sunt cum ipsius generali auxilio, nunquam vocat dona per Christum: at nequit Deus præmio remunerari, nisi quæ bona sunt: cùm certissimum sit Deum remunerari non posse offensas contra se patratas, ut sunt peccata.

^{134.} Hinc Augusti. mentem apertè nobis explicarunt Fulgent. *lib. de lucarn. cap. 26.* Quod si quibusdam cognoscentibus Deum, nec tamen sicut Deum glorifican-

tibus, cognitio illa nihil prodest ad salutem, quo modo hi poterunt iusti esse apud Deum, qui hic in suis moribus atque operibus bonitatis aliquid seruant, ut hoc ad finem Christiana fides, charitatisq; non referant? Quibus aliqua quidem bona qua ad societatis humana pertinent aequitatem, inesse possunt: Prosper 26. cap. con. Colla. loquendo de operibus bonis non ordinatis ad salutem; Quæ mortalem vitam honestare possunt, æternam autem conferre non possunt: vterque aliqua bona opera humano concedit arbitrio, quæ ad presentem dumtaxat, non ad futuram vitam conducunt: cum Augustino Ansel. in 3. cap. 2. ad Cor. verba: Non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis: sic ratiocinatur: cogitantes credimus, cogitantes loquimur, cogitantes agimus quidquid agimus. Quod autem attinet & ad pietatis viam & verum Dei cultum, non sufficimus vel cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis ipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Quæ verba descripsit ex Augusti. de bono perseuer. cap. 13.

^{135.} Prob. 3. rationib; .1. Quodlibet opus virtutis moralis, seclusâ graui tentatione, de quâ sect. seq. est proportionatum obiectum, non solùm physicè, sed etiam moraliter respectu appetitûs rationalis. Ergo ad illud efficiendum sufficit naturalis facultas arbitrij cum solo generali concursu, absque alio speciali auxilio Dei. omnis .n. facultas de se potens est cum solo generali concursu Dei ferri in omnem actum, sibi physicè & moraliter proportionatum. Antec. quoad physicam proportionem constat, quia cum quodlibet opus virtutis moralis sit ordinis naturalis, continetur intra sphæram obiecti naturalis, ac proinde est physicè proportionatum facultati appetitûs rationalis. Quoad moralem prob. appetitus rationalis suâ naturâ inclinatur ad bonum morale, imò est ipsa aptitudinalis inclinatio ad bonum morale, quod respicit ut obiectum sibi naturaliter commensum, sed omnis potentia, seclusis impedimentis, non solùm physicè, sed etiam moraliter potens est tendere in suum actum, ad quem est naturaliter ordinata: Ergo, seclusa graui tentatione, quæ sola posset moraliter impedire appetitum rationalem, potest liberum arbitrium viribus proprijs, absque speciali auxilio Dei, præstare aliquod opus moraliter honestum. Confirm. Non minus voluntas naturaliter inclinatur in bonum morale, quàm intellectus in verum naturale: at potest intellectus viribus proprijs, absque speciali auxilio cognoscere verum naturale: ergo poterit voluntas viribus proprijs, absque auxilio speciali, efficere bonum morale.

^{136.} Respondet Vasquez; appetitum rationalem naturaliter quidem inclinare in bonum morale, ut autem in illud actu inclinetur, egere congruâ cogitatione, quâ illum efficaciter alliciat ad huiusmodi bonum re ipsa prosequendum: congrua cogitatio nullo pacto est debita, nec ratione creationis, nec ratione conseruationis, cùm ille dono creationis conseruationisve, illa negari possit. Nec obstat, quòd sepe excitetur à causis naturalibus: hæc .n. dispositio causarum fuit à Deo præparata, ut peculiare donum à creatione & conseruatione distinctum: cùm potuerit Deus saluo dono vtriusque, aliam dispositionem præparare, à quâ nulla præuisa fuisset congrua cogitatio excitanda.

^{137.} Confirm. Potest Deus quolibet tempore & occasione, ille iure conseruationis, negare creaturæ rationali congruam cogitationem ad bonum morale, relicta tantùm illi sufficienti: ergo potest illam negare omni tempore & occasione. Antec. prob. 1. Probatur 1. ratione conseruationis illa est indifferens tam ad congruam, quàm ad non congruam cogitationem: ergo,

131.
Secundus

132.
Tertius

133.
Quartus

Primario
tio à priori.

136.
Respondet
Vasquez

137.
Confirm.

134.
Acceperunt
Augusti.
sectatores.

ergo, illæso iure conseruationis, vtramlibet poterit illi Deus concedere vel negare: 2. nulla assignabilis est indiuidua cogitatio, quæ iure conseruationis debita illi sit. 3. si ei debita esset iure conseruationis aliqua congrua cogitatio ad bonum morale, debita etiam illi esset aliqua congrua cogitatio ad bonum morale excellens: at hæc non est illi debita, vt probabilior fert opinio: ergo nec ad bonum morale non excellens.

Sed contrà. Falsum est, illæso dono conseruationis, posse vnicuique creaturæ rationali semper negari congruam cogitationem ad omne bonum morale. licet .n. possit vni; vel alteri ad aliquod tēpus talis cogitatio negari, omnibus tamen & semper, absque læsione iuris conseruationis non potest. 1. quia contra naturalem constitutionem creaturæ rationalis est, vt in eâ semper causarum dispositione collocetur: à quibus nunquam sit congrua cogitatio ad bonum, sed semper ad malum excitanda. cum .n. non minùs suâ naturâ inclinet ad bonum honestum, quàm ad delectabile, cum per inclinationem ad vtrumque sit à natura per se instituta, contra naturalem constitutionem ipsius erit, vt in ea semper causarum dispositione collocetur, à quibus nulla vnquam sit congrua cogitatio ad bonum honestum, sed semper ad delectabile, & malum excitanda. Confirm. Contra naturalem inclinationem potentia intellectiua est, vt in ea semper causarum dispositione constituatur, in qua nūquam cognitione veri, sed semper cognitione falsi determinetur: ergo contra naturalem inclinationem potentia volitiua erit, vt in ea semper dispositione causarum constituatur, in qua nunquam congrua cogitatione ad bonum, sed semper ad malum proueniat: cum non minùs proprium sit potentia volitiua ad bonum honestum, quàm intellectiua ad verum naturale, ferri: Nec minùs indifferens sit voluntas ad bonum & malum morale, quàm intellectus ad verum & falsum naturale.

2. Positâ variâ constitutione creaturæ rationalis, quam ordo & dispositio vniuersi postulat, impossibile est moraliter, vt quod vni creaturæ idem causarum occurus est occasio ad malum, non sit alteri sepe occasio ad bonum: qui causarum occurus, non nisi violenter posset à Deo impediri. sæpe .n. ille naturaliter sequitur ex ipsa causarum constitutione. Cum igitur impossibile moraliter sit, vt quacunque causarum constitutione positâ, in tantâ rerum varietate, & creaturæ rationalis diuersitate, non sequatur, vt idem interdum causarum occurus, qui vni est occasio ad malum, non sit alteri occasio ad bonum, & qui vni non congruam, alteri congruam cogitationem non excitet, erit etiam moraliter impossibile, vt nulli vnquam creaturæ rationali, in diuersâ causarum constitutione positæ, sit congrua cogitatio ad bonum morale naturaliter excitanda.

Ex his patet ad resp. Vasquez: nam vel non potuit Deus, illæso iure conseruationis, omnes creaturas rationales in ea causarum dispositione collocare, in quâ nulla vnquam naturaliter excitanda foret congrua cogitatio ad bonum morale, naturæ rationali proportionatum: Vel nulla fuit dispositio à Deo prouisa, in quâ idem causarum occurus, qui vni creaturæ esset occasio ad malum, alteri non foret occasio ad bonum; & qui vni excitasset cogitationem non congruam, alteri non excitasset cogitationem congruam. Ad confir. neg. consequ. licet .n. possit Deus, illæso iure conseruationis, in quolibet instanti seorsim & distributiue cōgruam cogitationem ad bonum morale denegare; non

semper, & in omnibus instantibus collectiue. Sicut potest, illæso iure conseruationis, pro quolibet instanti seorsim & distributiue negare intellectui cognitionem veri naturalis, non semper & in omnibus instantibus collectiue. vt è contrario, homo in singulis instantibus seorsim & distributiue habet potentiam moralem ad vitanda omnia venialia seorsim & distributiue, quam non habet in omnibus instantibus collectiue. nam de ratione creaturæ rationalis non est, vt vel semper, vel pro aliquo determinato tempore, sed vt aliquando operetur bonum morale propriae naturæ commensum. Hinc patet, non necessariò assignandam esse congruam cogitationem determinatam, quæ debita sit, sed sufficere aliquam vagè sumptam. Iuxta 2 rationem, neg. Antec. interdum .n. eadem causarum dispositio in vno excitat cogitationem non congruam, quæ alteri excitat congruam: quæ sæpe impediri, illæso iure conseruationis, non potest. Vnde ad 1. prob. neg. posito tali causarum occurso, qui, vt probatum est, naturaliter sequitur ad quamlibet causarum dispositionem, posse illæso iure conseruationis, quod non solum spectandum est absolute, sed respectiue ad omnes causas, à quibus aliquo modo creatura rationalis naturaliter dependet, cōgruam cogitationem ad bonum morale denegari. Eodem modo resp. ad 2. posito .n. tali occurso causarum, qui naturaliter postulat excitari congruam cogitationem, assignabilis est determinata cogitatio ad bonum, debita creaturæ rationali, in tali dispositione causarum positæ; licet ea nobis nota non sit. Ad 3. naturalis dispositio causarum non est potens excitare quamcunque congruam cogitationem ad bonum, sed eam tantum, quæ naturaliter proportionata est tam physicè, quàm moraliter. Qualis non est congrua cogitatio ad bonum morale excellens: hæc .n. efficaciter mouet ad bonum morale cum victoriâ alicuius grauis tentationis, quæ non est in potestate morali, vt se& seq.

Prob. 2. ab absurdis; 1. sequeretur, hominem in purâ naturâ constitutum, nullum potuisse potentia morali, reducibili ad actum, opus bonum morale efficere: quia cum in eo statu nullum fuisset præparatum auxiliū indebitū, quod per aduers. necessarium est ad quodlibet bonum morale præstandum, in eo statu homo nullum bonum opus morale efficere potuisset. Ex quo vlteriùs sequeretur, nullam legem naturalem erga Deum, Patriam, Parentes, Maiores, amicos, æquales, inferiores ab homine, potentia morali, ex honesto fine seruari potuisse, (sed semper ex prauo. Vnde nec Deus ipse potuisset ab homine in eo statu constituto vllum actū virtutis moralis exigere: cum exigere non possit, nisi quod ab homine præstari potest: vt .n. constat ex principijs Vasquez 1. 2. disp. 18. nu. 13. & disp. 43. cap. 2. & disp. 92. nu. 8. non potest voluntas ferri in obiectum minùs efficaciter propositum, relicto obiecto efficacius proposito; ergo non posset homo in purâ naturâ constitutus, ne potentia quidem antecedente vllum actum virtutis moralis elicere: ad id .n. debuisset posse in seipso excitare congruam cogitationem antecedenter requisitam, efficacius proponentem bonum honestum, quàm delectabile: at eam non potuisset excitare, si excedat statum puræ naturæ, & in eo nullum auxiliū naturæ indebitum, fuisset homini præparatum. Dices, in eo statu potuisse voluntatem imperare intellectui, vt efficacius proponeret rationes honestatis & virtutis. Sed contrà: cum nō haberet in eo statu intellectus paratum auxiliū ad tales rationes efficacius proponendas, nō posset

138.
Nequis illæso dono conseru. semper negari cōgrua cogitatio ad bonum morale.
Ratio 1.

139.
Confirmatur

140.
Ratio 1.

141.
Ad Vasq. iuxta 1. rationem.

Iuxta 2.

142.
Ad Confir. iuxta 1.

Ratio

143.
Iuxta 2.

Ad prob. 1.

144.
Disparitas est

144.
Prob. 2. ex absurdis que ex oppositâ sent. 1. Absur.

Dices

Contrà

voluntas illi imperare, vt eas efficacius proponeret. Cùm .n. talis obiecti propositio congruat voluntati; eamque ad bonum moueat: & omnis congrua cogitatio ad bonum mouens per aduers. sit distinctum beneficium à creatione & conseruatione, non posset homo in eo statu habere paratum auxilium ad illam: cùm in eo statu nullum haberet paratum auxilium ad vllum beneficium, ab ipsa creatione & conseruatione distinctum.

^{144.}
Absurd. 2. Sequeretur 2. neque Angelum in pura natura constitutum, potuisse vllum actum virtutis moralis elicere. Absurdum autem est, creaturæ tam excellenti negare naturalem facultatem eliciendi vllum actum, quantumuis facillimum virtutis moralis, cui propter præstantiam & nobilitatem naturæ, multi Thomistæ, vt in 2. to. disp. 20. sect. 1. vidimus, concedunt naturalem impeccabilitatem circa finem naturalem.

Tertium 3. neque hominem in statu Innocentiæ potuisse, sine speciali auxilio indebito, opus aliquod virtutis moralis facere: quod vltro concedit Vasquez 1. 2. disp. 193. cap. 3. Absurditas ostenditur nam propter perfectam subordinationem appetitûs inferioris erga superiorem, & mentis ad Deum, homo in eo statu magis inclinabat ad bonum honestum rationis, quàm ad bonum delectabile sensus: ergo potius illi debebatur cogitatio congrua ad bonum honestum, quàm ad bonum delectabile. Alioqui contra exigentiam illius perfectissimi status homo operatus fuisset.

Quartum 4. neque hominem iustum cum gratia iustificante, & cæteris habitibus infusis, posse potentia morali opus aliquod morale efficere. nam etiam iustis, saluo dono iustificationis, potest negari omnis congrua cogitatio ad bonum honestum, relicta tantum illis cogitatione sufficienti, quâ tantum antecederet valeant illud efficere: cùm non minus iusti cum habitu gratiæ sanctificantis reliquisque virtutibus infusis sint indifferentes, vt potius vnâ, quàm alterâ cogitatione præueniantur.

^{146.} *Urges:* Nulla congrua cogitatio ad bonum honestum supernat. est debita iusto ratione iustificationis: ergo nulla ad honestum naturale est debita ratione creationis. Ita .n. se habet iustus. ratione inherens iustitiæ ad honestum supernat. sicut homo purus ratione creationis ad naturale. Antec. prob. omnis congrua cogitatio ad bonum supernat. est distinctum beneficium à iustificatione, pro qua distinctæ agendæ sunt gratiæ: & nulla apta est excitari vel à causis naturalibus, vel ab habitibus infusis, sed à solo Deo. Resp. 1. neg. conseq. solus enim Deus est causa particularis, non tantum vniuersalis congruæ cogitationis supernat. sc. cùm nec illa sit apta excitari ab vlla causa naturali, vt potè quæ in nulla tali continetur; nec ab ipsis habitibus infusis supernat. qui vt operentur, requirunt obiectum supernat. potentia, quam adiuuant, vitaliter approximatum, cùm nequeant ipsi sibi illud approximare, vt potè qui operantur vt complementa intellectus & voluntatis, quæ obiectum supponunt approximatum vel per speciem impressam, vt intellectus, vel per expressam, vt voluntas, debet necessariò à Deo vt à causa particulari approximari: approximatur autem à Deo per cognitionem talis obiecti expressiuam, quam Deus producit in nobis, diciturque à Concilij illuminatione atque inspiratio, per quam Deus inspirat nobis bonum supernat. illud per cognitionem proponendo. Nam esto illud posset per speciem impressam supernat. nobis proponere, ad maiorem tamen liberalitatem & munificentiam mauult illud nobis proponere per speciem supernat. expressam,

vt non solum intellectus, sed etiam voluntas fiat proximè potens ad bonum supernat. amplectendum. Non est autem Deus causa particularis, sed vniuersalis congruæ cogitationis naturalis; quippe quæ apta est excitari per ipsas causas & obiecta naturalia, quæ ex se interdum apta sunt mouere intellectum ad efficaciorum cognitionem boni honesti rationi conformis, quàm delectabilis rationi difformis. At, inquires, hæc eadem ratio probat, Deum esse particularem causam etiam cognitionis supernat. sufficientis; cùm nec ista produci possit, nisi à Deo vt causa particulari. Resp. non inficior, etiam hanc esse effectum Dei vt causæ particularis: attamen negandum est, esse distinctum beneficium ab ipsa iustificatione, in qua necessariò includitur. Cùm enim per iustificationem Deus tribuat creaturæ rationali completum posse ad opera supernat. cumque nequeat hoc posse esse completum, nisi per obiectum supernat. cognitione expressum, necessariò cū ipsa iustificatione Deus infundit cognitionem saltem sufficientem supernat. sine quâ creatura rationalis non est in actu 1. proximè potens ad actus supernat. At cognitio supernat. congrua non necessariò includitur in ipso posse supernat. cùm sine illa sit proximè completum in actu 1. habeatque quidquid ex parte sua ad operandum requiritur, solumque ad actum 2. desit libera determinatio voluntatis. Ex alia verò parte cùm talis cognitio nequeat excitari vel per causas naturales, vel per ipsos habitus infusos, quippe qui non sunt species obiectorum, sed complementa potentiarum, quæ supponunt obiecta, à quibus determinari debent, produceretur necessariò à Deo, vt à causa particulari, tanquam beneficium distinctum ab ipsa iustificatione, quæ ex se congruam cogitationem non postulat. contra verò, quia congrua cognitio naturalis continetur in dispositione causarum naturalium, quæ sæpe aptæ sunt illam excitare cum solo concursu generali Dei, non erit effectus Dei vt causæ particularis, sed vniuers. ac proinde nec distinctum beneficium à creatione & conseruatione, quæ non solum dicit entitatem creaturæ rationalis cum omnibus intrinsicis potentijs, sed etiam extrinsecam dispositionem causarum natur. dependenter à quibus illa in hoc statu connaturaliter petit conseruari.

Resp. 2. neg. antec. interdum .n. Deus saltem mediata & consequenter, non quidem debito iustitiæ, sed connaturalitatis, & moralis exigentiæ ex parte iusti tenetur congruam cogitationem supernat. illi infundere: quod sic ostendo. Quando causæ naturales excitant in iusto congruam cogitationem ad honestum natur. resultat in tali bono ordinis natur. in excitato moralis exigentiâ, vt idem bonum per speciale auxilium eleuetur à Deo ad ordinem supernat. vt circa illud idem versetur eadem potentia iusti habitibus supernat. instructa: ac proinde in eo euentu Deus in tali congrua cogitatione excitanda non agit vt pura causa particularis, sed aliquo modo vt causa vniuersalis ac prima in genere supernat. cùm non agat à se solo determinatus, sed vt determinatus saltem mediata & consequenter à causis 2. seu ab obiecto natur. honesto per congruam cognitionem excitato à causis natur. quod in eo euentu connaturaliter exigit per speciale auxilium euchi ad ordinem supernat. idque ex eo, quod excitatum sit in iusto, qui ob inherens iustitiâ connaturaliter poscit, vt id ipsum per speciale auxilium excitetur ad ordinem superiorem, in quo est ipse iustus; qui connaturaliter petit, ex suppositione quod sibi sit excitatum obiectum

147.

Etiam inefficacis supernat.

148.

Quando congrua à iusto exigitur

Ratio discriminis

Deus causa partic. congrua cogita. supernat.

obiectum secundum honestatem natur. sibi etiam excitari secundum honestatem supernat. cui honestas natur. subordinatur, & ad quam actu attingendam est proximè dispositus per ipsam congruam cognitionem ordinis natur. Unde sicut vim inferret Deus appetitui rationali, si illi congruam cognitionem negaret circa obiectum tanquam conforme naturæ rationali, quod congrua cognitione sensitivâ representaretur appetitui inferiori tanquam conforme naturæ sensitivæ, quando conformitas sensitivæ subordinatur conformitati rationali, qualis est conformitas procurandi medium conservativum vitæ sensitivæ, quæ simul est conformitas appetitus rationalis: ita aliquam vim inferret iusto, negando illi congruam cognitionem ad honestatem supernat. ad cuius subordinatam honestatem natur. est congruè excitatus: ut si negaretur congrua cognitio ad amandum Authorem gratiæ iusto, qui est congruè excitatus ad amandum Authorem naturæ.

Cæterum semper agenda sunt Deo gratiæ à iusto tanquam de distincto beneficio. Eisi enim Deus titulo connaturalitatis teneatur vel iusto congruè excitato ad honestatem supernat. infundere congruam cognitionem ad honestatem supernat. vel cum causis 2. natur. concurrere ad congruam cognitionem honestatis natur. quia tamen ad neutrum tenetur debito iustitiæ, quippe cum ut absolutus dominus utrumque absque iniuriâ negare posset; utrumque agnosendum erit ut distinctum beneficium, quod sine ulla iniuria nobis auferre potest. Sicut non tenetur creditor agnoscere ut distinctum beneficium debitum sibi præfixo tempore à debitore restitutum, quia id titulo iustitiæ sibi debetur: tenetur autem ut distinctum beneficium agnoscere id, quod vassallus à principe, vel servus accipit à domino, etiam si illud accipiat ob gratitudinem obsequij eis impensis, cum id potuerit absque iniuriâ sibi denegari.

Sequeretur 5. esse impotentes ad præcepta servanda, tentationesque vincendas iustos, patiter ac obstinatos in peccato, contra Patres & Scholast. affirmantes, maiorem impotentiam habere obstinatos ad legem servandam, quam iustos, qui & ratione iustitiæ in hærentis, & auxiliorum illis debitorum, sunt moraliter potentes ad legem servandam tentationesque superandas. Sequela prob. per Vasquez æquè iustis, ac obstinatis indebita est, quæcumque congrua cogitatio ad bonum, defectu cuius in sent. eiusdem liberum arbitrium dicitur moraliter impotens ad legem servandam. 6. Quamlibet creaturam intellectualem, quantumvis perfectam, propriæ virtuti, cum solo generali concursu, imò etiam cum gratia sanctificante & virtutibus supernat. relictam, non valere, nisi ad peccandum, cum nullam ex se postulet congruam cogitationem ad bonum. Sequeretur 7. Initium humanæ salutis fundari in sola natura: id enim in hac sent. est congrua cogitatio indebita naturæ solum quoad congruitatem: at hanc congruitatem formaliter, accipit à potentia naturali: cogitatio enim non fit congrua voluntati ex antecedente auxilio indebito naturæ, sed ex ipsa voluntate cum generali concursu sibi debito: seu quia voluntas cum solo auxilio generali sibi debito illi consentit, cui poterat non consentire: ergo totam congruitatem accipit cogitatio à libero arbitrio. *Confirm. 1.* Antequam talis cogitatio præuisa esset à Deo congrua, erat de se indifferens ad utrumlibet; atque adeo debita naturæ intellectuali, cui iure creationis debita est aliqua prima cogitatio saltem indifferens, cum ne-

queat sine aliqua cogitatione esse operativa. Ut autem prima cogitatio naturalis, ex se indifferens, fiat congrua, non requirit nisi ut voluntas illi consentiat: voluntas autem cum solo concursu generali potest primæ cogitationi naturali, antecedenter indifferenti consentire. 2. Prima cogitatio ad bonum honestum morale, non est gratia formaliter quoad suam entitatem, nam secundum eandem numero entitatem fuisset debita naturæ, si non præuisa fuisset, uti prævideri potuit, non congrua; sed est gratia formaliter secundum congruitatem; hanc accipit formaliter à libero arbitrio per solas vires naturales: ergo ut gratia est formaliter originem ducit à natura; contra Scripturas, & Patres docentes, initium salutis fundari in sola misericordia & liberalitate Dei: Et licet hæc sent. salvet initium salutis aliquo modo esse à Deo, qui potius infundit homini cogitationem congruam, quam incongruam: tamen admittit, idem initium salutis, per quod homo formaliter inchoat suam iustificationem, primò fundari in solo libero arbitrio, quod per solas suas vires naturales reddit illam congruam. Imò si per impossibile creatura intellectualis cum prima cogitatione naturali, cum qua deberet à Deo creari, præuisa sit consensura, talis nullo modo in salute inchoanda penderet à Deo, sed à solis viribus propriæ naturæ.

Dices. Etiam cogitatio quoad substantiam supernaturalis, in ratione congruitatis, formaliter pendet à voluntate creata, libere illi consentiente, cum ante liberum consensum non sit congrua, sed indifferens ad utrumlibet. Sed contra, 1. cognitio supernat. non fit congrua à voluntate per vires tantum naturales, sed adiutâ viribus gratiæ, tum excitantis & præveniētis, quæ est ipsa cogitatio supernat. & motus supernat. indeliberatus voluntatis, qui illam proximè disponunt & præparant ad liberum consensum præstandum: tum comitantis, quæ est concursus supernat. voluntati gratis paratus, ad liberum consensum supernat. præbendum: 2. cognitio supernatur. non est tantum gratia & auxilium indebitum naturæ quoad congruitatem, sed etiam quoad entitatem vel saltem quoad modum.

Sequeretur ult. in hac sent. hominem à sola natura, independentem à quocumque auxilio indebito habere completum & proximum principium ad propriam salutem inchoandam: hoc, ut scilicet 9. ostend. est contra Scripturas, Concilia, Patres, expressè docentes; non posse hominem solius naturæ viribus propriam salutem inchoare. Sequela 2. prob. homo, independentem à quocumque auxilio indebito, habet completam & proximam potentiam operandi bonum aliquod virtutis moralis. Sed id in hac sent. est initium salutis, cum sit meritum de congruo impetratorium salutis. Maior prob. homini naturaliter debetur cogitatio, saltem sufficiens ad bonum honestum morale, & concursus proximè paratus ad illud efficiendum: sed per huiusmodi fit homo completè & proximè potens ad actum moraliter honestum. *Confir. posita potentia naturali, cum notitia tantum sufficienti, & concursu generali ad bonum honestum morale, ponuntur omnia antecedenter requisita ad actum virtutis moralis: sed talis actus est initium salutis impetratoriu: ergo homo ex se habet completum &c.*

Respondet Vasquez, hominem ex se habere tantum potentiam antecedentem seu sufficientem, non consequentem seu efficacem ad salutem inchoandam: hanc enim habet per cogitationem congruam, quæ non est ei naturaliter debita. Sed contra: quia Concilia & Patres negant homini potentiam

149.
Distinctum
tamen be-
neficium

150.
Absurdum

Sextum

151.
Absurdum

152.
Confirm. 1.

153.
Confirm. 2.

Explicatur
magis ab-
surdum

154.
Dices.

Contra.

155.
Absurdum
ult.

156.
Dices Vasq.

Contra

etiam sufficientem & antecedentem ad salutem proprijs viribus inchoandam: 1. quia potentia consequens est, qua liberum arbitrium est actu operaturum: Concilia & Patres non solum negant libero arbitrio potentiam, qua sit actu proprijs viribus salutem inchoaturum; sed etiam qua illam inchoare valeat; Eam sc. quam concedebat Pelagius libero arbitrio, consequentem & efficacem, anteced. & sufficientem; hanc .n. potentiam operandi salutem concedebat non tantum ijs, qui illam actu erant operatori, sed etiam ijs, qui illam nunquam erant actu operatori. at hi non habent efficacem & consequ. potentiam ad illam, sed tantum sufficientem & anteced. 2. eam potentiam negant Concilia & Patres ad salutem humanis viribus inchoandam, quam negant ad gratiam iustificationis consequendam: sed ad hanc non solum negant potentiam efficacem & consequ. sed etiam sufficientem & anteced. nam etiam potentia antecedens ad gratiam iustificationis consequendam debet esse supernaturalis, cum debeat esse principium actus supernat. quo ipsam iustificationis gratiam consequimur. Maior prob. eodem modo Concilia & Patres negant libero arbitrio potentiam ad vnum, atque ad aliud, vt constat ex *Trid. sess. 6. can. 3. & Arausican. can. 7. & 8.*

157. Confir. ex Concilijs & Patrib. maiorem impotentiam habet liberum arbitrium ad salutem, proprijs viribus inchoandam, quam habeat, vel cum sola gratia sufficienti ad salutem consequendam, vel cum gratia efficaci ad eadem gratia resistendum: sed ex ijsdem cum sola gratia sufficienti habet potentiam anteced. ad salutem consequendam; & eam efficaci potestatem anteced. ad gratia resistendum. Maior prob. absolute docent, liberum arbitrium cum sola gratia sufficienti posse salutem consequi, dum docent, homines cum ea tantum gratia, quæ datur omnibus, saluari posse; cum tamen non omnibus detur gratia efficax; & cum gratia efficaci liberum arbitrium dissentire ac resistere posse, si velit, vt *Triden. definit. sess. 6. can. 4.* cum tamen absolute negent, posse ipsum viribus proprijs salutem inchoare. Ergo maiorem impotentiam ad salutem, proprijs viribus inchoandam, agnoscunt in libero arbitrio, quam in eodem agnoscunt vel cum sola gratia sufficienti ad salutem consequendam, vel cum efficaci ad gratia resistendum: sed hæc est tantum consequens: ergo illa non solum erit consequens, sed etiam antecedens. Sola .n. consequens impotentia non sufficit, vt id dicatur absolute impotens: alioqui utrobique diceretur, absolute impotens, cum utrobique cum potentia antecedente habeat impotentiam consequ.

158. Ad argu. primæ sent. admissio Vasquez discursu de auxilio, altero ordinis supernat. altero ordinis naturalis, excedentis morales vires arbitrij creati, vt constat *sect. 1.* adhuc nego, semper congruam cogitationem, esse auxilium indebitum naturæ, sed solum quando illa ex peculiari modo est homini indebita, vt infra. Primum Scripturæ explicatur a *S. Tho. in 2. dist. 28. qu. 1. art. 1. ad 1. Bonan. &* alijs Schol. vel de concursu generali causæ 1. vel certè de opere ad salutem spectante, de qua ibi Christus; vt similitudo palmitis in vite manentis, quæ quadrare non potest nisi iustis per gratiam cum Christo cõiunctis, ex *Triden. sess. 6. c. 16.* ostendit: & *August. ibid.* Secundum intelligi de donis ad salutem condonentibus, constat ex verbis anteced. *Quis te discernis?* quæ communiter à Patribus, & Schol. explicantur de discretionem à massa perditionis ad salutem eternam: Aut de donis etiam na-

turalibus, de quibus nec nobis licet, iuxta Apost. absolute gloriari, cum bonum naturale, quod operamur, procedat tum ex facultate liberi arbitrij, tum ex concursu generali Dei, gratis & sine villo merito nobis collatis. *Ansel. & Bernard.* explicandi vel de bono & velle meritorio, vel etiam de morali, contra eos, qui putabant ad id non requiri concursum generalem Dei. Bernardus distinguens *Velle à bono Velle*, illud tribuit libero arbitrio, non excluso generali concursu Dei; hoc soli gratiæ. Tertium explicat *S. Tho. lococit.* vel de auxilio generali, sine quo non sumus ex nobis sufficientes aliquid cogitare; vel de cogitatione per fidem, vt *August. lib. de bono perseu. cap. 13. cogitantes, inquit, credimus, cogitantes loquimur, cogitantes agimus, quidquid agimus. Quod autem attinet ad pietatis viam & verum Dei cultum, non sumus idonei cogitare aliquid, tanquam ex nobismet ipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* In eodem sentu *Ansel. in 3. cap. 2. ad Corinth.* Quartum aperte loquitur de operibus procedentibus ex fide; præmiserat enim *Apost. Gratia enim estis saluati per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est, non ex operibus, ut ne quis gloriatur: ipsius enim sumus factura, creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ parauit Deus ut in illis ambulemus.* Vbi opera ex fide opponit operibus factis ante fidem: quorum illa tantum ait esse per Christum, non hæc. Vnde nostra potius firmatur sent. siquidem non omnia opera negat arbitrio, sed quæ ex fide procedunt. Quia tum intelligitur de *velle, & perficere*, quod salutem operatur, vt constat ex præced. *Cum metu & tremore vestram salutem operamini, Deus est enim qui operatur in vobis velle & perficere pro bona voluntate.* Eodem modo *Hierony. cit.* Sextum, cum loquatur de continentia habituali, quæ non vno, vel altero, sed multis, difficillimisq. actibus comparatur, merito eam sapiens à Deo peculiariter agnoscit, cum actus morales difficiles non nisi peculiari auxilio efficere valeamus.

165. Ad 2. cap. argu. ex Concilijs. Ad Palesti. Resp. 1. Pelagium ex sent. *Hierony.* non solum negasse gratiam ad actus meritorios, sed etiam concursum generalem ad actus merè naturales. Contra quem errorem coactus est fateri, ad singulos actus requiri adiutorium Dei. 2. Pelagio solum obiectum fuisse, quod negauerit adiutorium gratiæ ad singulos actus meritorios, de quibus erat controuersia, & propter quam fuit Conciliū illud coactum; vt *August. 1. Epist. cit.* arguit: *Natura humana, etiam si in illa integritate, in qua condita est, permaneret, nullo modo se ipsam, creatore suo non adiuvante seruaret. Cum igitur sine Dei gratia salutem non posses custodire, quam accepit, quo modo sine Dei gratia potest reparare, quam perdidit?* in poster. *Epist. lic: Si ergo ita preparares atque operaresur Deus hominis voluntatem, ut tantummodo legem suam atque doctrinam libero eius adhiberes arbitrio, nec vocatione illa alta atque secreta sic eius ageres sensum, ut eidem legi atque doctrina accommodares assensum, procul dubio eam legere, vel intelligere legendo, vel etiam exponere ac predicare sufficeret: nec opus esset orare, ut Deus ad fidem suam in delictum corda converteret, & conuersis proficiente perseverantiam eiusdem gratia sua largitate donaret.* Vbi aperte loquitur de operibus ex fide.

166. Miluitanum manifestè de scientia reuelata, *Quia*, inquit, *per ipsam nobis reuelatur & aperitur intelligentia mandatorum:* Et de operatione ex charitate: *Vt edificante charitate, scientia nõ possit inflare.* Arausic. de operibus ad salutem spectantibus, *Can. 6. & 25.* necessariam esse inspirationem Spiritus

Pelagius
potentiam
operandi
salutem
concedebat
omnib.

161.

162.

163.

164.

165.

166.

167.

168.

Tridentin.
169.

ritus S. vt ea, inquit, sicut oportet agere valeamus; & Trident. sess. 6. Can. 3. vbi addit, Sicut oportet, vt iustificationis gratia conferatur. Quod ex Arauf. homo de suo non habeat, nisi mendacium & peccatum; explica, vel de mendacio & peccato opposito virtuti & iustitiæ salutaris, de quibus superius Concilium fuerat loquutum; & aperte Ansel. lib. de concordia col. 2. scribit: Ipsa, gratia, semper adiuvat liberum arbitrium naturale, quod sine illa nihil valet ad salutem: vel certè, de homine ex se spectato vt creaturâ, ex se nihil & defectuosa est, quia ex se non habet nisi non esse, quod per Patres est prima radix omnis defectibilitatis. Alioqui in sensu ab aduers. proposito, damnata esset cum hac propos. 28. Liberum arbitrium sine gratia & Dei adiutorio non nisi ad peccandum valet: & vnus Pontifex alteri contradiceret in rebus Fidei. Ad vlt. Arauf. quod homines Dei voluntatem faciunt, quando honestè operantur: voluntas in Deo, altera specialis, qua nos ad finem supernat. dirigit; altera generalis, qua vniuersas creaturas ad suos fines naturales ordinat. Etsi Concilium loquatur, de voluntate Dei, dirigente ad finem supernat. vt diuina seruiant voluntati; tamen subsumpta sc. quando homines ex honesto fine morali seruiant præcepta, facere voluntatem Dei, intelligenda est, de voluntate Dei dirigente nos immediatè ad finem natur. ita multa testimonia Pontificum, de operibus ad salutem æternam spectantibus: nam de his tantum erat controuersia contra hæreticos.

Pius V.
Greg. XIII.

170.
Duplex voluntas in Deo.

171.
Ad argu. ex Patribus.
Cyprianus.
August.

Ad 3. caput argu. resp. Cyprianum loqui tantum de operibus meritorijs, ex August. qui dū illū citat Ep. 47. addit: *Quantū ergo potuimus, egimus cum istis & vestris, & nostris fratribus, vt in fide Catholica persenerent, qua neque liberum arbitrium negat, siue in vitam malam, siue in bonam, neque tantum ei tribuit, vt sine gratia Dei valeat aliquid, siue vt ex malo conuertatur in bonum, siue vt in bono perseveranter proficiat, siue vt ad bonum sempiternum perueniat.* Vbi nota, liberum arbitrium incipere diuina gratia egere, cū ex malo conuertitur in bonum, ex infidelitate ad fidem, in eoque proficiendo perseverat in finem, vt testatur lib. 1. ad Simplic. q. 2. post init. *Incipit homo percipere gratiam, ex quo incipit Deo credere, vel interna, vel externa admonitione motus ad fidem.* Ad 2. & 3. Resp. Hierony. aperte loqui de auxilio generali; ad eas .n. actiones adiutorium gratiæ requirit, quæ in omnium confessione solo auxilio generali primi mouentis exerceri possunt: vt digitum casuare, manum mouere, sedere, stare, ambulare, sputa iacere, calanum temperare, &c. Idem de Ambro. prob. qui vniuersaliter docet, omnia dona naturalia, supernat. ipsam naturalem notitiã creatoris, quam vniuersæ creaturæ, vt quedam pagina ad omnium oculos semper patentes, & authorem suum nunquam tacentes, quarum protestatio doctrinam imitantur magistrorum, & eloquia Scripturarum, à Deo esse agnosceuda. Pari modo lib. 2. in Luc. c. 3. verba hæc: *Factum est autem cū baptizatus esset omnis populus, scribit: vides utique quia vbique domini virtus studijs cooperatur humanis, vt nemo possit edificare sine domino, nemo custodire sine domino, nemo quidquam incipere sine domino, citans illud Apolt. siue manducatis, siue bibitis, siue quid facitis &c.* Fundam. putarunt, Pelagium non solum negasse auxiliū speciale ad actus æternæ vitæ meritorios, sed etiam concursum generalem ad actus purè naturales: vt Abulen. in cap. 19. Math. q. 178. August. aperte conitat, vel explicitè, vel implicitè semper loqui de operibus ad salutem spectantibus, & de vitandis peccatis, non

quomodocunque, sed meritoriè. Vt cū Epist. 107. dixit, nos liberum arbitrium ad bonum primi parentis peccato perdidisse, intellige ad bonum æternæ vitæ meritorium. Quod interdum vdeatur hæc ipsa, quæ liberum arbitrium propria virtute exercet, appellare opera damnationis, mortis, & peccata; intelligitur, vt plurimum. Licet .n. possit sine speciali gratia per Christum, vnum vel alterum bonum opus morale facere; diu tamen in illis perseverare, aut difficilia graues tentationes includentis exercere moraliter non potest, tum propter naturæ imbecillitatem: tum propter naturalem inconstantiam & instabilitatem ad rectè operandum, cum perpetua sensus renitentia. Vnde defectu talis gratiæ per Christum, quam in doctrinâ August. non habent infideles, docet vlt. loco lib. 4. cont. Iulian. cap. 3. opera infidelium plerumque esse peccata: quia defectu fidei in Deum plerumque apponere solent prauum finem, opus deprauantem: & quia quod plerumque fit, semper fieri dicitur; omnia opera infidelium ab August. dicuntur peccata. Eodem modo ita intellige Fulgen. & cit. Patres, vt solum loquantur de velle, & operibus conducentibus ad vitam æternam.

Nota diuisio generis

175.
Ad rationem 1.

Ad 4. cap. rationum, Resp. ad 1. neg. consequ. eiusque prob. non .n. perfectè saluaretur beneficium creationis & conseruationis cum omnibus suis naturaliter requisitis, si nunquam voluntas creata congruâ cogitatione ad honestè operandum præueniretur: cū .n. sit potentia rationalis suâ naturâ ordinata ad bonum rationis, naturaliter postulat, vt non semper suo fine frustretur: ac proinde postulat, vt interdum congruâ cogitatione, quâ ad finem natur. tendat, præueniatur. Vnde quamuis illa sit distinctum beneficium à creatione & conseruatione per se sumptâ, non tamen respectiue acceptâ cum omnibus suis naturaliter requisitis. Ad 2. neg. maior: fides .n. solum requiritur ad opus æternæ vitæ meritorium. Paulum explicant, vt quidquid non procedit ex fide; hoc est ex dictamine conscientiæ, peccatum sit, S. Tho. 1. 2. q. 19. art. 5. in argu. &c. Augustinus licet hoc testimonio vtatur in sensu in argu. adducto, explicandus est, vt plurimum: vel certè per peccatum intelligit, sua phrasi, opus ad salutem non conducentis.

176.
Ad 1.

Ad 3. neg. sequel. eiusque prob. Cornelij opera idè fuerunt accepta Deo, nec non de congruo iustificationis meritoria, quia, vt docet August. lib. 1. ad Simplic. q. 2. post init. processerunt ex fide, quam Deus ille ante baptismum inspirauit. Ad possit homo aliqua ante fidem facere, disp. 28. sect. 5. Ceterum etsi diuinæ munificentie colonum esset, opera naturæ viribus facta, præmio supernat. remunerari, non est consonum diuinæ prouidentie ac iustitiæ, quæ proportionem inter opus meritorium & præmium postulat. Ad summum igitur hæc opera remuneratur Deus præmio temporali: vt, teste August. lib. 5. de ciuit. cap. 15. opera bona Rom. amplitudine imperij, & gloriolo nomine.

177.
Ad 3.

Ad 4. Resp. nos vtiliter in singulis actionibus Deum orare, etiam in ijs, quæ in nostrâ sunt potestate: 1. ne illæ, quæ nostra est imbecillitas, prauo sine inquentur: 2. vt in ijs perseveremus: 3. maxime, vt ad salutem conferant æternam. Ad 5. non desunt graues authores, qui dæmonibus concedant opera bona moralia: vt, qui putant Angelum circa legem naturalem esse suâ naturâ impeccabilem; qui dæmonibus concedunt naturalem dilectionem Dei vt finis & authoris naturæ: Imò qui illis vtrumq; negant, aliquod opus bonum morale facile concedunt: at quia has opiniones vt falsas

178.
Ad 4.

179.
Ad 5.

Abulen.
174.
August.

Ratio dif-
criminis

confutauit 2. to. diff. 21. neg. sequel. licet. n. dæ-
mones integrum habeant arbitrium, vt cetera bo-
na naturalia, illud tamen habent in malum ita ob-
firmatum, propter continuum odium Dei, vt in
nullum de facto prodeant opus, quod prauo sine
odij Dei non inficiant. Quæ moralis impotentia
non tollit sufficientem libertatem peccandi: quia
liberè ipsam contraxerunt: & ea non obstante, li-
berè possent non malè operari: quamuis infallibi-
le moraliter sit, eos propter peruersam voluntatem
semper malè operaturos: nec peccata illis ad nouam
pœnam imputentur: sicut nec bonâ opera beatis ad
nouum prægium; cum sint in termino, & diuina
ordinatione vtrique incapaces vterioris retribu-
tionis. Ad 6. neg. conseq. ad 1. prob. esto maius
beneficium requiratur ad operandum bonum,
quàm malum, illud tamen sepe est debitum natu-
ræ. Sicut maius beneficium requiratur ad attingen-
dum verum naturale, quàm falsum; quia tamen il-
lud est debitum intellectui creato, non requirit
speciale auxiliũ per Christum, sed sufficit auxilium
commune primi mouentis. Ad 2. neg. minor. ope-
ris enim moraliter boni non solum Deus est causa
physica per concursum generalem, sed etiam mo-
ralis per suasionem & complacentiam, quo pacto
non est causa operis mali. Ad 7. neg. sequel. Ad
prob. neg. minor. Quia virtus non comparatur
nisi per multos actus frequentatos circa eandem vir-
tutem, circa quam sæpe occurrunt actus difficiles,
quos elicere sine speciali auxilio Dei nõ possumus.

SECTIO IV.

An possit liberum arbitrium sine speciali
auxilio vincere omnes, aut saltem ali-
quas tentationes contra præcepta natu-
ralia prouocantes?

182.
Tripluciter
poteest ab
homine
vinci ten-
tatio.

Tripliciter poteest ab humano arbitrio vinci
tentatio: 1. ex motiuo æterno & meritorio:
2. ex prauo & demeritorio: 3. ex naturali hone-
sto. 1. modo nequit vincit tentatio sine gratia, ex
sect. præced. contra Pelag. 2. qui vitio vitium vin-
cit, non tam vincit, quàm vincitur maiori vitio, mi-
nori cedens: Quoniam, vt August. lib. 3. con. duas
epistol. Pelag. cap. 4. Carnalis cupiditas cupiditate
alia non sanatur. Sola controuersia de 3. modo, an
possit tentatio contra præceptum naturale ex mo-
tiuo honesto morali, absque gratia superari.

183.
1. Sent.

Prima sent. docet, nullam tentationem ab ho-
mine lapsa vinci posse absque speciali auxilio per
Christum: Bellar. lib. 5. de gratia cap. 7. & à fortiori
eorum, qui putant, ad quodlibet opus morale re-
quiri gratiam per Christum, quos citauit, sect. præ-
ced. pro 1. sent. Probat Vafquez 1. 2. diff. 189. à
cap. 8. ex Scriptura, in qua omnis tentationis vi-
ctoria tribuitur Deo, Psal. 12. In te eripiar à tenta-
tione. 29. Auertisti faciem tuam à me, & factus sum
conturbatus. 1. 17. Impulsus euerfus sum vt caderem, &
Dominus suscepit me: Matth. 6. Ne nos inducas in ten-
tationem. 26. orate ne intretis intetationem. Quà
orandi formâ docemur, in singulis tentationibus
implorate diuinum auxiliũ: oratio. n. necessi-
tatis gratiæ est signum: cum non petamus quæ in
nostra sunt potestate. 2. Ex Concilijs: Arausic. II.
can. 9. Diuini muneris est cum recte cogitamus &
pedes nostros a falsitate & iniustitiâ tenemus: can. 14.
nullus miser de quacunque miseria liberatur, nisi qui
Dei misericordia præuenitur. Quæuis tentatio mi-

184.
Prob. 1.185.
Prob. 2.

seria dicitur, Rom. 7. infelix ego homo, quis me libe-
rauit de corpore mortis huius? & can. 22. Nemo habet
de suo, nisi mendacium & peccatum. Igitur, vrgente
tentatione, non habet homo de suo, nisi succum-
bere & peccare. In Palæstino compulsus est Pelagius,
ex Aug. epist. 106. has propos. acceptare sine
ambagib. Ad singulos actus gratiam Dei eiusque ad-
imorum dari: & quando contra tentationes, concupis-
cētiasq; illicitas dimicamus, quamuis & illic habeamus
propriam voluntatem, non tamen ex illa, sed ex adiu-
torio Dei nostram prouenire victoriam. 3. Ex Pontifi-
cib. Innocen. I. epistola 25. ad Conc. Carthag. 91.
apud Aug. ita scribit: Quotidiana præstat ille reme-
dia, quibus nisi freti confisique nitamur, nullatenus vin-
cere humanos poterimus errores. Necessè est enim, vt
quo auxiliante vincimus, eo iterum non adiuuante vin-
camur. Ex epist. 26. apud August. 93. cum in omnibus
diuinis paginis voluntati libera non nisi adiutorium Dei
legamus esse neclendum, eamque cælestibus præsidijs de-
stitutam nihil valere, &c. Idem paulò antè: Homo di-
uina gratia priuatus, necesse est diaboli laqueis irretitus
occumbat. Cælest. epist. 1. can. 9. postquam dixit, au-
xilium Dei nos posse, sine quo nihil possumus, in confirm.
adducit verba Zosimi Pont. Quod ergo tempus est,
ait, quo eius non egemus auxilio? in omnibus igitur a-
ctibus, cogitationibus, motibus adiutor & prosector
orandus est Deus. Superbum est enim, vt quidquam
sibi humana natura præsumat, clamante Apostolo, non
est nobis colluctatio &c. 4. Prob. ex Patrib. Basil.
in moral. reg. 62. cap. 3. Quod debet vnusquisque data
idonea occasione subtrahere se ab insidiantibus sibi ad-
uersarijs, & quod si diuinijs permissum sit, vt in tenta-
tiones incidat, precibus à Deo poscere debet facultatem,
per quam illas possit sustinere. Chrysost. ad 1. epist. ad
Corinth. hom. 24. in it. sunt ergo tentationes, qua ferri
non possunt. Et qua sunt hæc omnes vt semel dicam.
Paulò post: Nam ne illas quidem moderatas & me-
diocres propria virtute feremus, sed in his quoque ege-
mus auxilio, vt eas feramus. Theophil. relatus à
Glossa in illa 1. ad Corinth. 10. Tentatio vos nos ap-
prehendat nisi humana: quæuis, inquit, tentatio vires
nostras exsuperat, nisi ille auxilietur nobis &c.

Author operis imperf. in Matth. hom. 37. homi-
nem diuino auxilio destitutum comparat nauis,
quæ fracto gubernaculo ducitur, quò tempestas
impellit, non quò ipsa vult. Idem docent Ambros.
in Ps. 43. & epist. 84. Hierony. Dial. 2. con. Pelag.

August. lib. 22. de ciuit. cap. 23. vbi post recensita
multa tentationum genera, etiam leuiorum, sic
concludit: Ne in hoc bello laborum periculorumque
plenissimo, vel de viribus nostris speretur facienda vi-
ctoria, vel victoribus nostris facta tribuatur, sed eius
gratia, de quo ait Apostolus, gratias autem Deo, qui
dat nobis victoriam per dominum nostrum Iesum
Christum; & lib. 50. hom. hom. 23. medio: Nullum
est peccatum, quod fecit homo, quod non possit facere al-
ter homo, si desit rector, à quo factus est homo. Idem do-
cet vbi contra Pelag. testatur, liberum arbitrium
non nisi ad peccandum valere. Prosper ca. 35. con.
collat. Quisquis igitur in tribulatione non deficit, ab illo
se non dubiet adiuuari, ad quem quotidie corda vniuer-
sorum fidelium clamant, ne interas nos in tentatio-
nem. 5. Ex quotidiano vsu tum orationis, quo Ec-
clesia à Christo edocta, etiam leuissimarum tenta-
tionum victoriam à Deo poscit: tum gratiarum
actionis, quâ omnem quantumuis minimæ tenta-
tionis victoriam diuinæ adscribendam putat gra-
tiæ. Alioqui, vt August. docet epist. 107. orare nos
singimus, si nos ipsos, non Deum credimus facere,
quod oramus: Item gratias agere singimus, si vnde
illi gratias agimus, ipsum facere non putamus.

6. Probat

194.
Prob. 6.
Vasquez,
vs sect.
praced.

6. Probat Vasquez rationib. Potissima: cum natura rationalis ad suos actus eliciendos non solum egeat cooperatione causæ 1. vt cæteræ res creatæ, sed etiam peculiari motione ex parte intellectus, qua ad hoc potius, quam ad illud opus applicetur; cumque in eius potestate non sit, hac potius cogitatione, quam alia præueniri, peculiare beneficium Dei erit, re ipsa moueri ad resistendum tentationi ex motiuo honesto virtutis, media congrua cogitatione, quam Deus vel per seipsum, vel per causas naturales, ab eo dispositas & ordinatas excitat, indebitam naturæ, atque adeo per Christum: salua. n. libertate, & illeſo iure creationis & conseruationis, potuisset Deus absque vlla iniuria & ingratitude, vel aliter causas disponere, vel dispositas mille modis eas impedire, ne talis cogitatio in nobis excitaretur. 2. Si posset homo viribus proprijs aliquas tentationes contra præcepta naturæ vincere, posset perseuerantique donum sibi adscribere, (quod damnat *Triden. sess. 6. cap. 13.*) id. n. consistit, vt post iustificationem nullum committatur mortale: sæpe autem contingit, vt post iustificationem nullum aliud præceptum seruandum occurrat, quam naturale.

195.

Secunda sent. affirmat, posse hominem lapsum sine gratia, cum solo auxilio generali vincere omnes tentationes, etiam graues, prouocantes ad transgressionem iuris naturalis: *S. Tho. in 2. dist. 28. q. 1. art. 2. Scot. qu. vn. & in repor. Lyche. ibid. Duran. qu. 3. Rubi. qu. 1. art. 1. Mayro. ibid. §. Secunda diff. Gabri. q. vn. a. 2. & 3. Abulen. in c. 19. Matt. q. 178.*

196.
2. Sent.

Nec rectè de homine sine gratia tantum habituali illos Vasquez explicat *diff. 189. cap. 1.* Aliqui. n. expressè docent, hominem id posse ex suis naturalibus, vt *Scotus*, *Lyche*, *Gabriel*: aliqui addunt, posse, sed cum difficultate, vt *Rubio*, *Abulen*. *Gabriel*: quod non adderent, si intelligerent, id posse cum gratia actuali: nam hæc tollit, aut saltem minuit difficultatem. Alij idè affirmant, posse hominem vincere omnes tentationes inclinantes contra præcepta naturæ, quia potest propria virtute in omne bonum morale: at ex istd. potest homo in omne bonum morale propria virtute, absque speciali auxilio indebito, vt *Duran*, *Gabriel* & c. vnde si qui ex *cit. auth.* ad id requirunt gratiam gratis datam, per hanc intelligunt auxilium generale; illam. n. dicunt necessariam omnibus causis 2. vt suos effectus agant, vt *S. Thom. Abulen.* apertè. Fundam. potest homo viribus proprijs vitare singulas tentationes, etiam graues; ergo omnes. Quia omnes non plus dicunt, quam singule; cum nõ debeant vitari omnes simul coniunctim, sed seorsim & disunctim. Antec. prob. nullum obiectum extra Deum clarè visum potest necessitare voluntatem ad suum consensum: ergo nulla tentatio quantumuis grauis tollit à voluntate facultatem illi resistendi.

198.
Fundam.

Tertia sent. asserit, posse hominem lapsum vincere singulas tentationes graues ac vehementes, non omnes asque speciali auxilio indebito per Christum: *S. Tho. 1. 2. qu. 109 art. 8. ad 1. & q. 24. de verit. art. 12. cor. & ad 12. qui, vt testatur Caiet. 1. 2. q. 109 ar. 8. nunc superest, & Ferrar. 3. con. gen. cap. 160. sine*, retractauit sententiam, quam in 2. sent. iunior docuerat: *Henri. quodlib. 5. q. 20. ar. 2. Bonau. in 2. dist. 28. ar. 2. qu. 2. Egid. qu. 1. art. 4. dub. 1. later. quamuis qu. 2. art. 2. dub. 1. later. doceat*, de nulla tentatione sine gratia victoriam reportari posse; intellige de victoria Christiana & salutari, ne sibi contradicat: *Argen. q. vn. art. 1. ad 1. & 5. con. 1. concl. Palat. in 2. dist. 29. dist. 3. §. est igitur: Caiet. cit. Contra. ibid Ferrar. loco cit. §. Consider. 2. & ad 1. & §.*

199.
3. Sent.

si queratur: eamque probab. putat *Molina in concor. q. 14. art. 13. dist. 19. me. 2.* & teste *Vasquez d. sp. 189. cap. 2.* multi suo tempore, & ante ipsum illa communiserat. Fundam. huius sent. idem ac præced. Confirm. victoria cuiuscunque tentationis incitantis ad transgressionem iuris naturalis, non est opus supernaturale excedens naturalem facultatem arbitrij creati, sed naturale illi commensum.

200.

Quarta sent. docet, posse hominem tentationes faciles & mediocres, non autem graues & difficiles propria virtute superare. Hæc communior hoc tempore: *Sot. lib. 1. de natura cap. 21. ad 2. Greg. Vega lib. 14 in Trid. cap. 17. & q. 12. de iustific. Stapet. lib. 2. de corrup. nat. cap. 13. Medina 1. 2. qu. 109 art. 2. ad 2. Molina in concor. q. 14. ar. 13. dist. 19. me. 6. Suarez lib. 1. de necess. gra. cap. 24. Valen. 1. 2. dist. 8 qu. 1. pu. 5. post 2. asser. in solu. 4. argu.* Fundam. hæc tantum tentationes proportionantur viribus naturalibus arbitrij creati. Quoniam hæc controuersia principaliter pendet ex autho. Concil. & Patrum; qui passim docent, nos esse impotentes ad tentationem vllam sine gratia vincendam, decisio maximè pendet ex declaratione impotentia, quã dicimur habere.

201.
4. Sent.
vrior

Nota, duplex impotentia, physica & moralis. Physica est, quæ defectu alicuius principij, vel conditionis antecedenter requisitæ, est proximè ad operandum insufficiens, vt intellectus sine specie, voluntas sine præuia obiecti notitia. Moralit, quæ licet sit completa quoad omnia physica antecedenter requisita, ea tamen habet impedimenta ab operando retardantia & impediencia, vt spectato connaturali modo operandi ipsius, moraliter sit impossibile, vt exeat in actum, nisi maiore aliqua virtute roboretur: Rursus hæc duplex; consequens & antecedens. Consequens est, quæ tantum ex ex suppositione & præscientia dicitur talis, vt ex suppositione & præscientia crastinæ quietis Petri, hodie & toto tempore præcedente Petrus dicitur moraliter impotens ad crastinum cursum, impotentia consequente & ex suppositione, non antecedente & simpliciter. Antecedens dicitur ex aliquo impedimento antecedente, quod licet potentiam quoad physicum principium & conditionem physicè prærequisitam non tollat, ita tamen illam ad operandum debilitat ac retardat, vt moraliter ad operandum impossibilitet. Quæ moralis impossibilitas interdum est tanta, vt mereatur nomen impotentia simpliciter: potentia. n. quæ spectato proprio ac naturali modo operandi ipsius, nunquam exit, neque exitura est in actum, etiam si physicè possit, censetur moraliter ad operandum impotens: Interdum non est tanta, vt mereatur nomen impotentia simpliciter, vt quando cum ea adhuc voluntas interdum operatur, licet rarissimè & eum difficultate. Idque prouenit ex eo quod voluntas utpote sui actus domina, nunquam agit quantum physicè potest, sed quantum moraliter libet, minorem vel maiorem superate difficultatem; qua vinci liberè mauult plerumque quam contrà niti, etsi physicè possit. Ita expressè *Hierony. 1. & 3. lib. con. Pelag. in it. Neque enim quando dico, hominem posse esse sine peccato, si velit, aliquos fuisse contentendo: Ecce impotentia moralis, quæ nunquam reducit ad actum: Sed simpliciter posse esse, si velit: Ecce potentia physica, quæ simpliciter in actum exire potest. Aliud namque est esse posse, aliud est, esse. Possum esse medicus, sed interim non sum. Possum esse faber, sed nondum didici. Quidquid igitur possum, licet necdum sim, tamen ero, si voluero. & Ansel. dial. de lib. arb. cap. 5. Est & alia ratio, quam frequens habet usus. cur inunus & nolens & ex necessitate dicitur aliquis facere, quod*

202.

203.
Duplex im-
potentia ad
operandum
in homine.

Moralis
duplex.

A priori

204.
Hieronymi
lib. 1.

Ansel. c. 5.
& 6.

Arist.

quod tamen volens facit. Nam quod non nisi difficile facere valeamus, & ideo non facimus, dicimus hoc nos facere non posse. Et Aristot. 1. Caeli tex. 3. *Impossibile dicitur dupliciter, aut simpliciter, quia non verum est dicere, quod factum utique erit, aut quia non facile, neque cito, aut bene.* Et Scriptura, in qua impossibile dicitur, quod moraliter fieri non potest, *Iob 5. Qui dissipat cogitationes malignorum, ne possint implere manus eorum, quod ceperant.* Et Lucę 17. *Impossibile est, ut non veniant scandala.* Hęc explic. à posteriori.

205.
Quid sit
potentia &
impotentia
moralis à
priori

Ratio

A priori, voluntas est moraliter impotens ad tentationem superandam, quando cum tentatione non manet in homine moralis & expedita facultas efficacius applicandi oppositum obiectum bonum, quam applicatum sit per tentationem obiectum malum. Contrà tunc moraliter potēs, quando cum ipsa tentatione manet ea moralis & expedita facultas. Quia cum voluntas in operando pendeat ab ipsa applicatione obiecti, cumque connaturalis modus operandi ipsius sit, eam obiecti partem sequi, quę efficacius proponitur; quoties tentatio tanta est, ut non modò actualem efficaciorum applicationem boni honesti, sed etiam aptitudinalem moraliter tollat, non manet in homine moralis potestas ad illam vincendā: cum non maneat moralis & expedita facultas ad connaturalem & ordinarium modum operandi voluntatis. Porro gravis tentatio non solum tollit actualem cognitionem efficacius applicantem bonum honestum, cuius motiuo & amore tentatio vinci posset, sed etiam moralem facultatem ad tale bonum efficacius applicandum. Levis verò & mediocri tentatio, etsi sæpe tollat actualem cognitionem efficacius applicantem bonum honestum, non tamen tollit moralem & expeditam facultatem illud honestum efficacius applicandi; quo possit connaturali modo superari tentatio: proinde nec tollit perfectam libertatē ad mortale sufficientem.

206.
Tentationes
mediocres
ac leues non
tollunt perfectam
libertatem.

Quia nimirum mediocri tentatio ad obiectum inhonestum clarā magis vel minūs representationem honesti secum compatitur: cuius pulchritudo præ vitij turpitudine tanta est, ut indeliberatam sui complacentiam à voluntate extorqueat ac velleitates quasdam, ita ut animus necessariò sibi fateatur, mallem virtutis honestatem, quam vitij inhonestatem, si par esset vtriusque iucunditas: vellem non tentari voluntate indecorā: vellem amare virtutem vitio cōtrariam: vellem non velle peccatum. Isti similesque actus etiam indeliberati tantam vim habent, ut voluntati frænum injiciant, quo exercitium peccati suspendat, ac cogitet de bono honesto efficacius applicando intelligentiæ, ac motiuo virtutis cum terribilitate vitiorum vnde quaque conquirit, quibus cogitationem peccati excutiat & tentationem superet. Ita fit, ut imago vitij in mente imaginem virtutis attrahat ad comparationem quandam, cum contraria circa idem nata sint fieri, & vtraque sui amorem excitet, pugnamque in animo, quę tentatio dicitur, sed libertatem non euertit, nec indifferentiam eius expugnat quasi vi, nec vincit, nisi animus liberā sponte se dedat per consensum deliberatum. Maior difficultas est de grauibus, quę expeditam facultatem illam tollunt: nam sine efficaciori applicatione obiecti honesti non videtur voluntas moraliter libera ad peccandum.

207.
Duplex lib.
bertas.

Nihilominus libertas, altera perfecta ad mortaliter peccandum requisita; altera imperfecta ad mortaliter peccandum insufficientis. Graues tentationes nō tollunt libertatem imperfectam, ad peccandum saltem venialiter sufficientem: tollunt

perfectam ad mortale requisitam. Primum prob. quamdiu cum iudicio vnus partis manet iudicium alterius partis, licet tenue, manet libertas simpliciter tam quoad specificationem, quam quoad exercitium. Sed cum quacunque tentatione, etiam grauissimā, semper manet aliquod iudicium, licet exile alterius partis propositi obiecti ad bonum inuitantis: si enim tentatio nullum prorsus relinquit iudicium oppositæ partis, non solum moraliter, sed etiam physicè necessitat voluntatem, cum nequeat absque aliquo iudicio liberè operari. Maior prob. voluntas non necessitatur simpliciter ad prosequendum obiectum efficacius propositum, ut supra constat: ergo manente cum tentatione aliquā applicatione, licet tenui, oppositi obiecti honesti, poterit voluntas absolutè illud sequi, non obstante efficaciori applicatione alterius partis obiecti mali, per tentationem propositi. Prob. secundum: ideo peccata ex vehementi passione commissa non imputantur ad mortale, etiam si sint in materiā graui, quia vehemens passio tollit perfectam libertatem ad mortale requisitam, tollendo perfectum iudicium oppositæ partis, nec non moralem, atque expeditam facultatem illud formandi. 2. mortale est actus perfectè liber: cum n. per illud homo virtualiter saltem contemnat Deum, priuetur sempiterna gloria, incurrat pœnam æternam, procedere debet ex plena libertate operantis. Non est autem actus perfectè liber, nisi procedat ex perfectò & connaturali modo ipsius principij operantis, qui est ut per moralem & expeditam facultatem valeat sibi omnia, quę ad perfectum & connaturalem modum operandi ipsius requiruntur applicare.

Hanc moralem impotentiam antecedentem ad mortale ponunt ad minimum in homine lapsò, destituto auxilio gratiæ, respectu cuiuscunque tentationis, tam grauis, quam lenis, *Richardus in 2. dist. 28. ar. 2. q. 2. ad 1. Gregor. ar. 2. ad 1. Bellar. lib. 5. de gra. cap. 8. in poster. resp.* Reliqui illam tantum ponunt vel respectu omnium tentationum collectiue, vel respectu singularum grauium distributiue. Dixi, *Ad minimum*: aliqui enim saltem respectu singularum grauium, ponunt impotentiam physicam, ut ne venialiter quidem peccet, qui grauius tentatus speciali auxilio non iuuetur.

DICO I. Nequit homo lapsus absque auxilio speciali per Christum vincere omnes tentationes etiam leues contra præcepta naturalia, non defectu potentia physica, sed moralis; non consequentis, sed antecedentis, quę cum morali potentia & libertate ad singulas saltem non graues non repugnat. Assertio communior. Fundam. impossibile est, hominem lapsum sine gratia totam legem naturalem implere; ergo repugnat, hominem lapsum sine gratia tentationes omnes, contra legem naturalem prouocantes, superare: lex enim naturalis impletur vitatis omnibus peccatis contra illam: videntur hæc, quando tentationes, contra illam incitantes, superantur. Antecedens est Pauli ad Rom. 7. *Infelix, ego homo, quis me liberauit de corpore mortis huius? ubi Ansel. Hac est, inquit, vox militis pugnantis & gementis in labore certaminis, cui gementi, & auxilium liberatoris imploranti respondetur, gratia Dei te liberabit à corpore mortis huius per Iesum Christum Dominum nostrum.* Et cap. 8. *Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem.* Quem locum omnes ferè Patres explicant de lege naturali, quę infirmata per carnis concupiscentias, hoc est, carnalibus concupiscentijs tentationibusq; obseruatu impossibilis facta, impleri non poterat.

Graues tentationes non tollunt libertatem imperfectam.

Tollunt perfectam ad mortale à posteriori.

A priori

208.

209.

Nequit homo lapsus sine gratia totam legem naturalem implere.

poterat. *Quid enim, inquit Chrysoſt. illa lex volebat? quid autem imperabat? ſine peccato ut eſet: hoc igitur nobis per Chriſtum praſtitum eſt. Atque ipſum quidem obſiſſe & ſuperaviſſe, illius fuit, victoria autem fructum cepiſſe, noſtrum.* Ambroſius quaerens, cuiam hoc impoſſibile erat? Reſpondet: *Nobis impoſſibile erat mandatum legis implere.* Hieronym. *ibid. Hic oſtendit, quoniam lex per infirmitatem carnis non poterat impleri.* Anſelmus: *Infirmabatur ipſa lex per carnem, id eſt, ab infirmis non poterat impleri per carnem, quia per ſpiruum impletur. Lex enim infirmari intelligitur, eo quod non impleatur, non quod ipſa infirmariſet, ſed quod infirmos faciat, minando poenam, nec adiuuando per gratiam. Quae infirmata eſſe per carnem dicitur, quia caro non implet, quod per ſpiruum impletur, id eſt, per gratiam ſpiritualem.* Nam caro ubi non erat gratia, inuicibiſſime reſiſtebat. Idem reliqui Patres. Prob. 2. idem anteced. Nequit homo in hoc ſtatu naturae lapſae viribus proprijs, abſque ſpeciali auxilio, ſine vilo errore penetrare omnes veritates practicas naturales, ex ſect. 2. ergo nec à fortiori ſeruare totam legem naturalem, abſque vilo defectu morali. nam plus requiritur ad ſeruandam, quam ad cognoscendam practice legem. Ad ſeruandam enim legem, praeter practicam notitiam, requiritur etiam operatio, quae ſaepe exercenda eſt contra inclinationem ſenſus, cuius ductum plerumque homo lapſus ſequitur. 3. Si poſſet homo totam legem naturalem viribus proprijs implere, ſequeretur, adultum gentilem, qui totam legem naturalem impleuit cum inuicibili ignorantia legis Chriſtianae, non poſſe iuſte ad infernum damnari, quia ad illum non damnantur, niſi legis tranſgreſſores: nec poſſe ſempiternam gloriã donari, cum careat gratia habituali, ſine qua nemo potest ſaluari.

Quod autem hæc impotentia non ſit phyſica, patet: nam tota lex naturalis, omnesque tentationes contra illam, etiam collectiue ſumptae, continentur intra obiectum naturale liberi arbitrij creati: vnde eadem lex, eademque tentationes fuiſſent in pura natura. Confirm. ſi impoſſibilitas ſeruandi totam legem proueniret ex defectu potentiae phyſicae, nec ſingulas tentationes vincere poſſemus. Quia cum hic defectus potentiae phyſicae conſiſtat in negatione comprincipij, vel conditionis ex parte potentiae ad operandum antecedenter requiſitae, cumque eadem potentia ſit ad omnes & ſingulas tentationes, ſi non poſſemus omnes ex defectu potentiae phyſicae, nec poſſemus ſingulas. Quod non ſit impotentia moralis tantum conſequens, prob. contra Vaſquez 1. Impotentia conſequens non tollit moralem potentiam anteced. qua ſimpliciter dicimur potentes ad operandum: ergo ſi liberum arbitrium eſt impotens ad vincendas tentationes impotentiam tantum conſequente, ſimpliciter dicitur potens ad eas vincendas. Hoc autem eſt contra Concilia & Patres, affirmantes contra Pelag. liberum arbitrium ſine gratia eſſe ſimpliciter impotens ad tentationes vincendas, & praecipua naturalia implenda, ac quodcunque opus ad ſalutem conducens exercendum, quale eſt in ſent. Vaſquez omne opus morale bonum. Leg. Proſper. con. Collato. cap. 35. vbi reprehendens Coſſian. ita ſcribit: *Atque ita in illius damnata ſententia foveam cadat, qua dicitur, ideo nobis gratiam iuſtificationis dari, ut quod facere per liberum iubemur arbitrium, facilius poſſemus implere per gratiam, tanquam et ſi gratia non daretur, non quidem facile, ſed tamen poſſemus etiam ſine illa implere diuina mandata.* Quod quia Catholici Pontifices dignum Anathe-

mate cenſuerunt, utendum nobis eſt, eo, quo vſi ſunt teſtimonio, dicentes: de fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait. ſine me difficilius poteſtis facere: ſed ait: ſine me nihil poteſtis facere. *Hac Proſper* Cum igitur Mileus. can. 5. & Trident. ſeſſ. 6. can. 2. definiant, humanum arbitrium ſine gratia eſſe impotens ad tentationes vincendas, non recte explicantur de impotentia tantum conſequente; cum hæc maneat cum potentia antecedente, per quam dicimur ſimpliciter potentes.

Confirm. alioqui neque iuſtus cum gratia ſanctificante, & habitibus ſupernat. inſuſis, in ſent. Vaſquez, eſſet ſimpliciter potens ad tentationes ſuperandas; quia neque iuſto ratione gratiae ſanctificantis, & habituum ſupernat. in ſent. Vaſquez, debetur congrua cogitatio ad tentationes ſuperandas, cum poſſit Deus, ſaluo dono iuſtificationis, omnem congruam cogitationem ad tentationes ſuperandas iuſto negare: cum tamen nullus Theologus dixerit, iuſtum cum gratia ſanctificante & habitibus inſuſis non eſſe ſimpliciter potentem ad tentationes vincendas. 2. eam potentiam ad vincendas tentationes negant Patres & Concilia libero arbitrio, quam eidem concedebat Pelagius: Hic non conſequentem, ſed anteced. potentiam concedebat libero arbitrio, & omnibus, in ordine ad omnes tentationes contra totam legem naturalem ſuperandas: hæc autem non eſt potentia conſequens; hanc enim tantum habent ij, qui de facto omnes tentationes ſuperaturi ſunt, ſed antecedens, quam habent etiam ij, qui de facto non ſunt omnes tentationes ſuperaturi, licet eas ſuperare poſſint.

Quod autem hæc impotentia moralis ſit antecedens, prob. hæc fundatur in naturã ipſa & conditione humanae voluntatis; quae quia in operando regulatur ab intellectu, mediante ſenſu, varia illi obiecta ſenſibilia varijs temporibus proponente, ſua naturã inſtabilis eſt, ut moraliter ſit illi impoſſibile, diu ſeruare eundem recte operandi tenorem: ad eum modum quo Ariſt. dixit, impoſſibile eſſe, ut milles iacti tali ſemper eundem numerum reddant: ad idã præſertim difficultate ex continua ſenſus reſiſtentia, & connaturali modo operandi ipſius voluntatis, quae ſemper ſequitur obiectum, quod illi efficaciùs proponitur, cuiusmodi proponi ſolent obiecta delectabilia contra honeſta: quae omnia cum ſe teneant ex parte obiecti, fortiùs ad malum allicientis, & paſſionis acriùs ad malum incitantis, & potentiae inſtabiliter operantis, antecedunt, non conſequuntur determinationem voluntatis: Proinde reddunt illam antecedenter, & non tantum conſequenter, moraliter impotentem; quidquid enim antecedit determinationem voluntatis, & illam ad operandum vel impellit, vel retardat, ſpectat ad potentiam, vel impotentiam antecedentem.

Quod cum hac morali impotentia antecedente ad omnes tentationes, ſaltem non graues, ſuperandas, non repugnet ſufficiens libertas, & moralis potentia ad ſingulas vincendas, prob. 1. à pari ex Trident. ſeſſ. 6. can. 23. iuſtus abſque ſpeciali priuilegio eſt impotens ad vitanda omnia venialia: cum qua tamen morali impotentia ſtat libertas & moralis potentia ad ſingula vitanda: alioqui non peccaret iuſtus, ſi ad ſingula vitanda non haberet libertatem & moralem potentiam. Quare eſto homo lapſus ſit impotens ad omnes tentationes ſuperandas, manere poteſt liber & moraliter potens ad ſingulas non graues ſuperandas. 2. à priori: hæc impotentia ad totum collectiuum non fundatur in defectu alicuius principij, aut conditionis

210.
A par

211.
Ab abſurdo

212.
Hac impotentia non eſt phyſica:

213.
Non eſt moralis tantum conſequens, ſed etiam antecedens.

214.
Confirm.

Confirm. 2.

215.
Hac impotentia eſt moralis antecedens.

216.
Non repugnat cum impot. morali antec. ad omnes tentationes non graues vincendas ſufficiens libertas ad ſingulas.

217.

tionis ad operandum requisitæ; vel in defectu proportionis obiecti cum principio operante; sed in difficultate honestè semper operandi circa varia obiecta difficilia, cum continuâ repugnantia sensus, & contra connaturalem modum agendi ipsius, connaturaliter tendentis, in obiectum efficacius propositum. Ex quibus omnibus fit, ut nisi voluntas extraordinario auxilio inæctur, infallibiliter, propter suam naturalem in operando instabilitatem, defectura sit circa aliquod obiectum indeterminate & vagè; cum tamen hic idem defectus liberè in particulari exerceatur, quippe qui necessarius tantum est in communi, quia nimirum, spectatâ naturâ & conditione voluntatis humanæ, infallibiliter est futurus: liber in particulari, quia sæpè voluntas creata vi suæ libertatis potest illum, & quemcumque alium in particulari vitare; eo modo, quo necessarium est, aliquem actum liberum circa aliquod obiectum in tota vita exercere, cum tamen quilibet liberè exerceatur.

218. Ex dictis constat, in hac impotentia morali ad omnia peccata collectiue vitanda non videri à Deo peccatum determinatè futurum, sed illud tantum videri in seipso, & in libera determinatione futura voluntatis. Tum quia intuitus Dei est ita certus, vs oppositum implicet per omnem potentiam: ex vi autem impotentia morali oppositum solum implicat moraliter: ergo si Deus videret futurum peccatum in impotentia morali antecedenti, non videret illud secundum omnem certitudinem possibilem, sed tantum secundum moralem, cui saltem metaphisicè non repugnat oppositum. Tum quia in impotentia morali non continetur determinatè hoc, aut illud peccatum futurum, sed vagè hoc, vel illud: igitur sistendo in ipsâ antecedente, non potest Deus certò videre hoc vel illud peccatum determinatè futurum.

219. DICO 2. Non potest homo lapsus sine speciali auxilio Dei superare quamcumque tentationem grauem, non defectu potentia physica, sed moralis. Fund. quod præcedens: Quilibet .n. tentatio grauis æquiualeat multis: sed non valet homo, ob instabilitatem & difficultatem operandi, diu seruare, præsertim cum continuâ repugnantia sensus, eundem rectè operandi modum, igitur nec illum seruare valebit in qualibet tentatione graui. Maior prob. tentatio non dicitur grauis ex vehementia tantum passionis, sed præcipuè ex diuturnitate temporis, quo durat: intra illud igitur tempus, quo durat tentatio, etsi homo in singulis momentis sit moraliter potens ad illam superandam, non est tamen moraliter potens in omnibus momentis collectiue. Vnde quò diuturnior est tentatio, eò impotentior est homo ad illam superandam. Quo fit, ut hæc moralis impotentia habeat latitudinem: maior est ad diuturniorem & vehementiorem passionem vincendam, minor ad breuiorem mitioremve: semper tamen tentatio dicitur esse talis, ut vel ob diuturnitatem moræ, quæ stimulat, vel ob vehementiam passionis, quæ ad malum prouocat, eam causet in animo rectè operandi difficultatem, ut moraliter dici possit impotens ad illam superandam. Quod tunc accidit, quândo, spectatâ infirmitate operantis, instabilitate ipsius, connaturali modo operandi potentia, apta est illum prosternere, nisi altiori auxilio roboretur. Cæterum adiuuat Deus hominem ad tentationes superandas, vel negatiue, non permitiendo, ut tentatio aut vehementius vrgeat, aut diutius duret, quàm vires humane ferre possint, iuxta illud I. Corinth. 10. Non patietur vos tentari supra

id, quod potestis. Vbi Ambrosius quærens, quo modo à Deo adiuuetur homo, si tantum permittatur tentari, quantum potest. *Adiuuetur*, inquit, *plane, dum non plus permittitur ei imponi, quàm scitur ferre posse.* Et iuxta illud *Matth. 14. Et nisi breuiati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro: sed propter electos breuiabuntur.* Vel positiue, inspirando congruas cogitationes, aut de rebus æternis, & supernat. aut de honestate ipsa virtutis, contra quam vrget tentatio, intellectum magis ac magis illustrando: quo fit, ut non semper hoc speciale auxilium ad superandas tentationes contra legem naturalem, sit ordinis naturalis, sed interdum supernaturalis iuxta motiua, quibus tentatus inuatur ad tentationem superandam. Leg. *Ansel. lib. de concordia cap. 3. col. 3. Quod hæc impotentia sit moralis, patet ex dictis, & Ansel. dial. de lib. arb. cap. 5. & 6. & de concordia cap. 1. vbi affirmat, tantum esse humane libertatis vim, ut à nulla tentatione cogi, aut opprimi possit: Impugnare namque, inquit cap. 6. potest inuitam voluntatem, expugnare nequit inuitam. ut enim cum S. Doctore 1. 2. qu. 10. art. 2. Scholastici docent, nullum obiectum infra Deum clarè visum, creatam voluntatem necessitare omnino potest quoad exercitium actus; cum nullum sit bonum, præter Deum clarè visum, in quo apprehendi non possit aliqua ratio mali, propter quam rejici; aut malum, in quo non possit apprehendi aliqua ratio boni, propter quam amplecti non possit. Exeipio actum, quo Angelus seipsum naturaliter diligit, qui ob peculiarem rationem ipsius voluntatem ad sui exercitium necessitat. De quo 10. 2. Cæterum nota, hanc libertatem quoad tentationes graues, intelligi esse imperfectam, & sufficientem tantum ad veniale, non perfectam & sufficientem ad mortale.*

220. DICO 3. Potest homo lapsus cum solo auxilio generali, potentia morali superare quamcumque mediocrem tentationem. ex *Ansel. locis cit.* qui hanc potentiam videtur concedere etiam respectu tentationis grauis, qualis est tentatio mortis ad vitandum mendacium: *Chrysost. cit.* qui explicans tentationem humanam, ait esse paruam, breuem, moderatam: eamque sine speciali auxilio, non tamen sine difficultate à nobis ferri posse. Requirit autem auxilium speciale, non ut simpliciter, sed ut faciliè tolerari possit: *Quamobrem ut discas & videas, quod non solum illas, quæ nostram superant potentiam, sed neque humanas licet facile ferre absque domino auxilio.* Ipsam approbant Pius V. & Gregorius XIII. dum damnant hanc propos. 30. *Non solum fures hi sunt & latrones, qui Christum, viam & ostium veritatis & vitam negant, sed etiam quicumque aliunde, quàm per Christum in viam iustitiæ, hoc est ad aliquam iniustitiam conscendi posse dicunt, aut tentationi vili sine gratia ipsius adiutorio resistere posse hominè sic, ut in eam non inducatur, aut ab ea superetur.*

Fundam. mediocris tentatio est, quæ morales vires arbitrij creati non excedit, nec inuertit connaturalem modum operandi ipsius: ergo poterit ab ipso moraliter superari. Confir. potest interdum ex ipsis naturalibus causis excitari efficacior, atque viuidior cognitio oppositi boni, contra quod inclinat tentatio, quàm sit notitia ipsa mali, ad quod vrget tentatio: Ergo tunc non solum moraliter poterit, sed actu etiam tentationem superare. Ut enim voluntas, efficaciori notitia boni delectabilis præuenta, tentationi succumbit; ita efficaciori, atque viuidiori notitia boni honesti excitata actu poterit tentationi resistere. Antec. prob. vr-gente tentatione, talis potest esse naturalis aut moralis

218. In impotentia morali ad omnia peccata collectiue vitanda non videtur à Deo peccatum determinatè futurum.

219.

220.

Deus inuatur hominem ad vincendas tentationes aut negatiue aut possitiue

221. Impotentia moralis

222. Sent. Ansel.

Chrysost.

223. Pij V. Greg. XIII.

224. Prob. 1.

ralis

ralis dispositio & inclinatio tum intellectus tum voluntatis, tum reliquarum causarum ad oppositum bonum, ut illud efficacius possit representari, quam oppositum malum, ad quod inclinatur tentatio. Prob. 2. Saepe divina motio vehementius nos allicit ad bonum honestum, maiori delectatione & mentis illustratione illud applicando; quam tentatio ad bonum delectabile: at possumus sine auxilio speciali moraliter resistere motioni divinae; ad resistendum enim ei non egemus gratiam: ergo etiam tentationi.

226. *Obijciat.* Divinae motioni semper resistimus ex motivo pravo, quod naturaliter prestare possumus; tentationi vero non nisi ex honesto, quod sine gratia prestare non possumus. Sed contra: 1. utriusque resistere possumus solum negativè, non consentiendo: in quo casu nulla esset disparitas. 2. divinae motioni resistere possumus ex motivo honesto, naturae humanae accommodato: velut resistere possumus divinae motioni invitanti nos ad Religionem ex motivo honesto matrimonij, vel propriae vitae diutius conservandae. Instas: sequeretur, dari motionem divinam, cui moraliter resistere non valemus; ut datur tentatio, cui moraliter resistere non possumus. Resp. non inficior; at longè dispar est ratio de motione divina, & tentatione. Semper enim efficaciora motiva suppetunt à naturâ ad resistendum divinae motioni, quam ab eadem suppetant media ad resistendum tentationi. Nam illa sunt bona sensibilia sensu proposita; haec bona honesta intellectu tantum representata: efficaciora his illa ad permouendam voluntatem: illa enim intuitivè & per modum praesentis, haec abstractivè & per modum absentis representantur.

228. Prob. 3. Sequeretur 1. nullâ peccata in purâ naturâ commissa aliquâ poenâ digna fuisse: siquidem nullum ferè est peccatum, quod suadente aliquâ tentatione non committatur. Igitur si nulla tentatio sine speciali auxilio vinci possit, nullum in purâ naturâ fuisset peccatum poenâ dignum. Nullâ enim poenâ dignum est, quod caeri non potest. 2. Si absque gratia non haberemus sufficientem libertatem ad tentationem vilam superandam, gratia potius nobis obesset, quam prodesset: posita enim gratia, consensus in tentationem nobis imputatur, qui non imputaretur, si gratiam non haberemus. 3. Christi passio plus hominibus nocuisset, quam profuisset cum multò plures sint, qui damnantur, qui si gratiam per Christum paratam non habuissent, multò pauciora peccata commisissent, quam de facto commiserunt; atque adeò minorem luerent poenâ, quam de facto luerunt: quia si gratiam non habuissent, multi consensus in malum non fuissent illis ad culpam imputati.

230. *Dices*, idem absurdum sequitur ex nostra sententia. multi .n. consensus in malum de facto nobis imputantur, qui non imputarentur, saltem ad mortale, si paratam gratiam non haberemus: cuiusmodi sunt omnes consensus in tentationes graves, ad quas superandas non habemus sine gratia sufficientes vires morales. Resp. cum paucissimæ sint tentationes, quæ moralem potentiam ad resistendum nobis auferant, paucissimi erunt consensus in malum, qui de facto nobis imputantur, qui alioqui ad mortale non imputarentur, si paratam gratiam non haberemus. Contra verò, cum longè plures sint tentationes, quas etiam sine gratia in nostrâ sententia moraliter superare possemus, & consequenter earum consensus, etiam sine gratia nobis ad peccatum imputati fuissent; cumque multæ de facto tentationes, etiam graves cum gratia, no-

bis per Christum præparatâ; vincantur, quæ sine gratia non vincerentur, dicere non possumus in nostrâ sententia plus nobis gratiam obesse, quam prodesse.

231. *4. Concl.* Dico 4. Non semper requiritur peculiare auxilium ad vincendas tentationes contra præcepta superna. nisi quando vincuntur ex motivo ipsorum, vel alterius virtutis superna. Posterior pars patet: quia quando grauior tentatio vincitur ex motivo virtutis superna, talis victoria superna est specificata ex motivo superna. ac proinde ad eam requiritur auxilium superna. Prior pars prob. adhuc dupliciter vinci potest tentatio contra præceptum superna. vno modo per solam negationem consensus, quo pacto nullum requiritur auxilium, ne quidem generale causæ. 1. Qui modus licet sufficiat ad non peccandum, non tamen sufficit ad merendum, quia ad meritum requiritur, ut intendatur honestas obiecti propter ipsam honestatem, quod sine aliquo actu fieri nequit: Alio modo ex motivo indifferenti, aut honesto naturali, & neque tunc per se requiritur speciale auxilium.

232. *Coroll.* 1. Resoluitur, quare possit hæreticus, vel gentilis mortem, quæ est omnium grauißima tentatio, naturaliter sustinere; non possit Catholicus pro verâ fide mortem oppetere, vel grauem tentationem sine speciali auxilio superare. Nimirum illi non ex honesto fine virtutis, sed vel ex pertinacia, vel alio pravo motivo, quod plus æstimant, quam propriam vitam, mortem oppetunt: Catholicus non nisi honesto motivo virtutis mortem subit, aut tentationem vincit, quæ ex August. 21. de Civit. August. ca. 16. non nisi verâ delectatione iustitiæ vincitur.

233. Petes. Cur potest infidelis ex motivo pravo; non fidelis nec infidelis ex honesto mortem oppetere? Resp. potest motivum pravam efficacius hominem mouere ad mortem subeundam, quam amor propriae vitæ ad vitam conservandam: quod non potest moraliter motivum honestum. Pravam .n. semper est aliquod obiectum sensu perceptum, & ab intellectu propositum vel ut naturæ delectabile, vel ut homini honorificum & gloriosum: motivum honestum est bonum merè intellectuale, ab intellectu propositum propter solam honestatem virtutis. Fortius autem & efficacius mouet illud sensu apprehensum, quam hoc purè intellectuale. Sensus .n. proponit obiectum clarè & intuitivè, intellectus obscurè & abstractivè: maxime quia homo magis apprehendit ut perfectivum sui bonum, quod vel illum magis oblectat, vel magis gloriosum reddit coram alijs: bonum occultum est sola honestas virtutis, quæ tamen ut operationem reddat honestam, appeti debet propter se tantum, licet merè intellectuale bonum.

234. *Quando tentatio vincatur auxilio gratiae.* 2. Deducitur regula dignoscendi, quando tentatio vincitur auxilio gratiae. 1. quando vincitur ex motivo superna. 2. quando fuit grauis. 3. quando vincuntur multæ, etiam faciles ad longum tempus: cum non soleat voluntas ob suam instabilitatem diu perseverare in operibus bonis cum difficultate & resistantia sensus. 4. quando tentatus subdixit & inopinato motu interiori, cuius causam nescit unde sit, tentationem superat; iuxta illud Ioan. 3. Spiritus ubi vult spirat: & vocem eius audis, sed nescis unde veniat, aut quo vadat. Simile quid narrat de sua matre August. lib. 9. confes. cap. 8: quam adhuc puellam cum eius ancilla meribibulam vocasset, hoc stimulo percussam repente vitio liberauit Deus, quod tot parentis minæ, toties intentatæ, curare non potuerant. 5. quoties tentatio efficacius stimulat ad malum, quam virtus ad oppositum bonum.

225. Prob. 2.

226.

227.

Dari potest motio divina adeo efficax, ut ei moraliter voluntas resistere non valeat.

228. Prob. 3. ex absurdis

229. Sequer. 2.

3.

230. Dices

Resp.

231. 4. Concl.

232. Coroll.

August. ca. 16.

233.

234. Quando tentatio vincatur auxilio gratiae.

num. Nam etsi hoc non sit infallibile signum gratia, est tamen valde probabile, & moraliter ferè certum, cum non soleat naturaliter voluntas ferri, nisi in id, quod efficacius allicit.

Ultimò piè credendum est, nullam de facto ab homine vinci tentationem, siue grauem, siue leuem, absque aliquo vberiori auxilio per Christum, vel ad illam simpliciter, vel ad facilè & constanter vincendam. Id 1. certum est de electis, quibus Rom. 8. omnia cooperantur in bonum: vt fusè 10. 1. disp. 15. sect. 5. Secundò probabile etiam est de reliquis tam fidelibus, quam infidelibus. Cum. n. omnes sint voluntate diuinà antecedente ad salutem ordinati, ad quam consequendam præparata sunt omnibus à Deo sufficientia media, vt late 1. 10. disp. 16. sect. 1. & infra hoc 10. probabile est, eos ad quamlibet tentationem vincendam peculiariter à Deo adiuuari, ex vi huius antecedentis & vniuersalis voluntatis, quam Deus habet saluandi omnes, vt saltem cum minori pœnâ dampnentur. Vnde si quæ hæroica opera de antiquis leguntur, putandum est, ea non sine aliquo auxilio per Christum, ordinis saltem naturalis facta fuisse.

Ad 1. primæ sent. ex Scriptu. Resp. multiplici ex causa victoriam tentationum à Deo petendam esse, eique adscribendam: 1. vt sit proficua & salutaris, iuxta illud 1. Corinth. 10. Sed faciet cum tentatione prouentum. De qua victoria loquuntur Scripturæ, Concilia, Patres, vt constat ex August. 21. de Ciuit. cap. 16. vbi, Tunc, ait, vicia vitia depulsanda sunt, cum Dei amore vincuntur, quem nisi Deus ipse non donat & ex Araus. can. 6. & 7. vbi hanc victoriam limitat ad resistendum peccato, vt oportet, ad salutem consequendam. Iuxta quam limitationem intellige can. 22. vbi dicitur homo de se non valere nisi ad peccandum. Quæ propositio sumpta est ex August. epist. 106. col. 2. quam ipse temperauit lib. de perfect. iust. ratioc. 3. vbi non dixit: Non nisi, sed parum est ad non peccandum voluntatis arbitrium, nisi adiuta sanetur gratia Dei. 2. Quia multæ tentationes excedunt morales vires liberi arbitrij, vel quoad grauitatem, vel quoad diuturnitatē. 3. quia etiam si sint leues, nostrisque viribus commensæ, sæpissimè tamen fieri solent diuturnitate molestæ, atque ad eò moraliter insuperabiles. 4. quia certi non sumus, ap de facto simus illas superaturi. 5. vt constanter in earum victoriâ perseueremus.

A 2. 3. 4. Resp. Concilia & Patres loqui de victoria Christiana & salutari, vt constat ex August. & declaratione Concil. de hac enim erat cum Pelag. controuersia, qui omnem victoriam, etiam salutarem adscribebat libero arbitrio. Hoc propriè sonat, Victoria, ex August. & S. Tho in 2. dist. 28. q. 1. art. 2. ad 6. Dicendum quod aliud est resistere peccato, & aliud victoriam de peccato habere. Quicumque enim vitat peccatum, peccato resistit: Vnde hoc potest fieri etiam sine gratia, nec oportet quod tunc homo resistendo peccato mereatur premium æternum. Sed ille proprie vincit peccatum, qui potest pertingere ad hoc, contra quod est pugna peccati: hoc autem non potest esse, nisi in eo, qui opus meritorium operatur. Vnde talis victoria vitam æternam meretur, & sine gratia non fit.

Ad 5. constat ex resp. ad 1. nos veraciter, & non fictè etiam pro leuibus tentationibus à Deo gratiam petere, eique de earum victoria gratias agere: eo quod non pro quacunque victoria, sed salutari; nec pro vna, vel altera, sed pro omnibus vincendis gratiam petimus: Quoad gratiarum actionem, debemus etiam de rebus naturalibus, vt de terræ fructibus Deo gratias agere, vt rectè Sorus.

Ad 1. rat. patet ex scct. 3. concedo enim natu-

ram rationalem, præter cooperationem causæ 1. egere ad suos actus eliciendos motione ex parte intellectus; nego, omnem motionem ex parte intellectus, etiam si congrua sit, esse peculiare beneficium per Christum, sed tantum ea quæ aliquo modo ad salutem dirigitur. Ad 2. sequel. Idem. n. argu. fieri potest contra Vasquez: si nimirum post iustificationem nullum occurrat præceptum, nulla tentatio, vt si repentinà morte iustus tollatur. Cæterum semper donum perseuerantiæ est peculiare beneficium Dei, vel ex eo quod prædestinatū permittat eo tempore mori, quo in gratia reperitur.

Ad fund. sent. 2. neg. antec. & conseq. Nec. n. potest homo lapsus viribus proprijs vitare singulas tentationes graues, ob naturæ imbecillitatem, & instabilitatem seruandi vel ad breue tempus eundem rectè operandi modum, cum magna & continua sensus repugnantia, contra connaturalem modum operandi ipsius: nec si posset singulas distributiue, posset omnes collectiue, ob moralem impossibilitatem, quæ includitur in omnibus, & non in singulis. Præbatio antec. solum concludit nullum obiectum extra Deum clarè visum physicè necessitare voluntatem; non de necessitate moralis respectu omnium, aut grauiorum tentionum.

Ad fundam. tertiæ. Resp. Non idèò victoriam grauium tentationum excedere vires humani arbitrij, quia semper est opus quoad entitatem supernaturalem, sed tum quia superat modum connaturalem operandi ipsius: tum quia exigit modum operandi constantem ac stabilem ad aliquod tempus: qui modus, cum continua renitentia sensus, superat ordinarias ac motales vires voluntatis.

SECTIO V.

An homo lapsus viribus proprijs diligere possit Deum vt finem naturalem?

Dixi, vt finem naturalem, nam ad diligendum Deum vt finem supernat. requiritur auxilium & influxus in entitate supernaturalis. Duplex in finem natur. amor, amicitia, & concupiscentia: Ille tendit in Deum propter Deum; hic propter ipsum amantem. Rursus amor amicitia in Deum subdiuiditur in perfectum, qui bonum Dei amat super omnia, & obedientialis dici consuevit, eo quod paratus sit in omnibus Deo obedire & obsequi: & imperfectum, qui vel simplex dumtaxat complacentia de bonis Dei, vel in quibusdam, tantum illi obedire paratus est.

Prima sent. docet, hominem lapsum viribus proprijs diligere posse Deum finem natur. amore etiam perfectissimo amicitia: S. Tho. in 4. dist. 17. q. 2. art. 1. qu. 1. ad 6. Scot. in 1. dist. 17. q. 2. §. Ad solus. & in 3. dist. 27. §. Istis & §. De tertio, & in 4. dist. 14. q. 2. §. De 2. princip. Licet de actu perfectissimo negare videatur quodlib. 17. §. De primo, vbi tamen à quibusdam explicatur de perfectissimo amore Patriæ: Lyche in 3. loco cit. Duran. in 1. dist. 17. q. 2. Rubi. in 3. dist. 27. q. 1. Argen. in 1. dist. 27. q. 1. art. 2. & in 3. dist. 29. q. 1. art. 2. Mayro. in 1. dist. 17. q. 4. Ocha. in 3. q. 8. art. 1. conc. 3. Gabri. in 3. dist. 27. art. 3. dubi. 2. Dot. in 4. dist. 17. q. 1. art. 5. ad argu. & 2. de natura cap. 14. fine: Almar. tract. 2. de act. moral. cap. 9. & in 3. dist. 29. q. 1. dub. 2. propos. 1. Caiet. 1. 2. q. 109. art. 3. §. His præmissis, sed clariùs 10. 1. Opulc. tract. 4. q. 1. vbi non solum affirmat, posse hominem viribus proprijs diligere Deum super omnia, vt author est naturæ, sed etiam vt beatitudo

215.
Catholica
fidei pietas

Nota

216.
Ad primam
prima.

Concilium
Arausican.

August.

217.
Ad 2. 3. 4.

218.
Ad 5.

219.
Ad 1. o.
nem 1.

240.
Ad 2.

241.
Ad fund.
secunda.

242.
Ad fund.
tertia.

243.
Amor du.
plex

244.
Affirm. non
solum de
at. 1097. con-
cupisc.

tudo est Sanctorum: *Can. pralect. de poenit. par. 3.* post 2. *propof. probabilem cenfet Molina in concord. 9. 14. art. 13. disp. 14. memb. 1. & fequitur ex sent. eorum, qui docent, poffe puerum, cum primùm ad rationis vsum pertingit, naturaliter in Deum conuerti, eaque conuersione iustificari.*

245. *Probant 1. & deinceps*
 Prob. 1. Voluntas ferri potest in omne id, quod intellectus practicè iudicat esse prosequendum: id .n. iudicium per se ordinatur ad dirigendam voluntatem ad opus: at intellectus practicè iudicat, Deum esse super omnia diligendum: naturaliter .n. cognoscit, Deum esse summum bonum: ergo potest voluntas Deum super omnia diligere, ac summum bonum summè diligere. *Confirmat Scot. alioqui voluntas aut non effet libera, aut non effet recta; cum non poffet in omne id, quod intellectus naturaliter iudicat esse faciendum.* 2. Potuit Angelus in pura natura, & homo in statu innocentiae cum solo auxilio generali diligere Deum super omnia, vt finem natur. vt infrà: at nullam perfectionem naturalem amisit homo per peccatum. 3. Non minùs difficile est, assentiri mysterio S. Trinitatis, Incarnat. &c. quàm diligere Deum super omnia, vt authorem naturæ: at potest intellectus viribus proprijs ex motiuo naturali his omnibus assentiri, ex *sect. 2.* ergo. 4. Vt quis diligat Deum super omnia, non est necesse, vt re ipsa impleat omnia præcepta, quæ diligendo Deum adimplenda sibi proponit, vt sentire videtur *Sotus lib. 1. de natura cap. 2. 2. §. Igitur ad nec .n. hoc necessarium est in dilectione supernat. alioqui nullus, qui post contritionem peccaret, consequeretur gratiam iustificationis: sed sufficit, si habeat absolutum propositum, ea suo tempore seruandi, esto illa postea non seruet.* At potest quis tempore, quo nulla vrget tentatio, aut peculiaris difficultas, Deum super omnia diligendo, efficaciter sibi proponere, se omnia præcepta suo tempore seruaturum. Quod cum de actu dilectionis, saltem quoad substantiam, concedit *ibid. Sotus*, iure illum inter authores huius sent. numerari. 5. Sæpe quis cum implicita voluntate perseuerandi in aliquo mortali, accedit ad confessionem cum efficaci proposito abstinendi se à reliquis: Sed tale propositum, cum non sit integrum & sufficiens ad Sacramentum, elici non potest ex speciali auxilio per Christum. Igitur potest homo lapsus proprijs viribus elicere propositum vitandi omnia mortalia: poffet enim illud peccatum, à quo abstinendi propositum non habet, non maiorem continere difficultatem, quàm reliqua, à quibus abstinendi naturale propositum habet: ergo si potest propria virtute superare difficultatem circa reliqua, à fortiori poterit circa illud vnum. 6. Politicus gentilis absque certâ spe præmij futuræ vitæ, de qua dubitat, exponit se morti propter salutem patriæ, idque sine speciali auxilio, cum solo generali concursu Dei: ergo à fortiori id poterit Christianus propter cultum veri Dei. 7. Naturale est homini, ex duobus malis eligere minus: ergo, suppositâ fide, pro qua deberet mori, poterit homo, ne æternam felicitatem amittat, æternasque pœnas incurrat, temporalem mortem subire, vt minus malum apprehensum: ergo multò magis poterit Deum super omnia diligere: potissima enim difficultas, quam in arduis actibus exercendis experimur, est amor propriæ vitæ & commoditatis: ergo si hunc propria virtute superare possumus, multò magis quod minus est. 8. Si non poffet homo Deum super omnia naturaliter diligere, euidenter cognoscere poffet, se esse in gratia: Consequens est contra *Triden. sess. 6. cap. 9.* Sequela prob.

Tom. 3. De Fine.

cuidenter scire poffet, se elicere actum dilectionis Dei super omnia: eumque ex speciali auxilio Spiritus S. elicita, sit vltima & infallibilis dispositio ad gratiam, euidenter cognosceret, se esse in gratia. 9. Si voluntati creatæ ostendatur Deus clarè visus, proscripto ab eâ omni habitu & auxilio indebito, relicta tantum cum generali concursu causæ .n. necessatio diliget Deum super omnia: ergo in eâ est naturalis appetitus ad talem actum: alioquin neque tali casu id poffet: quia nequit cum solo generali concursu se extendere ad ea, ad quæ naturaliter non est propensa. ergo quoties non occurrit peculiaris difficultas, poterit talem actum elicere.

254. *Negant de utroque amore*
 Secunda sent. negat, hominem lapsum absque speciali auxilio diligere posse Deum, siue amore amicitiae, siue concupiscentiae, siue amore perfecto, siue imperfecto: *Gregor. in 2. dist. 28. qu. 1. art. 1. Marfil. qu. 18. art. 2. & in 1. qu. 20. art. 3. post 5. propof. Bellar. lib. 6. de gratia cap. 7. Vasquez 1. 2. disp. 194. cap. 4. & à fortiori eorum, qui docent, non poffe hominem lapsum sine speciali auxilio honestum opus efficere.* Prob. 1. ex Scripturâ, quæ dum de dilectione Dei mentionem facit, sine vlla restrictione illam refert ad peculiare donum Dei. *Ad Rom. 5. ad Galat. 5. 1. Ioan. 4. &c. 2. ex Concil. & Patrib. qui eodem modo, cum de dilectione Dei loquuntur, nulla facta distinctione, illam appellant speciale donum Dei: Arausic. II. can. 25. prorsus donum Dei est diligere Deum.* Addendo prorsus, omnem dilectionem Dei includit. *August. epist. 107. col. 4. ante med. Liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus. non dixit, ad perfectè, vel imperfectè, sed ad simpliciter diligendum: lib. de gra. & lib. arb. cap. 17. & lib. 2. con. duas epist. Pelag. cap. 9. & lib. 4. con. Julian. cap. 3. sine: Amor Dei, quo peruenitur ad Deum, non est, nisi à Deo Patre per Iesum Christum cum Spiritu S. Loquitur de amore creatoris, vt author est naturæ. 3. Rationib. 1. Dilectio Dei, etiam vt authoris naturæ, est principium seruandi totam legem naturalem: nequit autem homo lapsus absque gratiâ seruare totam legem naturalem, vt constat: ergo nec Deum vt authorem naturæ diligere. Maior prob. legis adimpletio tribuitur dilectioni: *Ioan. 14. Qui diligit me, sermonem meum seruabit. Rom. 13. Qui diligit proximum, Legem impleuit: Et, Plenitudo legis est dilectio.* 2. Nullum opus pietatis, & religionis fieri potest absque speciali auxilio per Christum: ex *August. lib. de predest. SS. cap. 2. Quod ergo pertinet ad pietatem atque religionem non sumus idonei cogitare aliquid quasi ex nobismetipsis.* At quilibet actus circa Deum est pietatis & relig. potissimè verò dilectionis Dei, ex *August. Epist. 29. Pietas est cultus Dei, qui precipuè diligendo exhibetur.* 3. Maioris efficacitæ & meriti apud Deum est dilectio Dei, etiam vt finis naturalis, quàm timor pœnarum, aut turpitudinis peccati: sed timor hic ex *Trid. sess. 14. c. 4. est donum Dei & Spiritus S. impulsus, Quo poenitens adiutus viam sibi ad iustitiam parat: ergo multò magis dilectio Dei, etiam vt finis naturalis. Maior prob. quod obsequium magis fit ex intuitu & amore eius, cui exhibetur, eò maioris est efficacitæ & meriti apud ipsum: igitur maioris efficacitæ & meriti erit apud Deum ea dilectio ipsius Dei, quàm timor ille, qui solum fit intuitu nostri: ergo si hic ex *cit. Concil. est sufficiens dispositio ad Dei gratiam impetrandam, multò magis erit illa. Vnde poffet peccator per huiusmodi dilectionem suam salutem inchoare.***

Tertia sent. affirmat, hominem lapsum diligere posse Deum tam amore concupiscentiae, quàm amicitiae,

E c

amicitiae,

245. Probant 1. & deinceps

Confirm.

246.

247.

248.

249.

250. Probat 6. Sotus.

251.

252.

253. Prob. vii.

254. Negant de utroque amore

255. Probant 1.

256.

Arausicani.

August.

257. Ratio 1.

258. Secunda

259. Tertia

260. Verior

amicitiæ, imperfecto tamen, non perfecto: *Aureo. in 1. dist. 17. ar. 3. propos. 1. Egid. in 2. dist. 28. q. 1. ar. 2. dub. 1. later. Palat. in 3. dist. 27. disp. 4. Medin. 1. 2. q. 109. ar. 3. Suarez lib. 1. de necessitate Gratia cap. 30. concl. 2.* Pro explicatione controuersia,

261. DICO 1. Potest homo lapsus viribus proprijs diligere Deum, vt autorem & finem naturæ, amore concupiscentiæ. Fundam. hic actus est circa obiectum rationali appetitui proportionatum, & nullam includit peculiarem difficultatem sensui repugnantem, vt patet. Confir. vnaquæque res in quouis statu naturaliter inclinatur ad appetendum bonum sui perfectiuum: Sed Deus, vt principium bonorum naturalium est maximè perfectius hominis, etiã lapsi: non enim amisit natiuas potentias: ergo vt Deum diligit amore concupis. sperando ab eo bona temporalia, noneget peculiari auxilio.

262. DICO 2. Potest homo lapsus viribus proprijs actum duplicem, saltem imperfectum beneuolentiæ elicere erga Deum, vt principium & finem naturæ: alterum, quo sibi cõplaceat de bonitate & perfectione Dei; alterum, quo velit illi in suis actionibus placere.

263. Potest primum: quia ad illum exercendum sufficientia habet motiua, quæ sunt tum bonitas in creata, per naturales effectus manifesta, quæ per se digna iudicatur, vt diligatur: cum naturalia beneficia gratis collata. Si enim naturaliter diligimus homines propter huiusmodi, quanto magis Deum, propter perfectiones, quas in ipso cognoscimus; & innumera beneficia gratis collata? cum vnusquisque à propria natura impellatur ad diligendum benefactorem. Nec talis actus vllam per se includit difficultatem, cum exerceri queat tempore, quo nulla vrget difficultas.

264. De secundo maior est difficultas, propter propositum, quod includit, rectè honestèque operandi: non enim Deo placemus, nisi rectè honestèque operando. Aliquod tamen propositum saltem imperfectum & inefficax rectè operandi, quo illi placere optemus, viribus naturæ haberi posse, prob. Absolutum rectè operandi propositum habere possumus circa opera facilia virtutum moralium, quæ in nostram cadunt potestatem; conditionatum, & inefficax circa opera bona moralia difficilia, ex suppositione quòd illa difficilia non essent: si enim conditionatum propositum habere possumus circa rem impossibilem, à fortiori circa difficilem. Confir. 1. Tota impotentia concipiendi tale propositum (vt infra) fundatur in operum exercendorum difficultate; quòd cum actu dilectionis in Deum id concipi debeat: igitur si tale propositum concipiatur vel tantum de operibus honestis facilibus; vel de difficilibus, ex suppositione, si non essent difficilia, tollitur tota radix impotentia formandi simul cum actu dilectionis id propositum. 2. Possum habere hunc actum conditionatum & inefficacem: Vellem in omnibus placere Deo. Sed in hoc actu includitur conditionatum propositum exercendi omnia opera difficilia virtutum. At instat *Vasquez*, hoc verbum *Vellem*; non explicat aliquem affectum, qui in nobis actu sit, sed qui aliàs esset: ergo qui hoc modo fertur in Deum, nullum exercet actum in Deum. Sed contra: ex dif. 9. num. 28. possumus circa impossibile, apprehentum vt possibile, exercere actum honestum: & *Vellem* explicat aliquem affectum, qui actu in nobis est, licet conditionatus & imperfectus.

265. Conf. 1. Difficilis secundus

266. Conf. 2. Propositum duplex rectè operandi

267. Difficilior controuersia.

Difficilior controuersia est de amore beneuolentiæ perfecto & obedientiali, includenti efficax propositum placendi Deo in omnibus. De quo

duplex est quæstio: 1. An talis amor sit possibilis viribus naturæ physicè: 2. An possibilis sit etiam moraliter. *Vasquez 1. 2. dist. 195. cap. 2.* putat, viribus naturæ illum impossibilem esse etiam physicè: quippe qui omnem amorem amicitie in Deum, etiam vt autorem naturæ, putat supernaturalem quoad substantiam: contra vero omnem amorem concupiscentiæ, quo Deum vt bonum nostrum, siue vt naturalem, siue vt supernat. finem nobis diligimus, docet esse naturalem quoad substantiam. Quo fit, vt omnis amor amicitie in Deum requirat principium supernat. à quo producat; nullus amor concupiscentie requirat principium supernat, sed solum auxilium indebitum ordinis naturalis. Atque aded ille impossibile est etiam physicè per vires naturæ; hic vero solum moraliter.

268. Sent. Vasq. Probat 1. nullam duplicis amoris amicitie in Deum, scilicet naturalis & supernat. mentionem faciunt Scripturæ, & Patres. Cum facere debuissent, vt sufficienter nos in re tanti momenti instruerent. 2. Ex opposita sent. sequeretur, vel amorem amicitie erga Deum finem natur. haberi in natura lapsa, sine gratia habituali, cum solo auxilio gratuito, vt in natura integra, quod est contra *S. Thom.* vel solo amore Dei finis naturalis, vt vltima dispositione hominem à peccato iustificari.

269. Probat 1. 270. 271. 3. Quicumque amor amicitie in Deum suâ natura pugnat cum macula peccati; igitur suâ natura emundat à peccato: ergo est vltima dispositio ad gratiam: ergo omnis amor amicitie in Deum est supernaturalis quoad substantiam: nihil. n. potest hominem iustificare, & ad gratiam vltimò disporre, nisi sit quoad substantiam supernaturale. Antec. prob. amor amicitie in Deum quocumque modo consideratum, siue vt finem natur. siue vt supernat. & dolor de peccatis propter ipsum, dilectum ex complacentia ipsius, eiusdem omninò rationis & virtutis sunt, eodemque modo opponuntur statui peccati; cum eodem modo conuertant animum ad Deum vt amicum, cui antea erat inimicus & auersus per peccata: at repugnat, hominem simul esse auersum à Deo, & conuersum in Deum: igitur omnis amor amicitie opponitur statui peccati, illudque per se destruit.

272. Quatio 273. 4. Nequit distingui duplex affectus specie diuersus respectu obiecti, in quo non est assignabilis duplex ratio formalis, in quam affectus ipse tendat: sed in Deo summè diligibili amore amicitie, non est assignabilis duplex ratio, sub qua à nobis diligatur: nam amore amicitie non diligitur Deus vt bonus nobis, sed vt bonus sibi: Deus autem eodem modo est bonus sibi vnico attributo bonitatis, siue consideretur vt author naturæ, siue vt largitor gratie: ex *Scoto in 3. dist. 27. §. Contra 1. viam.* Confir. Ratio authoris naturæ, & ratio authoris gratie in Deo sunt respectus rationis: qui non potest esse ratio specificandi actum realem.

DICO 3. Perfectus amor amicitie in Deum finem naturalem, est quoad substantiam naturalis, adeoque contentus intra sphaeram facultatis naturalis creaturæ rationalis; proinde possibilis physicè ex solis viribus naturæ: ita *S. Doctor 1. 2. q. 109. ar. 3. ad 1.* distinguens amorem in Deum, alterum naturalem, prout est principium & author naturæ; alterum supernat. prout est principium, & obiectum beatitudinis supernat. Primum poterat homo in statu naturæ integræ, & Angelus in in puris naturalibus cum solo auxilio primi mouentis, vt docet *1. p. q. 60. ar. 5.* Secundum neque homo, neque Angelus potest, nisi per donum superadditum charitatis. Ita reliqui fere Schol. Pius V. & Gregorius

Finis V.
Greg. XIII.

gorius XIII. dum reprobant propositionem 34. *Distinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur ut author natura, & gratiæ, quo Deus amatur ut beatorum est, vana est & comentitia, & ad illudendum sacris literis, & plurimis veterum testimonijis excogitata.* Hanc sent. confirmant pleraque argu. pro 1. sent. primum, à priori: dictamen, *Deus est super omnia diligendus, naturale est cuilibet intellectui creato: igitur actus voluntatis illi respondens, naturalis est voluntati: quidquid enim naturale est intellectui in cognoscendo, naturale est voluntati in appetendo; cum naturale obiectum voluntatis sit omne id, quod potest intellectus naturaliter cognoscere: neutrapotentia fluat vniuersalior altera in operando, cum vtraque radicetur in eadem substantiâ animæ. Antec. prob. dictamen, Deus est super omnia diligendus; deducitur ex duobus principijs, vno speculatiuo, Deus est summè bonus: ex quo elicitur hæc conclusio: Ergo est summè amabilis: altero practico, Deus est communicatus omnium bonorum naturalium: ex quo eruitur hæc alia: Ergo est summè diligendus à creaturis: quidquid enim creaturæ habent, ab ipso habent. At hæc duo principia naturaliter cognoscuntur à creatura rationali: ergo naturaliter ab illâ formatur hoc practicum dictamen. Confirm. Naturale est intellectui creato hoc practicum dictamen, Deus summè est colendus, vt supremum principium & dominus omnium: ergo naturale est eidem hoc aliud: Deus est summè diligendus, vt primum principium communicatum omnium bonorum: Antec. constat manifestâ experienciâ, & inductione omnium nationum, quarum nulla est tam barbara, quæ summum cultum per publica sacrificia Deo siue vero, siue putato nõ censeat esse tribuendum.*

274.
Primum argu. prima
arguo sic:

275.

276.
Arist. error

Quòd si *Arist. 8. lib. Ethic. cap. 7.* visus est negare amicitiam inter Deum & hominem: id non negauit ex eo, quòd putauerit Deum ab homine non esse diligendum, sed quia propter maximam distantiam, quæ inter nos & Deum intercedit, nemo se dignum ducit amicitia ipsius; vt nec rusticus amicitia Regis, aut stolidus amicitia sapientissimi. Cæterum eod. cap. docet, in amicitia, quam *super eminentia* vocat, quæ est inter inferiorem & superiorem, non eadem ab vtroque requirenda ac præstanda esse: *meliorem amari magis, quam amare conuenit. Cum enim pro dignitate amor existerit, tunc quodammodo aequalitas fit, id quod esse amicitia videtur.* Itaque inter nos & Deum *Arist.* amicitiam negauit, quia non putauit, esse posse æqualitatem, in quâ perfectam amicitiam fundat: amandum à nobis Deum non negat, sed potius affirmat, vt potè optimū; *Quem amari magis, quam amare, conueniat.*

277.
Ad Vasq.
argumenta
resp.

Ad 1. argum. Resp. 1. etto, *Eccles. scriptores nullam mentionem fecerint amoris Dei finis naturalis, & supernat. ad salutem satis nos instruunt, mentionem faciendo tantum amoris supernat. qui solus ad salutem necessarius est. Scopus. n. Scripturarum, & Patrum est, fideles instruere in ordine ad salutem, per media supernat. fini proportionata. Vnde Scripturæ de amore Dei loquuntur, qui à fide procedit, sine quâ, ad *Hebr. II. impossibile est placere Deo; & quæ ad Galat. 5. per charitatem operatur.* Quòd si interdum afferunt ad hunc amorem excitandū naturalia motiua, vt beneficia naturalia, ea non tam afferunt, vt motiua, quibus innitiamur, quàm vt præuias dispositiones, quibus disponamur ad amorem supernat. facilius concipiendum. Adde quòd beneficia natur. ac motiua per fidem supernat. cognita certiore ac diuino lumine, parere possunt subordinatum commensumq;*

Tou. 3. De Fine.

amorem Dei super omnia supernaturalem ex parte principij modiq; firmissimè in Deum tendendi. licet obiecta sint naturalia. Resp. 2. Implicitam & exercitã huius duplicis amoris à Patrib. & Concil. mentionem fieri, ex eo, quòd docent, illum debere esse talem, sicut oportet, ad salutem consequendam, vt *Araus. II. can. 6. & 25. & Trident. sess. 6. can. 3.* dixerant: satis enim indicant, aliquem esse amorem Dei, qui non sit, sicut oportet, ad salutem.

Ad 2. concedo, ab homine lapsò haberi posse amorem amicitie erga Deum finem naturalem, absque gratia habituali, cum solo auxilio speciali, sicut haberi poterat ab homine integro, & ab Angelo cum solo concursu generali: nego tamen, id vnquam *S. Thom.* negasse, sed tantum docuisse, non posse illum ab homine lapsò haberi sine gratia, vt causã & principio roborante, non vt influente: alioqui neque illum sine gratia habere potuisset homo in natura integra, vel Angelus in puris naturalibus conditus: cum tamen idem doceat, vtrumque potuisse, Deum vt finem naturæ super omnia diligere. Ad 3. neg. antec. eiusque prob. cum enim isti amores procedant ex diuersis principijs, altero virtutis acquisitæ; altero virtutis infusæ, tendantque per diuersa motiua in obiectum, alter per motiuum naturale cognitum proprio discursu; alter per motiuum supernat. superiori lumine dictatum, nequeunt esse eiusdem rationis ac virtutis.

Quo fit, vt non eodem modo opponantur peccato: cum enim peccatum in hoc statu naturæ eleuatæ non solum sit contra Deum finem natur. sed etiam finem supernat. non potest amor Dei finis naturalis peccatorè perfectè conuertere ad Deum, quia non conuertit illum ad Deum finem supernat. qui fuit per peccatum offensus: Et consequenter non potest esse dispositio ad gratiam; vt enim sit dispositio, præsertim vltima ad gratiam, debet perfectè peccatum retractare, perfectèque ad Deum offensum conuertere. Vnde non repugnat, talem amorem simul esse cum peccato habituali. Sicut probabile est de infantibus cum solo originali decedentibus, qui veram cognitionem Dei authoris naturæ, veramque dilectionem eiusdem super omnia post hanc vitam habebunt, vt ex communi sent. Scholast. affirmat *Suarez de actibus human. sine operis, & S. Thom. in 2. dist. 33. qu. 2. art. 2. ad 5.* cum tamen iidem maneat à fine supernat. in pœnam peccati originalis perpetuò auersis: quin multi Thomistæ id ipsum affirmant de dæmonibus, vt 2. to. vidimus. Ad 4. neg. Min. licet enim vna sit bonitas, quâ Deus est bonus sibi, est tamen illa respectu nostri diuersa; quâ author est naturæ, & quâ largitor gratiæ: Et quia bonitas diuina non specificat affectum nostrum prout illa est in se, sed prout cognoscitur à nobis; cum obiectum voluntatis sit bonum vt cognitum, idè Deus specificat diuersos actus dilectus vt finis naturalis, & vt supernat. Sicut vna est sanctitas & excellentia, quâ Deus est Sanctus & excellens in se: quæ tamen cognita discursu naturali, quâ supremum principium rerum naturalium, fundat virtutem Religionis moralis: Cognita verò notitiâ Fidei, quâ supremum principium est rerum supernat. fundat virtutem Religionis supernat. Idem dicendum necessariò de reliquis virtutibus infusis, quæ respondent moralibus acquisitis, & versantur circa Deum. Nisi velit *Vasquez* contra communem sent. *Scholast. S. Doctoris I. 2. qu. 63. art. 3.* imò contra seipsum *ibid. disp. 86. cap. 6.* negare duplices virtutes morales, acquisitas & infusas.

Cæterum hanc naturalitatè, vel supernaturalitatem

278.
Resp. 2.

279.

280.
Ad 3.
Amor finis
natur. non
conuertit ad
finem super-
nat.

281.
Ad 4.

282.

Discrimen
actus na-
tur. & su-
pernat.

tatem actuum aliqui desumunt ex solo principio influente, ut ille actus sit naturalis, qui ex principio naturali; Ille supernat. qui oritur ex principio supernat. non autem ex motiuo. Putant enim circa idem motiuum formale Fidei, ex. gr. aut Spei, versari posse utrumque actum tam naturalem, quam supernat. eosque tantum differre penes principium naturale & supernat. influens: Ita *Molina in sua concord. disp. 14. memb. 1. & disp. 32. quem sequitur Coninc. de act. supernat. disp. 5. dub. 3.*

283.
Non prob.

Quæ opinio mihi non prob. 1. quia tollit nobis viam dignoscendi actus supernat. ex motiuo supernat. 2. frustra in nobis darentur virtutes infusæ, si per solas vires naturales possemus earum formale motiuum attingere. Dices, non dari ad attingendum earum motiuum formale simpliciter, sed ad attingendum *sicut oportet ad salutem*, nempe actu supernat. Sed contra: 1. attingere obiectum virtutis *ut oportet ad salutem*, est attingere illud ex motiuo supernat. & ex inspiratione & adiutorio Spiritus S. ut *Trident. docet sess. 6. can. 3.* Sed ea inspiratio esse potest etiam ad actus supernat. tantum quoad modum: ergo si in nobis sunt sufficientes vires attingendi obiectum sub motiuo supernat. non erunt virtutes infusæ supernat. quoad substantiam necessariæ, sed sufficientes potentie naturales cum auxilio indebito ordinis naturalis; siquidem cum ipso attingere possumus motiuum supernat. quod unà cum auxilio indebito Spiritus S. sufficit ad actum meritorium, ac proinde ad actum ut oportet ad salutem. 2. Hoc ipso, quod actus ex nobiliori lumine & influxu tendit in obiectum, tendit sub diuersa ratione & respectu formali *sub quo*: ita sub ratione & respectu formali *sub quo* tendit visio spiritualis, & corporea ad eundem colorem. Addendum igitur, naturalitatem, vel supernat. actus non desumit tantum ex principio influente, sed etiam ex motiuo, quod debet esse supernaturale in re, vel in modo representandi per lumen fidei supernat. ut sit actus supernat. licet. n. circa idem motiuum honestatis versari possit temperantia naturalis & supernat. tamen eadem honestas longè nobilior diuinioreque affulget per fidem supernat. idque fidei lumen præbet virtuti motiuum honestatis formale *sub quo* longè illustrius, quod specificat temperantiam supernat. actumque firmissimum: eadem honestas longè imperfectior apparet per cognitionem abstractiuam naturalem; & hoc naturæ lumen præbet virtuti motiuum honestatis formale *sub quo* longè debilius, quod specificat temperantiam naturalem actumque infirmum seu infirmam adhesionem ad honestatem: & sic de reliquis virtutibus, quæ, ut supernaturales sint quoad substantiam, honestatem respiciunt per lumen fidei illustratam ac eleuatam ad ordinem supernat. quod lumen induit honestatem etiam naturalem nobiliore ratione & respectu formali *sub quo*. Non quod actus fidei supernat. effectiue eleuet actum voluntatis ad ordinem supernat. sed formaliter obiectiue tantum.

Punctum
rei

284.
Ad confir.
Scoti

Ad Confirm. esto rationes authoris naturæ, & gratiæ ut sic formaliter sumptæ, sint in Deo respectus rationis; nego, eas ut sic esse formalia motiua nostrorum actuum: dico formalia motiua nostrorum actuum esse fundamenta talium respectuum: quo pacto illa in Deo sunt rationes virtualiter diuersæ, per aptitudinem ad diuersos terminos, penes quos concipi possunt diuersæ.

285.
Contra
Vasquez.

Ex his patet, non rectè docere *Vasquez*, omnem amorem amicitie, quo Deum diligimus propter se, esse quoad substantiam supernat. omnem

concupiscentie, quo Deum nobis amamus, esse naturalem quoad substantiam. Siquidem amor amicitie, quo Deum diligimus ut finem natur. est quoad substantiam naturalis: amor concupiscentie, quo Deum nobis amamus ut finem supernat. est quoad substantiam supernaturalis, cum sit actus Spei infusæ. Amor enim proximè & formaliter non specificatur à fine *cui*, sed à fine *qui*. Nam licet generica distinctio amoris amicitie & concupiscentie sumatur penes finem *cui*, & *qui*, ut omnis amor amicitie tendat in bonum amati, tanquam ut in finem *cui*; omnis concupiscentie in bonum concupitum, ut in finem *qui*, specifica tamen diuersitas sumenda est penes diuersas perfectiones & fines concupitos *qui*. Alioqui nunc foret specificus amor amicitie, quo bonum naturale ac supernat. nobis amamus: quia vnus est finis, *cui* hæc bona amamus, nempe nos ipsi: vnaque foret specifica dilectio amicitie, quæ idem bonum naturale ac supernat. proximo diligimus, ut fini *cui*. Licet igitur idem sit Deus, quem amore amicitie diligimus, quia tamen diuersæ sunt perfectiones, saltem quoad nos, & in esse cognito, quas Deo ut fini *cui* diligimus, diuersi erunt amores, alter naturalis, quo perfectionem naturalem; alter supernaturalis, quo perfectionem supernaturalem ei diligimus. Pari modo diuersus erit amor, quo nobis proximoque naturale, ac supernaturaleque bonum amamus.

DICO 4. Non potest homo lapsus potentia morali, sine speciali auxilio, saltem ordinis naturalis, diligere super omnia Deum finem naturalem, amore perfecto amicitie: Est *S. Thom.* & communis recentiorum. Fundam. hic amor debet esse talis, ut cuius voluntas humana actu seruet quodcunque præceptum naturale, actuque vitaret omne peccatum contra illud, vinceretque quamcunque grauissimam tentationem, ne Deum sic dilectum offenderet. Atqui *ex sect. preced.* constat, non posse hominem lapsum potentiam morali, sine speciali auxilio Deum diligere tam perfecto amore.

Maior probatur: perfectus amor Dei super omnia includit absolutum affectum placendi Deo in omnibus: Igitur ut huius affectus homo est paratus quodcunque opus facere, aut malum sustinere, potius quam ut Deum sic dilectum offendant: alioqui non esset absolutus affectus placendi Deo in omnibus, sed in ijs dumtaxat, quæ ut talis affectus paratus esset actu præstare, non in ijs, quæ ut eiusdem affectus non esset paratus actu præstare. Antec. prob. propterea hic amor dicitur super omnia: non quia debet esse supra omnem conatum potentie; vel quia est ex complacentia solius bonitatis increatæ, quæ, quia reliqua omnia bona superat, amor ipsius, ratione motiui formalis, dicitur amor super omnia; nam hunc amorem habere potest, qui tantum simplici affectu sibi complacet de bonitate Dei: sed dicitur super omnia comparative ad bona creata, quæ homo præ amore Dei paratus est omnia, etiam propriam vitam contemnere. Qui actus cum sit omnium maximus, atque adeo difficillimus, nequit sine speciali auxilio ab homine lapsio elici. Non est tamen opus, ut hæc comparatio fiat explicitè, sed implicitè & virtute, hoc ipso quo ut talis affectus paratus est homo quodcunque facere, vel pati, potius quam Deum sic dilectum grauiter offendere. Confirm. Perfectus amor amicitie Dei finis natur. debet in suo ordine includere, quidquid in ordine supernat. includit perfectus amor amicitie Dei finis supernat. cum sit eadem proportionis ratio: sed hic in suo ordine supernaturali

286.
Confirm.

supernaturali includit absolutum affectum placendi Deo in omnibus, tam naturalibus, quam supernaturalibus: ergo & ille in suo ordine includere debet absolutum affectum placendi Deo in omnibus naturalibus.

289. *Dices.* Non semper quis post perfectum amorem Dei super omnia actu servat præcepta, aut vitat peccata, vel tentationes superat: ergo de ratione talis amoris non est, ut vi ipsius homo actu servet quodcunque præceptum, aut peccatum, tentationemve vincat. *Resp. neg. confeq.* non enim de ratione ipsius est, ut eo cessante sequatur præceptorum observatio, aut peccati tentationisve victoria: Est tamen de ratione ipsius, ut dum actu durat, vi ipsius amans sit paratus hæc omnia præstare, & de facto actu præstaret, si, eo durante, servanda occurrerent, alioqui non esset amor super omnia. Quia cum hic amor sit causa observantiæ præceptorum per modum efficacis intentionis, & ad eam non necessariò sequatur electio, nisi ipsa intentione actu perseverante, non erit simpliciter necessarium, ut, cessante amore, sequatur præceptorum observantia, licet sit necessarium, ut perseverante actu amore super omnia, sequatur præcepti observatio, si tunc temporis observandum occurreret. Cæterum nota, ut quis cum perfecto amore Dei finis naturalis absolutum propositum habeat servandi totam legem naturalem, necessum non esse, ut explicitè legem cognoscat, sed sat esse, si amor, ex se sit talis, qui re ipsa legis observantiam imperaret, si servanda occurreret, quamdiu ipse amor actu esset.

290. *Non posse potentia morali viribus natura elici actum perfecte contritionis:* Deducitur 1. Non posse hominem potentia morali viribus naturæ elicere actum perfectæ contritionis, vel attritionis naturalis de peccato commisso. Quia tam contritio, quam attritio perfecta includit absolutum propositum saltem implicitum de cætero non peccandi, quamvis ex diverso motivo; ac proinde vterque actus includit affectum absolutum servandi quodcunque præceptum naturale, vincendique quodcunque peccatum & tentationem contra illud. 2. Homo lapsus ex se non habet perfectam & sufficientem libertatem, obligantem sub mortali, nisi speciali auxilio adiuvetur, ad perfectum amorem amicitia Dei finis naturalis. Idem dic de perfecta contritione, & attritione naturali. Nam ad eam sufficientem libertatem, non sufficit sola potentia physica, nec quæcunque moralis, sed requiritur facultas expedita ad ponenda omnia, quæ ad connaturalem modum operandi potentia requiruntur. Quæ expedita ad amorem Dei super omnia finis naturalis in homine lapsus non reperitur, ut ex *præced. sect. constat.*

291. 3. Non potuit Deus homini in pura natura condito præceptum de diligendo Deo super omnia imponere, nisi simul illi offerendo speciale auxilium. Fundam. homo lapsus, & in purâ naturâ conditus, quoad vires operativas intrinsecas, & impedimenta extrinseca, non differunt: nam potissima radix moralis impotentia in homine lapsus, est discordia sensus à ratione, quæ eadem fuisset in purâ naturâ: nam hæc consequitur naturam humanam, ex oppositis compositam. Non inficior, potuisse homini in pura natura condito imponi præceptum ad amandum Deum super omnia finem naturalem, obligans illum sub veniali tantum.

292. 4. Non potest dæmon potentia morali vllum actum amoris in Deum exercere, quidquid alij doceant. Fund. demones sunt in continuo odio Dei, à quo nequeunt moraliter cessare, tū propter subtractionem peculiaris auxilij, tum propter cōtinuam

293. ac vehementem apprehensionem, quam habent de Deo ut de ipsius ultore. Stante autem odio, nequeunt actum amoris in Deum exercere. Imputatur tamen illis hoc odium ad peccatum, etiamsi nequeant moraliter ab illo cessare: ex eo quod liberè illud inchoarunt, cum primùm peccarunt. Unde censentur perseverare in eodem numerice peccato, quod primò peccando inchoarunt: ex *S. Tho. 1. p. qn. 64 art. 2. ad 3. Dicendum, quod adhuc manet in diabolo peccatum, quo primo peccavit.* Non est autem eadem ratio de reliquis operibus malis, quæ continuo committunt: nam ad ea vitanda habent moralem & expeditam potentiam, cum non nisi propria voluntate ad ea inducantur. Unde peccant ea committendo, licet ad novam pœnam illis non imputentur; quia cum sint in termino, non sunt amplius in viâ ad demerendum, sicut nec beati ad merendum. Sed unde certum est eos semper malè operari, si interdum possunt non malè operari? Respondeo, hoc non certò, sed probabiliter tantum constare, propter continuum odium Dei, ad quod probabile est, eos omnes suas actiones referre. Ut è contrario beati omnes suas actiones referunt in Deum, tanquam ultimum finem supernaturalem.

294. *Perfecta dilectio finis naturalis dispositio ad iustific.* 5. Perfecta dilectio Dei finis naturalis super omnia in hoc statu naturæ lapsæ semper est dispositio ad iustificationem, non proxima, sed remota, non in statu naturæ integræ, vel in Angelo in pura natura condito. Idem dic de perfecta contritione, vel attritione naturali. Ratio primæ partis est: nequeunt in hoc statu hi actus elici absque auxilio speciali per Christum: quod omne ordinatur ad salutem: nam per *August. Epist. 105.* Christus mortuus est, ut iusti essemus. Secunda pars est *Marfil. in 2. q. 18. art. 2. & in 1. qn. 20. ar. 3. post. 5. propos. Almai. de act. hum. tract. 2. cap. 9. & in 3. dist. 27. qn. 1. dub. 2. propos. 1. Veg. de iustific. qn. 10. ad ult. & multorum recen. affirmantium, cum perfectâ dilectione Dei finis naturalis stare maculam mortalis. Quo fit, ut neque cum Sacramentis sit sufficiens dispositio ad gratiam. Quoniam dilectio Dei finis naturalis non est sufficiens retractatio peccati in hoc statu commissi: quod est contra Deum finem supernat. Unde nisi dilectio vel contritio, virtute saltem se extendat ad Deum finem supernat. non erit sufficiens retractatio; ac proinde ne quidem cum Sacramento vltima dispositio ad gratiam. Confirm. vltima dispositio ad gratiam debet esse eiusdem ordinis cum formâ, ad quam disponit, ut inductione constet in omni proximâ dispositione. Ergo etiamsi dilectio Dei finis naturalis in hoc statu semper fiat ex peculiari auxilio supernat. quoad modum, adhuc non erit sufficiens dispositio vltima ad gratiam supernat. quoad substantiam.*

295. *Remota* Oppositum huius 2. partis docent *Scotus in 4. dist. 14. qn. 2. 5. Desecundo Gabriel in 3. dist. 27. q. vn. art. 3. dub. 2. Caiet. 10. 1. opus. tract. 4. q. 1. sine, Sotus lib. 1. de nat. & gra. cap. 22. Et in 4. dist. 17. q. 2. a. 5.* Quia perfecta dilectio Dei finis naturalis, saltem in hoc statu naturæ lapsæ, haberi non potest absque speciali auxilio gratiæ: ergo perfecta dilectio Dei finis naturalis est proxima dispositio ad gratiam. Sed contra: non est necesse, ut hoc auxilium sit ordinis supernat. cuius ordinis requiritur, ut perfecta dilectio Dei sit proxima dispositio ad gratiam, quæ est ordinis supernat. quoad substantiam.

296. Tertia pars constat: in eo n. statu huiusmodi actus exerceri potuissent solius naturæ viribus, absque speciali auxilio indebito: nullus autem actus solius naturæ viribus sine vlllo auxilio, saltem

297. *Non in statu natura integræ.* quoad

quoad modum indebito elicitus, potest esse dispositio, ne quidem remota ad iustificationem; alioqui posset creatura proprijs viribus initium dare suæ iustificationi. Nec refert quòd idem fuisset actus quoad substantiam tunc ac nunc: quia nunc ad iustificationem non disponit consideratus secundum suam entitatem, sed ut ordinatus ad salutem per auxilium ordinis naturalis ob merita Christi collatum. Sicut idem actus virtutis moralis hic & nunc elicitus auxilio ordinis naturalis per Christum collato disponit remotè ad iustificationem, ad quam non disponit elicitus eodem auxilio, non per Christum collato, sed naturæ debito. Neque etiam fidelis, quoties legem naturalem adimplet erga patriam, parentes, amicos, æquales, inferiores, actu aliquantum difficili, toties actum fidei elicit, ut virtutem supernat. excitet. Habet ergo Deus auxilia etiam ordinis naturalis parata fidelibus, maximè quæ per sensus percipiuntur, & scientiam experimentalem claram pariunt: hæc auxilia plures virtutum moralium actus solent excitare in voluntate, & remotè disponere ad iustificationem: cumque Deus ad exigentiam honestatis naturalis excitare soleat honestatem supernat. superiore lumine fidei, consequenter ad tales actus virtutum moralium excitantur actus virtutum supernat. qui immediatè disponunt ad iustificationem.

298.
Ad argum.
1. sentent.
Ad argum.
1. sentent.

Ad argum. primæ sent. 1. & 2. solum probant de potentiâ physicâ, non de morali. Nam propter rebellionem sensus à ratione, nequit homo lapsus huiusmodi actus sine speciali auxilio elicere: quam rebellionem quia non habebat homo in statu innocentiae, nec Angelus in purâ naturâ, potuissent illos absque speciali auxilio elicere. Homo autem etsi per peccatum nihil amiserit naturale, amisit tamen donum iustitiæ originalis, quo potentiæ naturales roborantur ad huiusmodi actus elicendos.

299.
Ad Scoti
confirmat.

Ad confir. concedo, voluntatem humanam post lapsum non esse perfectè liberam ad perfectissimum actum amoris erga Deum finem naturalem; non defectu potentiæ physicæ, sed moralis: nego tamen, propterea non posse esse rectam: tum quia licet hunc actum non possit viribus naturæ, potest tamen illum viribus gratiæ, quæ semper illi assistit. Nec est necesse, ut quicquid potest intellectus naturaliter apprehendere, possit voluntas moraliter exequi; ob difficultatem, quam experitur voluntas, & non experitur intellectus: tum quia cum actus amoris Dei super omnia finis naturalis sit voluntati humanæ moraliter impossibilis, non sequitur, quòd voluntas non sit recta, illum non elicendo, cum non teneatur, saltem sub mortali ad moraliter impossibile. Ad 3. neg. Maior: assensus .n. in mysteria reuelata, ex aliquo motiuo humano, nullam inuoluit difficultatem, moraliter impossibilitatem intellectum ad talem assensum præbendum: ut includit perfectissima dilectio Dei finis naturalis. Ad 4. neg. Minor: licet .n. dilectio Dei super omnia non pendeat ex futurâ obseruantia præceptorum, quia non oportet, ut talis dilectio semper duret, pendet tamen ex præsentis affectu, quo illa seruanda essent, si durante tali affectu occurrerent: cum vi talis affectus debeat homo esse paratus actu seruare quodcunque præceptum naturale, si actu occurreret. Ad 5. neg. conseq. licet .n. possit homo viribus proprijs concipere propositum seruandi aliqua præcepta facilia, non tamen seruandi omnia: nam in omnibus includuntur difficilia, quæ viribus proprijs nequit actu seruare, si actu occurrerent, quando actu Deus super omnia diligitur. Cæterum nego, peccatum, à quo absti-

nendi propositum non habet pœnitens, continere minorem difficultatem, quàm continent cætera, à quibus abstinendi propositum habet: siquidem propter maiorem difficultatem, quàm in se experitur, non habet propositum abstinendi ab illo.

Ad 6. nego, posse gentilem potentiâ morali, absque speciali auxilio ex puro motiuo virtutis, morti se exponere, nullum admiscendo prauum finem: idque propter naturæ corruptionem, quæ semper in operando quærit bonum, quod magis apprehendit ut sui perfectiuum. Ad 7. Resp. naturale esse homini, ex duobus malis minus eligere, quando utrumque aptum est eodem modo voluntati proponi. Cæterum etsi amissio æternæ felicitatis longè maius malum sit, quàm temporalis vitæ, urgente tamen mortis tentatione, maius malum atque efficacius apprehenditur amissio præsentis, utpote malum præsens, & à sensu, qui non nisi in præsentia fertur, efficacius apprehensum, quàm futuræ vitæ. Et licet Christiano sit necessariò pro fide moriendum, nisi tamen speciali auxilio à Deo iuuetur, non poterit ex honesto motiuo efficaciter moueri ad mortem subeundam, ob summam difficultatem, quàm sensus experitur in morte perpetienda: ratione cuius diffic. semper mors apprehenditur efficacius & vehementius, quàm quodcunque bonum honestum. Ad 8. neg. sequel. eiusque prob. tum quia non omnis dilectio Dei super omnia, etiam ex speciali auxilio elicita, qualis est dilectio Dei finis naturalis, est vltima, atque adèd infallibilis dispositio ad gratiam: tum quia propter multas condiciones, quas requirit dilectio Dei super omnia, nō possumus illam certò dignoscere à dilectione Dei imperfectâ. 9. Argu. tantum probat de potentiâ physicâ, quæ, sublatâ difficultate per claram visionem Dei, suâ naturâ prodit in actum perfectissimæ dilectionis. Cæterum ut potentiâ morali in talem actum homo prodire valeat, non sat est, ut nulla ei difficultas occurrat, quando hunc actum exercet, sed præterea requiritur, ut vi talis actus homo sit paratus vincere quamcunque difficultatem, quæ circa quodcunque præceptum naturale possit ei occurrere: quod excedit morales vires hominis.

300.
Ad 3.

301.
Ad 4.

302.
Ad 5.

303.
Ad 6.

304.
Ad 7.

305.
Ad 8.

306.
Ad 9.

Nota

307.

308.
Voluntas re-
bicitur est solo
concurfu ge-
nerali, ne-
cessariò di-
ligeret Deū
clare volū-
tatis.

309.

Non est prætermittenda difficultas quæ hoc argu. tangitur. An possit voluntas solius naturæ viribus elicere aliquem actum circa obiectum supernat. qualis est Deus clarè visus, ostensus voluntati relictæ cum solo concursu generali. Affirmat Scotus, & qui censent posse circa motiuum supernat. versari actum natur. Fundam. naturale est voluntati, amare quodcunque bonum sibi per cognitionem repræsentatum; eoque majori amore in illud fertur, quo bonum est præstantius, cuiusmodi est omne bonum supernat. præsertim Deus in se ipso visus. At dicendum: voluntas relictæ cum solo concursu generali, necessariò diligeret Deum clarè visum, non ex motiuo supernat. sed naturali, incluso in ipso supernat. Ratio: cum non possit per actum, proprijs viribus elicitum, extendere se ad obiectum extra suam spheram, quale est omne supernaturale; & nihilominus necessariò diligeret Deum sibi clarè ostensum; sequitur, ut eo casu diligeret Deum amore naturali ex motiuo, propriæ virtuti commenso. Fateor hanc diffic. melius solui in sent. eorum, qui affirmant, ad actum voluntatis necessariò concurrere actum intellectus. Quia cum notitia obiecti supernat. sit supernat. si hæc necessariò debet ad actum voluntatis effectiuè concurrere, etiam si voluntas non habeat aliud principium supernat. effectiuum, sufficit cognitio supernat. naturalis,

pernat. vt per illam possit efficere actum supernat. circa obiectum supernat. nam ad supernaturalitatem effectus sufficit, vt vnum tantum principium supernaturale concurrat.

310. Verum ex ea sent. sequeretur, non esse necessarios habitus infusos supernat. ex parte voluntatis, si sola cognitio supernat. sufficeret ad amandum obiectum supernat. actu amoris supernat. a cognitione effectiue elicitio: eatenus enim illi habitus infusi supernat. requiruntur, quatenus nequit voluntas per se attingere supernaturalitatem actus.

311. Cognitio non attingit supernaturalitatem actus voluntatis effectiue

Dices. Requiritur habitus infusus ad concurrentem cum voluntate ex parte voluntatis; cognitionem requiri, vt concurrat cum voluntate tantum ex parte obiecti. Sed contra: si cognitio efficienter concurrat cum voluntate ad actum ipsius, non potest concurrere ex parte obiecti, sed ex parte voluntatis, proinde superflui erunt habitus infusi. Sequela prob. obiectum non posset alium concursum cum voluntate habere, quam coefficiendo cum ipsa actualem inclinationem & tendentiam supernat. in obiectum: hoc autem est proprium munus habitus infusi, sc. complere potentiam naturalem in eo, in quo deficit: & voluntas circa obiectum supernat. solum deficit in ipsa supernaturalitate actus: duplex enim ratio est in actu voluntatis circa obiectum supernat. & ratio vitalitatis per modum actualis tendentiae; & ratio supernaturalitatis: sed rationem vitalitatis per modum actualis inclinationis habet voluntas a se, vt talis potentia vitalis appetitiua est: ergo solum indiget supernaturalitate: ergo si hanc habet a notitia supernat, frustra requirentur habitus supernat. Nec est eadem ratio de actu supernat. intellectus, ad quem praeter speciem supernat. requiritur habitus supernat. Nam in actu supernat. v.g. visionis Dei, non solum est ratio supernaturalitatis, sed etiam ratio expressionis obiecti, quae esse non potest, nisi a specie. Ergo potest in actu supernat. intellectus, praeter speciem intuitiuam obiecti supernat. requiri habitus supernat. tenens se ex parte potentiae, complens illam in ratione potentiae formaliter. At in voluntatis actu supernat. cum praeter vitalitatem, quam habet a voluntate, & supernaturalitatem, quam per aduersarios habet a notitia supernat. nulla alia ratio excogitari possit, superflui erunt habitus supernat. Siquidem nulum ponendum est principium, nisi propter aliquam rationem in effectu producendam.

312. Urgebis. Species intuitiua obiecti supernaturalis non solum producit in actu intellectus expressionem obiecti, sed ipsam supernaturalitatem actus: illi tamen additur habitus supernat. Ergo non obstante, quod a notitia supernat. producat in actu voluntatis ratio supernaturalitatis, adhuc ponendus erit habitus supernat. Resp. dispar ratio: cum species in actu intellectus se teneat tantum loco obiecti, exprimendo illud intentionaliter in actu, non ex parte potentiae, etiam posita specie supernat. obiecti, intellectus manet incompletus in ratione potentiae: quae cum non possit compleri per concursum speciei, quia concursus speciei est ratione diuersus a concursu potentiae, compleri debet per habitum supernat. cuius proprium est complere potentiam in ratione potentiae formaliter. Notitia supernat. cum nullam aliam rationem, praeter supernaturalitatem producat in actu voluntatis; (actus enim voluntatis non est obiecti expressiuus, vt est actus intellectus) & per hanc supernaturalitatem voluntas compleatur in ratione principij effectiui, quo solo complemento in-

Resp.

diget ad actum supernat. superflui erunt habitus supernat. qui ad aliud infusi non sunt, nisi ad complendam potentiam in ratione principij effectiui supernat. Confirm. obiectum erga voluntatem exercet munus terminandi vitalem eius impulsam voluntatis ad se, & eam alliciendi ad talem inclinationem. Primum praestat obiectum se ipse in genere causae formalis terminatiuae extrinsecae. Secundum praestat etiam in genere causae formalis extrinsecae, manifestando se ipsum obiectiue voluntati, media cognitione, vt conditione sine qua non. Hoc ipso enim quod obiectum media cognitione, vt conditione, manifestat se ipsum voluntati, allicit illam per suam bonitatem obiectiue manifestatam. Igitur nullum effectiuum concursum exercet obiectum in actu voluntatis, sed tantum formalem extrinsecum.

313. Duplex munus obiecti erga voluntatem.

Ad argum. secundae sent. Resp. ea ad summum probare impotentiam moralem: Scripturas, Concilia, Patres solum loqui de dilectione Dei ad salutem conducente: cum finis eorum sit, fideles instruere ad salutem: vt constat ex *Araus. Trident.* quae dum de dilectione Dei loquuntur, addunt, *sicut oportet*, ad iustificationis gratiam consequendam: & *Araus. can. 25.* cum dixit: *Prorsus donum Dei est diligere Deum*, subiunxit, *sicut oportet*. Eodem modo cum August. omnem dilectionem tam perfectam, quam imperfectam, tam Dei beatoris, quam creatoris agnoscit vt speciale donum Dei, intelligit de dilectione supernat. saltem quoad modum. Ad 3. Illud recte concludit de impotentia morali, & de dilectione perfecta, quae tantum est principium seruandi totam legem naturalem. Ad 4. vera est maior de opere pietatis & religionis Christianae: falsa de opere pietatis & religionis naturalis: alioqui nullum cultum tribuere potuisset Deo homo, vel Angelus in pura natura conditus: cum tamen sit naturae lumine notum, deberi cultum Deo, vt supremo rerum Domino. Autho. *cit.* intellige de pietate & religione Christiana ad salutem disponente. Ad 5. neg. Maior: nam illi actus sunt maioris efficaciae & virtutis apud Deum, qui sunt ex speciali motione ipsius: timor autem, qui ex *Trident.* sufficiens est vel ad parandum viam ad iustitiam extra Sacramentum consequendam; vel ad gratiam in ipso Sacramento impetrandam, non est quicumque, sed *sicut oportet*, vt *sess. 6. can. 3.* nempe, qui ex peculiari impulsu Spiritus S. concipitur. Ad prob. maio. antec. intellige, caeteris paribus: in proposito autem non sunt caetera paria, quia fit comparatio inter dilectionem naturalem, naturae viribus elicitam, & timorem supernat. auxilio gratiae conceptum.

314. Ad argum. secunda.

315. Ad 3.

316. Ad 4.

317. Ad 5.

Tridentinum.

SECTIO VI.

An possit homo sine gratia omnia legis praecipita seruare?

Quaestio est de praecipis, tam naturalibus, quam supernat. vna, an seruari possint sine gratia actuali; altera, an saltem sine habituali; ac primo quoad substantiam operis praecipiti: 2. etiam quoad modum. Quoad substantiam seruatur, quando actu humano impletur, quod lex ipsa praecipit, siue actus ille, quo praecipitum seruatur, sit honestus & virtuosus, siue non. Quoad modum vero seruatur, quando actus, quo praecipitum impletur, elicitur ex honesto fine a legislatore intento. Qui duplex est, alter proximus, ex proximo obiecto virtutis:

318. Vniuersalior doctri.

Duplex obiectio virtutis

cto virtutis: alter remotus, ex ultimo sine elicitus. Hanc distinct. approbant Pius V. & Gregorius XIII. in 57. propos. damnata; *Celebris illa doctorum distinctio Diuina legis mandata bifariam impleri, altero modo ad preceptorum operum substantiam: altero quantum ad certum quendam modum, videlicet secundum quem valeant operantem perducere ad regnum calorum, hoc est, ad modum meritorium, commentitia est.* Cæterum ad obseruantiam condignè meritoriam præceptorum, non solum requiritur gratiam actualem, sed etiam habitualem, certum ex *disp. de merito.* Solum igitur in hac præfati sectione inquiram, an ad seruanda omnia præcepta, siue quoad substantiam, siue quoad modum virtutis, ex proximo obiecto desumptum, requiratur aliqua gratia.

Præterea suppono contra Lutherum & Caluinum, nullum esse præceptum datum homini secundum eius vires seruatu impossibile moraliter, multò minus physicè, ita vt gratia desit, quâ implere sufficiat præceptum, quando illud obligat, aut quando vult ipse homo implere. Catholica n. sententia, *Deus homini nil præcipit impossibile, rectè tribuitur Augustino (cuius contraria Baij, dānata est ordine 54.) lib. de nat. & gra. c. 69. Firmissimè creditur, Deum iustum & bonum impossibilia non potuisse præcipere: de peccat. meritis lib. 2. c. 6. Dubitare non possum, nec Deum aliquod impossibile homini præcipisse, idque colligit ex sacris script. Vbi, lib. & gra. & lib. arb. c. 2. inquit, dicitur, noli hoc, noli illud, & vbi ad aliquid faciendū vel nō faciendū in diuinis monitis opus voluntatis exigitur, satis liberum demonstratur arbitrium.* Hinc illa Triden. oracula *sess. 6. c. 11. Deus impossibilia non iubet &c. Deus sua gratia neminem deserit, nisi prius deseratur.* Idcirco grauius erraret, qui diceret, impotentiam implendi præcepta reperiri etiam in iustis: nam qui iustus est, non deseruit: ergo nec gratiā actuāli deseruit est. Alioqui si prius naturā quā peccaret, desereretur quis auxilio gratiæ ad implendum præceptum necessario, nunquam peccaret, dum peccat: quia præceptum de non peccando esset seruatu impossibile. Qui autem necessariò peccat, non peccare non potest, quod est omne peccatum tollere, cum non peccet quis, nisi possit non peccare, ex *August. lib. de duab. anim. c. 12. Summa iniquitatis & insania est vt peccati reus quisquam teneatur, qui non fecit, quod facere non potuit.* Nulla proinde essent omissionis peccata, nulla commissionis, si liberum non sit ab ijs abstinere. *Hoc enim habemus in potestate, quod cum volumus, possumus; præceptum verò idem nobiscum agit, vt quod iam est in potestate, faciamus: si nondum est in potestate, oremus nobis potestatem dari vt quod præceptum est faciamus: idem lib. 3. con. Maxim. c. 14.* Certè Tyrannorū nullus fuit, nec erit, qui legem imponat ijs, qui eam obseruare non possint; & pœnas exigat, si impleta non sit; aut auxilia denegat ad implendum præceptum ab ipso latum necessaria, quæ in ipsius præcipientis solius potestate sint. Certè nemo potest ad impossibile obligari, Regula iuris in 6. *Iusse nobis instat præcepto, qui præcurrit auxilio, ait Leo serm. 16. de Passio. Deus possibilia mandauit, hoc nulli dubium est, ait Hierony. 3. con. Pelag. Quid. n. ipsa diuina præcepta prodesse homini nisi haberet liberum voluntatis arbitrium, quo ea faciens ad promissa præmia perueniret? ait August. de gra. & lib. arb. cap. 2. At quo pacto liberum habebit voluntatis arbitrium, si Deus denegat auxilia sufficientia, quibus præcepta implere possit? dicit quis, hunc præceptorum vsum esse, significari homini, vt si fortè possit, faciat, quod iubetur: si non possit, propriam infirmitatem doleat, & oret pro viribus*

impetrandis. Sed contrā: quid si nec adsit spiritus orandi, nec certò impetretur auxilium? nemo dicet, pedibus mutilo non frustra esse præceptum ambulandi, quasi verò significet, vt si possit, ambulet; si non possit, doleat; & petat vt possit, licet linguam non habeat, quâ id petere possit: cum præcipiens, qui solus potest pedes dare, nolit vt ambulet. Licet igitur præcepta difficilia appareant peccatoribus, ijs tamen facilia sunt, cum fortis & potens eorum voluntas preparatur à Domino, ex *August. lib. 1. Retract. c. 22.* Cæterum præcepta diuina ex se difficilia non sunt, multò minus impossibilia, attestante veritate: *Iugum meum suauis est: Matth. 11. Latum mandatum nimis: Psalm. 118. Mandata eius graua non sunt, Ioan. 5.*

Dico primò. Ad nullum præceptum ex proximo obiecto virtutis implendum, requiritur necessariò gratia habitualis antecedenter, sed ad summum concomitanter, aut consequenter. Prima pars prob. nullus est actus ex proximo sine honestus, aut supernat. qui fieri non possit ab homine cum solo auxilio Dei: ergo nullus est actus præceptus, qui necessariò requirat gratiam habitualemente antecedenter: non enim vt principium effectiuum operis præcepti, cum omnis efficientia habitus suppleri possit per auxiliū actuale, ergo nullo modo.

Secunda pars constat in præceptis de dignè sumendis sacramentis: quæ vt honestè & secundum virtutem seruentur, requirunt vt circumstantiam condignè dispositionis, gratiam habitualemente comitantem saltem probabiliter putatam. Excipio Sacramenta, quæ instituta sunt ad primam gratiam conferendam; nequeunt enim hanc per modum condignè dispositionis prærequirere, sed ad summum exigunt consequenter tanquam effectum. Idè dicendum de præceptis condignè conficiendi sacramenta: nimirum quæ etiam, vt ex virtute impleantur, exigunt per modum condignæ dispositionis in ministro gratiam habitualemente comitantem, probabiliter saltem putatam.

Tertia pars vera est tum in præcepto charitatis & contritionis, quæ gratiam postulant saltem consequenter: tum in præceptis de suscipiendis sacramentis baptismi & poenitentię: quæ si dignè suscipiantur, gratiam conferunt. An dari possit sacramentum informe; ac præcepto charitatis & contritionis verè quis satisfaciatur, si quantum est de se, conetur ad actū, etiam si defectu alicuius circumstantię inuincibiliter ignoratæ illum non attingat, ac proinde gratiam non consequatur, suo loco.

Hinc collige, reliqua præcepta honestè & secundum virtutem seruari posse sine gratiā habituali tam consequenti, quā comitanti; vt patet tam de moralibus, quā supernat. fidei & spei: nullus. n. ex his actibus est vltima & proxima dispositio ad gratiam: nullum est debitum exercendi hos actus in statu gratię.

Dico 2. Ad seruandum præceptum quoad substantiam, cuius motiuum supernat. est, necessariò requiritur auxilium supernat. secus quando motiuum est naturale. Prior pars prob. cum motiuum sit de essentiā actūs, non potest elici actus, nisi attingatur ipsum motiuū: ac nequit motiuum supernat. attingi, nisi auxilio supernat. ex *præced. sect.* Quo fit, vt præcepta supernat. fidei, spei, charitatis, poenitentię, & reliquarum virtutum in futurum, nequeant seruari absque speciali auxilio Dei: ex *Triden. sess. 6. can. 3. asserente, priora 4. sine Spiritu S. inspiratione atque adiutorio seruari non posse, vt oportet.* Posterior prob. quando motiuum non est supernat. attingi potest tota substantia actus

319.
Impotentia
implendi
præcepta

Nulla in
iustis.

Nec in
alijs.

320.

Gratia
hab. ad
præceptum
non est ne-
cessaria ad
obiectum an-
tecedenter.

321.

Sed con-
comitantem.

Aut conse-
quenter

322.

323.

324.

tia actus præcepti absque auxilio supernat. ergo seruari potest tota substantia præcepti absque auxilio supernat. Hinc sequitur, quodlibet præceptum tam naturale, quam diuinum, cuius motuum supernat. non est, seruari posse quoad substantiam sine speciali auxilio.

325.
Possunt aliqua præcepta quoad substantiam actus seruari actione humana peccaminosa.

Sequitur, posse aliqua præcepta quoad substantiam actus seruari actione humanâ peccaminosâ: sc. duo sunt genera præceptorum: alia, quorû bonitas tota perficitur in actu interno: alia quorum bonitas consumatur in actu externo. Prioris generis sunt, Deum diligere, sperare, de peccatis poenitere, & cetera eiusmodi. Secundi sunt, ius suum alteri tribuere, eleemosynam largiri, pia loca inuisere, &c. Priora seruari non possunt, nisi ex honesto motiuo virtutis: quia tota substantia eorum consistit in ordine ad tale motuum virtutis: est .n. expressus affectus talis honestatis. Vnde variato affectu, variatur ipsa substantia actus præcepti: ergo nequeunt hæc præcepta quoad substantiam impleri actione peccaminosâ, quæ est affectus substantialiter diuersus ab affectu studioso, in quo illa consistunt. Posteriora seruari possunt quoad substantiam actione prauâ: quia id, quod primariò cadit sub præceptum in his actibus, est bonitas externæ operationis, quæ semper est eadem in ordine ad proximum obiectum & circumstantias, etiam si mutetur affectus.

326. D I C O 3. Non potest homo in hoc statu naturæ lapsæ potentiâ morali, absque speciali auxilio gratiæ intus mouentis, seruare quæcunque præcepta naturalia difficilia, aut omnia longo tempore, sine dono gratiæ nõ solum mouentis, sed etiam iustificantis; non quidem antecedentis, sed consequentis: quâuis possit aliqua præcepta naturalia faciliora, sine vlllo auxilio indebito, proprijs viribus, quoad substantiam actus seruare. S. Thom. 1. 2. qu. 109. ar. 4. in quo docet, potuisse hominem in statu naturæ integræ omnia mandata legis, quantum ad substantiam operum sine gratiâ implere: in statu corruptæ non posse, neque quoad substantiam omnia sine gratiâ sanante seruare. Ita Medina hoc art. Prob. quoad 1. part. præcepta difficilia dicuntur quæ in sui obseruatione graues includunt tentationes: hæ non nisi speciali auxilio Dei superari possunt, vt 4. sect. Secundam partem nonnulli putat esse dogma fidei, ex Mileui. & Araus. contra Pelag. qui errabat, 1. posse hominem viribus nature corâ Deo iustificari, credendo, sperando, diligendo, poenitendo: 2. posse eundem sine gratiâ vniuersam legem implere. Verum censura mihi non prob. 1. quia hanc sent. sequuntur Durand. Gabriel, Scotus in 2. dist. 28. et si hic s. Ad qu. doceat, non posse hominem in hoc statu longo tempore legem seruare, quin tandem vel iustificetur, vel in nouum incidat peccatum: id tamen non dixit propter impotentiam humani arbitrij, vt ipse testatur, sed quia non potest homo longo tempore legis præcepta seruare, quin tandem incidat in aliquod præceptum, cuius actu, si illud seruabit, de congruo saltem ad gratiam iustificantem se disponet, & sic iustificabitur: aut certè, illud non seruando, peccabit. Tale est præceptum charitatis naturalis erga Deum in sent. Scoti. 2. quia præcipua mens Concilij Mileui & Araus. fuit, definire contra Pelag. non posse hominem absque gratiâ seruare legem & præcepta meritoriè, vt sect. 4. 5. & in Epist. 5. August. Patres apertè testantur, de ea tantum gratia fuisse cum Pelagio controuersiam, Quæ prædestinati vocantur, iustificamur, glorificamur: & hanc tantum docent appellari gratiam iuxta doctrinam Apost. Quæ

327.
Non potest homo omnia mandata legis natur. diu sine gra. seruare.

Non est dogma fidei

Illustra te-
stimo Afri-
canorum

saluamur & iustificamur ex fide Christi. 3. quia cit. Patres explicari possunt de vniuersa lege tam naturali, quam diuinâ simul, quæ quia includit multa præcepta supernaturalia, seruari non potest absque speciali auxilio per Christum.

Assertio vel eo solo nomine mihi vera esse videtur, quia Patrum & Concil. doctrinæ valde consentanea & conformis: qui dum principalem propos. definiunt, hanc non obscure subindicant, vt ex præced. constat. Contrâ tamen videtur illud Deuter. 20. Mandatum hoc, quod ego precipio tibi, non supra te est, neque procul positum: & ad Rom. 2. Gentes, quæ legem non habent, naturaliter quæ legis sunt, faciunt. Vtrumque vniuersa legem naturalem subindicat posse humanis viribus adimpleri. Verum prius testim. Abulen. & Lyra. explicant, de facilitate non adimplendi legem, sed cognoscendi: alij de facilitate, quam Iudæi habebant ex Spiritu fidei & gratiæ illâ seruandi. Nam licet legem natur. seruare non potuissent absque gratia, ea tamen ita singulis & omnibus parata erat, vt necesse non fuerit, vel mare transfretare, vel ad calum ascendere, ad eam habendam, cum propè fuerit, In ore, & corde vniuscuiusque. Posterioris testim. sensus non est, vt omnia, sed aliqua legis præcepta naturaliter seruari possint. ex eo .n. hoc ad sūmum colligitur.

Tertia asser. Pars, quod non possint omnia legis natur. mandata longo tempore seruari sine gratia iustificante, non antecedente, sed consequente, prob. quia licet gratia habitualis non sit necessaria vt principium operis, ad hoc .n. sufficit actualis, ea tamen necessaria est per modum termini consequentis. Quia non patitur Deus, ad longum tempus spiritu contritionis & amoris in Deum priuari, qui diu ex peculiari auxilio per Christum omnia legis naturalis mandata seruauit. Imò hoc ipsum est signum, Deum velle talem hominem suâ gratiâ iustificare, quem diu ad legis natur. præcepta seruanda iuuat. Cum hæc obseruantia sit quædam saltem remota dispositio ad gratiam; & dispositio semper ab agente conferatur cum intentione ad vltimam formam. Quarta pars assertionis constat ex sectione 3. & 4.

SECTIO VII.

An possit homo sine gratia habituali mortalia vitare?

D Vplex hic error: Alter Manichæi, ex S. Th. qu. 24. de veri. art. 12. arbitrantis, non posse hominem in hac vitâ peccata vitare. Cuius hæresim diu sopitam excitarunt Luther. & Calvin. asserentes, homines fatali quâdam necessitate ad peccata impelli; omnia opera iustorum esse peccata, ea tamen Deum propter suam misericordiam prædestinatis non imputare: Alter Pelagij, ex August. lib. de hæres. har. 88. docentis, posse hominem in hac vita omnia peccata, etiam venialia proprijs viribus cauere; quin eò vique proficere posse, vt nullam habeat maculam, neque rugam. Vterque damnatur à Trident. sess. 6. Can. 7. 23. 25.

Statuendum 1. contra Pelag. neminem posse sine gratiâ à peccato resurgere, ac proinde non posse omne peccatum sine gratiâ vitari: 2. in nullo statu posse hominem omnia peccata sine gratiâ præcauere: nam in statu nature eleuatæ saltem peccata omissionis contra præcepta supernat. sine gratiâ vitari non possunt, cum non vitentur nisi obseruantia ipsorum, ex gratiâ supernat. In statu purâ

329.

Dogma af-
sine fidei.

330.

331.

Ratio

332.

Error

Pelagij

333.

Resellitur

puræ naturæ nequeunt vitari omnia peccata contra præcepta naturalia, absque gratiâ saltem actuali. Nam eadem ratio est de obseruatione vniuersæ legis naturalis, ac de vitatione omnium peccatorum contra illam. At prob. *sect. præced.* non posse hominem viribus proprijs totam legem naturalem seruare: ergo nec omnia peccata contra illam vitare. Vnde *Scot. in 2. dist. 28. qu. vn. §. contra hoc Duran. qu. 3. nu. 10. Gabri. qu. vn. art. 2. concl. 2.* cohærenter ad ea, quæ de obseruatione totius legis naturæ suprâ docuerant, affirmant, posse hominem in hoc statu naturæ corruptæ sine gratia vitare singula, & omnia mortalia. Ex dictis autem constat, nec posse singula mortalia contra graues tentationes, sed tantum facillora sine peculiari auxilio vitare.

Quæritur: An possit in peccato existens, sine gratiâ habituali, non exclusâ actuali, quæ nulli viatori denegatur, præcauere omnia, & singula mortalia. Ratio dubit. pro parte affirm. est, quia homo per solum auxilium actuale, absque gratia habituali sufficienter constituitur potens ad euitandum quodcunque mortale: alioqui non esset absq; gratia habituali liber ad euitanda mortalia. Ratio dubit. pro negatiua est autoritas *S. Thom. 1. 2. qu. 109. art. 8.* quem sequuntur recentiores, & multi ex antiquis *Schol.* dum affirmant, hominem existentem in mortali facillè labi in alia peccata: ex *Ierem. 23. Propheta & Sacerdos pollutus sunt: idcirco via eorum erit quasi lubricum in tenebris; impellentur enim & corruent in ea.* *Thren. 1. Peccatum peccauit Hierusalem propterea instabilis facta est.* Idem *Mileuit can. 3.* definit sc. gratiam, quâ iustificamur, non solum nobis dari ad remittenda peccata commissa, sed etiam in adiutorium, ne iterum committantur: Igitur aliquod adiutorium ad vitanda peccata deest illi, qui habituali gratiâ caret: & *Araus. can. 13.* statuit, humanum arbitrium, peccato protoparentis infirmatum, non nisi per gratiam Baptismi, quæ est habitualis, reparari posse, ne videlicet in peccata labatur. Idem tradunt *Gregor. hom. 11. in Ezechi. colu. 6. Peccatum, quod per penitentiam citius non deletur, aut peccatum est, aut causa peccati simul & pœna peccati: dum .n. per penitentiam non deletur, aliud ad se trahit: Et author operis imper. in Matth. c. 21. Sicut nauis fracto gubernaculo illuc ducitur, quo tempestas appulerit: sic peccator diuinæ gratiæ auxilio per peccatum perdit.*

D I C O, non posse hominem in mortali existentem diu à nouo mortali cauere, atque aded non posse hominem sine iustitia habituali ad longum tempus mortale vitare. *S. Tho. cit. & 3. con. Gen. cap. 160. & qu. 26. de veri. ar. 12.* quem *cit. locis* explicant & sequuntur *Caiet. & Ferrar.* Intelligendus est de impotentia non physica, sed morali, quæ oritur ex peccato commisso, & nondum retractato. Etenim qui est in statu peccati, priuatur vberiori auxilio tam externæ protectionis, qua peccandi occasiones vel omninò præpediuntur, vel certè minuuntur; quàm internæ inspirationis & excitationis, quâ Deus iustorum mentes vt propria templa sæpius visitat, eas lumine suæ gratiæ illustrando atque inflammando. Defectu cuius vberioris auxilij, quod Deus solis iustis iure filiationis tribuit, meritò dici potest homo instabilis factus, ac veluti nauis sine gubernaculo diuinæ gratiæ, omnium tentationum ac passionum procellis expositus. Cum hac priuatione coniunctus est prauus affectus erga commutabile bonum, & inordinatum amorem sui, quem peccator vt vltimum finem in omni mortali virtualiter intendit. Cum hoc pra-

uo affectu coniuncta est auersio ab vltimo fine vero, & charitate Dei. Quo fit, vt voluntas peccatoris inordinatè adhærens per affectum, saltem habitualem, bono creato, & auersa per virtuale odium à bono increato, occurrente tentatione naturaliter feratur in bonum commutabile, quod sibi constituit vt finem vltimum suarum actionum, spreto bono incommutabili, à quo iam per inordinatum amorem sui recessit: sicut qui affectus est erga aliquem finem, naturaliter eligit, quæ ad illum conducunt, nisi per assiduam rationis vigilantiam ab illo se subducat. Cum igitur difficillimum sit, & moraliter ferè impossibile in tam variâ humanæ mentis occupatione, & negotiorum multitudine, semper assiduam rationis vigilantiam seruare, fit, vt moraliter non possit peccator diu sine nouo peccato perseuerare. Item qui sciens & volens in peccato perseuerat, à peccato non retrahitur, vel propter offensam, quam peccando Deo infert, cum iam sponte elegerit esse in continuâ offensa Dei; vel propter damnum, quod peccatum affert, cum iam tale damnum per præcedens peccatum incurrerit. Vnde cum nihil sit, quod illum à nouo peccato abducere possit, multa verò, quæ illum in noua peccata inducant, sequitur, vt mortalem necessitatem contrahat in noua semper peccata incidendi.

Non est vna eademq; impotētia moralis euitandi omne mortale in quolibet peccatore: siquidē in vno potest esse maior quàm in alio, prout maior, vel minor ad peccandum dispositio præcesserit. Vnde notat *Caiet. in cit. art. 8.* tripliciter posse aliquem esse in p. mortali. 1. formaliter & scienter vt qui sciens & volens est in illo: 2. formaliter & scienter, non per se ratione mortalis expressè voliti, sed per accidens, ratione facti, cum quo coniunctum est formaliter mortale: vt qui ex ignorantia iuris non excusante, fecit contractum vsurarium: 3. ratione facti tantum, vt qui diligenter, non tamen sufficienter se discutit: hic neque sciens neque volens est in mortali. Primus dicitur esse in p. mortali, affectu: 2. affectu ex parte obiecti, per accidens ratione peccati ob ignorantiam: 3. facto tantum. Inter hos pronior ad peccandum est primus, qui formaliter & scienter vult esse in peccato: nam sæpè illi necesse est, vt occurrat materia, ad quam vel est inordinatè affectus, vel alia, quæ cum ea colligantiam habet. Ac proinde ex affectu erga vnum, sæpè necesse est, propter connexionem labi in alia. Vt *August. lib. de verarelig. cap. 45. sine dixit,* quod superbus necesse habeat, alijs inuidere; quia dum propriam excellentiam inordinatè quærit, oportet alterius excellentiæ, quæ propriæ derogat, inuideat. Pari modo qui affectus est ad fornicandum, facillè incidet in furtum, quo vt medio indiget ad fornicandum. Quia ratione prauis affectus, & finis mali præconcepti, pronior est ad alia etiam peccata committenda: nam & caret præmeditatione assiduâ, nec à peccato abducitur vel propter offensam Dei, vel propter irreparabile damnum sui: siquidem ex suppositione præcedentis peccati expressè voliti, vtrumque malum scienter vult. Qui verò erga peccatum affectus est 2. modo ratione obiecti, per se tantum propensus est ad peccandum circa eam materiam, circa quam laborat culpabili ignorantia iuris, non circa alias, circa quas non habet prauum affectum, nec malum finem expressè præconceptum. Qui verò est in mortali 3. modo, non habet tantam difficultatem à nouo peccato præcauendi. Quamuis enim vt insensus Deo priuetur abundantiori

334.
Sola cōtro.
s. p. est.

Ratio dub.
pro affirmatiua parte

Alius discursus illi augens

336.

Tripliciter potest aliquis esse in peccato mortali.

335.

Moralis impotentia ad peccata vitanda ratio

abundantiori auxilio, defectu cuius non est ita promptus & expeditus ad superandas occurrentes tentationes, ad mortale prouocantes, quia tamen nullum habet finem malum præconceptum, nullum habet prauum affectum ad peccatum, nec ex parte operantis, nec obiecti: idè maiorem facilitatem habet hic ad peccata vitanda, quàm reliqui duo præcedentes.

337.
Varia solutio-
nes: vera

Ad rationem dubit. vera ex varijs solutio est: non repugnat vt rectè Ferr. 3. con. gent. c. 160. cum impotentia morali ad omnia collectiue (quæ oritur ex instabilitate voluntatis, quæ de se idonea non est diu seruire eundem operandi modum, præfertim cum continua sensus resistantia) potentia libera ad singula distributiue; quia in singulis distributiue non militat inconstantia voluntatis, quæ causatur ex varia propositione obiectorum, & nimia defatigatione in resistendo appetitui inferiori: quæ, vt patet, longum tempus requirunt, vt voluntatem, etiam cum omnibus ad operandum sufficienter requisitis, moraliter necessitent ad aliquod peccatum.

338.
Obijc.

Obijc. 1. Eadem est potentia ad omnia collectiue, & ad singula distributiue: ergo si ad singula distributiue peccator habet moralem potentiam, eandem habebit ad omnia collectiue. Antec. prob. 1. in ordine ad potentiam non maiorem difficultatem dicit tota collectio, quàm singula distributiue: quia tota collectio non includit nisi singula peccata successiue à potentia vitanda. 2. valet hic modus argumentandi in potentia physica; ergo etiam in morali. Antec. prob. potentia progressiua, quæ potest in centum passus distributiue, potest in eodem collectiue. Confirm. 1. Valet hoc argu. Confirmati in gratiâ habent potentiam moralem ad euitanda singula mortalia distributiue; ergo eandem habent ad euitanda omnia collectiue. Ergo etiam valebit in non confirmatis: quia pariter habent omnia antecederet requisita ad vitanda singula & omnia mortalia. 2. Si peccator haberet in toto collectiuo impotentiam moralem ad euitanda omnia mortalia, non peccaret formando hunc actum. *Nolo pro hac statu, in quo non sum potens moraliter, vitare omnia peccata mortalia collectiue*, sicut non peccaret qui formaret hunc actum, *Nolo vitare omnia peccata venialia collectiue*; eodem namque modo peccator ad illa, sicut iustus ad hæc, caret potentia morali ad omnia collectiue. Vnde vterius sequeretur, non fore reum voti, qui existens in mortali voueret se ab omni mortali in posterum abstenturum, si postea in aliquod mortale incidere: quia votum non tenet de ijs, ad quæ moralem potetiam non habemus. Sicut nec teneret votum de vitandis omnibus venialibus collectiue. Resp. neg. antec. eiusque 1. prob. Successiua .n. collectio peccatorum, præter peccata ipsa, importat determinatum tempus, in quo, suppositâ naturali inconstantia voluntatis, & præuâ dispositione peccatoris, moraliter est impossibile, vt toto eod tempore constanter homo seruet eundem rectè operandi modum: quod determinatum tempus non important peccata distributiue sumpta; nec moralis impotentia constanter seruandi eundem modum rectè operandi exercetur penes actiones singulas distributiue, sed penes omnes collectiue. Ad 2. prob. neg. conseq. potentia .n. physica cum sit naturaliter & ab intrinseco determinata ad vnum, semper seruat eundem modum operandi. Quo fit vt si termini, in quos illa apta est ferri, eodem modo sumantur in distributiuo, ac in collectiuo, necessariò seruabit eundem modum operandi. Potentia

Probat 1.

2.

339.
Confirm. 1.

340.
Secundo

341.
Ad 1. prob.

Ad 2.

verò moralis, cum sit ab intrinseco indifferens & variabilis, non semper seruat eundem operandi modum, sed illum pro libitu variat iuxta varia motiua, quæ illi successiue ab intellectu & sensu proponuntur. Vnde etiam si sunt iidem termini in distributiuo & in collectiuo, quia tamen in collectiuo, præter terminos, inuoluitur tempus determinatum, in quo illi attingendi sunt, talis forma argumentandi à distributiuo ad collectiuum valet in potentia physicâ, non in morali.

Ad 1. confir. Resp. 1. in confirmatis in gratiâ potentia moralis ad euitanda singula mortalia non sumitur antecederet & in actu 1. indifferens ad vtrumlibet, sed consequenter & determinata per actum 2. ex suppositione diuinæ præscientiæ. Quo fit, vt ex potentia morali ad singula mortalia in totâ vitâ cauenda, non sequatur moralis impotentia ad omnia collectiue vitanda: quia non sumitur potentia vt formaliter variabilis: est .n. formaliter variabilis sumpta antecederet & in actu 1. ad vtrumlibet indifferens, non sumpta consequenter & in actu 2. determinata ex suppositione. Verum, quia hoc argum. fieri posset de potentia confirmatorum sumptâ antecederet & in actu 1. Idè

Resp. 2. tali casu non sequitur impotentia moralis in toto collectiuo, quia ipsa tollitur à Deo per specialia auxilia continuata per totam vitam, quibus voluntas Confirmati in singulis occasionibus & actibus in bono firmata redditur moraliter potens, etiam ad omnia collectiue: nam per moralem determinationem ad singulas actiones distributiue exercendas; resultat etiam moralis determinatio & potentia ad omnes collectiue exercendas. Idè enim absque specialibus auxilijs voluntas est moraliter impotens ad vitanda omnia mortalia collectiue, quia non supponitur determinata determinatione consequente ad vitanda singula distributiue, sed potius indifferens: & quia moraliter non solet semper ad eundem modum operandi, maximè si difficultatè inuoluar, se determinare. inde oritur moralis impotentia ad omnia.

Ad 2. neg. sequel. 1. quia etiam si quis moraliter nequeat omnia mortalia vitare, non tamen licebit hunc actum formare, *Nolo omnia peccata vitare*: quia cum talis impotentia oriatur ex defectu nostri, semper tenemur, quantum in nobis est, talem defectum superare. Qui autem haberet animum non vitandi omnia mortalia, complaceret sibi in tali impotentia & defectu culpabili. 2. qui existens in mortali eliceret hunc actum, *Nolo vitare omnia mortalia*, approbaret statum mortalis, in quo iaceret, cum hæc impotentia proueniat ex statu mortalis, in quo voluntariè perseuerat, cum possit cum Dei auxilio sibi præparato à peccato resurgere. Nec est eadem ratio de venialibus; quia cum moralis impotentia hæc omnia vitandi non oriatur ex aliquo impedimento moraliter à nobis superabili, non hoc ipso, quo quis formaret hunc actum, *Nolo omnia venialia collectiue vitare*, simul animum haberet perseuerandi in aliquo peccato, ex quo talis impotentia oriatur. Vnde neg. vltim. sequel. nempe non esse reum voti illum, qui existens in mortali voueret, se in posterum ab omni mortali abstenturum: 1. quia potest à mortali resurgere, atque adèd moralem potentiam ad reliqua vitanda sibi comparare: 2. licet habeat moralem impotentiam ad omnia collectiue, habet tamen moralem potentiam ad singula distributiue: & quia votum primariò cadit in singula distributiue, non euitando singula distributiue, ad quæ habet moralem potentiam, fit reus & fractor voti. Cæterum tale votum

342.
Disparitas

343.
Resp. 2.

Ex indifferencia ad singula oritur moralis impotentia ad omnia.

344.
Ad 2. Confirm.

Quid de voto vitandi omnia?

votum non teneret de omnibus venialibus: tum quia omnia vitare absque speciali privilegio, quod Deus secundum potentiam ordinatam nemini concedit, est simpliciter impossibile. Neque ad talem potentiam potest homo aliquo modo, etiam cum auxilio, ordinario gratia, se disponere, sicut potest ad potentiam vitandi mortalia, surgendo à statu peccati. 2. multa venialia committuntur ex surreptione, supra quæ cadere non potest votum: quia solum cadit supra actionem perfectè liberam.

Obijciat 2. Non est gratia habitualis, quæ naturæ infirmitatem, ex qua oritur impotentia moralis vitandi omnia mortalia collectiue, sanat, sed actualis: hanc autem vnusquisque habet, etiam si in mortali existat. Maior prob. 1. quia gratia habitualis non est operatiua, infirmitas autem naturæ, cum sit infirmitas ad operandum, non sanatur nisi per gratiam operantem: 2. sublatà gratia habituali, & posità tantum actuali, natura fit potens ad operandum: contra verò, sublatà actuali, & posità tantum habituali, natura est impotens ad operandum. Vnde ex *S. Tho. 3. 2. qu. 109. art. 8.* potuit homo in statu naturæ integræ, sine gratiâ habituali vitare omnia mortalia contra legem naturalem; Et *Triden. sess. 6. can. 22.* definit, neque iustificatum sine speciali auxilio Dei in accepta iustitia perseuerare posse: 3. vt arguit *Duran. in 2. dist. 28. qu. 3. nu. 9.* non plus tollit priuatio quàm ponat habitus: sed gratia habitualis non ponit in animâ potentiam ad operandum bonum, sed solum efficaciam & dignitatem ad merendum: ergo talis potentia remanet, etiam sublatà gratiâ habituali. Minor prob. 1. quia id docet *Triden. sess. 14. cap. 4.* vbi definit, peccatorem ex Spiritus S. impulso nondum habitantis, sed tantum mouentis, de præteritis culpis atteri posse: 2. si peccator gratiam actualem sibi præparatam non haberet, nunquam posset à peccato resurgere, quia non potest absque eâ gratiâ resurgere.

Resp. Gratiam habitualem sanare naturæ infirmitatem in ordine ad operandum, non formaliter & per se, sed radicaliter & consequenter. Cum enim sit forma constituens subiectum amicum & filium adoptiuum Dei, secum affert omnia ea auxilia & quotidianas excitationes, quæ de lege ordinariâ debentur amicis & filiis Dei; & saltem cum eâ abundantia & perennitate, quæ cõceduntur iustis, denegatur peccatoribus; qui ideò redduntur moraliter impotentes ad euitandum longo tempore mortale. Patet ad omnes prob. verum enim est, infirmitatem naturæ in ordine ad operandum formaliter sanari per auxilia actualia, per quæ inspirantur piæ ac sanctæ cogitationes, & affectus indeliberati, quibus anima excitatur ac roboratur ad bonum operandum, & malum fugiendum. Hæc tamen omnia radicaliter habentur per gratiam habitualem. Ad *Concil. cit.* concedo, non posse iustificatum sine speciali auxilio in accepta iustitia perseuerare: doceo enim requiri gratiam habitualem ad vitanda omnia mortalia; nec excludo auxilium speciale, sed tantum affirmo, hoc non dari existenti in mortali. Ad rationem *Duran.* concedo gratiam habitualem formaliter non ponere, nisi efficaciam & dignitatem ad merendum; consequenter verò & radicaliter, ratione habituum supernat. & auxiliorum vberiorum, quæ secum affert, ponere etiam potentiam perfectè operatiuam: quam sicut priuatio gratiæ consequenter tollit, ita oppositus habitus consequenter ponit. Ad *Minor.* concedo, existentem in mortali, non priuari omni auxilio gratiæ actualis, quia non priuatur auxilio sufficienti, priuari tamen in pœnam peccati auxilio actuali su-

perabundanti, defectu cuius redditur moraliter impotens ad euitandum longo tempore nouum mortale. Hinc patet ad *cit. Triden.* quia cum peccator non careat omni auxilio gratiæ, interdum excitatur aliquo impulsu Spiritus Sancti.

Sequitur, non posse iustum absque speciali privilegio, quod solum B. Virgini concessum creditur, vitare omnia venialia. 1. pars definita est in *Triden. 6. sess. can. 23.* Ex *Eccl. 7.* Non est homo iustus in terrâ, qui faciat bonum & non peccet. *Proverb. 24. 1. Ioan. 1. & c.* Fundam. auxilia, quibus de facto vitantur omnia venialia collectiue, nulli iusto vitari debentur, cum excedant ordinarium modum operandi cuiuscunque iusti viatoris: debent enim huiusmodi auxilia naturam à fomite sanare, ne sæpè contra rationem à sensu præuenta in peccata surreptitiè dilabatur. Qui modus operandi, vt per se patet, excedit ordinarium statum iusti viatoris. Scripturæ autem cum vniuersaliter testentur, omnes quantumuis iustos & sanctos in hac vita peccare, nemo ab hac vniuersali lege eximitur, nisi B. Virgo, propter dignitatem diuinæ maternitatis, quæ vt fuit singulare priuilegium supra puras creaturas, ita debuit cum illo hoc aliud annexi, ne Regina Angelorum, haberet subditos sanctiores se; sc. Angelos, qui nec venialiter peccauerunt, vt ex 2. Tomo suppono.

Cæterum cum morali impotentia ad omnia collectiue, non repugnat moralis libertas ad singula distributiue: idque ob instabilitatem voluntatis in re cõoperando: quæ infirmitas non est penes singula distributiue, sed penes omnia collectiue. Hæc enim includunt determinatum aliquod tempus, quod necessariò requirit operandi instabilitas. Nam instabilis dicitur, qui eundem operandi modum pro quolibet instanti ad certum tempus non seruat: Vnde necessariò requirit plura temporis mometa.

Conclusio nostra declaratur *Ioan. 8. Qui facit peccatum, seruus est peccati*, non eius tantum, quod commisit, à quo qui deuictus est, huic & seruus additus est, sed alterius & alterius, quorum necessitatem moralem incurrit, & miseram catenam trahit, nisi commissum detestetur: vt *August. l. 8. confess. c. 5. Suspirabam ligatus non ferro alieno, sed meâ ferrea voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & cõstrinxerat me. Quippe ex voluntate peruersâ facta est libido, & dum seruitur libidini facta est consuetudo: & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas*, moralis scilicet; quibus quasi ansulis sibi innoxis, vnde catenam appellauit, tenebat me obstrictum dura seruitus. Huc eiusdem interrogatio reuocatur *Epist. 107. Responde, quomodo per vires naturæ ad declinandum à malo omni, & faciendum bonum vita æterna dignum liberum moraliter habemus arbitrium, quando erat sub potestate tenebrarum*, peccato mortali obnoxium? Vnde nos sic Deus eruit, per gratiam vtrique habitualem, ipse vtrique liberum etiam moraliter fecit, quod ante non nisi physicè liberum erat, nedum per vires proprias, sed gratiæ sufficientis.

SECTIO VIII.

An præter gratiam habitualem homo indigeat alio auxilio ad bene operandum & perseuerandum?

Quæritur 1. An etiam necessaria sit gratia actualis ad bene recteque operandum; aut saltem, an possit cum solâ habituali bonum aliquod homo

351.
Non potest iustus absque speciali priuilegio, vitare omnia venialia.

Regina Angelorum, haberet subditos sanctiores se; sc. Angelos, qui nec venialiter peccauerunt, vt ex 2. Tomo suppono.

352.
Conciliatur libertas ad singula.

351.

354.
Duplex diffi.

345.
Obijciat

Prob. 1.

2.

3.

346.
Gratia habitualis sanans naturam infirmitatem in ordine ad operandum radicaliter & consequenter.

347.
Ad 1.

348.
Ad 1.

349.
Ad 3.

350.
Ad Triden.

homo præstare, quod sine illâ præstare non posset.

2. An auxilium speciale distinctum ab ordinario, quod præstatur à Deo omnibus iustificatis; necessarium sit ad finalem perseverantiam.

354. *Prima*
 DICO 1. Homo iustificatus, præter gratiam habitualem, indiget tum ad opera supernatur. gratiâ actuali per modum concursus, & gratiâ excitante per modum principij moraliter adiuuantis: tum ad omnes, & singulos actus difficiles virtutum moralium auxilio aliquo præueniente. Est *S. Th. 1. 2. q. 109. art. 6.* eo quod per solum donum gratiæ habitualis infirmitas naturæ non perfecte sanatur. *Intellige cum Caiet. & Scot.* non de singulis operibus moraliter bonis, tentationibusque superandis, sed tum de omnibus operibus supernat. tum de moralibus difficilioribus, tentationibusque; grauioribus vincendis, vt *sess. 3. 4. ex Araus. II. can. 10. Adiuutorium Dei, etiam renatis ac sanctis semper est implorandum, vt in bono possint opere perdurare. Trident. sess. 6. can. 22. & cap. 16. Christus tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, in ipsos iustificatos iugiter virtutem influit, que virtus bona eorum opera semper antecedit, & comitatur, & subsequitur;* sc. auxilium præuenientis, & adiuuantis gratiæ; quarum illa antecedit ab bonum inuitando, hæc comitatur ad liberum consensum cum voluntate cooperandû; subsequitur ad operis executionem impellendo. *August. de nat. & gra; cap 26. sicut oculus corporis etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adiutus non potest cernere: sic homo etiam perfectissime iustificatus, nisi aeterna luce iustitiæ diuinitus adiuuetur, recte non potest viuere. Sanat ergo Deus, non solum vt deleat quod peccauimus, sed vt præstet etiam, ne peccemus.*

359. *Ratione prob. de actuali*
 Prob. de gratiâ actuali per modum concursus ad opera supernat. Etiam si gratia habitualis per se ipsam, vel per suos habitus supernat. actiue ad ea concurrat, adhuc opuse est concursu supernat. Dei, vt causæ vniuersalis in ordine gratiæ. Vt enim nullus effectus naturalis fieri potest absque concursu naturali Dei; ita nullus effectus supernat. quoad substantiam fieri poterit absque concursu supernat. eiusdem. Prob. De gratiâ excitante per modum principij moraliter adiuuantis. Cùm hæc sit prima sancta cogitatio, & pia affectio, quæ voluntatem quasi torpentem excitat & ad bonum impellit, esse nequit à gratiâ iustificante: quæ cùm sit habitus, ex se vim non habet excitandi, sed solum cooperandi cum voluntate, quoties ab alio excitata operari voluerit, vt cæteri habitus. Eadem ratio probat ad opera moralia difficilia, tentationesque grauioribus peruincendas, necessarium esse aliquod auxilium gratiæ præuenientis, saltem ordinis naturalis; quale necessarium est extra statum iustificationis: natura .n. per solam gratiam iustificantem non redditur propensior ad operandum, quàm foret sine illâ. Sequitur, præciso auxilio gratiæ mouentis, non magis esse ad bonum procliuem hominem iustum, quàm peccatorem; pariter enim carent proximo principio moralis ad operandum, quo homo fit proximè potens, & ad bonum propensus. Cùm enim habitus non inclinet proximè potentiam ad operandum, nisi posita sufficienti excitatione ex parte intellectus, hæc præcisâ, tam peccator, quàm iustus erunt æqualiter ad bonum propensi: eâ posita, ex parte potentia habilior ad rectè operandum erit iustus, propter habitus propensionem, seu inhærentis iustitiæ. Imò quia per iustitiam, & virtutes infusas est habitualiter conuersus ad bonum in communi, poterit cum eadem cognitione boni moralis, naturaliter excitatâ,

Tom. 3. De Fine.

efficere aliquod opus moraliter bonum, quod cum eadem cognitione extra statum iustificationis moraliter non posset: *Iuxta 3. can. Mileui.* quod definitur, gratiam, quæ per Christum iustificamur, non solum valere ad remissionem peccatorum, quæ iam commissa sunt, sed etiam ad adiutorium, vt non committantur. Quia videlicet gratia iustificans non solum valet, ne committantur peccata ratione auxiliorum actualium, quæ secum connaturaliter affert, sed etiam ratione sui, conuertendo subiectum habitualiter ad bonum, & per consequens habitualiter auertendo illud à malo.

DICO 2. Ad finalem perseverantiam in bono, præter auxilium de lege ordinata debitum iustis, requiritur vberius auxilium & specialis protectio Dei. *S. Doct. 1. 2. q. 109. art. 10. & videtur Trident. sess. 6. can. 22.* vbi definitur, iustificatum sine speciali auxilio non posse in acceptâ iustitiâ perseverare. Quod per speciale auxilium intelligat donum supra commune auxilium connaturaliter debitum iustis, constat *ex cap. 13.* ex quo iste canon desumptus est: vbi Concilium docet, hoc perseverantiæ donum aliunde haberi non posse, nisi ab eo, qui potens est eum, qui stat, statuere, vt perseveranter stet. Vbi particula taxatiua, *nisi*, aperte denotat hoc donum excludere omnem ab homine iusto, cui confertur, connaturalem exigentiam, quam excludit commune auxilium debitum iustis ratione inhærentis iustitiæ. Forè hac de causa idem *can. 16.* appellat illud *magnum perseverantiæ donum.* Hoc confirmat quotidiana Sanctorum petitio, *Et ne nos inducas in tentationem.* Ex quâ colligunt Patres, hoc esse peculiare donum Diuinæ largitatis; & ad illud impetrandum maximè valere assiduam orationem, quâ, *teste Trident. sess. 6. cap. 11.* iubemur petere, quod ex nobis non possumus, vt adiuuemur facere, quæ ex nobis non possumus.

Prob. 2. tale auxilium & protectio non debetur iusto ratione inhærentis iustitiæ, vel alterius supernat. habitus: 1. quia de facto huiusmodi auxilium non datur omnibus iustis: nullo igitur iure ijs debitum est: aliàs .n. statim ac iustificati essent, iure connaturalitatis in bono confirmarentur: & donum confirmationis in gratiâ, quod Deus paucis concessit, non esset speciale priuilegium. 2. gratia viatoris est habitus subiectus libertati creaturæ, datus illi ad rectè operandum, dependenter à libero arbitrio; quod etiam per habitum gratiæ sanctificatum, manet mutabile ad opposita. Est enim proprium gratiæ consummatæ comprehensoris, dari vt principium physicè operans independenter à liberâ voluntate beati, saltem circa primarium obiectum; vnde connaturaliter exigit continuam perseverantiam in bono. Vt indicat *Trident. sess. 6. cap. 13. Formidare debent*, loquens de iustificatis, *scientes, quod in spem gloria, & non dum in gloria renati sunt.* Alia ratio *S. Tho. cit. qu. 109. art. 9.* nullus habitus huius vitæ aufert ab intellectu ignorantiam, vel ab appetitu rebellionem: ergo nullus hominem confirmat in bono. Potissima enim radix variabilitatis humani arbitrij, est ignorantia, & infirmitas: ratione illius sæpe male eligimus; ratione huius, quæ bene elegimus, exequi plerumque non valeamus. Confirm. perseverantia, vt *cit. qu. art. 10.* definit *S. Tho.* est continuatio boni vsque ad finem vitæ: ad hanc autem necessaria est peculiaris protectio Dei, quæ & omnia extrinseca impedimenta, & occasiones ad malum prouocantes, tollantur, & interna auxilia ad bonum efficaciter inuitantia, iugiter conferantur.

Obijciat 1. Quilibet iustus cum ijs duntaxat auxilijs,

359. *Secunda diffc.*

360. *Probatur ratione.*

A priori

361. *Probat S. Thomas.*

Definitur persever.

361.

Inustus habet morale potentiam ad persever. in singulis occas. distribuitur.

363.

auxilijs, quæ sibi debentur ratione gratiæ iustificantis, habet moralem & proximam potentiam perseverandi in bono: cum quibus potest omnia & singula peccata mortalia vitare; ergo non requiritur vberius auxilium. Resp. iustum cum ordinario auxilio habere quidem moralem eam potentiam in singulis occasionibus distributivè, non in omnibus collectivè: ad quod opus est vberiore auxilio gratiæ, vel interioribus mouentis per crebras congruasque cogitationes, vel exterioribus protegentis per remotionem occasionum & impedimentorum.

Obijc. 2. Iure filiationis, & hereditatis debetur iustis auxilium finalis perseverantiæ. Confir. saltem hoc debetur prædestinatis, qui iure prædestinationis postulant finalem perseverantiam in accepta iustitiâ. Resp. neg. antec. iure enim filiationis, & hereditatis ad gloriam, solum debetur iustis, ut in singulis occasionibus possint perseverare. Ratio: tam filiatio adoptiva, quam hereditas viæ, est filiatio & hæreditas inchoata dependens à libero arbitrio mutabili creaturæ, non perfecta & consummata. Ad confirm. nego, in prædestinatis esse intrinsecum donum, ratione cuius connaturaliter illis debeat hoc speciale auxilium ad finalem perseverantiâ. Dicitur autem tale auxilium illis debitum, non ratione doni intrinsec. sed ratione decreti diuini, quod quia mutari non potest, ex necessitate suppositionis, illis tale auxilium confertur.

364.

Obijc. 3. Ex *Mstenit. can. 3.* ubi definitur gratia, quæ iustificamur, non solum valere ad remissionem peccatorum, sed etiam ne iterum illa committantur: porro iterum peccata non committere, est perseverare. Sed gratia, quæ iustificamur, est habitualis. Resp. gratiam iustificationis ex se sufficientem esse ad perseverandum; verumtamen ratione subiecti variabilis, dependenter à cuius arbitrio illa datur, non est moraliter & proximè potens ad talem effectum absque vberiori auxilio. Nec eodem modo Concilium voluit, eam valere ad remittenda, atque ad vitanda peccata: nam peccata remittit se solâ formaliter: præstat, ne peccata committantur, efficienter dependenter à liberâ cooperatione subiecti.

Prædestinatis debetur auxilium ad persever. ratione decreti.

365. Externa protectio peculiare beneficium

Obijc. 4. Sæpè accidit, ut vnus statim post iustificationem repentinâ morte rapiatur: alius post multa bona opera in peccatum incidens moriatur: at qui mortuus est in gratia, non accepit maius auxilium, quod non accepit ille, qui damnatus est. Resp. neg. minor. nam quod maius signum specialis protectionis Dei, quam eo tempore hominem ad se vocare, quo dignus est paterna hereditate & gloriâ diuinâ? Neque .n. hoc peculiare beneficium spectandum tantum est penes internas motiones, sed etiam penes protectionem extrinsecâ, qua vel omnino tollantur, vel ita attemperentur pericula peccandi, ut non nisi viribus gratiæ & liberarbitrij commensa occurrant.

366. Discrimen heresis Pelag. & veritatis Cathol.

Hinc elucet, quantum hæc catholica sententia à Pelagij errore distet, qui volebat, hominem sine gratia solum naturæ viribus posse omnia Dei mandata seruare, remissionem peccatorum mereri, ab infidelitate ad fidem conuerti, fidei augmentum acquirere ac perseverantiam; neque ad hoc orationibus indigere: interna gratia erat ei natura seu liberarbitrij nuda facultas, nec aliam agnoscebat creatoris gratiam, nullis meritis datam, sine qua nihil æterna gloria dignum facere possimus, nullam Spiritus S. inspirationem aut illuminationem, quæ voluntatem moueat, saltem necessariam absolutè (gratiæ genus aliquod ad facilius operandum requisisse Pelagium probat Petanius lib. vno

de Pelag. her. c. 9.) nullum actualem impulsum, qui eius deiectas vires corroboraret: externam duntaxat Christi gratiam prædicabat, legem scilicet, doctrinam, exempla Christi, quibus facultas arbitrij iuuatur, licet illa in ipsum velle nihil influant. Catholici contrâ, præter habituales gratiam, actualem agnoscunt, quæ intelligentiam intimè illustret, voluntatem permoueat, infirmasque eius vires corroborando, ipsam operandi virtutem, ipsamque operationem conferat, sic tamen ut ipsi gratiæ excitanti ac permouenti liberum arbitrium dissentire possit, eamque abijcere, si velit, iuxta *Trident. sess. 6. can. 4. & 5.*

SECTIO IX.

An necessaria fuerit gratia ad bene operandum, tentationesque vincendas in statu naturæ integræ, quid in pura statu?

Prima sent. docet, nullum opus virtutis moralis efficere, nullamque tentationem vincere potuisse hominem in statu naturæ integræ, absque speciali auxilio Dei: *Grego. in 2. dist. 29. qu. 1. art. 1. concl. 2. Capreo. ar. 1. concl. 4. Vasqu. 1. 2. dist. 193. ca. 3. Fundam. Vasquez, vt scilicet 3. natura rationalis, cum sit indifferens ad bonum & malum, indiget extrinseca applicatione ad hoc, vel illud genus cogitationis. At iure creationis non debetur potius congrua, quam non congrua ad bonum cogitatio: ergo semper erit speciale beneficiû à creatione distinctum congrua cogitatio ad bonum. Confir. licet voluntas humana, semel à Deo mota cogitatione congruâ, possit se ipsam mouere per consultationem & electionem ad alios actus; quia tamen omnis consultatio & electio in primum motum reuocari debet, idèd omnia opera bona, quæ primus homo in illo statu integritatis naturæ fecit, à primâ illâ motione, quâ gratuitò à Deo præuentus fuit, ortum habuerunt. Idem à fortiori isti authores docent de homine, & Angelo inpurâ naturâ conditis.*

Secunda sent. affirmat, potuisse hominem in statu naturæ integræ per sua naturalia quodlibet bonum, suæ naturæ proportionatum, operari, quale est omne bonum virtutis acquirat, diligere Deum super omnia, ut authorem & finem naturæ, implere omnia mandata legis naturalis, abstinere ab omnibus peccatis, illis contrarijs, atque in huiusmodi bono perseverare: *S. Tho. 1. 2. qu. 109. art. 2. 3. 4. 8. & 10. Caiet. ar. 2. & 4. Sylui. cis. q. Duran. in 2. dist. 29. q. 1. Sor. lib. 1. de nat. & gra. c. 6. à qua sent. vt propof. 2. affirmat Satus, nullus Theolog. dissentit.*

D I C O 1. Homo in statu naturæ integræ nullum poterat opus æternæ vitæ meritorium proprijs viribus efficere. *S. Doct. 1. 2. qu. cit. ar. 2. & c. Fundam. opus æternæ vitæ meritorium excedit vires naturæ creatæ. Vt .n. illud sit meritorium, ordinari ac dirigi debet in finem supernat. quem viribus proprijs absque speciali auxilio creatura rationalis attingere nequit quocumque in statu.*

D I C O 2. Homo in statu naturæ integræ, præciso omni auxilio indebito, per solas vires naturales poterat singulas veritates naturales, tam speculatiuas, quam practicas, non tamen omnes, sine speciali auxilio cognoscere. Assertionis 1. pars constat: quoniam si eas potest homo lapsus absque speciali auxilio, multò probabilius eas cognoscere poterat homo in statu naturæ integræ, in quo multò plura & aderant adiumenta, & aberant impedimenta ad eas singillatim cognoscendas.

367. Fund. Vasqu.

Confirma.

368.

369.

Sent. de fide: & comunis

370.

371.
Sine specia-
li auxilio
non potuis-
set omnes
veritates
naturales
cognoscere.

Posterior prob. nam præcisâ peculiari prote-
ctione, quâ Deus hominem in eo statu seruasset
immunem ab omni malo, tam corporis, quàm
animæ, si à statuta lege non deuiasset, ex vi illius
status, quantumuis integri & perfecti, intellectus
hominis remanisset eodem modo errori expositus
sicut nunc. Nec naturæ integritas illum confir-
mabat in vero, sed tantùm ei subijciebat appetitum
inferiorem, vt cum facilitate ratio potuisset natu-
rales veritates indagare: tamen in eo statu plures,
citiùs, certiusque ob perfectam subiectionem app-
etitûs inferioris ad superiorem, veritates natura-
les cognoscere potuisset.

372.

DICO 3. Homo in statu naturæ integræ absque
speciali auxilio, cū solo concursu generali, poterat
& quodlibet bonum, etiam arduum virtutis ac-
quisitæ efficere, & Deum super omnia vt autho-
rem naturæ dilectione naturali diligere, & singula
præcepta naturalia seruare, & quodcunque pecca-
tum, tentationemve contra ius naturæ vitare: non
tamen omnia aut bona virtutis moralis præstare,
aut præcepta naturalia seruare, aut peccata tenta-
tionemve contra ius naturæ euincere. Prior pars est
August. de bono perseu. ca. 7. *Qui non infertur in tenta-
tionem, non discedit à Deo. Non est hoc omnino in vi-
ribus liberi arbitrij, quales nunc sunt: fuerat in homi-
ne antequam caderet. Quòd loquatur de potentiâ,
præcisâ gratiâ, constat ex sequ. Quæ tamen libertas
voluntatis in illius prima conditionis præstantia quan-
tum valuerit, apparuit in Angelis, qui diabolo cum
suis cadente, in veritate steterunt. Et paulò post, Post
casum autem hominis, non nisi ad gratiam suam Deus
voluit pertinere, vt homo accedat ad eum, neque nisi ad
gratiam suam voluit pertinere, vt homo non recedat ab
eo. Vbi apertè fatetur, id quod nunc gratiâ Dei
præstare possumus, per vires arbitrij præstare po-
tuisse primum hominem. Et lib. 3. Hypogn. principio:
Pelagianis, qui dicebant, hominem per liberum
arbitrium, vt per se sibi sufficientem implere quod
velit, Respondemus, inquit, neminem posse per se sibi, id
est, per liberum arbitrium sufficere implere quod velit.
Rectè dicimus nisi Protoplastum solum potuisse, cū
voluntas liberi arbitrij fuisset sana eidem ante culpam.
Vnde cū lib. de correptione. cap. 11. docet, vt primus
homo posset in bono perseverare, habuisse ex adiutorio
gratiæ, intelligendus est, vel de adiutorio
originalis iustitiæ, quatenus sensum rationi subij-
ciendo voluntatem potentem reddebat ad singula
opera moralia distributiue: vel certè de adiuto-
rio gratiæ ad omnia collectiue. Quæ posterior ex-
positio magis quadrat textui. Docet enim, sine hoc
adiutorio neque Angelum, neque primum homi-
nem culpabiliter cecidisse, quia sine illo legem
seruare non potuissent. Hoc autem intelligi non
potest de lege naturali distributiue accepta: nam
ad illam distributiue seruandam tam Angelus,
quàm primus homo habebat etiam per aduersa-
rios potentiam antecedentem, sufficientem ad cul-
pabilem transgressionem. Intelligendus igitur est
de vniuersa lege, prout etiam includebat præcepta
supernat. quorum tantùm transgressio non fuisset
primo homini, absque adiutorio gratiæ culpabilis.*

174.
Prob. 2.
prima pars
rationis

2. Ratio ob quam nunc homo eget peculiari
auxilio per Christum ad singula hæc bona mora-
lia ardua naturæ proportionata, est, quia, præua-
lente appetitu sensitivo circa sensibilia, non per-
mittitur ratio agere iuxta suam naturam circa ob-
iectum honestum illud efficacius voluntari propo-
nendo. Vnde ac honestè operandum contra sen-
sus inclinationem eget auxilio speciali, quo sensus
inclinatione repressâ, circa suum obiectum agere

Tom. 3. De Fine.

finatur: remoto igitur impedimento ex parte sen-
sus, gratiâ per Christum collatâ in ordine ad opera
moralia, homo statim ex se, absque alio auxilio in-
debito, fit moraliter potens ad operandum quod-
cunque bonum, suæ virtuti proportionatum. At
hoc præstabat illius status integritas: ergo cum so-
lo concursu generali, poterat homo in eo statu
Deum authorem naturæ super omnia diligere,
tentationes etiam graues, non quidem internas,
quæ in eo statu ob naturæ integritatem nullæ fuil-
sent, sed externas à dæmone propositas contra
præcepta naturalia prouocantes, superare.

Posteriorem partem 1. colligo ex Araus. can. 375.
19. *Natura humana, etiamsi in illa integritate, in qua 2. Pars con-
est condita, permaneret, nullo modo se ipsam creatore et. prob.
suo non adiuuante, seruaret.* Seruasset autem se ipsam,
si absque peculiari adiutorio gratiæ potuisset sin-
gula & omnia præcepta iuris naturalis, tentatio-
nesque contra illa vitare: cū enim præcepta su-
pernat. sint positua, non obligant ad semper, sed
rarissimè, & non nisi in certis casibus. ergo singula
& omnia præcepta naturalia, tentationesque contra
illa, superare potuisset saltem ad longum tempus,
donec præceptum aliquod supernat. occurreret.

Prob. 2. integritas illi status, seu mentis vigor,
vt Caiet. loquitur, quamuis, subijciendo sensum
rationi impedimentum tolleretur, vt appetitus su-
perior expedite tenderet iuxta suam naturalem in-
clinationem in bonum honestum, non tamen tol-
lebat intrinsecam variabilitatem, mutabilitatemve,
quam homo habet ex eo quòd indifferens est
ad vtrumlibet, etiam positum omnibus ad agendum
requisitis: & ex eo quòd regulatur ab intellectu,
varia motiua sibi proponente. Quo fit, vt opus es-
set ei nouum beneficium omnino gratuitum, &
priori minimè debitum, quo in singulis occasio-
nibus intrinseca illa creatæ voluntatis mutabilitas
per continuata auxilia, & peculiarem proteccio-
nem Dei stabiliretur & quasi ad eundem operandi
modum semper moraliter determinaretur, vt à
peccato se immunem seruaret, saltem ad longissi-
mum tempus. Dupliciter enim potest creatura ra-
tionalis ab intrinseco mutabilis in bono confirmari,
aut per continuata auxilia & congruas cogita-
tiones in singulis occasiõibus oblatas, aut per cla-
ram visionem Diuinæ essentia: quod excedit exi-
gentiam naturæ rationalis etiam integræ.

Confirm. non plùs præstitisset illa integritas natu-
ræ in primo homine, quàm de facto præstat gra-
tia sanctificans cum ordinario auxilio illi debito in
homine lapsò: quod enim tunc præstabat subor-
dinatio sensus ad rationem, amouendo impedi-
mentum & motum indeliberatum sensualitatis,
quæ rationem præuenit; præstat nunc gratia exci-
tans, siue adiuuans, efficacius contra sensus incli-
nationem honestum proponendo.

Dices. Hoc non tam est non posse, quàm actu
non implere omnia præcepta: ergo licet homo in
statu naturæ integræ actu non seruasset singula &
omnia præcepta naturalia, dici tamen non potest,
ea seruare non potuisse. Resp. cū omnino in fal-
libile sit, positâ naturali mutabilitate creatæ volun-
tatis, hominem sine illo speciali dono superaddi-
to, aliquando incidere in aliquod peccatum, præ-
ceptique transgressionem incurrere, verè & prop-
riè, moraliter loquendo, homo dici potest impo-
tens ad ea omnia longissimo tempore seruanda: li-
cèt magis potens quàm homo lapsus in hoc statu:
sicut dicitur impotens peccator ad vitandum lon-
go tempore nouum mortale; & iustus cum ordina-
rio auxilio ad perseverandum in bono. Hæc enim

376.
Rationis
prob.

378.
Potentia
moralis ad
singula im-
potentia ad
omnia etiam
in statu na-
turae inter-
græ.

moralis impotentia ad omnia opera honesta moralia collectiue oritur ex intrinseca variabilitate voluntatis creatæ, quæ eadem fuisset in statu naturæ integræ, licet minor, propter subordinationem sensus ad rationem.

379. Ad sent. op. possit.
Ad fund. oppositæ sent. dico, non semper congruam cogitationem esse peculiare donum distinctum à conseruatione, præsertim quando illa non est ad obiectum supernat. nec datur intuitu finis supernat. & aliàs poterat ex causis naturalibus excitari. Vnde esto illa immediatè infundatur à Deo, non censetur distinctum donum à conseruatione, quia infunditur tanquam ab authore naturæ, suppleto defectum causæ 2. Nec obstat, quòd dono conseruationis illæso, infundere potuisset aliam non congruam: 1. quia esto possit aliquando negare congruam ad bonum morale, non tamen semper, saluo iure conseruationis, merito cuius creatura rationalis postulat aliquando honestè operari circa obiectum sibi proportionatum: 2. non propterea quòd Deus tribuat vni nobilius ingenium, cui saluo dono creationis, tribuere potuisset ignobilius, censetur illi distinctum à creatione donum conferre. Quia cum homo sit naturaliter capax vtriusque cogitationis tam congruæ, quàm non congruæ circa idem honestum, censetur pertinere ad idem beneficium conseruationis, licet maius respectu illius, cui congrua cogitatio infunditur,

381. Ad confir.
Ad confirm. si prima cogitatio congrua circa bonum virtutis moralis, non est distinctum donum à conseruatione, nec reliqua opera honesta moralia inde sequuta censenda erunt peculiaris dona gratiæ: cum omnia illa fundentur in primâ cogitatione naturaliter homini debita.

381. Longum & breue tempus distinctum natu ram integrâ lapsum quæ.
Obijcies 1. Ideò dixi *sect. 5.* non posse hominem lapsum viribus proprijs diligere Deum authorem naturæ super omnia, quia hic actus includit absolutum propositum & affectum seruandi totam legem naturalem, quam cum seruare non valeat homo, nec talem actum proprijs viribus elicere valebit: at neque in statu integro potuisset homo totam legem naturalem sine speciali auxilio seruare: ergo nec Deum authorem naturæ super omnia diligere. Resp. non ex eo tantum: homo enim lapsus, viribus proprijs neque ea omnia præstare posset, si ad breue tempus tota lex naturalis seruanda occurreret: At in statu integro potuisset viribus proprijs totam legem naturalem seruare, tentationesque omnes contra eam vincere, ad breue saltem tempus, si seruanda occurrisset; ac proinde potuisset eo instanti, quo dilectionis actum super omnia erga Deum eliciuisset, habere absolutum propositum illam seruandi, saltem pro breui tempore, quo illam seruare potuisset; etsi non ad longum tempus. Infero: ergo potuisset viribus proprijs æternam salutem consequi: sicut post breue illud tempus, quo totam legem naturæ seruasset, mori: cum igitur illi non fuisset debita pœna æterna, quia hæc non debetur, nisi mortaliter peccanti, debita fuisset æterna gloria. Resp. neg. sequel. vel enim talis homo conditus fuisset in statu integro simul cum gratiâ sanctificante, vt de facto conditus fuit; & tunc æternam gloriam consequutus fuisset, non per opera legis naturalis, viribus naturæ facta, sed per gratiam sanctificantem finaliter in eo persecrantem. Vel conditus fuisset sine gratiâ: & tunc vel fuisset ordinatus ad finem duntaxat naturalem; & post talem obseruantiam legis naturalis, consequutus fuisset beatitudinem duntaxat naturalem, ad quam consequendam non opus est gratia, vel operibus ex gratia profectis, cum illa con-

fistat in sola cognitione & dilectione naturali Dei authoris naturæ. Vel ordinatus fuisset ad finem supernat. per actus supernat. consequendum: & tunc non permisisset Deus illum mori, antequam vel operibus ex auxilio gratiæ factis æternam gloriam, vel per transgressionem alicuius præcepti æternam pœnam, sibi promeritus fuisset.

383. Obijcies 2. ex *sect. 6.* non potest homo in hoc statu diu præcepta naturalia seruare absque gratiâ iustificante consequente: ergo nec in statu naturæ integræ. Resp. id ibi dictum, non quia obseruatio horum præceptorum quoad substantiam per se sit dispositio ad gratiam; sed quia qui diu ea seruauit, & superat omnes tentationes contra illa, præuenitur peculiari auxilio Dei, sine quo non posset homo in hoc statu, neque quoad substantiam hæc ipsa præcepta naturalia contra omnes tentationes diu seruare. Quæ sit, vt Deus tandem spiritum contritionis illi infundat, quo iustificetur: eo enim sine illum peculiari auxilio ad hæc præcepta seruanda præuenit. In statu verò naturæ integræ, quia conaturale fuisset homini absque speciali auxilio, pro aliquo tempore naturalia præcepta contra tentationes implere, non necessariò ad ea seruanda præueniri debuisset peculiari auxilio Spiritus S. ac proinde talis obseruantia non fuisset certum signum, quòd Deus illi tandem suam gratiam collaturus fuisset, nisi fortè ea fuisset ad longum tempus, pro quo neque tunc potuisset homo sine peculiari auxilio illa seruare. Ratio autem quare Deus seruanti præcepta naturalia, ex speciali suo auxilio, collaturus tandem sit suam gratiam; non autem ea seruanti ex communi tantum & generali concursu, omnibus creaturis debito, ea est: quoniam bene vtenti speciali auxilio Deus non denegat aliud vsque ad iustificationis gratiam. At verò bene vtenti auxilio generali non est infallibile, Deum collaturum auxilium speciale: alioqui posset homo viribus proprijs ad gratiam se disponere: de qua difficultate *sectio sequenti.*

384. Quod supra perest de pura natura ad n. 13. etc.
Dico 4. Homo in pura natura constitutus posset & singulas veritates naturales speculatiuas, & multas etiam practicas cum solo generali concursu primæ causæ cognoscere. Fundam. vires in pura natura, & in hoc statu lapsæ, præciso auxilio supernat. sunt eadem: sed in hoc statu potest homo cum solo auxilio generali singulas veritates naturales speculatiuas, & multas etiam practicas cognoscere: ergo & potuisset in statu puræ.

385. Dico 5. Posset homo in pura natura conditus quodlibet bonum morale facile, imò & illud quandoque actu efficere: quia tale bonum physicè & moraliter est proportionatum: non tamen posset vel omne bonum morale facile collectiue, potentiâ morali, ex *sect. 4. & 5.* nec quodlibet difficile distributiue potentiâ morali; quia tale bonum includit grauem tentationem, quam, ex *sect. 4.* non valet homo proprijs viribus superare. Non posset tamen in eo statu positus Deum super omnia diligere: quia hic actus pro quolibet momento elicitus includit difficultatem, ab homine sine gratiâ moraliter insuperabilem. Quare ad suauem Dei prouidentiam pertinuisset, abundantiora auxilia intra ordinem naturalis prouidentia homini conferre, vt non solum physicè, sed etiam moraliter posset singula iura & præcepta naturalia seruare: quibus auxilijs indignum se reddidisset homo per mortale. Quo pacto potuisset homo à peccato resurgere, & à macula emundari, infra *disp. 33. sect. ult.*
Infero 1. illud genus prouidentia peculiaris, quo creatura rationalis ordinaretur ad suum finem

Providentia peculiaris, qua creatura rationalis ordinatur ad suum finem naturalem, non fuisset debita naturae.

nem naturalem, proximè & moraliter consequendum, non fuisse debitum vllâ ratione naturæ humanæ, sed merè gratuitum, & solùm debitum ex suppositione diuini decreti, quolibet statuisset illam ad suum finem natur. moraliter consequendum ordinare. Quod sic probatur. Nihil ex ijs, quæ vel ad intrinsecam constitutionem & requisita naturæ pertinent, per originale sublatum est: At ea auxilia, quæ nunc in statu naturæ lapsæ complent potentiam moralem in ordine ad actus morales difficiles virtutum acquiratarum, & grauestentationes superandas, non sunt debita, nisi ex meritis Christi, ex *sect. 4.* Igitur non sunt naturaliter debita, nec vllâ ratione à naturâ exiguntur; alioqui non darentur ex meritis Christi, intuitu quorum nihil datur, quod ad naturalem perfectionem debitam spectat: eo quòd, ex *August. epist. 90. & 105.* Christus non est pro nobis mortuus, vt conderemur, sed vt iusti & sancti essemus. Ratio: homini ex naturâ rationali, & sensitiuâ essentialiter constituto, illud tantùm auxilium debetur, quod consequitur connaturalem modum operandi talis naturæ: hic est, vt efficacius trahatur ad bonum delectabile mediâ cognitione sensitiuâ apprehensum, quàm ad bonum honestum mediâ intellectiuâ propositum. Cùm enim natura sensitiua plura habeat incitamenta ad bonum delectabile contra honestum, quàm rationalis ad honestum contra delectabile, fit, vt naturaliter efficacius auxilium postulet illa circa delectabile, quàm hæc circa honestum. 2. homini in pura natura condito cum mortali ex hac vita decedenti, debetur pœna æterna: sicut enim in tali statu decedens nunquam capax esset remissionis culpæ, cùm iam positus esset per mortem in termino extra viam, & statû remissionis: ita nunquam esset in eo statu remissionis pœnæ capax. hæc .n. perseverante, culpa iuxta leges iustitiæ vindicatiuæ remitti non potest.

387. Homini in pura natura cum mortali decedenti debetur pœna æterna.

Maior difficultas est, si homo in tali statu decederet cum solo veniali, aut sine vlllo merito, vel demerito, velut infans ante usum rationis. Alienum puto à diuina Clementia, eum, qui cum solo veniali decederet, punire pœnâ æternâ, ac æternùm naturali felicitate priuare. Vnde opinor in tali casu Deum peculiari prouidentie genere cum eo vsurum fuisse, vt post temporalem pœnam, illi remissurus fuisset veniale, nec seueriorem futurum fuisset Deum puniendis in pura natura conditis, quàm nunc ad gloriam eleuatis. De eo autem, qui sine vlllo vel merito vel demerito decessisset, idè proripus iudico, ac de illo, qui cum aliquo merito: cùm .n. naturalis felicitas suâ naturâ debita sit naturæ rationali, hoc ipso quo illa propter culpam plectenda non esset, felicitatem velut propriam perfectionem sibi debitam consequuta fuisset, loquendo de naturali essentiali: nam de accidentali non dubitò, quin perfectior felicitas intra gradum naturalis debita fuisset, ex iusto decreto Dei, illi, qui cum merito, quàm qui sine merito hinc discessisset: hoc .n. postulant leges iustitiæ distributiue diuinæ, quæ sicut nullum malum relinquit impunitum, ita nullum bonum relinquit irremuneratum.

388. Non cum solo veniali

389. Qui decessisset sine merito vel demerito

390. Naturalis felicitas

Si roges, quænam futura fuisset hæc naturalis felicitas? Ex *Philos. lib. 1. Ethic. cap. 8. & lib. 10. cap. 5. sine,* existimo futuram fuisse naturalem contemplationem causæ 1. & omnium attributorum Dei, quæ naturali lumine possunt ex productis effectibus cognosci, vnâ cum naturali dilectione eiusdem: vtraque .n. esset perfectio intra limites naturæ; nam cuiuslibet naturæ intellectuali naturaliter debita est abstractiua notitia causæ 1. Ad quam

connaturaliter sequitur amor Dei, præsertim si subiectum sit omni passione liberum, vt est rationalis creatura constituta in termino naturalis felicitatis. Quæ licet comparata cum clarâ visione, & amore supernat. Dei, censenda sit imperfecta, comparata tamen cum tali natura, cui nulla perfectior naturaliter obtingere posset, putanda est perfectissima, quantum iuxta naturalem capacitatem ipsius esse potest: qua satiaretur naturalis appetitus rationalis ipsius, & prudens animi desiderium quiesceret, eo quòd feliciorum statum perfectioris vitæ à se possibiliter obtinendum non agnosceret. Quinam autem fuisset locus talibus creaturis naturaliter beatis assignatus; an sola anima à corpore se iuncta, an totum compositum beandum esset, nil certi statui potest.

391. Fuisset perfectissima: recole dicta à n. 13.

SECTIO X.

An possit homo viribus proprijs ad gratiam se disponere?

Prima sent. affirmans, alioqui salus in nostra non esset potestate, contra *Ecclesi. 15. Ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi.* Hic error fuit Massilien. vt referunt *Prosper & Hilar. in Epist. ad August.* quorum author fuit *Cassian.* vt constat ex *lib. 12. de instit. Cænob. cap. 14. & colla. 13. affirmantium,* contra *Pelag.* gratiam Dei absolutè nobis necessariam esse ad quæcunq; opera meritoria salutis; quatenus cõcedebant humanis viribus initium aliquod bonæ voluntatis, quod à nobis Deus, vt *Cassianus cit. coll. cap. 13. docet, Vel exigit, vel expectet, ne penitus dormienti, aut inertio dissoluto sua dona conferre videatur, occasiones quærens, quibus humana segnitia corpore discussa, non irrationabilis munificentia sua largitas videatur, dum eam sub colore cuiusdam desiderij ac laboris impartit; & nihilominus gratia Dei semper gratuita perseueret, dum exiguis quibusdam paruisq; conatibus tantam immortalitatis gloriam, tanta perennis beatitudinis dona, inestimabili tribuis largitate.* Quæ desideria & conatus non idèd requirebant, vt per se soli sine gratia sufficerent, & apud Deum æternæ gloriæ meritorij essent, sed vt Deus homines ad sua dona accipienda strenuos faceret ac diligentes. Vt propterea illa non nisi, *Volentibus, patientibus, querentibus, pulsantibus, laborantibus, desudantibus, currentibus, impartiat.* Eiusdem erroris censetur è Græcis *Chrylost. Cassiani Magister, ex homil. 27. in Genes. 17. in Ioan. & 12. in Epist. ad Heb. Augustinus, dum esset Presbyter, qui li. 1. retract. c. 24. ipsū, quo putabat donum fidei esse à nobis, retractat: consentire videntur *Alen. 1. p. qn. 28 memb. 3. ar. 1. & 3. p. qu. 61. me. 5. ar. 2. & 3. ad penult. argum. Albert. in 2. d. 28. art. 1. S. Tho. in 2. dist. 28. qu. 1. art. 4. ad 4. vbi docet, posse hominem, Ad fidem habendam se preparare per id, quod in naturali ratione est: exemplo hominis apud Barbaros educati, cui facienti quod in se est, Deus suam gratiam concedit: & qu. 14. de veris. ar. 11. ad 1. Si aliquis ductum naturalis rationis sequeretur in appetitu boni, & fuga mali, certissime est tenendum, quod ei Deus vel per internam inspirationem reuelaret ea, qua sunt ad credendum necessaria; vel aliquem fidei predicatorem ad eum dirigeret: *Scot. in 4. dist. 14. q. 2. §. de 2. Richar. in 2. dist. 28. ar. 1. q. 2. & q. 3. ad 3. & 4. Argen. in 1. dist. 41. q. vn. ar. 2. ad 2. & 3. Mayr. in 2. dist. 28. q. vn. Bacho in 1. dist. 41. ar. 2. §. 3. Rumbio in 2. dist. 28. q. 1. & qu. 2. §. Sed contra: Gabriel***

392. Error Massilien. quoniam.

393.

394. Respiciendo consentire videtur.

in 1. dist. 41. q. un. ar. 3. & in 2. dist. 27. q. un. ar. 2. concl. 4. & ar. 3. dub. 4. & dist. 28. q. un. ar. 2. & 3. & in 3. dist. 27. q. un. ar. 3. dub. 2. prop. 2. & in 4. dist. 14. q. 1. ar. 2. sine: Palat. in 2. dist. 29. dist. 2. vbi cum doto, 2. de nat. & gra. cap. 3. concedit remotam & indirectam, dispositionem: Durand. in 2. dist. 28. q. 5. quæ docet, posse hominem per bonum morale, solius naturæ viribus elicatum, ad gratiam se præparare, non tamen sine extrinsecâ providentiâ speciali Dei, qua omnia electorum opera ad ipsorum salutem diriguntur. Alensis, Richar. Sotus Palat. hanc dispositionem viribus naturæ factam, appellant impropiam, remotam, indirectam, non necessariam. Reliqui cum Scoto illam vocant meritum de congruo, & ex diuinâ duntaxat acceptatione, quod gratuitam & liberalem donationem, cui tantum repugnat meritum de condigno, non tollit. Fundam. axioma, *facienti quod in se est, Deus non denegat suam gratiam.* Congruum enim est, ut Durand. ait in 1. dist. 17. qu. 2. num. 14. *ut bene veni bonis natura Deus det bona gratia.*

395.
Discrepan-
ti auctores

396.
Speciales
sententiæ a
Molina.

Ex eodem fund. peculiarem sent. excogitavit Molina in concordia qu. 14. art. 13. dist. 10. docet enim facienti quod in se est ex viribus naturæ, Deum præstare esse per auxilia suæ gratiæ, ut tales conatus à nobis eliciantur, quales oportet ad salutem: *Non quod eo conatu homo dignus efficiatur talibus auxilijs, vllaque ratione ea promereatur, sed quoniam id obtinuit nobis Christus ob sua merita, ut quoties ex nostris viribus naturalibus conaremur facere quod in nobis est, præsto nobis essent auxilia gratia, quibus ea ut oportet ad salutem efficeremus; ut ea ratione dum essemus in via, semper in manu liberi arbitrij nostri posita esset salus nostra, per nosq. ipsos stare, quod ad Deum non converteremur.* Vnde iuxta hanc sent. initium salutis non est simpliciter à nobis, sed à Christo, qui suis meritis obtinuit, ut ad opera bona naturalia auxilia supernat. nobis darentur. Quare opera bona naturalia dici possent supernaturalia quoad modum.

397.
1. Funda-
mentum
Massiliens.

Fundam. Massilien. 1. ductum ex sacris oraculis, in quibus modò salus æterna humano tribuitur arbitrio, modò adiutorio diuinæ gratiæ, Zachar. 1. *Conuertimini ad me, & conuertar ad vos.* Fine orati. Hierem. *conuerte nos Domine ad te & conuertemur:* Ezech. 18. *Facite vobis cor nouum & spiritum nouum.* Eze. 11. *Dabo eis cor vnum & spiritum nouum tribuam in visceribus eorum, ut in præceptis meis ambulent.* Prouerb. 16. *Hominis est animam præparare, & Domini gubernare linguam.* Matt. 11. *Venite ad me omnes qui laboratis, & ego reficiam vos.* Et tamen Ioan. 6. dicitur. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* Roman. 7. *Velle adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio.* 1. Corinth. 15. *Gratia Dei sum id quod sum; & gratia eius in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboraui: non ego autem, sed gratia Dei mecum.* Cùm dicit, inquit cit. cap. 13. Cassian. laboraui, conatum proprij signat arbitrij. Cùm dicit, non ego, sed gratia Dei, virtutem diuinæ protectionis ostendit. Cùm dicit, mecum, non otioso neque securo, sed laboranti ac sudanti eam cooperatam fuisse declarat. Confirmat: interdum Deus laudat bona desideria hominis, quæ tamen ipse non inspirat: vt 3. Reg. 8. laudat desiderium Dauid ædificandi templum Domino, quod tamen ipse non inspirauit; cùm ibidem subiungat, *verumtamen non tu ædificabis domum nomini meo.* Cur autem Deus negasset opus; cuius ipse desiderium inspirasset? 2. Fundam. Humanum arbitrium in consequenda salute est liberum, vt constat ex cit. autho. vbi salus humano tribuitur

398.
2. Fund. ex
libertate
arbitrij

arbitrio: at nihil potest ei tribui, nisi quod ab ipsius pendet libertate: nec potest in consequenda salute esse liberum, nisi illam in sua habeat potestate: id est quatenus propriâ virtute efficere potest, vt Deus sibi gratiam ad salutem necessariam conferat. Confir. 1. alioqui frustraneæ essent adhortationes, monitiones, & orationes, quas sacræ litteræ nobis proponunt, & ad quas nos continuo excitant, si non solum perfectio, sed etiam initium salutis à solo Deo penderet. 2. Alioqui Deus esset acceptor personarum, contra Petrum Acto. 10. *in veritate comperi, quia non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente, qui timet eum, & operatur iustitiam acceptus est illi.* Sequela prob. si Deus suam gratiam vni potius, quàm alteri nullis meritis ex parte ipsorum expectatis, tribueret, esset personarum acceptor. 3. Potest vnus salutis initium alteri impetrare, vt de S. Stephano docent Patres, qui suis precibus initium salutis Paulo impetrauit: ergo à fortiori poterit illud ipsum sibi impetrare, cùm efficacior sit pro se, quàm pro alijs oratio.

399.
Confirmatio
triplex

400.

401.

402.

Secunda sent. negat, posse hominem viribus proprijs ad gratiam se disponere. Hæc sent. certa hoc tempore: ex antiquis docuerunt Henric. quod, lib. 8. qu. 5. S. Tho. 1. 2. q. 109. ar. 6. & qu. 112. ar. 2. & 3. Albert. in 2. dist. 28. ar. 2. Bonau. art. 2. qu. 1. Agid. qu. 1. art. 3. Capreo. qu. un. ar. 1. concl. vlt. Maior qu. 1. 5. Ex dictis, & alijs: & à fortiori sequitur ex sent. quæ docet, nullum actum moraliter bonum humanum arbitrium absque speciali auxilio efficere posse: cùm enim nulla possit esse dispositio ad gratiam, nisi per actum bonum; si nullum actum bonum potest homo propriâ virtute efficere, non poterit viribus proprijs ad gratiam se disponere.

Nota, dispositio ad gratiam est duplex: Physicaphysicè tantum hominem habilitat, vt facilius & promptius cum gratia cooperetur, sublatis impedimentis, quæ illum poterant à cooperando impedire: Moraliter aliqua ratione Deum mouet ad gratiam conferendam, sine qua illam non conferret, siue illum moueat vt meritum condignum, siue vt congruum: siue ex naturâ ipsâ operis, siue ex lege & voluntate Dei. His adnotatis,

403.
Duplex dis-
positio ad
gratiam.

D I C O 1. Non potest homo viribus proprijs condignè se ad gratiam præparare: est de fide: in quâ Catholici conueniunt. Assertio definitur in Trident. sess. 6. quoad gratiam iustificantem can. 3. *initium sine præueniente Spiritus S. inspiratione atque adiutorio hominem credere, sperare, diligere, aut penitere non posse sicut oportet, vt ei iustificationis gratia conferatur.* Quoad iustificationis exordium, definitur cap. 5. *iustificationis exordium in adultis à Dei per Christum Iesum præueniente gratia sumendum esse, hoc est ab eius vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis vocantur.* Præterea c. 16. definit, nulla opera sine Christi gratia Deo grata & meritoria esse posse. Igitur nulla dispositio, gratiam præcedens, gratiæ meritoria est. Fundam. vt opus sit condignè meritorium, debet esse eiusdem ordinis cum præmio: ex disp. vlt. nullum opus ex purâ naturâ profectum est eiusdem ordinis cum gratia: ergo nec condignè meritorium gratiæ. Minor prob. opus ex pura natura profectum nullum habet ordinem intrinsecum, nec extrinsecum ad finem supernat. gratia semper habet ordinem saltem extrinsecum ex speciali affectu & providentiâ Dei ad finem supernat.

404.

Duplex
gratia iu-
stificans &
iustific.

405.

D I C O 2. Non potest homo viribus proprijs de congruo ad gratiam se disponere. Censetur etiam de fide: & colligitur ex Arausic. 11. can. 3. 4. 6. & 25. vbi contra Massilien. definit, gratiam Dei non conferri ad inuocationem humanam, sed ipsam gratiam

406.
Aperit col-
lg. ex
Arausj. 11.

fam gratiam facere, ut gratiam ipsam inuocemus: nec Deum nostram expectare voluntatem, ut nobis suam gratiam conferat: nec gratiam conferri credentibus, volentibus, desiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, studentibus, petentibus, querentibus, pulsantibus, sed ipsam facere ut credamus, velimus, desideremus, &c. & quod in omni opere bono non incipiamus, & postea per Dei misericordiam adiuuemur, sed ipse nobis nullis præcedentibus bonis meritis, & fidem, & amorem sui prius inspirat. Et can. 7. definitur, nullum bonum per naturæ vigorem operari posse hominem, quod ad salutem pertinet. Atqui dispositio ad gratiam maximè ad salutem pertinet. In 9. & 20. statuitur, quoties bona agimus, Deum in nobis atque nobiscum, ut operemur, operari: sed dispositio ad gratiam est opus bonum ad salutem ordinatum: In 18. concedit, deberi mercedem bonis operibus, sed gratia, quæ non debetur, præcedit, ut fiant. In 22. docet, nihil de suo habere hominem, videlicet, quod ad salutem spectat, nisi peccatum. Ex *Trid. sess. 6. cap. 5.* ubi definit, non posse hominem sine gratia Dei liberâ voluntate coram Deo ad iustitiam se mouere. Neque ista saluant qui dicunt, opera bona moralia, naturæ viribus factâ, ad gratiam solum disponere ut meritum de congruo: nam non idè Concilium damnat omnia opera ad salutem spectantia ante gratiam, quia sunt gratiæ meritoria: sed quia nullum opus bonum ad salutem pertinens potest homo sine gratia efficere: cum tamen opus de congruo ad gratiam disponens, multum ad salutem pertineat: Siquidem ab eo sumeretur iustificationis exordium. Neque Massilienses contendebant, bona opera, quæ gratiam præcedunt, de condigno vel de congruo ipsam promereri; sed tantum volebant, illa præcedere tanquam initium aliquod imperfectum ex parte nostra, quod Deus deinde sua gratia iuaret, prouheret, ac perficeret; ut *Cassian. cit. collat. 13. cap. 13.* non sub titulo alicuius meriti, siue de congruo, siue de condigno, sed sub colore desiderij ac laboris fatetur, Deum gratiâ homini impartiri, *Ne penitus dormienti, aut inertis otio dissoluto sua dona conferre videatur.* Nec vllius meriti mentio in tota illa collatione fit.

Eadem veritas deducitur ex *Ioan. 6. Nemo potest venire ad me nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* In quo ponderat August. lib. 1. con. duas Epist. Pelag. cap. 19. verbum *Traxerit: Non enim ait, duxerit: ut illis aliquo modo intelligamus præcedere voluntatem. Quis trahitur si iam volebat? & tamen nemo venit, nisi velit. Trahitur ergo miris modis, ut velit ab illo, qui nouit intus in ipsis hominum cordibus operari, non ut homines, quod fieri non potest, nolentes credant, sed ut volentes ex nolentibus fiant.* Et lib. de Prædest. sanct. cap. 9. concludit: *Fides, à qua ipse initium salutis inchoari putat, & inchoata, & perfecta donum Dei est: & hoc donum quibusdam dari, quibusdam non dari, omnino non dubitet, qui non vult manifestissimis sacris literis repugnare.* Ex *Ioan. 15. sine me, inquit Christus, nihil potestis facere: ubi & August. lib. 2. con. duas Epist. Pelag. cap. 8. Non ait, inquit, sine me nihil potestis perficere, sed, facere. Nam si perficere dixisset, possent illi dicere, non ad incipiendum bonum, quod à nobis est, sed ad perficiendum, esse Dei adiutorium necessarium. Dominus enim cum ait, sine me nihil potestis facere, hoc vno verbo initium finemque comprehendit.* Confirmat testimonio Apost. ad Philipp. 1. qui Domini sententiam exponens, apertius, inquit, *utrumque distinxit dicens; quoniam qui in vobis opus bonum cœpit, perficiet.* Ex 2. ad Corinth. 3. non sumus sufficientes

cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est: Quo videtur *Arausic. can. 7. contra Massil.* ad probandum, omne salutis initium, quod à primâ sanctâ cogitatione sumitur, soli Deo tribuendum esse: & August. cit. con. duas Epist. Pelag. à fortiori infert, nullum bonum desiderium, nullum voluntatis motum ad salutem spectantem à libero arbitrio esse posse. *Nam cum minus, inquit, sit cogitare quàm cupere, potest enim homo cogitare bonum, quod nondum cupit, & proficiendo postea cupere, quod antea non cupiendo cogitauit, quomodo ad id, quod minus est, id est ad cogitandum aliquid boni non sumus idonei tanquam ex nobismet ipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est: Et ad id quod est amplius, id est ad cupiendum aliquid boni sine diuino adiutorio idonei sumus ex libero arbitrio?*

Prob. ex Patrib. inter quos August. & qui August. doctrinam profitentur, acerrimè illam contra impugnatores gratiæ defendunt. Prosper integrum liberum contra Cassia. Collat. conscripsit. In quo c. 26. docet, neminem propria virtute ad principia salutis eniti posse: *Sed agit hac occulta & potens gratia Dei, quæ domitis terrenarum opinionum, & operum mortuorum fauillis, terrorem obruti cordis exagitat, & desiderio veritatis inflammat, non ut inuicium hominem subigat, sed ut subiectionis cupidum faciat: nec ut ignorantem trahat, sed ut intelligentem sequentemque præcedat,* & lib. 2. de voca. Gent. cap. 8. *Datur unicuique sine merito, unde tendat ad meritum, & datur ante vllum laborem, unde quisque mercedem accipiat secundum suum laborem.* Fulgentius Epist. 6. ad Theodo. cap. 7. *Huius gratiæ adiutorium semper est nobis à Deo postendum: sed ne ipsum quod poscimus, nostris viribus assignemus: neque enim haberi potest ipse saltem orationis affectus, nisi diuinitus fuerit attributus. Ut ergo desideremus adiutorium gratiæ hoc ipsum quoque opus est gratiæ. Ipsa namque incipit infundi, ut incipiat posci: ipsa quoque amplius infunditur, cum poscentibus datur.* & lib. 1. ad Monim. cap. 8. *Eadem operatio gratiæ meritum hominis bonum & inchoat ad iustitiam, & consummat ad gloriam. Primo inchoans in homine voluntatem bonam.* Anselmus in 3. cap. 2. ad Corinth. *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, mouet: Attendant hæc verba, qui putant ex nobis esse fidei captum, & ex Deo esse fidei supplementum. Quis enim non videat, prius esse cogitare, quàm credere? nullus quippe credit aliquid, nisi prius cogitauerit esse credendum. Si ergo non sufficimus cogitare boni aliquid ex nobis; profecto nec credere sufficimus, quod sine cogitatione non possumus, sed sufficientia nostra, qua & credere incipiamus, ex Deo est.*

Bernardus tract. de gra. & lib. arb. fine, ex 2. ad Corinth. 3. & Philippen. 2. ostendit, non solum opera, sed ipsum bonum velle & cogitare, atque omne salutis exordium à Deo esse, qui immittendo bonam cogitationem nos præuenit; immutando malam voluntatem sibi per consensum iungit; ministrando & consensui facultatem. foris per apertum opus nostrum, internus opifex innotescit. A Deo ergo sine dubio nostra fit salutis exordium, nec per nos nec nobiscum. Vbi multa de effectibus gratiæ prosequitur scitu dignissima. Hierony. præter Epist. ad Celsiph. tres libros conscripsit aduersus Pelag. in quibus ostendit ad singula bona opera, ad salutem pertinentia, necessariam esse gratiam Dei.

Ambrosius lib. 10. Epist. Epist. 84. post medium hanc veritatem sic confirmat. *Us ergo misericordiam Dei quæramus, Dei misericordia est, qui ait: misererebor, cui miserus ero, & misericordiam præstabo, cui misericordiam præstitero. Unde mire per Ieremiam, idem Dominus manifestat, quod Dei gra-*

August.

411. Probatur ex Patribus.

413.

414.

415. Bernardus August. Sclator

416. Hieronym.

417. Ambrosius

tiam nemo praeueniat merito suo. Et infra: Cooperatores nos esse oportet gratia Dei, ut illam excitantem, iuuantem, locupletantem, & quotidie prouidentem vigilantem, & sobrie subsequamur: Non dixit: Praeueniamus. Gregorius lib. 18. moral. cap. 25. Hominis quippe meritum superna gratia non, ut ueniat, inuenit; sed postquam uenerit, facit: atque ad indignam mentem ueniens Deus dignam sibi exhibet ueniendo, & facit in ea meritum, quod remuneret, qui hoc solum inueniat, quod puniret. Quam sent. transcripsit Isidorus lib. 2. sent. cap. 5. Idem Grego. lib. 33. moral. c. 25. concludit: Nemo ergo Deum meritis praeuenit, ut tenere eum quasi debitorem possit, sed miro modo aequus omnibus conditor & quosdam praelegit, & quosdam in suis prauis moribus iuste derelinquit. Beda in 3. cap. 2. ad Corinth. circa medium sic hanc ueritatem expressit. Desiderare auxilium gratiae, initium gratiae est, de quo ait ille: & dixi: nunc capi: haec est mutatio dexteræ excelsi. Damascenus lib. 2. Fidei cap. 30. initio: Illud sciendum, uirtutem quidem natura nostra diuinitus inditam esse, Deumque ipsum omnis boni fontem atque auctorem esse, nec circa ipsius opem atque auxilium fieri posse, ut bonum uelimus, aut faciamus: ceterum nobis liberum esse uel in uirtute perflare. Deumque nos ad eam uocantem sequi, uel à uirtute abscedere. Intellegit per uirtutem naturæ inditam, non habitum uirtutis, sed habilitatē seu potentiam ad illam cum diuino auxilio exercendam. Quo sensu dixit August. lib. de praedest. sanct. cap. 5. tunc: Posse habere fidem, sicut posse habere charitatem naturæ est hominum: habere autem fidem, quemadmodum habere charitatem, gratia est fidelium.

418.
419.
420.
421.
Prob hac ueritas rationib. 1.

Prima ratio sit. Salus aeterna est purum opus gratiæ & misericordiæ, ut scripturæ, Concilia, Patres clamant. Repugnat puræ gratiæ & misericordiæ quodcuque debitum: igitur repugnat quodcunque meritum, uel initium meriti ex nobis praecedere. Omni .n. merito responderet aliquod debitum: cum nil aliud sit meritum, quam ius ad praemium: ius autem in promerente, debitum supponit in retribuente. Minor prob. donum purè gratuitum excludit omne debitum: quælibet enim ratio debiti, quantumuis minimi destruit puram gratiam, cum pura gratia nullam admittat rationem debiti. Vnde tantum minuitur de gratia, quantum miscetur de debito. Sed meritum de congruo supponit aliquod debitum, ortum ex operibus ipsius merentis: igitur tollit puram rationem gratiæ. Confirm. idem ex S. Thom. 1. 2. qu. 111. art. 1. ad 2. proprietates naturales non habent puram rationem doni, quia supponunt in naturam exigentiam ad illas, & consequenter debitum aliquod eas dandi ex parte Dei. Ergo nec salus aeterna haberet puram rationem doni, si ex parte nostra supponeret aliquod ius eam retribuendi ex parte Dei. Ita Paul. ad Rom. 4. docet, gratiam non imputari secundum gratiam, sed secundum debitum ei, qui operatur. Vnde hoc ipso quod ex operibus datur, amittit rationem gratiæ, ut idem testatur cap. 11.

422.
Ratio 2.
Secunda. Nequit homo proprijs uiribus se ipsum à massa perditionis discernere, à qua tamen se discerneret, si se ipsum proprijs uiribus de congruo posset ad gratiam disponere. Maior est Pauli 1. Corinth. 4. Quis te discernit? ubi loquitur de discretionem à massa perditionis ad salutem, ut omnes ferè Patres & Theologi exponunt. Anselmus, Quod ideo, inquit, dicit, quia de massa illius perditionis, que facta est ex Adam, non discernit hominem ut eum faciat uas in honorem, uel in contumeliam, nisi Deus. Minor prob. ad opera uiribus proprijs facta infallibiliter sequeretur gratia, per quam homo

discerneretur à massa perditionis ad salutem, à uase contumeliæ ad uas honoris. Igitur discretio hæc initium sumeret ab homine, non à Deo. Vnde contra Apost. non in Deo, sed in se ipso, qui proprijs meritis initium saluti dedit, gloriari posset.

Tertia. Aut Deus suam gratiam infallibiliter confert omnibus, & solis rectè operantibus ex uiribus naturæ; aut aliquibus tantum, ijsque solis; aut aliquibus, non tamen solis, quia uidelicet illam interdum confert etiam non rectè operantibus. Si primum: ergo initium discretionis ad salutem est ab homine. Si secundum: Ergo Deus suam gratiam non confert propter opera uiribus naturæ facta, saltem infallibiliter; alioqui semper illam propter talia opera conferret. Tertium quatenus dicit aliquibus gratiam conferri intuitu operum naturæ, non minus quam primum, damnatum est in Arausic. can. 8. contra Massil. qui ex Cassiano collat. 13. per 4. uisima cap. & Prospero, fatebantur, interdum Deum omnes nostros conatus praueuere: interdum uero eisdem conatus à nobis captos ulterius sua gratia prouehere: Et nunc quidem, ut ult. cap. ait, salutis inspirare principia & inserere unicuique bona uoluntatis ardorem: nunc uero ipsius operationis effectum & consummationem donare uirtutum, & nunc à ruina iam proxima lapsusque precipiti etiam inuitos, & inscios renouare, nunc autem occasiones & opportunitates salutis ingerere, ac precipites uolentesque conatus à lethalibus dispositionibus inhibere, & alios quidem uolentes currentesque suscipere, alios uero nolentes renitentesque pertrahere, & ad bonam cogere uoluntatem. Confirm. Vel bona opera, uiribus tantum naturæ facta, sunt ex se dispositio ad gratiam, uel ex lege & ordinatione dumtaxat diuina. Non ex lege, cum non constet nobis, nec per reuelationem, sed potius contrarium. Non ex se; cum ex se nullam habeat natura, cuiusque opera cum gratia connexionem, aut affinitatem, in qua naturalis dispositio ad formam fundatur. Humani corporis organizatio per se disponit ad animam spiritualem, etsi materialis, sc. prout est naturalis connexio proprietatis & naturæ, potètiarum & essentiarum: anima .n. ut forma corporis naturaliter exigit potentias, & organa materialia. Opera naturæ ex se nullam proportionem habent cum gratia, cum illa sint ordinis naturalis, hæc supernaturalis.

423.
Ratio 3.
Quarta. Sic moralis congruentia cur potius ex-pediuerit, gratiam non ex nostris operibus, sed ex mera Dei uoluntate inchoari: 1. propter maiorem ipsius gratiæ exaltationem, ut illam à solo Deo agnoscere, & pluris aestimemus, & nos à Deo in negotio salutis omnino dependentes cognoscamus: 2. propter maiorem cautelam & diligentiam in ea conseruanda: dum credimus, non semper illam, quando uolumus, in nostram habere potestate. Quo monemur ad Philipp. 2. ut cum metu & tremore nostram operemur salutem, seu continuam sollicitudinem, cum prima gratia à solo Deo pendeat. Ita Fulgen. epist. ad Theod. cit. Hæretici uiderint, quam malè eorum dogma huic Dei uoluntati congruat, dum omnia bona opera negantes, omnem auferunt ex humanis mentibus in salute conseruandam sollicitudinem.

424.
Confirm.
Deducitur, opera purè naturalia, neque esse causam, neque conditionem siue proximam, siue remotam gratiæ: non physicam causam; opus .n. naturale nullam uim habet producendi effectum supernat. non morale, ut probat: nec conditionem physicam ex parte Dei gratiam producentis; quia Deus ad producendam gratiam, ut pote agens infinitæ uirtutis, nulla eget conditione: nec ex parte subiecti;

425.
Opera naturalia non causa gratia

Nec conditio

subiecti; subiectum .n. recipiens gratiam, vel est substantia animæ, si sit habitualis, vel intellectus & voluntas, si sit actualis vel operatiua: neutra indiget opere bono naturali, tanquam conditione, vt gratiam recipiat, cum ex se vtraque sit apta obedientialiter recipere quodcunque donum supernat. nec est conditio moralis, quasi Deus statuerit gratiam non dare, nisi subiecto habenti opus bonum morale: hoc .n. ferè concidit cum causâ morali; nomine differt à sent. impugnata.

DICO 3. Potest homo viribus proprijs negatiuè tantum se ad gratiam disponere: *S. Tho. 3. con. gent. cap. 159.* Fund. negatiuè se ad gratiam disponere, est ex parte sua impedimentum non apponere, quo minùs Deus illam infundat: at potest homo viribus proprijs non apponere peccatum, quod est impedimentum, quo minùs Deus suam gratiam infundat: nam homo viribus proprijs peccatum vitare potest quodlibet saltem distributiuè, & quod grauem tentationem non includit. Quodd autem peccatum sit impedimentum, quo minùs Deus sæpè suam gratiam non conferat, constat de originali, propter quod sæpè Deus infantibus negat remedium baptismi: ergo à fortiori id sæpè facit propter personalia, negando gratiam, non sufficientem, sed efficacem & vberiore, vel ad tempus, non semper: Iuxta hanc conclus. intellige *Apost. 1. ad Timoth. 1. Misericordiam Dei consequutus sum, quia ignorans feci.* Vbi causam non positiuam, sed negatiuam suæ conuersionis assignat, ignorantiam, quæ sicut peccatum excusat, ita causam minuit, propter quam potest Deus gratiam negare.

Dices. Homini nullum committenti peccatum Deus infallibiliter suam gratiam confert: Ergo si potest homo proprijs viribus nullum committere peccatum, iisdem viribus poterit se ad gratiam infallibiliter habendam disponere. *Resp. 1.* neg. posse heminem viribus proprijs peccatum vitare omne collectiuè. *2.* Esto possit nullum committere peccatum, adhuc nõ est infallibile, Deum suam gratiam illi daturum: quia cum Deus libere velit suam gratiam conferre, cuiunque illam confert; adhuc nullo appposito peccato ex parte creaturæ, non sequitur, Deum infallibiliter suam gratiam collaturû: cum nec illam infallibiliter collaturus sit propter connexionem non peccati cum gratiâ, nec propter decretum vllum, quo Deus se obligauerit ad conferendam illam cuiunque peccatum proprijs viribus non committenti. Quare potest homo propria virtute apponere causam, propter quam Deus non conferat gratiam, cum peccatum ex se dignum sit, vt priuetur gratiâ; non potest autem propria virtute apponere causam, propter quam Deus conferat suam gratiam: quia nec opus, naturæ viribus factû, dignum est gratiâ; nec Deus propter illud decreuit infallibiliter suam gratiam conferre, vt ex *Concil. cit.* constat, sed ex mera suâ voluntate. *Vrges:* ex Scripturis habemus, Deum velle omnes homines saluos fieri, *1. ad Timoth. 2.* ergo habet Deus decretum dandi gratiam omnibus, præcipuè ijs, qui impedimentum non apponunt. Ergo ipsa non appositio impedimenti est causa positiuè mouens Deum ad dandam gratiam. *Resp.* concedo Deum habere decretum dandi gratiam omnibus, nego tamen ijs præcipuè, qui impedimentum non apponunt, sed iuxta beneplacitum suæ voluntatis, independenter à quacunque causa, vel conditione à nobis posita, tanquam à ratione mouente: alioqui non saluaretur perfecta ratio doni.

Sequitur, 1. posse hominem ponere physicum impedimentum, ne gratiam, saltem de lege & more ordinario recipiat: quia prima gratia, cum consistas in aliqua pia cogitatione intellectûs, & motu indeliberato voluntatis, physicè pender ab intellectu & voluntate subiecti recipientis, cum nequeat actus vitales produci sine effectiuo concursu potentia vitalis: atqui potest homo intellectum & voluntatem circa alia obiecta disparata & contraria continuo occupare, nunquam illas habiles præbendo diuinis inspirationibus, quæ de lege ordinata non infunduntur potentijs in consideratione aliorum obiectorum occupatis. *2.* non posse physicam habilitatem seu causam ponere, vt gratiam accipiat: quia physica habilitas ad gratiam, sunt potentia naturales secundum obedientialem aptitudinem, quæ non pendent à liberis actibus, cum sint proprietates necessariò fluentes à natura intellectuâli.

DICO 4. Potest homo viribus proprijs se disponere ad facilius, promptius, intensiusque cum gratia operandum. Fundam. potest homo viribus proprijs aliqua bona moralia faciliora exercere ex se. *3.* sed hæc physicè disponunt hominem ad facilius, promptius, intensiusque cum gratia operandum: cæteris .n. paribus, proprius & facilius operatur actus supernat. virtutum, qui antea se exercuit in actibus moralium, quàm qui se exercuit in actibus oppositorum vitiorum; ex maiori connexionione virtutum moralium cum supernaturalibus, quàm vitiorum. *Confir.* Qui se exercuit in actibus virtutum moralium, non solum caret habitibus vitiosis, qui potentias retardant, & impediunt ab actibus supernat. sed etiam habet aliquos habitus acquisitos virtutum moralium, qui potentias iuuant ad actus supernat. facilius, & promptius eliciendos. *Et ex August. de bono persener. c. 14.* vbi docet nobilius ac præstantius ingenium aptius esse cum gratia ad melius intelligenda, penetranda, & credenda mysteria fidei, cæteris paribus, seu cum eadem gratia: nec minùs ad operandum bonum supernat. conducit habitus acquisitus virtutis moralis, quàm nobilior potentia: ille .n. non solum concurrat tollendo à potentia impedimentum oppositi habitus vitiosi, sed etiam positiuè illam inclinando ad bonum morale, quod aliquam affinitatem habet cum bono supernaturali.

Quodd etiam disponat potentiam ad intensius operandum cum gratiâ prob. vel .n. gratia prouehit potentiam ad actum supernat. tantum quoad modum: & tunc habitus virtutis moralis effectiuè concurrat cum potentia ad talem actum: quæ proinde potentia cum habitu acquisito & gratiâ, intensiorem actum producit, quàm sine tali habitu produceret: vel gratia prouehit potentiam ad actum supernat. quoad substantiam: & tunc adhuc potest talis actus elicitus à gratia, cum potentia instructa habitu acquisito esse intensior, quàm elicitus à gratiâ cum potentia impedita opposito habitu vitioso: non quodd habitus ipse acquisitus physicè concurrat ad talem actum, sed quia potentia instructa habitu virtutis moralis magis expedita ad bonum vt sic, melius poterit vti auxilio gratiæ ad eliciendum actum intensiorem. Quæ maior actus intensio solum prouenit ab auxilio gratiæ, intensius operantis cum potentia melius disposita.

Iuxta hanc assert. intellige authores, qui docent, hominem viribus proprijs indirectè & remotè posse se ad gratiam disponere. Nam per habitum acquisitum virtutis moralis homo remotè & indirectè disponit se ad facilius & intensius operandum

427.
Negatiuè
disponit
se ad gratiam
homo

428.

Resp.

429.
Semper li-
bere confer-
re gratiam
vult Deus.

430.
Perfecta ra-
tio doni sal-
uatur.

431.
Ab homine
physicum
impedimen-
tum gra-
tia, non
physica ap-
titudò

432.

Potest homo
se disponere
ad facilius

433.

434.

435.
Et inten-
sius operan-
dum cum
gratiâ

436.

dum cum gratia: quia per eum non proximè & directè, sed remotè tantùm, & indirectè concurrat cum auxilio gratiæ ad actum supernat. qui vel ab intrinsecâ suâ entitate, si sit supernaturalis quoad substantiam; vel ab extrinsecâ voluntate & ordinatione Dei fundatâ in aliquâ perfectione indubitâ naturæ, si sit supernaturalis quoad modum, dirigitur in finem supernat. ad quem neque intrinsecè ex propria entitate, neque extrinsecè ex intentione operantis ordinatur habitus acquisitus virtutis moralis. Solum ergo iste habitus concurrat, vel ad entitatem physicam, & materialem actus, si sit ordinis naturalis, non ad moralem habitudinem, quam habet ex Dei voluntate; vel disponit voluntatem, vt facilius cum gratia operetur actum supernaturalem quoad substantiam.

437. *Dices.* Hinc sequeretur, dari aliquid, proprijs viribus acquisitum, quod non solum physicè concurrat cum gratia ad actum salutis meritorium, sed & ad ipsam rationem meriti: physicè .n. concurrere ad actum supernat. quoad modum, est causa illius maioris intensiois, quæ in tali actu non esset, si ad illum habitus acquisitus non concurreret, proinde est causa illius meriti, quod in maiori intensioe talis actus fundatur.

438. *At quis sit*
et currit
ad actum
meritorium

Resp. conced. sequel. quoad 1. partem: nullum .n. est absurdum, aliquid propria virtute acquisitum physicè concurrere ad materialem entitatem actus, salutis remotè meritorij. Nam si hoc necessariò concedimus potentia naturali, quæ physicè debet cum gratia ad actum meritorium concurrere, concedere etiam possumus habitui acquisito virtutis moralis. Quin hoc ipsum concedere tenentur, qui docent, omnes actus virtutum moralium à iustis naturaliter elicitos, esse æternæ vitæ meritorios. Nam ad illos physicè concurrunt habitus acquisiti. Imò idem asserere debent, qui affirmant, eisdem actus esse meritorios, quatenus imperantur ab aliqua virtute supernat. nam etiam ad illos physicè concurrunt habitus naturaliter acquisiti. Neque hoc est contra Patres, aut Concilia, quæ solum decernunt, nihil naturale præcedere gratiam: positâ verò gratiâ, nostræ potestatis esse cum illa cooperari: ac proinde sicut cum illa cooperamur potentia naturali, ita cooperari possumus habitu virtutis, eiusdem potentia acquisito. Quoad 2. nego habitum virtutis acquisitæ concurrere ad rationem ipsam meriti formaliter: si quidem illa non desumitur ex ipsa physica entitate actus, quando ille est tantùm supernaturalis quoad modum, ad quem tantùm habitus acquisitus physicè concurrat, sed ex ipso auxilio diuino, peculiari affectu nobiscollato in ordine ad finem supernat. Vnde ad prob. nego, maiorem illam intensioem, quæ est in tali actu, esse meritoriam formaliter, vt est ab habitu acquisito, sed vt est ab auxilio diuino. Cùm .n. nihil sit in tali actu, productum ab habitu acquisito, quod non sit etiam ab auxilio ipso diuino, maior illa intensio non est meritoria, vt est ab habitu formaliter, sed vt est ab auxilio Dei. Sicut idem actus nō est meritorius, vt est à libero arbitrio, sed vt est ab auxilio Dei, licet totus sit à libero arbitrio, & totus à gratia, vt acutè Bernard. *de Gra. & lib. arb. sine: Non partim gratia, partim liberum arbitrium sed totum singula opere indiuino peragunt: à gratia enim tantùm meriti dignitatem sortitur.*

439.
Non ad ra-
tionem me-
riti

440.
Facienti
quod in se
est, Deus
non denegat
gratiam.

Ad argum. primæ sent. seu erroris: & 1. ad fund. Scholast. Resp. 1. illud axioma, *Facienti quod in se est, Deus non denegat suam gratiam*, communiter explicari de faciente quod in se est ex au-

xilio gratiæ; quo bene videnti Deus non negat subsequenter auxilia, vsque ad iustificationem: vt docuit Fulgen. *cit. Epist. ad Theod. Ipsa namque gratia incipit infundi, vt incipiat posci: ipsa quoque amplius infunditur, cum poscentibus datur: ex Scripturis, Concil. Patrib. docentibus, Deum gratiam non conferre propter bona opera viribus naturæ facta: & vnâ affirmantibus, dignè se cum auxilio Dei disponētibus, Deum gratiam non denegare. 2. Vel*

Eiusdem explicatio.

axioma intelligitur de faciente quod in se est in vno, vel altero opere bono morali faciliore, vel in omnibus, quæ potest viribus naturæ præstare. Primo sensu est falsum, vt supra, secundo destruit seipsum. Si enim facit quantum in se est, collectiue seruando omnia, quæ propria virtute distributiue facere potest, id non solis naturæ viribus facit, sed adiutus gratia: cùm nequeat per vires naturæ seruare omnia præcepta naturalia collectiue, quæ seruare potest distributiue, propter naturalem inconstantiam & instabilitatem rectè operandi ad longum tempus. Vnde eo ipso, quod homo operatur viribus proprijs, non facit quantum in se est: quia licet seruet vnum, vel alterum præceptum naturale facile, non seruat, nec seruare potest potētia morali omnia collectiue, quæ potest distributiue. ergo intelligi nequit de viribus naturæ tantùm.

441.
Alius axi-
omatis ve-
rus sensus

Resp. 3. Deus nulli denegat viatori gratiam suam sufficientem (nam de efficaci est aperte falsum) nec impio, nec reluctanti; ergo nec facienti quod in se est viribus naturæ: imò multò minùs huic negabit sufficientia auxilia. Vel sic: *Stat ad ostium & pulsas*, effringit etiam obices gratia vt intelligentiam penetret: multò certius faciliusque penetrabit, si nullum obicem reperiatur. Itaque *facere quod in se est*, non est dispositio necessaria ad gratiam (quod volebant *Massiliens.*) cùm gratia detur etiam *non facienti quod in se est*; sed remotio tantùm obicis. Tota dispositio se tenet ex parte liberalitatis diuinæ, quæ se effundit in creaturas racionales, quando obicem non inuenit: & non nunquam ipsum obicem effringit, licet non semper. Quare hortandi erunt infideles ad opera bona moralia, seu vt *faciant quod in se est*, quod est, obicem non opponere cœli luminibus & Spiritui S. Sic enim facientes illuminabuntur supernaturaliter, saltem sufficienter ad salutem, non quasi natura ipsa se disposuerit ad gratiam sufficientem, sed quia prohibens remouerit, & gratia Dei disposita est parataque *omni facienti quod in se est*, siue viribus auxilij supernat. siue naturalis.

442.
Ad 1. fund.
Massil.

Ad 1. fund. *Massiliens.* respondent Concilia & Patres, non idèd in sacris literis salutem nostro tribui arbitrio, quia nos, gratiam præueniendo, salutem inchoamus: alioqui, vt egregiè *Prosper lib. 10. con. Colla.* gratia humano famularetur arbitrio, *Reddens ei debitum, non conferens donum: quod in Episcoporum Palestina Synodo, etiam à Pelagio anathemate damnatum est: sed vt nostri arbitrij denotetur libertas; quod in opere salutis suas habere debet partes, non præueniendo, sed subsequendo, non præoperando, sed cooperando: Vt quod in illo, inquit *Prosper ad cap. Gall. resp. ad 6. caput, inchoatum est per gratiam Christi etiam per industriam liberi augeatur arbitrij. Ad hoc utique illud præueniens, ex Bernard. cit. vt iam sibi deinceps cooperetur: ita tamen quod à sola gratia ceptum est, pariter ab utroque perficitur.* Quare testimonia, quæ ad gratiam exigunt bonæ voluntatis preparationem, supponunt primum auxilium gratiæ, per quod ad alia disponimur: alioqui, vt idem Bernard. *Omnes nostri conatus ad bonum & cassi sunt, si à gratia non adiuuentur.**

Cur salu-
tribuat
liber. arb.

adiuuentur, & nulli, si non excitentur. Vnde Trident. sess. 6. cap. 5. Cum dicitur, Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos, libertatis nostra admonemur. Cum respondemus: Conuerte nos Domine ad te, & conuerte mur, Dei nos gratia praeueniri confitemur. Monemur ergo, vt ad Deum conuertamur, vt nobis cor nouum faciamus, vt nostram praeparemus animam, vt ad Deum veniamus, eique appropinquemus, praeuenti auxilio Dei, vt quod in nobis per gratiam coeptum est, etiam per industriam liberi augeatur arbitrij. Nam quid est, inquit August. lib. 2. con. duas ep. Pelag. cap. 8. prae parare cor, nisi voluntatem parare? & in eisdem litteris legitur, prae paratur voluntas à Domino. Ecce, subdit, Dominus admonet, vt prae pararemus voluntatem: & tamen vt hoc faciat homo, adiuuat Deus, quia prae paratur voluntas à Domino. Ad confir. falsum est, nunquam Deum illius voluntatis inspirare desideria, cui ipse opus negat, vt patet de Abraham Genes. 22. cui Deus inspirauit voluntatem sacrificandi sibi filium; & opus sacrificandi negauit. Nec negari potest, huiusmodi voluntatem inspiratam fuisse à Deo; cum per illam promeritus fuerit Abraham, vt omnes gentes in semine ipsius benedicerentur. At nullum meritum potest esse sine gratia apud Deum, aduersarijs etiam fatentibus, qui solum initium aliquod, seu dispositionem ad meritum, non meritum, quod tantum à gratia agnoscebant, humano tribuebant arbitrio. Potest igitur aliqua voluntas esse meritoria, atque adeo peculiariter à Deo inspirata, cuius tamen externum opus non intendat Deus, solo affectu interno contentus.

443.
Deus inter-
no affectu
potest esse
contentus

444.
Ad fund. 2.

1. Timoth. 2.

445.
Ad primum
confir.

Ad 2. fundam. ex libertate arbitrij, hoc argum. soluendum est ab aduersarijs, saltem respectu illorum, quos ipsi putant, ante vllum meritum, vel dispositionem praeueniri à gratia. Disting. maior. Arbitrium est liberum in salute inchoandâ, nego; in prosequendâ, concedo. Nemo enim, inquit August. lib. 1. ad Simplic. qu. 2. medio, potest credere, nisi velit; nemo velle, nisi vocetur; nemo autem sibi potest prestare, vt vocetur. Ergo ante vocationis gratiam nemo est liber ad salutem inchoandam. Vt, n. subdit: Deus, vt velimus & suum esse voluit & nostrum, suum vocando, nostrum sequendo. Quin, quod mirum est, hæc ipsa, resp. colligitur ex Cassia. collat. 13. cap. 3. Quibus manifeste colligitur, non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum, ex Deo esse principium, qui nobis & initia sancta voluntatis inspirat, & virtutem atque opportunitatem eorum, quæ recte cupimus, tribuit peragendi. Nostrum vero est, vt quotidie attrahentem nos gratiam Dei humiliter subsequamur. Ceterum etsi Deus solâ suâ misericordiâ mortales ad salutem vocet, quia tamen iuxta temporum & occasionum opportunitatem omnes ad salutem subinde inuitat, quippe qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, verissimè dicuntur omnes homines esse in salute consequendâ liberi: posita enim primâ gratiâ, quam Deus nulli mortali negat, in potestate ipsorum est, cum eâ, ad vltiora auxilia se disponendo, gratiam iustificationis consequi, quâ æternam salutem condignè mereri possint.

Ad 1. confirm. neg. sequel. Nam vel hortatio ad bonum supponit in hortando vocationis gratiam, & hominem excitat, vt cum eâ vltius proficiat: vel certè hortatio est ipsa prima Dei vocatio externa, quâ de legè ordinatâ Deus semper vtitur ad dandam vocationem internam. Multò minùs frustranea est oratio; hæc n. semper supponit in orante gratiam vocationis, sine quâ nemo Deum vt oportet, orare potest, ex Arans. can. 3.

Ad 2. neg. sequel. vt. n. docet S. Thom. 2. 2. qu. 63. ar. 1. Acceptio personarum est vitium oppositum iustitiæ distributiue: Deus autem nulli suam gratiam debet titulo iustitiæ distrib. cum nullum ius, quod distributiua necessariò supponit, creatura habeat ad gratiâ Dei, & consequenter nec Deus vllum debitum habeat dandi suam gratiam: sed illam merito titulo liberalitatis donat, iuxta illud Matth. 20. An non licet mihi facere quod volo? Ceterum Petrus cit. Actor. 10. loquitur de gente, quæ Deum timet, & iustitiâ operatur ex praeueniente auxilio gratiæ, non viribus solius naturæ.

446.
Ad 2.

Ad 3. neg. conseq. potest. n. vnus alteri salutis initium impetrare: quia qui alteri impetrat, potest esse in gratiâ, quâ valet id promereri: nullus potest sibi salutis initium impetrare, quia hic supponitur non habere primam gratiam, sine quâ nihil potest à Deo impetrare. Quoad Chrysostr. & Græcos Patres, non desunt, qui illos piè explicant, vt non absolutè concedant, liberum arbitrium proprijs viribus, sed vt praeuentum auxilio diuino, salutem inchoare; probant ex hom. 4. ad Ephes. vbi docet, fidem esse donum Dei; & hom. 2. in poster. Epist. ad Timoth. nos à Deo gratis vocari. Verum in 1. addit, Deum supponere bona opera in ijs, quos per gratiam saluos fecit, sc. primam, quam non requirit, vt incipiamus, sed vt in bono perseueremus. In 2. scribit: Qui enim nos, cum perdit inimicique essemus, saluos fecit per gratiam: multo magis cum operantes viderit, cooperator accedit: de operantibus auxilio gratiæ explicationem nec textus, nec alia loca, in quibus expressè videtur insent. Massil. declinasse, admittit. Quoad S. Thom. certum est, in summâ Catholicam sent. docuisse. Reliqui Schol. ab errore excusantur, quod putauerint, non esse contra fidem asserere, opera naturæ viribus facta, esse tantum de congruo meritoria apud Deum, dummodo constaret non esse meritoria de condigno: quod tantum fauere Massiliensib. fortè credebant. Nec peculiaris modus à Molina excoGITATUS saluat Concilia & Patres, qui absolutè negant, ad vllum nostrum naturalem conatum subiungi gratiam. Potest tamen modus ille capi bono sensu, quâ conatus est meritis Christi obtentus,

447.
Ad 3.

448.
Ad Chry-
sostr. & re-
liquos

449.
Ad S. Tho.

Ad modum
Molina

Infertur 1. quo pacto dignoscendæ sint propositiones Pelagianæ hæreticæ sapientes. Etenim si propositio meritum hominis seu opus meritorium adscribit soli libero arbitrio, vel nullâ gratiæ mentione factâ, Pelagiana est: multò clariùs, si gratiam expressè excludat v. g. Alieni à fide Christi abundant virtutibus: Iustos nos libera voluntate facimus. Gratia nobis necessaria est ad faciùs dumtaxat operandum; Peccatum non potuit humanam aëbilitare naturam. Non peccare nostrum est: Homo in propriâ habet voluntate, vt facere, aut non facere aliquid possit, quod ad æternam vitam conducat: Potest homo ex se à peccato cessare, & in se ac recte viuere, non minùs quàm à iustitia demerere. Sola sufficit voluntas, vt reus in peccatum non incidamus: Quod possumus omne bonum facere, illius est, qui hoc posse donauit: Quod bonum agimus, nostrum est: quia hæc omnia vertere in malum possumus. 2. Quâ ratione dignoscendæ sint propositiones semipelagianæ, videlicet, si initium meriti, fidei, gratiæ libero adscribatur arbitrio, aut operibus solius naturæ viribus factis, propositio est semipelagiana: vt Nostrum est, salutem inchoare, Dei vero illam suâ gratiâ promouere ac consummare: Deum nulli suam gratiam dare, nisi bonâ praeueniente voluntate, cui gratiam subiungit. Cor prae parare ad gratiam suscipiendam, hominis esse: Possè aliquos per liberum arbitrium ad gratiam baptismi venire: Esse in nobis

450.
Quomodo
dignosces
propof. Pe-
lag.

451.
Quomodo
semipelag.

nobis liberam facultatem petendi, querendi, pulsandi, ut gratiam à Deo impetremus: *Ut acquiescamus diuinae inspirationi & saluti, nostra esse potestatis: ut adipiscamur quod cupimus, diuini muneris: Nostra est victoria: quoniam propria voluntate arma suscepimus: sicut e contrario, nostrum est, quando vincimur, quoniam arma propria voluntate contempsimus: Liberum arbitrium seipsum flectit ad credendum, assistente tantum diuino adiutorio.*

452. Instabis contra: etiam Catholici debent has propositiones admittere: *Liberum arbitrium se flectit ad operandum opera salutis: Libero arbitrio tribuenda sunt opera meritoria: Liberum arbitrium seipsum discernit: cum liberi arbitrij sit, gratiam ad operandum determinare, illam efficacem reddere, ad usum applicare; cum ille ex se sit indifferens ad operandum, & non operandum. Resp. neg. huiusmodi propositiones à Catholicis necessarè admittendas: esto liberi arbitrij sit, seipsum per gratiam ad operandum determinare: id. n. gratiam non determinat ex se, sed viribus eiusdem gratiae, tum moraliter persuadentis, tum physicè cum ipso ad opus concurrentis. Quo fit, ut nequeat ipsi opus principaliter ac simpliciter adscribi, cum & minus principaliter, & non nisi priùs à gratia excitatum & adiutum ad opus concurrat: sed gratiae, quae est sola & totalis causa condignitatis, quae in opere meritorio praecipuè spectatur; & praeterea ipsa est, quae opus & incipit praegueniendo, & perficit comitando, & consummat subsequendo.*

453.
Efficacia
gratia tribuenda gratia:

Falsum quoque est, efficaciam gratiae principaliter ac simpliciter tribuendam esse libero arbitrio, sed Deo qui illam confert cui placet, & quando praeguidit suam habituram effectum. Et esto, ut illam Deus praeguidit habituram effectum, à libera pendeat cooperatione arbitrij, quod per illam ad operandum suo libero consensu se determinauerit: ut tamen postea illa à Deo praeparatur, & in tempore conferatur, non nisi à liberrimè pendet Dei voluntate, qui eam nemini debet. Vnde non potest liberum arbitrium gloriari, quod seipsum discreuerit, cum in ipsius potestate non fuerit, talem gratiam sibi antecedenter praeparare, tum quae esset infallibiliter cooperaturum, nec aliquid facere, ut ea sibi à Deo in tempore conferretur: cum nullum opus, etiam viribus gratiae, multò minus naturae factum, infallibilem connexionem habeat cum gratia congrua atque efficaci, quae ex sola ac mera Dei voluntate pendet, qui antecedenter ad cuiusvis merita illam praeparat, quibus, & quando vult. Solum igitur in potestate liberi arbitrij fuit non deficere seu cooperando efficere, ut gratia praeguidetur efficax si daretur; non fuit autem in potestate arbitrij efficere, ut quae gratia praeguisa est efficax, ea sibi praepararetur. Minimè quidem pugnat huiusmodi scientia media seu conditionata in Deo, quae praeguideat, quid per vires gratiae, si darentur in talibus circumstantijs, liberum arbitrium sit facturum; ita tamen ut nemo dicat, liberum arbitrium ad opus excitare, trahere, flectere gratiam quasi torpentem, sed ipsum torpens à gratia excitari, trahi, flecti ad opus; ac proinde praeguideatur conditionatè futurum opus per vires gratiae, libero arbitrio non reluctante, sed cedente, & determinationem sibi propriam ad opus adhibente. Verum ex eo quod in arbitrij potestate fuit, ut praeguidetur non inefficax seu efficax, illam sibi non promeruit, sed solum fuit quoddam praerequisitum, ut Deus certissimo modo ex parte sua procederet in praeparandis hominibus & Angelis medijs ad salutem consequendam infallibilibus, non ut à tali

Scientia
media facili
captu

praeguiso creaturae consensu vlla ratione moueretur ad eam praeparandam conferendam: cum potuerit gratiam cum libero consensu creaturae praeguisam congruam non praeparare, sed aliam praeguisam non congruam, ex libero eius dissensu, vel omninò nullam: sicut de facto multas gratias Deus praeguidit cum libero consensu conditionato tam hominum, quam malorum Angelorum congruas, quas tamen illis non praeparauit: quia nimirum talis conditionatus consensus, quantumvis per vires gratiae cum libero arbitrio eliciendus, si gratia ista praepararetur, non est Deo impulsiva ratio ad suam gratiam creaturis praeparandam, absolutè sed mera ac pura conditio ut Deus possit esse certus de medijs creaturae liberis ad suum etiam liberum propositum exequendum. Quo fit, ut vltima illa determinatio ad exercitium, quae per gratiam congruam habetur à libero arbitrio cooperante, in cuius potestate est, determinationem hanc vitalem sibi propriam dare vel non dare, non sit antecedens aliquo modo causaliter influens in gratiae praeparationem aut collationem; sed tantum consequens, supponens iam gratiam congruam gratis ac sine villo proprio merito sibi praeparatam, ad saluandam indifferentiam & libertatem creaturae arbitrij ad meritum necessariam.

Dices: Saltem liberum arbitrium seipsum ab alio discernit quoad exercitium: quia vel determinando gratiam ad exercitium operis, vel seipsum ad opus per gratiam, est causa suae discretionis ab alio, qui per eandem gratiam entitate parem ad exercitium operis se non determinat, ad quod potuisset se determinare. Resp. neg. antec. nam haec ipsa discretio principaliter est à gratia, quae antecedenter ex speciali affectu à Deo praeparata fuit praedestinata, & non reprobo; haec viribus suis etiam quoad exercitium discernit bonos à malis, & praedestinos à reprobis, licet non sola, sed cum libero arbitrio creaturae cooperantis. Quia gratia est, quae libero arbitrio persuadet, ut seipsum ad exercitium determinet: atque hac intentione fuit illi à Deo praeparata. Etiam si solum liberum arbitrium sit, quod seipsum à bono & praedestinato quoad exercitium discernat: quia solum liberum arbitrium proprijs viribus nec seipsum, nec gratiam sufficientem, ad opus determinat: proinde solum liberum arbitrium est principalis totalisque causa suae discretionis negatiuae seu reprobationis. Quare gratia discernit bonos à malis posituè ac principaliter intrinsecè, Deus posituè principaliter extrinsecè, dans liberè gratiam cum praescientia cooperationis vnius & non alterius. Liberum arbitrium discernit malos à bonis negatiuè ac principaliter intrinsecè, Deus verò negatiuè extrinsecè, non dando gratiam, quam praeguidit cooperaturam. Non discernit autem Deus malos à bonis, & reprobos à praedestinis posituè, quia non dat gratiam sufficientem cum intentione, ut illa effectum non fortiatur, imò, quantum est ex se, veilet ac sibi complaceret, ut illa effectum sortiretur, tamen si nolit dare aliam, quam praeguidit effectum habituram, quia non tenetur: & alioqui gratia sufficiens ex se vires habet, ut si velit homo, cum ea possit salutem consequi. Vnde si nullus praeguidetur gratiae diuinae defuturus, nullum Deus posset discernere extrinsecè; nunc autem potest & malos discernere à bonis negatiuè, non dando gratiam efficacem; & bonos à malis posituè, gratiam efficacem conferendo: quia mali à bonis proprio vitio se intrinsecè discernunt in praescientia Dei conditionata. Cernis quoniam pars discretionis

454.

Lib. arb.
seipsum an
discernat.

Totaliter deficit, minimum efficit.

cretionis suę sit bonus? nulla quidem causa efficiens, at minima efficiens, seu determinas ad exercitium, prius à gratiā persuasus: gratia verò discernit principaliter, si liberum boni arbitrium coagat partialiter, & liberum mali arbitrium deficiat totaliter; quo non deficiente, nequit liberum boni arbitrium se discernere, cum non habeat, à quo se discernat: Deus discernit absolutè principaliter solus, qui solus dat gratiam vni, quam prævidet congruam & efficacem; non dat alteri, nisi incongruam & inefficacem vitio liberi arbitrij; hanc ipsam libentius daturus, si eam prævideret congruam & efficacem cum cooperatione liberi arbitrij. Quid, inquis, si Deo nihil præsciente, gratia singulis par quoad sufficientiam distribueretur, nonne quia vsus & non vsus in libero relinqueretur arbitrio, consensus vel non consensus, efficacia vel non efficacia eidem libero tribueretur arbitrio? Resp. etiam tunc gratia esset, quæ daret velle & facere voluntati, totam entitatem actus efficiens, & ad ordinem suum euehens: proinde non debet dici voluntas esse, quæ facit reipsa facere gratiam, cum sine gratia nec facere, nec velle possit voluntas, imò nec possit entitatem actus attingere. Longè dispar est ratio de tentatione intus blandiente, quæ non dat velle aut facere voluntati, imò nec attingit entitatem actus volitionis: idè actus peccaminosus tribuitur simpliciter voluntati, quæ totam entitatem efficit totaliter, non tentationi aut concupiscentiæ, quæ actum nec attingit. Ita gratia esset, quæ discerneret positivè prædestinatum, licet ab euentu in isto casu Dei nihil præscientis: & voluntas reprobi ipsum discerneret negativè, quia gratiam sufficientem suã ignaviã redderet inefficacem. Cæterum dici potest liberum arbitrium per vires gratiæ minusque principaliter, & quoad exercitium tantum se discernere, iuxta illud *Exech. 18. ipse animam suam vivificabit*: quod expressè docet *Gregor. 33 moral. cap. 20. Bonum quippe, quod agimus & Dei est, & nostrum; Dei per prævenientem gratiam, nostrum per obsequentem liberam voluntatem, & rationem reddit: si n. Dei non est, unde ei gratias in æternum agimus? rursum si nostrum non est, unde nobis retribui præmia speramus?*

Gratia discernit positivè ad principium

tem: 2. ex fine, ad quem ordinatur: 3. ex modo existendi in nobis: 4. per respectum ad liberum consensum voluntatis humanæ.

Quoad entitatem dividitur in supernat. quoad substantiam, & quoad modum. 1. est donum divini ordinis, euehens naturam ad participandum aliquem modum essendi, vel operandi proprium Dei. 2. est donum in entitate quidem naturale, indebitum tamen naturæ, vel quia datur tempore, quo à natura non exigitur; vel quia illustrior & vberior excitatur, quàm excitata fuisset à causis naturalibus. Dari hæc auxilia supernat. tantum quoad modum, constat ex *disp. 26. sect. 1. Siquidem dari possunt excitationes ad bonum virtutis acquisite, quoad tempus, intensiorem, & modum, reliquaque circumstantias, naturæ indebitæ.*

2. Gratia quoad entitatem dividitur

2. Ex fine, ad quem ordinatur, dividitur gratia in gratis datam, & gratum facientem. Sub 2. membro comprehendimus omne donum in propriam salutem susceptum: sub 1. omnem virtutem in communem utilitatem collatam. Quo pacto divisio adæquata est diviso, & fundamentum habet in *1. Corinth. 12. Rom. 12. Ephes. 4. &c.* Ratio divisionis: omnis gratia datur, ut per eam homo ad Deum reducatur; vel immediatè per seipsum; & hoc præstat gratia gratum faciens, quæ se ipsa hominem cum Deo, tanquam cum ultimo fine & obiecto supersupernat. beatit. coniungit: vel mediante cooperatione alterius: & ad hoc datur gratia gratis data, per quam vnus homo cooperatur ad reductionem alterius hominis in Deum; non interiùs mouendo, quod solus præstat Deus, sed exieriùs docendo & persuadendo. Ad hoc autem rectè præstandum tria requiruntur. 1. plena cognitio rerum diuinarum, quæ habetur per fidem, sapientiam, & scientiam. Fides confert peculiarem certitudinem de principijs & fundamentis Catholicæ doctrinæ. Sapientia, est clara notitia præcipuarum veritatum, quæ ex immediatis principijs fidei deducuntur. Scientia, est cognitio rerum humanarum, quia inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt explicatiùs illustriusque proponuntur. 2. Requiritur virtus probandi & confirmandi ea, quæ dicuntur & proponuntur. Sicut n. veritates naturales confirmantur argumentis, ductis ex principijs lumine naturæ notis: ita veritates diuinitus reuelatę confirmantur signis & arg. ductis ex omnipotentia, & scientia Dei, ut sunt miracula, & prædictiones futurorum contingentium, & secretorum cordium. Priora patrantur, vel per virtutem sanitatū, vel per operationem virtutum. Posteriora per Prophetiam vel discretionem spirituum. 3. Quod requiritur, est facultas rectè pronunciandi ea, quæ alijs proponenda sunt. Quæ facultas vel attribuitur penes idioma, quo quis possit ab alijs intelligi; & sic ponuntur genera linguarum; vel penes sensum eorum, quæ dicenda sunt, & sic ponitur interpretatio sermonum; ex quo nouem consurgunt gratiæ gratis datæ, de quibus *Apost. 1. Corinth. 12.*

3. Ex fine

4. Tripliciter cooperatur homo, ad reductionem alterius hominis in Deum

DISPUTATIO XXVII.

Quid & quotuplex sit Gratia?

1. Repetenda ex disp. 26. sect. 1. non nulla.

S Vmitur hic gratia in sensu presso cum Patribus, contra Pelag. pro dono creato supra omnem naturæ exigentiam homini collato. In quã acceptione 1. excluditur gratia increata sc. diuina dilectio, quæ ad omne donum supponitur, ut principium & origo; 2. beneficium ipsum creationis, & quidquid ad creationem naturaliter consequitur. Etsi n. hæc interdum secundum Patres, *August. epist. 95. & Bernard. de gra. & lib. arb. sine*, gratia dici possit; eo quòd ex nullis nostris præcedentibus meritis conferatur: quia tamen limites naturæ humanæ non excedit, neque illam ad finem supernat. euehit; nomen gratiæ, aut gratuiti doni, in sensu à Patribus & Concilio usurpato, qui, ut *ibid. August. solam gratiam vocant, Quæ prædestinati vocamur, iustificamur, glorificamur*, simpliciter non meretur. In hoc igitur sensu gratia quadrifariam sumi potest. 1. secundum entita-

tem: 2. ex fine, ad quem ordinatur: 3. ex modo existendi in nobis: 4. per respectum ad liberum consensum voluntatis humanæ.

Quoad entitatem dividitur in supernat. quoad substantiam, & quoad modum. 1. est donum divini ordinis, euehens naturam ad participandum aliquem modum essendi, vel operandi proprium Dei. 2. est donum in entitate quidem naturale, indebitum tamen naturæ, vel quia datur tempore, quo à natura non exigitur; vel quia illustrior & vberior excitatur, quàm excitata fuisset à causis naturalibus. Dari hæc auxilia supernat. tantum quoad modum, constat ex *disp. 26. sect. 1. Siquidem dari possunt excitationes ad bonum virtutis acquisite, quoad tempus, intensiorem, & modum, reliquaque circumstantias, naturæ indebitæ.*

2. Ex fine, ad quem ordinatur, dividitur gratia in gratis datam, & gratum facientem. Sub 2. membro comprehendimus omne donum in propriam salutem susceptum: sub 1. omnem virtutem in communem utilitatem collatam. Quo pacto divisio adæquata est diviso, & fundamentum habet in *1. Corinth. 12. Rom. 12. Ephes. 4. &c.* Ratio divisionis: omnis gratia datur, ut per eam homo ad Deum reducatur; vel immediatè per seipsum; & hoc præstat gratia gratum faciens, quæ se ipsa hominem cum Deo, tanquam cum ultimo fine & obiecto supersupernat. beatit. coniungit: vel mediante cooperatione alterius: & ad hoc datur gratia gratis data, per quam vnus homo cooperatur ad reductionem alterius hominis in Deum; non interiùs mouendo, quod solus præstat Deus, sed exieriùs docendo & persuadendo. Ad hoc autem rectè præstandum tria requiruntur. 1. plena cognitio rerum diuinarum, quæ habetur per fidem, sapientiam, & scientiam. Fides confert peculiarem certitudinem de principijs & fundamentis Catholicæ doctrinæ. Sapientia, est clara notitia præcipuarum veritatum, quæ ex immediatis principijs fidei deducuntur. Scientia, est cognitio rerum humanarum, quia inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt explicatiùs illustriusque proponuntur. 2. Requiritur virtus probandi & confirmandi ea, quæ dicuntur & proponuntur. Sicut n. veritates naturales confirmantur argumentis, ductis ex principijs lumine naturæ notis: ita veritates diuinitus reuelatę confirmantur signis & arg. ductis ex omnipotentia, & scientia Dei, ut sunt miracula, & prædictiones futurorum contingentium, & secretorum cordium. Priora patrantur, vel per virtutem sanitatū, vel per operationem virtutum. Posteriora per Prophetiam vel discretionem spirituum. 3. Quod requiritur, est facultas rectè pronunciandi ea, quæ alijs proponenda sunt. Quæ facultas vel attribuitur penes idioma, quo quis possit ab alijs intelligi; & sic ponuntur genera linguarum; vel penes sensum eorum, quæ dicenda sunt, & sic ponitur interpretatio sermonum; ex quo nouem consurgunt gratiæ gratis datæ, de quibus *Apost. 1. Corinth. 12.*

Ut autem hæc dici possint gratiæ gratis datæ, non debent esse acquisite naturali facultate, sed peculiari instinctu Spiritus S. infusę: alioqui non tam essent gratiæ gratis datę, quàm dona naturalia. Vnde scientia, quæ collocatur inter gratias gratis datas, non intelligitur cognitio rerum humanarum, naturali discursu comparata, sed peculiari motione Spiritus S. infusa. Non est autem necesse, ut hæc conferantur per modum habitus, sed possunt conferri per modum tantum actus. Observat S. *Doct. 2. 2. q. 172. ar. 4.* huiusmodi gratias, cum dantur ad utilitatem Ecclesiæ, non necessariò suppo-

6. Quales debent esse gratias gratis data.

nere sanctitatem in subiecto, cui tribuuntur: nam ex *August. 18. de ciuit. cap. 23.* Sibyllæ multa de Christo prophetarunt, quæ fortè sanctificantem gratiam non habuerunt.

7. *Dices.* Gratia gratis data recurrit cum ipso diuiso: omnis .n. gratia gratis datur: igitur non constituit distinctum membrum à gratiâ gratis faciente, quæ etiam est gratis data. Resp. in hac diuisione, gratiam gratis datâ sumi specificè, prout includit specialem ordinem ad finem, propter quem datur, quæ est publica utilitas Ecclesiæ. Neque est nouum, interdum speciem appellari nomine sui generis, sicut quodcumque brutum, quod est species sub animali contenta, appellatur communi nomine, animal.

8. Gratia ratione modi existendi alia actualis, alia habitualis

3. Diuiditur ad propriam salutem collata ratione modi existendi in nobis, in actuale, & habituale: ex *Scripturis, Concilijs, Trident. sess. 6. cap. 4. 5. 7. 16. & can. 3. 4. 9. 11. 22. & c.* Habitualis est, gratia gratum & sanctum faciens subiectum: actualis, est speciale auxilium seu motio vitalis, quam immittit Deus peccatori, ut conuertatur, vel iusto, ut in gratia proficiat; quam solus Deus dicitur operari in nobis sine nobis, quia videlicet illam nobis infundit ante vllum nostrum liberum consensum.

9. Differunt ex modo existendi: 1. quia habitualis habet modum existendi permanentem, quando .n. non operamur, etiam sancti & iusti sumus: Actualis habet modum existendi transeuntem; neque est, nisi dùm actu operamur. 2. habitualis semper datur adultis per dispositionem antecedentem, de congruo ipsam merentem; *Trident. sess. 6. cap. 7.* ex propria cuiusque cooperatione. Prima gratia actualis semper datur gratis absque vilo nostro merito; ac proinde mensura illius pendet à solâ liberâ voluntate Dei; licet primâ gratiâ actuali mereri possimus secundam. 3. gratia habitualis pugnat cum quolibet mortali p. non actualis. 4. habitualis est eadem specie in omnibus; non actualis: siquidem alia est motio actualis ad fidem, alia ad spem, alia ad charitatem; iuxta varietatem obiecti honesti, ad quod sunt actuales tendentiæ intellectûs vel voluntatis. 5. gratia habitualis est adiutorium hominis ad opera superna. in actu 1. actualis in actu 2. 6. actualis datur omnib. adultis: nam sine illâ nemo potest salutem inchoare: habitualis non item, quia hæc ad salutem inchoandam necessaria non est:

10. Ratio huius: sicut Deus res naturales ad suos fines promouet, non solum mediante motu, quem in illis excitat, sed etiam mediantibus potentijs, quibus eas perficit, & ab intrinseco potentes reddit ad suos fines: ita creaturam rationalem ad finem superna. cælestis beatit. non solum promouet, illam excitando gratiâ actuali; sed etiam permanentibus habitibus, veluti potentijs illam roborat, perficit, & ab intrinseco potentes reddit ad huiusmodi finem consequendum. Subdiuiditur autem gratia habitualis in varios habitus, quibus tam substantia animæ, quàm eius potentiæ in ordine ad varios effectus perficiuntur. Vnde præter iustitiam sanctificantem, & tres Theologales virtutes, dantur aliæ virtutes infusæ, & dona supernaturalia ad diuersa munia ordinata. de quib. infra.

11. 4. Diuiditur actualis ex diuerso respectu ad liberum consensum in præuenientem, comitantem, & subsequenter: apud *Concilia, Patres, Trident. sess. 6. cap. 16. Augusti. Bernard.* Dicitur præueniens, quâ præuenit liberum hominis consensum, & per intellectus illuminationem, & voluntatis motionem: Comitans, quâ liberum consensum comitatur, illum vnâ cum voluntate operando: Subse-

11. Gratia ex respectu ad liber. consensum præueniens, comitans, subsequens.

quens, quâ subsequitur liberum consensum, oportunitatem præbens exequendi ea, quæ præconcepata sunt, superando difficultates, quæ in operis executione occurrunt, iuxta *August. in Enchir. cap. 32. Nolentem præuenit ut velit; volentem subsequitur, ne frustra velit:* *Fulgen. lib. 1. ad Monim. cap. 11. Præuenit donans homini bonam voluntatem: subsequitur bene volentem, operando in illo boni operis facultatem:* *Bernard. de gra. & lib. arb. fine: Ipsa gratia liberum excitat arbitrium, cum seminat cogitatum: sanat, cum immutat affectum: roborat, ut perducatur ad actum:* *Addit: Sic autem ista cum libero arbitrio operatur, ut tamen illud in primo præueniat, in ceteris comitetur: ad hoc utique præueniens, ut iam sibi deinceps cooperetur: hoc est; eadem quæ respectu interioris propositi est subsequens, respectu exterioris operis, quod adiuvat, dicitur concomitans.*

12. Obijcies contra 4. diuisi. 1. Præter gratiam præuenientem, comitantem, & subsequenter, datur etiam ex *Trident. sess. 6. cap. 5. & 6.* excitans, adiuuans: ex *Arauf. & Aug. lib. de gra. & lib. arb. cap. 17.* datur operans, & cooperans: quoniam ipse, inquit *August. ut velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens:* ex *Prospero in epist. ad August. 7. to. ante lib. de prædest. SS. fine,* datur præoperans: & secundum omnes Theol. præter præuenientem, comitantem, & subsequenter, datur sufficiens. & efficax. Igitur diuisio non adæquatur diuiso. Resp. neg. conseq. hæc .n. omnia continentur in assignatâ diuisione, munere tantum & respectu diuerso. Eadem dicitur præueniens, quâ antecedit liberum consensum: excitans, quâ obiecti propositione mouet ad consensum. Vnde *Trident. sess. 6. cap. 5.* quam antea appellauerat præuenientem, postea appellat excitantem. Comitans dicitur, quâ simul duratione est cum libero consensu: Adiuuans, quâ voluntatem ad consensum eliciendum iuuat. Rursus eadem, quæ est præueniens, dicitur operans, quæ est principium deliberati consensus: alioqui quâ est effectus, respicit Deum, à quo immediatè infunditur, in ordine ad quem dicenda potius esset gratia operata. Cooperans dicitur, quâ cooperatur cum voluntate liberè consentiente, quæ eadem est cum adiuuante, & comitante, solo respectu diuersa. Vnde *Trident. cit. eandem appellat cooperantem, & adiuuantem, & cap. 16. comitantem.* Præoperans dicitur, quâ præcedit causalitate & naturâ liberum consensum, & eadem est cum præueniente. Pari modo, quæ ratione antecessionis dicitur præueniens, seu præoperans, ratione virium & facultatis, quam ad operandum voluntati præbet, dicitur sufficiens: ratione operis, ad quod infallibiliter mouet, dicitur efficax.

14. Obijcies 2. Hæc diuisio gratiæ in præuenientem, comitantem, & subsequenter, conuenit etiam habituali: non igitur est propria actualis. Antec. est *S. Thom. 1. 2. qn. 111. art. 3.* vbi prædictam diuisionem applicat gratiæ habituali: cuius quinque numerat effectus: 1. ut per eam anima sanetur: 2. ut bonum velit: 3. ut bonum operetur: 4. ut in bono perseueret: 5. ut ad gloriam perueniat: ex *August. lib. de nat. & gra. cap. 32. Præuenit ut sanemur, subsequenter, ut glorificemur. Præuenit, ut piè viuamus: subsequenter, ut cum illo semper viuamus, quia sine illo nihil possumus facere:* ex *Mileui. 2. can. 3.* vbi docet, gratiam iustificationis non solum valere ad peccatorum remissionem, sed etiam ad adiutorium. Valet ad adiutorium, quatenus, ut *can. 5.* idè testatur, præuenit liberum arbitrium, ut per illam operari possit.

15. Resp. non inficior, interdum hanc diuisionem à Doctoribus accommodari gratiæ habituali, quæ

11. Gratia excitans, adiuuans, operans, cooperans, præoperans, sufficiens, efficax.

14. Quinque effectus gratiæ habit.

que preuenit exigendo auxilium actuale, quo voluntas fiat proximè potens ad operandum: comitatur cum voluntate cooperando, eamque per suos habitus physicè adiuuando: sublequitur per conceptum propositum ad operis executionem impellendo: vt rectè in eam adiutorij definitio ab *Aug. lib. de correptione. cap. 12.* assignata quadret: *Adiutorium est non solum sine quo non fit, verum etiam quò fit, propter quod datur.* Datur autem gratia habitualis tanquam radicale adiutorium ad omnia opera supernat. Nihilominus diuisio frequentius à Patribus & Concilijs vsurpatur pro gratià actuali, vt constat ex *Tridet. sess. 6. cap. 16.* vbi loquens de gratia, quam Christus vt caput in membra, & vitis in palmites in ipsos iustificatos iugiter influit: *Bona, inquit, eorum opera semper antecedit, & comitatur, & sublequitur.* Cùm autem hic sermo sit de vnà eademque gratià, que iustorum opera antecedit, comitatur, & sublequitur; & Christus non influat antecedenter in iustos gratiam habitualem, sed actualem, quæ sunt vitales illustrationes intellectus, & motiones voluntatis, hæc diuisio erit de gratia actuali. Preueniens gratia subdiuiditur in sufficientem & efficacem: de sufficiente vt distincta ab efficaci *disp. seq. art. 3.*

16. Gratia medicinalis, sanans, & specialis Christi que?

Obijciat 3. nescio quis, in his gratiæ diuisionibus omisum esse membrum præcipuum gratiæ Christi per antonomasiam, quæ medicinalis sit, ac sanans indifferentiam arbitrij perditam, seu necessariò affixam delectabili bono per concupiscentiæ vulnus, eademque necessitans ad bonum honestum, per delectationem victricem concupiscentiæ, seu retorquens necessariò libertatem à malo. *Resp.* Gratiam Christi ita sanantem, vt tollat seu necessitet indifferentiam arbitrij, non agnoscit Catholica ac verissima fides; gratiam Christi necessariam prædicans, non necessitantem vilo modo liberum arbitrium: sicut & contra hæreticos demonstratum est *disp. 6. sect. 1.* primo libertatis Adæ flexu in malum, non perijisse indifferentiam arbitrij, cùm hæc necessariò fluat vt proprietates ab essentiâ animæ rationalis; cuius voluntas naturâ suâ est domina sui actus determinatiua; quod ipsum dominium est distinctiuum rationalis appetitus à brutali, qui ex propria naturâ est determinatus ad bonum delectabile. *Ibid.* verò & n. 42. & *disp. 25. sect. 5.* declaratum est, experientiâ & sensu communi percipi à plerisque qui voluptati indulgent, concupiscentiæ vulnus non esse nisi moralem procliuitatem voluntatis in bonum iucundum, idque nullam necessitatem arbitrio inferre: neque concupiscentiam vsurpare sibi vim vltimò determinandi ad exercitium actus, vt propriam maximè liberi arbitrij; cuius virtus etsi minima, suppositâ gratiâ eleuante, sufficit vt voluntas determinet seipsam ad exercitium, & determinet gratiam ipsam vt cæteros habitus ad vitalitatem in genere & in specie.

17. Necessitas omittenda, necessaria libero arb. adstruitur.

Catholica igitur veritas est, quod gratia Christi sit ipsa habitualis, habitusque supernaturales, actuales intellectus illustrationes, pij motus voluntatis à Spiritu S. quæ omnia, etsi certo gradu competere libertati integre Angelorum, & Adæ dotati iustitiâ originali, possunt eadem saltem vberiore mensurâ sanare libertatem pondere concupiscentiæ pressam, si libertas non resistat seu sanari velit; imò quandoque pauciora auxilia sufficiunt ex. gr. Adam licet iustitiæ dotibus insignis non abstinerit ligno vitæ, potuit eodem abstinere post lapsum, ac præceptum implere negatiuum: ad quod violandum natura etiam corrupta non necessitatur; licet in vitæ nitatur ex libertate, fr-

num non amante. Plerumque tamen eò maiora requiruntur auxilia ad sanandam libertatem, quò grauior concupiscentiæ difficultas superanda est: nemo tamen expectat gratiam necessitantem ad non peccandum; plerique percipiunt facilitatem maiorem ad peccandum, etsi non peccent, quando liberum arbitrium suspendit etiam cùm difficultate cõsensum in peccatum, ex amore honesti, etiam supernaturalis, si grauior sit tentatio. Cùm igitur concupiscentia, etsi facilitatem peccandi daret, non necessitet voluntatem, multò minùs gratiâ Christi libertatem necessitabit, cùm facilitatem eam non det, quæ semper excludat omnem repugnantiam. Certè qui corpus cruentat flagris ex pœnitentiâ, non necessitatur ad id voluptate gratiæ victricis maiore quàm perceperit corpus veneri indulgens. Percipimus quidem motus indeliberatos gratiæ allicientes per delectationem & adiuuantes, minimè tamen necessitantes libertatem.

An hæc Christi gratia sc. efficax constet semper auxilijs vberioribus in entitate, an saltem in ratione doni seu congruitatis præuisæ à Deo, disputare per sedem Apost. non licet, colligi tamen potest ex illo *Apost. Rom. 5. vbi abundauit delictum & concupiscentiæ pondus auctum est, in alterâ lance superabundauit gratia Christi, quæ voluntatem ad naturam indifferentiæ suæ plus minùs reducat, iuxta illud 1. Corinth. 10. fidelis Deus qui non patietur vos tentari nec deprimi à concupiscentiâ vestrâ supra id quod potestis superare per gratiam sufficientem à Christo datam abundè nullique negatam, dum in viâ est ad vitam æternam: colligi idem potest ex August. qui gratiam Christi vocat auxiliium quo aliquid fit, lib. de correptione. c. 12. & c. 11. discrimen gratiæ in naturâ integrâ & lapsâ statuit: Adam non opus habebat eo adiutorio, quò implorant isti cùm dicunt: Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee &c. In tali certamine laborantes ac periclitantes dari sibi pugnantem vincendique virtutem per Christi gratiam poscunt &c. potentiore gratia indigent isti; & qua potentior quàm Dei filius? Scilicet, gratiæ causa efficiens & meritoria, non formalis. Istam gratiam non habuit homo primus, quia nunquam vellet esse malus, nempe efficacem seu congruam præuisam; alia siquidem Adæ non defuit, nec opus habuit necessitante: quippe eius tale erat adiutorium, quò desereret, cùm vellet, & in quo permaneret, si vellet, non quo fieret vt vellet, videlicet sufficiens tantum. Hæc est prima gratia, quæ data est primo Adam, cui nulla concupiscentiæ repugnantia erat superanda: sed potentior est in secundo Adam: prima enim est vt habeat homo iustitiam si velit: secunda ergo plus potest, quò etiam fit, vt velit, & tantum velit tantoque ardore diligit, vt carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate Spiritus vincat. Verùm in quo hæc potentior gratia consistat, non explicat, nisi per effectum: quòd concupiscentiam superet, & sit auxiliium quo fit consensus voluntatis; contentus Iuliano calumniam impingenti, quasi gratia Christi libertatem tollerere, respondere, ipsam dare libertatem seu hominem liberare à concupiscentiæ iugo: Si volumus, inquit epist. 107. ad Vitale, defendere liberum arbitrium, non oppugnemus, vnde fit liberum: nam qui gratiam oppugnat, qua nostrum ad declinandum à malo & faciendum bonum liberatur arbitrium, ipse arbitrium suum adhuc vult esse captiuum: Responde, quomodo ad declinandum à malo, & faciendum bonum, liberum habebamus arbitrium, id est liberatum, quando eras sub potestate tenebrarum? Vnde si nos Deus eruit per gratiam sufficientem vel efficacem, ipse usque liberum seu*

18. Auxilijs vberioribus constant

liberatum illud fecit. Quibus & pluribus alijs locis evidens est, Augustinum nil aliud contendere cum Pelagianis, nisi ut agnoscant necessitatem gratiæ sufficientis & efficaci, quâ liberetur à concupiscentiâ hominis arbitrium; non necessitatem gratiæ necessitantis liberum arbitrium, sed plus minus illud reducentis ad nativam indifferentiam: quam nec in dubium reuocat, cum constet omnium sapientum calculis: negat arbitrium esse liberum sine gratiâ, quia non est liberatum: affirmat passum esse liberum per gratiam, quia liberatum: *lib. 1. ad simplic. qu. 1. quomodo auferit liberum arbitrium, cum dicat, velle adiacet mihi? certe ipsum velle in potestate est, cum adiacet nobis per gratiam; nam sine gratiâ velle bonum supernat. non adiacet nobis. Sed quod perficere bonum non est in potestate, pertinet ad meritum originalis peccati, à quo etiam liberamur per gratiam Christi.*

19.
Discrimen
auxilij suf-
fic. & effi-
caciæ ex
August.

Quod ergo distinctum auxilij Adq̄ sine quo non, & auxilij quo hominis lapsi? (certè nec implicite dixit Augustinus, gratiam Christi non posse deseri ab homine etiam lapsio, seu non esse relictam in eius libero arbitrio: *lege de correptione. c. 11. & 12. ubi minime pugnat cum Trident. cit. disp. seq. n. 40.*) hoc planè discrimen est; quòd auxilium quo includat auxilium sine quo non: auxilium sine quo non interdum excludit priuatiuè auxilium quo: hoc igitur non opponitur illi, sed componit cum illo vnum auxilium efficax; imò id ipsum auxilium quo identificatur cum auxilio sine quo non, nempe auxilium efficax est ipsum sufficiens & connexum effectui: ita August. de correptione. cap. 12. de lumine gloriæ ait, *Hoc adiutorium & quo fit est, & sine quo non fit, quia si data fuerit homini beatitudo continuo fit beatus, & si data non fuerit, nunquam erit, quia nimirum lumen gloriæ habet secum connexum effectum beatitudinis seu visionem beatam; quæ visio si per Dei potentiam suspenderetur, homo per lumen gloriæ haberet tantum adiutorium sine quo non seu sufficiens ad visionem beatam: Ita primo homini, inquit, datum est adiutorium per seuerantiam, sine quo per liberum arbitrium perseuerare non posset, non quo fieret ut perseueraret; quia nempe Adam per liberum arbitrium suspendit effectum perseuerantiæ: Nunc vero Sanctis in regnum Dei predestinatis per gratiam Dei, non tantum tale adiutorium perseuerantia datur, sed tale, ut eis perseuerantia ipsa donetur.* En effectum auxilij efficaciæ, scilicet perseuerantiam. In quo autem efficaciâ consistat, non explicat, nec ego disputo. Pro certo habendum, quòd efficaciâ in primo homine non collocauerit in gratiâ necessitante, ac proinde nec in homine lapsio; quasi Deo omnipotenti media desint, quibus ad consensum alliciat libertatem, indifferentiâ ipsius semper incolumi. Aliud certè non contendit Augustinus, nisi quòd maior libertas seu liberatio sit necessaria aduersus tot & tantas tentationes, quæ in paradiso non fuerunt, dono perseuerantia munita atque firmata, ut cum omnibus amatoribus, terroribus, erroribus suis vincatur hic mundus. Quænam illa maior libertas nisi ipsa gratia liberatrix efficaciore? verum in quo sita illa sit, non enarrat, sed subdit: *Postquam est illa magna peccati merito amissa libertas, seu æquilibrii libertatis per concupiscentiæ pondus, etiam maioribus donis adiuuanda remansit infirmitas.* Quænam illa maiora dona sint, nullibi declarat, credens Catholico sufficere illa agnoscere tanquam specialem Christi gratiam contra Pelagianos, & libero arbitrio antecedentem omnem necessitatem amouere. Quod ipsum est nostræ huius operæ pretium.

20.
Non quòd
efficax ne-
cessitat li-
berum arb.

DISPUTATIO XXVIII.

De Gratia actuali?

SECTIO PRIMA.

An detur, quid, quotuplex?

NOMINE gratiæ actualis intelligunt Theologi, quamcunque motionem à Deo supernaturaliter inditam, ad finem æternæ beatit. promouentem: quæ quamuis duplex sit, intrinseca seu inhærens; & extrinseca, ut verbi diuini prædicatio, Scriptura sacra, sanctorum exempla, tribulationes, flagella, & cætera, quæ hominem retrahunt à malo, & prouocant ad bonum; de solâ tamen auxiliante intrinsecâ cum Patrib. & Schol. disputo. Dupliciter probatur huius existentia: 1. experienciâ, quâ constat, dari in nobis subitos motus, veluti cælestes coruscationes, ad salutem nos inuitantes, iuxta illud Psal. 93. *Consolationes tuæ latificauerunt animam meam: vertit August. Exhortationes tuæ incundauerunt animam meam.* Et Ps. 118. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum.* In quem August. *Cursus iste, via sunt mandatorum Dei, cordis dilatatio, iustitia est delectatio. Hoc munus est Dei, ut in præceptis eius non timore pænæ angustemur, sed dilectione dilatemur, & delectatione iustitia delectemur. In hanc latitudinem diffunditur charitas in cordibus nostris per Spiritum S. qui datus est nobis.* Nequeunt autem isti motus ex naturalibus causis oriri; siue enim se teneant ex parte intellectûs, siue ex parte voluntatis, diriguntur in finem supernat. ergo sunt à Deo supernaturaliter in nobis operante, & nobiscum cooperante; cum à nulla alia supernat. causa produci queant. 2. Nequit voluntas creata seipsam mouere in obiectum supernat. nisi præmota & excitata à notitia supernat. sed hanc nequit producere intellectus viribus proprijs; cum extra spherâ ipsius sit: ergo immediatè producitur à Deo. Maior prob. sicut nequit voluntas se mouere in obiectum naturale, nisi præmota notitiâ naturali: ita nec in obiectum supernat. nisi excitata notitiâ supernaturali.

Gratia
actualis.

2.
An sit, prob.
à posteriori

3.
A priori

Dices. Possunt huiusmodi motus in nobis excitari, vel ab habitibus infusis, vel à speciebus supernat. relictis ab actibus supernat. præteritis: non igitur immediatè à Deo. Confirm. sunt vitales actus intellectûs & voluntatis, qui nequeunt fieri sine effectiuo concursu potentæ vitalis.

Resp. 1. saltem primos motus, ad salutem inuitantes, in homine infideli nullum supponere vel habitum, vel speciem, à qua possint excitari: ergo saltem isti motus erunt immediatè à Deo, hominem ad salutem vocante. 2. Nullum habitum vim habere huiusmodi motus excitandi: cum habitus sit ad instar potentæ; nulla autem potentia vitalis vim habent seipsam excitandi ad primam operationem: non appetitiua, quæ necessariò supponit operationem ex parte intellectûs: nec intellectiua, cum pendeat in operando à specie, à qua debet ad operandum determinari. Sicut non potest potentia visiva seipsam ad visionem excitare; sed excitatur à specie, à qua determinatur: ita nec intellectus se ad primam notitiam, nam etiam pendet à specie,

6.
Nullus ha-
bitus habet
vim primos
motus in-
tellectus
vel volun-
tatis exci-
tandi.

specie, vel à principio extrinseco determinante. Quoad speciem verò relictam ab actu supernat. præterito, concedo ab illa interdum excitari notitiam rememoratiuam actûs supernat. præteriti, quæ sit principium morale consensus supernat. verùm hæc ipsa notitia tribuenda est Deo vt principali causæ, vtenti tali specie, vt instrumento ad hominis salutem; sicut vtitur habitibus infusis ad actus supernat. physicè producendos. Quin arbitrator, Deum peculiari motione huiusmodi species excitare ad animum circa finem supernaturalem permouendû. Ad confir. cùm dicimus, hos motus immediatè fieri à Deo, non excludimus physicum & vitalem, sed liberum duntaxat concursum potentia creatæ. Vnde dicuntur fieri à Deo in nobis, sine nobis liberè, non sine physicè operantibus. Determinatur autem ad illos à Deo necessariò ac physicè prædeterminante, non mediâ qualitate, sed actuali concursu.

7.
Hi motus
sunt in no-
bis, sine no-
bis liberè.

8.
Metaphora
ostium pul-
santis.

Hæc ipsa auxilia actualis gratiæ explicat nobis scriptura varijs metaphoris: 1. eius, qui ostium pulsat *Apocal. 3. Ecce sto ad ostium & pulso*. Vnde sicut pulsus à solo pulsante fit, apertio non sine consensu apertientis: ita licet in potestate humanæ voluntatis sit, pulsanti Deo per sanctas cogitationes, & pias inspirationes ostium cordis per deliberatum consensum vel dissensum aperire, vel non aperire: in eius tamen potestate non est pijs, & religiosis cogitationibus à Deo pulsari, vt egregiè *August. lib. de spir. & lit. cap. 34. Nemo habet in potestate, quid ei veniat in mentem, sed consentire, vel dissentire propria voluntatis est*: & lib. 1. de pecc. meritis cap. 22. *Vt iste credat, ille non credat, propria voluntatis est: sed vt iste audiat, quod credat; ille non audiat, in hominis potestate non est*. 2. Eadem declaratur metaphorâ à somno excitantis, *Ephes. 5. Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus*. Porro sicut non est in potestate dormientis, è somno surgere, & euigilare: ita à somno peccati surgere, & ad sanctas cogitationes, pijsque affectus euigilare, in potestate peccatoris non est, sed in libera voluntate Dei, vocantis & excitantis, vt cit. *August. Suasionibus agit Deus, vt velimus, & vt credamus. Neque enim, vt paulò post, anima rationalis quodlibet arbitrio credere potest, si nulla sit suasio vel vocatio, cui credat. Profectò & ipsum velle credere Deus operatur in homine, & in omnibus misericordia eius prauenit nos: consentire autem vocationi Dei, vel ab eâ dissentire sicut dixi, propria voluntatis est*.

9.
A somno
excitantis

10.
Nomen vo-
cationis

3. Sub nomine vocationis *Matt. 20. Multi sunt vocati, pauci vero electi. Ad Rom. 9. Non ex operibus, sed ex vocante dictum est, quia maior seruiet minori*. Etenim ex *August. lib. 1. ad Simplic. qu. 2. Nemo potest credere nisi velit, nemo velle nisi vocetur: nemo autem potest sibi prestare, vt vocetur*.

11.
Symbolum
lucis ac lu-
minis.

4. Sub symbolo lucis ac luminis *Iob 29. Quando splendebat lucerna eius super caput meum & ad lumen eius ambulabam in tenebris. Plal. 118. Lucerna pedibus meis verbum tuum. Ioan. 12. Ambulate dum lucem habetis*. Sicut ergo lumen prærequiritur ad ambulandum, ita & diuinum auxilium ad rectè operandum. *Leg. B. Grego. lib. 19. Moral. cap. 9.*

12.
Nomen pr-
uenientis &
miserentis.

5. Exprimitur nomine præuenientis & miserentis, *Psal. 58. Misericordia eius praueniet me: ad Rom. 9. Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei*. Hæc eadem auxilia explicat *Triden. sess. 6. cap. 5. & can. 3. & 4. sub nomine vocationis, illuminationis, inspirationis, excitationis, tactus, motionis; docetque ijs auxilijs nos semper præueniri ad operandum ex dono & instinctu Spiritûs S. Imò declarat, ab hac gratia præueniente & vocante*

De Fine. Tom. 3.

sumèdum esse exordium iustificationis in adultis-

Scopus Patrum, præsertim Augustini, eiusque sectatorum contra Pelag. & Semipelag. fuit, auctoritate Scripturæ, & ratione ostendere, hæc auxilia pulsantis ac mouentis gratiæ à solo Deo nobis infundi: idè duplex in doctrina August. distinguitur gratia: vna operans, altera cooperans; cuius mentionem fecit *Prosper in epist. ad August. 10. 7. ante lib. de prædest. operans est, quam Deus operatur, in nobis sine nobis. Cooperans, quæ nobiscum operantibus operatur. Ita Aug. lib. de gra. & lib. arb. cap. 17. Vt ergo velimus, sine nobis operatur, cùm autem volumus, & sic volumus vt faciamus, nobiscum cooperatur: & probat ex illo ad Philipp. 2. Deus est, qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate*. Etenim vt velimus solus operatur Deus: cùm autem volumus, nobiscum cooperatur Deus.

13.

Atque hæc quoad existentiam diuinorum auxiliorum, quæ in omnium sent. includunt & vocationem ex parte intellectûs, & inspirationem ex parte voluntatis: quibus tanquam motibus primò primis in ordine gratiæ voluntas præparatur ad liberum consensum præstandum. Quia sicut in quouis negotio morali necessariò præcedere debet cognitio aliqua ex parte intellectûs, ex qua moueri possit voluntas ad electionem faciendam: ita in negotio salutis æternæ necessariò præcedere debet cognitio supernat. ex parte intellectûs, vt ex ea moueri possit voluntas ad deliberatum consensum, ante quem plerumque præcedit indeliberatus motus in voluntate, vt eo facilius & suauis disponatur ad liberum consensum.

14.

Ratiò

Dubium oritur, an primum actum intellectûs, quo à Deo excitamur ad bonum prosequendum, necessariò præcedere debeat auxilium inhærens, quod sit principium & causa illius.

15.
Dubium 12

Affirmat *Alvarez lib. 8. de auxilijs disp. 74. concl. 1. & cum eo recent. Thomistæ, ex illo principio, quia nulla causa 2 agere potest, nisi præmota & applicata à primâ. Confir. 1. alioqui primum auxilium, quod in negotio salutis incipit ab intellectu, non esset à solo Deo, sed etiam à naturâ; contra *Araus. II. can. 20. vbi contra Pelag. Multa, inquit, in homine bona fiunt, quæ non facit homo*. Si igitur exordium iustificationis sumeretur ab actu vitali intellectûs, cùm ille non solùm producat à Deo, sed etiam ab intellectu, initium nostræ salutis non esset à solo Deo, sed etiam à nobis. 2. Deus in negotio salutis gerit se ad instar ostium pulsantis: *Apoca. 3. sed pulsus effectiuè solùm procedit à pulsante, non ab eo, cuius ostium pulsatur: ergo prima gratia pulsatrix, quæ Deus ostium nostri cordis pulsat, effectiuè tantùm procedit ab ipso*. 3. intellectus ex se est incompletus ad actum supernat. eliciendum: ergo compleri debet per aliquod principium: sed conaturalius saltem est, compleri per principium intrinsecum: ergo.*

16.
Affirmat

Confirmat

23

Negant probabilius ferè omnes Societ. N. Theologi. Fundam. vel hoc auxilium requiritur ad necessariò, vel ad connaturalius operandum. Non necessariò: cùm omnis efficientia, quæ vitalis non est, cuiusmodi non est efficientia huius qualitatis, immediatè suppleri possit à Deo concursu cooperatiuo. Non connaturalius: quia cùm hoc auxilium sit necessariò operatiuum (ponitur .n. vt principium effectiuum primi actûs intellectûs, qui necessarius est) semper talem actum in intellectu causaret. Nec posset à voluntate impediri, cùm non pendeat à libertate ipsius, quippe cùm vim agendi non habeat dependenter à voluntate, cuius liberum

17.
Negat aliq

liberum vsum præuenit. Nec cum aliqua probabilitate dici potest, quòd talis qualitas statim desinat cessante actu. Nam vel hæc desineret seipsa: & hoc non; cum sit in subiecto connaturali, in quo nullum habet contrarium. Vel corrumpetur à Deo: & gratis dicitur. Adde, quòd hoc magis repugnat connaturalitati rerum, quæ semel à Deo productæ, quantum est de se, semper postulant à Deo conseruari. Ad fundam. oppositæ sent. neg. antec. si intelligatur de præmotione præueniente: conceditur, si de præmotione concomitanti & cooperatiua. Ad 1. confirm. nego, primum auxilium inchoans salutem simpliciter esse à nobis, esto non sit sine nobis physicè cooperantibus. Ratio: ex S. Tho. in 2. dist. 28. qu. 1. art. 4. ea tantum dicuntur esse à nobis, quæ liberè à nobis fiunt, iuxta illud Rom 7. *Iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum*: Cum igitur prima sancta cogitatio non sit à nobis liberè producta, non potest simpliciter dici esse à nobis: alioqui neque per aduers. auxilium primam cogitationem præueniens, dici posset à solo Deo; quia neque illud sit sine concursu saltem sustentatiuo animæ. Ita intelligendum cit. concil. quod tantum contra Pelag. contendit, initium salutis non esse à nobis liberè, aut totaliter. In utroque enim errabat Pelagius, & quòd liberè, & quòd totaliter esset à nobis perfolas naturæ vires. Ad 2. nego paritatem de pulsu materiali & spirituali: nam spiritualis est vitalis, qui sine physica cooperatione eius, cuius corpus pulsatur, fieri nequit. Ad 3. neg. minor. nam vel hæc prima cogitatio excitatur in iusto, & in illo est physicum principium completum per habitum infusum, qui simul cum intellectu cooperatur Deo, gratis excitanti: vel in peccatore; & quia ille est extra statum gratiæ, non debetur ei, vt primos actus supernat. operetur per principium intrinsecum.

Alterum: an homo cum solâ excitatione intellectus, absque vilo motu indeliberato voluntatis, possit consensum supernat. elicere. Negant aliqui. Fundam. voluntas est impotens ad inchoandum actum supernat. ergo nisi ille instigetur à Deo, per motionem indeliberatam antecedentem, cuius postea continuatio sit in potestate voluntatis, non poterit voluntas in consensum deliberatum erumpere. Ego cum *Molina in concord. qu. 14. art. 13. disp. 36. vel 37. & c. affirmo*. Fundam. vt voluntas consensum supernat. liberè elicere valeat, sufficit excitatio supernat. ex parte intellectus, & comprincipium supernat. physicum inhærens, vel assistens ex parte voluntatis. Antec. prob. Vt voluntas sit potens elicere consensum supernat. sufficit, vt habeat auxilium supernat. in actu 1. paratum. Vt autem liberè possit illum elicere, sufficit, vt id auxilium paratum habeat dependenter à propria libertate, vt eo uti possit, quando lubet. Igitur nulla requiritur præuia motio ex parte voluntatis, nisi fortè ad facilius & delectabilius consentiendum. Antec. ostend. Non minus voluntas est impotens ad liberum consensum naturalem, sine concursu generali primæ causæ, quàm ad liberum consensum supernat. sine speciali auxilio Dei: at potest voluntas consensum naturalem liberè elicere, posita tantum naturali excitatione ex parte intellectus, & auxilio generali ex parte Dei, oblato voluntati dependenter à libertate ipsius: ergo etiam poterit consensum supernat. liberè elicere, posita tantum excitatione supernat. ex parte intellectus, & auxilio supernat. ex parte Dei, oblato voluntati dependenter in coagendo ab ipsius libertate.

Patet ad fundam. oppositæ sent. Est. n. volun-

tas impotens actum supernat. inchoare absque principio supernat. vel inhærente, vel assistente; non absque motu indeliberato eiusdem voluntatis, vt probatum est. Neque. n. vt consensus supernat. liberè eliciatur à voluntate, debet prius duratione, vel naturâ inchoari à voluntate, sed sufficit, vt & ab auxilio, & à voluntate simul efficiatur.

Obijc. 1. August. lib. 2. de peccat. merit. cap. 19. qui victoriam, quam Deus de nostris voluntatibus reportat, faciendo eas consentire, tribuit delectationi & suauitati, quam ipse Deus infundit. Resp. 1. neg. cit. *August.* tribuere victoriam nostrarum voluntatum soli delectationi, sed vel delectationi, vel scientiæ distinctiue: *Nos autem quantum concessum est, sapiamus & intelligamus, si possumus, Dominum Deum bonum ideo etiam sanctis suis alicuius operis iustitiâ aliquando non tribuere, vel certam scientiam, vel victoriam delectationem & c.* Vocat certam scientiam, ratione infallibilis consensus; ad quem voluntatem humanam certò mouet: cumque disputare ex professo nolit Augustinus, in quo formaliter sita sit gratiæ efficacia & congruitas; constanter autem asserat, non magis lædi libertatem à gratiâ Christi quàm à præscientiâ Dei, aperit Catholicis liberum campum, vt posita præscientiâ effectus conditionatè futuri (quo modo *disp. 26. n. penul.* indicatum) illa in ratione efficaciam compleatur per absolutum decretum Dei de tali gratiâ dandâ, quæ præuisa est effectum infallibiliter habitura; idque magis ad mentem August. qui gratiæ efficaciam collocat in congruâ cogitatione (*lege disp. 26. n. 56.*) ac victrici delectatione; quæ ab eodem dicitur *alta ac secreta vocatio; ita suadens vt persuadeat; ita agens sensum, vt legi accommodet assensum; ita cor emolliens, vt à nullo duro corde respuatur; ita aperitur vocatio, vt illi obtemperet & sequatur: bona voluntatis effectrix, quæ facit facere*, quia persuadendo efficit, vt cum adiutorio, quod secum adfert, voluntas physicè eliciat consensum; vires præbet efficacissimas, tum morales per seipsam obiectiue illiciendo, tum physicas per adiutorium physicum, quod infallibiliter connotat, in libero relicto arbitrio, vt August. loquitur de *Correp. c. 11. & 12.* quasi innueret. efficaciam gratiæ in statu naturæ integræ, proinde & lapsæ, conciliari cum libero arbitrio rectius non posse, quàm per ordinem antecedentis auxilij ad consensum conditionatè futurum, & c.

Resp. 2. Augustinus explicari potest de delectatione non formaliter, sed causaliter: quia nimis scientia, obiectum honestum congruè proponendo, causat in voluntate delectationem, non præuiam, sed comitantem ipsum liberum consensum. 3. etiam si hæc præuia delectatio non sit absolute necessaria, cum possit sine illa voluntas liberum consensum elicere; est tamen interdum necessaria ex suppositione, quia sine illâ voluntas non consentiret.

Obijc. 2. Non potest voluntas in actibus supernat. in agendo, auxilium supernat. præuenire, sed potius debet ab illo præueniri: præuenitur per motionem indeliberatâ: ergo talis motio ad actus supernat. necessaria est. Resp. idem argum. fieri posse de actibus naturalibus respectu auxilij generalis. Quare necesse non est, vt voluntas auxilium siue naturale, siue supernat. sibi antecedenter oblatum, in agendo præueniat: sed sat est, si simul cum illo coagat cum mutuâ quâdam dependentiâ, & voluntatis ab illo, & illius à voluntate: quia nec voluntas sine illo physicè coagente, nec illud sine voluntate liberè consentiente operari potest.

18.
Ad fund.

Ad confir. 1.

19.
Dubium 2.

Negant

Affirmant
verius.

20.

21.
Ad fund.

21.

Non minus
scientiæ
quàm delectationi
victoriam tribuit Aug.Suggerens
viam conciliandi
liberum arb.
cū gratia.

23.

24.

SECTIO II.

Quid sit gratia adiuuans seu cooperans?

24. **A**diuans gratia seu cooperans dicitur respectu liberi consensus nostræ voluntatis, quam adiuuat, vel cum qua cooperatur ad ipsius consensum eliciendum. Duplici autem adiutorio eget voluntas ad actus supernat. morali & physico. Morale, est ipsa religiosa cogitatio voluntatem eliciens, & pia affectio indeliberata cor emolliens: quanquam hæc non est ad eum necessaria ut prima. Physicum, est aliquod principium supernat. cum voluntate concurrans ad consensum supernat. producendum. Quoad morale omnes conueniunt: de Physico, 1. lent affirmat, esse habitum eius actus, ad quem eliciendum voluntas iuuatur. Ut si voluntas eliciat actum charitatis, gratia adiuuans est ipse habitus charitatis cum voluntate concurrans ad actum charitatis producendum. Si eliciat actum spei, gratia adiuuans est ipse habitus spei cum voluntate concurrans ad actum spei eliciendum, &c. Ita multi Thomist. quos sequitur Valen. 1. 2. disp. 8. qu. 3. pu. 3. tit. de Gratia adiu. prop. 3. quia vel habitus, ad cuius actum excitatur voluntas, est in eo, qui excitatur, & sic ille vnâ cum voluntate concurrat ad actum; vel non est, ut in peccatore, in quo non supponitur habitus charitatis, & tunc prius naturâ, quam voluntas eliciat actum charitatis, talis habitus infunditur à Deo, ut possit cum voluntate ad actum cooperari. Neque enim putant impossibile, eundem habitum in genere causæ dispositiue & meritorie de congruo dependere a suo actu, & simul esse principium efficiens illius. Sed contrâ. 1. repugnat principium efficiens in primâ sui productione meritorie pendere à suomet effectu. 2. ex Trident. sess. 6. can. 3. hoc adiutorium, quod nobis ad supernat. actus eliciendos datur, distinguitur ab ipsâ gratiâ iustificationis, & consequenter à reliquis habitibus infusis, qui, ex Concil. cap. 7. cum ipsa gratia iustificante infunduntur. Sic enim cit. can. definit: Si quis dixerit sine præueniente Spiritus S. inspiratione, atque eius adiutorio hominem credere, sperare, diligere, aut penitere posse sicut oportet, ut ei iustificationis gratia conferatur &c. Vbi adiutorium ponitur ut quid distinctum à iustificationis gratiâ, & consequenter ab habitibus cum eâ connexis. 3. non omnis actus supernat. producitur auxilio habitus: ad omnem autem actum supernat. requiritur gratia adiuuans: quia is excedit vires naturæ. Maior constat in peccatore, quando elicit actum supernat. cuius infuso habitu caret, & aliunde talis actus non est vltima dispositio ad gratiam, ut ad illum debeat prius naturâ infundi gratia, & cum eâ simul habitus, cuius actum peccator elicit.

25. **Duplici ad iuroriorum eget voluntas ad supernat. actus.**

26. **Prima sent.**

27. **Contrâ 1.**

28. **Secunda sent.**

29. **Testimonia Aug. ad 1. redacta**

30. **Contrâ**

31. **32.**

33. **Contrâ**

34. **Quarta sent.**

35. **Contrâ**

36. **Quinta sent.**

Arausic. can. 10. Secundum, quod Deus, ut velimus, aliquid operatur in nobis sine nobis, ut idem de gra. & lib. arb. cap. 16. 17. & lib. 2. ad Simplic. q. 2. & serm. 13. de verbis Apost. Hoc autem aliud esse non potest, quam prædicta qualitas. Confirm. voluntas creata est physicè impotens ad actus supernaturales: ergo prius natura debet à Deo præmoueri, ut fiat potens, ad illos inchoandos.

Sed contrâ: 1. quia vel ista qualitas est necessaria ad consensum eliciendum, ut censet Gregor. vnde qui eâ caret, caret auxilio ad salutem necessario; cum in potestate hominis non sit, illam habere, quippe quam solus Deus gratis infundit, quando, & cui vult: vel non est necessaria, & frustra ponitur; cum non ponatur nisi propter consensum. 2. Sequeretur, similem qualitatem ponendam esse ad 1. actum intellectus, & motum indeliberatum voluntatis. 3. hæc qualitas difficilè saluat arbitrij libertatem. Ad testim. August. concedo, præter habitus infusos, necessarium esse distinctum adiutorium, quod Deus operatur in nobis sine nobis: quid autem illud sit, mox constabit ex nostra sent. Ad confirm. patet ex sect. præced. dub. 2. vbi dixi, voluntatem ad actum supernat. eliciendum physicè compleri extrinsecâ virtute Dei, supernaturaliter cum eâ cooperante.

3. Sent. asserit, gratiam adiuuantem esse ipsam virtutem diuinam assistentem, & cooperantem cum voluntate creatâ, præmotâ & excitâ per auxilium præueniens. Fundam. nomen Gratia, optimè in Deum quadrat: & Deus ut principalis causa adiuuat nostram voluntatem ad actus supernat. Ergo optimè gratia adiuuans quadrare potest in virtutem diuinam assistentem, & nobiscum cooperantem. Quod probabile putat Suarez lib. 3. de auxilijs cap. 4. sine. Sed contrâ: licet hoc absolute verum sit, non est tamen Concilij & Patrib. conforme, qui de Gratia adiuuante & cooperante loquuntur, ut de dono orato nobis inherente. August. lib. de prædest. sanct. cap. 10. gratiam vocat, ipsam temporalem donationem: & Trident. sess. 6. cap. 5. & 16. aperte supponit, gratiam adiuuantem esse quid creatum nobis inherens, dum docet, Christum iugiter illam in ipsos iustificatos infuere, ut caput in membra, & vitem in palmices.

4. Sent. docet, gratiam adiuuantem esse ipsum concursum comitantem, seu cooperatum Dei, quo voluntas ipsa iuuatur in consensu eliciendo. Hanc probabilè censet Suarez lib. 3. de auxilijs cit.

Verùm obstat, quod gratia adiuuans, ut sic formaliter constituitur per respectum efficientis: concursus autem cooperatiuus Dei non est efficiens respectu consensus: nec efficienter adiuuat voluntatem in ordine ad illum, cum sit actio Dei, quæ est tantum via ad terminum. Vnde non propriè in hac sent. explicantur Concilia & Patres loquentes de gratia adiuuante, ut de causa efficiente, ut Milenit. can. 4. 5. & Trident. sess. 6. cap. 16. vbi gratiam comitantem, quæ est eadem cum adiuuante, appellat virtutem: virtus non actionem sed principium agendi importat. Confirm. Trident. sess. 6. cap. 5. docet, quod possit homo inspirationem in se receptam, quam paulò ante appellauerat gratiam adiuuantem, à se abijcere, nempe in ordine ad liberum consensum. Nequit autem homo concursum Dei in se receptum in ordine ad consensum abijcere: quia concursus essentialiter inuoluit ipsum consensum: proinde implicat, illum semel receptum abijcere, alioquin abijceret, & non abijceret.

5. Sent. affirmat, gratiam adiuuantem esse motus

tus vitales & indeliberatos intellectus & voluntatis, quatenus voluntatem adiuuant ad deliberatum consensum eliciendum: *Molin. in Concor. qn. 14. art. 13. disp. 36. Mascaren. opus. de auxilijs, Vasquez 1. p. disp. 88. cap. 9. & 1. 2. disp. 185. cap. 9.* Quæ sententia intelligi potest, vel quod gratia præueniens, quæ est prima sancta cogitatio intellectus, & indeliberatus motus voluntatis, dicatur adiuuans eo quod non tantum moraliter, sed etiam physicè voluntatem adiuuet ad deliberatum consensum eliciendum: vel quod tantum moraliter voluntatem adiuuet, alluciendo ipsa propositione obiecti, & inuitando per delectationem, quam secum fert motus indeliberatus ad liberum consensum.

In priori sensu asseritur à *Molina*, & *Mascaren.* in posteriori à *Vasquez*, & mihi prob. 1. quia probabilius puto, actus vitales non esse physicè actiuos aliorum actuum vitalium. 2. quia non semper est necessarius eorum moralis concursus. Primum constat respectu liberi consensus, cuius habitus supponitur in consentiente: tunc enim sufficiens principium physicum est habitus ipse, cuius actum voluntas elicit, ipsi voluntati inhærens. Secundum patet: quia nequit voluntas consentire, nisi moraliter mota & allecta ab obiecto, mediâ notitiâ ipsius. 3. *Triden. sess. 6. cap. 10.* docet, fidem cooperari bonis operibus, ac proinde fidem dici gratiam cooperantem; & tamen fides, cum in cognitione consistat, non nisi moraliter concurrat ad opera bona.

Est igitur gratia adiuuans ipsa præueniens, quæ moraliter mouet voluntatem ad consensum, & facit illam infallibiliter consentire. Vnde munere tantum & respectu differt à præueniente. Præueniens .n. dicitur, quia tempore, vel naturâ antecedit liberum consensum: excitans, quia se ipsâ formaliter ratione obiecti, quod proponit, mouet & allucit ad consensum: adiuuans, quia cum illâ simul liberum consensum moraliter cooperatur. Ex *Triden. sess. 6. cap. 16.* vbi non videtur distinguere gratiam præuenientem à comitante seu adiuuante, & subsequente, nisi tantum officio & respectu: *Qua virtus bonarum, nempe iustificatorum, opera semper antecedit, & comitatur, & subsequitur* sc. antecedit præueniendo, comitatur cooperando, subsequitur ad executionem operis impellendo. Ex *August. lib. 83. qn. 68.* *Vocatio autem meritum voluntatem operatur.* En quo pacto gratia excitans, dicitur adiuuans, quia nimirum voluntatis consensum operatur.

Vna difficultas: voluntas non solum eget adiutorio morali, sed etiam physico, ad eos præsertim actus, quorum habitu caret: ergo adiuuans non solum dicitur illa, quæ moraliter, sed quæ physicè voluntatem iuuat: datur .n. voluntati, vt eam iuuet ad consensum. Vnde sicut non est completa voluntas per solum adiutorium morale: ita nec est completa & sufficiens gratia adiuuans, quæ tantum moraliter voluntatem iuuat. Resp. Voluntatis adiutorium definiui, prout de illo Concilia & Patres loquuti sunt: sic gratia adiuuans non distinguitur à præueniente, quæ moraliter tantum voluntatem adiuuat, nec propterea doctrina eorum est menca, quæ ad physicum adiutorium non se extendit; illud .n. subintelligitur in adiutorio morali, quod voluntatem moraliter iuuando, simul physicum exigit adiutorium: quod vel est habitus in eo, qui illum habet, vel virtus diuina nobis assistens, habitus defectum supplens in eo, qui habitu caret.

Definendo adiutorium voluntatis adæquatè & secundum se; dico, illud non solum consistere in gratia præueniente, voluntatem moraliter adiuuante, sed etiam in habitu physicè cooperante, vel

in virtute diuinâ nobis assistente, & vicem habitus gerente. Suppono autem ex Orthodoxâ fide gratiam Christi specialem, medicinalem, sanantem, aliud ab adæquato hoc voluntatis adiutorio non includere, nisi id ipsum adiutorium abundantius, congruentiusve quocumque modo, de quo non disputo: quodcumque tamen illud sit, ex Augustino discendum est, id ipsum posse deferri ab homine lapsio, vt ab integro, ei que posse liberum arbitrium resistere, non ipsum ab eo necessitari antecedenter: id inquam conformiter Tridentino *sess. 6. ca. 5.* expressè definièti; tangente *Deo cor hominis per Spiritus S. illuminationem, homo inspirationem illam recipiens abijcere potest: & can. 4. Deo excitanti ac vocanti dissentire potest, si velit: conformiter Senonensi decreto 15. Nec denique tale est huiusmodi trahentis Dei auxilium, cui resisti non possit. Qui termini æquipollent terminis Augustini de auxilio Adæ, cuius tale erat adiutorium, quod desereret, cum vellet, & in quo perseveraret, cum vellet; vt disp. preced. à n. 17. qui autem sensus est verborum Augustini de primo homine, idem est (teste etiam Caluino) Tridentini de homine lapsio: neuter sanè ad sensum diuinum aliumve torquendus est.*

SECTIO III.

Quid sit auxilium sufficiens vt ab efficaci distinguitur?

Quoniam vocatio diuina, quæ nos subinde ad poenitentiam inuitat, cor nostrum pulsando, non semper, defectu nostræ cooperationis, effectum sortitur, duplex Theologi præueniens distinguunt auxilium: efficax, quod suum effectum sortitur: sufficiens, quod effectum caret, quem tamen habere posset. Colligitur ex August. *de correptione. 12. aliud est adiutorium sine quo aliquid non fit; aliud est adiutorium, quo aliquid fit: quasi diceret, aliud est auxiliu sufficiens tantum, aliud efficax, vt disp. preced. n. 16.* Vt autem hæc duo membra non coincidant in vnum, nam sub aliquâ ratione omne efficax est sufficiens, quæ vires præbet sufficientes ad agendum, accipiendum est sufficiens, quæ formaliter includit negationem effectus, quem poterat habere: Contingit enim sæpissimè totam gratiæ machinam reddi inanem, dum voluntas libera leuissimum nutum non adijcit, quasi nec extremo digito, nec minimo flexu attingere vellet pondera gratiæ, peraptè licèt à Deo collocata. Quæ etsi attingat, & gratia sufficiens reddatur efficax, non est cur gloriatur homo in se, sed in Domino, qui peculiari beneuolentiâ & certâ præscientiâ pondera gratiæ accommodauit voluntati tam congruè, vt per hæc alliceretur libertas ad exercitium, nullâ necessitate præuiâ, vt *disp. 6. n. 39.* Indagandum modò, in quo formaliter gratiæ sufficientia consistat.

Thomistæ recentiores cohærenter ad sua principia docent, de ratione sufficientis auxiliij, & vt ab efficaci distinguitur, non esse præbere omnia, quæ per modum actus 1. ad effectum producendum necessaria sunt, sed solum conferre principium de se proportionatum ad actum; *Aluarez de auxilijs disp. 73. concl. 1.* Affirmant igitur, peccatorem cum sola præuia excitatione morali ad poenitentiam, absque physica prædeterminatione ad eadem, quæ tamen necessariam putant, vt præuium & proximum complementum ad actum poenitentiae eliciendum, habere sufficiens auxilium, vt possit, si velit,

37.
In posteriori sensu probabilior.

38.
Differentia gratia adiuuans ab excitante

39.
Oritur difficultas.

Resp.

40.

41.

Auxilium sufficiens & efficax.

42.

Quid sit de ratione auxiliij sufficientis per Thom. recent.

velit, pœnitere; ad eò vt illi ad culpam imputetur, si non pœniteat. Quòd si illos vrgeas, complementum hoc esse ex necessariò p̄requisitis ad agendum, ita vt sine illo impossibile sit, potentiam in actum exire; & illud habere, vel non habere, non esse in potestate hominis, sed Dei gratis conferentis: ergo sine illo non poterit homo habere sufficiens auxilium ad pœnitendum; ac proinde non imputabitur illi ad culpam, si non pœniteat.

Respondens

44. Probant 1.

Probant 1. quia plura requiruntur ad actum operari, quàm ad posse operari: ergo bene stare potest, quòd quis habeat omnia requisita, quibus re ipsa possit operari, si velit, absque eo quòd habeat omnia p̄requisita, vt actu operetur. Vnde *August. lib. de correptione. cap. 11.* duplex illud distinguit adiutorium, alterum, quo quis potest, si velit; alterum, quo de facto in bono perseueret: atque hoc est abundantius & vberius illo, quod Deus nunc confert Sanctis per Christum, quod non contulit primis parentibus. 2. Quia sicut potentia visiva est sufficiens principium ad videndum, etiamsi nunquam actu videat sine lumine obiectum collustrate: ita auxilium sufficiens ad operandum est illud, quod de se reddit hominem potentem in suo genere, etiamsi ad actum operandum sit simpliciter necessarium aliud auxilium p̄uuium, quod facit, vt homo actu operetur.

45. Secundò.

46. Contra principalem

Hæc sent. videtur pugnans loqui: nam de ratione auxilij sufficientis, vt ex nomine ipso constat, est p̄bere quidquid per modum actus 1. ad operandum necessarium est, ita vt per solum liberum arbitrium stet, quòd minùs in actum prodeat: alioqui si aliquid illi deesset necessarium per modum actus 1. non posset illi ad culpam imputari, si actum 2. non producat. Nam qua ratione mihi poterit ad culpam imputari, si currente p̄cepto de contritionis actu, illum non eliciam, ad quem eliciendum necessaria est diuina motio vt principium & concausa actus, sine qua impossibile est, contritionis actum à me produci, nec in mea potestate sit, talem motionem habere? Neque satis est potentia remota, quæ simul cum motione diuinâ, si adesset, contritionem produceret, vt eius ommissio mihi sit culpabilis. Nam sicut per solam potentiam naturalem non est homo potens ad actus supernat. ita nec per solum auxilium sufficiens ab aduersarijs explicatum: semper .n. quis dicitur impotens ad actum producendum, siue careat toto cõprincipio actus, siue careat parte tantum huius comprincipij: semper .n. caret aliquo, sine quo non posset, si vellet, in actum prodire. Cum igitur tale complementum sit necessariò requisitum, per modum actus 1. ad actum 2. producendum, non poterit homo sine illo re ipsa dici potens, potestate requisita ad meritum, vel demeritum.

47.

Refutatur responsio eorum

Cæterum quod huius sent. authores respondent, nempe, id eò hominem cum solo auxilio sufficienti, non seruando p̄ceptum peccare, quia saltem in potestate ipsius est, impedire motionem efficacem Dei, ad actum p̄ceptum necessariò requisitam. In primis tacite nobis concedunt, auxilium sufficiens, vt ab ipsis ponitur, non esse reuera per se & proximè sufficiens ad effectum producendum, & ad culpam fundandam: nam si illud ex se sufficiens esset absque ordine ad aliud auxilium, per se ipsum absque alio auxilio sufficienti vires p̄beret ad operandum. Propterea .n. ebrius non habet sufficiens principium ad p̄cepta seruanda,

quia ommissio actus p̄cepti non est culpabilis ebrius, nisi per ordinem ad principium sufficiens, quod habuit vitandi ebrietatem.

2. Hæc ratio pugnat cum ipsorum principijs. Nam ipsi putant, nihil creaturam efficere posse, nisi à Deo p̄motam & applicatam. Igitur nihil ex se facere potest humana voluntas ad huiusmodi complementum & applicationem promerendam, cum nec aliquid efficere possit, nisi p̄motam & applicatam, & hæc p̄motione applicatione que positâ, impossibile est, vt non operetur. Aut igitur humana voluntas impedit efficacem motionem Dei, non operando cum auxilio sufficienti: & hoc dici non potest, quia sine p̄uuiâ applicatione & motione, quam negat auxilium sufficiens operari non potest: aut opponendo obiectionem peccati, quod aduersarij frequentius dicunt: & hoc, tamen si apparenter dictum videatur, re tamen verâ in eorum sent. difficultatem non soluit. Nam neque ad peccandum valet homo, nisi p̄motus ad entitatem ipsam actus peccaminosi: quâ p̄motione positâ, sicut impossibile est, hominem non operari, ita in potestate eiusdem non erit, à peccato se abstinere.

48. Secundò rejicitur.

Dico auxilium sufficiens includere omnia, quæ ad actum 1. vltimò completum necessaria sunt: ita vt si homo cum tali auxilio non operetur, non sit defectus alicuius comprincipij ad actum p̄requisiti, sed solius liberi arbitrij, nolentis cum tali auxilio operari: alioqui non posset ommissio actus ad culpam imputari. Ratio: auxilium sufficiens non datur vltimè tantum ad posse, tamen si hic sit formalis effectus ipsius, quem immediatè confert subiecto, cui inest; sed ad agere, ad quod vt ad finem vltimò dirigitur. P̄cepta enim ob quorum obseruantiam sufficiens auxilium datur, non obligant tantum ad posse, sed ad ipsum agere; quod, p̄ter influxum gratiæ, requirit cooperationem liberi arbitrij. Igitur auxilium sufficiens includere debet omnia, quæ per modum actus 1. ad agendum necessaria sunt, non tantum remotè, sed etiam proximè, vt si velit, re ipsa possit cum eo operari actu. Non est de ratione auxilij sufficientis, includere actualem concursum Dei: talis enim concursus non est ex necessariò p̄requisitis ad agendum, cum sit ipsa actio, quæ formaliter inuoluit liberam determinationem voluntatis. Est de ratione auxilij sufficientis, ita paratum Dei concursum habere, vt in nostrâ potestate sit, illum actu ponere, vel non ponere: alioqui cum ille necessarius sit ad actum exercendum, si in liberâ potestate nostrâ non esset, illum actu ponere, vel non ponere, non posset ratio sufficientis auxilij saluari. Est hic concursus in nostrâ potestate, si Deus ita illum nobis in actu 1. offerat, vt ex libertate nostrâ pendeat, illum actu 2. poni, vel non poni.

49. Vera sent.

P̄terea et si de ratione auxilij sufficientis non sit, habere omnia in actu, quæ ad operandum per modum actus 1. requiruntur, est tamen de ratione eius, habere hæc omnia saltem in potentia, ita vt in potestate nostra sit, ea habere, vel non habere. Vnde quamuis interdum homo non habeat actu omnia, quæ ad seruandum p̄ceptum necessaria sunt, habet tamen in suâ potestate, hæc ipsa à Deo impetrare, quibus possit p̄ceptum seruare. Quod aperte docuit *Trident. sess. 6. cap. 11. Deus impossibilia non iubet, sed iubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adiuvat, vt possis: manifestè supponens, esse aliqua ad posse requisita, quæ non sunt actu in nostrâ potestate; esse tamen in nostra potestate, ea à Deo impetrare, quibus impetratis, actu proximè valeamus, quæ antea non*

50. Auxil. sufficiens non includit actualem concursum Dei.

51. Sed habet omnia, saltem in potentia, per modum actus 1. & requisita.

32. non nisi remotè poteramus. Quæ doctrina longè diuersa est ab ea, quam aduersarij tradunt. Nam in eorundem doctrina ne remotè quidem in nostrâ potestate est, habere ea omnia, quæ per modum actus 1. completi necessaria sunt. Siquidem in nostrâ potestate, ne quidem remotè est, efficere aliquid, vt ea impetremus; cùm ad omne id, quod humanum arbitrium operatur, prærequiratur physica præmotio, quâ Deus ex se independentè à nostra voluntate confert, quando, & cui vult.

33. Hanc sent. apertè confirmant Scripturæ, quibus Deus testatur, se fecisse quidquid debuit, vt peccatores conuerterentur: *Isaia 5. Quid est, inquit, quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci? at quo pacto dici potest, Deum non debuisse ultra facere, si physicam præmotionem, quæ est proximum complementum ad conuersionem peccatoris necessariò prærequisitum, non dedit?*

34. Nota diligenter.

At eodem modo, inquit, neque facit ultra quod facere potest Deus, non dando gratiam congruam, sed tantùm sufficientem. Verùm dispar est ratio de gratiâ congruâ, & physicâ præmotione. Gratia enim congrua non est necessaria ad operandum antecedenter, & ex parte principij physici, sed tantùm consequenter, & ex suppositione, quòd nolit voluntas cum sufficienti gratiâ operari. In sent. aduers. gratia efficax est necessaria antecedenter, & ex parte principij physici, cùm requiratur vt proximum & vltimum complementum principij operatiui.

35. Ad fund. opposita.

Ad fund. oppositæ sent. concedo, plura requiri actu in eo qui operatur, quàm qui tantùm potest operari. Nam qui operatur requirit actualem concursum, quem non requirit, qui tantùm potest operari. Eadem tamen, quæ actu habet qui operatur, habere debet saltem in potentiâ, qui potest operari: cùm operari non sit aliud, quàm actuare ea, quæ sunt in potestate operantis. Vnde omnia, quæ per operationem ponuntur in actu, supponi debent in potentiâ operantis. Neque *August.* aliquid contra noscit. loco docuit: Sed tantùm distinxit duplex illud adiutorium gratiæ, quo, possumus, & quo de facto operamur, quod nos vltro admittimus: semper enim auxilium, cum quo de facto operamur, est maius, etiam antecedenter ad actualem concursum, quia saltem includit maius beneficium in ratione doni, quia datur in ordine ad effectum, quem, ex præscientiâ Dei, est infallibiliter operaturum. An autem illud, cum quo possumus, & de facto non operamur, requirat vltèrius complementum, vt in actum prodeat, nihil eo loco, vel alibi *August.* expressè. Imò vltèrius complementum non requiri, non obscure indicat eod. c. 11. *Est quippe in nobis per hanc Dei gratiam in bono recipiendo, ac perseveranter tenendo non solum posse, quod volumus, verum velle, quod possumus: quòd non fuit in homine primo: vnum enim horum in illo fuit, alterum non fuit.* Vnde sic arguo: id est in nobis, quod Adæ defuit: at per *August.* nullum complementum quo actus primi defuit Adæ: ergo in nobis nullum complementum actus primi quo deest, cùm non operamur: & alibi: cur hunc trahat, & illum non trahat, cur huic ita suadeatur, vt persuadeatur, non alteri, nullibi respondet, deesse ex parte Dei auxilium quo, aut moralem prædeterminationem, vel aliud complementum actus primi, quæ fuisset sincera & formalis responsio, si vera: sed mauult exclamare. *O altitudo sapientia & scientia Dei,* libertatem ita explorantis, vt norit infallibiliter, quòd gratia ipsam, illæsa indifferentiâ, hæret: hinc inuestigabiles via eius. At nec in-

Complem. vltèrius *August.* non requirit

differentiæ mentionem facit *Augustinus*, inquit; *Indifferentiam agnoscit.* Sed contrà: nam nec nomine indifferentiæ vtitur, cùm de libertate Angelicâ, ac protoplasti sermonem facit: cùm tamen ibi illam maximè agnoscat, testibus aduersarijs ipsis, & ipsam per magnas arbitrij vires ipsumque libertatis æquilibrium intelligit: ergo per imminutas arbitrij vires ipsam indifferentiam moralem, vel physicam non perdit: cùm magis & minùs non perdat speciem, aut rei naturam, sed ipsam astruit, pondere concupiscentiæ ab æquilibrio deiectam, quæ tamen per vires gratiæ seipsam possit integrum restituere. Hoc, nec aliud explicat *Augustinus*, similitudinibus vrens, quæ ne claudicent, ad verum sensum erigendæ sunt.

Ad 2. de potentia visiva: aut lumen est concausa visionis, sicut species ipsa coloris; & sine illo oculus non est vltimò & proximè completus ad videndum, non minùs quàm sine specie ipsa coloris. Aut non est principium visionis, sed tantùm conditio ex parte obiecti, quod vt videatur, debet collustrari: & tunc, præterquam quòd dispar est ratio, cùm motio diuina requiratur ex parte principij operatiui; adhuc sine lumine potentia visiva dici non potest simpliciter completa ad videndum: quia potentia completa ad operandum non solum includit ea, quæ requirit per modum principij actiui, sed etiam quæ requirit per modum conditionis ad operandum requisitæ. Non. n. est completa voluntas ad operandum, nisi posita præuiâ notitiâ obiecti; esto hæc tantùm requiratur vt conditio. Ratio: ex *Arist.* 9. *Metaph.* c. 2. potentia proximè ad operandum completa, est illa, quæ habet quidquid requiritur per modum actus 1. siue illud sit causa, siue conditio: nec est proxima potentia, cui vel aliquid addendum, vel demendum est: siue enim sit defectus causæ, siue conditionis, semper reddit principium simpliciter impotens ad operandum.

36. Ad 2. de visiva potentia.

Fundam.

Obijcies. Auxilium sufficiens includit negationem actus 2. sed æquè impossibile est, operari cum eo auxilio, ac sine motione diuina proximè complente principium operatiuum. Resp. neg. minor. motio enim diuina per aduers. requiritur vt physicum complementum actus 1. cuius collatio pendet à sola voluntate Dei. Negatio actus non coniungitur cum auxilio sufficienti ex natura rei, quasi sit quoddam auxilium eius naturæ, cui coniuncta sit negatio actus 2. sed dicitur talis negatio includi in tali auxilio ex defectu tantùm cooperationis humanæ: quâ suppositione factâ, sequitur impossibilitas tantùm consequens, seu effectus, quæ includit liberam determinationem creaturæ; non antecedens, seu causæ, quæ tollit libertatem creaturæ, vt cum tali auxilio homo operetur.

Nota

Ex his constat, cur auxilium sufficiens, quod nunquam ad actum reducitur, non sit frustraneum: sicut esset frustranea ea potentia, quæ nunquam reduceretur ad actum: quia auxilium sufficiens non est potentia aliqua, quæ posita in homine nunquam sit ad actum reducenda; sed vitalis quædam excitatio, quæ ex suppositione liberæ non cooperationis creaturæ, dicitur carere actu 2. cùm tamen eadem excitatio alteri, vel eidem homini alio tempore data habitura esset effectum. Nec ea frustra ponitur: quia sine illâ non est simpliciter potens ad operandum: ac proinde vt omissio actus libera sit, & ad culpam imputetur, talis motio necessaria est. Quare etsi auxilium sufficiens det homini posse si velit, non det velle quod potest, non est tamen, vt Hæretici garrunt, monstrum gratiæ, sed infinitæ bonitatis

38. Cur auxilium sufficiens non sit frustraneum.

bonitatis profusio, quæ solem suum oriri facit super iustos & iniustos, tamen in iusti sole male utantur, quod peius est, quàm non uti. Nec inutilis est reparatio hominum illa gratia, nisi ab euentu & per hominum malitiam: imò aliter utilis esse non potest spectatâ conditione liberi arbitrij, quod gratiam necessitari non exigit, dum in via est ad meritum & præmium, quam si subiiciatur (sano sensu) vsui libertatis. Quod libertatis vsui subest, inutile quis dicat? certè non Augustinus: ait quidem de gra. & lib. arb. c. 15. *Tunc utile est posse, cum volumus*: id est utile in actu 2. non ait absolutè ac simpliciter: *Inutile est posse, cum nolumus*: cum utilissimum sit in actu 1. ad meritum & præmium; licet inutile sit in actu 2. ex vitio libertatis, concausæ, & per accidens, id quod per se utilissimum est. Cum igitur libertati utile sit, verâ utilis acceptione, posse liberè seu si velit, nec aliud posse obtigerit naturæ integræ & innocenti, quàm si velit; ex August. *infra cit.* nec auxilium datum Adæ dicatur inutile, licet ipso non sit vsus: multò minùs dicatur damnationi ipsius dütaxat deseruisse, aut peccato faciendo, licet ex malitiâ Adæ peccatum pullulauerit, & ex non vsu gratiæ, vbi aliud constat de intentione dantis Dei: sed rectissimè dicatur datum ad saluandam Dei bonitatem, sapientiam, iustitiam erga creaturas liberas nobilissimasq; quas ad imaginem suam condidit: imò auxilium Adæ dici possit efficax ad complendam libertatem hominis eleuati ad finem supernat. vt possit illum assequi, adeò vt sine isto sufficienti Adæ auxilio integra eius libertas non fuerit, nec culpa ipsi imputari potuisset, dicente August. de corrept. c. 11. *non utiq; sua culpa cecidisset, si desuisset adiutorium, sine quo stare non posset*; consequens hinc est, vt natura lapsa sibi non blandiatur de infirmitate & insufficientia seruandi legem, quasi expectaret auxilium Dei necessitans, vt liberum arbitrium consentiat; sed qui sapit, gratiâ sufficienti utatur, ipsamque reddat efficacem; cauendum sanè, ne homo ita sit Deo ingratus, vt gratiæ auxilia innumera dicat simpliciter & per se inutilia, quæ ipse homo suo vitio reddit inutilia, & inefficacia, vt reddidit Adam: nec ita se abiciat, vt concupiscentiæ mancipium se fingat, cui per viros sufficientis gratiæ potest imperare, si seruire nolit. Nec vllus mortalium dicat, sibi frustra mortuum esse Christum, à quo nec sufficientia auxilia impetret, adeò vt saluari simpliciter non possit: multò minùs credat auxilium sufficiens, quale habuit Adam, peccatis faciendis, maioriq; damnationi tantùm deseruire, licet ex malitia inertiaque accipientis ea pullulent, sicut ex corruptione optimi pessima quæque: cum longè alia sit intentio Dei dantis, vt fuit in Adam, scilicet complere libertatem, quam creat quotidie eleuatam ad finem supernat. etiam post lapsum Adæ; saluare suam bonitatem & sapientiam erga creaturas liberas, & ipsam vindicare ab iniustitiâ; cum intelligi non possit verè reus culpæ, & ignis æterni, homo qui supplicia atrocissima vitandi caruerit sufficienti potestate: ad quos fines assequendos semper efficax dici potest ipsa gratia sufficiens seu carens effectu salutis: & hoc ipsum auxilium sufficiens eligeret tota natura, si ei daretur optio, vt dignitati suæ ac libertati restitueretur, potiùs quàm auxilium necessitans paucos, cæteros deficiens totaliter, seu nullum plerisque. Si quis auxilium sufficiens non malit quàm nullum, ac libertati suæ indifferentiam abneget, sibi persuadens; defectu illius minorem se damnationem incursum, nec maiorem quàm paruulorum, attendat illud Matt. 25. *Ita maledicti*

in ignem æternum, qui paratus est diabolo & Angelis eius, qui cum indifferentia voluntatis, & gratiâ sufficiente peccauerunt l. F. Syluius 10. 3. *Variarum reso. v. libertas ad 4.* non est paratus paruulis, qui alienâ libertate peccatores consentur: illos qui cum gratiâ sufficiente peccauerunt, hominesque qui sine illâ, eodem igne, aut atrociori hos torqueri, æquum non est. *Nam nunc quibus deest tale adiutorium*, vt paruulis, iam pœna peccati est, ait supra August. quasi diceret, alia ignis atrocissima ijs non est timenda. Hanc cæterasque Catholicas veritates omnis qui audit à Patre, nec tantùm audit sufficienter, sed & discit reipsâ efficaciter, venit ad Christum. Hæc enim est Christi gratia peculiaris, quâ datur possibilitatis profectus non tantùm, sed cum eo voluntatis affectus, & actionis effectus. Eadem autem gratia prout sufficiens est positiuè dat ipsum voluntatis affectum & actionis effectum: licet prout sufficiens est negatiuè, seu prout vitio liberi arbitrij non habet affectum effectumque, vtrumque negat per accidens, & per hanc negationem à libero arbitrio positam distinguitur gratia sufficiens à seipsâ vt efficaci seu congruâ (licet non differat intrinsecè seu entitatiuè) sc. tum penes actum 2. quem efficax importat connexum, tum penes actum 1. extrinsecè ordinemq; ad consensum sub conditione futurum, non viribus liberi arbitrij, sed gratiæ; & absolutum decretum Dei de dandâ illâ ijs circumstantijs, quibus præuisa est operatura; vt disp. 26. *sine.*

Dices: ponere & non ponere effectum, sunt differentiarum voluntatis, non gratiæ. Resp. ponere & non ponere effectum naturalem seu actum naturalem, sunt differentiarum voluntatis, concedo: non ponere actum supernat. est differentia voluntatis; etiam concedo, quia voluntas est totalis causa deficiens à positione actus supernat. Ponere actum supernat. est differentia voluntatis aut naturæ, nego; hæc .n. est propria differentia gratiæ, quæ dat simpliciter posse, ponitque totam supernaturalitatem actus, quam liberum arbitrium non attingit formaliter, sed solùm materialiter, & formaliter tantùm sub ratione præcisa à naturalitate & supernat. prout vitalis actus est; non prout talis vel talis in specie. Igitur cum causa, quæ non producit naturam, non possit dici principalis causa naturæ; multò minùs liberum arbitrium dicetur principalis causa actus supernat. cum supernaturalitatem formaliter non attingat, sed determinet tantùm ad vitalitatem in specie & ad exercitium, ad quod sufficientiunt vires naturales, per gratiam obedientialiter eleuatæ. Quapropter diuisio gratiæ in sufficientem seu inefficacem & efficacem, est diuisio eiusdem potentiarum principalis in operantem propriâ virtute, & non operantem vitio concausæ minùs principalis, non suo.

Obicies: Ecclesia nunquam petit à Deo filijs suis posse si velint, sed ipsum velle cõuerti, credere, diligere, præcepta seruare, perseuerare &c. Vnde si quæ sciret Ecclesia motibus gratiæ vehemētissimis præueniri & excitari, nondum tamen reipsâ velle, vel credere, vel facere, non desineret pro ipso orate, donec eum Deus reipsâ conuerteret. Item si ex duobus æqualiter excitatis, vnus crederet, alter in suâ incredulitate persisteret, peculiare gratias ageret ille qui crederet Deo, tanquam qui peculiari beneficio sibi fidem inspirasset. Vnde August. de predest. SS. cap. 8. *Quid oramus, inquit, pro nolentibus credere, nisi vt Deus in illis operetur & velle?* Ergo gratia non semper est præsens, nec in potestate hominis: nam quid stultius, quàm orare vt facias, quod in potestate habes? hoc est, quod potes fa-

Cui non inutile?

Ipsam alio quo sensu efficax

Corruptio optimi pessima.

19. Quis negat auxil. suffic. spe minoris damnationis?

60. Negatio distinguit gratiam sufficientem ab efficaci

61. Hæreticorum nostri temporis obiectio.

Catholica
Resp.

cere, si velis: qui est effectus proprius sufficientis gratiæ. At dicendum omnino est, etiam post Ad lapsum præparari à Deo & offerri darique hominibus gratiam sufficientem, per quam infideles ad fidem conuerti, peccatores à peccato resurgere, præcepta seruare, peccata vitare, & in iustitia perseverare possint, si gratiæ ipsi non desint, eique non resistent, quæ tamen efficax non sit, quia per eam reipsa non conuertuntur: ita ut tale adiutorium det homini posse simpliciter ex parte gratiæ, nullâ conditione desideratâ ex parte gratiæ, aut Dei, etsi desideretur ex parte liberi arbitrij cooperatio, seu determinatio ad exercitium, seu vsus gratiæ, ut homo velit per ipsam gratiam, quod potest. Ad rationem. Resp. ut disp. 6. n. 39. meritò Ecclesia petit filijs suis ipsum velle, quia Deus est, qui dat velle & perficere per gratiam libertati congruam, non necessitantem: quam congruam non semper est nactus, qui vehementibus gratiæ motibus excitatur, dum non cooperatur: plerumque nec satis copiosâ est nactus, ut meritò pro illo oret Ecclesia, licet sciat illi non deesse sufficientem: ut pro eo gratias agit, qui gratiam congruam est nactus, quia maximè debitam & peculiaris doni, quatenus est connexa cum affectu, etiam si sit par in entitate alterius gratiæ, quæ sufficit in actu 1. deficit in actu 2. in eo, qui non credit. Id oramus, ut congruam cuique gratiam det Deus, non copiosam duntaxat, nedum sufficientem: quæ gratia non est in potestate hominis, vna præ aliâ, etsi quam quisque habet, possit reddere congruam & efficacem, ut causa partialis ipse est. Libertas tamen, quia suæ cooperationis domina est, non facit, quod potest, sed quod libet, & quantum libet, seu quod facile potest, imò sepè nec quod facile potest. Orandum igitur est, ut copiosorem Deus det gratiam, quâ facilius possis, & congruam, quâ simpliciter velis & agas. Quare nemo fingat, gratiam sufficientem datam tantum ante lapsum, negatam post lapsum: sed fateatur Catholicus, hominem lapsum egere gratia Dei longè copiosiore in entitate, aut in ratione doni, quæ præponderet concupiscentiæ deprimenti, egere vberiore impulsu gratiæ actualis suaviter allicientis, maximè si gratia habituali sit destitutus: qui tamen impulsus indifferentiam libertatis nullâ necessitate violat, Non .n. necessitate quadam Deus bonos facere consuevit, inquit Chrysost. Hom. 46. in Ioan. neque electio eius violenta est, sed suauis. Multos vocatos perire contingeret. Quamobrem, ibidem concludit, constat in nostro esse arbitrio, an saluemur, an perdamur. August. lib. 83. quæst. qu. 68. Sibi tribuere debent, qui ad illam cœnam in Euangelio præparatam venire noluerunt, quoniam ut venirent vocati, erat in libera voluntate. Datur igitur vocatio & gratia sufficiens in libertate nostra, cui gratiæ homo resistit, vel deest: vsus nihilominus gratiæ nullus est sine libertate: quoniam, ex S. Thom. & ceteris, omnis forma inclinatur suum subiectum iuxta modum naturæ ipsius subiecti: modus autem naturæ intellectualis est, ut liberè feratur in ea, quæ vult: ac proinde inclinatio gratiæ non imponit necessitatem, sed habens illam potest eam uti ad libitum, vel non uti, & peccare; etsi de se sufficiens sit ad non peccandum: nam ut S. Thomas ait 1. 2. quæst. 106. art. 2. ad 2. Lex noua quantum est de se, sufficiens auxilium dat ad non peccandum. Ex quo infert maiori pœna dignum esse eum, qui post acceptam gratiam noui testamenti, auxilio sibi dato non utitur, tanquam maioribus beneficijs ingratus. Atque ita explicata sit natura gratiæ sufficientis. Vide finem disputationis.

Ecclesia
gratiam
congruam
poscis.1. disp. 6.
si 1. & 2.S. Thom.
auctoritas.

SECTIO IV.

An auxilium sufficiens ad salutem consequendam concedatur omnibus viatoribus?

PRIMA sent. negat, illud concedi infantibus, vel in vtero matris, vel inopiâ materiæ, aut defectu ministri absque baptismo morientibus: Arimin. in 1. dist. 46. q. vn. §. Sed iste: Vasquez. 1. p. q. 96. cap. 2. inclinatur Sotus lib. 2. de nat. & gra. cap. 10. fine. Fundam. nullum potest humanâ industriâ salutis remedium ijs applicari: igitur nullum habent ad salutem sufficiens auxilium à Deo præparatum. Recurrere autem in tali casu, vel ad peculiarem prouidentiam Dei, suppletis defectum causarum 2. cum Gerfo. Gabrie. in 4. dist. 4. qu. 2. art. 3. dub. 2. fine; vel ad remedium legis naturæ, ut Caiet. 3. p. q. 68. art. 2. nec est, ratione primi, Theologicum; nec ratione secundi, in fide tutum: propterea Pius V. iussit Caiet. comment. in hunc art. à Romanis exemplaribus expungi. Eiusdem sent. videtur August. con. duas ep. Pelag. lib. 2. cap. 7. & de pecc. meritis lib. 1. cap. 21. vbi eodem modo negat auxilium paruulis, qui vel negligentia parentum aliorumve, vel defectu materiæ moriuntur sine baptismo, ac negat ijs, ad quos nunquam Christianæ fidei notitia peruenit: sed ijs, negat omne auxilium sufficiens ad salutem ut mox patebit: ergo etiam illis.

Secunda sent. negat, huiusmodi auxilium concessum esse ijs hominibus, ad quos nulla vnquam Christianæ fidei notitia peruenit: Est Arimi. & inclinatur videtur cit. loco Sotus, cum eodem modo loquatur de his hominibus, ac de paruulis in vtero matris, vel inopiâ materiæ, vel defectu ministri sine baptismo morientibus. Verum cum ipse infra citandus expressè doceat, omnibus hominibus præparata esse sufficientia auxilia ad salutem, explicandus erit de auxilio efficaci, aut certè de illuminatione superna. ad fidem, non de auxilijs ordinis naturalis indebitis naturæ, & fidei illustrationem præcedentibus. Videtur expressè sent. August. vbi que docentis, primam gratiam initiumque salutis incipere à vocatione ad fidem. Incipit, inquit lib. 1. ad simplic. qu. 2. initio, habere gratiam homo, quando incipit credere. At per August. nemo potest sibi præstare, ut vocetur. Confirm. 1. Nulla opera ad salutem spectantia agnoscit August. ante fidem: quæ tamen agnouisset, si putasset, ante fidem concessum esse homini sufficiens auxilium ad salutem: quia putasset, per huiusmodi auxilium potuisse hominem multa bona opera efficere, quibus potuisset se ad salutem præparare, eam vel inchoando, vel impetrando. 2. Si Deus omnibus hominibus suum auxilium ad salutem necessarium concessisset, voluisset omnes homines saluos fieri. Nequit .n. medium concedere, ut gratiam, nisi ex affectu finis, ut salutis: sed per August. noluit Deus omnes homines saluos fieri: ut docet lib. de corrup. & gratia cap. 14. in Enchiridio cap. 103. & alibi, explicans propositionem Apostoli 1. ad Timoth. 2. Deus vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, vel in sensu accommodo, ut nullum sit genus hominum, ex quo Deus aliquos non elegerit: vel quod nullus saluetur, nisi quem saluum fieri ipse voluerit. Non quod, inquit, nullus sit hominum, nisi quem saluum fieri velit, sed quod nullus saluus fiat, nisi quem velit. In quo etiam sensu explicat

62.
Negant de
infant.63.
Negant de
adultis

August.

Confirm. 1.

64.
Confirm. 2.

plicat aliam Ioan. 1. Qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Non quia inquit, nullus est hominum qui non illuminetur, sed quia nisi ab ipso, nullus illuminatur. Eandem sent. sequitur Ansel. in 2. cap. 1. ad Timoth. & Fulgen. lib. de Incarn. & gratia Christi cap. 31. Fundam. est illud ad Hebra. 11. sine fide impossibile est placere Deo. At nemo in potestate sua habet, ut ad fidem vocetur, cum hoc sit purum donum Dei, quod tribuit, quando, & cui vult: ergo nemo ad quem notitia Christianæ fidei nunquam peruenit, habet auxilium ad salutem consequendam necessarium.

Tertia sent. negat, hoc auxilium concedi illis peccatoribus, qui vel propter multitudinem, vel propter gravitatem scelerum, obstinantur in malo: Armacan. lib. 9. de quaest. Armen. cap. 27. Abul. in Exod. cap. 4. qu. 12. & in Deut. cap. 2. qu. 12. Mich. Medin. lib. 3. de recta in Deum fide cap. 1. Roffen. art. 36. con. Luthe. §. Neutrū: Cathar. discep. 5. & ab aliis. censetur August. lib. de nat. & gra. c. 67. Illa est peccati poena iustissima, ut amittat quisque, quo bene uti noluit, cum sine vlla posset difficultate uti, si vellet. Id est autem, ut qui sciens recte non facit, amittat scire quod rectum sit, & qui rectum facere cum posset, noluit, amittat posse cum velit. Quod autem per, posse, non solum intelligat potentiam efficacem & consequentem, quæ amittitur subtractione solius auxiliij efficacis, sed etiam sufficientem & antecedentem, quæ tollitur subtractione auxiliij etiam sufficientis, prob. Illud posse, per August. per peccatum amittitur, quod collatum fuit Angelo & homini; cum primum conditi fuerunt: sed illud posse, fuit sufficiens tantum & antecedens; ex August. lib. de correptione & gratia. cap. 11. Si autem hoc adiutorium vel Angelo. vel homini quam primum facti sunt, defuisset, non utique sua culpa cecidissent. Nunc autem quibus deest tale adiutorium, iam poena peccati est. At adiutorium, quo subtracto absque culpâ cadimus, est antecedens, non consequens: hoc est per subtractionem illius potentie sine culpâ cadimus, quæ libertatem tollit: neque subtractio potentie consequentis, sed antecedentis, libertatem tollit. Eiusd. sent. videtur Ambros. in cap. 11. ad Rom. Quid ergo? quod quarebat Israel non est consequutus, sic scribens: Quidam vero in pertinacia manentes seneritatem sententia non evaserunt, in perpetuum excacati, ne de cetero possint veritatis viam aspicere, & ad salutis gratiam pervenire. Qui enim cum intellexisset credere noluit, id debet consequi, quod vult, ne de cetero possit fidem recipere & salvari, quam sciens prudens quæ abnuat.

Prob. 1. ex ijs Scripturis, quæ testantur, Deum aliquos indurare, repellere, deserere, despiciere, excęcare, ingravare, in tentationem inducere, cor in malum convertere, in odium excitare, in reprobum sensum tradere. Quæ omnia subtractionem important auxiliij ad bene operandum necessarij: defectu cuius dicebantur Iudæi Ioan. 12. non posse in Christum credere, & 1. ad Thessal. 2. ira Dei pervenisse super peccatores vsque in finem, seu eum terminum attingere, quo ulterius progredi non possit; talis est, quæ & damnatus in futura, & reprobis in presenti vita deseritur sufficienti auxiliio ad poenitendum. 2. Exemplo Antiochi, Machab. 9. Orabat hic sceleratus dominum, à quo non esset misericordiam consequenturus: Esau, ad Hebræ. 12. Non invenit poenitentia locum, quanquam eum lachrymis inquisivisset eam. 3. Ex naturâ peccati in Spiritu S. quod Matth. & Luc. 12. & Marc. 2. neque in hoc, neque in futuro sæculo remittitur: peccati ad mortem, pro quo, Ioan. 1. Epist. cap. 5. nemo roget. Igitur irremissibilia sunt, ac proinde, ijs com-

missis, subtrahitur omne auxilium ad poenitendum. 4. Sicut Deus confirmat, aliquos in bono, ne possint amplius peccare: ita indurat aliquos in malo, ne possint amplius rectè operari.

Quarta sent. affirmat, omnibus viatoribus concessa & præparata esse sufficientia auxilia ad salutem, pro tempore, & loco unicuique statui proportionata: Est communis: Alen. 3. p. q. 61. me. 5. art. 4. Bonan. in 1. dist. 46. ar. 1. q. 1. & in 2. dist. 28. q. vlt. S. Tho. in 1. dist. 46. qu. 1. art. 1. & in 2. dist. 28. q. 1. art. 4. sine cor. & ad 4. & de verit. qu. 14. art. 11. ad 1. & 3. con. gen. cap. 159. Ferrar. ibid. Scot. in 1. dist. 46. qu. vn. Ad primum. Duran. qu. 1. sine. Herua. q. 2. art. 1. Ocham. q. 1. sine. Marsil. in 1. q. 45. ar. 1. Maior in 1. dist. 46. q. vn. sine. Driedo de captiv. tract. 5. cap. 2. Victor. relect. De eo ad quod teuetur homo. Sor. lib. 1. de nat. & gra. cap. 18. Vega. lib. 13. in Triden. cap. 13. sine. Bannez 1. p. q. 23. art. 3. dub. 3. Zumel. ibid. q. 4. 5. dub. 3. 4. 5. Medina 1. 2. q. 89. art. 6. Bellarm. lib. 2. de gra. & lib. arb. c. 5. Molin. 1. p. qu. 23. art. 4. disp. 1. me. 4. & 11. & in concor. qu. 14. ar. 13. disp. 10. Valen. 1. 2. disp. 8. q. 3. pu. 4. tit. de gratia suffic. propos. 2. Suarez de Trinit. lib. 4. de supernat. provid. Dei à c. 1. Aluar. de auxili. disp. 112. Grana. 1. 2. controu. 8. de gra. tract. 6. disp. 1. sect. 5. Sylu. 1. 2. qu. 111. art. 3. qu. 4. Et manifestè sequitur ex principio, facienti quod in se est, Deum suam gratiam non negare, & alio Thomist. omnes pervenientes ad usum rationis teneri ad Deum convertere, per quam conversionem à p. originali iustificantur; ita S. Tho. 1. 2. qu. 89. a. 6. Caiet. Medin. Victor. cit. Canus de necess. fid. p. 2. sine. Hęc sent. divinæ bonitati & clementiæ conformior, prob. 1. ex illo 1. ad Timot. 2. Deus vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire A qua voluntate neminem Paulus excludit, non Iudæum, inquit Chrysost. hom. 7. in Ioan. non Cracum, non Barbarum, non Sytham, non liberum, non servum, non virum, non mulierem, non senem, non Iuvenem: dum Timotheo mandat pro omnibus esse orandum: Quia hoc bonum est, inquit, & acceptum coram salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult salvos fieri. At repugnat, in Deo esse voluntatem salvandi omnes, & simul voluntatem negandi sufficiens auxilium aliquibus: voluntas .n. negandi auxilium sufficiens aliquibus, est voluntas non salvandi omnes, cum nemo possit sine sufficienti auxiliio salvari.

Respondent vel cum citato August. Fulgen. Ansel. Deum habere voluntatem salvandi ex omnibus statibus, & conditionibus aliquos, ita ut fiat distributio pro generibus singulorum, non pro singulis generum: vel cum alijs, Deum habere voluntatem salvandi omnes, non post, sed ante prævisum p. originale; cum voluit nos omnes in Adam, in quo sufficientia auxilia præparavit omnibus, hoc ipso quod capiti contulit iustitiam, suo merito omnibus transfudendam.

Sed contrâ respons. 1. hoc testimonium explicant de voluntate salvandi omnes, Athanas. lib. 3. de assumpt. homi. medio, Chrysost. Ambros. in cit. locum, & lib. 1. de voca. gen. cap. 1. Qui legem omnibus dedit, nullam excepit a salute: Hierony. in 18. cap. Ezech. verba, Nunquid voluntatis mea est mors impij? Damasc. lib. 2. fidei cap. 29. sine: Prosper lib. 2. de voca. gen. cap. 19. 25. 37. qui in hoc Augustinum sequitur: non est. 2. eadem voluntate Deus vult omnes homines salvos fieri, quæ eisdem voluit Christus salvos fieri: sed Christus voluit omnes homines salvos fieri, nullo excepto. Maior prob. à Paulo: quia vnus est Deus, vnus & mediator Dei & hominum homo Christus Iesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.

65. Fundam.

66. Negant de nonnullis graviss.

67.

68. Prob. hac sent. 1.

69. Prob. 2.

70. Prob. 3.

72. Affirmant uniuersaliter

71.

72. Affirmant uniuersaliter.

73. Probabiliss. sine

74. Resp. aduersarij 1.

2.

75. Contra resp. primū

nibus. Minor patet: omnes .n. illos voluit Christus saluos fieri, pro quibus seipsum obtulit in redemptionem: at se dedit pro omnibus: ergo eosdem voluit saluos fieri. Nec minus ex eod. refellitur responsum 2. ibi enim Paulus apertè loquitur de voluntate Dei vt saluatoris, quæ est voluntas post redemptionem, atque ad eò post præuisum p. originale, pro quo redemptio principaliter facta est. Hoc enim bonum est, & acceptum coram saluatore nostro Deo, qui omnes homines, vult saluos fieri.

Eadem veritas constat ex innumeris scripturæ oraculis. r. ex illo *Matth. 11. Venite ad me omnes. Omnes*, inquit Theoph. *vocat non solum Iudæos, sed gentiles.* Siue .n. Christus hoc loco mortales ad se vocet vt Deus, vt multi Patres arbitrantur apud *Maldona.* siue vt homo, in idem ferè recidit. Nam etiam vt homo, Christus per voluntatem conformis est Deo. Vnde non vocat, nisi quos scit, Deum vocare eum velle. Eandem vim habet locus *Ioan. 1. Qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Quem licet August. li. 1. de pecc. meritis cap. 25. & in Enchir. cap. 103. explicet vel de lumine naturali, quod cum animâ rationali per creationem Deus cuilibet homini infundit; vel de ijs tantum qui illuminati per fidem veniunt ad Christum: reliqui tamen Patres exponunt de lumine supernat. de quo paulò ante Euangelista; nec non de omnibus hominibus venientibus in hunc mundum, vt similitudo ipsa solis, ad quam alludit, confirmat. Nam quod, inquit Nazian. in ora. de laud. S. Athan. init. *sensibilibus rebus est Sol noster, hoc intelligibilibus est Deus. Ille enim mundum hunc aspectabilem collustrat, hic inuisibilem. Ille corporis oculos ita afficit, vt lumen ipsius intreri possint: hic mentes Deiformes reddit.* Deuteron. 30. *Mandatum hoc, quod ego precipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum, nec in cælo situm, vt possis dicere: Quis nostrum valet ad cælum ascendere, vt deferat illud ad nos, & audiamus atque opere compleamus? Neque trans mare positum, vt causeris, & dicas: Quis ex nobis poterit transfretare mare, & illud ad nos usque deferre, vt possimus audire & facere quod præceptum est? Sed iuxta te est sermo valde, in ore tuo, & in corde tuo, vt facias illum: considera quod hodie præposuerim in conspectu tuo vitam & bonum, & e contrario mortem & malum & c. elige ergo vitam, vt tu vinas & semen tuum, & diligas Dominum Deum & c.* Illud forsoria esset hæc exaggeratio atque adhortatio, vt omnes mandata Dei eligant explere, nisi habeant gratiam paratam sufficientem vt possint. Prouerb. 1. *Quia vocaui, & renuistis: extendi manum meam, & non fuit, qui aspiceret; despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Extendit Deus manum, cum adiuuat: consilium dat, cum internas inspirationes excitat: increpat remorsu conscientiæ & synderesi. Cum igitur hic locus intelligi nequeat de gratia & vocatione efficaci: hæc .n. à nullo duro corde respuitur, vt August. ait; necessariò intelligendus erit de sufficiente, quam homo negligit, dum ea non vtitur, vel illi resistit. Sapient. 12. *O quam bonus & suavis est Domine Spiritus tuus in omnibus: ideoque eos, qui exerrant, corripis: & de quibus peccant, admones & alloqueris, vt relicta malitia credant in te Domine.* Qui locus intelligendus etiam est de gratia sufficiente internâ, cum non omnes internas monitiones & allocutiones diuinas executioni mandent; aut relicta malitia in Deum credant: cum tamen Deus omnes errantes moneat & alloquatur per internas inspirationes de suis erroribus & peccatis. Eccles. 18. *Patiens est Deus in illis, nempe hominibus, & effundit super eos***

*miseri cordiam suam. Vidit presumptionem cordis eorum, quoniam mala est, & cognouit subuersionem illorum quoniam nequam est. Ideo adimpleuit propitiationem suam in illis, & ostendit eis viam æquitatis. Qui locus valde notandus est contra eos, qui docent auxilium sufficiens negari peccatoribus, qui vel propter multitudinem, vel grauitatem scelerum obstinantur in malum: cum non obstante eorum nequitia & mentis subuersione, Deus ostendit illis per interna auxilia æquitatis viam, ad quam se conueterere possint, si velint. Isaïæ 5. *Quid est quod debui ultra facere vinea mea, & non feci eis? expectaui vt faceret vvas, & feci labruscas.* Si non dedit gratiam sufficientem, vnde expectaui vvas? si dedit efficacem, quomodo vinea fecit labruscas? neque dicas, Deum expectasse vvas in Adam, quasi in causâ, non à prauâ voluntate Israelis, cui vis esse gratiam subtraham, imò potentiam ipsam ad opus supernat. nam ab illo Deus vvas expectaui, cui collata beneficia exprobat: hic autem non Adæ, sed populo Israeli collata beneficia exprobat. Et c. 65. Deus ad gentes, *Ecce ego, inquit, ad gentem, qua non inuocabat nomen meum, expandi manus meas tota die, ad populum incredulum, qui graditur in via non bona post cogitationes suas. Quod oraculum impugnat eos, qui negant gentilibus à Deo sufficientem gratiam offerri. Ezech. 18. Nunquid, inquit Dominus, voluntatis mea est mors impij, & non vt conuertatur à vijs suis, & viuat? Vana esset hæc protestatio, nisi paratum esset auxilium saltem sufficiens, cum non detur omnibus efficax: sine quo auxilio insufficiente nequeunt peccatores à morte ad vitam resurgere. Paulus ad Rom. 1. gentes alloquens: *Quod notum est Dei, manifestum est in illis: Deus .n. illis manifestauit; inuisibilia .n. ipsius per ea qua facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque eius virtus & diuinitas: ita vt sine inexcusabiles: quia cum cognouissent Deum, scilicet per cognitionem naturalem speciali gratiâ Christi excitatam, non sicut Deum glorificauerunt, amando illum amore naturali vt bonorum natur. fontem: ad quem natur. amorem concipiendum sufficiens est naturalis cognitio de Authore naturæ speciali beneficio Christi excitata: & ad amorem Dei super omnia ex decreto Dei præstò essent auxilia supernat. quoad substantiam, excitantia ad cognitionem Authoris gratiæ. Apocal. 3. *Ego sto ad ostium & pulso.* Hæc spectant Dei exhortationes, inuertiæ, exprobrationes, minæ, quæ omnia vana & illusoria essent, si gratia omnis interna, quæ maximè necessaria est, desit.***

Prob. 3. ex Concilij Araus. 2. can. 7. *Si quis per natura vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vita aterna cogitare aut eligere sine saluati prædicationi consentire posse confirmat absque illuminatione & inspiratione Spiritus S. qui dat omnibus suauitatem in consentiendo & credendo & c.* Et can. vlt. *Hoc secundum fidem Catholicam credimus, quod accepta per baptismum gratia omnes baptizati, Christo auxiliante & cooperante, qua ad salutem pertinent, possint & debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere.* Nota conditionem ex parte voluntatis humanæ, non diuinæ: *Si laborare voluerint: non si Deus voluerit dare gratiam efficacem: ergo quando iustus cadit, ei que deest auxilium efficax, non deest sufficiens.* Valentinum contra Prædestinatianos anno 855. sub Leone IV. c. 2. *Nec ipsos malos ideo perire, quia boni esse non posuerunt, sed quia boni esse noluerunt, suoque vitio in massa damnationis, vel merito originali, vel etiam actuali permanserunt.* Senonenle an. 1528. sub Cleme. VII. decre. 15. *Neque tamen tanta*

Contra
resp. 1.

76.
Prob. 2. ex
diuini ora-
culis

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

77.
Concil.
Araus.

Valenti. in
Gallia ce-
lebratum.

Senon.

sancta gratia necessitas libero praeiudicat arbitrio, cum illa semper sit in promptu, nec momentum quidem praeterat, in quo Deus non slet ad ostium & pulset: cui si quis aperuerit ianuam, intrabit ad illam, & coenabit cum illo. Tridentinum sess. 6. ca. 11. Deus impossibilia non iubet, sed iubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adiuuat ut possis: & c. 13. monet fideles, ut in Dei auxilio firmissimam spem collocare & reponere debeant: Deus enim, nisi ipsi illius gratia defuerint, sicut coepit opus bonum, ita perficiet, operans velle & perficere. Quis firmissimam spem habeat, ubi certum est, non dari omnibus gratiam efficacem, imò nec sufficientem?

Triden.

78. Prob. 4. Clemens Rom. 10. Concil.

Prob. 4. auctoritate Patrum. Clemens Roma. Epist. 3. de officio sacerdot. medio sic habet: Duo Regna statuit Deus, & potestatem dedit unicuique hominum, ut illius regni fiat portio, cui se ad obediendum subiecerit. Non datur potestas nisi detur gratia saltem sufficiens, sine qua nequit homo fieri portio caelestis Regni: Clemens Alex. lib. 2. Stromata. Diuinum, inquit, verbum clamavit omnes simul vocans, eos quidem vel maxime cognoscens, qui non erant parituri: & tamen, quoniam est in nostra potestate, parere & non parere, ut nulli possint causari praetextum ignorantiae, iustam fecit vocationem. Et lib. 7. Quomodo autem est seruator & Dominus, si non est omnium seruator & Dominus? Et infra: vocatum est theatrum ad certamen: in stadio autem decertant athleta: ex his utique superat qui alipta paruerit: omnibus enim (ubi iungit) omnia a Deo proposita sunt aequalia: misericordiam autem consequitur is, qui potest, & potens est is, qui voluerit. Chrysostr. hom. 2. in Ioan. quærens, quo pacto Deus illuminet omnes homines in ordine ad salutem æternam, cum multi fidei lumine careant; Respondet: Illuminat profecto quantum in ipso est. Si quis autem sponte sua mentis oculis conuenientibus, ad huius lucis radios auem dirigere noluerint, non ex luminis natura in tenebris perstituerunt, sed malitia sua, qui sponte tanto dono se indignos reddiderunt: nam gratia in omnes diffusa est: omnibus se facilem exhibet, omnes pari honore aduocat: qui autem eius munere frui negligunt, hanc suam cœcitatem sibi ipsis impuunt, cum omnibus aditus pateat & à nemine prohibeatur.

Alex.

Chrysostr.

Hilarius 1. de Trinit. Esse autem filios Dei, non necessitatem esse, sed potestatem, quia proposito vniuersis Dei munere, non natura gignentium aseratur, sed voluntas primum consequatur. At ne id ipsum, quod unicuique esse Dei filium à Deo filio sit potestas, in aliquo infirmitatem fidei trepida impediret, quia per sui difficultatem agerrime speretur quod & magis optatur, & minus creditur, Verbum Deus caro factum, ut per Deum Verbum carnem factum caro proficeret in Deum Verbum. Ephrem Syrus serm. 3. de cõpunct. Remedia atque medicamenta caelestia & sancta Saluator indulget omnibus. Hieronymus in Psal. 140. versiculum: Non declines cor meum ita exclamat: O infelicissimum hominum genus, qui peccata excusamus, dicentes: vitius sum à natura, cum in potestate nostra sit, & peccare, & domino adiuuante non peccare. Ambrosius in ver. Psal. 118. Misericordia tua Domine plena est terra, ita ratiocinatur: super omnes sol oriri iubetur: & hic quidem sol quotidie super omnes oritur; mysticus autem sol ille iustitia omnibus ortus est, omnibus venit, omnibus passus est, ut tolleret peccatum mundi. Si quis autem non credit in Christum, generali beneficio ipse se fraudat, ut si quis clausis fenestris, radios solis excludat, non ideo sol non ortus est omnibus, quia calore eius seipse fraudat: sed quod solis est, prerogatiuam suam seruat: quod imprudentis est, communis a se gratiam lucis excludit. Orosius Augustino familiaris in Apolog. pro arbit. libert. Mea, inquit,

Hilarius

Ephrem

Hieron.

Ambrosius

79. Orosius

Tom. 3. De Fine.

semper hac est fidelis atque indubitata sententia, Deum adiutorium suum non solum in corpore suo, quod est Ecclesia, cui ob credentium fidem gratia sue dona largitur, verum etiam vniuersis in hoc mundo gentibus, propter longanimitatem sui, eternamque clementiam subministrare, non ut iusseris cum discipulo tuo Caestio, in suo naturali bono, & in libero arbitrio generaliter vniuersis vnã gratiam contributam, sed speciatim quotidie per tempora, per dies, per momenta, per atomos, & cunctis, & singulis ministrare. Prosper lib. 2. de voca. gen. cap. 4. Quamuis speciali cura atque indulgentia Dei populum Israeliticum constet electum, omnesque alia nationes suas vias ingredi, hoc est secundum propriam permissa sint viuere voluntatem, non ita se tamen aeterna creatoris bonitas ab illis hominibus auertit, ut eos ad cognoscendum se, atque metuendum, nullis significationibus admoneret: caelum quippe ac terra, & mare, omnisque creatura, quae videri atque intelligi potest, ad hanc praecipue disposita est humani generis utilitatem, ut natura rationalis de contemplatione tot specierum, de experimentis tot bonorum, de perceptione tot munerum ad cultum, & dilectionem sui imbueretur auctoritate. Et paulò post: igitur sicut dicit propheta, misericordia domini plena est terra: quae nullis unquam saeculis, nullis generationibus defuit, eamque providentiam, qui vniuersitatem rerum administrat & continet, regendis atque naturis semper impendit, dispositis habens ex immutabilis aeternitate consilij quibus quidam temporibus distribueret, & multiformis gratia sua inscrutabiles inuestigabilesque mensuras, per quae dona ac sacramenta variaret: sicut enim ista gratia largitas, quae in omnes gentes nouissime effluxit, non euacuat eam, quae super vnum Israel sub lege roboratur, nec praesentes diuitia fidei praeterna abrogant parcitati: ita nec de illa cura Dei, quae Patriarcharum filijs proprie praesidebat, conuincendum est, gubernacula diuinae misericordiae ceteris hominibus fuisse subtrahenda, qui quidem in comparatione electorum videntur abiecti, sed nunquam sunt manifestis occultisque beneficijs abdicati. Eadem docet cap. 23. & 26. ubi explicatis varijs modis quibus gratia Dei solet voluntates hominum excitare, sic tandem concludit: Quae opitulatio per innumeros modos, siue occultos, siue manifestos, omnibus adhibetur: & quod à multis refutatur ipsorum est nequitia: quod autem à multis suscipitur, & gratia est diuina, & voluntatis humane. Ead. repetit cap. 31.

Profer alias Augustino addidisti

Gregorius Magnus lib. 33. moralium c. 20. Nequaquam caelestis Patria praemia aeterna percipiunt, quia ea nunc, dum promereri poterant, ex libero arbitrio contempserunt. Bernardus serm. 5. de quadrag. In nobis est, si vinci nolumus, nemo nostrum in hoc certamine deicitur inuitus: sub te est o homo appetitus tuus, & tu dominaberis illius. Potest inimicus excitare tentationis motum, sed in te est, si volueris dare seu negare consensum. In tua facultate est, si volueris inimicum tuum facere seruum tuum. Quae profecto testimonia duo probant, & gratiam sufficientem, sine qua nec tentationes vinci, nec praemia aeterna acquiri possunt, paratam esse omnibus; & eam libero arbitrio non praediacare. Qui sunt duo poli, supra quos contra haereticos volui debet catholica ac caelestis doctrina de gratia & libero arbitrio.

80. Gregor.

Bernard.

Prob. 5. Christus est Redemptor omnium: ergo omnibus sunt sufficientia auxilia ad salutem praeparata. Antec. est Pauli 1. ad Timoth. 2. ubi dicitur Christus se dedisse Redemptionem pro omnibus; 2. ad Corinth. 5. ubi dicitur in mortuus pro omnibus. Ratio: eorum omnium est Redemptor, quorum captiuitatis causa fuit Adam, ad Rom. 5. Sicut per vnius delictum in omnes homines in condemnationem: Sic & per vnius iustitiam in omnes homines in iustificationem

81. Prob. 5. effecit ex redemptione Christi

Creationem vite. At Adam fuit causa captiuitatis omnium hominum: ergo Christus est redemptor omnium: non .n. alio modo Christus est Redemptor hominum, quàm offerendo pretium sufficiens pro liberatione omnium: ergo non esset Redemptor omnium, nisi obtulisset sufficiens pretium pro liberatione omnium: ergo in hac oblatione sufficientis pretij pro omnibus, præparata sunt sufficientia auxilia pro omnibus. Confirm. sicut in iustitiâ collatâ Adæ transfundendâ omnibus, præparata fuerunt auxilia sufficientia pro omnibus: ita in pretio oblato à Christo pro omnibus præparata sunt auxilia sufficientia pro omnibus.

21. Fuisse à Christo sufficiens pretium oblatum pro omnibus, non fuisse pro omnibus à Deo acceptatum, dici non potest: tum quia Christus non obtulit pretium redemptionis, nisi pro ijs, pro quibus sciebat, Deum velle tale pretium offerri; cum in Redemptione hominum voluntas humana Christi fuerit perfectè conformis voluntati diuinæ, à quâ in negotio salutis pendeat, vt tom. 6. disp. 25. sect. 1. & disp. 30. sect. 3. Tum quia maioris efficacitæ & acceptabilitatis fuit meritum Christi, vt potè meritum hominis Dei, quàm fuisset meritum Adæ: sed meritum Adæ fuisset à Deo sufficienter acceptatum pro omnibus; ad dandam omnibus iustitiâ orig. ergo & meritum Christi.

A fortiori

23.
Prob. 5.
Ratio.

Prob. 5. vel Deus nec ante, nec post præuisum originale p. voluntatem habuit dandi sufficientia auxilia omnibus, vel tantum post. Nequit dici primum: omnes .n. homines non fuissent ad supernaturalem beatit. ordinati, sed aliqui relictî in purâ naturâ, ordinati tantum ad finem natur. cum nequeat creatura ad supernat. finem ordinari, nisi per sufficientia media, & ex se nullam habeat proximam ordinabilitatem. Hoc verò falsum est. Inde .n. sequeretur, quòd nec omnes homines nascituri fuissent cum iustitiâ originali, Adamo non peccante: nec de factò omnes originale p. contraherent, sed tantum illi, qui ad supernat. finem per sufficientia media à Deo ordinati essent.

24.

Nequit dici secundum: 1. quia vniuersalius fuisset Adæ delictum, quod se extendit ad omnes, quàm Christi meritum, contra Paul. ad Rom. 5. Sed non sicut delictum, ita & donum. Si enim vnius delicto multi, hoc est, omnes, vt Patres explicant, mortui sunt: multo magis gratia Dei, & donum in gratia vnius hominis Iesu Christi in plures, hoc est, in omnes, abundauit. 2. alioqui Christus non fuisset caput & Redemptor omnium hominum. Eorum .n. tantum est caput & Redemptor, pro quorum captiuitate sufficiens pretium dedit: ergo si non pro omnium captiuitate sufficiens pretium dedisset, nõ omnium caput & Redemptor fuisset. Sicut quia sufficiens pretium pro captiuitate Angelorum non dedit, eorum Redemptor non fuit: Est tamen eorum caput propter gratiam, quæ dependenter ab ipso omnibus initio creationis collata fuit, vt 6. so. disp. 17. & disp. 26. sect. 13.

25.
Primum
absurdum
opp. sent.

Prob. 6. ex absurdis; sequeretur 1. eos, quibus nullum esset sufficiens auxilium ad salutem præparatum, plerumque legem natur. transgrediendo, non peccare, saltem grauiter: quia sine aliquo extraordinario auxilio indebito non est homo moraliter potens ad legem natur. contra graues tentationes seruandam, vt disp. 26. sect. 3. 4. neque de huiusmodi transgressionibus eos esse iudicandos contra Apost. ad Rom. 2. de ijs .n. tantum homines iudicari possunt, quas moraliter vitare valent. 2. Non posse huiusmodi hominibus dari priuationem gloriæ in pœnam peccatorum, quæ ipsi per-

26.
2. Absurdum.

sonaliter commiserunt, sed tantum in pœnam originalis: illud .n. tantum malum dari potest in pœnam, cuius oppositum bonum aliquâ ratione debitum est: sed homini, omni auxilio sufficienti destituito, non est debita gloria, nisi tantum in Adâ: ergo solum propter transgressionem contractam in capite dari potest illi priuatio gloriæ in pœnam. Maior patet: pœna est priuatio perfectionis debitæ: non .n. dicitur pœna peccatoris, negatio vniouis hypostaticæ, benè tamen negatio gratiæ & gloriæ, esto per peccatum homo non solum fiat indignus gratiâ & gloria, sed etiam vniouis hypost. cuius ratio est, quia gratia & gloria, non vniouis hypost. est promissa bonis operibus hominis. Minor prob. tunc est debita perfectio, quando quis habet virtutem illam consequendi: absque sufficienti auxilio, nullam virtutem habet homo consequendi gloriam. ergo nullo pacto debita est homini, sufficienti auxilio destituito, gloria: ac proinde nec priuatio illius potest illi dari in pœnam propter peccatum personale, sed tantum propter originale.

Sequeretur 3. huiusmodi homines non agnoscere Christum vt Redemptorem, & caput; præsertim in sent. eorum, qui docent, gratiam collatam Adæ ante peccatum transfundendam posteris, non fuisse collatam propter Christi merita. Cum .n. hi sufficientia auxilia per Christum nec haberint ante originale in Adam, nec post in seipsis, cumque Christus non sit Redemptor aut caput, nisi ratione donorum supernat. non possunt Christum agnoscere vt caput & Redemptorem sui.

4. Destruui statum vig. qui essentialiter postulat, vt homo in ea constitutus possit ad terminum peruenire: sed absque sufficienti auxilio nequit homo ad terminum gloriæ, ad quam ordinatus est, peruenire: ergo qui omni auxilio destitutus esset, non esset amplius in via, sed potius inter termino. Vnde nec peccata, quæ in statu committeret imputarentur illi ad pœnam.

Tandem quòd nullum sit peccatum tam graue & enorme, aut multitudo peccatorum tam magna, ob quam Deus neget in hac vita sufficiens auxilium ad salutem, primò constat ex ijs Scripturis, in quibus Deus sine vilo discrimine omnes peccatores ad pœnitentiam inuitat: Ezech. 18. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis &c. omnium iniquitatem eius non recordabor. Quem locum vrgent Patres contra Nouatum. Cui concordat vox Christi Matth. 9. Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Quæ cum sit indefinita æquiualeat vniuersali. Concordant Patres & Concilia, quæ absolute definiunt, temper in hac vita locum esse pœnitentiæ: cap. Talis de pœnitentia dist. 3. Etiam si ad summum quis perueniat malorum, & inde tamen velit reuerti ad virtutis viam, suscipit & libenter amplectitur Deus. 2. Ex Patrib. Ambros. lib. 1. de pœnit. cap. 8. & 9. Prospero lib. 2. de voca. gen. c. vlt. dum in hoc corpore viuatur, nullius est negligenda correctio: Fulgen. epist. 7. ad Venan. cap. 3. 4. nullum tam graue peccatum, quod non possit pœnitentia deleri. Alioqui, Non est perfecta bonitas, à quâ non omnis malitia vincitur: nec est perfecta medicina, cui morbus aliquis incurabilis inuenitur. Concludit: Qualecunque sit peccatum, à Deo quidem potest remitti conuerso: sed ille sibi remitti non sinit, qui desperando contra se indulgentiâ ostium clausit. Idem docuit August. 1. Retractatio. cap. 19. vt mox constabit &c.

Infero 1. etiam Iudæos sub lege constitutos, tamen non ita copiosam, ac nunc Christianos, gratiam accepisse, quâ legem suam, quæ de se vires bene operandi non tribuebat, seruare; & non modo

87.
3. Absurdum.

88.
4. Absurdum.

89.
Constat
hoc ex
Scripturis.

90.
Patrib.

91.
De Iudæis

modò præsentis, sed etiam futuræ vitæ præmia mereri ac consequi possent. Cùm enim singularia pro eis, & de legis obseruatione, & de conuersione in Deum, etiam post violatam legem, seuerissima in scriptura extent præcepta & consilia, & Deus impossibilia non præcipiat, necesse est eos, quod per legem, aut naturæ vires non poterant, id per gratiam potuisse. Infideles quoque quantum nullis actibus, etiam moraliter bonis, viribus duntaxat naturæ elicitis, fidem gratiamque vel de congruo mereri, aut ad eam posituè se disponere possint: attamen nec in illis ex parte Dei sufficiens deest auxilium, quo primò ad fidem, & salutem perueniant si inspirationibus supernat. saltem quoad modum à Deo immitti solitis attendant, & Deo sic vocanti, & ad vltiora auxilia disponenti non desint, vt infra explicatiùs. Eodem modo nec Angelis malis sufficiens defuit gratia, quo possent & in bono cæpto perseuerare, & propositam beatitudinem consequi: etsi nullum habuerint ad resurgendum, postquam in peccatum ceciderunt, sufficiens auxilium, vt prob. 10.2. disp. 18. sect. 7. difficultate 5. contra Scotum & c.

Infero 2. quam censuram mereatur opposita sent. negans omnibus adultis sufficientia auxilia esse parata. Affirmant aliqui, nostram sent. esse inter Theologos certissimam, eamque in omnibus christianis Academijs receptam: Alij non posse oppositam sine errore defendi. Ego in censendis sent. alioqui non procliuus, censeo contrariam vel erroneam esse, vel errori proximam: cùm nostra sent. probabilissimè solidissimeque deducatur ex innumeris, vt vidimus, Scripturæ oraculis, accedentibus, tot Concilijs & Patribus ea oracula iuxta nostram sent. interpretantibus.

Ad primam sent. quoad infantes, sect. seq. Quoad August. videtur planè cum prima & 2. sent. sentire, nec paruulos sic morientes, nec infideles, ad quos nulla peruenit Christianæ fidei notitia, habere, saltem post originale, vllum paratum remedium ad salutem: vt probant testimonia ipsius in 1. & 2. sent. potissimè illud, quòd initium salutis in ipsius doctrinà incipit à vocatione ad fidem: ante quam, sicut nulla agnoscit opera ad salutem pertinentia, ita nec vllum auxilium per Christum, quo valeat homo aliquo modo salutem inchoare. Vocatio autem ad fidem, vt sæpe testatur, pendet à merâ & solâ voluntate Dei, cùm nemo in potestate habeat, vt vocetur. Alterum mihi certum est, August. nulli peccatori fideli negasse sufficiens auxilium ad salutem consequendam, propter quodcunq; peccatum. aut multitudinem peccatorum. 1. quia si adducta ipsius testimonia aliquid probarent, probarent, hæc auxilia subtrahi à quocunq; propter quodcunq; mortale. Absurdum autem hoc est, & à mente tanti Doctoris alienum, nam nullus peccator, semel peccando, in eius sent. spem haberet resurgendi. Quod cùm ipse de seipso contrarium expertus fuerit, qui de peccatore factus est iustus, oppositum de alijs sentire non potuit. Sequela prob. in adductis testimonijs, absque vllâ distinctione docet, priuationem diuini adiutorij esse pœnam peccati.

2. Augustinus 1. *Retract. cap. 19.* retractat quod *ferm. 59. de temp.* dixerat, peccatum ad mortem esse, *Cum post agnitionem Dei per gratiam Domini nostri Iesu Christi quisque oppugnat fraternitatem, & aduersus ipsam gratiam, qua reconciliatus est Deo, inuidencia facibus agitur. Addendum fuit, si in hac tam scelerata mentis peruersitate finierit hanc vitam: subiungit: Quoniam de quocunq; pessimo in hac vita con-*

stituto, non est utique desperandum, nec pro illo imprudenter oratur, de quo non desperatur. Et lib. 3. de lib. arb. c. 19. *Recte fortasse quererentur, si erroris & libidinis nullus hominum victor existeret: cum vtrò ubique sit presens (nempe Deus) qui multis modis per creaturam sibi domino seruientem auctus vocat, doceat credentem, consoletur sperantem, diligentem exhortetur. conantem adiuuet, exaudiat deprecantem: non sibi deputatur ad culpam, quod inuitus ignoras. sed quod negligis querere, quod ignoras: neque illud quod vulnerata membra non colligis, sed quod volentem sanare contemnis. Ista tua propria peccata sunt. Nulli enim homini sublatum est, scire vtiliter querere, quod inuitus ignorat, & humiliter consuecendam esse imbecillitatem, vt quarenti & consentienti ille subueniat, qui non errat, dum subuenit, nec laboras: Et in Enchir. c. 95. *Nec utique Deus iniuste noluit saluos fieri, cum possent salui esse, si vellent: Et si in margine loco vellet, sit vellet.* Augustini mentem declararunt Prosper & Fulgen. cit. Imò non desunt, qui putent, etiam adultis gentilibus ante vocationem ad fidem, secundum August. parata esse sufficientia auxilia ad salutem: vt infra n. 159.*

Vnde primum testim. quo Augustinus asserere videbatur, peccatorem peccando amittere potentiam ad rectè operandum, non est intelligendum de amissione potentia ad rectè operandum simpliciter, sed cum facilitate, defectu vberiorum auxiliorum, quæ peccatori propter peccatum subtrahuntur. Colligitur ex eod. qui sicut potentiam, quam ante peccatum ad rectè operandum habet iustus, appellat, *Posse sine difficultate:* ita impotentiam, quam peccando contrahit, non vocat impotentiam, sed difficultatem ad rectè operandum: *Sunt reuera omni peccanti anima duo ista pœnalia, ignorantia & difficultas. Ex ignorantia debonestat error, ex difficultate cruciatus affligit.* Et seq. cap. expressius: *Vt & illi gratias agant, cum instituerint bene viuere, quod aliquid sine difficultate fecerint: & ubi difficultatem aliquam sentiunt fidelissimis & perseuerantissimis precibus, & misericordia promptis operibus facilitatem à Domino impetrare persistant.* Ecce quo pacto & potentiam, quam iusti habent ad rectè operandum ratione abundantiorum auxiliorum, appellat *facilitatem*; & impotentiam quam peccatores subtractione illustriorum auxiliorum, contrahunt, vocet *difficultatem*. Confirm. *ibid. cap. 67.* docet, duobus modis caueri posse peccatum: vno petèdo, ne in illud incidamus, alio, orando, vt postquam incidereamus, ab illo liberemur. Sed in sent. August. & *Paruum Afric. contra Massil.* nequit homo sine auxilio gratiæ per Christum orare Deum, vt à peccato liberetur: ergo in sent. August. per nullum peccatum tollitur in hac vita auxilium ad pœnitendum necessarium. nam *Pro quocunq; pessimo homine prudenter oratur, non solum ab alijs, sed multò magis ab ipso peccatore.* Ergo post quodcunq; peccatum manet in homine auxilium, quòd possit Deum orare vt à peccato resurgat. Ad prob. neg. in sent. August. illud *posse* propter peccatum personale amittere peccatorem, quod collatum fuit primo homini, & Angelo; illud .n. fuit *Posse* antecedens, quò tam homo, quàm Angelus per auxilium sufficiens constitutus fuit potens ad exercenda opera salutis, quod, vt probatum ex August. non amittit peccator propter peccatum personale: sed solum amittit *Posse* consequens, per subtractionem auxiliij efficacis & vberioris. Cæterum cùm August. ait, hoc *Posse*, seu adiutorium gratiæ, in pœnam peccati deesse peccatori, non intelligit de peccato personali, sed originali, vt constat ex

Infidelib.

Angelis malis

92. Censura opposita sent.

93. Ad 1. sent.

94. August. nulli fideli negat auxilium suffic.

95.

96. Explicatur Augustini testimonia.

97. Confir.

ipſius diſcurſu, quo probat, adiutorium, quod nunc per Chriſtum accipimus, eſſe maius illo, quod collatum fuit Adæ, quodque nos illius peccato amiſimus. Nam illud fuit, quo poſſet rectè operari, ſi vellet: hoc autem, vt etiam velimus, quod poſſumus. Vnde concludit: *Nunc per peccatum, nempe originale, perduto bono merito in his, qui liberantur, factum eſt donum gratia, qua merces meriti futura erat. Quia nimirum, ſi Adam præceptum ſeruafſet, gratia, quæ nunc ob originale gratis nobis datur, data fuiſſet vt merces propter opus meritum primi parentis, qui illam ſuo merito nobis acquiſiuiſſet. Ad fund. ſecundæ ſent. quo pacto intelligendum ſit, Sine fide impoſſibile placere Deo, explicabo ſeq. ſect. & modum, quo Deus præparet auxilia ſufficientia infidelibus ad ſalutem conſequendam.*

Ad 1. argu. tertix ſen. Scripturas citatas intellige de ſubtractione auxiliij dumtaxat vberioris & illuſterioris: cuius negatio in homine, diu in vitijs & peccatis verſato ac radicato, reddit voluntatem difficilem ad conuerſionem, & quaſi moraliter impotentem: vt egregiè *Proſper lib. 1. de voca. gen. cap. 12.* de huiusmodi hominibus, *Quod quia, inquit, ipſi præſtare ſibi nequeunt, malè conſuetudinis pondere oppreſſi, & diaboli vinculis alligati, neque deceptiones ſuas euincere valent, quibus tam pertinaciter inhaſerunt, vt quantum amanda eſt veritas, tantum diligant falſitatem; miſericors & iuſtus Dominus pro omnibus ſibi vult hominibus ſupplicari, vt cum videmus de tam profundis malis innumeros erui, non ambigamus Deum præſtiſſe, quod vt præſtaret oramus eſt.* De hac morali impotentia intellige *cit. Ioan. 12. & Patres. Locus Pauli ad Theſſal.* intelligitur de ira Dei vſque in finem vitæ per ſubtractionem auxiliij efficaciſ & vberioris, *ne aliquando, inquit Ambroſ. miſericordiam conſequi mereantur.* Ad 2. ductum ab exemplo Antiochi, & Eſau, Reſp. neutrum veram egiffe pœnitentiam: ille .n. ſolum petebat corporis ſalutem; hic non culpas flebat; ſed hereditatem amiſſam: quippe qui eo ipſo tempore necem ſuo fratri moliebatur, vt textus ipſe indicat. *Leg. S. Thom. 3. p. q. 86. art. 1. ad 1. Ad 3. vel aſſerendum eſt cum Auguſt. lib. 4. con. Creſcon. cap. 8. & alibi, peccatum in Spiritum S. eſſe finalempœnitentiæ; & iure dici irremiſſibile, quia extenditur extra ſtatutum viæ, in quo de lege ordinatâ non ſit remiſſio: Vel cum alijs, eſſe peccatum ex malitia, ſive quia committitur contra ipſam perſonam Spiritus S. ſive quia fit ex peculiari obſtinatione cordis, cû deſperatione veniæ, ex propoſito non pœnitendi, vt communiter Scholaſtici. Et tunc idem eſt, hoc peccatum non remitti, ac difficile remitti, iuxta illud *Matth. 19. Facilius eſt, camelum per foramen acus tranſire, quam diuitem intrare in regnum celorum: quia nimirum quod cum difficultate fit, impoſſibile moraliter reputatur. Cauſa verò difficultatis eſt: tum quia directè reſiſtitur inſpirationi Spiritus S. tum quia peccatum ex malitia difficile deponitur, ſicut fuit peccatum Angelorum. Addit S. Thom. cum Chryſoſt. 22. q. 14. art. 3. & 3. p. q. 86. art. 1. ad 3. dici hoc peccatum irremiſſibile in hoc ſæculo, & in futuro, ſive quia à Deo punitur in hoc ſæculo, & in futuro: ſive, vt cum Gregorio explicat in 2. diſt. 43. in expoſ. text. ſine diſt. dicitur irremiſſibile in hoc & in futuro ſæculo, ad differentiam peccatorum venialium, quæ etiam quoad culpam dimittuntur in futuro ſæculo.**

Ad illud ex *Ioan. S. Tho. ibid.* vel peccatum ad mortem ſignificare peccatum finalis impœnitentiæ, quod etiam cenſet *Catha. in opuſc. de deſert. veri:*

& pro eo non eſt orandum: vel ſignificare quodcunque enorme: & tunc non prohibetur abſolute, vt nullus pro eo oret, ſed vt non quicumque de vulgo, vt *Ambroſius lib. 1. de pœnit. cap. 8. ne plebeia vilitatis aliquis, ſed vita egregia, ſingulariſque meriti. Quia quo maior eſt culpa, ſubdit, eo maiora ſunt quærenda ſuffragia.* Alioqui, vt *Auguſt. ſuprà, de nullo quantumuis peſſimo in hac vita eſt deſperandum: ac proinde: non imprudenter oratur, de quo non deſperatur.* Ad rationem Reſp. per confirmationem in bonum non tollitur potentia ad malum; quæ ſaluatur in ſolâ naturâ liberi arbitrij, quæ per gratiam confirmantem non tollitur, ſed adiuuatur; per ſubtractionem verò auxiliij ſufficientis tollitur potentia ad bonum, quæ ſine auxilio gratiæ non eſt vel ſimpliciter ſufficientis, vt ad bonum lupernat. vel ſaltem ſufficienter expedita, vt ad bonum honeſtum difficile naturale: Ac per conſequens tollitur ſufficientis potentia ad conſequendum terminum, quæ eſt neceſſaria viatori.

SECTIO V.

Quo pacto ſint omnibus viatoribus ſufficientia auxilia ad ſalutem præparata?

Difficultas 1. de infantibus, qui vel in vtero materno, vel defectu materiæ, aut miniſtri ſine baptiſmo ex hac vita decedunt. 2. De adultis, ad quos nulla vnquam peruenit Chriſtianæ fidei notiſia, quæ in lege Euang. neceſſaria eſt ad ſalutem. Cæterum ſufficientia remedia ſalutis pro reliquis infantibus præparata ſunt in ipſa vniuerſali inſtitutione Sacramentorum, dependenter à voluntate & diligentia parentum, vel eorum ad quos paruulorum cura ſpectat, vt egregiè *Proſper lib. 2. de voca. gen. cap. 23. Non irreligioſè arbitror credi, neque inconuenienter intelligi, quod iſti paruulorum dierum homines ad illam pertineant gratia partem, qua ſemper vniuerſis eſt impenſa nationibus, qua vique ſi bene eorum vterentur parentes, etiam ipſi per eoſdem iuuarentur. Omnium namque exordia paruulorum totaq; illa principia, nec dum rationalis infantia, ſub arbitrio ſacient voluntatis alienæ: nec vilo modo eis, niſi per alios conſuli poteſt: & conſequens eſt, illos ad eorum pertinere conſortium, quorum vel recto, vel prauo aguntur affectu. Sicut enim ex aliena confeſſione credunt, ita ex aliena infidelitate, aut diſſimulatione non credunt &c.* Reliquis adultis præparata ſunt ſufficientia auxilia dependenter ab ipſorum voluntate: quorum corda ſubinde Deus pijs ſanctiſque pulſat cogitationibus, iuxta *Apocal. 3. Ecce ſto ad oſtium & pulſo.* vt autem quis ſufficientis habeat auxilium ad ſalutem, neceſſe non eſt, vt ſingulis momentis pulſatrice gratiâ præueniatur; ſed ſat eſt, ſi opportunis dumtaxat temporibus, vt per Deum non ſtet, quominus ille poſſit, ſi velit, pulſanti gratiæ conſentire, & conſentiendo conuerti.

Quoad priorem diffi. Bannez 1. p. qu. 23. art. 3. dub. 3. con. 5. exiſtimat, huiusmodi infantibus ſufficientia remedia ad ſalutem præparata fuiſſe in Adam: in quo vt capite humani generis præparata fuere ſufficientia auxilia pro omnibus, hoc ipſo, quòd Deus contulit illi originale iuſtitiam tranſfundendam omnibus.

Sed contrà: hæc ſent. non ſaluat, quòd Deus poſt p. originale voluntatem habeat ſaluandi hos paruulos. Sicut .n. poſt originale ſublata eſt ab Adâ, & conſequenter ab omnibus poſteris iuſtitia originalis: ita cum eâ ſublata ſunt paruulis ſufficientia remedia

98.
Ad fund.
ſecunda.

99.
Ad argum.
ſent. 3.

100.
Ad exem-
pla Antio.
Eſau

101.
Peccatum in
Spiritum S.

102.
Ad mortem

103.
Diffinitio
confirmatio-
nis in bono
num &c.

104.
Duplex
difficultas.

105.
Quoad
priorem ſent.

106.
Contrà

remedia ad salutem, quæ in primo capite illis præparata fuerunt. Ergo nisi post originale Deus illis de nouo remedio prouiderit, dici non potest, quod eos post originale velit saluos fieri. Ex quo ulterius sequitur, in sent. eorum, qui docent, iustitiam originale collatam fuisse Adq̄ independentem à meritis Christi, Christum non fuisse horum paruulorum Redemptorem, cum nullum ex eius meritis remedium habuerint ad salutem præparatum.

Suarez *to. de Trini. lib. 4. de supernat. prouid. cap. ult. Bellarm. lib. 2. de gra. & lib. arb. cap. 5. fine: Zumel. 1. p. q. 23. q. 5. dub. 4.* putant, huiusmodi infantibus præparata esse sufficientia remedia salutis, etiam post præuisum originale, in ipsa institutione sacramentorum, dependenter à causis 2. Quæ sent. probabilior: Etenim ad antecedentem & & conditionatam voluntatem, qualis est, quam Deus de salute horum paruulorum habet, sufficit dare ea omnia, que ex parte suarantùm pendent, cum simplici dumtaxat affectu, vt opus sequatur, si aliunde impedimentum non apponatur. At pro ijs instituit sacramenta, illis applicanda voluntate parentum, iuxta ordinatum cursum & dispositionem causarum natur. Quod ordinatum hunc cursum presentium causarum, talem sacramentorum applicationem impediendum, Deus non impediuerit, non pertinet ad voluntatem conditionatam & antecedentem, sed ad absolutam & consequentem, quam Deus circa salutem horum infantium non habuit. Vnde siue prius ratione decreuerit hunc cursum rerum, quam voluntatem habuit instituendi remedia salutis pro omnibus infantibus: siue contra, prius ratione habuerit voluntatem instituendi communia remedia salutis pro omnibus, quam decreuerit hunc cursum rerum, nullo modo ex vi antecedentis & conditionatæ voluntatis tenebatur, causas siue naturales, siue liberas, huiusmodi remedia præparata infantibus impedituras, impedire: Cum hæc ipsa conditio inclusa fuerit in ipsa voluntate antecedente, quæ non aliter hæc remedia instituit, quam dependenter ab hoc cursu rerum, siue antecedenter, siue consequenter definito. Neque consequens voluntas, quæ Deus absolutè decreuit hunc statum rerum, quem præuidit impedituram applicationem talium auxiliorum, repugnat cum antecedente voluntate instituendi talia remedia: tum quia tale impedimentum non per se sequitur ex tali ordine causarum à Deo intento, sed per accidens, vel ex aliquâ actione causæ liberæ, vel ex casuali aliquo concursu & occurso causarum. Tum quia licet illud fuerit præuisum, non tamen fuit per se antecedenter volitum, sed tantùm permissum ob altiores fines. Nisi fortè fiat quæstio de nomine, quid intelligatur per auxilium sufficiens. Adulto quidem sufficientia dicuntur nulla, si quidpiam desit ab extrinseco, quod in ipsius adulti potestate proximè, vel remotè non sit. Infanti non esse in potestate nasci, positus causarum 2. impedimentis, quarum cursum Deus nolit infringere, certum est: At nasci, est conditio ad baptismum, & ad salutem non est in potestate infantis. Atque adeo comparatiuè ad adultum infans non habet auxilia sufficientia ad salutem, nimirum dependenter à propria potestate aut voluntate Parentum: quoniam etsi Parentes velint saluare infantem in utero, non possunt; sed dependenter dumtaxat ab ordinario cursu & serie causarum 2. Quæ series si infantulos omnes perduceret ad salutem, in eâ sibi magis complaceret Deus: nunc potiùs ei displicet, quod

iustitiæ suæ ratio in pœnam peccati originalis exigat, vt casualem illum causarum concursum, qui baptismum impedit, non perfringat singulari suâ prouidentia, sicut perfringit in statu innocentia; & quod parentes tanti meriti non sint apud ipsum, vt singulari istâ prouidentia utatur etiam pro natura lapsâ. Iuxta quem modum nonnulli Augustinum explicant.

Quoad 2. difficul. duplex sent. 1. docet eos, ad quos nulla peruenit fidei notitia, non habere sufficientia auxilia dependenter à propria, sed ab alterius voluntate, nempe aut primi parentis, dependenter à quo collata fuit iustitia originalis omnibus; aut Ecclesiæ, dependenter à cuius conatu & diligentia præparata sunt sufficientia auxilia omnibus. Prior modus colligitur ex August. Fulgen. Ansel. affirmantibus huiusmodi homines carere sufficienti auxilio ad salutem, in pœnam originalis. Illa .n. tantùm priuatio pertinet ad nos, vt culpa, vel vt pœna, cuius opposita perfectio erat nobis aliquo modo debita. Vnde sequitur, si neque ante originale illi habuissent sufficiens auxilium ad salutem consequendam, non fuisse ad felicitatem supernat. euectos, sed relictos in suis naturalibus.

Verùm iste modus confutatur ijs argu. quibus primus prioris diffic. de infantibus; & quibus mox posterior modus. Qui sic probari potest. Sicut Deus ante originale sufficientia auxilia ad salutem omnibus præparauit dependenter à voluntate Adæ: ita post originale eadem auxilia omnibus præparauit dependenter à conatu & industria Ecclesiæ, mittentis strenuos Concionatores verbi Dei ad omnes mundi partes, iuxta illud *Math. vl. Euntes, docet omnes gentes, Baptizantes eos in nomine Patris &c.* Sed contra: hinc sequeretur non habere huiusmodi homines sufficientia remedia consequenda salutis in suâ, sed in alterius dumtaxat potestate, contra Scripturam, quæ vitam & mortem, bonum & malum constituit in libera potestate hominis: *Ecclesi. 15. 31. Confirm. semper Deus, quæ ipsius est suavis prouidentia, creaturas ad suos fines dirigit per media ipsarum naturis proportionata, vt inductione constat in omnibus rebus tam naturalibus, quam supernat. at magis proportionata pro adultis media ad salutem sunt, quæ ab ipsorum pendent voluntate, quam quæ tantùm pendent à voluntate alterius.*

Exemplum de Adam oppositum potiùs probat: nam ante originale, auxilia sufficientia pro adultis non fuerunt præparata in Adam, nisi tantùm radicaliter & in causa, quatenus in illo præparata fuit iustitia originalis exigens talia auxilia, transfundenda posteris dependenter à voluntate Adæ: formaliter autem & proximè præparata fuerunt adultis, opportuno tempore conferenda. Ita post originale auxilia sufficientia pro adultis non sunt præparata dependenter tantùm à voluntate & industria Ecclesiæ, nisi tantùm radicaliter, quatenus dependenter ab ipsius voluntate applicantur Sacramenta, quæ exigunt huiusmodi auxilia: formaliter autem & proximè præparata sunt in ipsis adultis, quatenus Deus opportuno tempore illos excitat & promouet ad salutem.

Secunda sent. affirmat, sufficientia auxilia salutis illis adultis, ad quos nulla fidei notitia peruenit, præparata esse dependenter à voluntate ipsorum. Quæ sent. longè probabilior, nec non Scripturis, Concilijs, & patribus conformior, docentibus, per nos stare, quo minùs cum adiutorio gratiæ omnibus præparato, vitam æternam consequamur. Hæc enim vt *Prosper lib. 2. de voca. gen. cap. 26. ait, Per*

109.
Quoad
post. diff.
duplex mo-
dus sent. 1.

110.
Prob. pri-
mus mod.

111.
Contra

112.
Prob. poste-
rior modus

113.
Contra

114.

115.
Sans. longè
verior

innumeros

107.
2. Sent. auz-
plestenda

108.

Infans non
paratiuè
non habet
auxilia
suffic.

innumeros modos, sine occultos, sine manifestos omnibus adhibetur, & quod a multis refutatur, ipsorum est nequitia.

116.

Controversia superest, de modo, quo hæc auxilia huiusmodi hominibus dependenter ab ipsorum voluntate præparentur. Ratio difficul. cum hæc auxilia ad salutem necessaria, sint supernaturalia, non videtur, quo pacto ij, ad quos nulla pervenit obiecti supernat. notitia, quæ per fidei revelationem incipit, possint auxilijs supernat. ad salutem promoueri. Nam cum hæc consistant in pijs cogitationibus, & affectibus rerum supernat. qui fidem supponunt, non videntur, saltem de lege ordinatâ, absque externâ propositione fidei in eis posse excitari.

117.

Primus modus sententia 2.

Primus modus asserit, hæc auxilia præparari dependenter à voluntate eorum, ad quos nulla pervenit notitia fidei, quatenus Deus paratus est illa dare, si obstaculū ipsi non posuerint: videtur S. Tho. 3. con. Gen. cap. 159. vbi docet: *Quod licet aliquis per motum liberi arbitrij divinam gratiam nec promereri, nec acquirere possit; potest tamen seipsum impedire, ne eam recipiat. Deus enim quantum in se est, paratus est omnibus gratiam dare.* Verum, si iste

118.

De primo auxilio

modus intelligatur de præparatione ad gratiam habitualem, & ad reliqua auxilia gratiæ post primum, verus est, & asseritur à Ferrar. cit. si de primo auxilio gratiæ, vt Bannez 1. p. q. 23. art. 3. dub. 3. concl. 6 7 8. 9. & alij, falsus est, & contra S. Doct. qui docet, cuilibet homini statim ad vsum rationis pervenienti Deum dare sufficiens auxilium, vt ad ipsum conuerti possit, & p. originali iustificari: igitur in sent. S. Thomæ ante vllum peccatum personale Deus excitat peculiari auxilio gratiæ omnem hominem pervenientem ad vsum rationis: nam sine eo auxilio non posset homo ad Deum conuerti & iustificari.

119.

Falsus

Modus est etiam falsus: Nam vel Deus negat illis primum auxilium gratiæ, propter solum originale, vt ij docent: & sic isti nullum habent paratum auxilium ad salutem post originale, sed solum habuerunt ante, quod illis præparatum fuit in iustitiâ originali, collatâ Adæ, transfundendâ posteris. Vnde contra militat omnia argu. quæ contra primum prioris diffic. Vel negat illis Deus primum auxilium gratiæ, propter peccatum personale. Contra primò est: quia vel euitatio peccati personalis est causa moralis, propter quam Deus infallibiliter dat primum auxilium gratiæ: at ex hoc sequitur, initium inchoari à nobis: (quod Semipelagianum est) cum enim ea euitatio sit ante omne auxilium gratiæ, non poterit esse nisi à libero arbitrio: quod proinde initium daret sug iustificationi. ponendo causam, ad quam Deus infallibiliter suam gratiam conferret. Vel non est causa moralis, quâ posita Deus infallibiliter sit daturus primum auxilium gratiæ: & tunc reddit principalis difficultas, quo pacto iste saluari possit, cum neque in seipso auxilium habeat, nec quidquam ex se facere possit, quo illud obtinere valeat.

120.

Primò

2. Non minùs infidelis, quàm fidelis post quodcunque peccatum, est in via tam ad vitam, quàm ad mortem æternam: ergo habere debet sufficiens auxilium, quo possit vitam æternam consequi; ne solum sit in via ad mortem. Nec sufficit, habere illud tantum præparatum in actu 1. & in ipsâ voluntate Dei: quia non sumus potentes ad operandum per virtutem in alio existentem, nisi quatenus in nostrâ potestate est, vt talis virtus nobis ad operandum applicetur. Cum igitur nihil ex nobis facere possimus, vt talis virtus ad operationem

nobis applicetur: alioqui possemus ipsi initium nostræ salutis inchoare, nisi Deus actu conferat nobis primum auxilium gratiæ, non erimus potentes ad salutem consequendam.

Eundem modum, sed paulò aliter tradit Suarez de Trini. lib. 4. de supernat. Dei provid. cap. 3. & lib. 1. de necess. gra. cap. 27. sc. infidelibus præparatum esse primum auxilium gratiæ dependenter ab ipsorum voluntate, quatenus si impedimentum peccati non apponerent, vocatione supernat. ad fidem reciperent. Ceterum idè ad fidem supernat. non vocantur, quia per peccatum impedimentum apponunt. Licet ad hoc non apponendum peculiari providentiæ auxilio intra ordinem naturæ à Deo iuuentur, quo possent, si vellent, naturalem legem servare, non tamen quo valeant vocationem supernat. promereri: quam tamen Deus gratis daret, si ipsi huiusmodi auxilio ordinis naturalis benè vterentur, impedimentum non apponendo. Sed neque hic modus satisfacit. Nam vel Deus infallibiliter videnti tuzilio confert vocationem supernat. & sic incidit in id, quod vitare cupit, nempe eam non dari propter actus quoad substantiam naturales; vel adhuc rectè huiusmodi auxilio videnti Deus negat suam gratiam, & redit principalis difficultas, quo pacto huiusmodi homines habeant sufficientia auxilia ad salutem.

Secundus igitur modus docet, hæc auxilia non solum præparata esse in actu 1. & in ipsa voluntate Dei, sed in actu 2. conferri omnibus adultis, ad eò vt nullus sit, qui aliquando actu à Deo ad salutem non excitetur: Est communior, quem expressè docent Bonavent. in 2. dist. 28. art. 2. q. 1. Vafquez 1. p. disp. 97. cap. 3. 4. 5. Bellarm. lib. 2. de gra. & lib. arb. cap. 8. in resp. ad 2. & 3. arg. Valent. 1. 2. disp. 8. q. 3. punct. 4. Zumel. 1. p. qu. 23. art. 3. qu. 5. dub. vlt. quem etiam suprâ qu. 4. concl. 3. vt probabilem docuerat: idem docet Granad. 1. 2. controu. 8. tract. 6. disp. 1. sect. 5. isque expressè deducitur ex S. Tho. 1. 2. qu. 89. art. 6. docente, omnem hominem pervenientem ad vsum rationis teneri ad Deum conuerti, per eam conuersionem consequi gratiam, per gratiam originalis remissionem. Nequit autem homo per solas vires liberi arbitrij gratiam, peccati remissionem, consequi, vt idem 1. 2. qu. 112. art. 2. & 3. & definit Trident. sess. 6. can. 3. ergo vt talis homo gratiam peccati remissionem consequatur, perveniri debet aliquo auxilio indebito, quo se ad eam disponat. Idem modus colligitur ex illo Ioan. 1. Qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: Quem Scolaſtici, & Patres explicant de actuali illuminatione pertinente ad salutem. Eundem expressè docuit Prosper lib. 2. de voca. gen. cap. 26. Gratia quidem Dei in omnibus iustificationibus principaliter, præemines. suadèdo exhortationibus, monendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inspirando consilium, corque ipsum illuminando, & fidei affectionibus imbucendo: scilicet etiam voluntas hominis subiungitur ei atque coniungitur, qua ad hoc prædictis est excitata præsidys, vt divino in se cooperetur operi, & incipiat exercere ad meritum, quod superno semine concepit ad studium, de sua habens mutabilitate, si deficit; de gratia opitulatiōe, si proficit. Et concludit: Ipsa gratia hoc omni genere medendi atque auxiliandi agit, vt in eo quem vocat, primam sibi receptricem & famulam donorum præparet voluntatem. Fundam. hic modus magis est proportionatus homini, propria voluntate videnti, & magis conformis Deo, creaturas ad suos fines dirigenti. Ad rationem dubitandi scil. seq.

121. Modus Suarez prioris similis.

Sed contra.

122. Modus variior.

121. Secundo

Nota

SECTIO VI.

An primum auxilium sit supernaturale, & indebitum naturæ?

Prima sent. vtrumque negat: Est eorum, qui docent, facienti quod in se est ex viribus naturæ, Deum infallibiliter suam gratiam conferre. Hi .n. consequenter docent, vnumquemque hominem solum per auxilia communia, iure creationis omnibus debita, ad gratiam de congruo obtinendam se disponere, ac proinde ipsa auxilia communia, ad honestè operandum omnibus debita, simul esse adiutoria ad salutem inchoandam: nam per ea infallibiliter obtinemus proxima media ad salutem, quæ est gratia iustificans. Sed hæc sent. vt Semipelag. confutata est *disp. præced. sect. 10.*

Secunda sent. affirmat, primum auxilium ad salutem inchoandam, esse naturæ indebitum, & supernaturale quod substantiam: *Suarez de Trini. lib. 4. de supernat. prouid. cap. 3. & lib. 1. de gra. cap. 27.* qui licet de potentiâ absolutâ affirmet, potuisse esse hoc auxilium supernat. tantum quoad modum, de lege tamen ordinatâ putat esse tale quoad substantiam: sequitur *Granadus 1. 2. controu. 8. tract. 6. disp. 1. sect. 5. videtur Valentia 1. 2. disp. 8. q. 3. pun. 4. in sol. 6. argu. Bannez 1. p. q. 23. art. 3. dub. 3. Zumel. ibid. q. 4. & 5. dum absolutè absque distinctione affirmant, huiusmodi auxilia supernat. esse.*

Fundam. 1. ductum ex Concilijs & Patrib. qui de huiusmodi auxilijs loquuntur, vt de resurp. omninò, distinguentes illa ab omni perfectione naturali. Confir. 1. vocant illud gratiam per Christum: Christus autem non perfectionem naturalem, sed supernat. nobis promeruit. 2. eadem Concilia & Patres docent, omne initium salutis inchoari à fide, quæ propterea ab iisdem vocatur radix & fundamentum salutis. At auxilium ad fidem est supernaturale quoad substantiam, cum sit ad actum supernat. quoad substantiam.

2. Ex ipsâ naturâ rei: Primum auxilium ad salutem, est initium & fundamentum salutis, quia per illud inchoatur salus: ergo debet esse eiusdem ordinis cum salute: inchoatio .n. salutis est ipsa salus in fieri. Sed hæc est supernaturalis quoad substantiam, vt per se constat: ergo & illud.

Tertia sent. docet, primum auxilium ad salutem, non necessariò esse supernaturale quoad substantiam, sed tantum quod modum: *Molin. in concor. disp. 10. Vasquez 1. p. disp. 97. cap. 4. & 1. 2. disp. 189. cap. 15. & disp. 190. cap. 12. quam sent. sequitur Durand. in 2. dist. 28. qu. ult. in ordine ad auxilia, quæ præparantur electis. Eadem colligitur ex Bonau. in 2. dist. 28. art. 2. qu. 1. vbi docet, quidquid superadditum est naturæ, adiuuans & præparans voluntatem ad vsum gratiæ, dici gratiam.*

Hanc autè supernaturalitatem quoad modum ex varijs capitibus desumunt: *Molina* ex meritis Christi: putat .n. Deum pactum fuisse cum Christo, vt quoties homo benè vteretur viribus naturæ, honestè operando, Deus suam gratiam conferret, non intuitu operis, sed meritorum Christi: *Bonauent.* ex motione aliqua indebitâ naturæ: *Vasquez* ex quacunque congruâ cogitatione ad bonum, quæ per ipsum est indebita naturæ: *Durandus* ex peculiari prouidentia Dei, dirigentis omnia opera honesta moralia in salutem electorum. Pro explic.

DICO 1. Primum auxiliū remotè inchoatiuum salutis non necessariò est supernaturale quoad

substantiam, sed potest esse tantum quoad modum: ex *S. Tho. q. 14. de veris. art. 11. ad 1. & in 2. dist. 28. art. 4. ad 4. vbi docet, si quis fecerit quod in se est, sequendo ductum rationis naturalis, in appetitu boni, & fugâ mali, certissimè illum fore supernaturaliter illuminandum. At nequit intelligi de ductu rationis purè naturalis, absque peculiari motione diuinâ ordinis naturalis, indebitâ naturæ, iuuante & roborante illam ad legem naturalem seruandam: vt constat ex 1. 2. q. 112. art. 2. ad. 2. vbi docet, non posse hominem ad gratiam se præparare, nisi Deo præueniente ac mouente illum ad bonum: ergo ante illuminationem supernat. præcedit peculiaris motio diuina, quæ cum nequeat esse supernaturalis quoad substantiam, hæc .n. ex verbis ipsius, subsequitur motionem diuinam, erit tantum quoad modum, quâ superadditur naturæ, adiuuans illam ad gratiam illuminationis supernat. obtinendam. Ita Prosper contra *Colat. cap. 14. inter modos, quibus diuina gratia hominem ad Deum trahit, numerat contemplationem rerum natur. Trahit ad Deum contemplatio elementorum, omniumq. quæ in eis sunt, ordinatissima pulchritudo, inuisibilia enim eius per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Idem docet lib. 2. de vocatione Gent. cap. 4. Fundam. hoc genus auxiliij, intra eundem ordinem naturæ abundantioris, negari non potest, vt nec aduersarij negant: & ex alia parte facilius & congruentius saluat, quo pacto infideles, qui nullam habuerunt de nostræ fidei mysterijs notitiam, possint ad salutem promoueri. Nam hoc auxiliij genus non extrahit potentiam extra spheram sui obiecti naturalis, sed intra illud roborat & fortificat ad facilius & intensius operandum: congruentius etiam incipit homo ad salutem promoueri, præsertim si nullam habuit externam propositionem fidei, per auxilia, quæ illum à spherâ sui obiecti naturalis non extrahunt. Opposita autem sent. difficilè, nec congruenter ad istorum statum hæc auxilia saluat: cum omnis supernat. illuminatio debeat esse de obiecto supernat. quod omne supponat reuelationem, nec reuelationem de lege ordinatâ Deus hominibus proponat nisi mediantè Ecclesiâ, iuxta illud ad *Rom. 10. Quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient sine predicante?* Respondent 1. huiusmodi infideles interius supernaturaliter illuminari, non circa nouum obiectum supernat. sed circa idem naturale, modo supernat. propositum. 2. Illuminari non de quocunque obiecto supernat. sed de aliquo connexionem habente cum naturali, eoque non distinctè, sed confusè tantum cognito. Vt ex notitia naturali, quam habet Gentilis de Deo, naturalium rerum conditore, faciliè euehi potest ad confusam aliquam notitiam de Deo rerum supernat. largitore, saltem per modum opinantis: & ex poenis huius vitæ faciliè eleuari potest ad confusam cognitionem poenarum alterius vitæ. Contra primum resp. cum omnis illuminatio supernat. pitatur motiuo supernat. quod specificare debet actum illuminationis, difficilè poterit illuminatio supernat. saluari absque obiecto seu motiuo supernat. cum omnis tendentia supernat. supponat motiuum supernat. à quo specificetur. Contra secundum resp. hoc ipso, quod obiectum supernat. connexionem habet cum naturali, poterit naturaliter cognosci cognitione confusa & opinatiua, ex *disp. 26. sect. 2. vt sic .n. non excedit spheram obiecti naturalis. Quia tunc formalis ratio cognoscendi obiectum supernat. non est supernaturalitas, cum hæc peculiarem requirat reuelationem, sed connexio naturalis cum obiecto***

124. Sentent. 1. Semipel.

125. Sentent. 2.

126. Fundam. duplex

127. Alteram fund.

128. Sentent. 3.

129. Varia capita

130.

Sent. 5. Doct.

Expressa Prosperi

131. Fund.

132. Respondent Aduers.

133. Sed contra

134.

obiecto naturali, quæ est naturaliter cognoscibilis. Adde quòd nulla illuminatio de obiecto supernaturali, iuxta legem à Deo definitam, fit ante reuelationem, per Ecclesiam propositam.

135. *Supernaturalitas non sumitur ex respectu ad merita Christi*
 DICO 2. Hæc supernaturalitas quoad modum in primo auxilio salutem inchoante, non desumitur, vel ex solo respectu ad merita Christi, vel ex sola congruitate cogitationis ad bonum naturale, vel ab extrinsecâ duntaxat ordinatione diuinâ; sed ab intrinsecâ aliquâ perfectione, ordinis quidem naturalis sed indebita naturæ. Primum prob. vt communis fert opinio, ex Augustino, Christus non meruit nobis naturalia, sed supernaturalia. Ea .n. tantùm nobis meruit, quæ Adam perdidit: non perdidit naturalia, quæ post peccatum in nobis manserunt integra, licet propter subtractionem doni supernat. debilitata. Nec meruit nobis Christus naturalia quoad hanc tantùm circumstantiam, vt quoties illis benè vteremur, Deus nobis auxilia supernat. conferret. Nam potius meruisset nobis, vt auxilia naturalia per abundantiorum concursuum roborarentur, vt faciliùs intensiusque possemus supernaturalia obtinere. Nam hoc modo magis iuuatur natura in ordine ad actus honestos naturales, in ordine ad quos mansit propter peccatum debilitata. Ex quo etiam sequitur, plures actus honestos naturales elicere hominem ad obtinenda auxilia supernat. si hunc, quàm si priorem modum, Christus nobis promeruisset.

137. *Nec ex sola congruitate cogitationis ad bonum natur.*
 Secundum constat ex disp. 26 sect. 3. & 4. Primum, ex hac sent. sequeretur, nullam cogitationem congruam circa bonum honestum naturale, debitam esse creaturæ rationali in quouis statu positæ. 2. hanc congruitatem esse à natura: cum ipsum liberum arbitrium sit, quod viribus proprijs talem cogitationem reddit congruam; ac proinde gratiam, vt gratiam formaliter pendere à natura. 3. nullum esse gentilem, qui aliquando non deberet de rebus fidei supernaturaliter illuminari; nam si non potest saluari nisi per specialia auxilia ordinis natur. cum in sent. Vasquez omne auxiliū ordinis naturalis per Christum sit efficax; sc. ipsa congrua cogitatio ad bonum morale; & Deus rectè videnti primo auxilio infallibiliter det secundum, & rectè videnti secundo, tertium, & sic deinceps: rectè videnti tota collectione auxiliorum naturalium infallibiliter dat supernaturale quoad substantiam, quod ab aliquo obiecto reuelato incipit. Nec dici potest, operanti cum vno auxilio dari aliud tantùm sufficiens: quia omne sufficiens est iure creationis omnibus debitum; proinde sub meritum cadere non potest. Aut certè, si non semper gentilis haberet auxiliū ordinis natur. efficax, posset qui nullam habuit fidei notitiam, per sola auxilia naturalia, iure creationis omnibus debita, saluari: auxiliū .n. ordinis natur. tantùm sufficiens, non est peculiare per Christum, sed commune iure creationis omnibus debitum. Ergo si poterit gentilis, etiam si non habeat auxilia ordinis naturalis efficacia, saluari, id non poterit, nisi per auxilia iure creationis omnibus debita. Hoc autem est contra Concilia & Patres aduersus Pelagium definiētes, neminem absque speciali gratia per Christum, non modò actu non saluari, sed nec posse saluari.

138. *Nec ab extrinsecâ ordinatione Dei.*
 Tertium sic ostendo: Si hæc supernaturalitas consisteret tantùm in extrinsecâ ordinatione Dei, quia ipsa congrua cogitatio, quæ excitatur ex causis naturalibus, ipsumque opus bonum, quod ex viribus proprijs ab homine elicitur, ordinatur à Deo ad salutem ipsius hominis, quatenus tale opus per extrinsecam ordinationem Dei sit dispositio,

aut meritum de congruo ad auxilia supernat. obtinenda; In primis modus iste incidere in errorem Massilien. à Patrib. Afric. & Concilijs damnatum. Siquidem nec Massilienses volebant, vt opera bona viribus proprijs facta, essent impetratoria gratiæ ex se, sed ex diuina ordinatione: nam aperte fatentur, illa ex se non esse vllâ gratiâ digna.

2. Hic modus non saluat Concilia & Patres, quidum de huiusmodi auxilijs loquuntur, dicunt ea peculiariter à Spiritu S. produci, infundi, inspirari, conferri: quæ propriè important physicam rei mutationem: sola autem extrinsecâ ordinatione Dei, non mutat physicè rem, quæ ordinatur.

3. Per extrinsecam ordinationem Dei, liberum arbitrium non magis roboratur & iuuatur ad benè operandum, quàm sine illa: per eam .n. nil accipit homo, quo fiat robustior: at omnis gratia eò tendit, vt vel mediâ è vel immediatè liberum arbitrium per eam ad bonum iuuetur & roboretur.

Ultima pars asser. vt probetur, explico, in quo consistat hæc intrinsecâ perfectio ordinis naturalis, indebita naturæ: sc. vel in aliqua cogitatione ad bonum honestum morale, à Deo peculiariter eo tempore excitata, quo non fuisset à causis naturalibus excitanda: vel in modo efficacius illustriusque repræsentandi obiectum honestum, quo voluntas ipsa magis alleccta faciliùs, intensius, ac perfectius operari possit circa ipsum bonum honestum naturale: in peculiari motione voluntatis, liberum consensum præueniente, quæ illam quasi emolliat & flectat ad bonum honestum naturale. *Legatur cit. Prosper.* Cæterum non semper hæc auxilia ordinis naturalis, collata per Christum, sunt efficacia, sed interdum tantùm sufficientia. Hic modus prob. Nam 1. saluat rationem gratiæ seu doni gratuiti: quia licet non euehat naturam ad altiorem ordinem, tamen intra eundem ordinem illam perficit & roborat, perfectione minimè debitâ. Quicquid autem est indebitum naturæ eamque iuuat & roborat ad rectè operandum, habet veram rationem gratiæ & doni gratuiti, vt rectè cit. *Bonau.*

2. Saluat, quòd gratia producat, infundatur, inspiretur, conferatur à Spiritu S. Nam quicquid non producit virtute causarum naturalium, vel ad exigentiam earum, prouehitque hominem ad salutem, est peculiare donum Spiritus S. proinde rectè dici potest produci, infundi, conferri, inspirari ab ipso, a quo omne datum optimum & omne donum perfectum descendit. Nec refert, quòd sit ordinis naturalis: tùm quia hoc non tollit rationem doni gratuiti simplicitet, sed tantùm rationem doni eleuantis naturam ad altiorem ordinem. Tum quia licet non sit ordinis supernat. quoad substantiam, est tamen ordinis supernat. quoad modum, quatenus ex meritis Christi, & Dei ordinatione dirigitur ad finem supernat. vt dispositio remota, & meritum de congruo, ad quod Deus infallibiliter subuectit alia auxilia vberiora & illustriora, vsque ad gratiam supernat. iustificantem. Quo pacto in omni rigore saluatur Concilia & Patres, appellantes illam gratiam pertinentem ad vitam æternam: nam licet non pertineat ad illam proximè, vt auxilia supernat. quoad substantiam, pertinet remotè. 3. Saluat, quo pacto hæc auxilia ordinis natur. nobis Christus promeruerit: omnia .n. auxilia promeruit, quæ sunt indebita naturæ, eamque ad finem aliquo modo prouehunt; sc. omnia, quæ nobis perdidit Adam: qui indebita naturæ tantùm ex pacto accepit suo merito posteris transfundenda. 4. Saluat, quo pacto per huiusmodi auxilia ordinis natur. nobis indebita non tollantur auxilia

auxilia communia, etiam congrua iure creationis omnibus debita. Ea. n. auxilia, quæ excitari postulant à causis natur. sunt non solum quoad substantiam, sed etiam quoad modum naturalia; proinde iure creationis omnibus debita. Quæ verò à causis natur. excitari non postulant, vel simpliciter, vel non cum ea perfectione, cum quâ immediatè producuntur à Deo, sunt supernaturalia quoad modum; atque aded iure creationis indebita nobis.

146. 5. Saluat, qua ratione per hæc auxilia ordinis natur. homo valeat salutem consequi: ac proinde in potestate ipsius sit vita & mors, bonum & malum. Nam benè utenti auxilijs ordinis natur. Deus infallibiliter confert auxilia ordinis supernaturalis, quibus potest homo proximè se ad gratiam iustificantem disponere.

147. *Obijcies 1.* Eiusdem naturæ & perfectionis est congrua cogitatio ad bonum, excitata à causis natur. ordinatis à Deo ad finem promovendi hominem in beatitudinem supernat. ac congrua cogitatio immediatè excitata à Deo propter eundem finem: ergo si hæc est peculiare donum Dei: etiam illa. Antec. prob. ambæ conveniunt tam quoad physicam perfectionem, cum utraque sit naturalis; quàm quoad moralem, cum utraque extrinsecè tantum ordinetur à Deo ad finem supernat.

148. *Congrua cogitatio excitata à causis natur. & excitata immediatè à Deo propter eundem finem, differunt moraliter.*

Resp. neg. esse eiusdem naturæ & perfectionis physicæ. Ad prob. nego, moralem perfectionem congruæ cogitationis sumendam esse ab extrinseca tantum voluntate & ordinatione Dei, sed ab intrinseco debito, vel indebito naturæ exigentis aliam. Quod debitum, vel indebitum supponitur ad extrinsecam voluntatem & ordinationem Dei: nam debitum consistit in respectu ad causas naturales naturaliter operantes; indebitum verò in respectu ad causas supernat. supernaturaliter, & præter exigentiam naturæ operantis. Quia igitur prior cogitatio est debita naturæ, illam ab intrinseco exigenti; posterior verò indebita eidem, erunt moraliter & in ratione doni diuersæ.

149. *Instabis.* Eadem numero congrua cogitatio physicè invariata modò dicitur debita, modò indebita naturæ: nam vno tempore excitatur à causis natur. alio immediatè à Deo: at hoc esse nequit; ergo vel semper erit debita, vel semper indebita; atque aded semper moraliter eadem. Resp. disting. maior. Eadem congrua cogitatio, invariata quoad absoluta, dicitur debita & indebita naturæ, concedo; eadem, invariata quoad respectiva in ordine ad causas, à quibus producitur, dicitur debita & indebita naturæ, nego. Nam sicut idem oculus ut productus à naturâ iuxta exigentiam dispositionum naturalium, dicitur debitus animali: ut productus à Deo supra exigentiam dispositionum naturalium, est indebitus animali: ita eadem congrua cogitatio, ut excitata à causis natur. est debita homini: eadem ut producta à Deo contra, vel præter exigentiam causarum natur. est indebita homini, & supernaturalis quoad modum: & consequenter ut sic habet veram rationem doni, quod in ipsa ratione indebiti formaliter fundatur.

150. Cæterum dicitur Deus ordinare causas naturales ad promovendum hominem in finem supernat. non opera ipsa merè naturalia, aliàs opera moralia facta virtute solius causæ & auxiliij naturalis promoverent hominem in finem supernat. quod supra impugnatum; sed dicitur ordinare causas natur. ad promovendum hominem in finem supernat. quatenus ijs utitur ad producenda opera supernat. saltem quoad modum, indebita naturæ hominis. Sicut dicitur nobilius ingenium esse

effectus Divinæ prædestinationis, non quæ est principium nobilioris operationis natur. sed quæ à Deo eleuatur ad perfectiores operationes supernatur. nam cæteris paribus cum eodem auxilio gratiæ præsertim ordinis naturalis nobilius ingenium perfectius operatur.

Obijcies 2. Eadem cogitatio ut producta à Deo, non est diuersa entitatiuè ut producta à causis 2. ergo non est maior ratio, cur potius vna, quàm alia sit peculiare donum Dei: nec cur potius bonum opus elicitum ab vna sit meritum de congruo apud Deum, & non elicitum ab alia. Resp. neg. conseq. potior quippe ratio est, quia vna est collata à Deo, tanquam à primo ac principali mouente, ac promuente hominem ultra perfectionem naturaliter ei debitam: altera verò à causa 2. determinante primam ad concursum generalem, iure creationis omnibus debitum. Eadem etiam ratio est, cur opus bonum elicitum ab vnâ sit meritum, non autem elicitum ab aliâ: quia in hoc merito non attenditur intrinseca proportio operis ad præmium, sed extrinseca ordinatione Dei, fundata in gratuito auxilio indebito naturæ: idque ex 1. ad Corint. 1. & 4. ne habeat homo, in quo in negotio salutis gloriari possit.

151.

Obijcies 3. Sequeretur 1. non esse necessariam altiore gratiam ad credendum, sperandum, & diligendum Deum sicut oportet, sed sufficere gratiam ordinis naturalis: Siquidem Concilia & Patres eandem gratiam requirunt ad hos actus, atque ad reliquos ad salutem spectantes: ergo si ad reliquos sufficit gratia ordinis naturalis, eadem sufficit ad hos. 2. non esse necessarios habitus, neque actus supernat. quoad substantiam. 3. ad actus supernat. quoad modum non requiri peculiare auxilium ex parte voluntatis: & idem negari posse ad actus supernat. quoad substan. 4. hominem per auxilia ordinis naturalis mereri auxilia supernat. quoad substan. 5. fidem non esse initium salutis, & fundamentum totius ædificij spiritualis contra Concilia & Patres: in hac. n. sent. multi actus quoad substantiam naturales præcedunt fidem, ad quam de congruo disponunt: vnde ab illis, non à fide sumitur iustificationis initium, contra *Trident. sess. 6. c. 5.* definiens, iustificationis exordium sumi ab ipsa vocatione ad fidem.

152. *Obijcies absurdum ex nostra sent.*

Resp. ad 1. neg. sequel. Ad prob. nego Concilia & Patres eandem gratiam requirere ad credendum, sperandum, & diligendum Deum sicut oportet, quam requirunt ad alios actus honestos morales, ad salutem spectantes: licet. n. hoc non explicent, supponunt tamen ex ipsa diuersitate motiuorum. Nam qui habent motiuum supernat. ut actus in argu. adducti, ordinis supernat. auxilium requirunt; qui verò naturale, naturalis. Requiritur igitur ad omnes actus ad salutem spectantes gratiam, sed diuersam pro diuersitate actuum & motiuorum. Quæ tamen ea sit, non definiunt, ut rem integram relinquunt Theologis. Vnde negatur altera sequela de habitibus, & actibus supernat. quoad substan. nam illi necessarij sunt ad physicè producendos actus supernat. quoad substantiam: hi verò necessarij sunt propter motiuum supernat. quibus nituntur omnes actus virtutum infusarum. Ad 3. neg. sequel. nam proportionali modo, quo requiritur auxilium supernat. quoad modum ex parte intellectus, requiritur etiam physicus concursus supernat. quoad modum ex parte voluntatis. Quia vel auxilium ex parte intellectus fuit indebitum quoad totam substantiam actus, quia nimirum collatum fuit supra omnem exigentiam

153. *Concilia & Patres requirunt ad credendum, sperandum, & amandum Deum, auxilia ordinis supernat.*

154.

gentiam causarum natur. & pari modo requiritur concursus ex parte voluntatis, indebitus quoad totam substantiam actus: vel tantum fuit indebitum quoad modum, quia collatum fuit maius, aut perfectius quam causę naturales exigent, & eodem modo concursus ex parte voluntatis, erit maior & perfectior, quam ex causis natur. voluntas ipsa exegisset. Ad 4. Resp. sequeretur hominem per auxilia purę naturalia, iure creationis omnibus debita, mereri auxilia supernat. quoad substantiam. nego: sequeretur, per auxilia naturalia indebita nature, ex peculiari affectu per Christi merita à Deo collata, hominem mereri auxilia supernat. quoad substantiam. idque tantum de congruo & impetratorię concedo. Instabis. Peccator per auxilia supernat. quoad substantiam. non nisi de congruo impetratorię meretur alia auxilia supernat. quoad substantiam. ergo neque de congruo & impetratorię per auxilia naturalia meretur auxilia supernat. quoad substantiam. Resp. neg. conseq. meritum .n. de congruo reperiri potest in actibus supernat. quoad substantiam. & quoad modum. Et licet inter meritum & pręmium supernat. quoad substantiam. sit maior proportio physica, quam inter meritum supernat. quoad modum & pręmium supernat. quoad substantiam. in utroque tamen est sufficiens congruitas fundata in perfectione excedente vires naturales creaturę. Ad 5. Hęc absurdum soluendum ab aduersarijs, qui multa auxilia supernat. quoad substantiam. concedunt, antecedere actum fidei, per modum moralis dispositionis & meriti de congruo. Resp. 2. fidem dici initium & fundamentum salutis, tum ratione ædificij supernat. quod fides primò inchoat: tum quia fides est simpliciter necessaria, sine qua nullo pacto contingeret salus. Reliqui actus honesti morales non sunt ad salutem simpliciter necessarij, cum sine illis contingere possit salus.

Ex his patet ad utrumque fundam. secundę sent. & ad utramque confirm. pro primo fundam. Dicitur autem primum auxilium inchoatio salutis non proxima, sed remota: quo pacto necesse non est: ut sit eiusdem ordinis cum illa. Patet .n. sine fide impossibile placere Deo, in ordine ad salutem ultimam consequendam, non in ordine ad singulos actus ad salutem disponentes: alioqui nullus actus supernaturalis etiam quoad substantiam, fidem antecedens, posset ad salutem disponente.

Huius sent. nonnulli esse volunt S. Augustinum sc. etiam adultis gentilibus ante vocationem proximam ad fidem parata esse omnibus sufficientia auxilia ad salutem, quę ipse noluerit sufficientia vocare, tum ut fideles suam ad fidem electionem pluris æstimarent: tum ne infideles præsumerent sine fide saluari posse: tum quia nequit illa gratia, quę sine prædicatione Euang. datur, dici moraliter sufficiens, sed potius insufficientis moraliter, cum nemo per eam reipsa credatur ad salutem peruenisse. Cumque Augustinus rem gereret contra hostes gratiæ ac fidei, ut eos arctius premeret, & gratiæ supernat. quoad substantiam necessitatem magis exprimeret, nevé aduersarijs arma contra seipsum ministraret, nullam mentionem fecit auxilijs supernat. quoad modum, quod duntaxat habent infideles, & sufficiens ipsum non negaret August. quia videlicet si eo benè uterentur, paulatim illuminarentur supernaturaliter, vel per prædicationem, vel per illustrationes diuinas de Authore gratiæ & glorię supernat. Has ne quis insipiens gentilis, aut alius infidelis expectaret à Deo, contempta luce Euang. dixit S. Doctor, sufficiens

auxilium initium ducere à vocatione ad fidem, quod est sufficiens simpliciter ac moraliter in omnibus, & in plerisque efficac.

Alia interpretatio fortè ad mentem ipsius propius accederet, sc. ut solum neget infidelibus adultis ante vocationem ad fidem auxilia sufficientia proxima, sine quibus homo non est proximè potens ad regnum cęlestis consequendum; non autem remota, quę per se sufficientia non sunt hominem ad vitam æternam producere, nisi per ea perueniatur ad proxima, quę sola sunt apta perducere ad regnum cęlorum: ex lib. 1. quęst. 2. ad Simple. In quibusdam tanta est gratia fidei, quanta non sufficit ad obtinendum Regnum cęlorum: sicut (subdit) in catechumenis, & in ipso Cornelio, antequam sacramentorum participatione incorporaretur Ecclesia. In quibusdam vero tanta est, ut iam corpori Christi, & sancto Dei templo deputetur. Qui dum negat Catechumini & Cornelio ante incorporationem per Baptismum ad Ecclesiam, gratiam sufficientem ad obtinendum Regnum cęlorum, non negat illis gratiam sufficientem remotam, per quam se disponere possint ad baptismum, quo fiant proximè potentes ad regnum cęlorum obtinendum, sed gratiam duntaxat proximam, quã fiant proximè apti regno cęlorum, ut ex subsequentibus constat, quibus sufficientem gratiam vocat illam, quã homo Christi corpori incorporatus fit templum Dei & proximè aptus ad regnum cęlorum obtinendum. Hanc ipsam mentem S. Doctor magis explicans, subdit: *Fiunt ergo inchoationes quidem fidei conceptionibus similes; non solum autem concipi, sed etiam nasci opus est, ut ad vitam perueniatur æternam.* Vbi planè loquitur de gratia proximè sufficiente, & per se apta hominem perducere ad vitam æternam, quę est gratia baptismalis, per quam nascimur ad vitam supernat., & per quam, ut ibid. docet, *iustificati facultatem accipimus benè operandi,* hoc est faciendi opera æternam vitam proximè digna. Ut autem ad hanc iustificationis gratiam homo perueniat, *precedere debet misericordia Dei vocando, vel externa, vel interna admonitione ad fidem.* Vnde de Cornelio ibid. *Nulla modo, inquit, ita operaretur, nisi ante vel secretis per visa mentis aut spiritus, vel manifestioribus per sensus corporis admonitionibus vocaretur.* Hęc intelligi posset vocatio remota ad salutem, seu vocatio ad Deum auctorem naturę per merita Christi specialiter facta sc. per illustrationes ordinis naturalis de auctore naturę, & amor naturalis illis respondens, ante vllã notitiam Authoris gratiæ & fidei supernat. quibus infidelis gratis & liberaliter à Deo excitatus fiat potens ad seipsum disponendum, saltem de congruo ad auxilia supernat. quę excitent ad fidem & authorem gratiæ. Omnes .n. illę monitiones internę externę sunt quoddam initium fidei, ac dispositiones imperfctę ad vocationem proximam ad salutem, quę est vocatio supernat. ad fidem & authorem gratiæ: ad quam fidem ut ad formam auxilia omnia ipsam fidem antecedentia ordinantur. Quodd si addat Augustinus vocationem ad fidem non esse in potestate vocati: intelligi posset quodd nec vocatio remota, nec proxima sit in potestate seu viribus naturę, ut pote gratis à Deo immissa, & à Christo promerita; & reuera infidelis, tunc incipit percipere gratiam supernat. quoad modum, ex quo incipit Deo vocanti credere, seu ex quo habet initium fidei remotum seu primam vocationem ordinis naturalis specialis per Christum. Ita intelligi posset & illud lib. de prædest. SS. cap. 10. *non sunt opera bona simpliciter seu ad æternam salutem conducentia,*

160.

Aug. mentis interpretatio altera colligitur

155. Ad 4. cum distinctione

156.

157.

Quomodo fides dicitur initium salutis.

158. Ad utrumque fundam. sent. 2.

159. Gratia insufficientis moraliter sine prædicatione Euangelij.

Inchoationes fidei sunt pernas. quoad primum.

nec de congruo disponentia, nisi facta ex fide saltem imperfecta inchoataque per gratiam supernat. saltem quoad modum. Quamvis ergo per vires naturæ non possint obtineri auxilia gratiæ, omnibustamen adultis, nullo excepto, dantur auxilia sufficientia ad salutem, & non impedita, sed ita expedita, vt in potestate cuiusque sit, cooperando remotis supernaturalibus quoad modum vltiora supernaturalia quoad substantiam obtinere: ita, inquam, vt primum supernaturale quoad modum merè gratis conferatur.

161. *Serius actum, quibus infidelis ad fidem venit.*

Atque ex his intelligitur etiam series actuum, quibus Deus infidelem, cui nulla facta est prædicatio fidei, ad salutem disponit. Præcedunt varæ illustrationes ortæ ex causis naturalibus, supernaturales quoad modum, quibus respondent pares affectus pij erga Authorem naturæ, & remuneratorem, timor ne offendantur, dolor de offensa, &c. His motibus si consentit liberum arbitrium, & excitanti Deo non desit, illustratur intelligentia de Authore naturæ, & impellitur voluntas ad ipsum amandum super omnia, cognitione naturali & amore, vtroque supernaturali quoad modum: qui simul est dispositio proxima ad illustrationes de Authore gratiæ, & ad lumen fidei, sine qua impossibile est placere, & iustificari. Quare actus primi supernat. quoad substantiam erunt intellectiones de Deo Authore gratiæ supernat. disponentes ad fidem; actibus supernat. fidei respondent in voluntate actus virtutum supernat. sicut actibus intelligentiæ naturalibus subordinantur actus voluntatis naturales. Antequam in intellectu sit cognitio supernat. de Authore gratiæ & gloriæ supernat. repugnat in voluntate esse vllum motum supernat. quoad substantiam: hic .n. motus tenderet in incognitum, nec haberet obiectum suum supernat. nec lumine supernat. illustratum; quod lumen requiritur, vt voluntas excitetur ad actum supernat. Eum verò qui prædicantur mysteria fidei, aliter Deus disponit ad iustificationem. Hic, nemo negat, quin naturaliter possit ex motu aliquo humano ac naturali perpendere mysteria sibi prædicata, naturali fide credere, beatitudinem cœlestem in clara visione Dei constitutam simplici affectu optare, ingens tanti boni desiderium concipere, petere à Deo inefficaciter saltem, non vt oportet ad gratiam impetrandum, nisi adsit auxilium supernat. saltem quoad modum, vt ad illud perducat, sicut sectarij sua mysteria credunt, & beatitudinem consequi cupiunt. At quando verum mysterium proponitur, intelligentia continuò eleuatur ad actum supernaturalem fidei per auxilium gratiæ præuenientis, cui cæteri voluntatis respondent actus supernaturales in entitate.

Et cui sit prædicatio.

162. *De gratia efficaci epilogus.*

Hæc de gratiâ sufficiente sufficiant: de efficaci, altero licet membro sub actuali gratiâ contento, nil disputo, nec de eius naturâ, nec de proprietatibus, donec per Sedem Apostol. liceat lucubrationes de illa typis euulgare. Licet ex August. discere, lib. 1. ad Simp. q. 2. sic hominē vocat Deus, quomodo scilicet ei congruere, vt vocantem non respuat, sc. congruitatem non esse fundatam in entitate gratiæ, quasi ex natura suâ antecedenter ad omnem consensum & scientiam Dei faciat facere infallibiliter: nam interest, inquit, quibus articulis temporum gratia infundatur: nil interesset autem ad gratiæ efficaciam, hoc an illo tempore infundatur, si ex naturâ suâ haberet, vt infusa infallibiliter faceret facere, voluntati adimendo indifferentiam suam & dominium actus sui, seu necessitando libertatem: vt n. 22. & 61. & disp. 26. & 27. fine. & 35. n. 9. 10.

De Fine, Tom. 3.

DISPVATIO XXIX.

De Gratia habituali.

SECTIO PRIMA.

An sit aliquid creatum vobis inherens?

P RIMUM error Pelagij, qui affirmando, hominem absque dono superaddito, solius naturæ viribus salutem consequi posse, consequenter negauit, internam hominis iustificationem fieri per infusa dona supernat. Hæc .n. tantum ponuntur necessaria ad salutem: vnde qui negat, ad salutem, præter naturam & dona debita naturæ, necessarium esse donum superadditum, consequenter negat hæc dona supernat.

1. *Primum error Pelagij.*

Et si inter Pelag. & Patres controuerfia tantum sit de gratia actuali, quam ille ad opera æternæ vitæ meritoria, vt necessariam negabat. hæc tamen negatâ, negatur habitualis, quæ ad actualem prærequiritur, vt principium condignè operatum. Et licet Pelagius concesserit, vt refert August. lib. de heres. bar. 88. paruulos per baptismum adoptatos ac regeneratos transferri de bono in melius, ac sic translatos admitti ad regnum cœlorum: probabile tamen est, hanc regenerationem, & translationem in sent. Pelag. non fuisse nisi extrinsecam acceptationem Dei. Negabat .n. originale p. in nobis consistere in priuatione sanctificantis gratiæ ex pacto debite posteris; sed in sola imputatione peccati primi Parentis.

2.

Secundus Caluini lib. 3. instit. cap. 11 n. vlt. negantis in homine omnem interiorem iustitiam: Sed hominem dici iustum per extrinsecam duntaxat imputationem iustitiæ Christi, aut Dei, probat ex illo 2. Corinth. 5. *Qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit, vt nos efficeremur iustitia Dei in ipso. Vides, inquit, non in nobis, sed in Christo esse iustitiam nostram. Nobis tantum eo iure competere, quia Christi sumus particeps.*

3. *Caluini.*

Fundam. nulla opera nostra sunt grata & accepta Deo: ergo nullo modo possunt esse interioris iustitiæ, aut æternæ vitæ meritoria. Confit. esse gratum, dilectum, & charum Deo, est sola denominatio extrinseca ab actu dilectionis & amicitiae Dei: vt vnus homo dicitur acceptus alteri per extrinsecum actum acceptantis. Ergo nullam per se dicit formam intrinsecam in ipso homine dilecto & charo. Ita vnus homo dicitur alteri gratus &c.

4. *Fund.*

Tertius Magistri sent. in 1. dist. 17. vbi negat, charitatem esse habitum creatum; ait esse ipsam personam Spiritus S. substantialiter nobis communicatam, immediatum principium dilectionis, quâ Deum & proximum diligimus: idque propter excellentiam charitatis, quæ in recto prædicatur de Deo, 1. Ioan 4. *Deus charitas est*: de quo non prædicantur reliquæ virtutes: Deus est fides, Deus est spes, Deus est patientia mea. Non desunt, qui Magistrum excusent, vt Scotus in 1. dist. 17. q. 1. alias 2 a. 3. quoniam, in sent. magistri, Deus non solum per charitatem est in iustis adultis, sed etiam in paruulis baptisate regeneratis, vt docet in 1. dist. 37. cap. 5. at nequit in paruulis esse, nisi per aliquem

5. *Magistri*

Magistrum explicat Scotus.

quem habitum, cum nequeat esse per actum, cuius non sunt capaces. Attribuitur autem peculiariter habitus charitatis Spiritui S. non ceteri habitus infusi: quia per illum inhabitat animam iusti, & simul per illum influit in actum dilectionis: cum tamen non per eundem habitum, per quem inhabitat animam iusti, influat in actus fidei & spei, reliquarumque virtutum, sed medijs habitibus distinctis. Verum hæc Scoti expositio est magis pia, quam Magistro conformis, qui *en. cap. penult.* docet, actum diligendi per se, sicut alicuius virtutis medio, produci tantum à Spiritu S. Vnde S. Tho. 2. 2. q. 23. ar. 2. cum reliquis, Magistrum in sensu à nobis explicato intelligit, & confutat.

6.
Non conformiter

7.
Catholica sententia
sententia Scholastica

Catholica sententia gratiam, charitatem, ceteraque dona, quibus apud Deum grati, iusti, & accepti sumus, esse aliquid nobis intrinsicum, ut probabilior, & dictis sanctorum magis consona, definita 1. fuit in Concilio. *Vien. sub Clemente V. an. 1311.* & nouissime in *Triden. sess. 6. ca. 7. & can. 11.* tanquam de fide absolute: *Vienensis* statuit hominem iustificari per voluntariam susceptionem gratiæ & donorum, & per iustitiam in se receptam: *Triden.* hominem non iustificari vel sola imputatione iustitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia & charitate, quæ in cordibus nostris infunduntur & inhaerent. 2. Petri 1. *Per quem, nempe Christum, maxima & pretiosa nobis promissa donauit, ut per hæc efficaciamini Diuina cōsortes natura:* sc. per gratiam, & dona superna. quæ nos Deo simillimos efficiunt. Ioan. 4. *Aqua, quam ego dabo, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Quem fontem Cyrillus Alexand. lib. 2. in Ioan. c. 82. & 35.* cum Patribus de gratiâ Spiritus S. interpretatur, quæ habentem meritorie deducit in vitam æternam.

8.
Veritas aperte deducta ex scriptis.

9.

Ad Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum S. qui datus est nobis.* Ex quo colligitur. *Triden.* gratiam vnâ cum charitate & annexis virtutibus infundi in iustificatione peccatoris, sequens August. Anselmum, Patres, qui hunc locum explicant de charitate nobis inhaerente. *Charitas quippe Dei dicta est, inquit August. de Spir. & lit. ca. 32. diffundi in cordibus nostris, non qua nos ipse diligit, sed qua nos facit dilectores suos: sicut iustitia Dei, qua iusti eius munere efficiuntur, & Domini salus, qua nos saluos facit, & fides Iesu Christi, qua nos fideles facit.* Scio, aliquos Patres apud Bened. Iustinian. hunc locum intelligere de charitate, quâ Deus diligit nos, sed prior expositio præferenda, cui magis consonat verbum, *diffundi.* Non enim proprie dicitur charitas, quæ in Deo, sed quæ in nobis est, in cordibus nostris *diffundi.* 1. Ioan. 3. *Videte qualem charitatem, dederit nobis Pater, ut Filij Dei nominemur & simus.* Non fuit contentus Apost. dicere, *nominemur & simus,* ne videretur ostendere, nos esse filios Dei extrinsecâ tantum acceptatione: sed addidit, *& simus,* ut intrinsicam etiam constitutionem per inhaerentem gratiam exprimeret. Quod infra magis declarat, cum hanc charitatem exprimit per *semen Dei in nobis manens: & supra c. 2. per vnctionem in nobis manentem.* Idem 2. ad Corinth. 1. nomine *signaculi, & pignoris* in cordibus nostris impressi.

10.

11.

Prob. rationib. 1. Dantur in nobis actus supernat. Theologici, fidei, spei, charitatis, ceterarumque virtutum supernat. quia habemus præceptum tales actus aliquando exercendi: ergo dantur principia intrinseca horum actuum. Hæc autem nequeunt esse potentie naturales: cum hæc nequeant producere actus supernat. extra sphaeram suam: erunt igitur habitus infusi supernat. at hi vt connaturaliter sint in subiecto, requirunt formam

12.
Ratio 1. à posteriori.

eiusdem ordinis, à quâ tanquam proprietates à propria essentia moraliter fluunt. Ergo datur gratia habitualis nobis inhaerens. vltima consequetur. Quia cum hæc principia debeant complere potentias naturales, easque reddere intrinsece & permanentes potentes, aliud esse non possunt, quam habitus infusi supernat. qui ad instar potentiarum conferunt primum posse ad actus supernat. Prima consequens prob. licet hæc principia possint esse extrinseca potentia Dei, potentijs creatis proximè assistens, eisque per suum decretum quasi habitualiter vnita; connaturalis tamen modus operandi potentie creatæ postulat, vt per intrinsecum principium fiat proximè potens. Cum igitur Deus, quoad fieri potest, hunc operandi modum connaturalem seruet cum suis creaturis in ordine ad actus naturales, eundem etiam seruare censendus est in ordine ad actus supernat. Alioquin Deus perfectiùs se gereret in ordine nature, quam in ordine gratiæ. Mino. subsump. ostend. habitus infusi sunt quædam potentie & proprietates supernat. hæc supponunt, saltem connaturaliter, aliquam naturam eiusdem ordinis, à quâ physicè, vel moraliter fluunt: talis est gratia habitualis sanctificans, à quâ vt à natura omnes habitus supernat. moraliter fluunt. Datur igitur in nobis gratia habitualis intrinseca, prima radix & fundamentum omnis supernaturalitatis.

Secunda. Non potest Deus diligere creaturam dilectione supernat. nisi in ea producat bonum aliquod supernat. sicut nec eam odio habere odio supernat. nisi ab ea subtrahat bonum aliquod supernat. Ergo hoc ipso, quo supernaturaliter à Deo diligimur, participamus bonum supernat. est August. *lib. 5. de Trinit. fine. & S. Tho. 1. 2. q. 110. art. 1.* Et probatur: sicut nequit Deus amare creaturam amore naturali, nisi in ea producat bonum naturale; ita nec eam amare amore supernat. nisi in ea producat bonum supernat. ex August. enim nequit voluntas diuina liberè velle per mutationem sui, cum sit mutationis incapax: ergo si liberè vult, debet liberè velle per mutationem effectus à se liberè dependentis, cum nulla sit alia possibilis mutatio, per quam Deus ex non liberè volente fiat liberè volens, quàm vel intrinseca in ipso Deo, vel extrinseca in affectu à Deo producto, per cuius liberam connotationem idem actus necessarius Dei inuariatus subiectiue, varietur terminatiue, fiatque de non liberè volente liberè volens.

13.
Ratio 1. à priori.

Nequit saluari amor supernat. Dei nisi producendo donum supernat.

Mensura igitur liberi actus in Deo est ipsa productio effectus ad extra à Deo liberè dependentis: cuius connotatione actus ipse increatus ac necessarius dicitur libera volitio. Vnde si effectus connotatus est naturalis, actus liber Dei dicitur naturalis; si supernaturalis, supernaturalis. Cum igitur interdum Deus dicatur diligere creaturam amore supernat. interdum verò non diligere, sed contrà odisse odio supernat. vt quando est in peccato; oportet ad saluandum hunc liberum amorem, & odium supernat. in Deo ponere productionem, vel subtractionem alicuius doni supernat. in creatura, supernaturaliter amata, vel odio habitata; alioquin impossibile erit saluare, quo pacto idem actus necessarius in Deo, per omnia inuariatus, modò dicatur amor supernat. modò odium supernat. creaturæ. Cum eadem forma, manens quoad omnia inuariata, non possit oppositos effectus formales eidem subiecto conferre. Legantur quæ 10. 1. disp. 14. sec. 3. tradita sunt.

Dices. Potest Deus diligere supernaturaliter creaturam, non per donum aliquod in presenti collatum,

15.

tum, sed in futuro conferendum. Possit .n. Deus ordinare hominem ad beatitudinem supernat. nullo ei de præsentis dono supernat. collato, sicut de facto diligit supernaturaliter prædestinatum, etiam quando est in peccato, per actum ordinantem illum ad futuram beatitudinem: ergo ex dilectione supernat. Dei erga creaturam non necessariò inferitur præfens, sed ad summum futura mutatio supernat. in creatura. Resp. Erit ex amore supernat. Dei ut sic, non necessariò inferatur præfens mutatio supernat. in creatura, ea tamen inferitur 1. ex amore & odio supernat. Dei sic: Odit de præsentis Deus peccatorem prædestinatum: non potest autem illum odisse odio supernat. nisi subtrahendo ab illo donum aliquod supernat. cum non possit Deus aliquem odio habere, nisi per subtractionem mutationem alicuius doni. Atqui non subtrahit ab illo futuram beatitudinem, alioqui non maneret prædestinatus: ergo aliquod aliud donum, quod de præsentis habet.

Neque dicas, subtrahi aliquod donum, quod Deus cum ipsa beatitudine in futuro dare decreuisset prædestinato, si non peccasset: quoniam repugnat, vel absolutè, vel saltem de potentiâ ordinariâ, ut infra, manere in Deo amorem supernat. amicitie, & simul odium supernaturalis inimicitie respectu eiusdem personæ, consideratæ in ordine ad eandem durationem: sed manente in Deo actu ordinante prædestinatum ad futuram beatitudinem, maneret actus supernat. amicitie erga prædestinatum, cõsideratum in ordine ad futuram æternitatem; cum beatitudo ipsa sit terminus amicitie Dei erga beatum, & obiectum amicitie beati erga Deum, & simul maneret odium inimicitie Dei erga eundem beatum, consideratum in ordine ad eandem æternitatem. Nam per subtractionem talis doni odio haberet illum in ordine ad æternitatem, & simul in ordine ad eandem amaret amore amicitie per collationem ipsius beatitudinis.

Inferitur 2. mutatio supernat. ex amore amicitie, quo Deus de præsentis creaturam diligit, hoc modo: De præsentis Deus amore amicitie diligit reprobum: at debet in reprobo esse sufficiens bonitas ad terminandam dilectionem Dei erga ipsum: cum nequeat obiectum talis dilectionis in reprobo esse futura beatitudo, quam nunquam habiturus est. Eadem ratio est de prædestinato, qui non solum à Deo diligitur in ordine ad futuram beatitudinem, sed etiam in ordine ad præsentem statum.

3. Ex eo, quòd non solum Deus dicitur amicus homini, sed etiam homo amicus Deo. Nequit autem homo esse amicus Deo amicitia supernat. nisi fiat obiectum amoris diuini supernat. per donum aliquod supernat. intrinsecum. Maior est Trident. sess. 6. cap. 7. ubi docet, hominem per iustificationem ex inimico fieri Dei amicum, ex Ioan. 15. Non dicam vos seruos, sed amicos. Minor prob. esse amicum alteri, est esse obiectum mutui amoris amicitie alterius erga se: amicus .n. dicitur, qui dignus est, ut ametur amore amicitie ab altero: Deus autem amat res iuxta earum amabilitatem, non plus, nec minus, nec alio amore, quam res ipsa potest amari. Ut igitur amet creaturam amicitie amore supernat. debet in ea esse bonitas digna tali amore, quæ alia esse non potest, ut infra, quam participatio nature diuine, quæ fit per gratiam habitualem. 4. Ex peculiari denominatione, sancti, ac iusti, in sacris litteris usurpatâ, quæ non potest desumi ab extrinseca sanctitate, & iustitia alterius, sicut nec albus ab extrinseca albedine. Istæ .n. denominationes non desumuntur ab actu alterius,

circa ipsum, tanquam circa obiectum, ut sunt denominationes amati, dilecti, accepti; sed ab intrinseca forma subiecti, quod sanctum & iustum denominatur. Est .n. hoc fundamentum dilectionis & acceptationis Dei: qui idèò hominem diligit dilectione supernat. & ad gloriâ acceptat, quia sanctus & iustus est: non est fundamentum præcedens, sed concomitans & simultaneum ipsi dilectioni Dei.

Ad 1. errorem Pelagij patet ex disp. 26. sect. 3. 4. Resp. ad Ad 2. neg. nos posse verè & proprie denominari Pelag. sanctos & iustos per solam imputationem iustitie Christi, aut Dei: istæ enim denominationes desumuntur ex subiecto ipso, quod sanctum & iustum dicitur: & ex Vasquez 1. 2. disp. 202. cap. 3. ut nos possimus aliquo modo denominari iusti iustitia Dei, aut Christi, debet esse fundamentum talis denominationis; alioqui non esset maior ratio, ut potius vnus, quam alius eâ iustus denominaretur. Hoc autem fundamentum nequit esse extrinseca tantum voluntas Dei, aut Christi: nam hæc non facit, ut iustitia Dei, aut Christi comparetur ad hominem, ut forma ipsum denominans: sicut nec sola extrinseca voluntas Dei, absque physica vnione hypostatica, sufficit ut Christi humanitas denominetur diuina. Locum Pauli à Caluino citatum explicant Patres de iustitia, non quâ Deus iustus est, sed quâ nos iusti sumus. Et tò, in ipso, Græci Patres vertunt, per ipsum. Dicimur iustitia, & non iusti, vel ut Chrysost. propter puritatem sanctitatis, quam à Christo participamus: vel ut Ansel. docet, ut per nostram iustitiam alij iusti fiant. Cæterum etsi locus intelligatur de iustitia Christi, nihil euincet Caluinus: nam tunc iuxta Ticonij regulam, constructio esset figurata, ut quæ nimirum sunt propria capitis, tribuantur membris: ut contra, quæ sunt membrorum, interdum tribuuntur capiti, ob mysticam vnionem inter caput & membra. Ad fundam. ipsius, neg. assump. Ad confir. neg. antec. Nam esse dilectum à Deo, non importat solam denominationem extrinsecam ab actu dilectionis Dei, sed affert secum essentialiter intrinsecam mutationem, per quam subiectum fit dignum amore diuino. Etenim libera dilectio Dei erga nos, non præcedit ipsam infusionem gratie, ut Duran. in. 1. dist. 17. q. 1. & Capreol. q. 1. ar. 3. ad argu. Aureo. voluerunt, sed ut Aureol. in 1. dist. 17. p. 1. propos. 1. & Vasquez 1. 2. disp. 205. cap. 2. docuerunt, formaliter inuoluit ipsam infusionem gratie & donorum.

Cum .n. dilectio Dei fiat libera formaliter per connotationem ipsius infusionis gratie & donorum, nequit ut libera dilectio præcedere infusionem gratie: cum nullum constitutum præcedat rationem formalem sui constitutum. Ad prob. antec. nego, esse eandem rationem de amore Dei, & creaturæ: nam amor creaturæ non efficit, sed supponit bonitatem, siue realem, siue apparentem, in quam fertur: amor Dei non supponit, sed efficit bonitatem realem, in quam fertur, ut optimè August. cit. nam amor creatus per sui, non per obiecti mutationem; contra verò amor increatus, non per sui, sed per obiecti mutationem, in amatum fertur.

Ad 3. errorem Magistri, Resp. excellentiam charitatis saluari ex eo, quòd inter omnes virtutes, ex proprio obiecto & motiuo, sit omnium præstantissima. Cæterum non est maior ratio, cur propter reliquos actus supernat. infundantur habitus, & non propter charitatis actum. Nec obstat, quòd charitas in recto prædicetur de Deo, non autem reliquæ virtutes, ut dicamus, charitatem esse ipsam personam Spiritus S. inhabitantis in nobis;

16. Præfens mutatio supernat. intrinseca inferitur ex amore & odio Dei erga creaturam.

17.

18. Ex amore amicitie Dei erga creaturam.

19.

Ex amore amicitie hominis erga Deum.

20.

Ex denominatione, sancti & iusti.

21.

Resp. ad Pelag.

Ad Caluini.

22.

Explic. Paul.

27.

Ad confir.

24.

Dilectio Dei inuoluit infusionem gratie

Apud

Ad Magist.

In quo sita excellentia charitatis;

his; reliquas virtutes esse habitus creatos: nā charitas, quæ prædicatur de Deo, nō est, quā nos Deum diligimus, sed vt *August. 15. de Trinit. cap. 17.* quā Deus diligit nos. Non prædicatur autē de Deo fides, spes, patiētia, & similes virtutes, quia tales virtutes non sunt in Deo, vt est charitas: quæ essentialiter dicitur de Deo, appropriatē de Spiritu S.

SECTIO II.

An sit de Fide hæc dona in nobis esse per modum qualitatis permanentis?

26.
Hæc controu. practicum locum habet post Trident.

HAtenus ostendi, ad Fidei dogma pertinere gratiam habitualem, & reliqua dona illi annexa esse nobis intrinseca & inhærentia. An autem ad idem fidei dogma spectet, ea esse per modum permanentis qualitatis, controuersia est post Trident. in quo occasione nouarum hæresum illa ex professo agitatur. Licet enim antea hæc veritas contenta esset in Scripturis: cū nihil possint Concilia definire, nisi quod in Scripturis reuelatum supponitur, non erat tamen ad eō in Scripturis expressa, vt sine nouā declaratione Ecclesiæ fideles ad credendum obligare potuisset. Nec refert, quōd aliqui Scholast. ante Trident. eam de fide existimant. Nam id tantum asserbant propria opinione ducti, non expressa Ecclesiæ declaratione suffulti, quam fideles acceptare tenerentur. Siquidem vsque ad Concil. *Vienn.* licitum cuilibet fuit, vtramque sent. probabiliter sequi, vt constat ex c. *Maiores* de baptismo: vbi *Innocent. III.* referendo vtramque sent. neutram damnat. Post Conc. autem *Viennense*, in quo affirmatiua sent. determinata fuit solū vt probabilior, etsi vnusquisque tenebatur, hanc vt probabiliorē sequi, prohibitum tamen non erat, oppositam vt probabilem iudicare. Pro quā controu.

27.
1. Sent.

Prima sent. negat, id pertinere ad certum dogma fidei, ita vt oppositum sit hæresis: sed tantum pertinere ad conclusionem Theologicam, vt oppositum sit tantum temerarium, vel ad summum errori proximum: *Sot. lib. 2. de nat. & gra. c. 19. & in 4. d. 1. qu. 3. a. 1. Staple. lib. 5. de iusti. in bar. c. 8. Bannez 2. 2. q. 23. a. 2. concl. 2. Medina 1. 2. q. 5. 1. ar. 4. & q. 110. ar. 2. Can. lib. 7. de locis comm. cap. 2. & de sacram. in com. par. 4. concl. 5. Vinc. Asturic. prælect. de gra. Christi qu. 1. concl. 6. §. vlt. dico, Salas 1. 2. tract. 10. disp. 3. sect. 4. Tanner. ibid. disp. 6. qu. 1. dub. 1. ass. 3. Curiel. q. 110. a. 2. §. Sed quæres: & aliorum recent.*

28.
Fund.

Fundam. nulla est vel expressa scripturæ authoritas, vel Ecclesiæ definitio. Nam quæ vel scriptura docet, vel Tridentinum de iustitia inhærente definit, explicari commodè possunt, vel de actibus, vel de motione tantum actuali. Confirmat 1. *Sotus*: Trident. ex industriā abstinuit à nomine, *habitus*: ne videlicet illam sub hac formalitate definiret. 2. *Medina cit. qu. 110.* quia finis Concilij tantum fuit contra hæreticos nostri temporis definire, iustificationem non esse solam iustitiæ Christi imputationem, aut extrinsecum fauorem, sed veram iustitiam nobis inhærentem: quod totum saluari potest per solum auxilium actuale, nobis inhærens.

29.
2. Sent.

Secunda sent. affirmat, hoc tantum esse de fide respectu iustificationis paruulorum, & eorum adultorum, qui per baptismum, aut pœnitentiam iustificantur; non autem respectu iustificationis adultorum, qui extra sacramentum iustificantur. Est *Vasquez 1. 2. disp. 203. cap. 3. & 6.*

Vasquez

Fundam. nondum ab Ecclesia definitum est, adultum solo habitu, & non etiam actu extra sacramenta iustificari. Igitur quæ de iustificatione per inhærentem iustitiam Trident. tradit, explicari possunt de actibus. De paruulis verò, cū nequeat proprio actu, cuius capaces non sunt, iustificari, & de adultis, qui solo actu attritionis per baptismum aut pœnitentiam iustificantur, asserendum est, ad certum dogma Fidei pertinere, eos tantum habitu iustificari.

Tertia sent. docet, ad dogma fidei pertinere, hæc dona in nobis esse per modum permanentis qualitatis: *Palati. in 1. dist. 17. disp. 1. Veg. lib. 7. in Trident. cap. 24. Bellarm. lib. 1. de gra. & lib. arb. cap. 3. Valen. 1. 2. disp. 8. qu. 2. pu. 1. Suarez lib. 6. de gratia cap. 3. Ioan. Wigge. Quin & ante Trident. illam de Fide putarunt Scot. in 3. dist. 23. q. vn. §. ad quæst. Mayo. in 2. dist. 27. Rubio in 2. d. 26. qu. 1. ar. 2. Gaabriel in 4. dist. 4. §. 1. sine art. 1. Quamuis hæc veritas ante Trident. non potuerit, nisi priuatā doctorum auctoritate ad fidem obligare. Nota, nos hîc non disputare, an de Fide sit, solo habitu, an etiam actu homines iustificari, de quo *infra disp. 33. sect. 3.* Sed tantum, an gratia & reliquæ virtutes infusæ nobis inhæreant per modum qualitatis permanentis, an tantum per modum actus, aut qualitatis transeuntis. Vt controuersiam in quocunquē statu definiā,*

DICO 1. De fide est, in hoc statu legis Euang. hæc dona in nobis esse qualitates permanentes. Fundam. nequeunt quæ de iustificatione docet Trident. absque permanente qualitate saluari. Igitur de fide est in iustificatione eam infundi: illud .n. sine quo doctrina Concilij saluari non potest, est maximè intentum & definitum à Concilio.

Antec. prob. 1. de qualitate permanente explicat Concil. Catechismus Rom. de Baptismo: *est autem gratia, quemadmodum Trident. Synodus ab omnibus credendum pœna anathematis proposita decreuit, non solum per quam peccatorum fit remissio, sed diuina qualitas in anima inherens, ac veluti splendor quidam ac lux, qua animarum nostrarum maculas omnes delet, ipsasque animas pulchriores & splendidiore reddidit; & paulò post. Huic autem additur nobilissimus omnium virtutum comitatus, que in animam cum gratia Diuinitus infunduntur.* 2. Inductione: nequit hæc interior iustitia saluari per aliquam formam substantialem: quia hæc non inhæret: & forma substantialis supernat. qualis deberet esse ista, implicat, ex 1. to. disp. 9. sect. 6. neque per quantitatem: hæc .n. non est forma proportionata animæ spirituali. neque per relationem: hæc .n. non est immediatus terminus actionis, sed resultat ad productionem alterius. neque per actionem & passionem; nam hæc potius, sunt via ad formam iustificantem, neque per reliqua 4. prædicam. *situs, quando, vbi, & habere, vt consideranti patet.*

Restat vt saluari tantum possit per prædicam. qualitatis: non per transeuntem qual. nam vel hæc esset proprius actus iustificati, vel motio diuina. Non potest esse actus, vt plerique aduers. contendunt: Tum quia Concil. illam apertè distinguit ab actibus, *sess. 6. cap. 7. Hanc dispositionem, seu preparationem iustificatio ipsa consequitur, quæ non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & renouatio interioris hominis per voluntarium susceptionem gratia & donorum.* Hanc autem dispositionem præced. cap. explicauerat per actus fidei, spei, & charitatis: & eodem modo illam ab actibus distinguit *can. 3.* Tum quia solum Deum assignat efficientem causam huius interioris renouationis: instrumentalem verò baptismum in ijs, qui per hoc sacramentum

30. Fund.
31. Sent.
32. Nota vs doctrina sit uniuersalior.
33.
34. Hic nodus
35. Prob. 2. inducta per omnia prædicamenta
36. Iustitia non est actus transiens. Prob. 1.

3. sacramentum iustificatur. At non solus Deus est causa efficiens nostri actus: sed nos ipsi, ut Concil. testatur *can. 4.* ubi damnat errorem Lutheri asserentis, liberum arbitrium adultorum ad sui iustificationem nihil omnino agere, mereque passivè se habere. Tum quia ubique hanc iustificationem explicat per susceptionem, receptionem, acceptationem, nunquam verò per actiivam nostram cooperationem. Quod est evidens signum, eam non definire per actus nostros, qui non nisi à nobis actiivè cooperantibus fieri possunt, sed per aliquid à Deo infusum. Tum quia definit, illam ab vnoquoque recipi secundum propriam cuiusque dispositionem & cooperationem. Atqui vnus actus non recipitur secundum dispositionem & cooperationem alterius: nam sæpè subsequens actus contritionis est intensior, sæpè remissior precedente actu attritionis, propter quem infunditur contritionis actus. Tum quia *can. 24.* docet, hanc iustitiam per bona opera augeri: at vnus actus non augetur per alium actum, bene tamen habitus per actum. Tum quia *cit. cap. 7.* illum comparat primæ stolæ, quam Adam suâ inobedienciâ sibi, & nobis perdidit, & quam iubentur renati conseruare, ut eam perferant ante Tribunal Christi. Porrò quod Adam nobis immediatè perdidit, non fuit actus, sed habitus. Nam id nobis immediatè perdidit, quod per baptismum restituitur: sc. habitus, ut patet in paruulis, qui actus capaces non sunt. Præterea quod tenemur conseruare, ut ante Tribunal Christi perferamus, non sunt actus, qui transeunt: sed habitus, qui permanent. Quòd autem nec saluari possit per motionem actualem Dei, constat: tum quia hæc, cum sit transiens, non potest comparari primæ stolæ, quam Adam nobis perdidit, quamque conseruatam perferre iubemur ante tribunal Christi. Tum quia *cap. 15.* Concilium definit, quocunque p. mortali amitti iustificationis gratiam, non fidem, nisi peccato infidelitatis. Si autem gratia iustificationis consisteret in actualem motione Dei, illa ante peccatum amitteretur, per solam cessationem sui: eodem modo amitteretur fides, spes, charitas.

38. Prob. 3. de facto idem est iustificationis modus à Concilio definitus in omnibus: sed de facto in paruulis, & adultis, qui per actum attritionis iustificatur in sacram. baptismi, & poenitentiae, iustificatio, fit per qualitatem permanentem, ut aduersarij concedunt: ergo & in reliquis adultis, qui extra sacram. iustificatur. Maior prob. Tum quia doctrina Concilij de iustificatione est vniuersalis, complectens omnem modum iustificationis, siue in, siue extra sacramenta: alioqui cum modus iustificationis extra sacramenta sit frequens, si etiam iste in doctrinâ Concilij non comprehenderetur, illa manca & insufficiens fuisset: præsertim cum nullibi ex professo hunc modum iustificationis extra sacramenta explicet, quidquid dicat Vasquez, de quo *disp. 33 sect. 3.* Tum quia hunc modum iustificationis extra sacramenta per qualitatem permanentem indicat *sess. 14. cap. 4.* ubi docet, quouis tempore necessariam fuisse contritionem ad impetrandam veniam peccatorum. Si igitur contritio impetrat veniam peccatorum; cumque nulla forma impetret suum effectum formalem, consequens est, ut non ipsa contritio, sed aliquid aliud à contritione distinctum tribuat remissionem peccatorum: quod aliud esse non potest, quam gratia habitualis permanentis, quam nobis contritio impetrat.

nense: Hæc fuit, quòd gratia & virtutes quoad habitum omnibus tam paruulis, quam adultis baptizatis infunderentur: ergo eandem respectu omnium definit hic Trident. Eandem confirmant Scripturæ, quæ nostram iustitiam explicant per aliquid in nobis permanentis, ut *praced. sect.* Hanc tradit Concilium Mogunt. sub Paulo III. anno, 1549. c. 3. *Qua cum peccatorum remissione etiam sanctificationem, & interni hominis inuouationem confert, quatenus per meritum passionis Christi, quod iam credenti communicatur, cum venia peccatorum, homo etiam Dei gratiam, & per Spiritum S. vnâ cum fide, simul charitatem in corde diffusam, ac spem accipit: hisque Dei donis in ipso permanentibus &c.* Notetur tò permanentibus, cum tamen actus non sint in nobis permanentes, sed transeunt; nec possit forma oppositam denominationem conferre subiecto.

Vna hic superest difficultas sc. ut to. de Fide constabit, in hoc certitudo fidei à certitudine conclusionis Theologicæ differt, quòd certitudo fidei immediatè nitatur reuelatione diuinâ, ab Ecclesia propositâ; conclusionis verò Theologicæ eadem reuelatione, ut applicatâ ratione & discursu naturali. Sed quòd homo sit iustus & sanctus coram Deo qualitate permanenti, non applicatur nobis immediatè credendum reuelatione diuinâ, ab Ecclesia propositâ, sed per discursum & rationem naturalem: quòd .n. nostra interior iustitia sit qualitas permanentis, per varios discursus & rationes naturales ex reuelatis principijs deduximus. Confirm. quod est de fide, est omnibus manifestum: non est autem omnibus manifestum, quòd iustificatio fiat qualitate permanente, cum multi id negent.

Resp. duplicem esse discursum, euidentem, & probabilem. Rursus naturalis discursus potest se habere ad conclusionem reuelatam, velut ratio mouens, vel ut ratio explicans & declarans tantum conclusionem reuelatam. Quando discursus vel ratio naturalis est euidentis, habetque se ad conclusionem reuelatam ut ratio tantum explicans & declarans illam, ut contentam in principijs immediatè reuelatis, tunc non tollit certitudinem fidei. Ut in hoc syllogismo: *Christus est homo: omnis homo est risibilis: ergo Christus est risibilis.* Conclusio est certa certitudine fidei, accepta tantum ut explicata per Minorem naturaliter euidentem. Ratio: quia non solum est de fide, quòd reuelatur immediatè, qualis est maior propositio, *Christus est homo;* sed etiam quòd necessariam connexionem habet cum propositione immediatè reuelata, qualis est, *Christus est risibilis.* Quia quòd reuelatur, nisi sit expressa in contrarium reuelatio, censetur reuelari cum suis omnibus proprietatibus naturalibus: & quia homo tanquam naturalem proprietatem includit risibilitatem, in ipsa reuelatione, *hominis Dei,* reuelatur etiam mediatè *risibilitas* cum homine naturaliter coniuncta: Quia igitur rationes & discursus, quibus ex principio illo immediatè reuelato, & à Concilio explicato, nempe quòd iustitia nostra coram Deo sit nobis inhærens, à Deo infusa, iuxta mensuram propriæ dispositionis & cooperationis in nobis recepta, solo p. mortali amissibilis, augmentabilis per bona opera, per similes stolæ, quam Adam sibi & nobis perdidit, perferibilis ante tribunal Christi, deduximus hanc aliam propos. sc. quòd eadem iustitia sit in nobis qualitas permanentis, sunt euidentes, habentque se tantum ut conditiones explicantes & declarantes, quòd hæc conclusio à nobis deducta sit contenta in illâ immediatè reuelatâ, & ab Ecclesia definitâ; cum non possit illa saluari, prout à Concilio definitur, nisi per

40. Difficultas emergens.

Confirm.

41. Discursus dupliciter se habet ad conclusionem reuelatam.

Ratio à priori

37. Iustitia nostra non est motio actualis Dei.
38.
39. Prob. 4.

hanc: Consequens est, vt hæc, non quidem vt conclusio deducta, sic enim est tantum certa certitudine conclusionis Theologicæ, sed vt explicata, sit certa certitudine fidei diuinæ.

42.
Ad confir.

Ad confir. Resp. dist. Maior. Quod est de fide, debet esse manifestum omnibus implicite, & in principijs reuelatis, concedo; explicite, & in se ipso, nego. Ex hoc autem quod aliqua sint tantum implicite, & mediate in principijs reuelata, sit, vt non omnes de illis vniformiter sentiant.

43.
Prob. ex
Concil.
Triden.

DICO 2. De fide quoque est, ante legem Euangelicam homines fuisse sanctos & iustos coram Deo per iustitiam inhærentem permanentem: *Suarez cit.* & aperte colligitur ex eodem Concilio: nam *sess. 6. cap. 4.* vniuersaliter definit, iustificationem esse translationem ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adæ, in statum gratiæ & adoptionis filiorum Dei. *Quæ quidem translatio, inquit, post Euangelium promulgatum sine lauacro regenerationis, ante eius voto fieri non potest.* Vbi prioribus verbis iustificationem definit vniuersaliter in quouis statu: alioqui illam per posteriora verba non limitasset ad statum Euang. Eodem modo *sess. 14. cap. 4.* describens dispositionem ad iustificationem requisitam: Primum docet, illam fuisse quouis tempore necessariam ad impetrandam veniam peccatorum. Deinde illam explicat pro hoc statu legis Euang. Igitur omnia quæ de iustificatione alibi docet, intellige etiam de iustificatione ante legem Euang. Secundò *sess. 5. in decre. de pecc. orig. & sess. 6. cap. 7.* expressè docet, Adam constitutum fuisse à Deo in sanctitate & iustitiâ, quam per peccatum sibi & nobis perdidit. Sed primò & per se permanentem iustitiam sibi perdidit: tum quia hæc tantum solo peccato perditur, cum actus etiam absque peccato per solam cessationem perdantur. Tum quia eam iustitiam sibi Adam perdidit, quam nobis perdidit, vt ex Concil. constat: nobis autem primariò perdidit iustitiam permanentem. Nam ex Concil. eam nobis iustitiam perdidit, quæ per baptismum primariò nobis restituitur sc. iustitia permanens: ergo eandem sibi primariò perdidit. Tum quia illam comparat stolæ, quam renati iubentur conseruare, & ante tribunal Christi perferre.

45.
Coroll. 1.

Deducitur 1. neminem à p. originali iustificationem esse, nisi per iustitiam habitualement inhærentem; per translationem à statu peccati ad statum gratiæ & adoptionis filiorum Dei; per restitutionem illius stolæ, quam Adam nobis perdidit.

46.
Secundum

2. Nec quenquam, ante legem Euang. iustificationem à peccatis personalibus esse, nisi per infusionem eiusdem permanentis iustitiæ: Patet; quia doctrina Concilij de modo iustificationis, est vniuersalis, pro omni statu damnans errorem Caluini & Lutheri de iustif. extrinsecâ, per solum fauorem extrinsecum: & ex *sess. 6. cap. 7.* vnica est causa formalis nostræ iustificationis, nempe iustitia Dei, non quâ ipse iustus est, sed quâ nos iustos facit.

47.
Tertium

3. Iustificationem Angelorum in definitione Concilij non comprehendit, cum tantum loquatur de iustificatione hominum, ac proinde de fide non esse, eos per inhærentem iustitiam permanentem fuisse sanctos & iustos in via constitutos. Constat: nam ante *Triden.* neque de hominibus id erat fide certum. Esset tamen ad minimum temerarium, negare, eos constitutos fuisse sanctos & iustos coram Deo per iustitiam intrinsecam permanentem. Nam & hoc indicant *Ezech. 28.* & Patres eodem modo loquuntur de iustificatione hominum, atque Angelorum; *Basil. in Psal. 32. Damas. lib. 2. si-*

dei. cap. 3. Ambro. lib. 1. de Spiritu S. ca. 4. August. lib. 12. de ciuit. Dei c. 9. Ansel. toto libro de casu diaboli.

Ad fund. primæ sent. constat ex dictis. Ad 1. confir. Resp. ex eo tantum sequi, non esse à Concilio definitum, formam, quâ iustificamur, esse habitum propriè dictum: quod neque nos asserimus: non autem non esse definitum, esse qualitatem permanentem, quæ est quid superius habitu. Habitus .n. immediatè ordinatur ad opus.

48.
Ad arg. 1.
sentent.

Ad 2. nego, inhærentem iustitiam, prout à Concilio definitur, saluari posse per auxilium actuale. Nam licet fortasse id sufficeret ad hæreticorum errorem confutandum, non tamen sufficit ad doctrinam Concilij saluandam. Interdum .n. Concilia occasione errorum multa declarant, quæ aliâ ad errorem confutandum necessaria non essent, sunt tamen necessaria ad veritatem ipsam, vt in traditione contentam declarandam.

49.

Ad fund. secundæ, quidquid sit de anteced. de quo infra, neg. conseq. nam esto Concilium non definiat, quod adultus non possit etiam actu iustificari; de facto tamen definit, iustificari habitu, vt ex eius doctrina aperte deduximus. Vnde ipse *Vasquez*, etiamsi existimet, posse adultum extra Sacramenta iustificari actu, de facto tamen cum communi sent. purat, iustificari habitu gratiæ, qui prius naturâ peccatori infunditur, quàm actum contritionis eliciat.

50.
Ad fund.
sentent.

SECTIO III.

An gratia habitualis re ipsa distinguatur à charitate?

PRIMA sent. negat: ita *Alen. 3. p. qu. 61. me. 2. art. 4.* qui non modò charitatem, sed nullam virtutem Theolog. à gratia re ipsa distinguit: *Scot. in 2. dist. 27. §. ideo alia est: Richar. dist. 26. art. 1. quæst. 1. Mayo. dist. 29. Rubi. dist. 26. qu. 1. ar. 2. Bacho. dist. 27. Henri. quodlib. 4. qu. 10. Duran. in 2. dist. 26. qu. 1. Gabriel. qu. vn. art. 2. concl. 4. Marfil. in 2. q. 17. ar. 1. concl. 2. Maior. dist. 26. qu. 1. concl. 1. Ocha. in 4. q. 9. ar. 3. Vega. lib. 7. in Triden. cap. 25. Bellar. lib. 1. de gra. & lib. arb. cap. 6. Coninc. disp. 21. de actib. supernat. dub. 7. Prob. 1. ex Paulo 1. Corinth. 13. vbi nulla mentione facta de gratia, tres tantum enumerat virtutes, fidem, spem, charitatem: *Triden. sess. 6. cap. 7.* in quo nostram iustificationem describit per infusionem fidei, spei, & charitatis. Et *sess. 14. cap. 4.* similiter docet, hominem per contritionem charitate perfectam Deo reconciliari: & Paulus primas tribuit charitati, quam præfert omnibus, & sine qua nullum opus ait esse meritorium, & quâ solâ positâ omnia opera apud Deum valere: ergo non distinguitur à gratiâ; vel gratia ommissa à Paulo & Concilio esset. 2. Omnia, quæ sunt propria gratiæ, ab Eccles. Doctoribus tribuuntur charitati: & contra, quæ propria charitatis, tribuuntur gratiæ promiscuè: vt quod regeneret in Christo; quod constituat filios & amicos Dei; quod iustificet, & operiat multitudinem peccatorum; quod nos Sanctos efficiat & charos Deo; quod diuidat inter filios regni & perditionis; quod faciat hæredes gloriæ; quod sit plena & perfecta iustitia; quod omnibus donis excellat; quod sit radix & principium meriti: nulla ergo inter eas esse potest distinctio, præsertim specifica, qualis esset hæc (superflua quippe foret numerica tantum aliquâ diuersitate) vbi enim sunt omnia eadem, nullâ esse potest diuersitas.*

51.
1. Semi.
negat.

52.
Prob. 1.

53.
Secundò

Confirm.

54. *Consist.*

Confirm. Si gratia poneretur distincta à charitate, esset propter aliquid; quod est in gratia, & non reperitur in charitate: at nihil est in gratia, quod non reperitur in charitate: nam vel hoc esset aliqua operatio, vel effectus formalis: non operatio: omnium enim nobilissima operatio, est dilectio Dei, quæ propria charitatis. Non effectus aliquis formalis: hic enim esset reddere nos gratos & acceptos Deo: at hunc ipsum præstat charitas: est enim amicitia nostri ad Deum, & consequenter Dei ad nos. nam fundamentum redamationis est amor: nulla namque est fortior causa redamandi, quàm amor ipse, iuxta illud *Ioan. 14. Qui diligit me diligitur à Patre meo, & ego diligam eum.* Prob. 3. fund. Scholast. Si gratia distingueretur à charitate, posset diuinitus ab illa separari. Tunc aut homo cum solâ gratiâ sine charitate saluaretur: & contrâ est: tum quia ex *1. Corinth. 13. sine charitate nihil prodest: tum quia est contra August. 15. de Trinit. cap. 18. vbi docet, solam charitatem filios regni diuidere à filiis perditionis: tum quia nemo absque amicitia Dei saluari potest; charitas autem est amicitia nostri ad Deum: tum quia charitas est forma omnium virtutum, eleuans illas ad promerendam gloriam. Aut saluaretur cum solâ charitate sine gratiâ. Et contrâ, tum quia posset homo non gratus Deo saluari: fit autem homo gratus Deo per gratiam, alioqui superflua esset gratia, si hic effectus haberetur per charitatem: tum quia, cum gratia non sit necessaria ad operandum, principia enim operandi sunt virtutes, si saltem non est necessaria, vt homo fiat gratus & acceptus Deo, omninò superflua foret.*

55. *Prob. 3.*

56. *2. Sent. affirm.*

Secunda sent. affirmat: ita *S. Thom. 1. 2. q. 110. art. 3. & de verit. q. 27. art. 2. Albert. in 2. dist. 26. art. 11. & 12. Bananen. dist. 27. art. 1. qu. 2. & in 3. dist. 27. art. 1. qu. 3. & 4. Egid. in 2. dist. 26. qu. 2. ar. 1. & dist. 27. qu. 1. ar. 1. Argen. dist. 26. art. 2. Capreo. qu. vn. art. 1. Caiet. Medin. Curiel. 1. 2. loco cit. Ferrari. 3. con. Gen. cap. 151. §. ad euidencia: Sor. lib. 2. de nat. & gra. cap. 17. & 18. Bannez 2. 2. qu. 27. art. 1. Valen. 1. 2. dist. 8. qu. 2. Suarez lib. 6. de essen. gra. cap. 12. Luis. Turrian. opusc. de conditi. ad merend. dist. 2. dub. 18. & Thomistarum omnium.*

57.

Tertia sent. docet, vtramque opinionem esse probabilem, eo quòd neutra stabile habeat fundamentum in Scriptoribus, Concil. Patrib. nec firmâ niti possit ratione: *Vasquez. 1. 2. dist. 198. cap. 3. vbi vtriusque sententiæ argumenta proponit, & solut: Sylui. 1. 2. qu. 110. ar. 3. etsi posteriorem iudicat probabilior.*

58. *Verior*

Dico, gratiam non tantum ratione & formaliter, vt authores primæ sent. docent contra Durand. qui solo nomine gratiam à charitate distinguit; sed re ipsa à charitate discriminari.

59.

Prob. 1. ex *Triden. sess. 6. cap. 7. vbi recenset gratiam vt distinctam à reliquis donis, inter quæ comprehenditur charitas: Per voluntariam susceptionem gratia, & donorum: & can. 11. recenset gratiam vt distinctam à charitate: Exclusa gratia, & charitate. Accedit Catechis. Rom. cit. qui Concilium explicare videtur de gratia & reliquis virtutibus, vt de donis re ipsa distinctis: post explicatam enim naturam gratiæ, subiungit: *Huic autem additur nobilissimus omnium virtutum comitatus, quæ in anima cum gratia diuinitus infunduntur.* 2. Rationib. Prima. De rebus supernat. quando authoritas in contrarium non vrget, Theologandum est per proportionem ad res naturales: atqui in rebus naturalibus principia operatiua semper supponunt ali-*

60. *Prob. 2. rationib. 1.*

quam formam, à qua illa naturaliter exigantur; & dimanant, & cuius sunt naturales proprietates & instrumenta operandi: Calor .n. & siccitas supponunt formam ignis, à quâ, vt naturales proprietates, & instrumenta operandi naturaliter dimanant, & exigantur; frigiditas & humiditas ab aqua; potentia animastice ab anima, &c. quia quodlibet principium operandi est ad perficiendam aliquam naturam (cum omnis operatio sit alicuius naturæ perfectio) supernaturalia .n. sunt ad perficienda naturalia; ergo qua proportione se habent naturalia, eadem supernaturalia; ita vt gratia perficiat substantiam animæ, virtutes verò eius potentias: deinde eadem proportione Deus participabilis est secundum perfectiones supernat. quâ secundum naturales: nisi quoad supernaturales sunt participationes proprii modi essendi, & operandi Dei; naturales non sunt participatione modi essendi, & operandi Deo proprii, sed communis saltem analogicè cum creaturis. Cæterum in modo eas distinctè, vel indistinctè participandi conueniunt, quando ratio aliqua oppositum non persuadet. Præterea hæc proportio seruetur in reliquis: nam cæteri habitus infusi distinctè participantur iuxta distinctionem potentiarum, quas immediatè perficiunt: alius est .n. habitus fidei; & luminis gloriæ, qui intellectum perficiunt: alius habitus spei, & reliquarum virtutum supernat. quæ voluntatem complent. Hæc ratio supponit, potentias animasticas re ipsa distingui ab anima. Quam sent. vt probabilior sequuti sumus *2. to. disp. 8. sect. 2.*

Ratio à priori

Secunda: De fide est est, gratiam re ipsa distingui à fide, & idem colligitur de spe, quippe quæ manent amissâ gratiâ per peccatum: & communis sent. est, reliquos habitus infusos morales re ipsa distingui à gratia; ergo etiam charitatem, cum non sit maior ratio de hac, quàm de cæteris. Nec inseparabilitas charitatis à gratiâ huic distinctioni obstat: tum quia, vt communis fert opinio, etiam reliqui habitus morales infusi inseparabiles sunt à gratiâ, quâ amissâ amittuntur, & quâ recuperatâ recuperantur: tum quia charitas est proxima dispositio ad sanctitatem, & filiationem ad optiuam Dei, ex *Triden. sess. 6. cap. 7. connaturale autem est, corrupta formâ, corruptâ formâ, reproduci vltimam dispositionem illius, vt inductione constat in omni corruptione & generatione naturali.*

61. *2. Ratio à paritate habituum supernat.*

Tertia. Vt connaturaliter in nobis sint actus supernat. ponuntur habitus infusi, qui eos connaturaliter producant: ergo vt connaturaliter in nobis sint habitus infusi, poni debet aliqua forma supernat. quæ eos connaturaliter exigit, vt proprietates, & instrumenta producendi operationes supernat. Hæc autem est gratia sanctificans, quæ in supernaturalibus habet se vt natura constituens, & eleuans creaturam ad singulare esse diuinum, iuxta illud *2. Petri 2. Per quem maxima & pretiosa nobis promissa donauit, vt per hac efficiamini diuina consortes natura.* Vnde quia possibilis non est natura substantialis supernat. exigens proprium modum operandi Dei, vt *2. to. disp. 9. sect. 6. cum S. Tho. probauit; cum nequeant proprius modus operandi vnus naturæ substantialiter communicari alteri; saltem communicat Deus creaturæ intellectuali naturam accidentalem, quæ est gratia sanctificans, per quam eleuatur ad ipsum esse diuinum participatiuè, constituiturque filius Dei adoptiuus, & vt Scriptura loquitur, Deus ipse participatiuè, participando proprium modum essendi, & operandi Dei.* Quarta. Proprium gratiæ habitualis est, regenerare

62. *3. Ratio à priori*

63. *4. Ratio à priori*

rare hominem in nouam creaturam, eumque constituere filium Dei adoptiuum: charitatis autem est eundem efficere dilectiuum Dei: ergo realiter distinguuntur inter se: cum adinuicem comparentur ut proprietates & natura, principium operandi & effendi: charitas sit proprietates & principium operandi, gratia sit altera natura & principium essendi. Antec. est *Trident. sess. 6. cap. 4.* ubi statum gratiæ, appellat statum adoptionis filiorum Dei. Et prob. forma constituens filium adoptiuum, est forma a quo modo participans naturam adoptantis; cum debeat participare proprietatem generationis, quæ est origo uiuentis à uiuente in similitudinem naturæ: sola autem gratia, non charitas, participat naturam Dei adoptantis; ergo solius gratiæ, non charitatis, est constituere filium adoptiuum Dei. Minor prob. sola gratia est peculiaris participatio esse ac naturæ diuinæ. Vnde illam *S. Tho. 1. 2. qu. 110. art. 3.* appellat, *naturam diuinam participatam*. Charitas est peculiaris tantum participatio principij dilectiui Dei: igitur illa, non hæc constituit filium adoptiuum Dei.

64. *Confirm.* Inclinatio in finem supponit naturam proportionatam fini: sed charitas est inclinatio in Deum, ut in finem supernat. ergo supponit in homine naturam tali fini proportionatam. At hæc non est natura hominis, ut patet; ergo forma supernat. quæ præsupponitur charitati, & ad illam, reliquasque virtutes infusas comparatur, ut natura ad suas potentias & proprietates: quæ alia non est, quàm gratia habitualis sanctificans.

65. Responderi posset, ad hæc omnia præstanda sufficere habitum, qui simul sit & proximum principium eliciendi dilectionem Dei, & simul constituendi filium adoptiuum Dei. 1. quia hoc non implicat, & aliunde vitatur pluralitas entium: 2. quia, esto forma substantialis ex natura rei præsupponatur ad proximum principium operandi, haud tamen præsupponitur forma accidentalis: nam hæc simul cum esse dat esse calidum, & simul posse calefacere. Sed charitas est forma accidentalis: ergo dat esse charum gratumque subiecto, & simul posse diligere Deum. Resp. dupliciter posse vnum eundemque charitatis habitum hæc omnia simul præstare: vno modo, quò habitus charitatis est formaliter; alio modo, quò identice simul est idem cum gratia. 1. modo, omnino existimo impossibile, habitum charitatis hæc omnia ex natura sua præstare: nam habitus charitatis formaliter spectatus non est, nisi limitata participatio operationis diuinæ; forma autem suam naturam constituens filium adoptiuum Dei, debet esse participatio ipsius esse vel naturæ diuinæ. Sicut enim filius naturalis non participat naturam gignentis in operando tantum, sed etiam in essendo: ita filius adoptiuus naturam adoptantis non tantum imitatur in operando, sed etiam in essendo. Filiatio enim adoptiua imitari debet naturalem, quando fit per intrinsecam formam ab adoptante communicatam adoptato. Cum igitur habitus charitatis non sit imitatus esse & naturæ, sed operationis tantum diuinæ, non poterit esse forma constituens filium adoptiuum Dei. *Confir.* forma constituens filium adoptiuum, debet esse imitativa omnium operationum naturæ diuinæ, à creaturâ rationali participabilem: talis non est charitas, quæ tantum est imitativa vnus tantum operationis dilectiue Dei: igitur non poterit esse forma suam naturam constituens filium adoptiuum Dei.

67. *Dices.* Per habitum charitatis non solum participatur natura diuina, ut est dilectiua sui, sed etiã,

ut est intuitiua propriæ essentiæ, cognoscitiua modo infallibili creaturarum, operatiua reliquarum operationum supernat. nam qui habet charitatem connaturaliter exigit omnes habitus supernat. & quidem cognoscitiuos præsuppositiuè, reliquos consequentiuè: quia qui est dilectiuus Dei, debet esse cognoscitiuus eiusdem, nec non operatiuus reliquarum honestarum operationum.

Sed contra: charitas non exigit reliquos habitus infusos ut proprietates, quo pacto deberet illos exigere, ut per eam perfectè participaret naturam diuinam, sed solum ut principia, sine quibus charitas ipsa vel operari, vel conseruari non posset. Contra verò gratia habitualis sanctificans exigit illos ut proprietates connaturales. Cum enim ipsa sit forma perfectè imitativa naturæ diuinæ in essendo; omnis autem forma in essendo connaturaliter exigit principia in operando sibi commensura, consequenter gratia, non charitas, connaturaliter exigit omnes istos habitus, ut principia sibi connaturaliter debita, tanquam proprietates à se consequentes. *Confir.* etiamsi voluntas humana præsupponat intellectum, phantasiam, & reliquas potentias animasticas, quarum operationes vel præcedere, vel subsequi debeant ipsius actum, non tamen dicitur illas exigere ut connaturales proprietates, quia non exigit illas, ut principium primum & radicale. Esto igitur, ad habitum charitatis cæteri habitus connaturaliter, vel præsupponantur, vel subsequantur, quorum operationes necessariæ sunt, vel ut charitas ipsa operetur, vel ut actus ab ipsa imperati executioni mandentur; non tamen exigit illos ut connaturales proprietates; quia non exigit illos ut principium primum radicale.

2. Modo, etsi non existimem impossibile, ab vnâ eademque formâ, quæ simul contineat perfectionem vtriusque, charitatis & gratiæ, hæc omnia præstari posse; de facto tamen id fieri puto per distinctas formas, quarum vna sit tantum proximum principium diligendi Deum; alia vniuersale principium tum exigens omnium virtutum supernat. tum sanctificatiuum subiecti, & omnium operationum honestarum, ob rationes supra assignatas.

Dices 1. Qui docent, in rebus naturalibus de facto potentias à naturâ distingui, simul etiam docent, nec de possibili fieri posse ut non distinguantur: ergo qui docent, gratiam distingui à charitate, simul etiam docere debent, nec de possibili fieri posse, ut non distinguantur. Resp. quicquid sit de anteced. quod aliqui negant, neg. conseq. repugnat. n. substantiam creatam esse principium essendi, & simul per se ipsam principium omnium operationum suppositi: non repugnat, ut forma accidentalis, simul sit principium essendi, & diligendi Deum.

Dices 2. In nostra sent. lumen gloriæ re ipsa non distinguitur à specie determinatiua potentie ad Deum videndum, & tamen in naturalibus potentia, cui respondet lumen gloriæ, distinguitur à specie: ergo etiamsi in naturalibus anima distinguatur à potentijs, haud tamen gratia distinguitur à charitate. Resp. neg. mino. vniuersaliter: nam, ut cum *Caiet. 1. p. qu. 56. art. 1. in 2. to. disp. 9. sect. 2.* docui, intellectus Angelicus non intelligit seipsum per distinctam speciem: sed idem intellectus est simul potentia intellectiua, & species determinatiua sui ad suam substantiam intuemendam. Quando .n. potentia intellectiua adæquatè specificatur ab obiecto, non eget distinctâ specie ad illud cognoscendum: & quia tam intellectus Angelicus adæquatè

66. *Charitas formaliter sumpta non potest præstare omnia, quæ præstat gratia.*

68.

69. *Nec quæ habitus charitatis idem esset cum gratia*

70.

71.

quatè specificatur à propria substantiâ Angeli, quàm lumen glorię à diuinâ essentiâ, neutrum eget distinctâ specie ad suum obiectum cognoscendum.

72.
Charitas
forma acci-
den confert
diuersum
effectum
formalem à
gratia.

Ex his patet ad instantiam factam contra nostrum fundam. n. 65. Ad 2. confir. maior, de forma accidentali conferente diuersum effectum formalem à principio ipso operandi, neganda; ita gratiæ effectus formalis est facere filium adoptiuum Dei, & obiectum diligibile à Deo: charitatis est, facere dilectorem Dei. Concedenda maior de forma conferente eundem effectum formalem; vt est forma caloris, cuius effectus formalis faciendi calidum non est diuersus ex naturâ rei à principio calefaciendi, nisi penes connotata; quia prior connotat subiectum, posterior effectum.

73.
Ad primum
1.

Ad 1. primę sent. Resp. nullam eo loco Paulum gratiæ mentionem facere, sed tantum virtutum, quarum primam ait esse charitatem: quia eo loco Apost. Corinthios hortatur ad bene operandum: principium autem proximum rectè operandi non est gratia, sed virtutes. Concilium verò, dum in iustificatione ait, infundi virtutes, non excludit gratiam, cuius mentionem fecerat in principio cap. & can. 11. Sæpe enim propter infallibilem connexionem pro eodem vsurpatur charitas & gratia.

74.
Cur que
sunt pro-
pria gratia
tribuantur
charitati.

Ad 2. resp. duplicem ob causam, quę sunt propria gratiæ, tribui charitati, & è conuerso: 1. propter mutuam coniunctionem & inseparabilitatem: 2. quia actus charitatis est proxima dispositio ad gratiam: solemus autem interdum, quę sunt propria formæ, tribuere proximę dispositioni eiusdem. Vnde omnia, quę in argu. adducuntur, verificantur de gratia formaliter, de charitate dispositiuè. Nego autem, gratiam & charitatem quoad omnia inter se conuenire: 3. quia in ijs ipsis, in quibus conueniunt, diuerso modo conueniunt: 4. quia differunt in proprijs effectibus formalibus constituendi Filium adoptiuum Dei, & obiectum diuinæ amicitie, quod est proprium gratiæ, & dilectiuum Dei, quod est proprium charitatis.

75.
Ad confir.

Ex his patet ad confir. Nego autem, proprium charitatis esse, nos reddere gratos & acceptos Deo per modum obiecti amicitie diuinæ. Nam id reddit nos gratos & acceptos Deo per modum obiecti amicitie diuinæ, quod reddit nos similes naturæ diuinæ: amicitia. n. teste Philos. 8. & 9. Ethic. in æqualitate & similitudine naturæ fundatur. Id autem, quod reddit nos similes naturæ diuinæ, non est charitas, quæ est tantum participatio operationis; sed gratia, quæ est assimilatio esse, & naturæ diuinæ, secundum totum illud esse, quod participari potest per formam accidentalem à creatura rationali. Ceterum charitas est amicitia nostri ad Deum, non per modum obiecti amicibilis, sed per modum principij dilectiui. Vnde amor noster in Deum est quidem causa redamationis Dei erga nos, non formalis, sed dispositiua. Iuxta quod explicatur citatum Ioannis testimonium.

76.
Ad 3.

Ad 3. concessa sequelâ, resp. in hoc casu hominem cum sola gratia saluandum fore: contra verò, non fore saluandum cum solâ charitate: S. Tho. de verit. qu. 27. art. 2. ad 4. Medin. 1. 2. qu. 110. art. 3. ad 4. & 5. Curiel. ibid. 6. 3. ad 3. Suarez lib. 6. de gratia cap. 13. &c. Notat Curiel, quodd licet homo cum sola charitate non saluaretur, non posset tamen iuste damnari: quia nullum supponeretur in tali casu peccatum, sine quo nullus iuste damnari potest. Fundamentum: sola gratia, vt potè augusta participatio naturæ diuinę, atque adeò filiatio adoptiua Dei, dat ius ad gloriam, vt ad paternam hereditatem. Charitas cum sit tantum participatio pro-

ximi principij diligendi Deum, non est perfecta participatio naturæ diuinæ, atque adeò nec filiatio: & consequenter nec per se ius confert ad gloriam. Igitur cum solâ gratiâ homo saluaretur, non cum solâ charitate, cum quæ tamen damnari non posset. Oppositum de charitate sentiunt, qui charitati formalem sanctificationem tribuunt.

77.
Ad Paulum

Vnde dico, Paulum loqui iuxta præsentem ordinationem, iuxta quam quia charitas connexa est cum gratia, qui non habet charitatem, nec gratiam habet. Eodem modo loquitur cit. Augustinus.

78.
Ad rationes
n. 55.

Ad rationes Resp. neminem saluari posse sine amicitia Dei erga nos, quę est per gratiam, constituentem nos obiectum diuinæ amicitie; non autem sine amicitia nostri in Deum, quæ est charitas. Etenim non eo ipso, quo nos amamus Deum necessariò, sed tantum ex promissione, Deus amat nos. At hoc ipso, quodd Deus amat nos amore amicitie, facit nos sibi gratos & acceptos, cum nequeat eius amor amicitie erga nos saluari, nisi per infusionem doni amicitie in nobis.

79.

Ad aliam concedo, charitatem esse formam omnium virtutum, non in ratione merendi; hæc. n. est gratia, ex S. Tho. de verit. q. 27. ar. 2. ad 4. & nos disp. ult. sed in ratione imperandi, & dirigendi reliquarum virtutum actus in Deum, vt in finem supernat.

SECTIO IV.

Qualis participatio naturæ diuinæ sit gratia habitualis?

PRIMA sent. docet, gratiam habitualement esse tantum moralem participationem naturę diuinę per affectus & voluntatis conformitatem cum diuina voluntate. Fundam. implicat, naturam diuinam physicè participari à creatura: est. n. ens à se, independens, actus purus, & per essentiam: quod participatur à creatura, est ens creatum, dependens, potentiale, & contingenter existens. Participare autem naturam alicuius, est participare constitutiuas perfectiones ipsius, vt qui participat naturam hominis, participare debet perfectiones constitutiuas hominis. Confirm. 1. de morali tantum participatione explicant Patres locum 2. Petri 1. ex quo hæc naturæ diuinæ participatio colligitur, *Maxima & pretiosa nobis promissa donauit, vt per hæc efficiamini diuinæ consortes natura.* Nam Diony. lib. de Ecclesia. Hierar. cap. 3. p. 1. Cyrill. Ierosol. Catech. 4. & lib. 4. in Ioan. cap. 17. Damasc. lib. 4. de Fide cap. 14. hunc locum explicant de consortio Christi per sacramentalem vnionem. Leo 1. serm. 1. de Nativ. Dom. OEcum. in hæc verba, de consortio naturæ diuinæ mediante humana à Verbo assumptâ, in quâ omnes homines vt membra in capite, & indiuidua in sua specie assumpta dicuntur. Imò & Apost. hoc consortium explicans, per fugam vitiorum, & exercitium virtutum infert: *Fugientes eius, quæ in mundo est, concupiscentia corruptionem. Vos autem curam omnem subinferentes ministrare in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, &c.* 2. Hæc moralis participatio per affectus & voluntatis conformitatem sufficit ad saluanda, quæ de gratiâ, & virtutibus infusis in sacris Scripturis, Concilij Patrib. traduntur. Omnia enim tendunt ad conformandam voluntatem nostram cum diuina. igitur nõ est maior partic. asserenda, Secunda sent. docet, gratiam habitualement primo & per se esse physicam ac formalem participationem, expressionemque naturæ diuinæ secundum ipsum

80.
1. Sent. mō-
ralem par-
ticip. ad-
struit.

Confirm. 1.

81.
Confirm. 2.

82.
2. Sent. qui
primo &
per se:

ipsum esse imparticipatum, independens, & infinitum: secundariò verò esse etiam physicam & formalem participationem totius Augustissimæ Trinitatis: *Vincen. Asturic. relect. de gra. à pag. 14.*

83. Ex S. Tho. Priorem partem probat 1. ex S. Tho. 1. 2. q. 110. art. 2. ad 2. affirmante, id quod substantialiter est in Deo, accidentaliter fieri in anima, participante diuinam bonitatem. Ergo gratia est forma accidentaliter participans totum esse diuinum.

84. Prob. ratione. 2. Nequeunt saluari proprietates, quas diuina oracula, & Patres gratiæ tribuunt, nisi dicatur esse formale participium nature diuinæ secundum omnem ipsius essendi plenitudinem. Appellant enim illam indefectibilem, immortalem, æternam, per eamque nos immortalis, indefectibili, inuariabilique vita donari, & in vero stabili, indefectibili que esse constitui. Tribuunt illi esse simpliciter: 1. ad Corinth. 15. *Gratia Dei sum id quod sum.* Contrà verò, qui carent gratia, dicuntur non esse simpliciter: 1. Corinth. 13. *Si charitatem non habuerit, nihil sum.* Rom. 4. *Vocat ea qua non sunt, tanquam ea qua sunt, hoc est, vt Basil. lib. 2. con. Eunom. medio explicat, Vocat Gentes, qua quia gratia, que vita Dei est, carens, dicuntur simpliciter non esse.* Hæter 14. *Ne tradas Domine sceptrum tuum iis, qui non sunt.* Igitur gratia est formale participium totius esse diuini: alioqui non posset illi tribui esse simpliciter.

85. Prob. 3. 3. Potissima operatio supernat. inquam, vt in finem vltimum, & maximam perfectionem suam destinatur gratia, est intuitiua visio Dei, inuariabilis, indefectibilis, tota simul, atque ad eam æterna. Nequit autem hæc esse connaturalis formæ, quæ vel non sit ipsum imparticipatum & indeficiens esse, vel eius formale participium.

86. Prob. 4. 4. Per gratiam constituimur Filij Dei 1. Ioan. 3. ergo gratia est formalis participatio nature diuinæ, secundum omnem ipsius plenitudinem essendi. Conseq. prob. filiatio adoptiua Dei dicitur per similitudinem & analogiam ad filiationem naturalem, iuxta illud ad Rom. 8. *Quos præsciuit & prædestinauit conformes fieri imaginis Filij sui.* Ergo sicut Filiatio naturalis postulat communicationem totius nature diuinæ per substantialem generationem: ita filiatio adoptiua Dei postulat participatam communicationem totius nature diuinæ, per accidentalem generationem supernaturalem. Confir. 1. Ioan. 3. gratia dicitur semen Dei: Semen totam naturam viuentis participat: igitur gratia totam diuinam.

87. Quid gratia secundario. Probat poster. partem 1. ex illo Ioan. 14. *Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Et Genes. 1. *Faciemus hominẽ ad imaginem & similitudinem nostram. Quem locum multi Patres de similitudine gratiæ interpretantur.* Igitur per gratiam communicatur nobis participatiue tota diuinorum personarum Trinitas, ad cuius similitudinem per gratiam regeneramur. 2. Visio intuitiua Dei habituali gratiæ proportionari debet, tanquam operatio propriæ formæ, à qua procedit: sed hæc attingit naturam diuinam, vt est vna in se, & communicata tribus diuinis personis.

89. 3. Pater æternus intellectu producit Verbum, quod est expressa imago intellectualis sui, & voluntate amorem, qui est vitalis impulsus æterni Patris & Filij in Spiritum S. Ita gratia habitualis per lumen gloriæ producit verbum beatificum, quod est intellectualis imago Dei; per charitatem verò amorem, qui est beatificus impulsus in Deum.

90. 3. Sent. Tertia sententia affirmat, gratiam esse participationem nature diuinæ, quæ dilectiua sui tantum est. Sequitur ex eorum sententia, qui gratiam à charitate non distinguunt.

Quarta sent. asserit, gratiam esse physicam participationem nature diuinæ quoad solum attributum sanctitatis. Fundam. vltimatus & primarius finis gratiæ habitualis, est reddere subiectum sanctum & rectum rectitudine morali coram Deo: propter quod sanctificans gratia appellatur, eique infusæ virtutes adduntur, vt illam ad hunc finem iuuent consequendum.

92. Quinta sent. docet, gratiam habitalem esse physicam & formalem participationem nature diuinæ, quæ vitalis est formaliter: *Alvarez lib. 7. de auxil. disp. 64. Hyac. Choqueti to. 1. de gra. disp. 12. & Thomist. asserentium, gratiam esse radicale principium vitale supernat. virtutes infusæ esse proximas potentias vitales supernat. quibus anima euahitur ad eliciendos actus vitales supernaturales.*

93. Prob. 1. ex Scripturis & Patrib. à quibus gratia appellatur vita æterna: ad Rom. 6. *Gratia Dei vita æterna.* Ioannis 10. *Ego, inquit Christus, vitam æternam do eis.* Eadem appellatur fons aquæ salientis in vitam æternam, Ioan. 4. quia nimirum non solum est radicale principium vitæ supernat. sicut anima vitæ naturalis; sed impulsu & virtute sua omnia opera honesta iustorum viuificat & digna reddit æternam gloriã. Nam sicut aqua eadem proportionem ascendit, quæ descendit: sic gratia quæ tum è cælo ad terram per Dei infusionem descendit, tantum ipsa è terra ad cælum meritoriè ascendit.

94. 2. Vitalitas, quæ est in actibus supernat. vt visio beatificã, est intrinsecè supernaturalis: ergo procedere debet à principio vitali supernat. omnis enim effectus supponit causam sibi proportionatam. Hoc autem esse non potest nisi gratia & virtutes infusæ: non enim poterit esse anima, vel eius potentia, quæ supernaturales non sunt; atque ideo gratia & virtutes infusæ sunt principia vitalia; ac formales participationes nature diuinæ, quæ vitalis est formaliter. 3. Si actus supernat. quæ vitalis est formaliter, non procederet ab habitu infuso, sed à potentia animæ, componeretur ex duplici entitate diuersi ordinis, nempe ex vitalitate naturali, & supernaturalitate; quod implicat: cum nequeat vnus idemque actus esse naturalis & supernat. simul.

96. 4. Potentiæ naturales animæ nostræ respectu actuum supernat. non solum sunt improporionatæ vt principia effectiua, sed etiam vt potentiæ vitales: ergo non solum egent compleri in ratione principij effectiui, sed etiam in ratione potentiæ vitalis. Complentur autem radicaliter & remote per gratiam; formaliter & proximè per virtutes infusæ. Confir. ex S. Tho. 1. p. qu. 12. art. 5. *lumen gloriæ auget virtutem intellectuam Beati, quo fit potens ad videndum Deum.* Sed virtus intellectualiua, vt intellectualiua formaliter, est vitalis, ergo si auget illam vt intellectualiua, auget illam formaliter vt vitalem. 5. Habitus fidei & luminis gloriæ sunt formales participationes intellectus diuini; sicut charitas & reliquæ virtutes infusæ sunt formales participationes voluntatis diuinæ; ergo eadem erunt formales participationes vitalitatis eiusdem intellectus, & voluntatis diuinæ.

99. 6. Fides est, quæ intellectus ab intrinseco se mouet ad assentiendum reuelatis: lumen gloriæ, quo se mouet ad intueendum Deum: charitas, quæ voluntas se mouet ad diligendum Deum. Ita reliqui habitus infusi dant potentijs intrinsecam vim, quæ se moueant ad determinata obiecta attingenda. Ergo sunt principia vitalia: principium enim vitale est illud, quo anima ab intrinseco se mouet ad determinatum actum, eoque mediante ad determinatum obiectum.

100.
6. Sent.

Sexta sent. affirmat, gratiam esse physicam & formalem participationem naturæ diuinæ, quæ intellectus operatiua, non quæ intellectualis vitalis est. Hanc aperte supponunt omnes, qui negant, habitus supernat. vitaliter concurrere cum animo ad actus supernat. ita *Molina* 1. p. q. 17. art. 5. disp. 1. §. quicquid. *Vasquez* disp. 43. nu. 11. *Smarez* lib. 2. cap. 10. n. 9. & cap. 16. n. 5. *Arrub.* disp. 19. n. 4. *Ruiz* disp. 6. sect. 8. n. 3. *Salas* 1. 2. q. 3. tract. 3. disp. 5. §. 5. ad 2. eamque ex Thomistis docent *Nazar.* 1. p. q. 12. art. 5. *contron.* 2. §. *Tertio* recol. & *Nauarret.* 1. p. 10. 1. *contron.* 37. §. 6. Nota 1. participatio naturæ diuinæ, altera eorum, quæ sunt propria naturæ diuinæ, ut condistincta est ab omni aliâ naturâ, altera eorum, quæ sunt illi communia cum creaturis. hinc non disputo de posteriori, sed de priori: inter quæ hoc interest, quod posteriora participari possunt substantialiter à creatura, priora non nisi accidentaliter. quia quæ sunt propria vnus naturæ, nequeunt fieri substantialiter alterius, nisi natura vnus commutetur in naturam alterius, quod implicat. Quæ autem sunt communia, fieri possunt substantialia alteri, absque eo quod natura vnus trãlmutetur in naturam alterius. *U*t esse sensitivum, quia commune est bruto & homini, vtrique est substantiale, absque eo, quod natura hominis fiat natura bruti. *Risibile* autem, quia est proprium hominis, potest accidentaliter communicari bruto, non substantialiter, absque eo, quod bruti natura commutetur in naturam hominis. Quia *Risibile* fieri substantiale bruto, est principium radicale risibilitatis, quod est ipsa natura rationalis hominis, fieri proprium bruto, quod implicat. Vnde quia esse, esse per se, esse principium intelligendi, & volendi, sunt communia Deo cum creaturis, possunt fieri propria & substantialia creaturarum. *C*ontrâ verò, quia intueri Deum ut actum purum, diligere ipsum propter se, nullo intercedente medio, cognoscere res creatas infallibili certitudine, operari indefectibiliter, sunt propria Dei, non possunt communicari substantialiter, sed tantum accidentaliter creaturis. 2. genus perfectionum propriarum Dei, alterum cõsistentium in indivisibili, quæ quomodocumque acceptæ semper in suo explicito conceptu inuoluunt esse diuinum incommunicabile creaturæ, ut esse à se, esse independens, esse actum purum, & similia: Alterum habentium latitudinem, quæ licet sint proprie Dei, & in summo gradu nullo pacto communicabiles creaturæ, tamen abstractissimè sumptæ, & non secundum illum gradum, quo competunt Deo, non ita inuoluunt esse diuinum, ut omninò repugnet, eas communicari creaturæ: ut intueri Deum actum purum, cognoscere res creatas cum omnimodâ infallibilitate, diligere Deum propter ipsum Deum, &c. 3. participatio naturæ diuinæ, virtualis vna, formalis altera. Formalis est, quando inter perfectionem, quæ participatur, & perfectionem, à qua participatur, intercedit formalis conuenientia, saltem analogâ: ut inter scientiam creatam, quæ participatur, & increatam, à quâ participatur, intercedit formalis conuenientia in ipso analogo conceptu scientiæ, quæ est certa & euidens notitia per causas. Virtualis est, quando inter perfectionem, quæ participatur, & à qua participatur, nulla intercedit formalis conuenientia, ne analogâ quidem, ut inter corpus & spiritum. Quo fit, ut corpus, & vniuersaliter quidquid in suo essentiali conceptu imperfectionem inuoluit, non fit, nisi virtualis participatio esse diuini, in quo solum eminenter continetur, quidquid in rebus creatis imperfectionem inuoluit. His positis,

101.
Duplex participatio naturæ diuinæ.

101.
Duplex genus perfectionum propriarum Dei.

103.
Duplex participatio naturæ diuinæ, formalis,

Virtualis.

DICO 1. Gratia non est tantum moralis, sed physica etiam participatio naturæ diuinæ. Fundam. hęc melius saluat, quo pacto gratia sit filiatio adoptiua Dei, ius hæreditandi vitam æternam, & semen Dei in nobis manens. cum filiatio adoptiua Dei non fiat extrinseco tantum affectu, ut in humanis, sed reali & intrinsecâ participatione naturæ diuinæ, quæ efficiamur similes Deo.

Confirm. sicut per gratiam physicè, & non tantum moraliter participamus proprias operationes Dei, cuiusmodi sunt videre Deum, ut actum purum, amare illum propter se, operari indefectibiliter: ita per eandem physicè, & non tantum moraliter participamus naturam eiusdem; cum operatio proportionari debeat formæ, à quâ proficiscitur. Item hæreditas supponit in hærede proportionatum ius ad bona Patris: sed bona, quæ per gratiam hæreditamus, sunt ipsæ physicæ participationes diuinarum operationum: ergo supponere debent physicam participationem eiusdem naturæ diuinæ. Præterea semen physicè participat naturam viuientis, à quo deceditur: ergo etiam gratia, quæ, teste Scripturâ, est semen Dei, physicè participat naturam diuinam, à quâ nobis communicatur.

DICO 2. Gratia non est physica, & formalis participatio naturæ diuinæ secundum esse à se, independens, actum purum, & per essentiam existens: ex 3. not. formalis .n. participatio fundatur in formali conuenientia inter rem, quæ participatur, & à quâ participatur: sed inter esse creatum, & esse à se, independens, actum purum, & per essentiam existens, nulla intercedit formalis conuenientia, sed potius opposita disconuenientia; cum vnum contradictoriè opponatur alteri, ut per se patet.

DICO 3. Gratia non est physica participatio naturæ diuinæ, quæ est dilectiua tantum sui, aut secundum solum attributum sanctitatis. Prior pars constat ex sect. præced. in quâ probatum est, gratiam distingui à charitate, ut essentiam à proximâ potentia, ad vnum tantum determinatâ. Est .n. gratia velut natura exigens, ut proprietates sibi debitas, habitus supernaturales infusus omnes.

Posterior pars prob. aut sanctitas est speciale attributum Dei distinctum à reliquis, aut transcendens, & inclusum in omnibus perfectionibus & attributis diuinis. Si secundum: sicut in hac sent. sanctitas non est peculiaris perfectio in Deo à cæteris distincta, sed transcendens, & inclusa in omnibus: ita gratia ut formalis participatio ipsius, non erit dicenda vnus tantum attributi participatio. Si primum: adhuc assertio prob. in hac sent. attributum sanctitatis in Deo est peculiaris perfectio in operando, per conformitatem ad rectum dictamen rationis, cum omnimodâ repugnantia ad quodlibet peccatum. At gratia in nobis non est tantum principium rectè operandi cum repugnantia ad quodlibet peccatum, saltem mortale; sed etiam principium radicale cognoscendi Deum, & res creatas cum infallibili certitudine: quod est quid distinctum à principio rectè operandi. 1. quia in Deo principium rectè operandi ratione distinguitur à principio infallibiliter cognoscendi: ergo etiam in nobis. 2. quia principium rectè operandi proximè & formaliter completur per virtutes appetitiuas: principium verò infallibiliter cognoscendi per virtutes intellectiuas. 3. quia licet ad rectè operandum requiratur aliqua notitia, non tamen necessaria est omnis, cuius radicale principium est gratia ipsa: nam gratia est radicale principium cognoscendi res fide, scientia infusa, & visione beatâ: cum tamen ad rectè operandum sufficiat

104.

1. Concl.

105.

Confirmi.

106.

2. Concl.

107.

3. Concl.

108.

Ratio posterioris partis.

sufficiat quæcunque cognitio ex his tribus.

109
4. Concl.

DICO 4. Gratia non est physica & formalis participatio naturæ diuinæ, quæ vitalis est formaliter. Fund. vitalitas essentialiter postulat principium innatum & congenitum. At nec gratia, nec virtus supernat. est nobis vlla congenita & innata, sed ab extrinseco infusa, vt est de fide; ergo nec gratia, nec vlla virtus supernaturalis potest esse formalis participatio naturæ diuinæ, quæ vitalis est formaliter seu diuinæ vitalitatis, ex 2. not. ad formale enim participationem requiritur formalis conuenientia in ipsâ perfectione, quæ participatur, cum perfectione, à quâ participatur. Maior prob. 1. habitus acquisiti, & species intentionales non sunt vitales, etiam si sint intrinseca principia actuum vitalium, quia non sunt nobis ab intrinseco congenitæ & innatæ. Ergo ad vitalitatem requiritur, vt principium, à quo illa proficiscitur, sit nobis congenitum & innatum. 2. Principium proximum vitæ eodem modo tendere debet in obiectum, sicut tendit principium remotum, nisi quod illud instrumentaliter, hoc principaliter: atqui non eodem modo tendit habitus supernat. in obiectum, sicut potentia congenita & innata animæ. Maior constat: cum .n. principium proximum participet eandem vitam, sibi à remoto communicatam, debet participare idem vitæ exercitium, eandemque tendentiam in obiectum, in qua vitæ cognoscentis exercitium consistit. Minor prob. anima, eiusque congenita potentia ad obiectum tendunt cognoscitiuè & appetitiuè: nullus autem habitus infusus ad obiectum tendit cognoscitiuè & appetitiuè, sed tantum iuuando potentiam ad productionem actus: ergo non concurrat vitaliter: siquidem ad vitalitatem vitæ cognoscentis requiritur concursus cognoscitiuus, vel appetitiuus. Minor constat 1. quia non dicitur fides credere, aut lumen gloriæ Deum videre; sed intellectus fide & lumine adiuutus: nec charitas dicitur Deum amare, aut spes sperare; sed voluntas charitate & spe instructa.

2. Si lumen gloriæ esset vitalis potentia cognoscitiua Dei per modum actus puri, deberet ipsum lumen esse actus purus. Deberet .n. esse in eodem ordine abstractionis, in quo est obiectum cognoscibile sc. actus puri: nam idè negatur à S. Tho. Thomistis, &c. vt possibilis substantia creata intuitiua Dei per modum actus puri, quia deberet esse in eodem ordine abstractionis cum obiecto ipso; cum modus cognoscendi proportionari debeat modo essendi. At eadem ratio, quæ militat in principio cognoscitiuo remoto, militat in proximo: inductione .n. constat, in eodem ordine abstractionis cū obiecto cognoscibili esse vnum, atque alterum principium: in eodem principium sensitium cognoscitiuum proximum & remotum: in eodem principio cognoscitiuum humanum, & Angelicum proximum & remotum. Quia vtrumque tam proximum, quam remotum, specificari debet ab eodem obiecto: & vtrumque cognoscere debet idem obiectum: ergo si vtrique competit idem modus cognoscendi obiectum per modum actus puri: vtrique competere debet idem modus essendi abstractus ab omni potentialitate. Vt 1. to. disp. 9. sect. 6. Confir. Si habitus infusus esset vitale complementum potentie, non posset à Deo extrinsecè suppleri. Quod quamuis coherentem ad sua principia admittant Thomistæ, docentes, non posse potentiam vitalem animæ eleuari ad actum supernat. producendum, nisi per intrinsecam formam inherenterem; hoc tamen quàm falsum sit, constat ex ijs, quæ 1. to. disp. 9. sect. 12. Sequela prob.

implicat, à Deo extrinsecè suppleri vitalem concursum potentie. Vitalis .n. concursus essentialiter postulat, vt sit ab intrinseco principio vitæ: est .n. viuere, teste S. Tho. 1. p. qm. 18. art. 1. seipsum ab intrinseco mouere. Vnde in eo quod ab alio mouemur, viuere non dicimur.

DICO 5. Gratia nō est physica & formalis participatio S. Triadis, sed ad summum virtualis. Fundam. ad formalem participationem requiritur formalis conuenientia rei participatæ cum re, à qua participatur: at nulla formalis conuenientia reperitur in gratia cum S. Triade. altissima .n. perfectio Trinitatis in eo consistit, vt sit vna natura indiuisa in tribus personis, per omnimodam identitatem cum illis: cuius eminentissimæ perfectionis nullam formalem conuenientiam gerit gratia habitualis. Nam licet ipsa sit tanquam natura respectu virtutum infusarum, non est tamen identificata cum illis: nec subsistit in illis vt natura in personis, sed potius inhæret vt accidens in distincto subiecto. ipsa .n. inhæret animæ, virtutes potest.

Nec verbum & amor beatificus, quos mediante lumine gloriæ, & charitate, producent intellectus & voluntas beati, formalem habent conuenientiam cum verbo & amore diuino notionali: quorum perfectio in eo consistit, vt sint duæ personæ procedentes realiter distinctæ in vnâ indiuisibili naturâ, vtrique per omnimodam identitatem communicatâ. Quam perfectionem nullo pacto exprimerent verbum & amor creatus. Quod si quam verbi & amoris diuini similitudinem participant, non participant illam, quæ est in verbo & amore diuino notionali; sed quæ est in verbo & amore diuino essentiali: quorum perfectio in eo consistit, vt alterum sit vitalis expressio diuinæ essentiae, & omnium obiectorum, quæ per modum speciei intelligibilis continentur in intellectu diuino: alter vitalis impulsus & appetitus infinite & increate bonitatis, quam similitudinem non solum participant verbum & amor beatificus beatorum, sed quodlibet verbum & amor creatus.

Neque ex eo quod intellectus beati per lumen gloriæ tendat in Deum, non solum vt vnum, sed etiam vt trinum, arguitur aliqua formalis participatio Trinitatis secundum esse physicum & reale: nam inter intellectum & intelligibile non requiritur formalis conuenientia in ratione entis, vt patet inter intellectum Angelicum & obiectum materiale, sed sola proportio in ratione cognoscentis & cognoscibilis, quæ esse potest, esto nulla sit in ratione entis. Quia vt intellectus cognoscat obiectum, fati est, vt contineat illud secundum esse intentionale; hoc .n. sufficit ad cognoscendum illud intuitiue & secundum se. Vnde secundum hoc esse intentionale, vtrò concedo, lumen gloriæ esse formalem participationem Trinitatis: quia continet illam intentionaliter, imperfectè tamen & vt quo, vt 1. to. disp. 9. sect. 3. Sequitur, quo pacto gratia habitualis cum virtutibus infusis, sit virtualis saltem participatio Triados: altissimam .n. illam communicationem eiusdem nature in tribus personis per omnimodam identitatem, quæ est in diuinis, gratia per sui communicationem cum virtutibus infusis, virtualiter saltem repræsentat. Hæc tamen virtualis repræsentatio Trinitatis, non est propria cum suis virtutibus, sed communis etiam animæ spirituali, & cuilibet nature intellectualem cum suis potentijs. Propter quod Scholastici cum Magist. in 1. disp. 3. hominem appellant, vestigium Trinitatis. Est enim vestigium, teste S. Thoma in 1. distinct. 3. quæst. 2. artic. 1. imperfecta similitudo,

110. Maior, in quâ difficultas prob. inductione.

111.

112. Lumen gloriæ non est vitalis potentia nec actus purus.

113. Confirm.

114. Concl.

115. Verbum & amor beatificus mediante lumine gloriæ productus, non habet formalem conuenientiam cum verbo & amore diuino notionali.

116. Nec ex eo quod intellectus per lumen gloriæ tendat in Deum etiam vt trinum.

117. Gratia habitualis cum virtutibus infusis est virtualis saltem participatio Triados.

Homo vestigium Trinitatis

do, confusè ducens in cognitionem alicuius.

118.

118. Dico 6. Gratia est physica, & formalis participatio naturæ diuinæ, vt absoluta & intellectualis est, non tamen, quæ vitaliter operatiua est, sed quæ productiua, seu quæ productiua intellectualiter est. Fundam. Gratia vt principium radicale exigit omnes operationes proprias naturæ diuinæ, quatenus intellectualis est formaliter: atqui non exigit illas vt principium vitale formaliter; ex asser. 4. ergo saltem vt principium productiuum. Cum enim gratia saltem per virtutes infusas, vt per suas proprietates & proxima principia actiue concurrat ad operationes, proprias naturæ diuinæ, & non concurrat ad illas vitaliter, sequitur, vt saltem ad eas concurrat effectiue, iuuando & eleuando principia vitalia ad esse supernaturale proprium Dei. Maior prob. propriæ operationes naturæ diuinæ, quæ absoluta & intellectualis est, sūt cognoscere se ipsam per modum actus puri, & reliqua cum omnimodâ infallibilitate & certitudine, amare se ipsum super omnia, & reliqua propter se, sanctè & iustè cuncta operari. Sed gratia per modum cuiusdam naturæ exigit has omnes operationes: igitur gratia est physica & formalis participatio naturæ diuinæ, quæ absoluta & intellectualis est. Quod sit formalis, non tantum virtualis participatio, patet: in his enim omnibus operationibus conuenit gratia formaliter cum operationibus naturæ diuinæ, vt patet discurrenti per singulas.

119.

Excellentia gratia sanctificantis.

119. Hinc apparet excellentia gratiæ sanctificantis supra reliquos habitus infusos, qui tantum sunt participationes quædam determinatarum operationum; charitas & spes amoris diuini, quo Deus se ipsum diligit amore amicitie, & quo reliqua à se distincta amat amore concupiscentiæ; fides infallibilis notitiæ, quam Deus habet de se, & rebus omnibus; lumen gloriæ visionis suæ essentia; reliquæ virtutes morales infusæ, participationes studiosarum actionum, quas Deus exercet erga creaturas. At verò gratia est forma immediatè participatiua totius naturæ diuinæ, quæ intellectualiter participabilis est à creaturâ intellectuali: vnde S. Thom. 1. 2. q. 110. art. 3. gratiam vocat naturam diuinam participatam. Confirm. vt anima est radix suarum potentiarum, quas exigit vt naturales proprietates, est quæ illis eminentior: potentia verò sunt determinata principia & instrumenta ad determinatas actiones: Ita gratia est radix habituum supernat. quos exigit, vt naturales proprietates; est quæ omnibus eminentior: habitus verò determinata principia ad determinatas operationes. Est igitur gratia habitualis, specialis & augusta quædam participatio naturæ diuinæ, vt intellectualis est: omnes enim perfectiones, quæ conueniunt naturæ diuinæ, vt intellectualis est, conueniunt & gratiæ, vt formæ ac principio primo radicali: vt sunt tres virtutes Theologales, lumen gloriæ, & reliquæ virtutes supernat. Vnde probabililius censeo, nec de potentia absoluta produci posse formam in genere accidentis supernat. perfectiorem gratia habituali sanctificante: quod etiam sentit Suarez lib. 6. de gra. c. 13. n. 9. & docui 10. 1. disp. sect. 13. asser. 2. Fundam. non videtur possibilis forma creata, quæ perfectiùs participare possit esse diuinum, quàm gratia habitualis sanctificans. Illa .n. est suprema participatio noturæ diuinæ in genere formæ accidentalis, quæ est radix exigens supremas operationes naturæ diuinæ: rectè enim ex operatione colligitur esse rei, & ex perfectissimâ operatione perfectissimum esse rei: sed gratia habitualis sanctificans exigit supremas operationes naturæ diuinæ, quæ possunt

Tom. 3. De Fine.

creaturæ communicari; vt sunt visio & amor sui: 1. quia immanentes, perfectiores transeuntibus: 2. quia his operationibus Deus ipse beatur: 3. quia habent perfectissimos terminos, Filium & Spiritum S. quorum ille actu visionis; hic actu amoris diuini producit. Sed gratia habitualis sanctificans est radix exigens visionis & amoris diuini: ergo in ratione formæ accidentaliter participantis esse diuinum, est omnium suprema: sicut .n. nequit excogitari perfectior operatio diuina communicabilis creaturæ, quàm visio & amor beatificus: ita neque excogitari poterit perfectior forma accidentalis perfectiùs participans esse diuinum. Quocirca, sicut in esse substantiali non potuit Deus perfectiùs ad extra se comunicare quàm per vnionem hypostaticam: ita neque in esse accidentali potest perfectiùs se communicare, quàm de facto se communicat per gratiam habitualem sanctificantem. Vnde sicut prior communicatio constituit Filium Dei naturalem; ita posterior Filium Dei adoptiuum. Confir. si perfectior habitus possibilis foret, de facto communicatus esset Christo, cui ratione vnionis hypost. naturaliter debetur quodcunque donum creatam possibile finitum.

In esse substantiali non potuit se Deus perfectiùs communicare quàm per vnionem hypost. in accidentali per gratiam

120. Dices. Produci potest forma, quæ non tantum exigat visionem Dei, amorem beatificum, & reliquas supernat. operationes, tam virtutum Theolog. quàm moralium infusarum, sed etiam alias operationes proprias Dei, vt notitiam infusam rerum, cognitionem futurorum contingentium, secretorum cordium, futurorum conditionalium, lumen propheticum, donum perseuerantiæ, gratiam confirmationis, actionem creandi, operationes miraculosas, &c. Igitur possibilis est forma accident. perfectiùs participatiua esse diuini. Confirm. 1. Vnio hypost. est forma creata perfectiùs participans esse diuinum; cum essentialiter exigat ipsum esse personale Verbi increati. 2. Produciibilis est habitus gratiæ indistinctus à charitate, & reliquis virtutibus infusis: ergo talis gratia esset perfectior, quàm de facto est: quia simpliciùs atque adeò perfectiùs in vnâ entitate contineret omnes perfectiones, quas de facto continet per plures habitus distinctos.

120.

Confr. 1.

120.

120. Resp. nego, possibilem esse formam accident. quæ connaturaliter exigat perfectiores operationes diuinas. Vnde in primis nego, prædictas operationes esse perfectiores clarâ visione Dei & amore beatifico: 1. quia istæ sunt circa Deum immediatè; illæ immediatè tantum circa creaturas: 2. quia operationes immanentes Dei sunt perfectiores transeuntibus Dei: ergo etiam participationes operationum immanentium sunt perfectiores participationibus transeuntium. Sicut enim se habent operationes ipsæ Dei, ita & participationes earum.

121. Resp. 1.

2. Nego, scientiam infusam non esse debitam gratiæ habituali, non quidem in hoc statu viæ, in quo ad maius meritum debetur tantum illi notitia obscura fidei, sed in statu patriæ, in quo succedit clara notitia rerum, non solum in Verbo, sed etiam extra Verbum. An autem per idem lumen gloriæ, an per distinctum habitum, controuersia est 6. 10. disp. 20. sect. 1. cognitio verò futurorum contingentium, secretorum cordium, futurorum conditionalium, & lumen propheticum, non sunt debita gratiæ habituali, non quia sunt præstantiora lumine gloriæ, cum hoc verberetur immediatè circa Deum ipsum vt actum purum, illa circa effectus creatos: sed quia impediunt morale dominium, quod vnaquæque creatura intellectualis habet circa suas liberas actiones: vt 2. 10. disp. 12. sect. 1.

121. Secundò

121. Nec de potentia absoluta produci potest forma accidentalis perfectior gratia habituali sanctificante.

125. *Non potest produci habitus cui debetur sit donum perseverantia in hoc statu via.* Nego autem, produci posse habitum, cui debetur sit donum perseverantia, aut confirmationis in gratia in hoc statu via. Quia nullus habitus via tollit à voluntate creatà intrinsicam mutabilitatem seu instabilitatem in operando. Ergo nullus habitus via exigere potest naturaliter donum perseverantia, vel confirmationis in gratia: hoc enim importat perseverantem modum rectè operandi per totam vitam, qui non potest esse debitus, nisi formæ confirmanti ac stabilienti voluntatē ad bonum, qualis est visio gloriosa, & unio hypostatica.

Dices. Prædestinato debetur donum perseverantia: ergo non repugnat esse debitus creature. Resp. deberi prædestinato ratione decreti divini extrinseci, non formæ creatæ intrinsicæ: ratione cuius tantum negamus, posse deberi creaturæ.

126. *Actio creativa non est connaturaliter comunicabilis creature.* Cæterum actio creativa non est connaturaliter comunicabilis creaturæ: quia supponit perfectionem actūs puri in ipso principio connaturaliter create, vt *10. 1. dist. 8. n. 22. & dist. 9. n. 170.* similiter neque connaturaliter comunicari potest vlla actio miraculosa, vt testatur *S. Tho. 2. 2. qu. 178. art. 1. ad 1.* quia omnis actio vt sit miraculosa, debet efficere aliquid præter, aut contra leges naturæ: quod nulli creature potest connaturaliter competere; cum omnis creatura hoc ipso, quod est creatura legibus naturæ subiecta sit oporteat: proinde nequit connaturaliter operari præter, aut contra leges naturæ. Ad 1. confirm. conced. unio nem hypost. perfectiùs participare esse divinum: illud tamen non participare in ratione formæ accident. & vt quod, sed in ratione modi substantialis, & vt quo. Ad 2. resp. talem gratiam fore perfectiorem quoad modum tantum continendi suas perfectiones, quia unius & simpliciùs eas contineret: non quoad maiorem perfectionem, cum nullam maiorem contineret illa, quam continerit illa, nisi quod eadem, quas continet illa radicaliter & distinctè, contineret illa identicè & indistinctè; vnde solum diceretur perfectior quoad simplicitatem continendi perfectiones, non quoad aliquam perfectionem, quam contineret illa, & non contineret ista.

Deducitur. 1. gratiam habitualem esse perfectam filij intellectualis Dei adoptionem; quæ in hac vita inchoatur per similitudinem naturæ diuinæ in esse reali, in patriâ complebitur per similitudinem eiusdem in esse intentionali: quam intentionalem similitudinem postulat filius intellectualis vt sic, vt *1. 10. dist. 18. sect. 7.*

Deducitur. 2. gratiam, non autem charitatem, aut quacūque aliam virtutem infusam, esse amicitiam inter nos & Deum: non æqualitatis, sed inæqualitatis & excellentiæ, qualis est inter inferiorem & superiorem, ex *Arist. in Ethic.* amicitia .n. fundatur in similitudine naturæ: sola autem gratia est similitudo naturæ diuinæ: ea nempe forma est participatio naturæ diuinæ, quæ est principium omnium intellectualium operationum naturæ diuinæ: at sola gratia est radicale principium omnium oper. participatarum illius: reliquæ virtutes sunt tantum participationes determinatarum operationum eiusdem. Requiritur tamen charitas vt connaturale complementum amicitia ex parte creature. Duo quippe ad amicitiam requiruntur, vnum ex parte obiecti diligibilis, alterum ex parte principij dilectivi: amici .n. non solum supponi debent similes in naturâ, sed etiam potentes & habiles ad se mutuo diligendos. Fit autem creatura similis Deo in naturâ per gratiam habitualem, ac proinde obiectum amicaliter diligibile à Deo: sit verò connaturaliter

potens ad redamandum amicabiliter Deum per charitatem: atque ad eò charitas complet connaturaliter amicitiam nostri ad Deum. Dixi *connaturaliter*: essentialiter .n. sufficit gratia cum exigentiâ vel charitatis, vel auxilij diuini supplementis munus charitatis.

Deducitur. 3. gratiam nostram esse eiusdem rationis physicæ cum gratia habituali Christi, differre tamen moraliter. Prior pars prob. vtraque gratia est perfecta participatio naturæ diuinæ, quantum accidentaliter à creatura participari potest: ergo nequeunt specie physicâ inter se differre. Nam omnis specifica differentia sumi debet per ordinem ad aliquod nouum esse: si autem vtraque gratia est perfecta participatio naturæ diuinæ, quantum accidentaliter à creatura participabilis est, nequit aliquod physicum esse reperiri in vna, quod non reperitur in alia. Antec. constat: cum nequeat perfectior participatio accident. naturæ diuinæ excogitari, quàm per principium radicale exigens visionis Dei, & amoris beatifici eiusdem, cui per se debeantur reliquæ virtutes infusæ, tam Theologicæ, quàm morales. 2. Pars ostend. Gratia habitualis in Christo, per conjunctionem ad personam Verbi, suppositantis naturam humanam moraliter participat eundem valorem & dignitatem personæ suppositantis; persona .n. non solum dignificat naturam, quam immediatè suppositat, sed etiam accidentia omnia, quæ mediante naturâ sustentat. *Dices.* Gratia habitualis in Christo est productiua; in nobis non est productiua: ergo non solum moraliter, sed etiam physicè inter se differunt. Forma enim productiua specie differt à non productiua, cum diuersum habeat specificatiuum. Maior probatur: gratia Christi est productiua gratiæ nostræ: Christus enim teste *Triden. sess. 6. cap. 16.* iugiter virtutem influit in iustus, vt caput in membra, & vitis in palmites: influit autem per gratiam habitualem & virtutes infusas. Resp. Quidquid sit de minori: neg. maior quoad productionem physicam; conced. quoad productionem moralem, de quâ tantum *Triden.* vt constat ex *cap. 7.* vbi enumerans causas nostræ iustificationis, efficientem ait esse Deum; meritoriam autem, quæ cum morali recurrit, Christum. Moralis productio non discriminat essentialiter vnâ gratiam ab aliâ: hæc .n. formaliter sumitur ex dignitate personæ diuinæ, extrinsecâ gratiæ.

Deducitur. 4. Gratiam, & reliquas virtutes infusas collocari in prædicamento qualitatis. Verum controuersia est non modica, ad quam speciem qualitatis spectent, & quidem virtutes ad primam speciem habitus spectare, nulli dubium est: cum in ea locentur omnes habitus operatiui cuiusmodi sunt omnes virtutes infusæ. Difficultas est de gratia, quæ secundum Thomistas operatiua non est. Vnde discrepant Scholastici, in quâ specie ex 4. ab *Arist. cap. De qualitate* assignatis locanda sit. Alij in prima, alij in 2. alij in 3. alij in 4. locandam putant. Ego cum *S. Tho. 1. 2. qu. 110. art. 3. ad 3. & de verit. qu. 27. art. 2. ad 7. Conrad. 1. 2. qu. & art. cit. Vasquez 2. 10. in 3. p. dist. 124. n. 69. Curie. 1. 2. qu. 110. art. 3. dub. 2. §. 21. vers. Ex his concl. Turria. opus. 3. de grad. dub. 8. & c.* locandam existimo in prima specie, quæ dicitur dispositio: in quâ non solum locantur habitus operatiui, sed quilibet forma bene, vel malè subiectum disponens ad aliquod esse. Cum igitur gratia optimè disponat, euehatque animam ad esse supernaturale, locanda erit in 1. specie, non habitus, sed dispositionis, in quâ etiam reponitur character, qui animum consignat & disponit ad quædam

125. Non potest produci habitus cui debetur sit donum perseverantia in hoc statu via.

126. Actio creativa non est connaturaliter comunicabilis creature.

127. Ad 1. conf.

128. Ad secundam.

Corollaria doctrine.

129.

Coroll. 2. 130. Gratia, & non charitas, est amicitia inter nos & Deum.

131. Gratia nostra est eiusdem rationis physice cum gratia habituali Christi.

132. Differt moraliter.

133.

134. Gratia est in predicamento qualitatis.

Gratia est in prima specie qualitatis.

quædam munia & officia supernaturalia validè ac dignè obeunda.

135.

Deducitur 5. Et si gratia & virtutes infusæ non sint vitales participationes naturæ diuinæ, vt intellectuales est, totum tamen compositum ex anima rationali & gratia, virtutibusque infusis est vitalis participatio illius, vt intellectuales est. Totum .n. compositum est principium vitale supernat. licet vt vitale, sit participatio naturæ diuinæ, vt communicabilis tantum est naturaliter: supernaturale verò participatio eiusdem, vt communicabilis est supernaturaliter. Cum .n. repugnet substantia creata supernaturaliter vitalis, vt *10. 1. disp. 9. sect. 6.* substantia ipsa naturaliter vitalis completur per gratiam & virtutes infusas in ratione principij intellectiui supernaturalis.

136.
Ad fund.
prima.

Ad fund. primæ sent. conced. antec. de participatione adæquatâ naturæ diuinæ, contra quam tantum procedit argumentum: nego de participatione inadæquatâ, qualis est gratia habitualis.

137.
Ad 1. Conf.

Ad 1. confir. esto Patres cit. testimonium Petri explicent de consortio morali, non propterea tamen negant physicum: de quo illud explicat S. Thom. 1. 2. q. 110. art. 3. non enim morale pugnat cum physico. Ad 2. Nego antec. vt patet ex dictis.

138.
Ad 1. secundam.

Ad primum 2. sent. neg. conseq. non enim S. Tho. dicit, *Quidquid in Deo est substantialiter, fieri in anima accidentaliter*: Sed indefinitè, *Quod in Deo est substantialiter*; & intelligi potest de vnâ tantum perfectione, vt ipse exemplificat de scientia, & bonitate, quæ sunt determinatæ participationes naturæ diuinæ. Ad 2. neg. assump. Ex eo enim quod gratia dicatur æterna, indefectibilis, immortalis, inuariabilis, non sequitur, quod sit formalis participatio naturæ diuinæ secundum esse imparticipatum, independens, & à se; sed tantum quod sit formalis participatio secundum esse æternum, indefectibile, immortale, & inuariabile, quod vtrò concedo; cum non repugnet huiusmodi perfectiones participari à creatura. Confir. si gratia esset formalis participatio naturæ diuinæ secundum esse imparticipatum, independens, & à se, ipsa gratia diceretur imparticipata, independens, & à se. Sicut ex eo quod est formalis participatio esse æterni, indefectibilis, immortalis, & inuariabilis, dicitur æterna, indefectibilis immortalis, inuariabilis. Cæterum tribuitur gratiæ habituali esse simpliciter, non quod sit participatio totius esse diuini, sed quia quæ à gratia proficiuntur, semper manere dicuntur in scientia approbationis Dei, tanquam ea, quæ Deo maximè placent. Contrà verò, quæ à gratia non proficiuntur, non approbantur à Deo, atque ad eum non dicuntur manere in ipsius approbatiua scientia. Ad 3. neg. minor. Sufficit enim vt visio intuitiua Dei supponat in beato formalem participationem diuini luminis, quæ est intellectiua Dei per modum actûs puri.

140.
Gratia habituali tribuitur esse simpliciter.

141.
Ad 3.

Ad 4. neg. conseq. Ad prob. concedo, filiationem adoptiuam Dei dici per similitudinem filiationis naturalis, non adæquatè, sed inadæquatè. Ad confir. gratia dicitur semen Dei, non quia participat totum esse Dei, sed quia participat proprium esse intellectiua ipsius, quod in Deo est principium generatiuum. Ad 1. posterioris partis secundæ sent. Resp. cit. Ioan. intelligi de aduentu & mansione diuinarum personarum in ratione obiecti & finis fruibilis, modo infra explicando. Testimonium Genes. intelligitur de similitudine naturæ diuinæ per gratiam secundum esse absolutum. Ad 2. ostensum iam est, vt mediante gratiâ homo cognoscat Deum vt Trium, necesse

143.
Ad primū posterius.

144.

non esse, vt gratia sit formalis participatio Trinitatis in esse reali, sed tantum in esse intentionali. Ad 3. patet ex dictis.

Ad 3. & 4. sententiam constat ex 3. assertione.

Ad 1. quintæ sent. dicitur gratia vita æterna, quia simul cum anima est principium visionis beatæ, quæ est felicissima participatio actualis vitæ & eternitatis Dei. Dicitur etiam vita animæ: quia sicut anima viuificat corpus, vt possit opera vitæ exercere: ita gratia viuificat, vt possit opera æternæ vitæ elicere. Ad 2. neg. minor. Principium enim proportionatum adæquatam vitalis supernat. est anima, siue potentia vitalis simul cum virtute infusa. Ad prob. concedo, animam, eiusque potentias solas non esse principium proportionatum vitalitatis supernat. esse tamen proportionatum principium vnâ cum virtutibus infusis.

Ad 3. neg. sequel. vitalitas .n. quæ est in actu supernat. non est naturalis, sed supernat. quia non distinguitur à supernaturalitate, quæ est in actu supernat. Proinde nulla est compositio ex natura rei inter vitalitatem, & supernaturalitatem, sed tantum rationis. Neque ex eo, quod principia ipsa, vitale & supernat. sint re ipsa distincta, distinctæ quoque erunt vitalitas & supernat. in actu, vt patet de causa 1. & 2. quæ licet distinguantur inter se, earum tamen actio & effectus non distinguuntur. Similiter potentia & species realiter distinguuntur; non vitalitas respondens potentæ, & expressio obiecti respondens speciei.

Dices. Vitalitas potentæ est naturalis: ergo non potest in actu supernat. producere vitalitatem supernat. Resp. non potest per se sola, concedo; non potest simul cum habitu infuso, nego. Idem quippe argu. soluendum est ab aduers. qui communiter non negant, potentiam animæ simul cum habitu infuso vitaliter partialiter concurrere in actum supernat. Nam illa partialis vitalitas, quæ est à potentia naturali, vel est naturalis vel supernat. Dicendum igitur ab ipsis, & nobis est, illam esse supernaturalem, quia non producitur ab anima per concursum debitum naturalem, sed per indebitum supernat. proinde non producitur cum differentia naturalitatis, quæ oritur ex concursu naturali debito, sed cum differentia supernaturalitatis, quæ oritur ex concursu supernat. indebito. Potentia enim influit in actum supernat. secundum præcisam rationem vitalitatis, quæ ex adiuncto concursu supernat. fit; & contrahitur per differentiam supernaturalitatis, vt *fusus de potentia obed.*

Ad 4. principium vitale duo essentialiter inuoluit, vim productiuam actus, & formalem proportionem in ratione vitæ cum eodem actu & obiecto: principium .n. vitale debet producere actum, eoque mediante percipere, vel appetere obiectum: quod non potest, nisi formalem proportionem habeat in eodem genere proximo vitæ cum illo. Propterea enim potentia visua nequit percipere obiectum intelligibile, sed tantum visibile, quia non habet formalem proportionem cum intellectione & intelligibili, sed tantum cum visione & visibili. Resp. igitur, quoad formalem proportionem in ratione vitæ vt sic, potentiam intellectiuam, & appetitiuam animæ non esse actui, & obiecto supernat. improporionatam: quia in ratione vitæ non est vterius perfectibilis per gradum vitæ altioris, cum non detur vita intellectiua superior: esse tamen improporionatam in ratione entis: quia vita intellectiua animæ est naturalis; vita intellectiua actus est supernaturalis. Hæc tamen improporionatio materialiter se habet ad rationem vitæ vt sic,

145.

146.

Ad 1. sent. 5.

147.

148.

149.

Obije.

Resp.

150.

Ad 4.

151.

Resp.

vt sic, quæ solùm dicit proportionem in ratione cognoscentis, cognitionis, & agnoscibilis. Sicut eadem anima in ratione causæ materialis non est ulterius complebilis, cùm per seipsam immediatè sit receptiua gratiæ: etsi cum hac proportione in ratione causæ materialis anima retineat essentialem improportionem cum eadem gratiâ in ratione entis, quia vna est naturalis, altera supernat. quæ improportio se habet in ratione causæ materialis, vt patet. Cæterùm simpliciter dicendum est, potentias vitales animæ esse improportionatâs quoad esse vitale: quia hoc essentialiter postulat vim productiuam actûs vitalis, secundùm quam potentia animæ sunt incompletæ, complebiles per habitus supernat. Ad confir. Dicitur à *S. Tho.* lumen gloriæ augmentum virtutis intellectiua, non in ratione formalis proportionis vitæ intellectiua cum actû, & obiecto intelligibili; sed in ratione virtutis productiua, quam essentialiter includit potentia vitalis. Ad 5. disting. antec. sunt formales participationes quoad formalem proportionem cum actû & obiecto in genere vitæ intellectiua, nego; sunt formales participationes quoad vim productiuam actûs intellectiua & volitionis, ad vitalitatem essentialiter requisitam, concedo.

152.

153.

154.

Ad 6. Est fides principium, quod ab intrinseco se mouet ad assentiendum cognoscitiuè, nego; elicitiuè, concedo. Pari modo reliquæ virtutes infusæ sunt principia elicitiua actuum supernat. non perceptiua, aut appetitiua obiectorum; quod requiritur ad rationem vitalitatis.

SECTIO V.

An gratia habitualis effectiue concurrat cum qualibet virtute infusa ad actus supernaturales.

155. Affirmat

Prima sent. affirm. *Suarez lib. 6. de grac. 13. nu. 14.* Fundam. anima effectiue concurrat vt principium vitale vniuersale cum omnibus suis potentijs vitalibus cognoscitiuis ad earum vitales actus: ergo etiam gratia habitualis effectiue concurrere debet vt principium vniuersale supernat. cum anima ad singulos actus supernat. infusarum virtutum producendos. Quia non solùm debent eleuari potentia per virtutes infusas, vt principia proxima elicitiua actuum supernat. sed ipsa etiam anima vt principium remotum vniuersale elicitiuum eorundem actuum supernat. Confir. sicut anima concurrat ad actus supernat. influxu diuerso ab eo, quo ad eisdem concurrunt potentiæ: ita diuerso eget principio supernaturali eleuante ac proportionante ipsam ad talem influxum.

156. Negant

Secunda sent. negatiua *Caiet. 1. 2. qu. 110. art. 3. fine, Conrad. ibid. ad 3. Ferrar. 3. con. gen. cap. 151. Medina 1. 2. loco cit. fine, & Thomist.* Eaque aperte colligitur ex *S. Tho. qu. 27. de verit. art. 2. ad 7. vbi docet*, gratiam habitualem non esse propriè habitum, quia non immediatè ordinatur ad actum, sed ad esse: vnde *Caiet. & Conrad.* ex sent. *S. Tho.* gratiam vocant habitum essendi, non operandi, quia solùm tribuit esse supernaturale animæ, non operari, nisi radicaliter. Fundam. gratia habitualis comparatur ad actus supernat. sicut anima ad suos actus naturales; sed anima non est immediatè & proximè operatiua suorum actuum natur. quos tantùm operatur medijs potentijs, vt proprijs instrumentis: ergo neque gratia habitualis est im-

mediatè operatiua suorum actuum supernat. quos tantùm operatur medijs habitibus & virtutibus infusis, tanquam proprijs potentijs.

Vtraque sent. probabilis est: secunda probabilior, non propter assignatum fundam. cùm verius sit, animam vt principium primum vitale actiue concurrere cum singulis potentijs vitalibus cognoscitiuis ad suos actus vitales producendos cùm nequeat actualis vitalitas saluari, nisi per actiuum influxum principij vitalis in actum; nec solùm potentie vitales, sed anima vt principium vniuersale vitale se moueat cum potentia ad obiectum cognoscendum vel appetendum: sed propter hoc: quia sola virtus infusa sufficit ad eleuandam potentiam, & animam ad supernaturaliter concurrendum in actus supernat. vitales; & gratia non est forma vitalis respectu actuum supernat. sicut est anima: ergo superflue ponitur actuum vitalium immediatè productiua: cùm ad actus supernat. non compareretur vt vita radicalis, quasi per illos cognoscat, aut appetat obiectum. Antec. prob. potest vna eademque forma efficienter eleuare plura principia ad eundem actum producendum, effectiue coagens cum pluribus principijs, vt constat de habitu acquisito, & specie intentionali effectiue coagentibus cum potentia & anima simul ad actum notitiæ producendum.

157. Secunda sententia probabilior.

158. Fundam.

Dices. Anima conaturaliter eleuatur ad producendum actum vitalem supernat. per formam immediatè sibi inhærentem, quàm per formam mediatè tantùm sibi inhærentem, qualis est habitus immediatè tantùm inherens potentia. Fateor ex hoc capite conaturaliter fore: at quia ex alio potest eadem forma cum duobus principijs effectiue coagere, & vtrumque simul actiue eleuare ad productionem supernat. ne huiusmodi entia actiua supernat. multiplicentur, probabilius dico, gratiam habitualem non coagere cum anima ad actus supernat. Præsertim cùm similis difficultas sit de actu ipso, qui eleuat in genere causæ formalis potentiam & animam simul ad obiectum percipiendum, appetendumve, etiamsi gratia habitualis actiue concurrat ad actum supernat. producendum, cùm actus vitalis non præbeat effectum formalem vitalitatis, nisi per formalem communicationem sui. Quare actus vitalis immediatè inhæret tam potentia, quàm animæ, vt vtraque accipiat effectum formalem vitalitatis: ac proinde potest eadem forma in genere causæ formalis eleuare plura subiecta; & à fortiori in genere causæ effectiua plura principia actiua.

159. Probabile est gratiam habitualem actiue concurrere cum anima.

Actus vitalis immediatè inhæret tam potentia quàm anima.

Ad fundam. primæ sent. Anima est principium vitale, quod essentialiter postulat immediatum influxum actiuum in actus vitales, cùm debeat his mediantibus cognoscere & appetere, sc. per actiuam tendentiam in obiectum cognoscibile & appetibile. Gratia ex *sect. 4.* non est principium vitale actuum supernat. Neque ex eo quod anima diuersum præbeat concursum, diuerso indiget principio supernat. eleuante; quod requiritur tantùm ad supernaturalizandum actum: quæ ratio supernaturalitatis est eadem in quolibet concursu actiuo, esto ille ex parte principij vitalis sit diuersus. Ratio: concursus non est in principio producente, sed in effectu producto, qui vno eodemque indiuisibili concursu à pluribus proficitur principijs: inter quæ, si aliquod est supernaturale, erit totus supernat. vt patet de concursu, qui simul proficitur ab habitu supernat. & à potentia vitali. Quia semper causa fortior sibi effectum assimilat: inter causam autem naturalem & supernat.

160. Discrimen gratia & anima à priori.

nat. fortior supernat. nam ad effectum concurrat secundum ultimam & specificam suam differentiam: naturalis vero ad actum supernat. non concurrat, nisi secundum rationem aliquam genericam, quæ contineatur in virtute causæ naturalis, & cuius ipse supernat. effectus est capax, ut est ratio entis, accidentis, qualitatis &c. communis cum causa supernaturalis. Ille enim non est capax rationis specificæ ac propriæ causæ naturalis, quæ naturalis est; cum illa opponatur supernaturalitati.

Petes. Cur potest idem actus vitalis in genere causæ formalis reddere duplex subiectum formaliter viuens, non potest autem idem concursus vitalis in genere effectui reddere duplex principium actiue viuens: proinde per eundem actum productum tantum à potentia, anima ipsa denominari actiue ac vitaliter tendens in obiectum, in quod tendit potentia ipsa. Resp. Quia causalitas formalis est vnio formæ cum subiecto: causalitas efficiens est actiua emanatio effectus à causa. Potest vna forma intrinsecè vniri subiecto, esto intrinsecè sit vnita alteri. Non potest actiua emanatio vnus causæ fieri actiua emanatio alterius, per solam formalem vnionem cum illa, sed essentialiter requiritur, ut ipsa actiue proficiscatur à causa: Cum igitur de ratione principij vitalis sit, actiue seipsum mouere in obiectum, repugnat, ut vnum principium vitale dici possit seipsum actiue mouere in obiectum per solum actiuum influxum alterius principij, sibi formaliter tantum vnium. Confirm. sicut nequit actiuus influxus effectus à causa denominare causam formaliter vnitam cum effecto: ita è conuerso, nequit formalis vnio actiui influxus in subiecto denominare illud actiue agens. Ratio: istæ sunt denominationes desumptæ ex proprijs & specificis differentijs diuersarum causalitatum, quarum vna nequit per alteram suppleri.

SECTIO VI.

An cum gratia habituali infundantur omnes virtutes supernaturales, tam Theologica, quam morales?

Duplex genus virtutum supernaturalium communiter distinguunt Theologi, alterum Theologicarum, alterum moralium. Priores sunt tres illæ, fides, spes, charitas, ideò Theologicæ dictæ, quia pro immediato obiecto habent Deum, in quem proximè tendunt, & à quo specificantur. Posteriores sunt reliquæ supernat. respondentes virtutibus cardinalibus moralibus 4. prudentiæ, iustitiæ, temperantiæ, fortitudini, obiecto & motiuo ab his discrepantes. De prioribus definit Trident. sess. 6. cap. 7. eas in ipsa iustificatione cum remissione peccatorum infundi: De posteribus controuersia est, an illæ simul cum gratia infundantur.

Prima sent. negat: ita Henric. quodlib. 6. qu. 12. Scot. in 3. dist. 36. art. 3. Rubio. qu. 1. art. 1. & 2. Durand. in 3. dist. 33. qu. 6. & dist. 34. qu. 1 n. 9. & dist. 36. qu. 1 n. 9. & qu. 2 n. 5. Argent. in 3. dist. 35. art. 1. dist. 36. art. 1. Ocham in 4 q. 3. ad 4. dub. Gabrie. in 4. dist. 4 qu. 1. art. 2. concl. 8. Almai. in 3. dist. 34. qu. 1. ante 1. concl. Veg. lib. 6. in Tridentinum cap. 27.

Prob. 1. homo sufficienter disponitur in ordine ad finem supernat. per virtutes Theolog. tres, per quas immediatè ordinatur in finem: & per cardi-

nales acquisitas 4. per quas immediatè ordinatur in media, ad finem conducentia. Neque dicas, infusas morales requiri ad meritum: nam cardinales acquisitæ, vt imperatæ à charitate, sunt æternæ vitæ meritoræ: ergo neque ad meritum sunt necessariæ. 2. Vix potest assignari diuersitas motiui formalis inter acquisitas, & infusas morales: omnes. n. versantur circa eadem media; idem est medium iustitiæ acquisitæ, & infusæ: ergo nec in virtutibus discrimen. 3. Si cum charitate, & reliquis Theolog. infunderentur morales, puer baptizatus perueniens ad vsum rationis; nec non peccator iustificatus, statim posset promptè & faciliter earum actus exercere: hoc autem est contra experientiam, & rationem: alioqui certo experimento scire possemus, nos habere huiusmodi virtutes, & consequenter gratiam iustificantem, cum talibus coniunctam, contra Trident. sess. 6. cap. 9.

Quartò. Cum ipsa iustificatione peccatoris manent vitia opposita virtutibus moralibus, vt constat ex difficultate exercendi, etiam post iustificationem, actus virtutum. Nequeunt autem virtutes morales manere cum oppositis vitijs. ergo,

5. Si darentur virtutes morales infusæ, darentur etiam illæ in appetitu sensitiuo, in quo probabiliter sunt acquisitæ, sc. téperantia, & fortitudo. Repugnat autem, vt virtutes supernat. sint quoad entitatem materiales, cuiusmodi esse deberent infusæ in appetitu sensitiuo virtutes.

Secunda sent. affirmat, cum virtutibus Theol. infundi etiam cardinales 4. eiusdem rationis cum acquisitis: Marfil. in 4. qu. 10. p. 2. art. 1. post argu. con. 1. concl. fauet ex parte Scotus, dum docet, eas infundi pueris baptizatis in instanti beatitudinis; & authores primæ, qui idè negant has virtutes morales infusas, quia putant esse superfluas; manifestè supponentes, eas esse eiusdem rationis cum acquisitis. Funda. est argu. 2. pro primâ adductâ,

Tertia sent. docet, eas & semper cum charitate infundi; & esse diuersæ rationis ab acquisitis: Bonanuen. in 3. dist. 23. qu. 5. S. Tho. 1. 2. qu. 63. art. 3. & 4. & qu. 65. art. 3. & de virtutibus art. 10. Caiet. Conrad. Medin. 1. 2. locis cit. Egid. in 2. dist. 27. qu. 1. art. 1. Capreo. in 3. dist. 33. art. 1. concl. 3. & art. 3. ad argu. con. 3. concl. Paluda. qu. 1. art. 3. Richar. ar. 1. qu. 2. Maior. in 4. dist. 4. qu. 1. concl. 2. Ocham in 3. qu. 12. art. 4. ad 5. dub. Bacho. in 3. dist. 34. art. 1. Gabriel. in 3. dist. 33. art. 3. dub. 2. licet postea Ocham & Gabriel sent. mutarint in 4. cit. Valen. 1. 2. dist. 5. qu. 6. Vafquez dist. 86 cap. 2. Curiel. 1. 2. qu. 63. art. 3. dub. vn. §. 3. concl. 2. Suarez lib. 6. de gra. cap. 9. Turria. de necess. gra. dist. 8. dub. 17. Coninc. de actibus supernat. dist. 6. dub. 2. fauet Albert. in 3. dist. 36. art. 2. Sylui. 1. 2. qu. 63. ar. 3. Cui magnum authoritatis pondus attulit Catech. Rom. de baptis. §. sed vt bapt. effectus: vbi gratiæ addi docet nobilissimum virtutum omnium comitatum seu copiam. Quam etiam tradidisse videtur August. in Psal. 83. versic. Ibunt de virtute in virtutem, siue vt legit, ambulabunt à virtutibus in virtutem. Ista inquit, virtutes quatuor cardinales, nunc in conuale plicationis per gratiam Dei donantur nobis. Fundam. homo per gratiam eleuatus ad esse supernaturale non solum eget virtutibus Theolog. vt connaturaliter operari possit circa finem supernat. ad quem immediatè per eas ordinatur; sed etiam moralibus infusis, vt connaturaliter etiam operari possit circa media ad finem supernat. ducentia, ad quæ proximè ordinatur per eas: Ad hoc autem non sufficiunt acquisitæ: ergo concedendæ morales infusæ. Nam Dei perfecta sunt opera. Deut. 32. ergo quæ ratione infundit Theologicas, vt per

161. Discrimen causalitatis formalis & efficientis.

162. Duplex genus virtutum supernaturalium.

163. Negant.

164. Probant 1. & deinceps.

165.

166.

167.

168.

169. 2. sent.

170. Longè probabilior.

171. Et sequitur

172. Fundam.

illas connaturaliter attingamus finem supernat. eadem infundit morales supernat. vt per eas connaturaliter attingamus media proportionata fini. Minor prob. morales acquisite non transcendent medium rationis, à prudentiâ naturali præscriptum. Igitur concedendæ morales infusæ, quæ attingant medium rationis supernat. à prudentiâ infusâ dictatum. Iustitia .n. acquisita solum adæquat ius, quod proximus habet in politiâ Civili; iustitia infusa adæquat ius, quod proximus habet in politiâ cœlesti, quâ pars est & conciuvis cœlestis Patrię: temperantia & fortitudo acquisite moderantur concupiscibilem & irascibilem, in ordine ad bonum honestum naturale rationis: temperantia & fortitudo infusæ in ordine ad bonum honestum supernat. Prudentia acquisita dictat, quod videtur fini & rationi naturali conforme: infusa, quod videtur fini & regulę supernat. cõsentaneũ.

173.
Confirm. 1. Confirm. 1. ex S. Tho. 1. 2. quæst. 65. art. 3. non minus Deus prouidet homini de medijs ad finem supernat. quàm ad naturalem: sed ad consequendum natur. non modò illi confert appetitum vniuersalem ad bonum in communi, sed etiam inclinationes particulares ad bona particularia, vt ad media, quibus ad finem ipsum peruenitur. Ergo ad finem supernat. non solum non confert illi virtutes Theol. quæ illum immediatè ordinant ad finem, sed etiam morales infusas quæ illum immediatè ordinat ad media, quibus ad finem peruenitur.

174.
Confirm. 2. Confirm. 2. Ex opposita sent. sequeretur, pueros baptizatos, vel peccatores iustificatos hinc ante vltimam moralem virtutem acquisitam decedentes, non fore in Patria quoad morales virtutes bene instructos. Nec satisfacit Scotus respondendo, eos sufficienter instrui per charitatem in ordine ad omnia volibilia. Charitas .n. non disponit ad omnia volibilia sub propria ratione elicitiuè, sed tantum sub communi, nempe vt volibilia propter Deum. Ergo adhuc debet beatus rectè disponi in ordine ad volibilia sub proprijs rationibus elicitiuè, velut sub proprio motiuo iustitię, religionis, obedientię, &c. Respondet 2. eas infundi in instanti beatitudinis. Sed contrà: probabilius dici posset, eas infundi cum ipsa gratia; quæ eas connaturaliter postulat; & Deus liberalis est in largièdo.

3. Beatos has virtutes sibi acquirere per actus frequentatos in Patria. Sed contrà: quia saltem ad primos actus non esset beatus connaturaliter dispositus.

175.
Respondet Scotus 2. Respondet 2. Deducitur 1. Virtutes morales infusas esse 4. diuersæ rationis ab acquisitis: quippe quæ diuerso nituntur motiuo: & respondent cardinalibus acquisitis 4. quæ conueniunt cum infusis in obiecto materiali, differunt in formali. Dicuntur Cardinales, vel quia sunt veluti Cardines, in quibus vita humana, seu naturalis, vt in acquisitis, seu supernaturalis, vt in infusis continuò voluitur: Vel quia sunt principales quædam virtutes, ad quas cæteræ morales reducuntur. 2. Has 4. virtutes morales cum gratia infundi, & cum gratia simul corrumpi. Nec est eadem ratio de fide & spe, quæ, corrupta gratiâ, non corrumpuntur, nisi oppositis actibus hæresis, & desperationis. Hæ .n. duæ inchoant statum vitæ supernat. & sunt, vt Patres & Concilia docent, fundamentum & initium salutis: reliquæ consummant cum statum: Potest autem esse initium & inchoatio aliqua supernat. vitæ sine ipsa vita, quæ est gratia: non potest, saltem connaturaliter, esse perfectio supernat. vitæ absque ipsa vita. Ergo potest connaturaliter esse fides & spes sine gratia, non reliquæ virtutes, spiritalem vitam consummant.

3. Cum gratia dari virtutes Theologicas, & infusas morales, & omnes personas diuinas, per modum obiecti & finis fruibilis & specialis tutoris ac protectoris, in ordine ad finem & beatitudinem supernat. Ioan. 14. *Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Ratione cuius communicationis dicuntur diuinæ personæ inhabitare animam iusti, vt proprium templum. Fundam. gratia & virtutes infusæ dicunt peculiarem habitudinem ad Deum, & ad omnes diuinas personas, vt ad principium, & obiectum fruibile; ergo cum illis speciali modo nobis donantur diuinæ personę. Vt 1. to. disp. 28. scil. 3.

Ad 1. argu. primę sent. patet ex dictis, per virtutes Cardinales acquisite nos non disponi ad media honesta supernat. superiori regula præscripta: idè infusæ sunt necessariæ, non simpliciter, sed ad perfectius connaturaliusque operandum. Neque .n. per Scotum fides & spes infusæ sunt necessarię simpliciter, siquidem sufficiunt acquirere, & tamen ad certius perfectiusque credendũ, ac sperandum dantur infusæ: ergo idem dicas de reliquis virtutibus. Ad 2. neg. antec. Ad prob. concedo, vitasque virtutes tam infusas, quàm acquisite versari circa idem medium materiale, non circa idem motiuum formale, quo specificè distinguuntur.

Ad 3. neg. sequel. Cum .n. habitus infusi dentur ad posse simpliciter, & compleant potentias de se incompletas & impotentes ad actus supernat. non conferunt eam facilitatem, quam conferunt acquisiti, qui præsupponentes posse completum potentiarum, illas ulterius faciunt ad exercitium actuum, tollendo, vel minuendo extrinseca impedimenta, quæ se tenent cum ex parte passionum, tum ex parte organorum, à quibus in operando rationales potentie in hac vita pendent: idque per frequentationem actuum. Infusi verò, cum nec acquirantur per actus, quippe qui prærequiruntur vt principia per se ad actus, minuere non possunt hæc extrinseca impedimenta: sed solum conferunt intrinsecam facilitatem per modum inclinationis ad proprium obiectum. Quæ facilitas sensibilis non est, vt est illa, quæ per remotionem impedimentorum, & habilitatem organorum, ex frequentatione actuum comparatur. Quo fit, vt nemo certò scire possit, an tales virtutes in se habeat: nam quia sunt in subiecto impedito passionibus, & organorum debilitate, nequeunt promptè & faciliter operari: leg. S. Thomas 1. 2. quæst. 65. artic. 3. ad 2. & 3. parte quæst. 69. artic. 4.

Ad 4. Resp. 1. neg. mino. Cum .n. in mea sent. habitus acquisiti consistant in speciebus, ab actibus frequentatis auctis atque perfectis; cumque species vnius actus non sint impossibiles cum speciebus oppositi actus, neque habitus vnius erit impossibilis cum habitu alterius. Dicitur nihilominus vnus habitus acquisitus corrumpere oppositum, non quoad entitatem, sed efficaciam: quia dum vnus augetur, minuitur alter quoad ipsam efficaciam mouendi, & excitandi potentiam.

2. Conced. minor. de virtutibus moralibus acquisitis, neg. de infusis. Acquisita .n. physicè opponitur vitio, non infusa. Quæ sicut habet diuersum obiectum formale ab acquisita, ita nequit eandem oppositionem habere cum opposito vitio, sed ad finimum habebit oppositionem materialem, ratione materialis obiecti, in quo cum acquisita conuenit. Ad 5. Quidquid sit de maiore, de quâ alibi, neg. minor. Ens .n. supernaturalis reperiri potest in ente etiam materiali, vt constat de modo sacramentali, quo Christi corpus præsens est sub speciebus. Eucharist.

178.
Corollar. 3.179.
Ad argum.
prima.

Scotus.

180.

181.
Habitus infusi dantur ad simpliciter posse, non ad faciendũ.182.
Ad quartũ.183.
Virtus infusa non opponitur physice vitio.184.
Ad 5.

Eucharist. qui supernaturalis est, indebitus cuicunque corpori, subiectiue materialis, proportionatus subiecto; & de vnione hypost. qua corpus Christi vnitur Verbo, quę materialis est, proportionata subiecto, & tamen supernaturalis quoad essentiam. Ex his patet ad fund. 2. sent.

Quantum ad certitudinem nostrę sent. *Capreol. in 3. dist. 33. art. 3. ad 2. Durand. con. 3. concl. oppositam appellat Erroneam: Conrad. 1. 2. qu. 63. ar. 3. §. nota, nouam & contra determinationem Ecclesia in clementina de summa Trinitate, vbi vt probabilior eligitur opinio asseuerans, infundi virtutes in paruulis baptizatis: Medina ibid. ingentem temeritatem: quin de Fide putat, aliquas saltem dari virtutes morales, ab acquisitis distinctas, vt pœnitentiam, prudentiam, Religionem, continentiam.*

DICO cum *Vasquez 1. 2. disp. 86. cap. 2. Curiel. ibid. ar. 3. §. 4. Suarez lib. 6. de essen. gra. cap. 9. & c.* assert. nostrã contineri intra terminos probabilioris sent. & Patrib. magis cõformis; nec oppositam censurã vllã dignam. Omnia .n. testimonia Script. Concil. Patrum facillè explicantur de virtutib. Theolog. de quibus tantum fit expressa mentio in Concilijs, aut de actibus ad quos eliciendos diuinã ope iuuamur.

SECTIO VII.

An dona habitualia, à virtutibus distincta, infundantur cum gratiã præter virtutes supernaturales.

SVMitur hic donum, non secundum communem notionem pro omni re, quæ à Deo gratis donatur: sic .n. omnes virtutes tam gratum facientes, quàm gratis datæ sunt dona; sed appropriato nomine, pro quibusdam habitibus supernat. distinctis à virtutibus: quorum munus sit, operari secundum peculiarem instinctum Spiritus S. extraordinario modo mouentis creaturam ad opera salutis. Hoc sensu grauis est concertatio, an tales habitus cõcedendi sint à virtutibus infusis distincti, qui simul cum charitate & gratiã infundantur & cum ea corrupta corrumpantur.

Prima sent. affirmat: *Alen. 3. p. qu. 62. me. 2. Henric. quodl. 4. quæst. 23. S. Tho. 1. 2. qu. 68. art. 1. Caiet. Contra. Medin. ibid. Albert. in 3. dist. 34. artic. 1. & 2. Bonauen. ibid. 1. p. dist. art. 1. qu. 1. Richar. art. 1. qu. 1. Argen. art. 2. Palud. qu. 1. art. 1. concl. 2. & 3. Capreol. ar. 1. concl. 1. Valen. 1. 2. d. 5. qu. 8. pun. 1. Suarez lib. 6. de essen. gra. cap. 10. Sylui. 1. 2. qu. 68. art. 1. & c.*

Fundam. *Alen.* Virtutes infusę dantur ad rectè agendum, dona verò ad resistendum, & rectè patiendum. Ergo dona re ipsa distinguuntur à virtutibus infusis: alia .n. virtus est, quæ ordinatur ad agendum, alia quę ordinatur ad patiendum, vt patet in virtutibus & facultatibus naturalibus.

Fundam. *Henrici.* Virtutes operantur cum anxietate & tristitia; dona cum gaudio & lætitia: ergo dona distinguuntur à virtutibus. Fortitudo .n. virtus sustinet pericula mortis, sed cum tristitiã; fortitudo donum cum lætitiã, *Ahor. 5. Ibant Apostoli gaudientes à conspectu Concilij, quoniam digni habitus sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.* Vnde dona dicuntur perficere virtutes, quia adiuuant illas ad meliùs perfectiusque operandum.

Fundam. *S. Tho.* Dispositio mobilis proportionatur motori: sed triplex est humanę mentis motor: ergo triplex concedenda est dispositio, tripli ci

motori proportionata. Maior. prob. quanto motor est altior, tanto perfectiori dispositione debet ei mobile proportionari: perfectiùs .n. debet esse dispositus discipulus ad altiorem Magistri doctrinam capiendam. Minor constat. Mens .n. humana apta est primò moueri ab humana ratione, naturalis prudentię norma directã, circa actus & fines naturales: 2. à ratione, fidei diuinę regula illustrata, circa actiones & fines naturam excedentes: 3. peculiari instinctu & impulsu Spiritus S. ad opera quædam heroica & excellentia: Primo motori respondet virtus acquisita: secundo virtus infusa: tertio donum habituale.

Fundam. *Valen.* In Christo sunt omnia septem dona, ex illo *Isaia. 11. Et requiescet super eum Spiritus Domini, Spiritus sapientia & intellectus, Spiritus consilij & fortitudinis, Spiritus scientia & pietatis, & replebit eum Spiritus timoris Domini.* Sed in Christo non sunt omnes virtutes infusę 7. cum non sit fides: ergo dona distinguuntur à virtutibus infusis.

Fund. *Palud. & c.* Quotiescunque assignari possunt distincti actus, assignari debent distincti habitus: at in iustis assignari debent distincti actus ab actibus virtutum; ergo & distincti habitus habitibus virtutum. Maior constat: hoc enim postulat sua is prouidentia Dei, vt omnia quoad fieri possit à creatura connaturaliter fiant. Ideò infundit nobis tres virtutes Theolog. Cardinales 4. in Patria lumen glorię, vt omnia ista connaturaliter operemur, per principia intrinseca & permanentia. Minor in qua est difficultas, prob. actus non solùm distinguuntur ex obiecto, sed ex modo attingendi obiectum: sed operari præcisè ex instinctu Spiritus S. dicit modum operandi circa obiectum diuersum; sc. suprahumanum, regulatum tantum regulã diuinã. Ergo, etiamsi obiectum virtutis, & doni sit idem, adhuc possunt specie distingui, penes distinctum modum operandi.

Confir. 1. ex *Philos. qui 7. Ethic. cap. 1.* distinguit virtutem heroicam, quam & diuinam appellat, à virtute ordinariã, penes modum tantum operandi diuersum. Quia virtus heroica circa idem obiectum operatur modo suprahumano iuxta regulam rationis diuinę. 2. Cum virtutes datæ sint homini iuxta modum operandi humanum, non possunt se extendere ad modum operandi suprahumanum. Igitur ad hunc modum operandi necessaria fuere dona à virtutibus distincta.

Secunda sent. negat, dona distingui à virtutibus infusis: *Magist. in 3. dist. 34. cap. 1. Aluisidor. lib. 2. Sent. 3. Summa tract. 11. qu. 1. Scot. in 3. dist. 34. qu. vn. §. Ad istam qu. non asserendo: Rubio. qu. 1. §. Quantum ad dona: Gabriel. qu. vn. art. 2. concl. 2. Maior. qu. Almai. qu. 1. concl. 2. Palat. disp. vn. Bacho. art. 1. qui licet dona distinguat à virtutibus acquisitis, non ab infusis. In quo differt à Seoto; qui, cum nullas agnoscat morales infusas, dum dona non distinguit à virtutibus, ea non distinguit ab acquisitis; *Vasquez 1. 2. disp. 87. cap. 2. simul cum Durand. in 3. dist. 34. qu. 1. nu. 9.* dubius est: quamuis *3. p. disp. 44. cap. 2.* absolutes neget, dona distingui à virtutibus infusis.*

DICO, cum 2. sent. dona non distingui à virtutibus infusis, nisi penes connotata. Virtus .n. connotat modum operandi ordinarium; donum verò extraordinarium, per peculiarem instinctum & impulsu Spiritus S. vnus .n. idemque habitus operans ex præuiã motione ordinariã Spiritus S. circa suum obiectum, dicitur virtus; operans ex præuiã motione extraordinariã & suprahumanã circa idem obiectum, dicitur Donum. Vnde sicut septem sunt virtutes infusę, tres Theolog. Cardinales

185. Censura opposita sent.

186.

187. Quid sit donum.

188. Affirmant.

189. Fundam. Alen.

190. Henri.

191. S. Tho.

191. Fund. Valen.

191. Palud.

194. Confirm.

195. Secundum.

196. 2. Sent.

197. Dona non distinguuntur à virtutibus infusis, nisi penes connotata.

nales

nales 4. ita dona 7. ex cit. *Isai.* sapientia, intellectus, scientia, consilium, pietas, fortitudo, timor. Nomine sapientiae designatur charitas, fortitudo, timor. Nomine sapientiae designatur charitas, fortitudo, timor. *Timor Domini*, utique filialis, ipsa est sapientia: seu teste Bernard, *sapida scientia*, quae non solum scientiam, sed etiam affectum erga Deum includit: designatur & spes, quae est charitas erga seipsum. Intellectus designat fidem: sicut .n. intellectus, ex *Philos. 6. Eth. 6.* est circa prima principia naturalia, ita fides circa prima reuelata. Scientia est eadem fides circa ea, quae immediatè deducuntur ex reuelatis sicut scientia est circa conclusiones deductas ex principijs naturalib. Consilium designat prudentiam, quae teste *Philos. 6. Eth. 5.* est habitus consultius de agibilibus. Pietas donat iustitiam, quae alterius ius adaequat. Fortitudo exprimit ipsam virtutem fortitudinis. Nomine timoris importatur temperantia: homo enim timore Dei carnis passiones circa delectabilia temperat, *Psal. 118. Confige timore tuo carnes meas.*

198. Has virtutes 7. dum Spiritus S. praevia motione extraordinaria hominem euehit ad excellentissimos actus in ra suum formale obiectum exercendos, dona appellamus, ex *Grego. 2. moral. cap. 36. Donum quippe Spiritus, quod in subiecta mente ante alia prudentiam, temperantiam, fortitudinem, iustitiam format: ipsa sc. Spiritus S. motio extra ordinaria: eandem mentem ut contra singula quaque tentamenta erudiat in septem mox virtutibus temperat: hoc est, ab ea motione virtutes formantur, dum eleuantur ad actus circa suum formale obiectum praestantissimos eliciendos. Fundam. nullus potest assignari actus proprius donorum, qui non possit attribui alicui ex enumeratis virtutibus 7. At totum fundamentum asserendi, dona distingui à virtutibus, est; quia assignari possunt actus ita proprii donorum, ut nequeant elici à virtutibus. Maior prob. examinando fundamenta aduersariorum.*

199. Fundam. *Alen.* falsum est; quaelibet, n. virtus ex eodem motiuo, quo inclinatur ad prosequendum bonum, inclinatur ad oppositum malum vitandum (alioqui non foret sibi ipsa sufficiens, si non posset contrario resistere) inclinatur ad agendum, quando, & ubi oportet; & ad patiendum, quando, & ubi expedit. Igitur non sunt propter hoc dona à virtutibus distincta ponenda. Ad secundum *Henri.* nego, operari cum gaudio & laetitia arguere distinctum specie habitum, sed tantum perfectiorem intra eandem speciem. Quin *Arist. 2. Eth. 3.* proprium cuiusque virtutis esse ait, operari delectabiliter. Est .n. delectatio signum habitus perfectè acquisiti. Non ergo propter delectationem ponendus est aliquis habitus à virtutibus distinctus; cum illa possit esse effectus aut perfecti habitus, aut motionis Spiritus S. habitum ad operandum excitantis, & adiuuantis. Fundam. *S. Tho.* rectè probat, eò debere perfectiore dispositione mobile disponi, quò motor ad perfectiorem formam mouet. Sed haecenus probatum non est, Spiritum S. peculiari instinctu mouere mentem humanam ad perfectiorem actum essentialiter, quam possit virtus infusa producere, sed tantum ad perfectiorem accidentaliter, ad quem non est opus habitu specie distincto, sed sufficit perfectior motio Spiritus S. adiuuans habitum virtutis ad perfectissimum actum intra suam speciem. Sicut tunc debet discipulus cum perfectiore dispositione specifica ad bene capiendam magistri doctrinam accedere, quando doctrina est diuersa specie: Secus quando illa specie diuersa non est. Tunc .n. eadem dispositio sufficit ad capiendam quaecunque intra

200. Ad Fundam. *Alen.*

201. Ad 2. *Henric.*

202. Ad S. Tho. Fundam.

eandem speciem, accedente meliori propositione docentis. Neque conuincit fundam. *Valent.* licet .n. in Christo non sit fides, est tamen scientia infusa de iisdem obiectis, quae nos fide credimus, vt *6. to. disp. 20. sect. 1.* ac proinde sunt in Christo virtutes infusae 7. & consequenter dona Spiritus S. sola ratione & connotatione à virtutibus diuersa.

Ad ult. fund. neg. Mior. Ad prob. nego, haecenus assignatum esse modum, qui essentialiter actum doni ab actu virtutis discriminet. Vel .n. discriminatur ex eo, quòd actus à dono procedat necessariò, à virtute liberè. Et contrà est: tum quia per actum doni non mereremur: vnde haec dona non essent collata ad merendum: & consequenter nec per ea Christus meritus fuisset. Tum quia actio necessaria & libera non variant essentialiter actum in esse physico, secundum quòd tantum actus pendet ab habitu. Constat; eisdem .n. actum physicum producit habitus, necessariò concurrrens cum voluntate ad motus indeliberatos, & liberè ad motus deliberatos. Vel discriminatur ex eo, quòd actus procedens à dono, procedat ex praevia motione peculiari Spiritus S. At haec peculiaris motio non variat essentialiter actum, nisi ratione noui motui formali, aut ratione noui modi essentialiter diuersi, redundantis in ipsum actum. Ceterum hic nouus modus non apparet qui sit, vel esse possit. Vel discriminatur ex eo, quòd actus procedens à dono, sit intensior actu ipso virtutis. Verum hoc, vt per se patet, speciem non mutat, sed perfectiorem tantum reddit intra eandem speciem.

Vel discriminatur ex eo, quòd actus procedat à dono sub praeciso motiuo, quia inspiratur à Spiritu S. à virtute verò sub proprio motiuo formali ipsius virtutis. Sed contrà: haec sent. vnum tantum esset donum, non septem, quia vnum tantum esset motiuum formale omnibus actibus commune, nempe honestas ipsa actus, vt inspirabilis à Spiritu S. Vel discriminatur ex eo, quòd donum ultimè intendat solam honestatem actus, virtus verò etiam honestatem obiecti. Sicut actus, quo quis vult contritionem, specie differt ab ipsa contritione. Nam prior specificatur à sola honestate contritionis, posterior etiam ab honestate obiecti. Sed contrà: tum quia dona ab aduers. ponuntur vt praestantiora virtutibus: vnde ea conferri dicuntur ad actus heroicis & praestantissimos. At sepe praestantior est actus directus specificatus ab obiecto, quam reflexus specificatus ab actu directo, vt certum est de omnibus actibus aliquo modo versantibus circa Deum: tum quia habitus actus reflexi includitur in habitu actus directi, quòd sic ostenditur in habitu ad quos eligendos infunditur: sed omnis actus directus praeter honestatem obiecti, virtute etiam continet honestatè sui ipsius: propter quòd dicitur virtualiter intentus & volutus: Qui .n. intendit honestatem obiecti, simul etiam intendit honestatem actus, quo in obiectum tendit. Ergo etiam habitus actus directi, praeter honestatem obiecti, virtute etiam continet honestatem actus directi, à qua habitus specificatur vt quo, ab obiecti honestate vt quòd. Ergo idem habitus inclinans potentiam ad honestatem obiecti, inclinabit etiam ad honestatem actus. Ad 1. confirm. nego, discrimen virtutis heroicæ ab ordinaria circa idem obiectum formale, esse essentialiter, sed tantum accidentale, vel ratione maioris intensiōis & conatus operantis, vel ratione nobilioris, aut maioris materiæ circa quam, vt de liberalitate & magnificencia sentire videtur *S. Tho. 2. 2. qm. 134. art. 1. ad 1. ubi docet, liberalem*

non esse magnificum quantum ad actum, quia de-
sunt illi ea, quibus uti necesse est ad actum magni-
ficum: Esse tamen magnificum in habitu, quia, ha-
bita copiâ pecuniæ, per eundem habitum exercere
potest actum magnificentiæ, qui ab actu liberali-
tatis solâ quantitate materiæ discriminatur. Quod
maximè verum est de habitibus infusis, qui perfe-
ctiores sunt acquisitis, ut potè qui habent se instar
potentiarum. Ad 2. confir. neg. antec. Cùm .n. mo-
dus ille operandi suprahumanus non variet essen-
tialiter actum, poterit ab eadem virtute infusâ
proficisci: tenet .n. se tantum ex parte præviæ mo-
tionis Spiritus S. qui mentem humanam mouet ad
actus virtutum, non seruatâ regulâ discursus &
modi agendi humani, dependenter à quo virtutes
infusæ operantur; non ex parte ipsius entitatis
actus, qui siue vno, siue alio modo excitetur, sem-
per fertur in idem obiectum formale virtutis. Si-
cut idem habitus acquisitus, siue excitetur præviâ
motive liberâ, siue necessariâ, semper fertur in
idem obiectum formale, à quo specificatur.

Deducitur, quid dicendum sit de beatitudi-
nibus, quæ quatuor numerantur à Luca cap. 6. octo
à Matth. cap. 5. quid de fructibus Spiritus S. quos
12. recenset Apost. ad Gala. 5. sunt .n. beatitudi-
nes, teste S. Tho. 1. 2. qu. 69. art. 1. non habitus, sed
actus; non quicumque, sed perfectissimi: quos
propterea ibid. S. Doctor attribuit potius donis,
quàm virtutibus. Est .n. beatitudo, operatio, per
quam tendimus in futuram beatit. & per quam ef-
ficimur spe beati, Rom. 8. spe salui facti sumus.

Fructus verò sunt, quæcunque bona opera, quæ
habent rationem ultimi & delectabilis. Fructus .n.
dicitur, quod ultimo ex arbore decerpitur, cùm ad
maturitatem peruenerit, quandam in se suauita-
tem habens. Per cuius analogiam fructus in spiri-
tualibus, dicitur quæcunque operatio hominis,
quæ ex virtute, ut ex arbore cum quadam delecta-
tione ultimo procedit. Quæ si procedat ex princi-
pio virtutis naturalis, dicitur fructus naturalis; si
ex principio virtutis supernæ, dicitur fructus
Spiritus S. à quo omne datum optimum, & do-
num perfectum procedit.

SECTIO VIII.

An virtutes infusæ actiue dimanent à Gratia?

PRIMA sent. affirmat Caiet. 3. p. qu. 62. art. 2. &c.
recent. Thomist. Mouentur 1. auth. S. Doct. qui
1. 2. qu. 110. art. 3. ad 3. & art. 4. ad 1. & 3. p. qu. 62. ar.
2. & in 2. dist. 26. qu. 1. art. 4. docet, gratiam esse
principium radicale omnium virtutum infusa-
rum, quæ ab ea effluunt, sicut potentiæ ab anima.

2. Ratione. Gratia se habet ad virtutes infusas,
sicut essentia ad proprietates: sed ab essentiâ effe-
ctiue dimanant proprietates; ergo etiam virtutes
infusæ à gratia. Alioqui non seruaretur eadem pro-
portio inter virtutes infusas & gratiam, quæ est in-
ter proprietates & essentiam. Nec sola proportio
prioris & posterioris sufficit, aliàs albedo diceretur
proprietas quantitatis, voluntas intellectus, &
quodlibet posterius respectu prioris præsuppositi.

2. Non repugnat, virtutes infusas effici à gratia:
ergo ita dicendum: quia hoc melius saluat propor-
tionem virtutum infusarum cum gratia, ut pro-
prietatum cum essentiâ. Et quia virtutes infusæ
sunt participationes diuinarum perfectionum: quæ
modo nostro concipiendi cum fundamento in re,

præsupponunt diuinam naturam, ab eaque oriri
conciipiuntur: ergo etiam ut participatæ supponere
debeat aliquam naturam, à quâ realiter & actiue
dimanent.

Secunda sent. nega. Suarez lib. 6. de gra. cap. 13.
n. 19. Curiel. 1. 2. qu. 110. art. 3. §. 3. ad vlt. & c. infra
cit. Fundam. si virtutes infusæ actiue à gratia flue-
rent, necessariò fluerebant; atqui non necessariò flu-
unt: semper .n. fluerebant, semper essent cum gratiâ,
quia causa necessaria semper suum effectum pro-
ducit. At non semper virtutes infusæ sunt cum
gratiâ coniunctæ. Constat 1. de fide, quæ non est in
Christo, nec in vilo beato, in quo tamen est gratia.
2. de lumine gloriæ, quod non coniungitur cum
gratiâ viæ, quæ est eadem cum gratia Patriæ. 3. fi-
des & spes, interdum à Deo infunduntur ante gra-
tiam, ut seq. sect. ostendam. Non igitur illæ naturali-
ter petunt produci à gratia: alioqui Deus miracu-
losè illas produceret, non secus ac miraculosè se so-
lo produceret potentias animæ: Sequela prob. si
virtutes infusæ actiue fluerebant à gratia, non liberè
fluerebant, quia fluerebant ut à causa naturali non im-
peditâ. Non .n. gratia in producendis suis pro-
prietatibus penderet à libertate creaturæ, sed an-
te omnem liberum vsum creaturæ voluntatis illas si-
bi produceret: sicut anima, ante omnem liberum
vsum, naturales proprietates sibi producit. Igitur
semper, & in omni statu illas sibi produceret.

Concedunt, fidem & spem non emanare effe-
ctiue à gratiâ, negant tamen id de reliquis virtuti-
bus: quarum pro diuerso statu, aut diuerso subie-
cto, aliqæ emanant in vno statu, aut subiecto, quæ
non emanant in alio statu, vel subiecto. Ut lumen
gloriæ emanat in Patria, non emanat in via: castitas
infusa emanat in homine, non emanat in Angelo:
sicut calor, & lux solis aliquos effectus habent in
igne & sole, quos non habent in reliquis subiectis.

Sed contra primum: quia non est potior ratio
de vna virtute, quàm de cæteris. Contra secun-
dum: quia nequit diuersitas status, aut subiecti im-
pedire naturales proprietates, quin illæ necessariò
emanent à naturâ, quando in quolibet statu, &
subiecto est eadem, ut est gratia viæ & Patriæ, An-
geli & hominis. Causa .n. naturalis non impedita
semper sibi suos effectus producit; ut constat de
natura humana, quæ etiam in Patria generatiuam,
& augmentatiuam potentiam sibi producit, esto
neutra ibi habitura sit effectum. Ratio: varietas
status, aut subiecti, non variat intrinsecam vim pro-
ductiuam formæ, à qua tantum pendet emanatio
naturalium proprietatum.

Neque exempla de calore & luce sunt ad rem.
Idè enim calor & lux aliquos effectus habent in
igne & sole, quos non habent in cæteris subiectis:
quia in igne & sole sunt coniuncti cum quibus-
dam proprietatibus, cum quibus non sunt coniun-
cti in reliquis subiectis: gratia verò est eadem in
quolibet statu, & subiecto: neque in vno coniungi-
tur cum aliquo principio productiuo, cum quo
non coniungitur in alio: nam sola gratia in quoli-
bet subiecto & statu per aduersarios est princi-
pium productiuum suarum proprietatum.

S. Thomam explicat Capreolus in 2. dist. 26. ar.
2. ad 1. Sco. con. 1. concl. Conrad. 1. 2. qu. 110. art. 3.
fine, & art. 4. ad 1. Ferrari. 3. con. gen. cap. 1. §. 1. fine,
de causa efficiente impropria: Non quia, inquit
Ferrar. gratia sit effectiue proprie charitatis producti-
ua sed quia naturaliter precedit habitum charitatis, il-
lique præsupponitur. Et paulo post concludit: Unde
potest dici gratia esse causa charitatis eo modo, quo inter
effectus essentialiter ordinatos, quorum scilicet secundus
præsupponit

210.
Ad poste-
riorem.

211.
Quid sint
beatitudi-
nes.

212.
Quid fru-
ctus Spiri-
tus.

213.
Affirmat.

214.
Ratio 1.

215.
Secunda.

216.
Negant
Probabilis.

217.
Respondent
aduersarij.

218.
Sed contrâ

219.

220.
S. Tho. ex-
plicat.

presupponit primum, effectus primus dicitur causa secundorum, per modum cuiusdam naturalis resultantia ab ipso procedentium. Hoc autem non est proprie esse causam effectivam, sed improprie.

221.
Proportio gratie cum natura non est intelligenda rigo-rose.

Ad 1. Resp. cum iisdem authoribus, prædictam comparationem non esse intelligendam rigo-rose, & quoad omnia; sed proportionaliter, & quoad aliqua, nempe quoad ordinem præsuppositionis, & naturalis exigentiæ. Sicut .n. essentia præsupponitur ad suas proprietates, easque exigit ut proxima principia, quibus operetur operationes diuinas sibi debitas. Ad prob. conseq. concedo, non quæcumque prioritatem sufficere ad essentiam respectu suarum proprietatum, sed requiri prioritatem per modum primæ & radicalis formæ, exigentis illas ut determinata principia propriarum actionum. Quam prioritatem non habet quantitas respectu albedinis, nec intellectus respectu voluntatis: neutra .n. est prima & radicalis forma. Nec quantitas ex se determinatè exigit albedinem, sed indifferens est ad diuersa, oppositaque accidètia.

222.
Ad secundam.

Ad 2. neg. conseq. esto .n. id non repugnet, aliter tamen factum esse adductæ rationes probant. Ex eo autem, quod perfectiones diuinæ, quarum infusæ virtutes sunt participationes, modo nostro concipiendi præsupponant naturam diuinam, nil aliud probant, quàm quod virtutes infusæ in nobis præsupponant gratiam, ut singularem participationem naturæ diuinæ, non quod actiue debeant ab illa promanare: sicut nec perfectiones diuinæ actiue manant ab essentia diuinâ.

223.
Virtutes infusæ non pendunt subiectiue à gratia habituali.

Ex his à fortiori inferitur, virtutes infusas non pendere subiectiue à gratia habituali; quia ut *disp. seq. sect. 2.* gratia & virtutes sunt in distinctis subiectis: & quia, destructo subiecto, naturaliter destruitur forma illi inhærens: sed destructa gratia per peccatum, non destruitur fides & spes: quæ etiam ratione possent non destrui reliquæ virtutes infusæ.

SECTIO IX.

An infusio virtutum antecedit vel subsequatur infusionem gratiæ?

224.
Virtutes eodem instanti cum gratia infunduntur.

DVplex est antecessio, durationis, & causalitatis. De utrâque disputo. Quoad temporis antecessionem, certum est apud Scholast. gratiæ infusionem non præcedere infusionem virtutum, sed cum ipsa gratia eodem instanti simul infundi omnes tam Theologicas, si non supponantur in subiecto præexistere, ut interdum gratiæ iustificanti præexistunt fides & spes in peccatore fidei; quàm morales. Fundam. gratia est augusta participatio naturæ diuinæ ut *sect. 4.* ergo connaturaliter exigit proxima principia operandi operationes diuinas, quæ sunt virtutes. Theolog. & morales infusæ, cum ipsa gratia: omnis .n. participatio naturæ ordinatur ad aliquam operationem illius naturæ, cuius est participatio, cum *teste Philos.* omne ens sit propter aliquam operationem: ergo gratia, quæ est singularis participatio naturæ diuinæ, ordinatur ad exercendas operationes naturæ diuinæ; non immediatè, sed per virtutes infusas ut per propria potentias. Ergo hæ virtutes supernat. infunduntur statim cum gratia: nam eo instanti Deus producit virtutes infusas, in quo illæ producerentur à gratia, si eas gratia produceret: sc. in quo ipsa primò producitur: gratia .n. naturaliter ac necessariò eas sibi produceret: ergo quàm primò pos-

225.

set, eas sibi produceret: sed in primo instanti, in quo ipsa producitur posset eas sibi producere; cum omne ens, cum primò existit, aptum sit operari. Deus autem in productione rerum accommodat se naturis ipsarum, eo ordine eas producendo, quo res ipsæ naturaliter postulant produci: hoc enim exigit suavis eius prouidentia.

Ex his constat, gratiam naturâ & causalitate virtutes præcedere, non quidem effectiua, aut subiectiua, cum virtutes infusæ non efficiantur, nec subiectentur in gratia, sed finali; quia omnes virtutes infusæ ordinantur ad gratiam, ut ad finem immediatum; mediatè verò & vltimatè ad naturam intellectualem perficiendam. Quare sola controversia superest de antecessione temporis ipsarum virtutum respectu gratiæ. Et quidem de charitate, res est certa, eam gratiæ infusionem non præcedere tempore: idem ferè sentiunt Doctores de reliquis virtutibus infusis moralibus. Scholastica igitur cõcertatio solùm restringitur ad fidem & spem, an interdum gratiæ infusionem tempore præcedant.

Prima sent. negat. Bonanen. in 3. dist. 23. in explic. textus dub. 6. & in 4. dist. 14. p. 1. art. 2. qu. 3. Albert. art. 9. & in 3. dist. 36. art. 2. Scot. in 3. dist. 38. art. 4. Richar. in 4. dist. 14. art. 10. qu. 1. Palud. q. 3. conclus. 2. Ocham in 3. qu. 8. art. 4. ad 2. dub. Bacho. in 3. dist. 26. qu. vn. art. 3. Duran. in 3. dist. 36. qu. 6. art. 3. Gabriel in 3. dist. 36. in 3. p. art. 2. Almas. tract. 2. moral. cap. 2. Veg. lib. 7. in Trident. cap. 28. citantur pro hac sent. Magist. in 3. dist. 23. cap. vlt. S. Tho. 1. 2. qu. 62. art. 4. & 3. p. qu. 83. art. 6. sed loquuntur de his virtutibus in esse virtutis formaliter, quo pacto requirunt coniunctionem cum charitate, quæ est forma omnium virtutum. Ita S. Thomam explicat Caietanus 2. 2. quæst. 6. art. 2. ad 3.

Prob. 1. ex Trident. sess. 6. cap. 7. vbi definit, hominem in iustificatione hæc omnia simul accipere, fidem, spem, & charitatem: non ergo tempore prius illa accipit. 2. Non decet, Deum tam excellentia dona inimicis conferre: ergo nunquam illa ante gratiam peccatori confert. 3. Deus cum san- gnat, perfectè sanat: sed per fidem & spem homo non perfectè sanatur: ergo nunquam illas Deus ante gratiam confert. 4. Sequeretur, nunquam adultum virtute baptismi accipere fidem & spem infusam: consequens est cõtra Concil. Vien. in quo, ut refert Clement. 1. de sum. Trin. definitur ut probabilior sent. quod virtute baptismi tam paruulis, quàm adultis conferantur gratiæ & virtutes. Sequela prob. actus fidei & spei est necessaria dispositio ad baptismum valdè suscipiendum: ergo si ad fidei & spei actus infunderentur eorum habitus, nunquam adultus virtute baptismi acciperet fidei & spei habitus.

Secunda sent. affirmat. S. Tho. 2. 2. q. 6. art. 2. ad 3. Caiet. ibid. & 1. 2. q. 62. art. 4. Bannez 2. 2. q. 4. art. 7. dub. 1. ad 2. Medin. 1. 2. q. 62. art. 4. Vasquez 1. 2. dist. 203. n. 117. & 3. p. 10. 2. dist. 158. fine. Suarez lib. 8. de gra. cap. 23. & 3. p. 10. 3. dist. 28. sect. 3. fine. Valen. 2. 2. dist. 1. q. 6. punct. 2. Turria. 2. 2. dist. 41. dub. 9. Coninck de actib. supernat. dist. 5. dub. 4. Sor. lib. 2. de nat. & gra. cap. 8. qui id tantum affirmat in casu, quo quis baptismum actu suscipit sufficienter tantum dispositus ad fidem & spem, non ad gratiam.

Dico. Non solùm, qui baptismum actu suscipit, sufficienter tantum dispositus ad fidem, & spem, sed quicumque alius, qui sufficienter per actus fidei, & spei extra sacramenta ad hos habitus se disponit, accipit habitus fidei, & spei informes. Prior pars prob. Sacramenta suos effectus causant omnibus obicem non ponentibus: at accedens ad baptismum

226.
Gratia præcedit naturam, & causalitate virtutes infusas, non effectiua, sed finali.

226.

227.
Prob. 1.

2.

3.

4.

229.

230.
Fides & spes prius tempore gratiæ infunduntur.

tismum sufficienter tantum dispositus ad fidem & spem, non ponit obicem fidei & spei, esto obicem ponat gratiæ & charitati: ergo accipit fidem & spem absque gratia & charitate. Maior est Trident. sess. 7. can. 6. ratio: sacramenta suos effectus conferunt per modum causæ naturalis: quæ cum impeditur ab vno effectu, non desinit causare alium, quem continet, & cuius subiectum capax est. Confirm. etiam si baptizandus non accedat dispositus ad gratiam & charitatem, adhuc non priuatur charactere, ad quem accedit dispositus: ergo a pari, esto non accedat dispositus ad gratiam & charitatem, non priuatur fide & spe, si ad eas dispositus accedat. Minor. prob. sufficiens dispositio ad habitus fidei & spei sunt actus ipsi fidei & spei, sicut sufficiens dispositio ad habitum charitatis est actus charitatis. Qui autem ad baptismum accedit eum sufficiente dispositione ad habitus fidei & spei, non accedit cum obice ad illas. Obex .n. ad effectum sacramenti tollitur per dispositionem proportionatam effectui sacramenti.

231. Confir. 1. ea dispositio sufficit ad habitum infusum recipiendum, quæ sufficeret ad eum causandum, si dispositio ipsa illum causare posset: sed hæc non esset alia, quam actus ipse habitui proportionatus. 2. per baptismum, etiam fictè susceptum, fit homo fidelis: fit fidelis per habitum fidei: ergo illum recipit per baptismum etiam informem.

232. Probatur pars posterior. Posterior asser. pars prob. sicut Deus, sublatâ propter peccatum gratiâ & charitate, non aufert fidem & spem: quia subiectum manet capax earum: ita, non infusa propter obicem gratiæ & charitate, non priuat subiectum fide & spe; quia ad eas per earum actus est dispositum, & sine obice: nec Dei liberalitas sua dona negat sufficienter dispositis.

233. Dices. Hinc sequeretur, non solum qui per actus fidei & spei ad hos habitus se disponit, illos ante gratiam interdum accipere, sed etiam qui per actus iustitiæ, temperantiæ, & fortitudinis supernat. ad hos habitus se disponit, eos ante gratiam accipere; cum nec pugnent cum peccato; Resp. neg. sequel. esto .n. virtutes morales supernat. suâ naturâ cum peccato non pugnent, pugnant tamen ex ordinatione Diuina: quia actus talium virtutum consummant vitam supernat. actus fidei & spei ipsam inchoant: & decuit vt peccator in viâ ad eam inchoandam sit intrinsicè potens, non ad perficiendam: perfectio enim vitæ supernat. supponit vitam, quæ est gratia habitualis.

234. Ad 1. argu. primæ sent. Concilium intellige, non de simultate durationis respectu ipsarum virtutum, quæ infunduntur, sed de simultate earundem in ordine ad subiectum, cui infunduntur, vt sensus sit, eas omnes infusas reperiri in subiecto iustificato, siue illæ successiuè vna post aliam, siue instantaneæ omnes simul infundantur. Finis quippe Concilij fuit, enumerare dona, quæ in iustificatione Deus confert iustificato, contra hæreticos contententes, nos iustificari per extrinsecam duntaxat imputationem iustitiæ Dei, vel Christi.

235. Ad 2. &c. Ad 2. neg. antec. sicut .n. non dedecet, Deum ea dona conferuare in peccatore, & infundere characterem accedenti cum obice ad sacramenta, quæ illum imprimunt: ita nec dedecet, ea dona infundere, habitusve fidei & spei; qui non minus sunt specialia. Ad 3. maior vera, quando subiectum est capax perfectæ sanitatis; falsa quando est dispositum ad solam inchoationem sanitatis. Tunc enim maior est Dei liberalitas conferre inchoationem sanitatis, quam nihil.

237. Ad 4. Esto nunquam adultus fidem & spem ac-

cipiat virtute sacramenti in re suscepti, accipit tamen illas virtute eiusdem in voto suscepti, vt sess. 14. cap. 4. Trident. dixit de gratia accepta extra sacramentum pœnitentiæ, per contritionem charitate perfectam. Licet .n. tunc gratia detur extra sacram. non tamen sine voto sacram. Concilium Viennese tantum decernit probabilius, virtute sacramenti gratiam & virtutes infundi. Quod verum est, etiam si prius tempore adultus fidem & spem accipiat, cum eas non accipiat, nisi virtute sacramenti voto suscepti.

SECTIO X.

An habitus infusi in sui productione dispositiue pendeant à suis actibus, & rursus effectiue à suis habitibus?

PRIMA sent. affirm. Maior in 3. dist. 18. qu. 2. §. tunc dico, Caiet. 1. 2. qu. 113. a. 8. §. ad hoc: Contra. ibid. ad 2. Medin. ibid. Sol. lib. 2. de nat. & gra. cap. 18. & in 4. dist. 14. qu. 2. art. 6. & dist. 16. qu. 2. art. 1. licet hic doceat, hos actus, quæ sunt dispositiones ad suos habitus, non procedere à gratia, sed à libero arbitrio: Alvarez de auxil. disp. 66. con. 2. Valen. To. 2. disp. 8. qu. 3. pu. 4. propos. 5. & qu. 5. pu. 4. §. neque vllum incom. Vasquez 1. 2. disp. 211. cap. 2. & 4. Tur-opus. 7. disp. vn. dub. 5. Fundam. est Angel. Doct. 1. 2. q. 113. a. 8. vbi dittinguens in iustificatione peccatoris hæc 4. infusionem gratiæ, motum liberi arbitrij in Deum, motum eiusdem in peccatum, & remissionem peccati; docet, infusionem gratiæ naturâ præcedere motum liberi arbitrij in Deum & in peccatum: sed hic motus est actus, quo peccator disponitur ad gratiam: igitur infusio gratiæ naturâ ac causalitate præcedit suam dispositionem: vt qu. 28. de verit. art. 8. Prob. 1. Deus prius diligit hominem, quam homo diligit Deum, ex illo 1. Ioan. 4. non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, sc. infundendo gratiam: ergo infusio gratiæ est prior dilectione nostrâ in Deum. Rursus infundit Deus homini gratiam, quia ad illam se disponit, iuxta illud Zacha. 1. conuertimini ad me, & ergo conuertar ad vos: igitur conuersio nostra in Deum est effectus gratiæ, & simul dispositio ad illam. 2. Nulla est repugnantia vt idem actus sit effectus habitus, & simul dispositio ad illum. Possunt .n. per Philos. causæ esse inuicem causæ in diuerso genere, sc. gratia causa contritionis in genere efficientis; contritio causa gratiæ in genere dispositionis materialis.

Confir. 1. potest forma in genere causæ formalis causare materiam: & rursus materia in genere causæ materialis causare formam: ergo efficiens in genere efficientis causare dispositionem; dispositio in genere causæ materialis efficientem.

2. In mutatione naturali dispositio in genere causæ materialis causat formam substantialem; & forma substan. in genere efficientis causat dispositionem: ergo in mutatione supernat. actus in genere materialis dispositiuè causat habitum: & habitus supernat. in genere efficientis causat actum.

3. Ventus est prior apertione fenestriæ in genere efficientis; apertio fenestriæ est prior in genere materialis & sublationis impediementi: ergo gratia prior contritione in genere efficientis; contritio prior gratiâ in genere materialis, & sublationis impediementi. Tertia. Si contritio non procederet effectiue à gratia, non esset gloriæ meritoria, principium

238.

239. Affirmant

240. Fundam. potiss. est auctoritas S. Tho.

241. Ratio 1.

Secunda

242. Confirmatio triplex

243.

244.

245. Ratio 3.

Virtutes morales pugnant cum peccato ex ordinatione diuina.

Ad primum 1.

Ad 2. &c.

cipium .n. omnis meriti apud Deum est gratia: atqui *Triden. sess. 6. can. 32.* definit, opera iustitiae esse meritoria gloriae. Contritio autem nisi adiunctam habeat gratiam, non est opus iustificati.

Secunda sent. negat. *Banauen. in 4. dist. 12. p. 1. ar. 2. qu. 2. Scot. in 2. dist. 28. qu. 2. §. de secundo. Richar. ar. 6. qu. 1. Duran. qu. 5. & in 4. dist. 17. q. 1. nu. 8. Aegid. in 2. dist. 28. qu. 1. ar. 3. Argen. art. 1. ad 4. Rubi. qu. 1. ar. 1. & 2. Veg. lib. 6. in Triden. cap. 35. Abul. in c. 14. Mach. qu. 181. Molin. in concor. qu. 14 ar. 13. dist. 8. & disp. 44. §. Sotus Suarez libro 8. de gra. cap. 12. Curiel. 1. 2 qu. 113. art. 8. Capreol. in 4. dist. 14. qu. 2. a. 3 ad argu. Henrici, Palud. qu. 3. concl. 2. Can. relect. de penit. p. 1. §. item contr. Nug. 3. p. q. 85 a. 5 d. 2. fine.*

Fundam. Nequit dispositio ad formam effectiue procedere ab ipsa forma: nec causa efficiens ad sui productionem praexigere potest effectum à se productum: esset .n. antequam esset: esset, quia praesupponendo ad sui productionem effectum à se productum, praesupponeret seipsam ut causam sui effectus. qui .n. praesupponit aliquid, à fortiori praesupponit causam efficientem illius, cum causa efficiens det primum esse rei: ergo praesupponendo suum effectum, ut aliquid praerequisitum ad primam productionem sui, necessarium esset. Non esset, quia cum deberet causari à suo effectu, non posset praesupponi ad illum, sed potius subsequi illum: ergo nequit actus supernat. disponens ad suum habitum effectiue procedere ab ipso habitu: ut nec dispositio ordine causalitatis materialis praexistere debet formae, ad quam disponit: cum omnis causa in eo, in quo est causa, praexistere debeat ei, cuius est causa; hic enim essentialis conceptus causae est. Confirm. nequit actus naturalis secundum gradum, quo auget habitum, effectiue ab illo procedere, quia alioqui praesupponeretur ad illum, ut causa, & subsequeretur illum, ut effectus: ac proinde praesupponeretur, & non praesupponeretur. Hinc apertum assignatur discrimen inter causam efficientem, & reliquas: quia reliquae possunt mutuam causalitatem inter se admittere, quam nequit admittere causa efficiens: efficiens .n. confert primam existentiam rei: omnis autem causa, praeter finalem, ut realiter causet, praerequit existentiam sui. Nequit igitur causa efficiens causari à suo effectu: nam ut effectus causet suam causam, debet existere: ergo antequam habeat primum existere à causa efficiente, supponeretur existere. Reliquae vero causae, quia non conferunt primam existentiam, sed illam suppositam vi causae efficientis, solum modificant, vel sustentando, ut causa materialis; vel actuando & complendo, ut causa formalis, possunt esse sibi inuicem causae. Nam potest vna modificare aliam in aliquo, quod altera non habet. Forma .n. actuat materiam in ratione actus formalis, quo caret materia: materia sustentat formam, in ratione primi subiecti, quo caret forma. Finis vero, quia ut causet, non requirit existentiam, causat enim ut praconceptus, potest in executione causari à suo effectu: ut sanitas praconcepta est causa deabulationis, quae in executione est causa eiusdem sanitatis, quoad existentiam & esse reale.

Prob. 2. Contritio ex *Triden. sess. 6. cap. 7. & sess. 14. cap. 4.* non solum est physica dispositio ad iustitiam, disponendo physice subiectum per sublationem fundamenti peccati, quod erat impedimentum, ne iustitia posset introduci, & sanctificare subiectum; sed etiam moralis causa mouens Deum ad infundendam iustitiam, iuxta mensuram ipsius dispositionis, ex Concilio. Implicat autem contritionem esse causam moralem impetrato-

riam iustitiae, & simul ab ea actiue procedere. Ut .n. sit impetratoria, debet secundum absolutam suam existentiam in absoluta scientia Dei praecedere iustitiam; & simul iustitia, ut causa efficiens contritionis, debet secundum absolutam existentiam in eadem absoluta scientia Dei praecedere contritionem: implicat autem, ut in eadem scientia absoluta Dei contritio secundum absolutam existentiam praecedat iustitiam, & simul iustitia secundum absolutam existentiam praecedat contritionem: cum implicet idem secundum idem simul esse prius & posterius; quod in opposita sent. admittendum. Eadem .n. contritio secundum existentiam absolutam esset prior iustitiae, quae est causa impetratiua ipsius; & secundum eandem exist. absol. posterior, quae est effectus eiusdem. Rursus eadem iustitia secundum absolutam existentiam esset prior contritione, ut efficiens causa illius; & secundum eandem posterior, ut effectus eiusdem contritionis. Respondet 1. Sotus, contritionem esse dispositionem ad iustitiam, non ut procedit effectiue à iustitia, sed ut effectiue à lib. arbit. Sed contra: quia ut procedit effectiue tantum à libero arbitrio, non est supernaturalis, ac proinde nequit ut sic esse dispositio ad gratiam: quia nullus actus procedens effectiue tantum à potentia naturali, disponere potest ad gratiam habitualement, ut infra.

2. Valquez *disp. cit. cap. 5. & 6.* cum docet Concilium, iustitiam singulis dari secundum propriam cuiusque dispositionem, intelligi de contritione imperfecta, quae tempore antecedit infusionem gratiae, nec procedit effectiue ab ipso habitu gratiae, sed ab auxilio tantum diuino. Negat etiam, dari nobis gratiam, quia sumus contriti, sed potius illam dari, ut coneremur: neque gratiam dari, quia futura est contritio, sed potius ut futura sit contritio.

Sed contra: 1. Concilium eo loco non solum agit de contritione imperfecta, sed etiam de perfecta. 2. falsum est, gratiam habitualement nobis non dari, quia sumus contriti, sed potius ut coneremur. Hec .n. repugnat Script. & Concil. quae gratiam promittunt contritis: *Zacha. 1. Conuersimini ad me, & ego conuersar ad vos.* Conuertimur ad Deum per contritionem: conuertitur Deus ad nos per gratiam. Et *Luca 7. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Vbi dilectio assignatur ut causa, videlicet impetratoria remissionis peccatorum; atque adeo ipsius infusionis gratiae, quae est forma remissiva peccati. Et *Triden. sess. 14. cap. 4. Fuit quouis tempore ad impetrandum veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius.* Loquitur de contritione perfecta, ut infra constabit.

Denique cum gratia habitualis sit maximum donum, quod inter dona creata accidentaria Deus intellectuali creaturae dare potest, æquum est, ut illa extra sacramentum non detur, nisi ijs, qui per actum contritionis & dilectionis Dei ad eam se preparant. Respondetur 3. Deum anticipare infusionem gratiae propter contritionem futuram praeparatam: sicut anticipauit gratiam in antiquis Patribus propter merita praeparata Christi futura. Sed contra: vel Deus anticipat infusionem gratiae propter contritionem praeparatam futuram auxiliante, vel sanctificante. Si primum, talis anticipatio non est necessaria: quia cum gratia auxilians non detur intuitu contritionis, ut datur sanctificans adultis extra sacramenta, sed merè gratis, poterit intuitu contritionis praeparatae praecedentis ex gratia auxiliante, dari gratia sanctificans. Si secundum: adhuc repugnat (ut infra) dari gratiam iustificantem intuitu contritionis praeparatae ex eadem

246.
Negans
probabilius.

247.
Sent. se.
quenda.
Fundam.

248.
Cur non de-
tur mutua
prioritas in
causa effi-
cienti.

249.
Prob. 2.
hae sent.

250.

251.
Respondet
Vasquez.

252.
Contra.
Gratia ha-
bitualis no-
bis datur,
quia sumus
contriti.

253.

254.
Deus non
anticipat
infusionem
gratiae pro-
pter contri-
tionem pra-
eparatam.

eadem gratia. Nec est eadem ratio de meritis Christi, quæ ut præuisa potuerunt esse causa impetratoria anticipatæ gratiæ antiquorum Patrum. Quia merita Christi non accipiebant valorem ex eadem gratiâ collatâ Patribus, sed ex personâ increata Verbi: contritio verò præuisa futura ex gratiâ iustificante, valorem accipit ex eadem iustificante. Implicat autem, ut quod est principium meriti, detur propter ipsius effectum, ut propter causam meritoriam. Omitto alias responsiones futiles.

255.
Ad primam

Ad argu. oppositæ sent. Thomistæ pro nostrâ sent. citati Doctorem S. interpretantur de infusione gratiæ non iustificantis, sed auxiliantis: hæc .n. tantum natura & causalitate præcedit motum liberi arbitrij in Deum & in peccatum: ut idem eadem. 1. 2. qu. 112. art. 2. Dicendum quod sicut supra dictum est, gratia dicitur dupliciter; quandoque quidem ipsum habituale donum Dei: quandoque autem auxilium Dei mouentis animam ad bonum. Primo igitur modo accipiendo gratiam, præexigitur ad gratiam aliqua gratia preparatio, quia nulla forma potest esse, nisi in materia disposita. Sed si loquamur de gratia secundum quod significat auxilium Dei mouentis ad bonum, sic nulla preparatio requiritur ex parte hominis, quasi perueniens Diuinum auxilium sed potius quæcumque preparatio in homine esse potest, est ex auxilio Dei mouentis animam ad bonum. Et secundum hoc ipse bonus motus liberi arbitrij, quo quis preparatur ad donum gratiæ suscipiendum, est actus liberi arbitrii moti à Deo. Hæc ille: quæ magis vrget in sol. argu. & in 4. dist. 17. qu. 1. art. 2. qu. 2. ad 2. De hæc Araus. 2. can. 4. 5. 6. 18. & 25. nam de hæc tantum fuit eo tempore inter Patres cum Pelagio concertatio.

S Thom.
se explicat
1.

256.
Explicari
potest 2.

2. Explic. de prioritate, non in genere causæ efficientis, sed formalis, ut ipse explicat qu. 28. de verit. art. 8. Oportet igitur dicere secundum aliam opinionem, quod prædicti motus eodem ordine se habeant ad utrumque, ut quodammodo præcedant, quodammodo sequantur ordine nature. Nam si ratio nature attendatur secundum rationem causæ materialis, sic motus liberi arbitrij præcedit naturaliter gratia infusionem, sicut dispositio materialis formam: si autem attendatur secundum rationem causæ formalis, est e conuerso. Quam prioritatem in gratiâ sanctificante respectu contritionis vltro admittimus cum Ferrar. 3. con. gen. cap. 153. §. ad huius euid. Cano &c. Hæc .n. non repugnat cum prioritate contritionis in genere causæ materialis: quia non est prioritas quoad substantiam actus, sed solum quoad rationem meriti, quæ illam supponit.

257.
Duplex Dei
in nos amor
prior.

Ad 1. ration. Resp. Dupliciter dici Deum prius nos diligere, quam nos ipsum: 1. dilectione vniuersali, quâ dilexit omnes homines, Vnigenitum o mittens propitiationem pro peccatis: De quâ cit. Euang. 2. de dilectione, non specialis amicitæ, de quâ Christus Ioan. 14. qui diligit me, diligitur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum, sc. per gratiam hic, & per gloriam in patria; sed de dilectione communi, quâ diligit omnes peccatores, hoc ipso, quo illos per auxilia supernat. ad bonum promouet. Ad 2. Arist. axioma indefinitum intellige de reliquis causarum generibus. Ad 1. confir. patet ex dictis. Ad 2. nego, dispositionem naturalem quoad primam sui productionem efficienter causari à formâ genitâ, sed à formâ generante. Dixi, quoad primam sui productionem: quia quoad conseruationem, probabile est, eam conseruari à formâ genitâ.

258.

Ad 2. rat.

Ad confir.

259.

Ad 3. conf.

Ad 3. primò nego, apertionem fenestriæ esse priorem ingressu venti, sed posteriorem & effectum secundarium ipsius venti propellentis: sicut quævis
Tom. 3. De Fine.

expulsio corporis à loco, est effectus secundarius corporis eundem locum occupantis. Et vniuersaliter omnis formæ expulsio est effectus secundarius formæ expellentis: nam quælibet formæ expulsio sequitur ad positionem formæ expellentis. 2. concedo, reserationem fenestriæ esse priorem & posteriorem, non respectu venti effectiue impellentis, sed respectu aeris ad fenestram propulli in genere causæ materialis, & formalis, quod non implicat. Sicut expulsio formæ respectu formæ actiue expellentis, est tantum posterior in genere causæ efficientis; respectu formæ formaliter expellentis, est prior & posterior in genere causæ materialis & formalis. Expulsio .n. formæ comparata ad formam actiue expellentem, quæ est in agente, semper est posterior illâ; comparata ad formam formaliter expellentem, quæ est in subiecto, est prior illâ in genere causæ materialis, & simul posterior in genere causæ formalis. Ad 3. rationem neg. sequel. ut .n. contritio sit gloriæ meritoria, necesse non est, ut ab eâ effectiue causetur, sed sufficit, ut ab eâ causetur tantum formaliter; hoc ipso, quod eodem instanti temporis coniungitur cum illâ, ab eâque ad gloriam promerendam condignum valorem accipit.

260.
Ad 3. rat.

Deducitur, quem ordinem seruent illa 4. quæ in iustificatione peccatoris interueniunt: infusio gratiæ in genere causæ formalis est prior remissione culpæ, & motu liberi arbitrij: contra verò in genere causæ materialis, expulsio culpæ, & motus liberi arbitrij, est prior gratiâ. In genere causæ moralis impetratoriæ, motus liberi arbitrij est prior gratiâ; gratia posterior illo. motus in Deum est prior motu in peccatum: quia ex dilectione Dei mouetur peccator ad peccatum detestandum. Quæ prioritas realis est, quando peccator distinctis actibus fertur in Deum, & in peccatum; rationis verò, quando vno eodemque actu fertur in utrumque, quod non repugnat.

261.
Quem ordinem seruent infusio gratiæ & motus liberi arbitrij &c.

DISPV TATIO XXX.

De causis gratiæ habitualis.

CAUSÆ gratiæ habitualis censentur à Trid. sess. 6. cap. 7. Finalis remota, quæ est gloria Dei & Christi; & proxima, quæ est vita æterna: Efficiens, Deus: Meritoria, Christus: Formalis, Iustificatio nostra, quæ ex iniustis, iusti & amici efficiuntur coram Deo. Explicanda fuisse causa materialis, sed hæc ut nota prætermittitur à Concilio. Nos de causa formali duab. disp. seq. vbi de effectu tam primario, quam secundario gratiæ habitualis. Finalis ut certa supponitur cum eod. Concil. remota quidem gloria Dei & Christi, proxima vita æterna. Solum superest de efficienti & materiali immediatâ. de mediata .n. quæ est anima, nulli est dubium; & de dispositiua seu meritoria proxima.

1.
Causa gratiæ recensentur.

An produci possit ab agente creato?

DVplex est causa efficiens: Principalis, & instrumentalis. Instrumentalis duplex, naturalis, & obediens. Naturalis est, quæ propria virtute, ut potentia causæ principalis, est productiua effectus eiusdem causæ principalis. Obediens est, quæ extrinseca tantum eleuatione Dei euehitur

2.
Efficiens dividitur & subdiuiditur.

euehitur ad effectum proprias vires excedentem. Tridentinum, dum expressè definit, Deum esse efficientem causam gratiæ, licet expressè non utatur particula taxatiua, *tantum*, tamen manifestè indicat, gratiam non produci ab agente creato, omnes causas, quæ ad gratiam efficienter concurrunt, recensens. Nam præter Deum, numerat efficientem meritoriam, quæ est Christus; instrumentalem, quæ est baptismus, & reliqua sacram. & in Scripturis solus Deus dicitur peccata remittere: quia nimirum solus Deus ut causa principalis gratiam peccati remissionem producit. Sola concertatio est, an de potentiâ absoluta gratia habitualis effici possit ab agente creato, siue ut à causâ principali, siue instrumentali naturali, siue obedientiali.

7. *Prima sent.* Prima sent. affirmat, gratiam habitualement effici posse à creaturâ, ut à causâ principali: & coherentem, possibilem esse substantiam supernat. *to. 1. disp. 9. sect. 6.* ut principium radicale principaliter productiuum accidentium supernat. quæ de facto à Deo communicantur creaturæ intellectuali. Omnia .n. hæc talis substantia ab intrinseco postulat, ut proprietates sibi naturaliter debitas; non nisi ut causa principalis: cum .n. esset ordinis supernat. substantialis, esset perfectior quocunque accidente supernat. quod compararetur ad ipsam ut ad proprium subiectum: sicut se habet substantia ordinis naturalis ad sua accidentia naturalia. Confirm. perfectior esset talis substantia, quàm de facto sit ipsa gratia habitualis: sed omne accidens supernat. exigitur à gratia, ut proprietates à forma principali; ergo à fortiori omne accidens supernat. compararetur ad talem substantiam, ut proprietates ad naturam, atque ad eò ut causam principalem.

4. *Prob. 1.* Prob. 1. nulla assignari potest implicancia, cur nequeat Deus creaturam producere, quæ sit principalis causa gratiæ. Confirm. ad hoc non est necessarium, ut talis creatura sit perfectior gratiæ: quia potest Deus producere gratiam, quæ sit productiua sui similis, atque ad eò ut sit principalis causa gratiæ: non secus ac calor est principalis causa caloris, & quæuis alia forma est productiua sui similis. 2. Lumen gloriæ est principalis causa visionis Dei: ergo dari potest qualitas, quæ sit principalis causa gratiæ. Visio .n. Dei est perfectior gratiâ, cum sit finis, ad quem ordinatur gratia: igitur si dari potest principalis causa visionis Dei, quæ est perfectior gratia, dari poterit principalis causa gratiæ, quæ est imperfectior visione Dei.

5. *Prob. 2.* 3. Quod est principalis causa ultimæ dispositionis ad formam, est principalis causa formæ: sed habitus charitatis est principalis causa ultimæ dispositionis ad gratiam sc. contritionis: ergo esse poterit principalis causa gratiæ. Maior constat tum inductione: ignis, principalis causa ultimæ dispositionis ad formam ignis, est principalis causa formæ ignis. Tum ratione: causa principaliter attingens ultimam dispositionem, attingit illam ut proprium instrumentum, quo mediante attingit formam, ad quam est ipsa ultima dispositio.

6. *Prob. 3.* 4. Gratia habitualis est productiua habituum supernat. in sent. *Thomist.* saltem non implicat talem produci gratiâ. quæ sit productiua omnium habituum supernat. ergo est etiam productiua sui similis: 1. quia causa, quæ est productiua omnium proprietatum formæ, est productiua formæ: 2. quia inter habitus supernat. est lumen gloriæ, quod est æquè saltem perfectum ac gratia: ergo si potest producere lumen gloriæ, poterit aliam gratiam sibi similem.

8. *Secunda negans.* Secunda sent. negat, gratiam habitualement villo

modo produci posse à creatura; quasi produci non possit, nisi actione creaturæ; ad creandum vllum ens creatum eleuari, neque ut instrumentum obedientiale: vel quia ad creandum requiritur virtus infinita: vel quia omne instrumentum habere debet ex se præuiam actionem ad effectum, quam ex se habere non potest creatura: cum omnis eius actio necessariò sit à subiecto dependens; creatio nec præuium subiectum, nec præuiam actionem supponat.

DICO 1. Implicat, gratiam habitualement produci ab agente creato, ut à causa principali: *S. Tho. 1. 2. qu. 112. art. 1.* & Scholast. *Fundamentum est:* quia vel produceretur à substantia, vel ab accidente. A neutro potest principaliter produci. Non à substantia: quia hæc deberet esse ordinis supernat. nulla .n. naturalis vim habet producendi, ut causa principalis effectum supernat. cum nulla causa se extendere possit ultra suas vires: implicat autem creata substantia supernat. ut *to. 1. disp. 9. sect. 6.*

9. *Nequis produci princip. à substantia* Non ab accidente. Nam vel hoc esset gratia habitualis, vel aliud accidens: non aliud à gratia diuersum: causa .n. principalis debet esse æqualis saltem perfectionis cum effectu: & accidens supernat. perfectius, aut æquè perfectum gratiæ habituali, implicat. Non ipsa gratia habitualis: nam vel hæc esset productiua alterius gratiæ habitualis sui similis in alieno subiecto, vel in proprio. Non in alieno: est .n. qualitas essentialiter immanens: ut potè participatio supernat. operationum Dei immanentium, & perficiens subiectum in ordine ad operationes immanentes cognoscendi & appetendi: quam repugnat esse naturaliter productiuam extra proprium subiectum: qualitas .n. essentialiter immanens ordinatur ad perficiendum tantum subiectum, in quo recipitur: nequit autem in alieno subiecto esse naturaliter productiua, nisi ad illud perficiendum sit naturaliter ordinata; seu desinat esse immanens. Nec potest esse naturaliter productiua sui similis in subiecto proprio: nulla .n. forma est in sui simile naturaliter actiua.

10. *Nec ab accidente* Confirm. si posset in seipsam naturaliter agere, intendendo seipsam ultra gradum quem haberet, posset seipsam in infinitum augere, ut causa necessaria: quia subiectum gratiæ est potentia obedientialis animæ, quæ non limitatur ad certos gradus: saltem esset æquè intensa in quolibet subiecto, sicut in quolibet æquè necessariò productiua sui: nec requireretur actus honestus, qui disponderet subiectum ad nouum gradum gratiæ recipiendum: nam immediatum subiectum gratiæ est nuda substantiâ animæ secundum potentiam obedientem, ut patet in paruulis, in quibus absque dispositione actuali, gratia baptismi recipitur: denique actus immanens nullo modo est alterius effectus, quàm speciei sui ipsius, productiuus. hæc probat inductione.

11. *Nec in proprio subiecto se intendere.* DICO 2. Non implicat gratiam habitualement à creatura produci, ut ab instrumento obedientiali. *Fundam.* quia quælibet virtus actiua creata eleuari potest ad producendum quæcumque effectum possibilem, ut *tom. 7. disp. 5.* quia potentia obedientem immediatè subest omnipotentis Dei, cuius obiectum est omne possibile: sed gratiam obedientialiter produci à creatura, nullam inuoluit contradictionem: ergo.

12. *Potest ut ab instrum. obedient.* DICO 3. Nulla apparet implicancia, quo minus gratia habitualis produci possit à creatura, ut ab instrumento connaturali. Hanc sent. etiam de facto admittere debent Thomistæ, dum docent, omnia sacramenta nouæ legis per qualitatem superadditam ordinis supernat. ut per virtutem instrumenti. Dei, fieri proxima & proportionata instrumenta

strumenta ad gratiam producendam. Nam cum talis qualitas sit ordinis supernat. & ut virtus instrum. Dei, sua natura ordinetur ad gratiam producendam, non poterit esse instrumentum obediens. quod tantum per congenitam virtutem, quam habet à propria natura, eleuatur ad producendum effectum proprias vires excedentem. Imò nullum in sent. Thomist. datur instrum. purè obediens. sed omne instrum. per ipsos est connaturale: quia per ipsos nulla creatura eleuari potest ad effectum supernat. producendum, nisi per virtutem superadditam supernat. intrinsicam, ut per proprium instrum. Dei, sua natura ordinatum ad huiusmodi effectum. At hoc fund. 10. 7. examino: nunc asser. prob. non videtur impossibilis qualitas ordinis supernat. gratiâ habituali imperfectior, & suâ natura ordinata ad producendam gratiam ut proprium instrum. Dei. Confirm. nullum ex tali causa instrum. connaturali sequitur absurdum.

Ad 1. argu. primæ sent. cum confir. constat ex 1. asser. Nec est eadem ratio de calore & gratiâ, quia calor non est virtus essentialiter immanens, ut est gratia. Ad 2. neg. conseq. ad prob. neg. visionem beatam esse perfectiorem gratiâ. Gratia .n. est principium radicale visionis beatæ, eius habitus, actuum supernat. eorumque habituum. Ad prob. concedo, visionem Dei esse finem quo gratiæ habitualis, non qui: finis .n. qui est ipsum subiectum gratum; sicut finis quo substantiæ intellectuales est intellectio; finis qui est substantia intellectualis, ad quam omnes operationes ordinantur, ut ad finem principalem. Vnde neg. id quod ordinatur ad aliud ut ad finem quo, esse imperfectius illo, sed solum quod ordinatur ad aliud ut ad finem qui.

Ad 3. quod est principalis causa vltimæ dispositionis physicæ ad formam, est principalis causa physica formæ; habitus autem charitatis est principalis causa vltimæ dispositionis ad gratiam tantum moralis; sc. contritio non est physica dispositio ad gratiam: quia non attingit physicè gratiam, cum sit actus vitalis, qui de se non est productiuus nisi speciei intentionalis. Quare licet habitus charitatis physicè producat contritionem; quia tamen contritio non physicè, sed moraliter causat gratiam, illam meritorie à Deo impetrando, non dicitur physica causa gratiæ: nec habitus charitatis instrumentum gratiæ, cum ille per se tantum sit ad producendum actum dilectionis Dei, & proximi.

Ad 4. neg. conseq. ad 1. prob. neg. vniuers. antec. ut constat de substantia intellectuali, quæ est productiua suarum proprietatum, non substantiæ sibi similis. Ad 2. neg. lumen gloriæ esse perfectius, aut æquè perfectum gratiâ habituali.

Ad fundam. secundæ sent. falsum est, gratiam creari, verū educi ex potentia obediens. animæ rationalis: cum non minus sit accidens, quàm reliqua accidentia, quorum natura est inherere. Et esto, illa crearetur, adhuc falsum est, ad creandum, saltem obedientialiter, creaturam eleuari non posse, ut probat 10. 2. disp. 2. sect. 4. nec ad id requiritur virtus infinita, vel actio propria instrumenti, dispositiua subiecti, per se necessaria est ad instrum.

Quodnam sit immediatum subiectum Gratia?

Prima sent. affirmat, esse voluntatem: Bonauen. in 2. dist. 26 q. 5. qui gratiam & charitatem proximè collocat in voluntate: & à fortiori eorum, qui gratiam habitualement à charitate non distinguunt. Probat: Opposita versantur circa idem subiectum: gratia & peccatum sunt opposita: pro-

ximum subiectum peccati est voluntas, cuius est proprius actus: ergo proximum subiectum gratiæ erit voluntas. Confirmat 1. Scotus in 2. dist. 26. 9. ^{22.} *Confirm.* *contra istam:* illi subiecto proximè inest gratia, cui proximè inest gloria: sed gloria proximè inest potentij: cum .n. debeat animam beate, consistit in actu: actus immanens & vitalis, qualis est beatitudo, proximè recipitur in potentia, à quâ elicitur. Maior prob. gratia est dispositio ad gloriam: dispositio cum habiliter subiectum ad formam recipiendam, in eo recipi debet, in quo recipienda forma. 2. Si gratia habitualis esset in animâ, prius ratione gratificaret fidem, eiusque actum, quàm charitatem. Conseq. est falsum: charitas .n. est prima virtus & radix gratificationis & meriti, cuius imperio omnes virtutes ordinantur ad vitam æternam: ex qua ordinatione habent, ut sint meritorie. Sequela prob. id prius gratia gratificat, quod est prius & proximius respectu animæ, quam informat: sed prius & proximius est intellectus, in quo est fides; quàm voluntas, in qua est charitas. 3. Ansel. de concep. virg. ca. 3. docet, omnem iustitiam & iniustitiam esse in voluntate: gratia est quædam iustitia: ergo est in voluntate.

Secunda sent. docet, proximum subiectum gratiæ habitualis esse substantiam animæ; sicut charitatis & virtutum moralium, esse voluntatem: S. Tho. 1. 2. qu. 110. art. 4. & 1. p. qu. 62. art. 2. & de verit. qu. 27. art. 6. Alber. in 2. dist. 26. art. 3. & c. qui gratiam à charitate & virtutibus discriminant. Fundam. illud est proximum subiectum gratiæ, quod est proximum subiectum filiationis adoptiue: at hoc non est potentia, sed animæ substantia: id .n. debet primò & per se suscipere formam, cui primò & per se communicatur effectus formalis: atqui effectus formalis filiationis Diuinæ primò & per se communicatur substantiæ animæ: ipsa .n. per se primò per gratiam regeneratur in nouam creaturam, & fit particeps naturæ diuinæ; quæ gratia ex S. Tho. 1. 2. quæst. 110. art. 3. est natura ipsa Diuina participata. Confirm. gratia habitualis præstat in creatura rationali, quod præstaret natura substantialis supernat. si esset possibilis: sed illa esset per se primò sancta & filia Dei per substantiam, non per potentias: ergo creatura fit per se primò sancta & filia Dei per substantiam gratiâ sanctificatam, non per potentias.

Ad fundam. primæ sent. nego, peccatum in hoc statu naturæ eleuatæ ad gloriam adæquatè recipi in solâ voluntate, sed etiam in essentia animæ. De facto .n. includit priuationem gratiæ habitualis, quæ est in substantiâ animæ, quæ sicut per gratiam redditur pulchra & decora coram Deo; ita per priuationem eiusdem fit turpis & maculata apud eundem. Ad 1. confir. neg. maior: ad prob. neg. gratiam esse dispositionem ad gloriam, sed principium radicale illius, & habituum supernat. respectu quorum gratia se habet ut natura quædam supernat. Ad 2. conced. conseq. de gratificatione & dignitate in esse physico: neg. de gratificatione & dignitate in esse morali: cum enim hæc supponat, ut fundamentum, esse liberum; liberum autem formaliter sit à voluntate; non poterit in esse morali prius gratificari fides, quàm charitas. Ad auctoritatem Anselmi, Resp. illum loqui de iustitiâ & iniustitiâ actuali; vel de habituali, quæ proximè sequitur ex actuali, ut patet ipsū legenti.

An gratia requirat dispositionem ex parte subiecti?

Dispositio, altera ex parte subiecti, altera ex parte agentis. Prior præparat subiectum ad formam

15. Fundam.

16. Ad argum. posita.

17.

18.

19.

20. Ad fundam. secundam.

21. Prima sent.

Fund.

22. Confirm.

23.

24. Secunda verior.

Fundam.

25.

26. Ad argum. contraria.

27.

28.

29. Duplex dispositio generis.

formam recipiendam, vt calor ad formam ignis, humana organizatio ad animam. Posterior mouet & determinat agens ad formam inducendam, vel physicè, vt idem calor determinat ignem ad inducendam formam igni in subiectum vltimò dispositum; humana organizatio Deum ad creandam animam in materiâ perfectè organizatâ: Vel moraliter, vt actus honesti supernat. mouent Deum ad communicanda sua dona hominibus. Dispositio ex parte subiecti requiritur vel ad expellendam contrariam formam; vel ad præparandum subiectum, vt in eo connaturaliter recipiatur.

DICO 1. Gratia habitualis nullam per se requirit dispositionem ex parte subiecti, vt in eo connaturaliter recipiatur. Prob. 1. illa absque huiusmodi dispositione recipitur in paruulis; & in ijs, qui sine charactere vllò in vtero materno sanctificantur; imò vt *10. 2. disp. 18. sect. 4.* ex probabiliore sent. in Angelis, & in primis hominibus initio suæ creationis, quibus ante vlla eorum merita collata fuit.

2. Hanc dispositionem non postulat gratia habitualis, quæ forma est; omnis .n. forma, ipsa etiam dispositio, quæ forma est, dispositionem posceret: Non quæ supernaturalis est; omnis .n. forma supernat. ac ipsa dispositio, quæ supernat. est ad gratiam, dispositionem exigeret: Non quæ talis forma supernat. nam sub hac formalitate solùm reduplicat esse supernaturale per modum actus primi radicalis, cui debiti sunt vt proprietates consequentes habitus supernat. infusi. At neque sub hac formalitate gratia habitualis vllam per se postulat in subiecto dispositionem: habitus .n. infusos non exigit vt præuias dispositiones ad esse, sed vt consequentes proprietates ad operari: seu vt proxima principia operandi, quæ non præcedunt esse; sicut anima rationalis exigit suas potentias rationales.

Confirm. 1. Gratia est immediata participatio naturæ Diuine: sed ante naturam Diuinam nullum fingi potest esse, ratione distinctum, aut nostro modo concipiendi: prius, cuius participatio disponat ad gratiam: deberet .n. esse alia participatio naturæ diuinæ in essendo: at gratia est adæquata illius participatio; quantum à creatura accidentaliter participabilis est. 2. Hæc dispositio, quam gratia requireret ex parte subiecti, permanens fingi non potest; nec transiens sufficit ad disponendum connaturaliter subiectum, vt gratiam recipiat permanentem: cum forma permanens dispositionem requirens, non minus illam requirat in facto esse, quàm in fieri.

DICO 2. Gratia requirit dispositionem ex parte subiecti solùm ad formam contrariam, quod est peccatum personale, expellendam. Fundam. nulla forma introduci potest in subiectum, nisi eius opposita forma expulsa: sed peccatum personale est forma opposita gratiæ habituali; nec solùm ratione priuationis amicitie habitualis & coniunctionis supernat. cum Deo, quæ tollitur per gratiam contradictoriè, sed etiam ratione actualis auersionis ex præterito peccato moraliter perseuerantis, quæ non tollitur, nisi per oppositum actum conuersionis ad Deum: ergo gratia requirit dispositionem ex parte subiecti ad oppositam formam peccati expellendam.

An requirat dispositionem ex parte efficientis?

Dispositio ex parte efficientis remota est, quidquid vltimam dispositionem antecedit, includendo ipsum salutis exordium: Proxima est, ad quam immediatè sequitur gratia: hæc duplex; al-

tera, quæ requiritur extra sacra. altera, quæ requiritur in sacramentis. Porro cum sit moralis, debet .n. sua bonitate mouere Deum (qui solus est causa efficiens gratiæ) per modum meriti siue obsequij ad illam donandâ: & meritum cum liberum sit, nequit nisi in adultis reperiri: adulti autem vel sunt peccatores, vt omnes ex Adam propagati; vel sine peccato, vt fuerant primi Parentes, & Angeli in prima ipsorum creatione. De his breuiter,

DICO 1. Gratia habitualis nullam per se postulat dispositionem ex parte efficientis. Prob. 1. alioqui semper illam postuleret, vt per se requisitam: atqui illam non postulat in paruulis; nec in vtero matris sanctificatis; nec in Christo, cui omnis plenitudo gratiæ personalis, & habitualis, data est absque vlla morali dispositione: nec in Angelis, & primis hominibus, quibus, iuxta probabilem sent. collata prima gratia omnimò gratis, absque præuiâ dispositione. 2. Infusio gratiæ pendet à solâ liberâ voluntate Dei: ergo per se nullam postulat ex parte efficientis dispositionem: ab eo enim pendet modus causandi effectum, à quo solo & liberè pendet productio effectus: *Confir.* gratia, vt gratia, per se magis postulat conferri gratis: excludit .n. meritum; tantum quæ tollitur de gratiâ, quantum ponitur de merito: sed moralis dispositio minuit gratuitam donationem: ergo gratia, vt gratia, non potest per se huiusmodi dispositionem postulare: ergo si illam postulat, postulat tantum ex libera voluntate Dei. Minor prob. moralis dispositio est aliquod meritum, saltem de congruo, suâ bonitate mouens Deum ad gratiam dandam.

DICO 2. Gratia habitualis per se postulat moralem dispositionem in peccatore adulto, non solùm ex parte subiecti, sed etiam ex parte efficientis, id quæ ratione peccati: 1. pars prob. ex *Triden. sess. 6. cap. 5. 6. & 7. & can. 3. & 9. & sess. 14. cap. 4.* vbi docet ad gratiam iustificationis consequendam necessariam esse peccatoris dispositionem atque cooperationem, iuxta cuius mensuram, vt definit *sess. 6. cap. 7.* vnusquisque suam recipit iustitiam.

Ex script. quæ ad conuersionem Dei in nos, quæ fit per infusionem gratiæ habitualis, requirunt conuersionem nostram in Deum; *Ioel. 2. Zacha. 1.* quibus vtitur *Concil. cit. sess. 6. cap. 5. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos:* ratione cuius dispositionis dicitur homo seipsum sanctificare; nempe dispositiue, non formaliter; *Eccl. 2. Qui timent Dominum præparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas. 1. Ioan. 3. Omnis qui habet hanc spem in eo, sanctificat se.*

Quod talis dispositio à gratia in adulto peccatore requiratur etiam ex parte efficientis, sic ostendendam se mouere, nisi ex parte peccatoris præcedat peccati detestatio: nec .n. perseuerante peccato potest gratiam peccatori infundere: sed quàm diu peccator sum peccatum non retractat, perseuerat in eo moraliter peccatum, vt *disp. 32.* ergo dum peccatum non retractat &c. Maior prob. gratia, vt *seq. disp.* essentialiter secum affert amicitiam supernat. Dei erga nos: contra verò peccatum odium inimicitie supernat. Dei erga peccatorem. At implicat, Deum nos amare amore amicitie supernat. sc. infundendo donum amicitie supernat. seu gratiam: & simul odisse odio inimicitie supernat. sc. subtrahendo idem donum: gratiam .n. infunderet simul & subtraheret: igitur implicat, Deum habitualem gratiam peccatori infundere, non retractato per actum detestationis peccato: hoc est ad gratiam adulto peccatori infundendam

Duplex
modus

30.
A posteriori.

31.
Fundam.
A priori.

32.
Confir. 1.

33.
Confir. 2.

34.
Secunda
Fundam.
asseritio.

35.
Hæc duplex

36.
Concl.
Vniuers.

37.
Ratio à
priori.

Gratia
gratis vult
conferri.

38.
Moralis
dispositio
in adultis.

39.

40.
Requiritur
etiam ex
parte effici-
entis.

Non potest
Deus perse-
uerante pec-
cato, gratiâ
habitualement
peccati in-
fundere.

pendam per se necessaria est dispositio ex parte peccatoris. Nemp̄ nequit Deus liberè velle, vult nolle, nisi per proportionatam mutationem rei amatae, vel odio habitae: cum nec liberè velle, aut nolle possit per mutationem sui nec res amare, vel odire, quæ eius est infinita rectitudo, nisi in amabilitatem, & odibilitatem eorum.

Dices. Gratia habitualis non requirit per se dispositionem ex parte efficientis: ergo nec illam per se requirit in peccatore adulto, sed tantummodo expultricem peccati, seu ex parte subiecti. Respon. neg. conseq. gratia n. requirit in peccatore adulto dispositionem, non solum vt expulsivam formæ, quæ contraria est gratiæ, quæ dicit respectum ad subiectum, in quo est recipienda, sed etiam vt Deum, à quò est producenda. Sicut n. gratia habet respectum ad subiectum receptivum, & ad Deum productivum: ita ex parte subiecti requirit expulsionem contrariæ formæ, quod est peccatum; & ex parte Dei sublationem respectus inimicitiae, quàm necessariò fundat peccatum.

Dico 3. Hæc dispositio est vera causa moralis gratiæ habitualis. *Triden. n. sess. 14. cap. 4* hanc appellat impetratoriam gratiæ, & veniæ: *Fuit quoniam tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius.* Idem docet de attritione, quæ cum sacramento poenitentiae est moralis causa gratiæ iustificantis. *Fundam. illa est causa moralis, quæ sua bonitate movet agens ad communicandum aliquod donum: sed ultima dispositio sua bonitate movet Deum ad communicandum donum gratiæ peccatori.* *ex Triden. n. sess. 6. cap. 7.* Deus gratiam confert iuxta mensuram propriæ dispositionis. Maior constat: nam causa moralis formaliter in ratione causæ moralis constituitur per talem motionem: idè merita Christi sunt moralis causa nostræ iustificationis, quia sua bonitate movent Deum ad communicanda nobis dona superna. Ratio: causa moralis respicit agens liberum, quod ad agendum movetur, ex præconcep- ta bonitate obiecti. Ergo ultima dispositio est moralis causa gratiæ: si enim illa esset tantum conditio remotiva impedimenti ex parte subiecti, eâ remota, æquas gratia conferretur omnibus: quia remoto impedimento, vnum subiectum non est capax maioris gratiæ, quàm aliud; nam capacitas ad gratiam est potentia obediens æqualis in omnibus. Igitur si propter meliorem dispositionem intensior gratia confertur, signum est, dispositionem esse moralem causam gratiæ. *Confir. ultima dispositio ad gratiam habet omnia requisita ad causam moralem: est enim actus liber, honestus, hominis viatoris, ex speciali auxilio Dei elicitus.* **Dices,** non esse moralem causam defectu subiecti grati: quia nullum opus personæ non gratæ potest movere Deum moraliter. Sed contrà: ad causam moralem simpliciter hæc conditio non requiritur, licet ea requiratur ad causam moralem de condigno meritoriam, cuiusmodi non est ultima dispositio ad gratiam habitualem.

Qualis debeat esse proxima dispositio ad gratiam?

Prima sent. affirmat, esse actum viribus liberi arbitrii elicitem: *Scot. in 2. dist. 7. q. vn. §. de 2. & in 4. dist. 14. q. 2. §. de 2. Mayo. in 4. dist. 15 q. 3. a. 1. Oham in 4. qu. 9. ad 4. dnb. vbi docet, proximam dispositionem ad gratiam esse actum detestativum peccati virtutis acquisitæ, non infusæ: Gabriel in 2. dist. 27. qu. vn. a. 3. dnb. 2. & in 4. dist. 14. q. 1. a. 2. post 5. concl. Caiet. tom. 1. Opusc. tract. Tom. 3. De Fine.*

4. §. sed occurrit. Discrepant autem in assignando actu. *Scotus* ait, esse detestationem peccati secundum certam intentionem, certamve temporis moram: *Caiet.* naturalem contritionem, quæ hæc contritionem cum superman dilectione Dei elevantis naturalem contritionem ad esse ultimæ dispositionis ad gratiã: *Gabriel* dilectionem naturæ Dei super omnia reliquit, verò peccati detestationem. Omnes conveniunt, illam esse de congruo tantum, non de condigno meritoriam: Quocirca ante infusionem gratiæ illam appellant attritionem, post infusionem gratiæ, contritionem, quæ ab attritione non differt, nisi moraliter, ratione condignitatis, quam accipit à gratia. Ac per hoc putant se salvare, quo pacto hæc opinio non recurrat cum errore Pelag. aut Semipelag. qui docebant, hominem naturæ viribus se ad gratiam præparare. *Fundam. horum: Facienti quod in se est, Deus non negat suam gratiam.*

Qui autem detestatur peccatum ex facultate naturæ, facit quod in se est; ergo.

Secunda sent. etsi detestatio peccati viribus naturæ elicitæ, non sit proxima dispositio ad gratiam extra factam, est tamen vnâ cum sacram. baptis- mi, aut poenit. *Soti lib. 2. de nat. & gra. cap. 3. fine. & in 4. dist. 18. qu. 3. ars. 3. §. atqui: Melch. Can. re- lect. de poenit. p. 3. §. Sed hæc: & parte 6. in tract. de attrit. §. Tercio: licet id sub dubio.* *Fundam. ex Tridentino sess. 7. can. 6. sacramenta novæ legis conferunt gratiam obicem non ponentibus: sed qui ad hæc sacramenta accedit, cum dolore tantum naturali de peccatis, obicem non ponit; ergo recipit gratiam.* Doctrinam extendunt etiam ad sacramenta viuorum, si forte ad ea fideles accedant cum ignorantia Inuincibili peccati, & actu naturalis doloris.

Tertia sent. opinatur, actum ex auxilio gratiæ ordinis tantum naturalis elicitem, esse proximam dispositionem ad gratiam, etiam extra sacra. videtur *Durandi in 2. dist. 28. qu. 5. docentis,* posse hominem per actus moraliter duntaxat honestos, ex speciali tantum ordinatione Dei ad superna. si- nem ordinos, ad gratiam se disponere. *Fundam. hæc dispositio fat est ad gratiam: quia ex Concilio sufficit detestatio peccati ex speciali auxilio Dei elicita: sed auxilium ordinis naturalis est speciale Dei. ergo detestatio ex tali auxilio elicita &c.*

Quarta sent. asserit proximam dispositionem ad gratiam, tam extra, quàm in sacramentis recipiendam, esse detestationem peccati, ex auxilio gratiæ ordinis supernat. elicitam: quæ extra sacra. elicenda est ex perfecto motivo charitatis infusæ; in sacra. sufficit, si ex aliquo motivo inferiori ordinis supernat. Ita *Scholastici in 4. disp. 14. & colligitur ex S. Thoma. 1. 2. quæst. 112. art. 2.*

Dico 1. Proxima dispositio ad gratiam iustificantem, siue extra, siue in sacramentis, est actus ex speciali auxilio Dei elicitus. Assertio definita est *contra Pelag. in Palest. Araf. 11. Triden. sess. 6. can. 3. Si quis dixerit sine præueniente Spiritus S. inspiratione, atque eius adiutorio hominem credere, sperare, diligere, aut poenitere posse sicut oportet, vt ei iustificatio- nis gratia conferatur, anathema sit: ita cap. 6. & 7. describitur dispositio ad gratiam iustificantem medio baptismate, & sess. 14. cap. 4. docet, attritionem, quæ in sacra. poenit. peccatorem ad gratiam impetrandam disponit, esse donum Dei & Spiritus S. impulsus, non quidem inhabitantis, sed tantum mouentis, quo poenitens adiutus viam sibi ad iustitiam parat. *Fundam. si posset homo viribus proprijs ad gratiam iustificantem, siue extra, siue in sacramentis proximè se disponere, posset viribus proprijs**

42. Dices

Resp.

42. Vera causa moralis

43. Fundam. post.

44.

45. 1. Sent.

Varia

Fund. po- siff.

45. 2. Sent.

Fundam.

47. 3. Sent.

Fundam.

48. 4. Sent. communis

49. Ex multis Concl.

50. Fundam. asser.

proprijs salutem consequatur non tantum salus, sed quodcumque salutis initium tribuitur Deo, *Osea 13. Penditio tua Israel: tantummodo in me auxilium tuum: Ioan. 15. Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, sine nihil potestis facere.* 1. ad Corinth. 4. *Quis se discernit? quid habes quod non accepisti?*

51.
Non est de Fide

Sed probabilissimè deducit a.

DICO 2. Proxima dispositio ad gratiam iustificatiue extra, siue in sacra. est actus ex auxilio supernat. quoad substantiam elicitus. De fide tantum est, actus ad iustificatiue nem prequisitos, debere esse ex speciali auxilio Spiritus S. quale est auxilium supernat. etiam quoad modum, ut potè superadditum naturæ, & iuuans illam ad supernat. finem: assertio tamen ex principijs fidei deducitur. 1. quia proxima dispositio ad formam, est eiuſdem ordinis, ut inductione constat, cum forma: est. n. proprietas formæ, eiuſdem ordinis cum natura, cui ut passio naturaliter debita est. Hanc autem proportionem cum seruet Deus in rebus natur. à fortiori putandus est, eam seruare in supernat. quas perfectiori modo, quàm res naturales, producit. 2. quia nequit peccator, saltem de lege ordinata, peccati remissionem, & supernat. amicitiam cum Deo consequi, nisi retractato peccato: ut est contra Deum finem etiam supernat. quod nemo potest nisi per auxilium supernat. quoad substan. & ex motiuo supernat. cum enim auxiliu supernat. quoad modum sit ordinis natur. nequit se extendere ad motiuu supernat. eleuatur. n. ad ordinem ipsius motiui; à quo specificatur.

DICO 3. Proxima dispositio ad gratiam extra sacra. est contritio supernat. ex motiuo charitatis elicitas in sacra. est attritio supernat. ex motiuo supernat. infra motiuum charitatis elicitas: ex *Triden. sess. 14.* ubi docet, contritionem charitate perfectam hominem Deo extra sacra. reconciliare: attritionem verò, que ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ metu, Spiritus S. impulsu concipitur, quamuis sine sacra. poenit. per se ad iustificatiue nem perducere nequeat, eam tamen ad Dei gratiam in sacra. poenit. impetrandam disponere. Prior pars continetur in Script. sacris, ubi conuersioni nostri ad Deum promittitur conuersio Dei ad nos, *Zacha. 1. Conuertimini ad me, & conuertar ad vos.* Conuertimur ad Deum per contritionem: conuertitur Deus ad nos per gratiam.

53.
Fundam.

Fundam. hi actus per se sunt maximè proportionati ad remissionem peccati, mediâ gratiâ iustificante, consequendam. Qui. n. alium offendit, ut illi reconcilietur, debet illatam offensam retractare; alioqui non censebitur illius amicitia dignus, quamdiu liberè voluerit in illata iniuria perseuerare, seu illam non retractare.

54.
Ad argum. prima.

Authores primæ sent. errorem Pelag. aut Semipelag. non effugiunt, ex eo quod dicant, proximam dispositionem ad gratiam, esse tantum meritoriam de congruo, non autem de condigno. Ideò. n. illi damnati sunt, ut videre est in *Palast. Mileui. Araus.* quia simpliciter asserbant, posse hominem viribus proprijs vel salutem consequi, ut Pelag. vel initium aliquod salutis inchoare, ut Semipelag. non quod condignis meritis. Vnde ad fundam. eorum Resp. Principium, *facienti quod in se est, Deus gratiam non negat,* intelligi de faciente quod in se est viribus gratiæ, quæ semper præcedere debet, iuxta illud *Iere. sine orat. conuerte nos domine ad te, & conuertemur;* non viribus naturæ, quæ se sola sufficiens non est. Ad fundam. secundæ sent. neg. minor. Qui. n. ad sacra. baptismi vel poenit. accedit cum solo dolore naturali de commissis peccatis, non accedit sine obice simpliciter, quia non accedit

56.
Secunda

cum sufficienti retractatione peccatorum, quæ est retractatio peccati, non solum ut est contra finem natur. sed supernat. sicut. n. accedere ad hæc sacra cum conscientia peccati, absque ullo dolore, est accedere cum obice; ita accedere ad eadem cum conscientia peccati, absque debito dolore, est accedere cum obice. Ad fundam. tertiam sent. neg. antec. & prob. dum. n. Concilia docent, delectationem debere esse, *ubi oportet ad iustificatiue gratiam consequendam;* & ad hoc ex iisdem probatum est, requiri, ut vel eliciatur ex motiuo charitatis extra sacra. vel ex alio motiuo supernat. in sacra. neque cum sacra. erit sufficiens dolor ex solo auxilio ordinis naturalis elicitus: hoc enim non potest se extendere ad motiuum supernaturale quoad substantiam, cum sit extraius sphaeram.

57.
Tertia.

DISPUTATIO XXXI.

De effectu formali positiuo gratiæ habitualis.

EFFECTVS formalis gratiæ habitualis positiuus vnus, negatiuus alter. Positiuus, vnus moralis, qui est reddere opera condignè meritoria apud Deum, *de quo disp. ult.* alter physicus, qui vel desumitur ab ipsa gratia vnita subiecto, cuiusque omninò idem cum entitate gratiæ; diciturque effectus formalis absolutus, & gratiæ intrinsecus: vel desumitur à forma extrinseca, nempe ab actu dilectionis Dei; exigitur tamen ab ipsa gratia; diciturque effectus formalis connotatiuus, quia præter gratiam intrinsecè inhaerentem, connotat actum diuinæ dilectionis, à quo completur. Effectus prioris generis sunt, reddere subiectum sanctum, iustum, & obiectum dignum speciali amore Dei, & æterna beatitudine. Posterioris verò generis sunt, actu diligere à Deo speciali amore amicitia, actu beatitudinem consequi. Negatiuus autem est, expulsio peccati, & liberatio à pœna æterna. In hac *disp.* de priori effectu positiuo, tam intrinseco & absoluto, quàm extrinseco & connotatiuo; in *sequenti* verò de posteriori negatiuo disputandum erit.

Duplex effectus formalis gratiæ. Physicus etiam duplex.

SECTIO PRIMA.

An Gratia suâ naturâ reddat subiectum iustum, sanctum, filium adoptiuum Dei, dignum amicitia, & gloria eiusdem?

Prima sent. negat: *Richar. in 1. dist. 17. a. 1. q. 1. ad 3.* id docet de charitate, quæ in eius sent. est eadem cum gratia: *Ocham in 1. dist. 17. qu. 1. ad arg. Arimi. qu. 1. art. 2. ad 1. con. 2. concl. Mayo. q. 2. sine. Gabriel. q. 1. art. 3. dub. 4. & in 4. dist. 14. qu. 1. art. 2. post 5. concl. Marsil. in 1. qu. 20. art. 3. ad ratio. 3. Ioan. Medin. tract. 1. de poenit. qu. 12 §. corollarie, Coninc. de actib. supernat. disp. 21. dub. 8.* Eadem colligitur ex *Scoto in 1. dist. 17. qu. 2. §. de 2. ad 1. potest dici, quod in homine est aliquid, quod reddit ipsum acceptabilem de lege ordinata; & illud dicitur acceptabile secundum quid, quia non est bonum, nisi quia acceptum: ergo gratia est bona in quantum à Deo acceptatur; non ex natura sua, sed ex diuina ordinatione.* Fundam. nulla forma creata est tantæ perfectio-

2.
Negati

3.
Fundam.

perfectiōnis, quāte est beatitudo, & amor increa-
tus Dei: ergo nulla suā naturā reddit subiectum
iustum, sanctum, & dignū gloria & amicitia Dei.
Confirm. 1. alioqui daretur forma creata tribuens
ius ad propria bona Dei: hoc autē implicat: at
hoc ipso quod bona Dei fierent omnibū crea-
turis, desinerent esse propria Dei: propriū enim
est, quod vni tantum competit. 2. Si gratia suā na-
turā redderet subiectum dignum gloriā, gloriā,
quæ est præmiū, non esset perfectior gratia, quæ
est meritum: at meritum est imperfectius præmiō.

Secunda sent. affirmat. S. Thom. de verit. qu. 27.
art. 1. Aureo. in 1. dist. 17. art. 2. Capreol. qu. 1. ad
argu. Grego. con. 1. & 2. concl. Medin. 1. 2. qu. 110.
art. 4. Vasquez disp. 204. cap. 2. Curiel. art. 1. §. 5.
concl. ult. Suarez libr. 7. de gra. cap. 1. & Theo-

log. communis. Fundam. 1. ex Scripturis, Con-
cil. Patrib. in quibus gratia nuncupatur animi
sanctitas, iustitia, amicitia, filiatio Dei, & quicam
habent, sancti, iusti, amici, filij, hæredes Dei: er-
go hos effectus habet gratia ex naturā suā, alioqui
falsū illi tribuerentur. Non ex extrinseca accep-
tione Dei: tum quia cum non implicet forma, cui
tales effectus ex natura sua conueniant, dicendum,
eos de facto suā naturā gratiæ competere; vt me-
lius salues Scripturas, Concil. Patres; tum quia,
hos effectus non tribuit sola extrinseca acceptio
Dei cum gratiā, vt conditione tantum: alias enim
non gratia, sed extrinseca tantum acceptio Dei
hos effectus præstaret, contra Triden. sess. 6. cap. 7.
docens, gratiam esse vnicam causam formalem no-
stræ iustificationis: quod non esset, si solus Deus
ad præsentiam gratiæ eum effectum causaret; sicut
non esset sol causa luminis, si solus Deus ad præ-
sentiam solis lumen causaret. Nec simul cum gra-
tiā vt concausa; alioqui gratia non esset perfecta
sanctitas, ac proinde se sola sufficiens ad reddendū
subiectum iustum, filium adoptiuum, &
amicum Dei. Nec sola gratia cum acceptione Dei
vt conditione, vel causā eleuante gratiā ad hos ef-
fectus formaliter præstandos: nam gratia hos ef-
fectus habet vel ex se, & ad illos præstandos non
eget extrinseca acceptatione Dei; cum omnis for-
ma vnita subiecto capaci, necessariō tribuat om-
nes effectus formales, quos habet: vel non habet
ex se: & tunc nec per extrins. accept. Dei, poterit
formaliter eos præstare: quia extrinseca non mu-
tant intrinsecè formam, nec eleuant ad præstan-
dum formaliter, quod in suā entitate non habet:
eleuatio enim non mutat intrinsecè rem eleuabilem.
Cum igitur gratia debeat formaliter hos ef-
fectus subiecto præstare; neque id possit forma, nisi
per suam entitatem; implicat, si gratia hos effectus
in sua entitate non continet, eos per extrinsecam
eleuationem tribui. 2. Sumendum ex naturā gra-
tiæ, quæ ex disp. 29. sect. 4. est singularis participatio
naturæ diuinæ: qui autem participat propriam
naturam alicuius, participat proprietates illius:
igitur gratia participans naturam diuinam secun-
dum proprium esse ipsius, participabit proprietates
ipsius, quæ sunt esse sanctum, iustum, dignum
amore & beatitudine Dei. Confirm. peccatum
reddit subiectum suā naturā iniquum, & indignū
amicitiā & gloriā Dei; è conuerso gratia.
Oppositæ enim formæ oppositos tribuunt effectus
formales. Porro gratia reddit subiectum sanctum
& iustum, quatenus illud per modum habitus in-
trinseci, immediatè ordinat ad rectam regulam
naturalis ac supernat. rationis creatæ, eaque me-
diante ad primam regulam rationis increatæ. San-
ctus enim & iustus dicitur, qui conformis est suæ

regulæ: iniustus & iniquus, qui suæ difformis est:
sicut vt Dionys. 12. ca. de diuin. nom. definit, sanctus
est, qui ab omni seelere mundus & idco inquinatus
est. Eadem reddit subiectum dignum amicitia
diuinā, quatenus in eo potest similitudinem natu-
ræ, morum & operationum diuinæ, in qui-
bus perfecta amicitia vnus ad alterum fundatur:
est enim amicus alteri se, vt Arist. de in. 3. Ethic.
cap. 4. vnde quod magis similitudinem naturæ, mo-
rum, & operationum accedit ad amicitiam, eo est
perfectior intimiorque amicus. Dicitur Dignum amicitia
diuinā, non amicum: quia esse amicum Dei
præter fundamentum amicitie ex parte creaturæ
importat actualitatem amorem Dei ergo creaturæ
de quo sessione sequenti.

Reddit subiectum adoptiuum filium Dei, &
hæredem æternæ vitæ; quatenus est quædam sup-
ernat. generatio; mediante quā nobis communi-
catur specialis participatio naturæ diuinæ, quæ hic
inchoatur per gratiam, in patriā completur per vi-
sionem beatam, nam ad completam generationem
filij intellectualis requiritur, ex 1. 16. disp. 18. sect.
7. similitudo naturalis per participationem natu-
ræ, & intentionalis per expressionem obiecti in-
telligibilis essentialiter constituentis principium
generatiuum intellectiuum. At similitudo natura
hæc in filiatione ad patrem Dei habetur per gratiam;
quæ est singularis participatio naturæ diuinæ se-
cundum proprium esse ipsius; intentionalis verò
per visionem, quæ est intelligibilis imago & ex-
pressio obiecti diuini. Confirm. filiatio adoptiua
Dei, est quædam participatio filiationis naturalis
eiusdem; talem enim sibi filium proportionatiter
per voluntatem adoptat Deus, qualem per natu-
ram sibi generat; iuxta illud Rom. 8. Quos præformauit
& prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui; est
enim adoptio, vt leges definiunt, imitatio quædam
& substitutio filiationis naturalis. Filiatio natura-
lis Dei essentialiter constituitur ex vtraque simili-
tudine, tam naturali per communicationem eius-
dem numero naturæ, quàm intentionali per vita-
lem expressionem obiecti intelligibilis; ergo etiam
filiatio adoptiua Dei constituitur debet ex vtraque
similitudine, & naturali, per infusionem gratiæ; &
intentionali, per expressionem obiecti diuini.

Obijcies. Si gratia non esset completa, sed solum
inchoata adoptio Dei, non posset homo per gra-
tiam denominari verè & propriè adoptiuus filius
Dei. Resp. neg. sequel. ad veram enim & propriam
denominationem adoptionis, sufficit habere for-
mam, quæ per se exigit vltimum complementum
adoptionis. Gratia, esto non sit completa adoptio
Dei formaliter, est completa radicaliter, quia per
se exigit vltimum complementum adoptionis di-
uinæ, quæ est visio beata assimilatiua obiecti intel-
ligibilis diuini. Sicut ad mutuam amicitiam Dei
ad nos, & nostri ad Deum, sufficit vt sit forma es-
sentialiter exigens habitum charitatis, quo forma-
liter completur amicitia nostri erga Deum.

Dices: ergo verus genitus ab homine erit fi-
lius hominis; & Spiritus S. productus à Patre &
Filio erit verè & propriè filius; quia vterque par-
ticipat genericam quasi similitudinem principij
producentis. Sed neg. conseq. nec gradus anima-
litate participatus à verme, ab homine producto;
nec similitudo eiusdem numero naturæ, commu-
nicatæ à Patre & filio Spiritui S. per se vi sue pro-
cessionis exigit vltimum complementum & simi-
litudinem principij producentis: vt gratia pro-
ducta à Deo, essentialiter exigit visionem beatam;
vt vltimū cōplementum filiationis adoptiue Dei
Obijcies.

Confr. 1.

2.

Ver. or. affr.

Fundam. 1.

Ab enumera-
tione
partium.

6.
Fundam. 2.

7.
Gratia ha-
bit. reddit
subiectum
sanctum,
iustum,

8.
Dignum
amicitia
Dei.

9.
Filius ad-
optiuum

10.
Ex duplici
similitu-
dine

10.

11.

Resp.

12.
Dicit

Resp.

13.
14. *Quomodo hereditas distinguitur à filiatione divina.*
15. *Resp. 2.*
16. *Resp. 3.*
17.
18. *Distinctio inter filiationem ad optivam & naturalem Dei.*
19.

Obijcies 2. Hereditas distinguitur à filiatione: visio beata est hereditas filiorum Dei, ergo distinguitur à filiatione adoptiva Dei. Major est *Pauli Rom. 8. Si filij & heredes.* Vbi hereditatem infert ex filiatione. Quia hereditas supponit filiationem: est enim terminus extrinsecus illius: vnde potest aliquis esse perfecte filius absque vlla hereditate. *Resp. 1.* neg. maior. vniuersi, constat in filiatione increata. Verbi, quæ à Patris hereditate non distinguitur. Beatitudo enim increata, quæ consistit, saltem partialiter, in cognitione increata essentia diuinæ, & personarum, constituit essentialiter naturalem filiationem Verbi; siue quia diuina intellectio est formale constitutum naturæ diuinæ; siue quia est vltimum specificatum Verbi, quod est de ratione Filij intellectualis vt sic: quia igitur filiatio adoptiva Dei est quædam imitatio filiationis naturalis eiusdem, consequenter neque visio diuinæ essentia & Personarum distinguetur à filiatione adoptiva Dei cõpletè sumptâ.

2. Disting. minor. visio beata est tantum hereditas Filiorum Dei, nego; est simul hereditas, & vltimum complementum adoptionis diuinæ, concedo. quoniam admodum beatitudo increata est hereditas Verbi diuini, & simul essentialiter constitutum naturalem filiationis eiusdem. Non enim repugnat, idem secundum diuersos respectus esse constitutum filiationis, quæ assimilatur perfectè terminum principio producenti vel adoptanti; & simul esse hereditatem filij, quatenus est perfectio per se debita personæ in filium assumptæ.

Resp. 3. disting. maior. distinguitur hereditas à filiatione, prout hereditas importat actum beatificum intellectus, neg. prout voluntatis, conced. adæquata. n. hereditas Dei includit actum, quo videtur; & quo amatur: beatitudo autem vt importat actum intellectus, complet essentialiter filiationem; vt etiam importat actum beatificum voluntatis, qui est extra constitutum filiationis, complet hereditatem filiorum Dei.

Obijcies 3. Si filiatio adoptiva Dei præter similitudinem naturæ diuinæ, includeret intentionalem obiecti intelligibilis, non adæquatè discriminaretur à filiatione naturali Dei, quæ essentialiter includit vtramque similit. adoptiva verò discriminari debet à naturali per negationem completæ similitudinis, vt humana adoptio, quæ per solum extrinsecum affectum participat naturalem filiationem.

Resp. neg. sequel. filiatio. n. naturalis Dei includit perfectissimam similitudinem principij generantis, naturalem & intentionem per substantialem generationem: Adoptiva solum includit imitationem filiationis naturalis per accidentale participium illius. Cæterum filiatio adoptiva non est discriminanda à naturali per exclusionem totius similitudinis intelligibilis, sed solum per exclusionem similitudinis intelligibilis substantialis. Sicut filiatio adoptiva Dei discriminatur à naturali eiusdem, non per exclusionem omnis similit. naturalis, sed solum substantialis. Nec est eadem ratio de adoptione humana, quæ solum fit per extrinsecum affectum, non per aliquod intrinsecum participium filiationis naturalis, vt fit adoptio diuina.

Obijcies 4. Adoptio, vt leges statuunt, est extraneæ personæ gratuita acceptatio ad hereditatem, ad quam vi sue originis ius non habebat: at creatura vi spiritualis generationis, quæ fit per infusionem gratiæ, fit proportionata persona ad hereditatem Dei, acquirens intrinsecum ius ad propria bona Dei: ergo non comparatur ad hereditatem Dei, vt persona extranea.

Resp. adoptio humana non reddit personam, quam assumit intrinsecè proportionatam ad bona adoptantis. sed extrinsecè duntaxat affectu & voluntate: ideo persona adoptata manet intrinsecè improporionata ad propria bona adoptantis. Diuina verò reddit personam quam assumit, intrinsecè proportionatam ad propria bona adoptantis, quæ sunt propriæ operationes Dei, communicando illi participationem suæ naturæ accidentalem, quæ non ingreditur substantialem constitutionem personæ adoptatæ; ideo ad huc ea posita, manet adoptata substantialiter extranea hereditati diuinæ: itaque filiatio naturalis reddit personam substantialiter participem hereditatis generantis: adoptiva tantum accidentaliter reddit participem hereditatis adoptantis.

Obijc. 5. Ioan. epist. 1. c. 3. non gratiæ, sed charitati adoptionem Dei tribuit: *Videte qualem charitatem dedu nobis Pater, vt filij Dei nominemur & simus.* August. ibid. tract. 5. dilectio sola discernit inter filios Dei, & filios diaboli. *Resp.* adoptionem tribui charitati, tum propter inseparabilem connexionem cum gratia: tum à signo & à posteriori; opera charitatis sunt propria filiorum Dei.

Obijcies 6. Illud constituit nos amicos Dei, quod reddit nos proximè potentes ad ipsum diligendum; sc. charitas, quæ proximè complet & inclinat voluntatem ad diligendum Deum; non gratia, quæ vel non est actiua, vel non causa proxima, vt charitas, sed remota & vniuersalis. Nempe id quod vnum hominem constituit amicum alterius hominis, non est similitudo & equalitas specificæ naturæ, alioqui omnes homines essent amici, sed habitus ex frequentatis actibus amoris acquisitus, qui constituit hominem pronum & inclinatum ad diligendum amicum: vnde Arist. 8. *Ethic. cap. 2.* amicitiam definit, *mutuam benevolentiam non latentem.* *Resp. 1.* illud constituit nos formaliter & proximè dilectores Dei, quod constituit nos proximè habiles & potentes ad diligendum Deum, concedo: illud constituit nos obiectum amicitia Dei, quod constituit nos proximè potentes & pronos ad diligendum Deum, nego. Amor. n. non dicitur amicitia à principio, à quo elicitur, sed ab obiecto, à quo specificatur, & ad quod tendit. Est igitur charitas principium amoris amicitia, quo in Deum tendimus vt amicum: gratia est obiectum amoris amicitia Dei erga nos: quemadmodum bonitas Dei est obiectum amoris amicitia nostræ in Deum. Ratio verò est, quia id constituit nos obiectum amoris amicitia Dei erga nos, quod constituit nos perfectè similes Deo in natura, moribus, & operibus proprijs Dei: sicut quod constituit vnum hominem obiectum amicitia alterius, est similitudo propriæ naturæ, morum, & operationum. At gratia, non charitas reddit nos perfectè similes Deo in natura, & consequenter in moribus, proprijsque operationibus Dei: ipsa. n. est forma per se exigens proprias operationes Dei; charitas est tantum proprietates gratiæ, & principium dilectionis Dei. Ideò Arist. 9. *Ethic. cap. 4.* ait, *amicabilia ad alterum proficisci ex amicabilibus ad se.* Vnde quò magis quis est alteri similis in natura, moribus, & modo operandi, eò est intimior ac perfectior amicus: nec similitudo specificæ naturæ sufficit ad conciliandam amicitiam, siue ad constituendum obiectum amicitia; sed requiritur similitudo specialior, fundata in eadem inclinatione, moribus, operationibusque; qualis est gratia, sufficiens fundamentum amicitia Dei erga nos. Arist. *cit. loc.* amicitiam explicat à posteriori per principales

20. *Discrimen adoptionis humane à Diuina.*
21. *August.*
22.
23. *Amor non dicitur amicitia ab obiecto specificanti. Gratia est obiectum amoris amicitia Dei erga nos.*

24.
Resp. 2.

principales actus. 2. Illud constituit nos amicos Dei, quod reddit nos tantum proxime potentes ad diligendum Deum, nego; quod reddit nos potentes radicaliter ad amandum Deum & simul obiectum specialis amoris Dei, concedo. Quia amicitia est mutua; ergo in ea forma debet consistere, quae apta est reddere personam habilem ad redamandum, & simul obiectum mutui amoris. Cum autem charitas sit tantum proximum principium diligendi Deum, non reddit nos similes in natura diuina, quae similitudo constituit nos proximum obiectum specialis amoris Dei. Vnde licet charitas constituat nos proxime habiles ad diligendum Deum; non tamen constituit nos obiectum mutui amoris Dei. Contra verò gratia, cum sit perfecta similitudo naturae diuinae, & propriarum operationum eius constituit nos obiectum specialis amoris diuini. Rursus eadem gratia ut similitudo naturae diuinae inclinatur ad diligendam naturam diuinam: nam omne simile ex innato appetitu erga se naturaliter inclinatur ad diligendum sibi simile. Eadem ergo similitudo naturae diuinae, quae constituit nos obiectum specialis amoris Dei, simul inclinatur nos ad redamandam naturam diuinam, similem nobis per gratiam. Licet hanc inclinationem radicaliter habeamus per gratiam, formaliter per habitum charitatis. Sicut in amicitia humana inclinatio ad redamandam personam amantem radicaliter habetur per similitudinem morum: formaliter completur per habitum ex frequentatis actibus amoris acquisitum.

25.
Amor in peccatorem est misericordia.

Dices. Potest Deus amore amicitiae diligere peccatorem, tribuendo ei auxilium ad contritionem, ut bonum peccatori, in quo non est gratia habitualis: ergo obiectum amicitiae Dei erga nos non est gratia. Resp. amor, quo Deus confert peccatori auxilium ad contritionem, non est amicitiae, sed misericordiae; quia non est ad alterum; ut ad similem, quae similitudo ad veram amicitiam necessaria est; nec ad perfectam amicitiam sufficit, velle bonum alteri, nisi ut sibi simili. Quae de causa Arist. 8. Ethic. cap. 8. amicitiam definit, esse aequalitatem & similitudinem, Praecipue quae ex virtute similitudo est. negat cap. 7. inter inaequales & dissimiles esse amicitiam. Instabis. Etiam posita gratia habituali, intercedit infinita dissimilitudo & inaequalitas inter creaturam & creatorem: ergo neque inter Deum & iustum poterit vera amicitia intercedere. Resp. cum huiusmodi dissimilitudine & inaequalitate, quae inter creaturam & creatorem reperitur, sufficiens aequalitatis & similitudinis inter Deum & iustum intercedere, ad veram amicitiam fundamentum sc. similitudinem & participationem eiusdem esse diuini, fundantis eundem analogicum operandi modum.

26.
Similitudo analog. sufficit.

Deducitur, huiusmodi effectus formales non modo connaturaliter, verum etiam essentialiter conferri à gratia: contra. *Medin. 1. 2. qu. 110. art. 4. §. Sed ut haec:* qui contendit, quauis connaturaliter gratia hos effectus conferat subiecto, de potentia absoluta posse ab illis separari. Quia licet nequeat primarius effectus formalis à forma separari, potest secundarius, cuiusmodi sunt supra recensiti.

27.
Fundam. Medin.

Sed contra; esse sanctum, iustum, filium adoptiuum Dei, dignum amicitia, & beatitudine diuina, sunt effectus primarij gratiae habitualis, non secus atque esse album, est primarius formalis effectus albedinis. Igitur sicut repugnat, esse album separari ab albedine vnita subiecto; ita hos effectus à gratia coniuicta animae. Antec. prob. gratia essentialiter est habitualis rectitudo & coniuictio ani-

28.
Contra

mi cum Deo, sine & regula supernat. adoptiuam filiationis & similitudo proprii esse, morum, & operationum diuinarum: ergo essentialiter confert subiecto, cui inest, esse sanctum &c.

Dices. Potest gratia esse simul cum peccato in eodem subiecto: ergo in ea sent. possunt recensiti effectus separari à gratia. Resp. neg. conseq. duplex enim effectus formalis est in quolibet forma, vnus positius, quem confert forma per immediatam vnionem sui in subiecto capaci: alter negatiuus, qui est expulsio contrariae formae ab eodem subiecto. Nequit prior à forma separari, cum sit ipsa forma vnita subiecto: potest posterior, quando aliunde contradictio non innouitur. Implicat igitur gratiam manere vnitam proprio subiecto, & non conferre illi omnes suos effectus positivos intrinsecos, esse iustum &c. Et si iuxta hanc sent. idem subiectum ratione peccati maneat iniustum, filius diaboli, indignum amicitia & gloria Dei: non secus ac subiectum habens in se albedinem & nigredinem simul, esset ratione albedinis, album & disgregatiuum visus; ratione nigredinis, nigrum & congregatiuum visus.

29.
Duplex effectus formalis in quolibet forma.

Ad fundam. primae sent. neg. antec. ut in. ex *diff. 29. sect. 4.* constat, gratia est forma supernat. accidentaliter omnium perfectissima: licet beatitudo sit perfectior gratia, tum ratione obiecti increati, quod terminatiue includit: tum ratione vitalis actualisque operationis, quo pacto etiam operatio vitalis naturalis est perfectior substantia in ratione vltimae actualisque operationis; non in ratione entis. Ceterum, ut gratia reddat subiectum dignum amore increato Dei, necessarium non est, ut aequiualet illi in perfectione, sed sufficit ut proportionetur illi in ratione obiecti diligibilis intra eundem ordinem analogicum; proportionatur autem, quia cum gratia sit proprietas naturae diuinae, est in ordine participato diuino; sicut proprietas accidentaliter est in eodem ordine cum natura & substantia, cuius est proprietas.

30.
Ad fundam. sent.

Ad 1. confir. neg. minor eiusque prob. Ex eo. n. quod propria bona Dei communicantur creaturis, non desinunt esse propria Dei. Sicut ex eo quod lux communicatur reliquis corporibus, non desinit esse solis propria. Ratio: bona supernat. non communicantur creaturis substantialiter, sed tantum accidentaliter: solum autem quae communicantur substantialiter, sunt propria eius cui communicantur; non quae tantum accidentaliter: quia quae substantialiter, communicantur cum natura substantiali; & quia natura substantialis constituit rem in se, & ad se; & nihil magis suum, quam sua cuique natura: quae communicantur tantum accidentaliter, non communicantur cum natura substantiali, sed tantum communicantur proprietate accidentaliter alterius naturae propriae. Accidens autem, cum non constituat naturam subiecti, cuiusque subiecto communicetur, semper manet accidens; & proprietas illius substantiae, à qua est participata, ad quam ut ad proprium principium semper clamat. Quare illa definitio Proprii, proprium est, quod vni tantum competit, vera est de competentia per se & ab intrinseco debita naturae; falsa de debita per accidens, & ab extrinseco principio. Ad poster. confirmationem, concedendum est, visionem beatificam in ratione praemij esse perfectiorem gratia: quia in ratione praemij includit Deum ipsum per modum obiecti fruibilis: quamuis subiectiue, & in ratione entis ac proximi principij, à quo elicitur, quod est lumen gloriae, sit imperfectior gratia, ut proprietas naturae.

31.
Ad 1. confir.

32.
Ad 2. confir.

S E C T I O II.

An gratia necessariò reddat subiectum actu à Deo dilectum speciali dilectione amicitia?

HAtenus de effectibus formalibus positivis intrinsecis, quos immediatè confert gratia unita subiecto, independentè à quacunque alia forma extrinseca. Nunc de effectibus formalibus positivis, quos gratia confert dependentè à forma extrinseca, qualis est specialis dilectio Dei, quam certum est, connaturaliter saltem exigì à gratia. Hoc ipso .n. quòd gratia est forma suà naturà reddens subiectum dignum speciali dilectione Dei, connaturaliter exigìt illam, eo modo, quo vnumquodque bonum naturale à Deo productum, connaturaliter saltem exigìt diligì à Deo amore naturali: cum omne bonum connaturaliter saltem exigat amari ab eo, qui illud liberaliter producit. Ulterius inquiritur, an etiam essentialiter id possit gratia; ita ut implicet, esse gratiam in subiecto capaci, & illam à Deo speciali dilectione amicitia non amari.

Prima sent. negat: *Scot. in 1. dist. 17. q. 2. §. de 2. ad 1. Mayo. qu. 2. §. est ergo: Rubio quest. 1. art. 2. concl. 2. Capreo. qu. 1. art. 3. ad argu. Aureo. ad 2. argu. princ. licet oppositum censeat alibi: Medin. 1. 2. qu. 110. ar. ult. §. sed ut: Curiel. qu. 113. art. 2. dub. 3. §. 3. & qu. 110. art. 1. §. 9.* Sequitur ex opin. quæ gratiam distinguit in esse qualitatis, & in esse gratia. aitque conservari posse in esse qualitatis, & non in esse gratia: quia nimirum gratia in esse gratia importat specialem dilectionem Dei, quæ à physica entitate gratia separari potest. à fortiori sequitur ex Nominalib. qui docent, ut *praced. sect.* gratiam ex divina tantum ordinatione reddere subiectum gratum. Fundam. nulla forma creata necessitat Deum ad eam speciali dilectione charitatis diligendam, sed potest illam Deus pro sua libertate non diligere, imò & odio habere. 1. quia nulla bonitas, præter increatam, necessitat Deum ad eam diligendam. 2. omnis amor Dei ad extra est liber. 3. nulla forma creata est tantæ perfectionis, quantum malitia est peccatum, ut supponitur: ergo nullam formam creatam tenetur Deus speciali dilectione charitatis diligere. Prob. conseq. nullum peccatorè tenetur Deus speciali dilectione charitatis diligere: sed nulla forma creata tollit adæquatè peccatum: ergo, quacunque formà creata posità, adhuc manet peccatum; ac proinde potest Deus subiectum speciali dilectione charitatis non diligere. Confirm. Nulla forma creata suà naturà est condigna satisfactio pro offensa illatà Deo per p. mortale, ut supponitur: ergo nec necessariò postulat specialem dilectionem Dei. Quamdiu .n. peccator per condignam satisfactionem non satisfacit pro iniurià illatà Deo, tamdiu manet Deus insensus peccatori: repugnat autem, Deum esse insensum peccatori, & simul diligere illum speciali amicitia.

Secunda sent. affirmat: *Aureo. in 1. dist. 17. in 1. p. dist. art. 2. propof. 1. Capreo. loco cit. in 2. resp. & ad argu. Aureo. con. 3. concl. fine: Contra. 1. 2. qu. 109. art. 5. §. & dicimus: Sos. lib. 2. de nat. & gra c. 18. Vincen. Astur. de Christi gra. pag. 22. Vasquez 1. 2. disp. 204. cap. 2. Suarez de gra. lib. 7. cap. 1. nu. 22. Hyacin. Choquesi de nas. gra. sanctif. disp. 3. cap. 2.* Sequitur ex

opin. gratiam & peccatum non posse esse simul.

Hæc sent. longè probabilior est, quam asserunt omnes, qui docent, actum divinæ voluntatis non posse esse suspensum, sed necessariò determinatum ultimà determinatione circa quodcunque obiectum: etiam circa res possibiles, vel per modum simplicis complacentia circa omne bonum possibile, vel per modum simplicis displicentia circa omne malum possibile: pari ergo ratione idem actus, utpotè perfectus infinitè, debet esse ultimò determinatus, vel per modum efficacis complacentia seu amoris circa quodcunque bonum existens; vel per modum efficacis displicentia seu odij circa quodcunque malum existens: Posset autem, ut per se patet, non esse ultimò determinatus circa res existentes, si posset vel actu non diligere aliquod bonum existens, vel actu non odisse aliquod malum existens: vnde falsò *Ocham in 1. dist. 17. qu. 1. sine* docet, Deum necessariò sibi complacere in bono possibili, nò in bono existente. Nequit ergo Deus non actu diligere speciali amicitia hominè in gratia existentem: quia nequit actus divinæ voluntatis ferri in hominem gratia præditum per modum displicentia seu odij: cum nequeat odium versari, nisi circa obiectum realiter, vel apparenter malum; gratia neque ex se mala sit, neque ut mala à Deo, qui omnia cognoscit ut sunt, apprehendi possit: ergo necessariò ferri debet in hominem gratum per modum efficacis complacentia & amoris, cum non sit medium inter odium & amorem, displicentiam & complacentiam.

DICES 1. Satis esse, ut actus divinæ voluntatis ad hominem in gratia existentem feratur per modum simplicis complacentia, uti ad eundem feratur ut possibilem. Sed contrà: quia sicut gratia ut existens, supra seipsam ut possibilem, addit exercitiam existentiam: ita actus divinæ voluntatis supra terminationem ad gratiam ut possibilem, addere debet novam terminationem ad eandem ut exercitiam existentem: alioqui circa illam ut existentem non esset ultimò terminatus. Atqui hoc est, ad illam ferri efficaci complacentia: nam in hoc amor efficax discriminatur à simplici complacentia, quòd ille sit boni amati collatius, hæc tantum sibi complacet in bono amato. Cum igitur Deus actu conferat nobis gratiam, quam in nobis amat, amat nos amore etiam efficacis benevolentia.

DICES 2. Non necessariò Deum diligere in nobis gratiam speciali amore amicitia, sed sat esse, illam diligere communi dilectione, quæ cetera creata diligit. Sed contrà: quoniam, cum probatum sit, gratiam suà naturà esse participationem naturæ operationum, morumque Dei, si eam Deus non diligeret speciali amore amicitia, non diligeret secundum quod natura ipsius gratia diligi postulat; ac proinde actus divinæ voluntatis, non esset circa gratiam ultimò terminatus, quia non esset terminatus ad ultimum gradum specificum gratia, qui est participatio naturæ, operationum, morumque divinorum; sed solum ad gradum genericum entis aut qualitatis: sicut idem actus divinus nequit terminari ad calorem sub ratione qualitatis, & non sub ratione caloris. Confirm. Repugnat, actum divinæ voluntatis nò esse actu terminatum ad gratiam ut existentem; ergo repugnat, non esse actu terminatum ad specificum gradum eiusdem gratia ut existentis. ita .n. se habet actus divinæ voluntatis non actu terminatus ad gratiam ut existentem, sicut se habet idem non actu terminatus ad specificum gradum eiusdem gratia iam existentis: ergo sicut repugnat, actum divinæ voluntatis non esse actu terminatum

33.
Disp.
statu.

34.
1. Sent.

35.
Fundam.
potiss.

36.
Confir.

37.
2. Sent.

38.
Gratia ha-
bitualis ne-
cessariò red-
dit subiec-
tum actu
à Deo dile-
ctum spe-
ciali amore
amicitia.

39.
Resp.

40.
Resp.

41.
Confir.

terminatum

terminatum ad gratiam vt existentem, alioqui circa illam esset suspensus: ita repugnat, non esse actu terminatum ad specificum gradum gratia iam existentis, alioqui circa talem gradum esset suspensus. Eadem quippe ratione, qua actus diuine voluntatis postulat esse actu terminatus ad quodcunque obiectum, postulat esse actu terminatus ad quamcunque rationem existentem in obiecto. Quod autem hoc ipso, quod Deus diligit gratiam secundum vltimum gradum gratia, diligit illam speciali amore amicitia, constat ex seqq.

42.
Prob. 2. Deus liberaliter donat nobis suam gratiam: ergo necessariò per illam nos diligit speciali amore amicitia, volendo illam vt bonum nostrum: amicitia .n. est actus, quo volumus bonum amico, vt bonum amici: & nemo liberaliter sua bona alteri donat, nisi volendo illa, vt bona illius; Sap. 11. *Diligis omnia qua sunt, & nihil odisti eorum, qua fecisti: nec enim odiens aliquid constituisti aut fecisti.* cum autem gratia sit perfecta participatio naturæ, operationum, & morum Dei; neque possit illam donare, quin eam velit & intendat secundum omnes effectus formales, quos includit, apertè sequitur, quòd si eam vult, necessariò vult, vt bonum amicabile inter se & hominem. Confirm. Quidquid Deus ad extra producit, cum sit agens liberum, debet per ipsius voluntatem ad producendum determinari, cum non sit determinatus per potetiam, quæ necessariò produceret: ergo quidquid ad extra producit, est à Deo volitum secundum omnes gradus perfectionis, secundum quos illud producit. Cum voluntas non habeat alium modum determinandi potetiam ad opus exequendum, quam per liberum suum imperium, quo volendo effectum, efficaciter impellit potetiam exequitiuam ad producendum illum secundum omnes perfectiones, quas effectus producendus continet: ergo dum producit in nobis gratiam, vult illam secundum omnes gradus perfectionis, secundum quos eam producit. Hæc ratio non solum probat de prima productione rei, sed etiam de conseruatione eiusdem: cum non minus potetia exequitiua Dei debeat à libera voluntate eiusdem ad effectum iam productum conseruandum, quam ad eundem primò producendum determinari: siue voluntas Dei ratione distinguatur à potetia exequitiua eiusdem, siue non: de quo 10. 1. disp. 17. sect. 1.

44.
Prob. 3. ex principijs 10. 1. disp. 14. sect. 3. Libera volitio Dei pro essentiali connotato, & vltimo quasi determinatiuo sui, includit externam productionem effectus liberè à se dependentis: ergo nihil potest Deus ad extra producere, nisi volendo illud eo volitionis genere, quo res ipsa volibilis est. Idem .n. actus necessarius diuine voluntatis sit liber formaliter per terminationem, seu connotationem effectus à se producti: terminatur autem seu connotat actus diuine voluntatis effectum à se productum, iuxta modum operandi ipsius voluntatis: ergo necessariò Deus vult effectum, quem producit: alioqui non posset esse terminus, seu essentialis connotatum ipsius liberæ volitionis: quia non potest esse terminus, aut connotatum liberæ volitionis, nisi iuxta modum, quem voluntas ipsa exigit: Exigit autem voluntas ad effectum terminari, volendo & intendendo illum, cum hic sit modus operandi ipsius. Vnde sicut si effectus non terminaret potetiam productiuam, iuxta modum, quem exigit potetia productiua; vel obiectum intelligibile non terminaret potetiam intellectiuam, iuxta modum, quem exigit potetia intellectiua, nec ille esset terminus potetia pro-

ductiua, neque hoc potetia intellectiua: ita nisi effectus productus terminaret actum diuine voluntatis iuxta modum, quem exigit voluntas, nempe per volitionem ipsius rei productiua, non esset terminus voluntatis diuine.

Confirm. Actus diuine voluntatis variat denominationes, iuxta diuersitatem rerum productarum: id non posset, nisi res productæ ingrederentur vt essentialis connotatum liberæ volitionis Dei, ac proinde nisi res productæ essent à Deo volitæ secundum omnes gradus perfectionis, quas includunt. Maior constat: idem .n. actus diuine voluntatis, quando producit & conseruat rem, denominatur volitio; quando non producit, vel destruit rem, denominatur nolitio: quando producit in anima bonum, dicitur amor; quando propter culpam, subtrahit ab anima bonum, quod produxit, dicitur odium. Respectu boni possibilis, dicitur simplex complacentia; respectu boni existentis, efficax amor: in ordine ad bonum, quod personæ rationali confert, appellatur amor concupiscentiæ; in ordine ad personam, cui tale bonum confertur, amor amicitia. Minor prob. si res producta, vel non producta, aut destructa non compleret vt essentialis connotatum liberam volitionem Dei, illa antecedenter ad omnem productionem, vel non productionem esset completè constituta in ratione liberæ volitionis, aut nolitionis, amoris vel odij. Inintelligibile autem est, concipere in Deo liberam volitionem, vel nolitionem, amorem, vel odium ante omnem connotationem rei productæ, vel non productæ, aut destructæ; hoc est, eandem formam quoad omnia inuariatam oppositos conferre effectus formales seu denominationes, capi nequit.

Probatur 4. Peccatum essentialiter petit odium inimicitia Dei: cum sit directè oppositum diuine bonitati, ac virtualis contemptus illius: ergo & gratia amorem amicitia eiusdem: cum non minus Deus ex infinita perfectione sui actus sit determinatus ad diligendum quidquid est diligibile, iuxta mensuram diligibilitatis rei, quam ad odio habendum quidquid est odibile, iuxta odibilitatem obiecti: nam eadem necessitate Deus odit vnum oppositum, quâ necessitate diligit alterum, eodem .n. actu quo quis efficaciter amat obiectum, virtualiter odit quidquid tali obiecto opponitur, cum in quolibet efficaci amore virtualiter includatur odium oppositi obiecti, talis amoris destructiui. At Deus necessariò amat suam bonitatem: ergo necessariò odit peccatum Diuine bonitati oppositum.

Cæterum prima & 4. ratio tantum probat in opinione eorum, qui negant actum diuine voluntatis posse esse suspensum erga quodcunque obiectum: tertia tantum in eorum, qui docent, actum liberum diuine voluntatis formaliter includere vt essentialis connotatum externam productionem rei: secunda in omnium sententiâ; cum nequeat liberum agens aliquid extra se producere, nisi per liberum imperium ipsius, volendo effectum, quem liberè producit. Esto, illi qui liberum, actum diuine voluntatis explicant independentem ab omni mutatione ad extra, consequenter doceant, posse Deum speciali affectu diligere quod speciali affectu diligibile non est: nemo tamen probabiliter affirmabit, posse Deum speciali affectu non diligere, quod natura sua speciali affectu diligibile est: quod tantum efficaciter probat ratio 2. Et licet aliquorum opinio sit, quod possit Deus plus diligere, quam res poscat, quod diligit independentem à productione earum: nullius tamen opinio est, quòd

45.
Confirm.

46.
Prob. 4.

47.

48.

quod minùs diligit, quàm res ipsa producta postulat diligi: quia cùm nequeat rem producere, nisi libero suo decreto determinando potentiam executivam ad productionem rei, secundùm omnes perfectionis gradus in ea inclusos, nequit illam producere, quin eandem velit secundùm omnes perfectionis gradus in ea contentos: cùm nullum gradum perfectionis in effectu inclusum producere possit potentia executiva, ad quem non sit à libero decreto & imperio Dei determinata. Porro idem est, Deum libero suo decreto seu imperio determinare potentiam executivam ad productionem rei, & illam velle, vt per se patet.

49. *Dices* At potest, inquires, homo velle effectum secundùm vnam rationem, & non secundùm aliam; vult .n. suum actum, quem liberè producit, secundùm rationem delectabilis, & nollet secundùm rationem malitię: igitur poterit Deus velle effectum, quem liberè producit, secundùm vnam rationem, & non secundùm aliam. *Resp.* neg. potest .n. homo aliquid coactè producere: Deus quidquid ad extra producit, libens & volens producit; etiam permissionem peccati, non malitiam, quæ ad ipso non pendet, sed à sola libera voluntate creaturæ.

50. *Resp.* *Obijcies* 1. Ex eo quòd Deus liberaliter confert nobis suam gratiam, non sequitur, amare nos, sed solùm suam gratiam, quam in nobis producit. Sed contrà: nequit amare suam gratiam in subiecto capaci, quin simul amet illam vt bonum subiecti: amat .n. illam, vt est: est bonum subiecti. ergo.

51. *Resp.* *Obijcies* 2. Potest Deus producere gratiam in lapide, cùm gratia sit entitas absoluta, & non vitalis: sed in lapide non amat illam speciali amore amicitia; quia lapis non est capax amoris amicitia; hæc .n. est sola natura intellectualis, redamationis capax: ergo nec in homine necessariò amat illam amore amicitia; si .n. semel potest specialis amor Dei à gratia separari in vno subiecto, poterit in quocunque. *Resp.* neg. conseq. amor .n. amicitia essentialiter includit personam intellectualem, redamationis capacem. Vnde quamvis Deus amet gratiam productam in lapide amore concupiscentia; vt singularem participationem suę naturæ, non tamen amore amicitia; quia non in ordine ad personam intellectualem, à qua amor amicitia; specificatur. Ad prob. conseq. nego, actualem amicitiam Dei separari posse à gratia posita in subiecto capaci; esto, separari possit à gratia posita in subiecto incapaci. Amicitia enim non solùm includit amorè boni, quod amatur, sed etiam dilectionem personæ, cui amatur: terminus verò seu obiectum amicitia; diuinæ, non est sola gratia, sed concretum ex gratia & persona, ipsa intellectuali: quod concretum, quia in posito casu variatur, variatur & amor ipse Dei, non respectu gratia; quæ manet eadem, & eodem modo secundùm se à Deo amata, sc. vt apta constituere in subiecto capaci filium Dei, dignum amicitia; Dei; sed mutatur respectu alterius termini specificantis amorem amicitia; quæ est persona ipsa intellectualis, cui gratia confertur.

52. *In subiecto capaci non potest separari gratia ab amicitia*

53. *Obijcies* 3. Potest Deus infundere homini gratiam, non propter bonum, sed propter malum ipsius, vt nimirum illum grauius peccantem, gratiam amittendo, acerbius puniat: pœna .n. de se bona est, vt correctiua culpæ: ergo non necessariò Deus, infundendo gratiam, amat illam vt bonum personæ, cui infundit. *Resp.* neg. antec. Nequit enim Deus conferre homini gratiam, vt grauius illum puniat, nisi simul intendendo grauius peccatum, ad

54. *Resp.* quod grauior pœna sequitur: nequit autem Deus grauius peccatum intendere: quia nequit intendere quod per se malum est; alioqui posset etiam peccare: idè .n. nequit peccare, quia volitio peccati est per se mala & rationi difformis: atqui etiam intentio peccati est per se mala & rationi difformis. Maior prob. nequit Deus antecedenter velle pœnam, quin simul velit, quod pœna essentialiter supponit; sc. peccatum: igitur nec grauior pœnam, quin simul antecedenter velit grauius peccatum, quod grauior pœna essentialiter præsupponit.

Dices. Potest Deus antecedenter velle pœnitentiam, etsi non velit peccatum à pœnitentia essentialiter suppositum: ergo potest antecedenter velle gratiam ad grauior pœnas infligendas, tantùm permittens grauius peccatum. *Resp.* neg. conseq. pœnitentia .n. est remedium ad tollendum peccatum, vel commissum, vel ex suppositione committendum: gratia autem collata ad grauior pœnas infligendas, est medium ordinatum ad grauius peccandum. Potest autem Deus velle remedium ad tollendum peccatum, non volito, sed tantùm permissio peccato: non potest velle medium ad grauior pœnas infligendas, quin simul velit grauius peccatum: quia cùm medium antecedat finem, ad quem ordinatur, nec possit medium ordinari ad vnum finem, quin simul ordinetur ad alium essentialiter præsuppositum, nequit Deus velle conferre gratiam ad grauior pœnas infligendas, quin simul illam ordinet ad grauius peccandum. Nec dici potest, quòd Deus possit velle dare gratiam ad grauius puniendum peccatum præuilegium ex suppositione futurum; quin saltem vellet maiorem illam grauitatem peccati, ad quam ordinaretur talis gratia collatio, hoc ipso, quòd ordinaretur ad maiorem pœnam infligendam quàm infligeretur, si talis gratia non daretur.

Confirm. nequit Deus producere formam in subiecto, quin velit immediatum effectum formalem ipsius: sed immediatus effectus formalis gratia; est reddere hominem rectum, Deo coniunctum, & ordinatum ad vitam æternam, ex *sect. præced.* ergo nequit Deus infundere homini gratiam, quin velit illam vt bonum hominis. Nam nequeunt hi effectus non esse boni homini, cùm essentialiter ordinentur ad bonum ipsius. Maior clara est: quia nequit Deus producere rem, quin illam amet iuxta perfectionem ipsius: cùm nequeat actus diuinæ voluntatis esse suspensus circa vllam perfectionem realiter existentem in re producta: sicut nequit esse suspensus circa vllam perfectionem inclusam in re possibili.

Ad fundam. opposita; licet Deus non necessitetur ad diligendas creaturas absolute, necessitetur tamen ex suppositione, quòd illas ad extra producit. Libera .n. productio essentialiter supponit liberum amorem Dei, cùm nil possit Deus ad extra producere, nisi ex complacentia & amore rei producendæ, tanquam termini suę omnipotentia;.

Igitur nego; posse Deum odisse vllum bonum: cùm .n. nequeat bonum, nisi apprehensum vt malum odio haberi; nec possit Deus apprehendere vt malum, quod re ipsa bonum est, cùm omnia cognoscat vt sunt; nequit odio habere gratiam, quæ ex se bona etiam respectiue ad hominem. Nec potest Deus apprehendere illam vt arduam & difficilem, vt apprehendere potest homo, cùm nil arduum aut difficile sit Deo.

Ad 1. prob. antec. nulla bonitas, præter increatam, necessitat Deum ad illam diligendam absolute; necessitat ex suppositione, quòd illam producat.

55. *Dices**Resp. discrimin.*56. *Confirm.*57. *Ad fundamentum opposita; consentia.*

58.

59. *Ad prob. 1.*

cat. Ad 2. omnis amor Dei ad extra est liber absolute; ex suppositione productionis necessarius. Ad 3. neg. conseq. licet .n. gratia non sit tantæ perfectionis, quantæ malitiæ est peccatum, est tamen impossibilis cum peccato: quo expulso, non manet amplius subiectum dignum odio, sed speciali amore Dei: qui ne sit suspensus circa effectum à se productum, ex suppositione quoddam gratiam in subiecto capaci producit, necessarium illud diligit speciali amore amicitia. Ad confir. neg. conseq. non .n. gratia necessarium poscit specialem dilectionem Dei per modum condignæ satisfactionis pro illata iniuria Deo, sed per modum formæ, perfectæ assimilantis subiectum quoad proprium esse, & operationes diuinas: & consequenter reddentis illud dignum speciali amore Dei, qui ne suspensus sit, necessarium fertur ad illud per modum actualis amicitia.

SECTIO III.

An libera dilectio Dei sit prior infusione gratia habitualis?

PRIMA sent. affirm. Duran. in 1. dist. 17. qu. 1. O Cham q. 1. ad arg. &c. sequitur ex opinione, liberum actum diuinæ voluntatis completè constitui ante omnem mutationem ad extra. Fund. Duran. Omnis effectus est natura posterior sua causa: gratia habitualis, & quodcunque donum nobis inherens, est effectus amoris diuini: principium .n. omnis liberalis communicationis est amor: quidquid autem Deus nobis donat, liberaliter, & absque vlla necessitate donat. Vnde infert, prius hominè dici Deo dilectum à dilectione extrinseca Dei, quàm ab intrinseca gratia; imò posse de potentia absoluta nos esse charos Deo, absque vilo dono intrinseco: quia potuisset Deus nos ad gloriam ordinare, absque vilo dono intrinseco.

Secunda sent. negat, dilectionem Dei, quâ nos diligit vt amicos, esse naturam priorem gratia, quæ nos intrinsecè constituit gratos & amicos Deo: Vasquez 1. 2. dist. 205. cap. 2. Curiel. 1. 2. qu. 110. ar. 1. §. 5. Suarez lib. 6. de gra. c. 1. nm. 17. sequitur ex 1. to. dist. 14. sect. 3. Fundam. libera volitio Dei, in ratione libera volitionis, formaliter constituitur ac completur, per externam productionem effectus liberè à se dependentem, tanquam per essentielle connotatum: ergo implicat, prius natura vel ratione, actum diuinæ voluntatis denominare creaturam liberè dilectam, quàm ei gratiam infundat. Implicat .n. formam denominate subiectum, antequam supponatur constituta in ea ratione, in qua debet subiectum denominare.

Confir. Implicat, liberam scientiam visionis Dei denominare obiectum visum, prius ratione, quàm supponatur obiectum visibile, & ad illud terminetur: seu antequam constituatur in ratione libera volitionis per connotationem obiecti futuri: ergo implicat, liberum actum diuinæ dilectionis denominare obiectum liberè dilectum, prius ratione, quàm ipsum supponat, & ad illud terminetur per infusionem gratia. Sicut .n. libera visio Dei ante connotationem obiecti futuri, non concipitur formaliter constituta in ratione libera visionis; ac proinde nec per modum formæ potentis denominare obiectum liberè visum: ita libera dilectio Dei ante connotationem effectus futuri, non concipitur constituta in ratione libera dilectionis; & consequenter nec per modum for-

me potentis denominare creaturam liberè dilectam.

Ad fundam. Duran. Respondet Vasquez, dilectionem Dei, quæ est causa infusionis gratia, non esse specialem illam dilectionem, quâ nos diligit vt amicos, sed generalem, quâ nos amat vt creaturas rationales dono creationis. Sed contrà: quia Deus non mouetur ad communicanda nobis dona superna. ex amore, quo nos diligit secundum dona natur. alioqui cum hic amor extendatur ad omnes, omnibus suam gratiam Deus infunderet.

Resp. igitur, disting. minor. Gratia est effectus amoris diuini, quâ diuinus est principium effectuum liberum omnis effectus ad extra, concedo; quâ diuinus est libera volitio eiusd. effectus, nego. Idem .n. actus voluntatis diuinæ est principium productiuum effectus ad extra, & simul libera volitio eiusdem: quâ principium productiuum, est causa & natura præcedens effectum à se productum: quâ libera volitio eiusdem effectus, vt obiecti voliti, non est causa & natura prior, sed illum essentialiter inuoluit, eoque formaliter constituitur, vt essentiali connotato, sine quo non concipitur libera volitio Dei. Quia vt principium liberè productiuum, formaliter constituitur per virtutem liberè productiuam, quæ virtus natura & causalitate antecedit effectum: vt libera volitio, essentialiter constituitur per connotationem effectus liberè producti seu producendi: nequit autem constitutum esse prius natura, aut ratione suo constituyente.

Explicatur 1. Exemplo voluntatis creatæ: quæ quâ principium liberè productiuum sui actus, est causa & natura prior illo: quâ voluntas concipitur actu ac liberè volens suum actum, non est natura aut ratione prior, sed illum formaliter inuoluit, vt essentielle connotatum suæ actualis volitionis. Non .n. solum per actum liberè vult obiectum: sed etiam liberè vult suum actum; non per aliquid à se ipsa & actu distinctum, sed per se ipsam vt formaliter connotantem suum actum à se liberè productum. Fingas, eam liberum actum volitionis extra proprium subiectum producere; eo casu verè & proprie diceretur liberè suum actum volitionis velle; & non per alium actum; quia non indigeret alio actu in se recepto, sed immediatè liberè illum produceret extra se, non minus quàm de facto illum producit in se: ergo diceretur liberè illum velle, quâ connotaret liberè à se productum. Eadem ratione, actus diuinæ voluntatis, quâ liberum principium effectus ad extra, natura & causalitate præcedit illum, per intrinsecam vim actiuam, quam habet determinandi se ad effectum: quâ libera volitio producti vel producendi, connotat essentialiter illum, constituiturque in ratione libera volitionis per liberam productionem illius, vt per essentielle connotatum. Vt .n. se haberet voluntas creata, si liberum actum volitionis produceret extra se: ita se habet increata respectu libera productionis ad extra. Explicatur

2. Exemplo amoris naturalis. Non enim prius Deus amore naturali diligit creaturas secundum esse actualis essentia, quàm illistale esse per creationem communicet: ergo non prius amore supernat. diligit nos, secundum esse gratia supernat. quàm nobis tale esse per infusionem communicet. Antec. prob. ante creationem nullum supponitur esse actuale in creatura, ex cuius amore Deus mouetur ad illi primum esse creationis communicandum; sed eo actu, quo primum esse communicat, primò diligit illam amore naturali: ergo vt Deus communicet esse supernaturale gratia, non

3.
60. Ad conf.
61. Affirmant
62. Libera dilectio Dei non est prior infusione gratia habitualis.
63.
64. A paritate scientia Dei

65. Respondet Vasquez.
Contrà
66. Gratia est effectus amoris, quâ principium effectiuum.
67. Explicatur 1. à pari dâ volens suæ creatæ.
68. Explicatur 2. à pari dâ amore naturali.

est necessum, ut præcedat aliquis amor, ex quo moueatur ad esse gratiæ communicandum: sed eo actu, quo illam liberaliter communicat, simul nos diligit speciali amore proportionato gratiæ, quam nobis communicat. Ex dictis

69. *Infertur 1.* Prius ratione actum diuinę voluntatis terminari ad rem productam, ut principium productiuum ad effectum, quàm ut liberam volitionem ad eandem ut obiectum: prius, n. est, effectum esse, quàm à libera volitione connotari: est effectus per principium productiuum; connotatur per liberam volitionem. 2. Actum diuinę voluntatis diuersas fortiri denominationes, iuxta diuersos respectus, quos in obiecto connotat: quàm connotat obiectum, ut finem *Qui* amatur, dicitur amor concupiscentiæ: quàm connotat personam, ut finem *Cui* bonum amatur, dicitur amor amicitiæ. Idem amor, ut connotat personam existentem in peccato, vel in pura natura, ut in angelis, & primis parentibus, dicitur actus misericordiæ: cuius est subleuare subiectum à miseria, in qua est: Vt connotat personam informatam iam gratia habituali, dicitur amor amicitie; cuius est diligere alterum, ut similem sui. Vnde idem amor, quo Deus gratiam peccatori infundit, ut in priori naturâ respicit personam peccatricem, dicitur actus misericordiæ; ut in posteriori respicit eandem personam ut ornatam gratia, dicitur amor amicitie.

70. *Infertur 2.*

71. *Obijcies 1.* Libera dilectio Dei est æterna, infusio gratiæ, temporalis: Ergo prior est libera dilectio Dei, quàm infusio gratiæ. Resp. dist. conseq. Prior est libera dilectio Dei, quàm temporalis infusio gratiæ, concedo; quàm connotatio temporalis infusionis gratiæ, nego: hac connotatione constituitur formaliter dilectio Dei, ut libera; quæ connotatio non modo fuit ab æterno, sed in ipsa æternitate ratione præcessit liberam dilectionem Dei: non secus ac in eadem æternitate connotatio effectus futuri ratione præcessit liberum actum scientiæ visionis Dei, ut ratio constituens suum constitutum. Sicut n. scientia visionis Dei, ut distinguitur à simplici intelligentia, formaliter constituitur per connotationem obiecti futuri: ita libera dilectio Dei, ut distinguitur à necessaria dilectione eiusdem, formaliter constituitur per connotationem effectus futuri.

72. *Obijcies 2.* Libera dilectio Dei erga prædestinatos fuit ab æterno: ergo possunt ab illa prædestinati denominari dilecti, etiam quando sunt in peccato. Resp. neg. conseq. quia dilectio Dei non denominat subiectum dilectum, nisi pro tempore, quo ad illud terminatur ut dilectio, scilicet pro tempore quo non sunt in peccato.

73. *Obijcies 3.* Nihil Deus producit ad extra, nisi ut determinatus à libero suo decreto; ergo prius est liberum decretum in Deo, quàm productio ad extra. Confirm. productio ad extra dicitur libera à libero actu Dei: ergo liber actus Dei præcedit productionem ad extra, ut forma denominans suum denominatum. Resp. Si argum. procedit de productione ut in tempore exercita, concedo, liberum decretum Dei æternitate præcedere productionem ad extra. Verum id non constituitur per productionem ad extra, ut in tempore exercitam, sed ut in æternitate connotatam in tempore exercendam. Si verò procedit de productione ad extra ut in æternitate connotatâ in tempore exercendâ; disting. antec. Nihil Deus ab æterno decreuit producere, nisi à libero decreto suo determinatus formaliter & concomitanter, concedo; antecedenter, nego; sufficit n. Deum antecedenter

ter fuisse determinatum à suo voluntatis actu, non quàm est libera volitio effectus futuri; sed quàm liberum principium productiuum eiusdem. Sicut voluntas creata determinatur ad suam volitionem liberè producendam, concomitanter quidem & formaliter per suam volitionem; antecedenter & causaliter à seipsa, ut principio liberè productiuo. Hæc n. est vis potentiæ liberæ, ut possit se immediatè, absque alio antecedente actu ad hunc, vel illum actum determinare, alioqui procederetur in infinitum: ita ut formalis determinatio libertatis ad operandum non præcedat, sed comitetur liberum actum eiusdem: solùm autem præcedit libera vis ab intrinseco potens seipsam determinare ad vtrumlibet. Ad confirm. neg. productionem Dei ad extra denominari formaliter liberam à libero actu Dei, ut habet rationem liberè volitionis; sed ut habet rationem liberi principij, potentis producere, & non producere ex obiecti præcognitione. Sicut libera volitio voluntatis creatæ, non denominatur formaliter libera ab actu libero voluntatis, sed à voluntate, ut habet rationem principij, potentis producere, & non producere ex præuia obiecti cognitione.

Petes: Per quid ab æterno Deus potius se determinauit ad futuram productionem mundi, quàm ad non futuram productionem mundi, cum ab æterno fuerit indifferens, nec ab æterno fuerit ipsa productio mundi, quæ formaliter determinare potuerit Deum potius ad liberum actum volitionis, quàm nolitionis? Resp. Deum ab æterno determinatum fuisse potius ad liberam volitionem mundi, formaliter quidem per futuram productionem mundi, ut per essentialia connotatum; antecedenter ab actu, ut principio indifferente, de se potente ad vtrumlibet ex præuia cognitione obiecti: sicut voluntas creata ad actum volitionis formaliter determinatur ipsa productione volitionis; antecedenter à potentia, ut principio indifferente, per se potente ex præuia cognitione obiecti ad vtrumlibet. Nam quod facit præsens productio volitionis respectu voluntatis creatæ, facit futura productio rei respectu voluntatis increatæ, quoad liberam determinationem. Quare ipsa futura productio mundi fuit voluntas diuina ab æterno determinata ad volendum mundum.

SECTIO IV.

An gratia essentialiter petat actualem collationem gloriæ & liberationem à pœnis inferni?

76. *Prima sent. affirmat Capreo. in 1. dist. 17. qu. 1. art. 3. ad argu. Aureo. con. 1. concl. medio: vbi ait, implicare, Deum gratiam æternam conferre, & nunquam gloriam conferre: Choque. lib. 1. de Gra. sanct. disp. 3. cap. 2. videtur Aureo. in 1. dist. 17. p. 1. art. 2. propof. 1. Caiet. 1. 2. qu. 114. art. 3. Prob. 1. Gratia ex intrinsecâ naturâ est quædam beatitudinis promissio, sicut adoptio est hereditatis promissio: implicat autem, Deum beatitudinem promittere, & eam suo tempore non conferre. Possent enim Deus esse infidelis in promissis: Igitur implicat, existentem in gratia gloria perpetuè priuari. Major prob. qui tribuit verum & perfectum ius ad aliquid consequendum, obligat se ad illud suo tempore conferendum, atque ad eò illud quodammodo*

quodammodo promittit. Implicat igitur, Deum conferre gratiam, & non velle dare gloriam, ad quam gratia verum perfectumque ius tribuit.

77.
Confirm.

Confirm. gratia tribuit verum ius ad gloriam: ergo implicat, existentem in gratia, gloriam perpetuò priuari, cum nullam possit talis priuatio honestatem habere: Deus autem nihil efficere potest, quòd aliquam honestatem non habeat, cum sit summè bonus. Prob. 2. Implicat, Deum agere contra leges veræ amicitiae: gratia est vera amicitia: ergo implicat, existentem in gratia, gloriam perpetuò priuari, æternisque addici supplicijs. Cæterum concedunt *Calet. & Choque*, posse Deum annihilare beatos, etiamsi non possit existentibus in gratia gloriam negare: quia nimirum potest Deus amicitiam inter se & creaturam dissolvere: quâ dissolutâ, cessat debitum seruandi leges amicitiae. Non potest autem, perseverante amicitia seu gratia, leges amicitiae non seruare; quia perseverat debitum amicitiae leges seruandi. Ergo etiamsi possit Deus citra debitum fidelitatis beatos annihilare, non potest tamen eis gratiam habentibus, gloriam negare. Prob. 3. ex *Capreol.* Gratia est dispositio ad beatitudinem: implicat autem, esse à Deo dispositionem, quæ perpetuò frustratur forma, ad quam disponit. 4. Deus ex infinita sua actualitate necessariò diligit vnumquodque iuxta suam diligibilitatem: sed gratia suâ naturâ postulat gloriam, vt proprietatem sibi naturaliter debitam: ergo Deus necessariò diligit illam cum ordine ad gloriam, vt ad terminum naturaliter debitum. Nequit autem diligi principium cum ordine ad terminum naturaliter debitum, non dilecto termino ipso: sicut nequit idem principium cognosci, non cognitio termino talis principij. Confirm. Nequit Deus diligere suam omnipotentiam, non dilecto termino suæ omnipotentiae: ergo nequit diligere gratiam, non dilecto termino gratiae.

79.
Prob. 3.

80.

81.
Negans
communiter
& verè

Secunda sent. negat, vera & communis Scholast. qui in hoc sensu contra *Aureol.* negant, gratiam necessariò reddere nos Deo acceptos: quia nimirum, adhuc gratia collatâ, non tenetur Deus nobis gloriam conferre; expressè *Mayro. in 1. dist. 17. qu. 2. & in 4. dist. 14. qu. 2. §. Secundo: Gregor. in 1. dist. 17. qu. 1. art. 2. concl. 2. Ocham in 1. dist. 17. qu. 1. Rubio qu. 1. art. 2. concl. 2. Gabriel qu. 1. art. 3. dub. 4. Contra. 1. 2. qu. 104. art. 5. §. Et dicimus: Vasquez 1. 2. dist. 204. n. 21. & 36. Suarez l. 7. de Gra. c. 4. n. 5.*

82.

Fundam. volitio beatitudinis non necessariò includitur in volitione gratiae: ergo potest Deus velle homini perpetuò gratiam, & eidem nolle beatitudinem. Antec. prob. dupliciter potest volitio vnius obiecti includere volitionem alterius: 1. ex parte obiecti, quia vnum essentialiter includit alterum; & consequenter volens vnum, non potest saltem implicite & virtualiter non velle alterum. 2. modo ex parte ipsius volentis, intendentis vnum cum ordinatione ad aliud, vt volens efficaciter finem, necessariò vult media. Atqui volitio beatitudinis non includitur 1. modo in volitione gratiae, cum beatitudo realiter distinguatur à gratia nec 2. modo necessatur Deus, volendo perpetuò gratiam, velle beatitudinem: quia cum sint distincta, potest velle efficaciter vnum, non volendo efficaciter & practice aliud.

83.

Confir. Potest Deus velle homini perpetuò naturam rationalem, & nolle eidem perpetuò actum ratiocinandi. Ergo potest eidem velle perpetuò practice gratiam, & nolle eidem perpetuò practice beatitudinem. Quia non minus ius accipit homo mediante natura rationali ad actum ratiocinandi,

quàm mediante gratia ad actum diuinæ fruitionis. Vnde licet nequeat conferri gratia, quin simul conferatur ius ad gloriam; quia hoc non distinguitur realiter à gratia: potest tamen conferri gratia, non collatâ gloriâ, quia hæc realiter distinguitur à gratia. Quod autem habens gratiam possit destinari ad perpetuos cruciatus; expressè docet *Mayro. in 4. cit. & c.* quia nulla est implicancia, vt homo habeat ius intrinsecum ad gloriam, & simul æternum patiatur: an autem cum intrinseco iure ad gloriam non solum possit æternum pati, sed etiam habere debitum æternæ poenæ ex præterito peccato condonato relicto, vide 8. *tomo disp. 5. sect. ult.*

84.
Mayr. aut.

Ad 1. oppositæ, neg. maior. nam etsi collatio gratiae connaturaliter exigat beatitudinis promissionem, sicut & collatio adoptionis, hæreditatis promissionem, illam tamen essentialiter non includit, cum possit Deus velle vnum sine alio. Ex eo autem, quòd gratia sit ius ad beatit. tantum sequitur, Deum dando gratiam, necessariò velle ius ad beatit. non ipsam beatit. Nec sequitur, quòd conferendo gratiam, eo ipso obliget se ad conferendam beatit. quia posset conferre gratiam, & nolle beatit. Ad prob. maior. concedo eum, qui tribuit ius ad consequendum aliquid, seipsum obligare ad illud suo tempore conferendum: nego tamen, Deum conferendo gratiam, eo ipso tribuere ius ad beatit. conferendam actu, sed solum tribuere ius ad illam in actu 1. & in potentia. Vt si quis tribueret ius alteri, non quidem ad consequenda propria bona, sed tantum ne illa alienarentur absque ipsius consensu. Etsi magnum sit discrimen inter ius quod tribuit homo, & quod tribuit Deus: Deus. n. tribuit ius homini in suam gloriam per intrinseca dona; homo per extrinsecam tantum voluntatem: & quia omne ius essentialiter ordinatur ad utilitatem recipientis, cumque extrinseca voluntas hominis tribuentis ius, nullam vt sic offerat alteri utilitatem, nisi, præter ius, conferatur aliquod bonum, vel saltem potestas de bonis disponendi, non poterit in iure humano saluari vera iuris proprietas, absque collatione alicuius boni, ab ipso iure distincti. Quia verò Deus ius tribuit in suam gloriam, non per extrinsecam tantum voluntatem, sed per intrinseca dona, quæ etiam vt distincta à gloriâ, maximam afferunt utilitatem, dignitatemque creaturæ rationali, optimè in iure diuino saluari potest proprietas iuris: cum etiam vt distinctum à re, ad quam vt ad terminum per se ordinatur, maximam afferat creaturæ utilitatem atque perfectionem.

85.
Ad rationes
oppositæ
sententia.

Ad confirm. neg. conseq. Ad prob. neg. talem priuationem non posse recto fine à Deo honestari, cum aliàs ex se non sit intrinsece mala: nec habenti gratiam teneatur Deus ex aliquo debito, nisi connaturalitatis, gloriam dare; non repugnat autem; Deum ad ostendendam suam potentiam, agere contra connaturalitatem rerum; ac proinde habenti gratiam, gloriam non promittere.

86.
Ad confir.

Ad 2. ex suppositione quòd Deus velit seruare leges amicitiae, implicat habenti gratiam non conferre gloriam, concedo; absolutè verò, non tenetur Deus ad eiusmodi leges seruandas: quia cum sit absolutus dominus omnium, potest, nulli iniuriam inferendo, facere quidquid vult. Vnde sicut potest beatum annihilare, ita gloriam non conferre, relicta illi tantum gratia, eumque perpetuis destinare cruciatibus. Cum non minus sit contra leges amicitiae, nulla causâ datâ, amicitiam dissolvere, quàm ea cõstante, ipsius leges non seruare.

87.
Ad 2. dist.
maior.

Ad 3. Dari potest dispositio frustranea acci-

88.
Ad 3. dist.
ar: cc.

contaliter & ab extrinseco tantum: sc. quæ suâ natura posset terminum attingere, nisi ab extrinseco agente potentiori impediretur: ut nec implicat lapis perpetuò in aëre suspensus à Deo, ita ut nunquam centrum consequatur: Dari nequit dispositio essentialiter & ab intrinseco frustra sc. quæ suâ naturâ inepta sit ad finem suum consequendum. Implicat enim, ut sit dispositio ad aliquid; & id non valeat illud pertingere: sicut implicat potentia alicuius obiecti, quod illa attingere non valeat: simul enim esset, & non esset talis obiecti potentia: esset, quia supponeretur; non esset, quia non posset illud attingere.

89.
Ad 4. dist.
conf.
Minor sub-
sump.

Ad 4. Deus necessariò diligit gratiam cum ordine ad gloriam possibilem, non ad actualem; ut necessariò diligit suam omnipotentiam cum ordine tantum ad terminos posibles, non ad actuales. Eodem modo, nequit Deus diligere principium cum ordine ad terminum possibilem, potest cum ordine ad actualem. Nec est eadem ratio de cognitione, quæ supponit obiectum, & ad illud necessariò fertur, ut ab ipsa supponitur. Dilectio autem Dei, quæ liberum principium diligendi ad extra, non supponit, sed producit obiectum: potest autem producere obiectum secundum unam perfectionem, & non secundum aliam, ab eo realiter distinctam. Ex quo patet ad Confirmationem.

DISPUTATIO XXXII. De effectu formali negatiuo Gratiæ?

HACTENVS de positivo, qui sumitur vel ab intrinseca entitate gratiæ unitâ subiecto, vel ab extrinseco actu dilectionis diuinæ. Superest disp. de effectu negatiuo formali gratiæ habitualis, qui est excludere peccatum subiecto, etiam partim intrinsecus, sumptus ex intrinseca expulsionem maculæ seu peccati habitualis; partim extrinsecus, desumptus ab extrinseca voluntate Dei, offensam condonantis ac remittentis.

SECTIO PRIMA.

An Gratia habitualis essentialiter secum afferat abstersionem peccati mortalis?

Dixi essentialiter: nam connaturaliter, certum est: cum .n. gratiâ suâ naturâ reddat subiectum sanctum, iustum, filium adoptiuum, & amicum Dei; cui connaturaliter saltem repugnat esse simul in p. mortali; manifestè sequitur, saltem connaturaliter gratiam habitualem secum afferre abstersionem mortalis: cum poscat habere in subiecto capaci suum effectum formalem, cum quo saltem connaturaliter admittere non potest vllum mortale. An etiam essentialiter gratia secum afferat mortalis peccati abstersionem?

Prima sent. Scot. in 4. dist. 16. q. 2. §. resp. Oham qu. 3. art. 1. aiunt, gratiam non repugnare cum peccato secundum esse absolutum, sed secundum respectiuum, quæ inuoluit specialem dilectionem Dei: Rubio. in 1. dist. 17. qu. 1. art. 2. concl. 2. asserit, posse creaturam præditam gratia habituali à Deo odio haberi: & Mayo. in 2. dist. 27. licet contrarium doccat in 4. dist. 14. qu. 2. sc. impossibile esse,

quod habens gratiam sit inimicus Deo: Gabriel in 4. dist. 14. qu. 1. art. 2. post §. concl. Ioan. & Medin. de Pœnis. tracl. 1. qu. ult. §. Coroll. sequitur, Barthol. Medin. 1. 2. qu. 110. art. 4. §. Sed cur, & qu. 113. art. 2. sine, §. Tercio, Bellar. lib. 2. de iustific. cap. 16. §. Ex his, sine, Suarez 3. p. to. 4. de Pœnis. dist. 9. scil. 3. §. Ex his, & lib. 7. de Gra. cap. 19. & 20. Curiel 1. 2. qu. 113. art. 2. dub. 3. §. 2. Coninc. de acrib. supernat. dist. 21. dub. 8. concl. 3. Hanc sent. nonnulli deducunt ex opinione eorum, qui docent peccatum mortale demeritoriè tantum, non physicè gratiam expellere. Sed non rectè: potest .n. peccatum demeritoriè excludere gratiam, & tamen necessariò, ut infra. Deducitur autem ex illis, qui censent, gratiam solâ extrinsecâ lege & voluntate Dei reddere subiectum gratam. Fundam. nulla apparet evidens contradictio, quin peccatum & gratia in eodem subiecto simul esse possint per absolutam Dei potentiam. 1. enim non opponuntur ut duo actus vitales contrarij, quorum vnus destruat obiectum alterius, cum gratia sit habitus. Nec opponuntur ut habitus & priuatio, quia peccatum non consistit formaliter in physica priuatione gratiæ, sed vel in actu inordinato, & ad summum in priuatione rectitudinis actualis, vel in omissione actus debiti.

2. Gratia pendet à solo Deo effectiuè: ergo ut destruat debet à Deo eius conseruatio suspendi. Sed nulla causa, posito peccato, absolutè cogit Deum ad eius conseruatiuum concursum suspendendum. Sicut productio calore in subiecto non cogitur Deus ad destruendum frigus in eodem.

3. Formalis effectus physicus gratiæ, est constituere subiectum particeps naturæ diuinæ, & à Deo specialiter dilectum: formalis effectus peccati, est constituere subiectum auersum à Deo, & conuersum ad creaturas: sed hæc duo non repugnant simul: nam diligere alium, & mutuo non diligere; aut etiam offendi ab illo, non implicant simul, ut patet in humanis. Ergo non implicabit, Deum per suam gratiam diligere peccatorem, & simul non diligere, aut etiam offendi à peccatore.

4. Si homo in pura natura conditus peccaret, non statim annihilaretur à Deo, sed posset in suo esse naturali conseruari: atqui conseruando illum Deus in esse naturali, necessariò illum diligeret amore naturali: ergo etiam si homo in statu gratiæ peccaret, posset Deus gratiam in illo conseruare, & conseruando eum diligere amore supernat. Conser. diligere personam propter bonitatem naturæ, & odio habere ipsius actionem, non pugnant inter se: ergo nec diligere personam propter habitualem gratiam, & simul odio habere eius prauam actionem implicabunt. 5. Si daretur substantia supernat. quæ per seipsam substantialiter haberet, quod nunc habet creatura accidentaliter per gratiam, proculdubio illa peccare posset, cum esset creatura, de cuius ratione est peccabilitas: & tamen non necessariò annihilaretur, imò nec posset eo instanti, in quo peccaret, annihilari, cum eo instanti deberet esse: Implicat autem, rem eo instanti annihilari, in quo est, & operatur. Non igitur repugnet cum tali substantia peccatum: ergo nec repugnat cum gratiâ; cum minorem oppositionem habeat peccatum mortale cum gratia, quàm haberet cum substantia supernat. si daretur.

6. Remissio peccati est effectus secundarius gratiæ: qui per potentiam absolutam potest à primario separari, ut à quantitate corporis Eucharistici separatur extensio localis, non destructâ extensione in ordine ad se: ergo poterit à gratia separari remissio peccati, manente primario effectu, qui

qui est reddere subiectū particeps diuinæ naturæ.

7. Potest Deus ponere duo corpora in eodem spatio, duo vbi distincta in eodem corpore; duas qualitates in summo in eodem subiecto, non obstante naturali repugnantia eorum: ergo gratiam & peccatum simul, non obstante naturali oppositione. Vnde concludunt, subiectum habens simul gratiam & peccatum, non fore simpliciter dicendum, iustum, sanctum, & gratum, acceptumve Deo; sed potius iniustum, inimicum, ingratum, & iniustum Deo: quia bonum confurgit ex integra causa, malum ex quocunque defectu.

Secunda sent. affirmat. *Argen. in 3. dist. 19. art. 1. concl. 1. Mayro. in 4. dist. 14. qu. 2. §. Secundo, sine: Sor. in 4. dist. 15. qu. 1. art. 2. sine, & lib. 2. de nat. & gra. cap. 18. Vinc. Asturi. de gra. Christi pag. 22. §. primum confect. Vasquez 1. 2. dist. 204. Turria. opusc. 6 de forma sanct. dist. 2. dub. 4. Syluy 1. 2. qu. 113. art. 3. qu. 4. sequitur ex sent. eorum, qui docent, infusionem gratiæ & remissionem peccati non esse duas, sed vnam tantum mutationem, vt probabile putat Richar. in 4. dist. 17. art. 4. qu. 4. sine. Si enim vnica tantum est mutatio, repugnat vnā ab alia separari; atque aded repugnat, vt maneat in subiecto gratia absque peccati remissione, quæ in ipsa infusione gratiæ essentialiter includitur.*

Hæc sent. nostris principijs conformior. Difficilis est efficax implicantiā: vnica assigno: Gratia suā naturā constituit nos obiectum diuinæ amicitia, peccatum contra, obiectum diuinæ inimicitia: sed Deus necessariò diligit diligibilia, & odit odibilia, iuxta eorum diligibilitatem, & odibilitatem. Implicat autem, vt Deus eundem diligit speciali amore amicitia, & simul odio habeat speciali odio inimicitia: ergo implicat gratia & peccatum simul. Minor subsump. (cætera patent ex dictis) prob. Nequit Deus speciali amore amicitia diligere aliquem, quin illi communicet donum amicabile; nec odisse potest odio specialis inimicitia, quin ab eo subtrahat idem donum amicabile. Implicat vt eidem simul conferat, & auferat idem donum amicabile: simul diligit, & odio habeat: eandem gratiam simul esse & non esse: ergo. Maior prob. nequit Deus de nouo diligere creaturam, nisi per physicam mutationem creature, cõmensam suæ dilectioni: nec de nouo odisse, nisi per mutationem eiusdem cõmensam odio diuino. Cùm .n. nequeat Deus de nouo diligere, vel odisse per mutationem sui actus, debet de nouo diligere, vel odisse per mutationem creature. Et quia actus diuinus, in ratione liberi amoris, vel odij, essentialiter completur per connotationem huius mutationis ad extra; talis mutatio vt essentialiter connotatum debet esse apta cõplere, & quasi specificare talem amorem, vel odium Dei. Nequit autem esse talis, nisi per se sit obiectum specialis amicitia, & inimicitia Dei. Quia cùm actum diuinum, in ratione liberi formaliter, compleat in genere causæ formalis terminatiuæ, nisi mutatio ex se habeat, vt sit obiectum amoris, vel odij, non poterit actus diuinus in ratione liberi ab illa denominari, & quasi vltimò compleri in ratione liberi amoris, & odij. Sola autem gratia habitualis in puro homine viatore, vt infra, est obiectum specialis amicitia, eiusque sola subtractio, est obiectum specialis inimicitia. Igitur nequit Deus de nouo creaturam simul diligere & odisse, nisi communicando, & subtrahendo illi gratiam habituale; quod implicat.

Dices. Deus de nouo odit creaturam per mutationem constituentem illam obiectum odij diuini: sed mutatio hæc est peccatum; sicut mutatio, quæ

constituit eandem obiectum amoris diuini, est gratia. Igitur non est necessaria noua mutatio per subtractionem gratiæ, vt creatura de nouo odio habeatur à Deo, sed sufficit mutatio facta per peccatum: quod est sufficiens obiectum odij diuini. Sicut posita gratia non est necessaria alia mutatio, vt Deus de nouo diligit creaturam, cùm gratia sit obiectum dilectionis diuinæ. Resp. disting. maior. Deus de nouo odit creaturam per mutationem constituentem illam obiectum remotum tantum odij diuini, nego; per mutationem constituentem illam obiectum proximum odij diuini, concedo. Porro mutatio hæc non est peccatum à creatura commissum, sed subtractio gratiæ à Deo facta. Cùm .n. odium erga creaturam sit actus liber Dei, constitui debet per connotatum dependens ab ipso: hoc autem non est peccatum, quia hoc in ratione peccati non pendet liberè à Deo, sed à creatura. Vnde dispar est ratio de mutatione gratiæ; quæ, quia liberè pendet à Deo, sola sufficit ad complendum liberum actum amoris Dei erga creaturam: peccatum autem cùm non pendeat in ratione peccati à Deo, non potest complere liberum actum odij Dei erga creaturam.

Confirm. 1. Odium Dei erga creaturam est bonum, cùm sit actus Dei: peccatum autem commissum à creatura est malum: igitur non potest odium Dei immediatè & proximè constitui per peccatum, vt essentialiter connotatum. 2. Odium distinguitur ab offensa; cùm offensa sit actus offendentis: odium actus offensi. At peccatum est offensa creature in Deum; odium actus Dei in creaturam: ergo nequit formaliter constitui &c. 3. Odium supponit offensam, & fertur in illam per modum auersionis, qua offensus auertitur ab offendente in poenam offensa. Nequit autem Deus auerti à peccatore per suum actum, vt formaliter connotantem peccatum; sed vt formaliter connotantem aliquid à se dependens, quod simul auertat Deum à creatura, & sit in vindictam ipsius creature.

Hinc à fortiori sequitur contra Baeho. in 3. dist. 3. q. 2. art. 3. sine, gratiam de facto non esse simul cum peccato eodem instanti temporis, quod vniuersaliter ille docuit de omnibus formis cõtrarijs, nempe eas esse simul eodem instanti temporis, quando seipsas formaliter expellunt. Pro qua opin. citatur Lorca apud Suarez lib. 7. de gra. cap. 19. n. 3. ipse hanc opin. ante multos annos Neapoli à viris doctis defensam audiui. 2. Non posse vnum p. mortale remitti absque alio, contra eos, qui docent, peccata remitti posse solà condonatione extrinsecà Dei, de qua dist. seq. sect. 1. Ratio: mortale remitti non potest sine gratia, vt infra: gratia pugnat cum quolibet mortali. 3. Peccatum & gratiam non opponi seipsis immediatè. Nam peccatum actuale, est libera & actualis auersio à Deo sine supernat. habituale est eadem libera auersio à Deo moraliter perseverans. At gratia est habitualis & physica conuersio ad Deum finem supernat. Habitualis autem & physica conuersio ad Deum ex naturā suā non implicat cum libera auersione à Deo, vel actuali, vel habituali morali: Sicut nec implicat libera auersio actualis, vel habitualis moralis à fine & obiecto honesto naturali, cum physica habituali conuersione ad eundem finem & obiectum. Potest enim habitus virtutis acquiratæ simul manere cum oppositā auersione actuali, vel habituali morali ab eodem obiecto: Sicut è conuerso manere potest habitus physicus vitij cum conuersione actuali, & habituali morali circa idem obiectum & finem honestum: quia cùm sint di-

10. Septimò

11.

12. Affirmans

Probabilius

13. Gratia habitualis essentialiter secum offerens absterisionem peccati mortalis.

14. Obiectio

15. Resp.

16. Confirm. 1.

17. Secundò

18. Tertio

19. Inferitur 1.

20. Inferitur 2.

21. Inferitur 3.

uerſæ rationis, vnum non opponitur immediatè alteri. 4. Opponi gratiam, & peccatum mediante amore & odio Dei, quæ ſecum essentialiter afferunt: quia cùm nequeat Deus eſſe ſuſpenſus in amando gratiam, vel in odio habendo peccatum; nec gratiam præctice amare, niſi per ipſius productionem conſervationemve; nec peccatum præctice odiſſe, niſi per eiſdem gratiæ ſubtractionem, euidenter ex amore & odio Dei ſequitur inter gratiam & peccatum contradicção. Quo fit: vt ſi poſſet Deus circa gratiam & peccatum eſſe ſuſpenſus, poſſent in eodem ſubiecto manere ſimul: quia tunc non excluderentur vi liberi amoris & odij Dei, ſimul ponentis, & ſubtrahentis eandem gratiam ab eodem ſubiecto.

23. Obieccio
Reſp.
24. Ad fund. oppoſitum.
25. Ad 1.
Ad inflantiam
26. Ad 3.
27. Ad 4.
 Dices. Sequitur, gratiam non per ſeipſam, ſed per extrinſecum fauorem Dei excludere peccatum, ac proinde ſubiectum ſanctificare ac iuſtificare. Quod fauet hæreticis, aſſerentibus, gratiam compleri extrinſeco fauore Dei, contra quos *Trident. ſeſſ. 6. cap. 7.* definit, vnicam cauſam formalem noſtræ iuſtificationis eſſe iuſtitiam nobis in hærentem. Reſp. neg. ſequeſ. Licet enim gratia non excludat peccatum ſolâ ſuâ entitate phyſicâ, excludit tamen illud, quatenus ipſa eſt terminus diuini amoris, quem ſecum essentialiter aſſert: nam vt ſic tantùm gratia contradicçãoe opponitur peccato, à Deo neceſſariò odio habito. Nec amor Dei dici poteſt extrinſecus tantùm fauor gratiæ: quia cùm ſit gratiæ essentialiter debitus, non dicitur illi extrinſecus in ſenſu ab hæreticis aſſerto, nempe à gratia ſeparabilis, ei minimè debitus, quaſi adueniens & additus illi.

Ad fundam. oppoſitæ, conſtat ex noſtra ratione. Ad 1. prob. Reſp. gratiam & peccatum opponi contradicçãoe obiectiuè, reſpectu amoris & odij diuini: amoris enim obiectum eſt gratia; odij verò gratiæ ſubtractio. Deus autem, cùm ex neceſſitate ſuppoſitionis, diligat ſubiectum gratum, & odio habeat peccatorem; diligendo gratiam, peneret; & odio habendo, eandem ſubtraheret.

Ad 2. neg. minor. Cauſa enim cogens Deum ad ſubtrahendam gratiam à peccatore, eſt odium; quod neceſſariò exercet per ſubtractionem gratiæ; cùm non poſſit per mutationem ſui: nec per ſubtractionem alterius doni, quàm ex natura ſua amicabile: Sicut nec amor amicitie eiſdem compleri poteſt per connotationem productionis alterius doni quàm naturâ ſuâ amicabile. Volitio autem caloris in Deo non pugnat cum volitione frigoris, cùm volitio caloris non neceſſariò deſtruat frigus: ſed actus, quo conſeruando gratiam, vult gratiam, pugnat cum actu odij, quo odit peccatum, quia vnus actus neceſſariò tollit obiectum alterius actus; amor amicitie ponit donum amicabile; odium inimicitie tollit donum amicabile, ac proinde amorem amicitie, qui deſtructo obiecto in Deo perſeuerare non poteſt. Ad 3. diſting. minor. gratia & peccatum non pugnant ſimul ex intrinſecis ſuis rationib. quâ gratia eſt phyſica conuerſio ad Deum, peccatum moralis auerſio ab eodem, concedo; non pugnant in ordine ad amorem & odium Dei, quæ essentialiter ſecum afferunt, nego. Vnde ad prob. concedo, ex eo præciſè, quòd Deus diligat peccatorem, & ab eo offendatur, non implicare; ſed ex eo, quòd Deus ſimul diligere, & odiſſe debeat peccatorem; diligendo gratiam infundere vel conſeruare; odio habendo, eandem deſtruere. Ad 4. duplex in Deo amor erga hominem in pura natura conditum: alter amicitie naturalis pro eo ſtatu proportionatæ; alter merè naturalis, qualis eſt amor

circa quæcunque entia creata, quæ Deus neceſſariò amat ex ſuppoſitione, quòd ea producit, & conſeruatur, iuxta illud *Sapient. 11. Diligis omnia quæ ſunt: & nihil odiſti eorum, quæ feciſti.* Porro amor amicitie diuinæ erga hominem in eo ſtatu conſtitutum, non fuiſſet poſitus formaliter in productione naturæ, ſed in ordinatione naturæ ad actus dilectionis naturalis erga Deum, vel per auxilia extraordinaria illi ſtatu proportionata, vel, vt probabile etiam eſt, per qualitatem ordinis naturalis, additam naturæ, quæ per modum habitus illam permanenter inclinaret ad Deum vt ad finem & amicum natur. quæ fuiſſent per p. mortale in eo ſtatu ſublata. Ad conſirm. licet diligere perſonam propter ipſius bonitatem natur. & ſimul odio habere ipſius actionem, non pugnent inter ſe, cùm ſint circa diuerſa: repugnant tamen diligere perſonam propter gratiam, & odio habere eandem propter prauam actionem: cùm vnus ſit actus amicitie, alter inimicitie reſpectu eiſdem finis. Ad 5. neg. talè ſubſtantiam fore peccabilem (quod eſt ex præcipuis argum. quo ipſa implicare probatur) tū quia viſio beata, cum quâ peccatum eſſe non poteſt, abſque violentiâ illi negari non poſſet. Tum quia, vt argum. ſupponit, idem haberet ea ſubſtantia, quod habet gratia: ſed gratia non eſt, nec eſſe poteſt principium peccandi, ſed rectè dumtaxat operandi: ergo nec illa ſubſtantia eſſe poſſet principium peccandi, ſed honeſtè tantùm operandi. Ad 6. tunc effectus ſecundarius ſeparabilis eſt à primario, quando ſeparatio ſecundarij non tollit essentialiter primarium: at peccati non remiſſio tollit essentialiter primarium effectum gratiæ, qui eſt reddere ſubiectum amicum & gratum Deo; essentialiter enim includit odium inimicitie Dei, quod exerceri non poteſt, niſi per ſubtractionem amicitie: atque ad eò ſublatio effectus ſecundarij in gratia essentialiter tollit primarium. Nec eſt par ratio de effectu ſecundario quantitatis, quia ſeparatio illius non neceſſariò aſſert ſeparationem effectus primarij. Ad 7. neg. conſeq. in exemplis enim allatis nulla apparet repugnantia, niſi naturalis, & iuxta legem ordinatam; quæ ſine contradicçãoe poteſt à Deo ſuperari. In caſu noſtro eſt aperta contradicção etiam de potentia abſoluta, vt hætenus probatum eſt.

S E C T I O II.

An gratia habitualis delere poſſit peccatum abſque voluntaria retractione peccatoris?

31.
 C ontrouerſia hæc intelligitur de potentia abſoluta: nam de ordinatâ lege Dei certum eſt, illud non remitti abſque conſenſu eius, qui peccauit, iuxta illud *Innocentij III. cap. Maiores de baptiſmo cap. 3. actuale* (ſc. peccatum) *quod conſenſu contrahitur, ſine conſenſu minimè relaxatur.* Loquitur autem ibi Pontifex de peccato personali, quod duplex eſt, actuale, & habituale, & de vtroq; Prima ſent. affirmat, ſc. poſſe gratiam ſine actu peccatoris delere vtutrumque: *Rubio in 4. diſt. 14. q. 3 art. 2. poſt 5. concl. Gabriel qu. 1. art. 2. concl. 1. ſc. quitur ex opin. Ocham in 4. q. 9. art. 1. & c. affirmantium, peccare nihil aliud eſſe, quàm committere, vel omittere actum propter quem Deus ordinat peccatorem ad æternam pœnam primo inſtanti; ita vt poſſit immediatè poſt ad eandem pœnam non ordinare; imò potuerit ſtatuerre, vt nullus actus,*

*Ad conſirm.**32. Ad 5. ſubſtantia ſupernas. non foret peccabilis.**29. Ad 6.**30. Ad 7.**33. Affirmant de personali*

lus actus, qui nunc nobis est peccatum, futurum fuisset peccatum; si nimirum decreuisset, ob nullum actum prauum nos ad æternam pœnam destinare; quod passim docent Nominales.

Secunda sent. tantum affirmat de peccato habituali: Bonamen. in 4. dist. 17 p. 1. art. 1. qu. 2. ad 3. Scot. in 4. dist. 14 qu. 1. §. Ex his, & dist. 16. qu. 2. §. Resp. Richar. dist. 15. art. 1. qu. 7. & dist. 17. art. 4. qu. 1. Palat. dist. 17. Caiet. 1. 2. qu. 112. art. 2. & 3. p. qu. 36. art. 2. Barthol. Medin. 1. 2. qu. 113. art. 3. Curiel ibid. dub. 2. Vasquez disp. 207. cap. 3. Valen. 10. 4. disp. 7. qu. 3. pu. 2. Suarez 10. 4. de pœnit. disp. 9. sect. 2. & lib. 7. de gra. cap. 21. Coninc. 3 p. qua. 86. dub. 10. Praposit. ibid. Veg. lib. 6. in Trident. cap. 5. Ioan. Medin. de pœnit. tract. 1. qu. 2. Nugnez 3. p. qu. 86 art. 2. dub. 2. Prob. 1. transacto actu peccati nil remanet in peccatore, nisi ordinatio ad pœnam æternam: potest autem Deus ad pœnam æternam peccatorem, absque vilo ipsius actu non ordinare: igitur potest absque vilo peccatoris actu peccatum remittere. Prob. 2. Gratia est integra forma remissiva peccati: at potest Deus infundere peccatori gratiam absque vilo actu ipsius, igitur potest gratia peccatum remittere; absque actu peccatoris. Maior prob. 1. ex Trident. sess. 6. c. 7. gratia est vnica causa formalis nostre iustificationis; esset duplex si ad iustificandum requireret actum peccatoris: quia tunc gratia non sola, sed cum actu ipso iustificaret. 2. Ex eod. ibid. actus peccatoris est tantum dispositio ad iustificationem: non esset sola dispositio, si simul cum gratia ad iustificandum concurreret; quia tunc concurreret vt forma partialis integrans vnã totalem cum gratia 3. sola gratia perfectè opponitur peccato: & eã tantum posita, sufficienter deletur auersio à Deo; quia gratia est perfecta conuersio habitualis ad Deum, vt ad finem vltimum, & obiectum charitatis: ergo manere nequit cum opposita auersione ab eodem fine & obiecto: nec potest conuertere ad Deum vltimum finem, quin auertat peccatorem à creatura, ad quam vt ad vltimũ finem manebat ex præterito actu habitualiter cõuersus: ergo deletur conuersio ad creaturam moraliter perseverans: quia ex Trident. cit. gratia est amicitia nostri ad Deum; illa seipsa formaliter tollit inimicitiam nostri ad Deum per peccatum inductam: deletur iniuria Deo illata; quia per gratiam conuersus Deus amicablem ad peccatorem, non potest iniuriam sibi illatam retinere: cum nequeat offensus offendentem ad suam amicitiam admittere, quin illi offensam condonet: deletur macula ex præterito actu peccati relicta; quia omnis forma seipsa destruit priuationem sui: deletur reatus pœnæ æternæ ex peccato contractus: quia cum gratia sit adoptiua filiatio Dei, essentialiter secum affert ius ad gloriam, quæ est ipsa hæreditas debita filiis Dei; & non fert simul debitum & reatum æternæ pœnæ.

Minor primi syllog. prob. 1. à Vasquez: Nulla forma in subiecto præexistens impedire potest introductionem contrariæ, nisi aut illa sit natura suã inexpellibilis, aut à potentiore agente conseruetur: sed peccatum habituale nec est natura suã inexpellibile, cum illud de facto expellatur mediã gratiã & actu peccatoris: nec ab agente potentiore conseruetur, vt per se patet. Probat. 2. Suarez. Hic actus ex parte peccatoris non requiritur vt conuincens infusionem gratiæ; cum sæpe Deus gratiam infundat peccatori, propter præteritum actum attritionis, vt in baptismo & pœnitentiã, quæ gratiam conferunt vi præcedentis attritionis; & in eo qui dormiens fit martyr ob præteritum actum

attritionis: nec vt subsequens; actus enim tempore vel natura posterior, nihil conferre potest ad gratiæ infusionem, quia nullum posterius vt sic iuuare, aut impedire potest productionem prioris: nec vt antecedens; ad summum enim talis actus prærequireretur, vt connaturalis dispositio ad formam introducendam: potest autem Deus formam inducere absque connaturali dispositione subiecti, præsertim si illa moralis sit, & tantum extrinsecã voluntate Dei requisita.

Confirm. 1. sicut potuit mutare dispositionem connatur. ad gratiam, quæ est contritio, in minus connaturalem, quæ est attritio: ita potuit nullam dispositionem requirere. 2. Aut gratia pugnat cum peccato; & repugnat infundi gratiam, non deleto peccato: aut si non pugnat, saltem connaturaliter postulat peccati condonationem; etiam collata peccatori absque ipsius actu: ex eo. n. quod Deus illam conferret absque proprio actu peccatoris, non cogere contra naturam gratiæ, peccati condonationem denegare.

Prob. 3. Peccatum præteritum non manet in peccatore, nisi per modum cuiusdam debiti & moralis indignitatis, quatenus ex illo manet persona inimica & iniuriosa Deo ob illatam iniuriam. Sed debitum & iniuria, etiam voluntariè contracta, remitti potest ab offenso, absque voluntate offendentis: remissa iniuria, statim cessat debitum & indignitas in offendente; & odium in offenso, ex tali debito & iniuriã nondum condonata resultans.

Confirm. 1. Commissio peccati, cum sit proprium opus creaturæ; essentialiter pendet à libera voluntate creaturæ: remissio peccati, cum sit proprium opus Dei, non pendet essentialiter à voluntate creaturæ, sed solius Dei.

2. Transacto actu peccati, non manet amplius peccatum; vt simpliciter voluntarium peccatori: cum nec maneat voluntarium formaliter; hoc. n. postulat voluntarium in actu: nec virtualiter; hoc. n. requirit, vt præteritum peccatum maneat actu voluntarium in aliquo effectu: potest autem peccator de præterito peccato nullum habere voluntarium, neque in se, neque in suo effectu. At quod manet voluntarium tantum habitualiter, potest sine expressa voluntate habentis cessare, vel ob tacitam voluntatem, quam vnusquisque habet circa proprium bonum, sc. vt sibi peccata remittantur; & diuina amicitia, ob peccatum amissa, restituantur: vel ob supremum dominium, quod Deus habet in omnes effectus creatos: vel demum quia gratia, cum sit forma eminenter moralis, vim habet tollendi huiusmodi voluntarium; quod sic ostend. Gratia physicè auertit voluntatem peccatoris à bono commutabili, ad quod per præteritum pecc. manebat moraliter cõuersa, & physicè conuertit eam voluntatem ad Deum obiectum charitatis, à quo per peccatum manebat moraliter auersa. Perfectius autem voluntas auertitur, & conuertitur habitualiter physicè, quam habitualiter moraliter; quia hoc fit per habitum physicè inhærentem, physicèque conuertentem; illud verò per actum transactum extrinsecè tantum denominantem. Vnde totum illud voluntarium habituale, ex præterito actu relicto perfectius tollitur per habitum gratiæ, quam per actum peccatoris: quia per habitum gratiæ tollitur physicè & permanenter, per actum verò moraliter & transeunt.

Prob. 4. Potest homo remittere offensam ab alio sibi illatam, absque vilo actu & consensu offendentis: ergo & Deus. 5. Potest Deus annihilare peccatorem, & illum cum gratiã reproducere:

11.
De habitu
suali

34.
Probat 1.

35.
Probat 2.
aliq

Quinque
sunt in pec-
cato hab.

36.
Pesse Deum
peccatori
insuadere
gratiam si-
ne eius actu
prob. 1.

37.
Secundò

38.
Confirm. 1.

39.
Confirm. 2.

40.
Probat 3.
sentent.

41.
Confirm. 1.

42.
Confirm. 2.

43.
Probat 4.

44.

ptam nequit mortale remittere in hoc statu, absque pœnit. sacramento, saltem in voto, vt ex *Triden.* colligitur *sess. 14. cap. 4.* ergo absque pœnit. virtute non poterit nec de potentiâ absolutâ illud remittere. Conseq. patet: eâ potentiâ non potest Deus mortale sine pœnit. virtute remittere, quâ illud remittere potest sine pœnit. sacramento: sed sine pœnit. sacramento illud tantum remittere potest de potentiâ absolutâ, non de lege ordinata, quâ decreuit, omnia mortalia in hoc statu remittere, mediante pœnit. sacramento: ergo neque potentiâ absolutâ, illud remittere potest, absque pœnit. virtute. Idem *qu. 28. de veris. art. 3. corp.* explicans naturam iustificationis, ait, esse quandam voluntatis immutationem: quæ fieri non potest absque propria voluntatis cooperatione: quæ sicut proprio actu auersa fuit à Deo, & conuersa ad creaturam; ita proprio actu conuerti debet ad Deum, & auerti à creatura. Et *sine corp.* docet, iustificationem non compleri absque vfu liberi arbitrij. Et *ad 12. & art. 4. corp.* asserit, mutationem liberi arbitrij de necessitate requiri ad iustific. peccatoris. Quæ omnia important necessitatem simpliciter: quod .n. requiritur vt complementum iustific. requiritur vt integrans formam iustific. ac proinde essentialiter, quia sine integra forma nequit integer effectus formalis haberi. Idem docet *3. contragent. cap. 158.*

55. Prob. 4. Peccatum habituale est moralis auersio à Deo, & conuersio ad creaturam sicut actuale est actualis; cum habituale sit ipsum actuale moraliter perseuerans: implicat autem, habituale remitti, non sublata morali auersione à Deo, & conuersione ad creaturam, seu non sublata ratione formali ipsius; non esset .n. quâ remitteretur; esset, quâ perseueraret moralis auersio & conuersio illa: sed implicat, hanc moralem auersionem à Deo, & conuersionem ad creaturam tolli absque proprio actu retractatio peccatoris: hæc .n. moralis auersio & conuersio essentialiter pendet à libero actu præterito creaturæ, imò est ipse præteritus actus moraliter perseuerans, denominans illam peccatricem. Hic autem tolli non potest à solo Deo: quia Deus nec per suum liberum actum, nec per infusionem physicæ qualitatis efficere potest, vt liber actus præteritus peccati desinat moraliter dependere à voluntate peccatoris, at tamdiu necessariò denominat illum peccatorem; cum habeat rationem voluntariæ auersionis à Deo, & conuersionis ad creaturam, ac proinde rationem peccati. Nempe Deus neque per suum liberum actum, neque per infusionem physicæ qualitatis tollere potest rationem voluntarij ab actu libero præterito peccati moraliter perseuerante: quia cum ratio voluntarij essentialiter pendeat à voluntate, tolli non potest, nisi ab ipsa voluntate per contrarium actum retractatiuum ipsius: cum .n. actus præteritus peccati desinare non possit in ratione moralis auersionis à Deo, & conuersionis ad creaturam, nisi desinat in ratione actus liberi moraliter dependentis à voluntate creata; cumque sub hac ratione desinare non possit, nisi opposito actu retractatio, desinare non poterit in ratione peccati nisi proprio actu retractatio peccatoris.

56. Ratio fundament. ex S. Thom. deducta, probans implicare, p. habit. remitti absque actu retractatio. 57. Confir. 1. esto, possit à peccato, absque actu retractatio, auferri iniuria & offensa contra Deum, nec non habitualis auersio ab eodem, quæ consistit in priuatione gratiæ habitualis; impossibile tamen est, absque actu retractatio, auferri moralem auersionem à recta ratione creata, eaque mediante moralem auersionem à recta ratione increa-

ta, ex præterito actu moraliter perseuerante: hæc .n. essentialiter consistit in ipso voluntario peccatoris, liberè se auertentis à recta ratione creata, & increata moraliter perseuerante. Vnde quamdiu illud opposito actu peccatoris non retractatur, semper censetur moraliter perseuerare, cumque denominare auersum à recta ratione creata, & increata. 2. Nunquam desinit forma denominare subiectum, donec varietur sub ea ratione, sub qua subiectum denominat: denominatio enim est effectus formalis formæ: nec potest hic variari inuariata formâ, cum sit ipsa forma cum respectu ad subiectum: quâ perseuerante cum respectu, non variatur effectus, nec denominatio: ergo nunquam desinit præteritus actus peccati denominare subiectum peccatorem, donec varietur sub ea ratione, sub qua subiectum peccatorem denominat. Atqui impossibile est, illum variari sub ea ratione, sub qua peccatorem denominat, absque actu retractatio peccatoris: actus .n. præteritus peccati denominat subiectum peccatorem præcisè, quâ moraliter perseuerat vt voluntarius ipsius: sicut .n. denominat subiectum actu peccare, quâ est voluntarius peccatoris actu existens: ita idem actus denominat subiectum habitualiter peccatorem, quâ est actus voluntarius eiusdem habitu perseuerans. Ergo sicut impossibile est, quin peccatum actu existens denominet subiectum actu peccare, nisi talis actus desinat esse voluntarius ipsi peccatori: ita impossibile erit, quin peccatum habitu perseuerans denominet subiectum peccatorem, nisi talis actus desinat esse voluntarius habitualiter eidem peccatori. Nequit autem desinare, absque proprio actu retractatio: quia voluntarium habituale pendet tantum moraliter à sola voluntate creata. 3. Habituale non consistit formaliter in actu præterito nondum remisso, sed potius formaliter in actu præterito nondum retractato: alioqui sequeretur habituale denominare subiectum peccatorem dependentem à non remissione Dei: quod falsum est: sicut .n. independentem à non remissione Dei habet, quidquid requiritur ad rationem p. habitualis; ita independentem à non remissione Dei denominat subiectum peccatorem: non enim idè formaliter homo est peccator, quia Deus illi peccatum non remittit, sed quia ipse homo habet actum malum moraliter à se dependentem non retractatum. Deum .n. non remittere peccatum, supponit peccatum independentem à non remissione: cum supponatur antecedenter ad non remissionem Dei. Sequela prob. dependentem ab eo peccatum denominat peccatorem, sine quo non denominaret peccatorem, sed sine non remissione Dei actus præteritus non denominaret per aduersi subiectum peccatorem: ergo. 4. Implicat, vt vel meritum, quod fuit meum, cesset esse meum, absque libera voluntate mea; vel quòd meritum fiat meum, absque libero consensu meo. Ergo implicat, vt peccatum, quod fuit meum, cesset esse meum, absque libera voluntate mea.

58. Confir. 2. Prob. 5. Si posset Deus remittere habituale absque actu retractatio peccatoris, posset etiam remittere actuale, manente actuali dependentia actus peccati à voluntate peccatoris: Sequel. prob. non idè per aduersi. Deus remittere potest habituale, quia tollere potest ipsam moralem dependentiam habitualis à voluntate peccatoris immediatè; sed quia ponere potest formam, quæ æquiualentem talem moralem dependentiam tollat, quæ est gratia habitualis collata peccatori ex affectu illi remittendi peccatum: Sed potest Deus gratiam cum

59. Confir. 1.

60. Confir. 3.

Confir. 4.

61. Prob. ult. assertio

62. Maior pro-Pos.

Minor prob.
banda in-
fra.

cum eodem affectu remittendi p. actuale conferre actu peccanti, non tollendo immediatè morale dependentiam actus peccati à voluntate, sed tantum ponendo formam, quæ eam æquivalenter tollat: ergo eodem modo remittere poterit actuale, non tollendo immediatam dependentiam morale actualis à voluntate peccatoris, sed tantum ponendo formam, quæ solùm æquivalenter illam tollat. Minor prob. immediata dependentia moralis liberi actus à voluntate creata, essentialiter consistit in morali respectu actus ad voluntatem creatam, vt principium liberum: qui respectus tolli nequit, nisi opposito actu libero retractatio eiusdem voluntatis; quia cum tolli debeat in genere causæ formalis, & vna forma nequeat tolli formaliter ab alia, nisi ei formaliter opponatur: cumque nequeat forma formaliter alteri opponi, nisi sit sub eodem genere cum illa, non poterit peccatum, quæ est forma moralis, formaliter tolli à gratia, quæ est forma physica: proinde cum gratia manebit moralis dependentia actus peccati à voluntate. Minor prob. multi ex 2. sent. concedunt, posse Deum actu peccanti infundere gratiam: ergo poterit illam infundere ex affectu remittendi illi actuale. Igitur poterit Deus remittere actuale, non sublata immediatè dependentiâ morali actus peccati à voluntate. vt enim gratia per aduers. remittat peccatum, non est necesse, vt immediatè tollatur moralis dependentia actus peccati à voluntate; & ex alia parte ipsa collata ex affectu remittendi peccatum, semper præstat suum effectum formalem remittendi peccatum: ergo collata actu peccanti remittet actuale, etiam non sublata morali dependentiâ actuali actus peccati à voluntate. Sicut .n. se habet habitualis dependentia moralis actus præteriti à voluntate in p. habituali: ita se habet actualis dependentia moralis actus præsentis à voluntate in p. actuali: ergo sicut illa immediatè non sublata à p. habituali, adhuc habituale remitti potest per formam tantum æquivalentem: ita non sublata immediatè eadem morali dependentiâ à p. actuali, adhuc actuale remitti potest per solam formam æquivalentem.

Confirm. per aduers. idèd potest Deus peccatum remittere, absque proprio actu retractatio peccatoris, quia potest homo remittere offensam sibi ab alio illatam, absque proprio actu offendentis. Atqui potest homo non solùm remittere offensam habitualem, sed etiam actualem alterius offendentis, absque proprio actu illius.

Dices 1. Potest Deus tollere p. actuale, absque proprio actu retractatio peccatoris; sc. suspendendo concursus conseruatiuum actus peccati: ergo etiam habituale. Resp. dist. antec. potest Deus tollere actuale, absque proprio actu retractatio peccatoris, formaliter, nego: materialiter, concedo. Quia actuale ratione materialis entitatis physicè pendet à Deo: habituale verò nec physicè, nec moraliter pendet à Deo, sed tantum moraliter à voluntate creatâ.

Dices 2. Hoc ipso, quòd Deus infundit gratiam ex affectu remittendi peccatum, habituale remittitur; quia nullum habet esse reale, quod destrui debeat, sed solùm habuit, dum actu fuit. At non hoc ipso, quòd Deus infundit gratiam ex affectu remittendi peccatum, actuale remittitur, quia habet esse reale, quod destrui debet. Sed contrà 1. posset Deus infundere gratiam actu peccanti ex pura omissione: quo casu nulla destruenda esset physica entitas peccati: ac proinde eo casu, remitti posset peccatum actu peccanti. 2. eatenus physica

entitas peccati actualiter imputatur voluntati, quatenus actu voluntariè perseuerat in illa: sed eatenus etiam præteritus actus peccati habitualiter imputatur voluntati, quatenus idem actus habitu voluntariè perseuerat in voluntate: Sed adhuc habituali voluntario non sublato, potest per aduers. remitti habituale: ergo actuali voluntario non sublato, remitti actuale. Vnde ad argu. conced. in habituali nullam destruendam esse formam physicam; destruenda tamen est forma moralis; quæ sine actu peccatoris destrui non potest.

Dices 3. Si libera auersio à Deo, & conuersio ad creaturam esset in peccatore fundamentum, vt omnia damna in peccatore sequuta, essent illi culpabilia, eâ sublata, cessarent talia damna esse peccatori culpabilia: Consequens est falsum; adhuc .n. eâ per contritionem sublata, remanent peccatori culpabilia: alioqui posset peccator solâ contritione iustificari. 1. quia eatenus sunt culpabilia, quatenus sunt voluntaria: sed retractatâ auersione à Deo, & conuersione ad creaturas per contritionem, non sunt amplius voluntaria. 2. sublato fundamento tolluntur respectus in eo fundati: sed offensa Dei, inimicitia, & macula animæ sunt respectus in libera auersione & conuersione peccatoris fundati: ergo. Resp. neg. sequel. ad 1. prob. neg. minor. Duplex quippe voluntarium disting. in peccato: alterum causale & efficax, quod fuit efficax causa demeritoria omnium, quæ peccatum intulit: alterum tantum morale & inefficax, quo inefficaciter tantum retractatur prius voluntarium. Primum est irretractabile à peccatore: quia nequit per voluntarium 2. efficaciter retractare primum quoad omnia damna, quæ intulit, proinde illud semper manet irretractatum, & causatiuum damni, quamdiu damnum non reparatur: & vt sic manet culpabile peccatori, eo quòd vt causa irreparabilis damni fuit ab ipso præuisum, & volitum. Sicut qui sibi manum voluntariè abscinderet, quantumuis postea retractaret suam voluntatem, semper abscissio manus maneret vt macula corporis, ex priori voluntate irretractabili sequuta. Vnde si talis manus abscissio, sicut est effectus peccati, esset formale pecc. maneret peccatū quamdiu illa miraculosè nõ restitueretur. Quia igitur macula animæ, offensa Dei, eiusque inimicitia sunt formale pecc. quadiu manet in peccatore ex ipsius voluntario irretractabili sequuta, semper manent culpabilia, donec à Deo tollantur per infusionem gratiæ.

Neque dicas, quòd sicut potest Deus tollere vnum voluntarium, ita & alterum, sine proprio actu peccatoris: Deus .n. non tollit primum voluntarium à peccatore secundum morale dependentiam, quam habet ab illo, sed solùm secundum effectus, quos causauit in peccatore: quod est, tollere illud solùm vt causam, non vt actum liberum peccatoris: sic .n. tollitur ab ipso peccatore.

Ad 2. prob. conced. maior. quando fundam. adæquatè tollitur. Cæterum adæquatum fundam. peccati non est tantum voluntarium morale retractabile, sed etiam causale, quod retractari non potest; & consequenter nec respectus in eo fundati, cum illi non tollantur, nisi sublato fundamento adæquato.

Dices 3. Actus retractatiuus, quem gratia ex parte peccatoris requirit, vt illum iustificet, non necessariò est contritio, sed sufficit attritio supernat. neutra sufficiens naturalis. Prima pars constat ex 7. to. & 8. Secunda prob. attritio, vel contritio naturalis non sufficienter retractat peccatum in hoc statu commissum: nam præter auersionem à sine

66.

67.
Duplex vo-
luntarium
in peccatore

Exemplum
evidens

68.

69.

70.
Actus vo-
luntari-
us, non
necessariò
est contri-
tio.

61.
Confirm.
Posset Deus
remittere
offensam
peccanti
actu.

64.

Resp.

65.

Contrà 1.

à fine naturali, includit auersionem à fine supernat. quæ per naturalem actum non retractatur; cum neutra se extendat ultra suum formale motiuum: quod est detestatio peccati, quatenus est contra legem naturalem, & Deum finem naturæ, vel cōtra bonū aliquod naturali ratione dictatum.

72. Nec dici poterit, in contritione naturali virtute contineri attritionem supernat. sicut in amore supernat. Dei virtute continetur formalis detestatio peccati: quia non potest in actu inferioris ordinis, licet supremo in eo ordine, contineri actus ordinis superioris, licet infimus in tali ordine. Nec est par ratio de dilectione supernat. Dei: quæ quia est ordinis supernatur. in eoque ordine suprema, potest virtute continere formalem detestationem peccati, quæ est eiusdem ordinis cum illa, nititurque eodem motiuo formali, quæ est bonitas increata. *Dices*: nec attritio supernat. sufficienter retractat peccatum, cum non retractet illud vt malum Dei, sed vt malum peccatoris. *Resp.* neg. antec. ad prob. Dico, attritionem retractare peccatum vt malum Dei, non formaliter, quia non habet illud pro motiuo; sed materialiter, quia saltem habet illud pro obiecto: verè enim peccator per attritionem retractat quidquid est in peccato, tametsi motiuum, quo id retractat, non sit malum Dei, sed proprium. Est igitur malum Dei obiectum materiale, non formale attritionis; quod sufficit.

73. *Dices* *Resp.* Ad fundam. primæ sent. neg. peccatum consistere in destinatione ad pœnam: 1. quia hæc supponit culpam; idè .n. Deus peccatorem ad pœnam destinatur, quia peccauit. 2. quia est actus Dei, qui bonus est, & culpæ correctiuus: peccatum est actus creaturæ, de se malus, dignus pœna; nec pender à destinatione ad pœnam, quæ est consequens, sed à voluntaria auersione creaturæ à Deo, quæ præcedit ordinationem ad pœnam.

74. *Peccatum non consistit in destinatione ad pœnam.* Ad 1. secundæ, neg. maior: transacto enim actu peccati, præter ordinationem ad pœnam æternam, manet in eo, qui peccauit, moralis auersio ab ultimo fine, & conuersio ad creaturas, à qua denominatur formaliter peccator, ratione cuius censetur dignus pœna. Ad 2. conced. gratiam esse integram formam remissiuam peccati, quoad rationem formalem & principalem peccati, quæ est auersio, iniuria, & inimicitia Dei, & macula animæ, non quoad fundamentalem, quæ est libera conuersio ad creaturas, & auersio à lege naturali. Ita S. Doctor. 3. p. qu. 86. art. 4. ad 1. *Culpa moralis utrumque habet & auersionem à Deo & conuersionem ad bonum creatum: sed auersio à Deo est ibi sicut formale, conuersio autem ad bonum creatum est ibi sicut materiale.* Quia igitur hæc libera conuersio ad creaturas, & auersio à lege naturali nequit tolli, nisi opposito actu libero peccatoris, præter gratiam, necessaria est libera retractatio peccatoris. Vel certè gratia est integra forma remissiuam peccati, vt voluntariè suscepta, vt Tridentinum dixit.

75. *Ad primū 2. sent.* Vnde ad 1. & 2. prob. maio. conced. ex Concilio. vnica causa formalis nostræ iustificationis est gratia, sed vt ipsum in it. cap. explicauit, vt voluntariè suscepta. Quare noluit à gratia excludere actum retractatiuum peccatoris, sed solam extrinsecam iustitiam Dei, aut Christi contra Nouatores, contra quos loquitur cit. loco. Appellatur contritio dispositio, non ratio formalis iustificationis; quia non tollit, quod est principale in mortali, nempe offensam, inimicitiam Dei, & maculam animæ, sed fundamentum dumtaxat & inchoationem peccati, quæ est moralis auersio à lege.

76. Ad 3. prob. conced. gratiam perfectè opponi

77. *Vnica causa formalis iustificationis est gratia, sed voluntariè tamen suscepta.*

peccato quoad eius malitiam principalem, non quoad eius fundamentum, quod in libera auersione à lege, & conuersione ad creaturas consistit: cum .n. hæc sit in genere actus vitalis liberi, non potest illi formaliter opponi, quæ tantum est in genere formæ & habitus physici, vel certè gratia perfectè & adæquatè opinitur peccato, vt voluntariè suscepta. Proinde neg. gratiam delere ea omnia sufficienter: cum enim implicet, tolli rationem formalem peccati, non sublato ipsius fundamento, & aliunde gratia contradictoriè opponatur rationi formali peccati, si gratia ex se nequit tollere fund. peccati, nequit infundi sine actu retractatiuo.

Ad 1. prob. mino. Ratio, cur hæc forma denominans hominem habitualiter peccatorem, nequeat tolli à Deo absque proprio actu peccatoris, non est, quia conseruatur à potentiori agente, vel quia est simpliciter inamissibilis, sed quia dicit essentialem dependentiam à libera voluntate peccatoris, quæ tolli nequit absque opposito actu retractatiuo eiusdem. Ad 2. dico, actum pœnitentiæ ad remissionem peccati requiri, vt præuiam formam tollentem fundamentum peccati. Ad quod necesse non est, vt simul tempore sit cum gratia, sed sufficit, si præcesserit, & moraliter perseueret. Quare neg. illum requiri vt præuiam dispositionem extrinsecam tantum lege, sed ex naturâ rei, & essentialiter. Ad 1. confirm. neg. paritas; mutata enim contritione in attritionem, adhuc manet sufficiens forma destructiua fundamenti peccati, quæ tamen non maneret, vtrâque sublata.

Ad 2. *Resp.* gratiam pugnare cum formali ratione peccati; quæ, quia nequit tolli, non sublato eius fundamento, implicat infundi sine actu retractatiuo: nec potest postulare condonationem peccati absque libera retractatione, cum nequeat talis condonatio fieri absque proprio actu peccatoris: cum illa non fiat per extrinsecam tantum non imputationem offensæ, aut debiti relaxationem, sed per intrinsecam & formalem absterisionem peccati, quæ essentialiter postulat liberam retractationem, quâ destruat fundam. peccati. Confirm. sicut non postulat materia vniri formæ distanti; ita nec gratia postulat condonationem peccati absque eo actu proprio peccatoris.

Ad 3. argu. disting. duplex debitum: alterum dicens moralem dependentiam à voluntate debitoris; atque hoc tolli nequit solâ condonatione creditoris: sicut .n. hæc condonatio nequit tollere moralem dependentiam debiti à voluntate debitoris, ita nec debitum in eâ fundatum relaxare. tale est debitum, quod peccator contrahit ex præterito actu nondum retractato. Alterum debitum pendens tantum ex voluntate creditoris: & hoc sine actu debitoris condonari potest: quale est debitum voti, quod pender ex voluntate acceptantis, si velit illud acceptare: vnde poterit illud relaxare, absque vilo actu retractatiuo vouentis, per solam non acceptationem eius, in cuius obsequium factum est. Ad 1. confir. conced. remissionem peccati esse proprium opus Dei, quia solus Deus illam inchoat per gratiam excitantem, promouet per adiutantem, perficit & consummat per iustificantem, sed non absque libero consensu peccatoris. Neque per hoc, quod sit proprium opus Dei, excludit liberam cooperationem creaturæ: alioqui cum de facto remissio peccatorum fiat cum libera cooperatione peccatoris, de facto illa non esset proprium opus Dei, quod falsum est. Nec sola remissio peccatorum, sed quodlibet opus supernat. æternæ vitæ meritum, est proprium opus Dei, cum

79.

80. *Ad 1. prob. mino.*

81. *Ad 2.*

82. *Ad 1. cobfirm.*

83. *Ad 2.*

84. *Ad argu. 3.*

85. *Ad 1. cobfirm.*

cum tamen nullum opus æternæ vitæ meritorium fiat sine libero consensu creaturæ. Ad 2. confirm. neg. maior: alioqui si transacto actu peccati, non maneret peccatum simpliciter voluntarium peccatori, non maneret vt simpliciter peccatum: vt .n. maneat simpliciter peccatum, debet manere simpliciter voluntarium, quod ad rationem peccati essentialiter requiritur. Cæterum vt maneat simpliciter voluntarium sufficit, vt maneat habitualiter tantum voluntarium. Nego autem, ad huiusmodi voluntarium tollendum sufficere tacitam voluntatem: talis .n. voluntas ad tale voluntarium moraliter tollendum requiritur, qualis fuit ad idem ponendum. 2. nego, talem implicitam voluntatem habere cum, qui præteritum actum, dum potest, non retractat. De dominio Dei, dico, id quod Deus habet in voluntates creatas, facere non potest, vt quod mihi voluntarium est, mihi voluntarium non sit, absque libero consensu meæ voluntatis: Sicut nec facere potest, vt quod non est mihi voluntarium, mihi voluntarium sit, absque libero actu meo. Simul .n. mihi esset voluntarium, & non voluntarium: quia quod est mihi voluntarium, debet à meâ procedere voluntate. Cæterum supremum dominium, quod Deus habet in voluntates creatas, in eo consistit, vt infallibiliter, liberè tamen, creatura retractet, quod antè volebat. Vltimò nego, gratiam ex se habere illam moralitatem, quæ ad peccati remissionem requiritur, quæ est moralitas in ratione actus liberi, quam gratia, cum sit forma physica & necessaria, ex se habere non potest. Subsequens autem probatio tantum ostendit, gratiam perfectius conuertere ad Deum, quàm actum, in genere conuersionis physicæ & permanentis, non autem moralis & liberæ.

Dominium Dei non potest facere, vt quod mihi est voluntarium, non sit.

87. *Disparitas inter condonationem offensæ ab homine & à Deo.*

88. *Peccatum semel commissum semper denominat suum auctorem, donec retractatur.*

Per annihilationem non tollitur peccatum si reproducatur homo.

Ad 4. argu. neg. conseq. homo .n. remittens alteri offensam, non remittit illi culpam, quæ in auersione à lege consistit, sed solum debitum satisfaciendi pro iniuriâ sibi illatâ: quo sublato ac remisso, adhuc manet in offendente culpa apud Deum luenda. Deus autem remittens peccatum, non solum remittit debitum satisfaciendi, sed etiam culpam, quæ ad sui remissionem essentialiter postulat proprium actum retractiuum.

Ad 5. neg. antec. peccatum .n. semel commissum, & nunquam retractatum, semper denominat suum auctorem peccatorem; quia semper dicit moralem dependentiam ab illo, & consequenter nequit illi infundi gratia, donec retractetur. nec forma, quæ denominatur peccatores, est aliquid physice nobis inherens, quod per annihilationem corrumpatur, & per reproductionem non reproducatur, sed est actus ipse peccati semel commissus & nunquam retractatus. Vnde sicut annihilatio non tollit quin peccatum fuerit commissum & nunquam retractatum; ita nec tollit, quin subiectum annihilatum & reproductum, ex præterito peccato non retractato denominetur peccator. Quod patet: si .n. peccator annihilatur, antequam peccatum confiteatur, tenebitur reproductus id suo tempore confiteri. Idem constat de puero ante baptismum annihilato, & postea reproducto. cum .n. peccatum moraliter pendeat à voluntate peccatoris, non est aptum tolli, nisi à voluntate eiusdem. Neque Deus reproducendo hominem cum præcedente peccato, diceretur reproducere peccatum: sicut nec producendo infantem cum originali, dicitur producere originale: quia illud non sequitur vi reproductionis, sed vi præteriti actus à peccatore commissi, & nunquam retractati; qui, posito principio, à quo liberè fuit elicitus, statim denominat illud.

Confirm. hoc argum. soluendum est etiam à doctis, peccatum remitti posse absque propria retractatione. si .n. peccator ante remissionem peccati annihilatur, reproductus manebit cum eodem, nisi illi remittatur. Interruptio itaque per annihilationem relinquit peccatum, vt antè erat.

Ad 6. neg. conseq. quia cum peccatum parentum non sit ex naturâ suâ propagabile in filios, nisi medio pacto superioris, potentis vnire voluntates posterorum cum voluntate capitum; & quia potest superior pro suâ libertate posterorum voluntates ad tempus vnire cum voluntate capitum, quo tempore transacto, absque vllâ voluntate retractatiuâ, vi præcedentis pacti nullus, qui deinceps ex tali capite nasceretur, peccatum contraheret; idèd potuit Deus originale in posteris, absque vllâ voluntate retractatiuâ remittere. Tamen vi præsentis pacti, quo voluntates posterorum fuerunt pro omni tempore cum suo capite moraliter coniunctæ, non potest originale in posteris remitti, nisi præuia aliqua voluntate retractatiua alicuius vicem capitum generantis. supposito .n. quod Deus decreuit; vt voluntas Adæ pro omni tempore extendatur ad posteros, implicat, peccatum ex vi talis voluntatis ad posteros transfusum remitti, nisi voluntas pro eo, cui peccatum remittitur, retractetur. Aut certè illa debuit in pacto ad talem hominem non extendi: quod multi magis piè, quàm verè de B. Virgine censent, fuisse nimirum illam non solum à p. originali, quod verum putamus; sed etiam à pacto ipso cum Adam inito exclusam.

Peccatum originale non indignum actu retractatiuo proprio.

Ad 7. neg. antec. eadem .n. ratio est de beatitudine, & gratiâ habituali: sicut hæc, quia constituit nos obiectum amicabile, & actu dilectos à Deo, nequit infundi, nisi retractatâ inimicitia nostri erga Deum, quæ in peccato consistit: ita, quia beatitudo, vt disp. seq. sect. 2. constituit nos obiectum amicabile, & actu dilectos à Deo, nequit aliter infundi.

Ad 8. neg. simpliciter sequel. licet .n. nequeat Deus saluare peccatorem existentem in amentia formaliter, quia vt sic non est salutis capax: simpliciter tamen potest illum, & quemcunque alium saluare: quia potest illum ab amentia liberare, & liberatum illuminare, vt proprio actu peccatum retractet, & retractantem iustificare. Idem dicendum de illo, qui habet peccatum inuincibiliter oblitum, & illud nunquam retractauit, vel solo actu retractatiuo naturali illud retractauit.

90.

91. *Ad vlt.*

DISPUTATIO XXXIII.

An forma absterfua peccati mortalis alia sit præter habitualem gratiam?

Forma absterfua peccati mortalis potest esse duplex; altera extrinseca subiecto, vt est voluntas ipsa diuina, peccati condonatiua. Altera intrinseca, quæ triplex esse potest: altera perfectior gratiâ habituali, vt est vnio hypostatice naturæ humanæ cum persona diuina: hanc à fortiori certum est, suâ naturâ esse absterfua omnium peccati, etiam venialis, ratione personæ diuinæ, quam secum essentialiter adducit. Altera æquiualens gratiæ habituali, qualis est, vt sect. 2. visio beatifica, quæ intentionaliter ratione termini seu obiecti, quod essentialiter includit, reddit nos

Forma duplex:

Intrinseca triplex

similes

similes Deo. Tertia imperfectior gratiã habituali, qualis est actus perfectæ charitatis, & cuiuscunque supernat. virtutis: de quibus disputandum.

SECTIO PRIMA.

An possit peccatum mortale abstergi sola extrinseca condonatione Dei?

1. Prima sent. affirmat. *Alen. 4. p. q. 17. me. 4. ar. 6. §. 1. ad argu. Bonauen. in 4. dist. 17. p. 1. dist. ar. 1. qu. 1. Scot. in 1. dist. 17. qu. 2. §. de 2. & in 2. dist. 28. §. ad quæst. & in 4. dist. 1. qu. 6. §. contra istam concl. & ad argu. & dist. 14. qu. 1. §. de 2. & dist. 16. qu. 2. §. Resp. & ad argum. Duran. in 1. dist. 17. qu. 1. & in 4. dist. 1. qu. 7. Ocham in 1. dist. 17. q. 1. & in 4. q. 3. ar. 1. & q. 9. lit. L. Mayron. in 1. dist. 17. qu. 1. & 2. & in 4. dist. 1. q. 3. Rubio in 1. dist. 17. q. 1. & in 4. dist. 1. q. 4. art. 2. Argen. in 4. dist. 1. q. 3. art. 3. Gabriel. in 1. dist. 17. q. 1. art. 2. concl. 1. & art. 3. dub. 4. & in 4. dist. 14. qu. 1. art. 1. not. 2. & 4. & post. 5. concl. Arimi. in 1. dist. 17. art. 2. concl. 3. & ad 6. Bacho. in 1. dist. 17. q. 1. ar. 3. §. & ar. 6. ad 3. Ioan. Medin. cod. de Pœnit. tract. 1. qu. 12. Suarez 3. p. de Pœnit. disp. 8. sect. 4. & lib. 7. de gra. cap. 23. Curiel. 1. 2. qu. 113. art. 2. dub. 2. §. 7. concl. 3. & §. 8. concl. ult. Coninc. de Pœnit. disp. 2. dub. 10. Nugnez 3. p. qu. 89. art. 5. diffic. 1. §. quarta sent. Sylvi. 1. 2. qu. 113. art. 2. qu. 5. Prob. 1. Non implicat, Deum remittere peccatum sola condonatione extrinseca, nullo intrinseco dono in peccatore producto. Tum quia id potest voluntas creata; ergo à fortiori increata, cum non minus hæc sit efficax per seipsam immediatè offensam sibi illatam remittere: tum quia potest Deus votum relaxare per extrinsecam dumtaxat voti condonationem: tum quia de facto Deus p. venialia remittit solâ condonatione extrinseca: non .n. per infusionem gratiæ, vel accrementi illius; quia cum nulla gratia, vel accremento ipsius pugnat veniale.*
2. Plus requiritur, vt quis sit amicus, & filius adoptiuus Dei, quàm vt non sit inimicus & inuisus Deo: ergo per extrinsecam voluntatem Dei condonantis peccator fieri saltem poterit non inimicus, & non peccator, manendo in statu neutro inter amicitiam, & inimicitiam Dei.
3. De facto nulla est forma, quæ suâ naturâ peccatum remittat, absque aliquâ extrinsecâ condonatione Dei: igitur remitti poterit solâ: & nulla forma erit per se necessaria ad peccatum remittendum. Antec. prob. si qua esset, esset gratia: at hæc non est de se sufficiens Dei offensam remittere: tum quia hæc non remittitur, nisi per condignam satisfactionem, quam sola gratia accidentaliter exhibere non potest: tum quia offensa est aliquid morale pendens à libera voluntate offensis: ergo nequit remitti absque libera voluntate & condonatione offensis: ergo necessaria est extrinseca condonatio præter gratiam.
4. Esse in peccato, non est aliud, quàm esse debitorem Deo de iniuriâ illatâ: ex Augustino lib. 1. de nuptijs cap. 26. vbi docet, post peccatum non remanere, nisi reatum. At potest Deus iniuriam condonare absque infusione doni; sc. non acceptando peccatorem ad pristinam amicitiam.
5. Posset Deus per infusionem gratiæ mihi peccatum remittere, & postea gratiam absque meâ culpâ mihi auferre: ergo idem facere potest absque gratiâ, peccatum remittendo.
6. Remissio peccati, non est idem formaliter, atque acceptatio ad amicitiam: nam remissio peccati pro termino ad quem,

habet iniuriæ condonationem; acceptatio diuinam amicitiam: remissio tollit maculam; acceptatio communicat bonum. 7. Potuit Deus remittere p. originale absque communicatione alicuius doni: sc. tale cum Adam inire pactum, vt non in perpetuum, sed ad certum tempus posteri ab ipso descendentes contracturi essent debitum habendi gratiam: ergo potuit Deus condere hominem cum debito habendi & conseruandi gratiam ad tempus, quo elapso, non amplius in eo mansisset debitum habendi & conseruandi illam. Ergo tunc potuisset contractum peccatum extrinsecâ tantum condonatione remitti: quia tunc carentia gratiæ non fuisset in tali homine priuatio, sed pura dumtaxat negatio. 8. Peccatum & gratia non sunt immediatè opposita: ergo potest tolli vnum sine introductione alterius: quæ .n. non sunt immediatè opposita, habent medium, atque ad eò potest subiectum sine vtroque existere. Antec. prob. potuit Deus ab initio hominem condere sine peccato & gratia: ergo ad eundem statum potest illum reponere, postquam peccauit: qualem .n. potuit ab initio creare, talem potest post peccatum reparare. deinde peccato immediatè tantum opponitur reatitudo naturalis: sed hæc restitui potest sine gratia.

9. Potest Deus annihilare peccatorem, & postea illum reproducere sine peccato & gratia: ergo potest tollere peccatum, absque infusione doni.

10. Transacto actu peccati, nihil remanet in peccatore, nisi obligatio ad pœnam: at potest Deus peccatorem ad pœnam non obligare, absque eo quòd illi vllum donum infundat.

Secunda sent. negat: *S. Tho. 1. 2. q. 113. art. 2. & 3. cont. gent. c. 157. & de verit. q. 28. art. 2. Alber. in 4. dist. 17. art. 10. ad 1. loco 2. induct. ubi gratiam, ait esse principium essentialiter iustificationis: Aureol. in 1. dist. 17. art. 2. propos. 1. Capreol. in 4. dist. 1. q. 2. ar. 3. ad argum. Scot. cont. 2. concl. Caiet. 1. 2. q. 113. ar. 2. sine: Conrad. ibid. Ferrari. 3. cont. gent. c. 157. Bellar. lib. 2. de Iustific. c. 16. licet hic solùm contendat, nò posse absque gratia remitti peccatum, vt macula & auersio, non vt offensa Dei est: Valent. 10. 2. disp. 8. q. 5. punct. 5. Richard. in 4. dist. 1. ar. 6. q. 3. & dist. 17. art. 4. q. 2. ad 1. Sor. in 4. dist. 15. q. 1. art. 2. ad argum. Pet. Sor. de sacr. Pœnit. sect. 4. inu. Vasquez 1. 2. disp. 206. c. 2. & 3. Notant Ferrar. & Conrad. inter S. Tho. & Scot. solam esse quæst. de nomine: eo quòd Scot. solùm concedat, extrinseca condonatione remitti posse peccatum tantum quoad reatû & obligationem ad pœnam, non quoad culpam. Sed quauis hoc verum sit: illud tamè inter eos manet controuersum, quòd Scot. velit, peccatum habituale consistere in sola obligatione ad pœnam; S. Thom. contrâ, in auersione à Deo ex præterito actu relicta, & in peccatore moraliter per seuerate, antecedenter ad omnem obligationem ad pœnam. Vnde diuersas intulerunt conclusiones. Quòd S. Tho. existimet, etiam de potentia absoluta, remitti non posse peccatum absque intrinsecâ infusione gratiæ, colligit Conrad. ex est. loco 1. 2. vbi ait, remissionem culpæ intelligi non posse, absque infusione gratiæ. & quodlib. 9. ar. 1. ad argum. Quod sibi ipse est repugnans, mente concipi non potest, quia nullus potest intelligere contradictoria esse simul vera. Vnde concludit, de contradictorijs mentale verbum, quo intelligantur, formari non posse. Pro explic.*

DICO, implicat mortale sola extrinseca condonatione Dei remitti. Fundam. 1. sumptum ex voluntate diuina, quæ nequit aliter, atque aliter ad creaturam terminari; nullâ factâ physica mutatione in creatura. Sed aliter terminatur ad peccatorem,

9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
Mortale extrinseca condonatione Dei non remitti: Fundam. atque duplen

atque ad iustum, seu ad non peccatorem: nam ad peccatorem terminatur per modum odio habētis, ad iustum per modum amantis. Maior prob. impossibile est, fieri transitum de contradictorio in contradictorium absque mutatione: sed Deus de odio habente peccatorem, transit in non odio habentem: ergo per aliquam mutationem, non sui, cum ipse sit omnis mutationis expertus; ergo per mutationem peccatoris.

16.
Non sufficit
mutatio
moralis ut
ex peccato-
re fiat non
peccator

DICES. Sat est mutatio moralis, quā peccator ex peccatore fiat non peccator. Confirm. esse peccatorem, est quid morale: ergo ut talis denominatio tollatur sat erit mutatio moralis. Sed cōtrā: hęc mutatio moralis alia esse non potest in peccatore, quā denominatio extrinseca deriuata ex actu cōdonante Dei: ergo supponit actum: de quo manet difficultas, vnde ex non condonante, fiat condonans: ut condonans .n. antecedit passivam condonationem, ut forma effectum formalem. Ergo ante moralem mutationem peccatoris, deriuatam ex libero actu condonante Dei, assignanda est aliqua mutatio, per quam idem actus transeat ex non cōdonante in liberē condonantem. Ad confirm. neg. conseq. sicut .n. nulla mutatio moralis consurgit, nisi ex physicā; ita nulla moralis tollitur, nisi per physicam mutationem oppositam ei, ex qua opposita moralis surrexit. quia nequit Deus denominationem tollere, nisi destructo fundamento, ex quo ea consurgit: at nequit solā suā voluntate destruere fundamentum denominationis peccatoris: ergo nec solā tollere denominationem peccatoris. Maior patet: quia efficere non potest Deus, ut forma manens eadem ut antea, nō denominet eodem modo subiectum ut antea, ut albedo manens eadem in subiecto, non denominet eodem modo album, ut antea denominabat. Maior prob. fundamentum denominationis peccatoris, est peccatum præteritum, quod nec physicē, nec moraliter pendet à Deo: ergo implicat, illud destri solā extrinsecā voluntate Dei, cum nequeat voluntas Dei destruere, quod ab ipsa aliquo modo non pendet:

Ratio

17.
Non sola
mutatio
temporis ut
Deus dica-
tur dili-
gere.

Hinc soluitur obiectio Nomin. nempe sufficere mutationem temporis, ut de nouo dicatur Deus diligere, quem antea non diligebat. Tum quia mutatio temporis nil confert ad obiectum amoris, vel odij, cum sit de se indifferens ad vtrumque: potuit .n. Deus eodem indiuiduo tempore ad eandē personam terminari, vel per modum amantis, vel per modum odio habentis. Quare debet in obiecto assignari aliquid à tempore distinctum, per quod potius nunc, quam antea terminet actum dilectionis Dei. Tum quia actus diuinæ voluntatis habere debet obiectum, ad quod tendit, sibi proportionatum: sed obiectū amoris supernaturalis Dei, quo iustum amat in ordine ad vitam æternam, nō supponitur in peccatore; nec potest esse tempus, cum hoc sit res naturalis: ergo debet esse aliquid supernat. causatum ab actu supernaturali amoris Dei.

18.

Resp.

INSTABIS. Obiectum præsupponitur ad actum: ergo non potest effici ab actu: alioqui idem esset prius & posterius respectu eiusdē actus. Resp. idē sub ratione obiecti præsupponi ad actum, ut est libera volitio: idem ut effectum subsequi actum, ut est liberum principium productiuum ad extra: Eadem igitur res ut effectus, est posterior actu diuino ut libero principio productiuo; ut obiectum, est prior actu, ut liberā volitione. Vtgebis. Ut obiectum præsupponi debet ad principium ut productiuum, quia non est productiuum, nisi ex præcognita bonitate obiecti. Resp. præsupponi ut obiectum ad principium productiuum (sub ratione possi-

bilis, cōcedo; sub ratione futuri, quo pacto est obiectū eiusdē actus diuini, ut est libera volitio, nego.

Alterum fundam. sumitur ex naturā p. mortalis in hoc statu commissi, quod essentialiter includit priuationem gratiæ & amicitia diuinæ, quā vnusquisque conseruare tenetur ex disp. 24. Implicat autem tolli priuationem gratiæ, quæ habet rationem veram maculæ, à peccatore solā extrinsecā voluntate Dei: non .n. mutat intrinsecē obiectum: ergo solā extrinsecā condonatione Dei implicat remitti peccatum. Confirm. Sola extrinseca voluntas Dei nō ponit intrinsecē formam in obiecto; quia, cum sit actus essentialiter immanens, non habet vim ponendi effectum formalem intrinsecum, nisi in proprio subiecto, in quo est: ergo non tollit intrinsecē priuationem ab obiecto: cum nequeat tolli priuatio, nisi per oppositam formam. Quādiu autē non tollitur ab homine priuatio gratiæ, quam culpabiliter amisit, non desinit esse peccator, cum ipsa priuatio gratiæ ex præterito actu peccati causata, sit formaliter peccatum & macula animæ.

19.
Fund. 2.
assertioni

DICES. Posita extrinseca condonatione Dei, priuationem gratiæ non ampliùs perseuerare sub ratione maculæ & peccati habitualis, sed sub ratione puræ negationis. sublato .n. debito habendi gratiam per voluntatem extrinsecam Dei, cessat priuatio gratiæ habere rationem maculæ & peccati. Sed contrā: 1. implicat, Deum de nouo tollere debitum habendi gratiam à peccatore, absque physica mutatione peccatoris. 2. nō eo ipso, quod tollitur id debitum, tollitur peccatum: in damnatis .n. sublato est debitum habendi gratiam, non macula ex præterito actu peccati causata: quia priuatio gratiæ habet rationem maculæ & peccati formaliter ex eo, quod fuit debita tunc, quando fuit voluntariē amissa, esto desinat esse debita post. 3. quādiu Deus non restituit peccatorem in pristinam amicitiam, quam illi in odium peccati abstulit, tamdiu censetur perseuerare in pristino odio & inimicitia contra ipsum.

10.

Inferitur; non potest solā extrinsecā voluntate Dei, homo fieri gratus, amicus, filius, adoptiuus Dei: non .n. intrinsecē & formaliter; quia implicat, subiectum esse intrinsecē & formaliter tale, absque intrinseca forma faciente tale: nec voluntas ut voluntas formaliter ponit aliquid intrins. reale extra se. Extrinsecē vero & denominatiuē ab extrinseco actu Dei amantis & adoptantis solo concedunt authores 1. sent. hominem fieri posse gratum &c. Quia putant, posse liberam dilectionem & adoptionem Dei saluari, absque physicā mutatione dilecti, & adoptati. In nostra autē sent. quia nequit libera dilectio Dei saluari, absque physica mutatione dilecti, implicat hominem, etiā extrinsecē fieri gratum &c. solā extrins. voluntate Dei.

21.
Non potest
quis sola
extrinseca
voluntate
Dei gratus
amicus fi-
lius Dei
fieri.

Confir. nequit Deus diligere hominem ut amicum, & filium adoptiuum, quin illi communicet similitudinem suæ naturæ: ergo nequit solo extrinseco actu suæ voluntatis reddere hominem sui amicum. Antec. prob. nequit Deus absoluto & efficaci amore amare creaturam, quin illam efficiat dignam suo amore: nec homo fieri amicitia & hæreditate diuina dignus, nisi participatione naturæ diuinæ; amor enim efficax & absolutus, qualis est amor supernat. amicitia diuinæ, necessariò est sui communicatiuus: amare amicum est bonum velle amico: ergo in amante infinito, qualis est Deus amor necessariò est communicatiuus bonitatis proportionatæ affectui amantis. Amor .n. in amante perfectò vnit amatum cum amante iuxta affectum amantis: ergo Deus amans affectu su-

22.

pernat.

pernat. amicitiae creaturam rationalem, vnit illam sibi dono respondente tali amori amicitiae, quod est perfecta participata similitudo suae naturae.

Solutio
argum.

23.
Ad primum

Ad 1. primae sent. neg. antec. ad 1. prob. neg. conseq. voluntas enim creata potest aliter ad obiectum se habere per physicam mutationem sui: increata cum non possit per mutationem obiecti: non ex inefficacia diuinæ, sed potius ex fecunditate, à qua habet, vt nunquam de nouo ad obiectum terminetur per modum efficaciae & absolutae complacentiae, quin aliquid in illo producat: & ex immutabilitate, vt nunquam ipsa per nouam terminationem ad obiectum muretur intrinsecè & subiectiuè, sed tantum extrinsecè & terminatiuè, penes connotatum. Præterea voluntas creata condonando iniuriam, non remittit culpam, sed solum debitum satisfaciendi; increata ultra debitum, remittit culpam, quæ sine intrinseca & condigna mutatione peccatoris deleri non potest.

24.
Vt Deus
votum re-
laxet sem-
per aliquam
mutationem
in obiecto
facere de-
bet.

Ad 2. prob. neg. antec. etenim vt Deus votum relaxet, semper mutationem in obiecto facere debet, vel per reuelationem, quæ cuiunque fiat, semper intelligitur obiectum aliter applicabile vœuenti: vel per appositionem impedimenti, aut sublationem physicæ, aut moralis facultatis actum exequendi: alioqui quamdiu non constat extrinseco signo, votum esse à Deo relaxatum, semper manet obligatio ad illud seruandum. Præterea votum pender ex solâ voluntate condonantis; culpa etiam ex voluntate peccatoris, vt *precedente disputatione sect. 2.* Ad tertiam prob. neg. antec. vt 8. to.

25.
Ad 2.
Post pecca-
tum nõ plus
requiritur
vt sit ami-
cus, quam
vt sit non
inimicus
Deo.

Ad 2. Resp. 1. cum *S. Thom. 1. 2 q. 113. art. 2. ad 1. conced.* ante peccatum plus requiri, vt quis sit amicus & filius adoptiuus Dei, quam vt sit non inimicus & inuisus Deo: quia potuit aliquis creari sine gratia & debito habendi gratiam, in quo casu non fuisset amicus & filius adoptiuus Dei, speciali amicitia & adoptione, de qua loquimur; nec inimicus & inuisus Deo, quia nullum supponitur habuisse peccatum, nec personale, nec originale. Nego autem, post peccatum commissum cum cognitione finis supernat. plus requiri, vt quis sit amicus & filius Dei, quam vt sit non inimicus & exosus Deo. Ratio: vt tollatur à peccatore inimicitia cum Deo, necessariò tolli debet peccatum: at hoc nequit in hoc statu tolli, nisi restituatur in pristinam amicitiam & adoptionem Dei: nequit igitur ex inimico fieri non inimicus, quin simul fiat amicus & filius adoptiuus Dei. Maior elucet: quamdiu non tollitur peccatum, non tollitur inimicitia cum Deo, quam ipsum ex *Trident. sess. 6. cap. 7.* includit: peccatum .n. est offensa Dei, in qua fundatur inimicitia cum Deo. Minor prob. nequit tolli peccatum, quin tollatur inimicitia cum Deo; nequit hæc tolli, nisi restituatur amicitia cum eodem. priuatio .n. gratiæ voluntariè contracta est ipsissima inimicitia; & nequit tolli, nisi per oppositum habitum. Vnde non datur post peccatum in hoc statu commissum cum cognitione finis supernat. status neuter, sed necessariò homo erit vel amicus, vel inimicus Dei, vt *S. Doct. q. 28. de verit. ar. 2. ad 4.*

Status neuter
neg.

26.
Conced.

Resp. 2. conced. homo adhuc constitui potest in statu neutro, mediatè; non immediatè. immediatè .n. restitui deberet peccanti cum cognitione finis supernat. gratia, per quam à peccato munderetur, Deoque reconciliaretur: ac proinde immediatè ex inimico fieri deberet amicus: mediatè verò ex amico fieri posset nõ amicus, per subtractionem gratiæ, absque ipsius culpa. tunc .n. non esset amicus, quia careret forma amicitiae; neque inimicus, quia nullum haberet peccatum, & præteritum

fuisset deletum per pristinam gratiam; ergo eliet non amicus, atque aded in statu neutro.

Ad 3. neg. antec. ad 1. prob. neg. gratiam remittere peccatum per modum condignæ satisfactionis, sed per obiectiuam dumtaxat impossibilitatem respectu Dei gratiam necessariò amantis, & peccatum necessariò odio habentis. Ad 2. prob. dist. vlt. conseq. præter gratiam necessaria est extrinseca condonatio Dei distincta à condonatione, quæ necessariò includitur in infusione gratiæ, nego; sufficit .n. hæc condonatio, quæ est voluntas infundendi gratiam, quæ cum sit perfecta participatio naturæ diuinæ, postulat amari vt obiectum amicitiae supernaturalis, vt adoptiuæ filiatio Dei; cum quo amore perfectæ amicitiae pugnat peccatum: quod necessariò ponit in Deo odium inimicitiae, contradictoriè pugnans obiectiuè cum amore amicitiae: quia vnum necessariò ponit gratiam, quam alterum necessariò subtrahit.

Ad 4. neg. maior. nam esse debitorem, est quid consequens ad peccatum; ided .n. homo est debitor Deo, quia peccauit. Confir. in p. actuali peccatum & debitum non sunt idem: non .n. qui actu peccat, habet tantum debitum satisfaciendi, sed etiam peccatum fundans tale debitum; quod est obligatio resarciendi offensam; quam supponit, atque aded peccatum, in quo offensa fundatur: ergo nec in p. habituali sunt idem: in hoc .n. sunt eadè proportionaliter, quæ sunt in actuali: cum habituale sit idem actuale moraliter perseuerans. Neque *August. cit.* dicit, peccatum esse tantum debitum, sed hominem ex præterito actu manere in peccato, quia manet in eo reatus; non pœnæ tantum, sed etiam culpæ. Nego etiam, posse Deum peccatori offensam condonare, non acceptando illum ad pristinam amicitiam: non .n. conuertitur ad peccatorem, nisi per mutationem ipsius.

Ad 5. neg. conseq. ante .n. carentia gratiæ habet ex parte peccatoris rationem maculæ; quia voluntaria auersio à Deo sine supernat. ex parte Dei rationem odij; quia est pœna in odium peccati inflicta: ergo nisi tollatur, semper manebit macula ex parte peccatoris, & odium ex parte Dei. Post verò, habet solam rationem negationis: sine culpa ab homine tollitur; neque in pœnam vel odium peccati à Deo subtrahitur. Vnde in tali casu homo esset in statu neutro. Ad 6. dist. antec. Remissio peccati, & acceptatio ad amicitiam Dei, nõ sunt idem ratione & formaliter, conced. remissio .n. peccati distinguitur ab acceptatione ad amicitiam, vt effectus secundarius à primario; sc. ex eo quòd peccator fit amicus Dei, remittitur illi peccatum, quod cum perfecta amicitia pugnat: Non sunt idem realiter, nego: forma .n. quæ constituit amicum, inseparabiliter subiectum emūdat à peccato; sicut persona increata hypostaticè vnita naturæ peccatrici, simul illam constitueret Deum, & à peccato emūdaret: quo etiam casu ratione distingueretur absterfio maculæ à constitutione personæ diuinæ. igitur remissio peccati, & acceptatio ad amicitiam non sunt duæ mutationes reipsa separabiles, sed tantum ratione & formaliter diuersæ. sicut expulsio priuationis, & inductio oppositæ formæ. nec aliâ distinctionem rationis conuincunt reliquæ prob.

Ad 7. neg. paritas. Originale .n. pender ex voluntate alterius, quæ vi pacti potuit limitari, vt non nisi ad certas personas, pro certo tempore illud ad posteros transfunderetur. Personale pender ex actione propriæ voluntatis, quæ ex natura sua semper denominat subiectum peccatorem, quamdiu per oppositam formam non tollitur. Vnde ne-

*Non potuit
Deus con-
dere homi-
nem cum
debito ha-
bendi &
conformandi
gratiam
ad certum
tempus.*

32.

go, potuisse Deum condere hominem cum debito habendi & conseruandi gratiam ad certum tempus, licet condere potuerit cum hac conditione, vt gratiā semel amissā, non habuisset amplius homo debitum illam recuperandi; non quod peccatum ex voluntaria amissione talis gratiæ contractum, remitti potuisset absque infusione gratiæ.

Primum prob. 1. non posset Deus condere hominem cum debito habendi & conseruandi re-ctitudinem naturalem ad certum tempus, vt eo transacto voluntaria amissio talis re-ctitudinis non imputaretur ad culpam. 2. voluntariē priuare se re-ctitudine & sine supernat. postponendo illum creaturæ, est per se malum: ergo pro nullo tempore re-ctificari potest. Posito ergo, quod illum condiderit cum gratia, non potuit ab illo auferre debitum acceptam gratiam sibi conseruandi: sicut, posito quod condiderit cum ordinatione ad finem natur. nō potuit ab illo auferre debitum conseruandi sibi coniunctionem cum fine naturali.

33.

Dices. Potuit Deus auferre debitum conseruandi gratiam, si gratiam sub hac conditione dedisset, vt post certum tempus gratia ex se ipsa cessasset, absque culpa habentis. Resp. hoc fieri potuisse; & tunc peccata commissa post cessationem gratiæ, remitti potuissent absque infusione gratiæ; quia tunc non inclusissent priuationem gratiæ; non tamen remitti potuissent sine restitutione eorum, quæ per se in odium peccati à Deo fuissent subtrahita, cuiusmodi fuissent, quæ amicitiam natur. hominis cum Deo fundassent. At hoc non est contra me, qui tantum hinc contendo, non posse auferri debitum cōseruandi gratiam, ita vt voluntaria amissio illius non sit amittenti culpabilis.

34.

*licet potue-
rit cessare
debitum
gratiam re-
cuperandi*

Secundum constat, de facto in Angelis, qui ita conditi sunt vt semel amissam gratiam recuperare nequiverit. Quia gratiam habitualem recuperare non valemus solius naturæ viribus, sed opus est viribus gratiæ actualis, quam potuisset Deus amissā semel gratiā habituali, nunquam amplius nobis dare, vt fecit cum Angelis malis, vt contra *Scot. &c. 10.2. disp. 18. sect. 7. diffie. 5.* ostend. Sublatā autem facultate recuperandi rem amissam, cessat debitum illam habendi, quia debitum supponit liberam potestatem rem debitam acquirendi.

35.

*non posset
tamen di-
mitti pec-
catum sine
infusione
gratia.*

Tertium ostendo. Nam esto in tali homine cessaret debitum recuperandi gratiam amissam, non propterea peccatum commissum tempore, quo ille habebat debitum conseruandi gratiam sibi collatam, remitti posset absque infusione gratiæ. Quia priuatio gratiæ ex præterito actu contracta, quamdiu non tollitur, semper perseverat sub ratione maculæ. Nec refert, quod cesset debitum habendi gratiam in posterum: quia macula contracta non habet rationem peccati formaliter ex debito recuperandi gratiam amissam, sed ex priuatione causata ab actu præterito. Alioqui cessarent in damnatis maculæ ex præteritis actibus relicte, cessante in illis debito recuperandi gratiam. Ratio: macula non est peccatum formaliter ex eo, quod maculatus non recuperet gratiam, quam amisit; sed ex eo, quod illam amisit, dum habebat debitum eam conseruandi; licet in nouum peccatum incidat, quando habet debitum illam recuperandi, & non recuperat. Vt igitur illa habeat rationem peccati, fat est, vt quando contracta est, fuerit in subiecto debitum gratiam conseruandi. Vt si quis amittat re-ctitudinem naturalem per peccatum, & postea incidat in perpetuam amentiam, etiam si non habeat debitum amplius recuperandi amissam re-ctitudinem, non propterea priuatio

naturalis re-ctitudinis ex præterito actu causata, non habebit rationem peccati ac maculæ.

Atque ex his magis elucet discrimen inter peccatum personale & originale: cum .n. hoc pendeat ex natura & conditione pacti, seu ex voluntate paciscentis, potuit paciscentis illud limitare ad certum tempus, vltra quod voluntarium alienum non esset amplius imputabile posteris: personale vero quia pendet ex voluntate propria peccatoris, nec moraliter, nisi per oppositum actum retractatum peccatoris; nec causaliter, nisi per restitutionem eorum, quæ per se in odium peccati subtrahita fuerunt, auferri potest.

Ad 8. dist. antec. peccatum & gratia non sunt immediatè opposita in omni statu, conced. quia nec in statu puræ naturæ, nec in statu eleuatæ per auxilia tantum actualia ad finem supernat. essent immediatè opposita; quia in neutro statu carentia gratiæ esset formaliter macula: vt fit .n. macula debet opposita gratia supponere in subiecto debitum ipsam conseruandi: quod in neutro supponere potuisset: quia debitum conseruandi gratiam supponit collatam gratiam: quæ tamen in neutro statu collata fuisset. Nego autem, illa non esse immediatè opposita in hoc statu naturæ eleuatæ per gratiam habitualem: quia in hoc statu peccatum includit priuationem gratiæ, quæ in viatore auferri non potest, nisi per restitutionem eiusdem.

Ad 1. prob. antec. neg. conseq. potuit enim Deus hominem ab initio creare sine peccato & gratia, quia cum neutro natura humana necessariam connexionem habet. At nō potuit, postquam illum cum gratia creauit, peccantem reducere ad statum, in quo illum potuit ab initio condere: quia nunc peccatum includit priuationem gratiæ, quæ auferri non potest, nisi per ipsam gratiam.

Ad 2. prob. neg. maior. in hoc .n. statu naturæ eleuatæ, non solum opponitur peccato re-ctitudo natur. sed & supernat. quia in hoc statu homo habet debitum conseruandi re-ctitudinem, & coniunctionem cum vtroque fine, & consequenter deuiatio à fine vtroque per voluntariam amissionem re-ctitudinis vtriusque, est culpabilis.

Ad 9. neg. 2. pars antec. hoc enim ipso, quod peccatum non fuit abstersum, semper moraliter perseverat in eodem subiecto. Velut si Deus annihilaret puerum ante baptismum, & postea reproducat, reproduceretur cum originali, & debito, quod antea habebat suscipiendi baptismum, vt *praced. disp. sect. ult.* Nec in tali casu diceretur Deus causa peccati, sicut nec dicitur nunc producendo animam pueri cum originali. Quia est tantum causa physicæ entitatis subiecti, ad quod moraliter consequitur macula peccati, à propria, vel ab aliena voluntate causata. Ad 10. neg. maior. peccatum .n. est quid prius reatu & obligatione ad pœnam: hæc .n. consequitur peccatum, vt proprietates essentialis: & quidem obligatio aptitudinalis consequitur inseparabiliter essentialis peccati; actualis separabiliter, cum non implicet, Deum peccatum actu non punire: implicet nō esse dignum, vt puniatur.

S E C T I O II.

An visio beata & lumen glorie sit forma sua naturā abstersiva peccati?

Prima sent. negat. *Violor. apud. Medm. 1.2. qu. 4. art. 4. con. 2. Suarez de act. huma. tract. 1. disp. 10. sect. 1. nu. 23. &c.* quam probabilem putat *Sotus* in 4.

36.
*Discrimen
p. orig. &
Person.*37.
*Ad 8.*38.
*Ad 1. prob.*39.
*Ad 2.*40.
*Ad 9.*41.
*Ad 10.*42.
Negant

in 4. dist. 15. qu. 1. art. 2. fine: sequitur ex opinione, visionem beatam suam naturam non tollere potestiam ad peccandum. Prob. 1. Visio beata non est perfecta similitudo nature diuinæ: ergo non est forma suam naturam absterfua peccati; que secum essentialiter adducit amorem amicitie supernæ. Dei: hic .n. essentialiter excludit odium inimicitie supernæ. & consequenter peccatum, quod necessarium supponit odium inimicitie Dei. Porro forma, que secum essentialiter adducit amorem amicitie supernæ. Dei, est quæ perfecte participat naturam diuinam; cum perfectus amor amicitie, *Arist. teste*, fundetur in perfecta similitudine amantis cum amato. Antec. ostendo: 1. quia visio beata est tantum participatio visionis increatæ: hæc autem non est natura, sed operatio Dei. 2. quia visio beata non est species expressa, & ratio in qua reluceat diuina natura, sed pura tendentia & ratio tantum, quæ videatur Deus in seipso realiter existens: ergo neque est perfecta similitudo intentionalis nature diuinæ.

Prob. 2. Visio beata & lumen gloriæ est imperfectior gratia habituali: ergo non potest per eam tolli peccatum: hoc .n. nequit tolli, nisi tollatur priuatio gratiæ, in qua consistit: neque hæc priuatio gratiæ per formam imperfectiorem gratia: alioqui tolli posset per quemcumque actum peccatoris, quod falsum est, vt *seq. sect.* Antec. ostend. tū quia gratia est principium & forma radicalis; lumen gloriæ, & visio beata sunt proprietates consequentes gratiam: semper autem principium & forma radicalis est perfectior suis proprietatibus. Tū quia gratia est adæquata participatio nature diuinæ, quæ intellectualis est; lumen gloriæ, & visio beata est tantum participatio nature diuinæ, secundum esse intellectuum & intelligibile.

Prob. 3. Si lumen gloriæ & visio beata essent suam naturam absterfua peccati, etiam charitas, eiusque actus essent absterfua peccati: idem enim illa sunt talia, quia sunt formæ, quibus intellectus tendit in Deum, vt in se est: sed etiam charitas eiusque actus sunt formæ, quibus voluntas tendit in Deum vt in se est, nisi quod ille tendat cognoscendo, hæc diligendo, quod maiorem dicit impossibilitatem cum peccato. 4. Lumen gloriæ & visio beata sunt in intellectu; ergo non possunt expellere peccatum, quod est in voluntate. Expulsio enim formalis fit per impossibilitatem vnius formæ cum alia: quæ non exercetur, nisi penes idem subiectum immediatum. 5. Si visio beata & lumen gloriæ suam naturam essent absterfua peccati, etiam cognitio naturalis Dei & lumen intellectus naturale essent suam naturam absterfua peccati: sunt enim assimilatiua nature diuinæ secundum esse intelligibile naturale, imò perfectius, quam visio beata: quia hæc est tantum assimilatiua vt *qua*, illa verò vt species expressa in *qua*: ergo saltem cognitio naturalis est absterfua peccati naturalis. 6. ex *Trident. sess. 6. cap. 7.* vnica est causa formalis nostræ iustificationis: ergo, præter gratiam habitualem, non datur alia forma suam naturam iustificatiua.

Secunda sent. affirmat: sequitur ex opinione, nullum peccatum neque actuale, neque habituale cum visione beata consistere posse: eamque expresse tradunt *Vasquez 1. 2. disp. II. cap. 10. Turria. opusc. 6 de forma sanct. disp. 9. dub. 1. & 4. Grana. 1. 2. controu. 1. tract. 3. disp. 1. sect. 2.* quam docere videtur *Medina cit.* & ad quam magis inclinatur *Sotus*. Quæ sent. longè probabilior est.

Probat *Vasquez*: Visio beata, etiam præcisa ab amore, adæquare opponitur peccato; quod est macula anime ex præterito peccato relicta; & in

priuatione gratiæ, & relatione rationis ad creaturas, ad quas homo manet moraliter conuersus, sita: at visioni beatæ per se ac necessarium debetur dilectio Dei, quæ formaliter tollitur priuatio gratiæ: ergo etiam diuinitus negato concursu ad amorem beatificum, sola visio delet peccatum. Quia per visionem necessarium exigentem amorem, quo formaliter tollitur priuatio gratiæ, aufertur debitum habendi gratiam: sublato debito, priuatio gratiæ non manet vt priuatio, sed vt pura negatio. Eadem visione tollitur relatio rationis ad creaturas ex præterito actu relicta: hoc enim ipso, quod necessarium exigit perfectam conuersionem in Deum, oppositam conuersioni ad creaturas, statim in voluntate beati resultat ordo, & relatio extrinseca conuersionis in Deum, antequam eliciat amorem Dei: quia per visionem Dei voluntas beati tenet Deum, vt summum bonum amabile propter se.

Sed contra 1. hæc ratio non tribuit vim formalem & proximam iustificandi visioni, sed amori. Visio enim in hac sent. emundat à peccato, quæ vel necessarium coniunctum habet amorem, vel tollit debitum habendi illum; vnde si visio non necessarium posceret amorem, eo negato, non emundaret à peccato. Falsum autem est, visionem à peccato emundare ratione amoris: amor .n. non constituit nos obiectum diuinæ amicitie: & esto, in sent. *Vasquez* amor emundet; ista vis negari non debet visioni; quæ per ipsum est perfecta & completa beatitudo, cum qua pugnat summa miseria. seu peccatum. Confirm. & si visio non exigeret amorem, adhuc in ea sola saluaretur integra essentia beatit. quia amor, vel relatio ad amorem est extra essentiam beatit. ergo & si non necessarium exigeret amorem, adhuc eo negato, per se emundaret: alioqui peccatum consistere posset cum summa felicitate. 2. falsum est, non sublata priuatione gratiæ, in quâ macula consistit, vel per habitum gratiæ, vel per æquiualens, quod in sent. *Vasquez*, est actus dilectionis, remissum iri peccatum. Quamdiu enim Deus non deponit odium contra peccatorem conceptum, non remittitur peccatum seu iniuria, cum remittere iniuriam sit odium contra offendentem deponere: sed quamdiu Deus non restituit id, quod in odium peccati per se à peccatore subtraxit, non deponit odium contra illum: non enim deponit odium, nisi destructo obiecto odij (cum nequeat ab odio cessare per mutationem sui) seu nisi actu sublata priuatione gratiæ, quæ erat obiectum odij: ergo vt obiectum odij, & peccatum destruat, non sufficit tollere tantum debitum habendi gratiam, nisi gratia vel æquiualens restituatur. Igitur si visio non est æquiualens gratiæ, non destruet obiectum odij, nec remittet peccatum.

Dices, priuatio gratiæ est obiectum odij, quæ includit debitum habendi gratiam: ergo eo sublato, tollitur obiectum odij, & peccatum. Resp. adæquata ratio est, quia priuatio gratiæ est à peccatore voluntarie contracta, & gratia à Deo non restituta: in damnatis enim cessat debitum habendi gratiam. Nec refert, quod in ijs cesset per sublationem facultatis gratiam recuperandi; in beatis verò cessaret per negationem amoris debiti, quo tolleretur priuatio gratiæ. Quamdiu enim non ponitur forma destruens priuationem, manet hæc ex præterito actu contracta, quocumque titulo non tollatur. Ratio: remissio peccati essentialiter pendet tum à Deo condonante, tum à peccatore retractante. Ergo sicut peccatore non retractante, etiam non possit, & consequenter nec debeat retractare,

Probari potest 1.

43. Prob. 2. deinceps

44.

45.

46.

48. Vltimo

49.

Sent. vera affirm.

50.

Probat Vasquez.

51. Contra 1.

52.

53. Contra 2.

54. Dicit Resp.

55.

tractare, non remittitur peccatum: ita non restituente Deo gratiam, vel æquivalens gratiæ, etiam si in creatura non sit debitum habendi illam, non remittitur peccatum.

Duplex ratio, cur visio beata suâ naturâ emundet à peccato. Prior, illi cum lumine gloriæ communis, est hæc. Visio beata & lumen gloriæ est immediata & expressa participatio naturæ diuinæ, secundum totum esse intelligibile formale extensuum, tam absolutum, quàm relatiuum; illa per modum actûs 2. hoc per modum actûs 1. ergo utrûque sufficiens est ad fundandam perfectam amicitiam Dei erga beatum: ad deponendum odium Dei contra peccatorem; ad tollendum peccatum ab ipso: nequit enim in eo esse peccatum, quin in Deo sit odium: nequit simul esse odium inimicitia, & perfectus amor amicitia Dei erga peccatorem. Antec. suppon. ex 1. 10. *disp. 9. sect. 9.* lumen enim gloriæ, & visio beata sunt perfectæ, saltem adæquatæ, participationes luminis & visionis increatæ; quæ est perfecta & adæquata similitudo intentionalis naturæ diuinæ, secundum totum esse intelligibile, absolutum, relatiuum, formale, eminentiale, intensuum, extensuum. Etenim secundum totum illud esse lumen gloriæ, & visio beata est intentionalis similitudo naturæ diuinæ, ad quod intentionaliter repræsentandum se extendit; sc. ad totum esse formale extensuum, absolutum, relatiuum naturæ diuinæ.

Prob. conseq. 1. ea naturæ similitudo idonea est ad fundandam perfectam amicitiam, quæ apta est ad repræsentandam intentionaliter totam naturam amantis in amato: lumen gloriæ & visio beata repræsentant intentionaliter totam naturam diuinam in intellectu beatorum, illud virtualiter, hæc formaliter: imò quia nihil est formaliter in Deo, quod per lumen gloriæ & visionem beatam intelligibiliter non repræsentetur. Maior prob. ea similitudo ad perfectam amicitiam fundandam idonea est, quæ apta est, ut amans suam naturam agnoscat in amato expressam: nam ex *Arist.* amor ad alterum originatur ex amore ad se.

Dices: nulla cognitio apta est repræsentare obiectum, nisi potentia, cuius est cognitio: ergo visio beata existens in intellectu beati non est apta repræsentare essentiam Dei intellectui diuino, ut eam cognoscendo diligit. *Resp.* nulla cognitio apta est repræsentare obiectum, nisi potentia, cuius est cognitio, immediatè & per modum vitalis imaginis, concedo; mediatè & per modum obiecti expressi, nego: velut notitia, quam habet Petrus, non est idonea repræsentare intellectui meo suum obiectum immediatè & vitaliter; est idonea repræsentare illud mediatè & obiectiue, quæ eadem expressa per meam cognitionem, ut per vitalem imaginem, obiectiue repræsentat seipsam, suumque obiectum, saltem abstractiue. Ita visio creata repræsentat intellectui increato essentiam increatam mediatè, ut expressam obiectiue in cognitione increatâ. 2. Ea naturæ similitudo apta est ad fundandam perfectam amicitiam, quæ apta est ad fundandam filiationem adoptiuam: lumen gloriæ & visio beata apta sunt ad fundandam filiationem adoptiuam Dei: ergo. Maior constat, quia adoptio est voluntas admittendi alienam personam ad participationem propriorum bonorum, ut ad hereditatem quod est proprium amici, & addit specialem titulum hereditatis, quod est proprium filij. Minor prob. ut 1. 10. *disp. 18. sect. 7.* essentialis differentia filij intellectualis, est similitudo intelligibilis termini producti cum principio in-

telligente. Vnde Verbum est Filius, non Spiritus S. quia Verbum procedit simile intelligibiliter cum principio intelligente, non Spiritus S. esto procedat similis in naturâ: atqui lumen gloriæ & visio beata est perfecta similitudo intelligibilis naturæ diuinæ, secundum totum esse formale: ergo sunt apta ad fundandam filiationem adoptiuam intellectualem Dei, ac perfectam amicitiam in Deo, quæ in adoptione necessariò includitur.

Confirm. visio beata est participata similitudo Verbi, quod proximè & completè est Filius & genitus intellectualis Patris per intentionalem expressionem, quæ ad Filium intellectualem ut sic per se requiritur; & consequenter erit sufficiens forma fundandi in beato relationem filiationis adoptiue, ac proinde habebit vim reparandi adoptionem & amicitiam per priuationem gratiæ amissam. Sicut .n. gratia, quia est participatio filiationis diuinæ secundum esse naturale, constituit filios adoptiuos Dei: ita, quia visio beata est participatio eiusdem filiationis naturalis, per participationem esse intelligibilis ipsius, constituit nos filios adoptiuos & amicos eiusdem.

Posterior ratio, quæ visioni conuenit, ut beatitudo est formaliter: Visio beata est summa hominis felicitas: ergo suâ naturâ pugnat cum peccato ac delet illud. Summa .n. felicitas suâ naturâ pugnat cum summo malo; cum creaturam perfectissimè coniungat summo bono: at peccatum est summum malum; sc. auersio & separatio à summo bono. Ergo visio beata Dei coniuncta cum statu peccati non esset perfectissimè coniuncta cum Deo summo bono, sed à Deo habitualiter auersa; quod in terminis implicat. *Confir.* 1. Beatitudo est summa communicatio, quam Deus in genere vitalis operationis conferre potest puræ creaturæ: ergo nequit cum ea retinere odium inimicitia; per eam perfectissimè conuersus ad creaturam: repugnat .n. cum perfectissima conuersione Dei ad creaturam auersio eiusdem à creatura. 2. Beatitudo est perfectissima familiaritas Dei cum creaturâ, & creaturæ cum Deo: ergo necessariò includit perfectam amicitiam utriusque, cum familiaritas sit perfecta amicitia: igitur impossibile est, ut cum eâ consistat inimicitia Dei cum creatura, vel creaturæ cum Deo; atque ad eò peccatum. Implicat enim Deum simul amare & odio habere amore perfectæ amicitia, in ordine ad eundem finem eandem personam: sed quæ infunderet donum perfectæ familiaritatis, necessariò amaret ad finem supernat. quæ in beato esset peccatum seu inimicitia, necessariò odio haberet illum in ordine ad eundem finem. Antec. demonstr. Familiaritas consistit in mutua, intimâ, frequentissimâ communicatione creatorum amicorum inter se: hæc non potest esse maior, quàm per communicationem claræ visionis & amoris Dei: nam per hos actus creatura admittitur ad cognoscendas proprias intimasque perfectiones Dei, quæ naturali cognitione agnosci nequeunt; idque perenniter sine vlla interruptione, cum beatitudo sit æterna & immutabilis.

Hæc ratio in sent. Thomist. qui essentiam beatit. statuunt in solâ visione, probat, solam visionem ut distinctam ab amore, formaliter à peccato emundare: in nostra, quæ beatitudinis essentia ex utroque actu integratur, visionis sc. & amoris, coherentius dico, hanc vim habere beatitudinem ratione visionis & amoris simul: ita ut si aliunde cum visione non pugnaret peccatum, vi huius rationis præcisè, non pugnaret. Hoc ostend. nec sola visio, nec solus amor perfectæ & adæquatè beat: ergo vel

56
Prima ratio de lumine & visione.

57.

58.
Prob. 1. utrumque sufficere ad fundandam perfectam amic.

59.
Dices.

Resp.

60.
Prob. 2.

61.
Confirm.

62.
2. Ratio visioni soli competens.

63.
Confirm.

64.
Confirm.

65.
Visio & amor unâ emundant.

vel sola visio, vel solus amor à peccato non emundat. Sicut .n. incompleta & inadæquata beatitudo non ponit in beato omnem coniunctionem in genere vitalis operationis cum Deo, ita nec necessariò tollit omnem auersionem ab eodem.

66. *Dices.* Dilectio Dei naturã suã non pugnat cum peccato; ergo nec beatifica, cum sint eiusdem speciei. *Resp.* dist. conseq. dilectio beatifica non pugnat cum peccato, solitariè accepta, conced. vt coniuncta cum visione, cum quã integrat vnã completam beatitudinem, nego: vt sic enim inducit nouam perfectionem, ratione cuius implicat esse cum peccato.

67. *Coroll. 1.* Deducitur 1. beatitudinem adæquatè sumptam, ratione visionis & dilectionis simul non solum pugnare cum peccato mortali habituali, sed etiam cum habituali veniali. Ita *Turrianus, Granadus citati.* Fundamentum, quia implicat, Deum per visionem & dilectionem beatificam conuerti ad creaturam, & non deponere omne vel leuissimum odium conceptum contra creaturam: Deus .n. longè perfectiùs per visionem & dilectionem beatificam restituit ea, quæ in odium venialis abstulit, quàm per quæcunque alia auxilia: sed restituito omni eo, quod in odium peccati subtrahum fuit, impossibile est manere in creatura peccatum, seu odium in Deo. *Dices.* Posset Deus in odium peccati non conuerti ad beatum per visionem sui ita intensam, sicut requirunt lumen gloriæ & merita ipsius beati: ergo posset Deus retinere aliquam auersionem à beato. *Resp.* neg. conseq. cum .n. quæuis vel remississima visio representet totum Deum, eiusq; diuinas perfectiones, per quamlibet visionem manifestatur totus Deus, eiusq; omnes diuine perfectiones, in qua communicatione perfecta familiaritas Dei ad creaturam consistit.

68. *Coroll. 2.* 2. Non solum visio, & amor beatificus permanens, Patriæ, sed etiam transiens viæ, suã naturã iustificat: quia sunt eiusdem rationis. *Dices.* Beatitudo essentialiter includit perpetuitatem; beatitudo transiens non includit perpetuitatem: ergo non participat essentialiter beatitudinis, nec iustificat vt beatitudo. *Resp.* beatitudo non iustificat, quã perpetua est formaliter, sed quã perfectissima conuersio est creaturæ ad Deum, & Dei ad creaturam; cū quã pugnat peccatū: quæ & mutua est etiã in beatitudine transeunte viæ. 3. Vt visio beata iustificet, siue à mortali, siue à veniali, essentialiter requirit retractationem, vel antecedentem, vel comitantem, vt *præced. disp. sect. vlt.* nam per talem amorem perfectiùs, quàm per alium actum retractatur voluntarium habituale, ex præterito actu moraliter perseuerans. Nec refert, quòd talis amor sit necessarius; voluntarium ex præterito actu moraliter perseuerans sit liberum: nam in amore beatificò eminenter continetur retractatio libera peccati; includit .n. per eminentem, quandam reflexionem omnem liberam præteriti peccati retractationem; sc. hanc virtuale reflexionem, quòd etiam si non necessitaretur ad amandum Deum, adhuc beatus velle liberè illum amare.

70. *Dices.* Priùs naturã beatus videt, quàm amet Deum, sed in illo priori iuxta 1. rat. beatus est obiectum amicitia diuinæ: ergo in illo priori diligitur à Deo amore perfectæ amicitia, absque peccati retractatione. *Confirm.* quia posset Deus in posteriori naturæ amorem beatificum impedire. *Resp.* dist. mino. in illo priori est obiectum amicitia diuinæ dependenter ab amore in eodem instanti durationis eliciendo, conced. independenter ab illo, neg. Eodem modo dist. conseq. in

illo priori diligitur beatus à Deo amore perfectæ amicitia dependenter ab amore eiusdem beati in eodem instanti durationis eliciendo, conced. independenter ab illo, neg. Ad confir. neg. assump. *Ad confir.* polito enim, quòd Deus assumpserit peccatorem ad visionem beatificam, absque actu retractatiuo præcedente, non potest ex suppositione impedire amorem beatificum, quo præcedens peccatum retractetur. Instabis. Si potest Deus conferre visionem sui peccatori dependenter ab amore beatifico; posteriori naturæ eliciendo: ergo poterit gratiam infundere peccatori dependenter à contritione suo tempore futurã. *Resp.* neg. conseq. quamdiu enim voluntarium peccati non destruitur, non potest tolli peccatum: nequit voluntarium præteritum destrui per actum retractatiuum post tempore futurum: hæc enim destructio voluntarij fieri debet in genere causæ formalis, per impossibilitatem vnus formæ cum alia, quæ exerceri non potest, nisi in ordine ad idem tempus. Quamdiu autem non destruitur peccatum, perseuerat inimicitia in Deo: ea implicat cum amicitia respectu eiusdem personæ: infundendo enim gratiam, necessariò eundem de præsentis amaret; & ex suppositione, quòd voluntarium habituale non esset de præsentis per actum retractatiuum peccatoris sublatum, simul odio haberet. At quando retractatio est eodem instanti durationis cum gratia, non sequitur in Deo simul odium & amicitia. Sicut enim eo instanti est retractatio, ita est destructio præteriti voluntarij, quod cū retractatione pugnat, & in Deo sola amicitia. Sicut dicunt Thomistæ, qui sentiunt, iustificationem adultorū fieri non posse absque actu retractatiuo peccatoris; & nihilominus concedunt, habitum gratiæ priùs naturã infundi, quàm actu contritionis præteritum peccatum retractetur: *Ser. in 4. dist. 15. qu. 1. art. 6. fine.* Nec refert, quòd visio beata sit prior naturã amore beatifico in genere proponentis; est enim posterior naturã in genere voluntarij: amor autem Dei non intelligitur terminari ad beatum vt ad obiectum amicitia, nisi vt habentem simul cum visione beata amorem.

Ad 1. oppositæ sent. *dist. antec.* lumen gloriæ & visio beata non sunt perfecta similitudo naturæ diuinæ secundum esse naturale, conced. secundum esse intelligibile & intentionale, neg. Ad 1. prob. visio increata est natura diuina intelligibiliter seu intentionaliter, cuius perfecta participatio est visio creata. Ad 2. visio beata non est species expressa perfectè assimilatiua diuinæ essentiæ, per modum imaginis in qua, sed quã, quod sufficit ad representandam obiectiue diuinam essentialiter, secundum totum esse extensiuum formale ipsius, vt 1. tom. *disp. 9. sect. 3.* Ad 2. lumen gloriæ & visio beata est imperfectior gratia secundum esse naturale, non secundum intelligibile: quia secundum esse hoc intentionale representat totum esse diuinæ naturæ, tam absolutum, quàm relatiuum: sunt autem subiectiue tantum proprietates gratiæ, non obiectiue; nam obiectiua proprietates sunt tantum naturæ diuinæ, quam expressè & immediatè representant. Sicut species intentionalis hominis est simul obiectiua proprietas hominis, quem expressè & immediatè representat, & subiectiua proprietas illius potentie, quæ talem speciem intentionalem naturaliter postulat. Ad 3. habitus charitatis, eiusque actus non sunt similitudines naturæ diuinæ, neque secundum esse naturale, secundum quod sunt tantum participationes in amando; neque secundum esse intentionale; cum voluntatis, cuius complementum & complementum

71. Instat.

Resp.

Nota.

72. Ad argumenta opposita.

73. Ad 2.

74. Ad 3. neg. seq.

principium est habitus charitatis, non fit assimilare sibi obiectum, sed in illud tantum inclinari. Eadem ratio est de ipsius actu: si enim potentie non est, obiectum assimilare, sed in illud inclinari, neque actus erit, obiecti assimilatio, sed tantum inclinatio. Nequit enim actus intellectus produci, nisi concurrente obiecto, vel ipsius vicaria specie: actus voluntatis producitur à solâ voluntate, nullo pacto effectiue concurrente obiecto, vel specie.

Ad 4. neg. conseq. neque enim gratia est in voluntate, & tamen expellit peccatum, quod est in voluntate. Ratio: lumen glorię & visio beata non expellunt peccatum per impossibilitatem subiectiuam immediatè, sed obiectiuam, penes actus diuinę voluntatis, penes quos illa comparatur vt obiectum amicitie, hoc vt obiectum inimicitie, in ordine ad communicationem, vel subtractionem eiusdem doni. Ad 5. neg. sequel. Ad prob. neg. cognitionem naturalem, & lumen intellectus naturale, esse immediatè assimilatiua nature diuinę. Illa enim tantum cognitio & lumen sunt immediatè assimilatiua nature diuinę, quę immediatè representant naturam: sola cognitio beata & lumen glorię representant immediatè naturam, illa formaliter, hoc virtualiter. Ceterum cognitio naturalis & lumen intellectus naturale immediatè solum representant aliquem effectum creatum: in quo abstractiue tantum & arguitiue cognoscitur Dei natura. Nec refert, quod cognitio naturalis sit species, in quâ cognoscitur natura diuina; visio beata sit solum species quâ: illa enim est species in quâ abstractiua; hæc species quâ intuitiua immediatè representatiua nature diuinę.

Ad 6. resp. neg. conseq. ibi enim Concilium solum loquitur de iustificatione, quę secundum legem ordinatam à Deo fieri solet, non quę de potentia absolutâ fieri posset. Alioqui nec vnio hypost. esset forma suâ naturâ à peccato iustificatrix.

SECTIO III.

An sit alia forma à Gratiâ habituali & visione beata distincta sua natura absterfua p. mortalis in hoc statu.

PRIMA sent. affirmat. Fundam. licet nequeat remitti peccatum absque infusione inherens doni, hoc tamen non necessariò est gratia, aut visio beata, sed potest esse aliquid diuersum: at quodnam hoc donum quod delet suâ naturâ mortale hoc statu commissum? Medina 1. 2. qu. 110. art. vlt. & qu. 113. art. 2. §. sed dubit. opinatur esse quemcumque actum, vel auxilium supernat. Vincen. Astur. relect. de Christi gra. qu. 1. pag. 89. §. est autem, Cornel. Iansen. in Concord. Euang. cap. 48. in Luc. 7. Remittuntur ei peccata multa, Vasquez 1. 2. disp. 203. à cap. 3. & 3. p. disp. 2. cap. 6. Luis. Turria. de gra. opus. 6. disp. 4. de nat. actus contrit. supernat. putant, esse actum contritionis supernat. & idem censent de habitu charitatis. Quę sent. censetur Magistri in 4. dist. 17. cap. 2. vbi affirmat, per contritionem deleri peccata: in 1. dist. 17. cap. 1. vbi docet, non infundi habitum creatum, quo formaliter iustificemur; sed eius loco dari Spiritum S. quo ipsum diligamus, non quod Spiritus S. sit forma formaliter iustificans; est enim manifestus error: sed quod forma formaliter iustificans sit dilectio, quâ Deum diligimus.

Ceterum ceteri putet Vasquez, quod contritio

supernat. includens dilectionem Dei super omnia, se ipsa formaliter absque alia condonatione adiuncta delet omnes culpas mortales, peccatoremque cum Deo statim reconciliet, de facto tamen censet, omnem iustificationem etiam adultorum fieri per habitum gratiæ, sine disp. eo quod de facto semper gratia habitualis, quę non minus quam contritio, est forma formaliter sanctificans, & à peccato emundans, antecedit contritionem, vel tempore, vt in paruulis, & adultis, qui attriti iustificantur per sacramentum, vel saltem naturâ, vt in illis, qui proprio actu iustificantur extra sacram. Est enim in eius sent. gratia habitualis principium efficiens contritionis, quę naturâ præcedit contritionem: Contritio reperit peccata formaliter deleta per gratiam, prius naturâ infusam, proinde ea non delet, quia nulla forma confert effectum, quem reperit collatum.

Probat hanc sent. Vasquez 1. ex Scripturis quibus animi sanctitas tribuitur contritioni & dilectioni nostrę in Deum: Ioan. 14. Si quis diligit me, Pater meus diligit eum: in qua mutuâ dilectione perfecta animi sanctitas consistit. Ad Coloss. 1. charitas dicitur vinculum perfectionis: 1. ad Timoth. 1. finis præcepti, legis consummatio: ad Rom. 13. plenitudo legis: charitatis actui tribuitur peccatorum remissio, Proverb. 10. & 1. Petri 4. vbi Scriptura non ad habitum, sed ad actum charitatis hortatur. Probat 2. ex Patrib. August. lib. de nat. & gra. cap. 42. Charitas verissima, plenissima, perfectissima iustitia est. Et cap. vlt. charitas inchoata, iustitia inchoata, charitas perfecta, iustitia perfecta: lib. de morib. Eccl. c. 13. docet, nos charitate sanctificari, & per eam nos Deo conformari. Chrysost. hom. 7. in 2. ad Timoth. Hierony. Epist. 27. de pœnit. Gregor. hom. 33. in Euang. affirmant, peccata charitate, velut igne rubiginem purgari, incendi exuri. Ephrem. lib. de die iud. c. 5. August. serm. 111. ad Ferrar. & tract. 9. in Ioan. Bernard. de modo bene viu. ad foro. c. 10. compunctionem cordis, vocant animi sanctitatem, & pulchritudinem: Idem ser. 83. in Cant. & ser. 3. de Timore Dei, charitatem appellat, connubij contractum, maritalem amplexum, perfectam animi sanctitatem.

Probat 3. rationib. 1. Contritio & dilectio Dei est perfectissimus actus, quem creatura cum auxilio gratiæ elicere potest: ergo est forma suâ naturâ sanctificans & emundans à peccato. Quia non minus perfectissimus actus inter supernat. quam perfectissimus habitus, vt gratia, est perfecta animi sanctitas. 2. Qui diligit Deum efficitur vnus spiritus cum eo: tum quia perfectè adæquatur suę regulę: cui tenemur adæquari actu, non habitu. Tum quia qui diligit Deum, perfectiùs vnitur Deo, quàm qui tantum per habitum coniungitur cum Deo: quia per actum vnitur Deo vitaliter, per habitum verò non vitaliter. 3. Amor suâ naturâ transformat amantem in amatum absque villo habitu; & ratione illius dicitur creatura manere in Deo, & Deus in creatura: amor Dei dicitur semen Dei, quod qui habet, peccatum non facit, nec facere potest, prima Ioan. 3. Quarta. Solo affectu charitatis verè dicimur diligere Deum vt amicum, cum charitas sit verus amor amicitie: ergo simul mutuò diligimur à Deo: Tum quia amor est suâ naturâ reciprocus: tum quia Deus non patitur se ab aliquo diligi, quin ipsum diligat: tum quia hoc ipso, quod nobis communicat dilectionem sui, diligit nos vt dilectores sui, proinde vt amicos. Confirm. quia ex vi talis dilectionis nequit homo comparari ad Deum vt obiectum odij, sed amoris & specialis

Actum contritionis vno habere delendi formaliter peccata.

80. Probat Vasquez 1. ex Scrip.

81. Prob. 2. ex Patrib.

82. Ratio 1.

83. Secunda

84. Tertia

85. Quarta

75. Ad 4.

76. Ad 5.

77.

78.

Discrepan. aucores

79.

& specialis complacentiæ: ea .n. ratione non possumus ei non placere; esto, nullum habitum nobis infundat. 5. Si peccator assumeretur ad intendum Deum, eumque diligendum, absque vilo habitu gratiæ & luminis infusi, statim iustificaretur, siquidem pugnat cum perfectâ beatit. peccatum. At talis maculæ purgatio alteri, quàm dilectioni Dei tribui non posset; & eiusdè speciei sunt dilectio viæ & Patriæ. 6. Efficacior est dilectio Dei ad conuerrendum nos ad Deum, quia propriâ cuiusque voluntate, quàm fuit voluntas proparentis ad auertendum nos à Deo, quia aliena: ergo solâ dilectione Dei potest quis ab originali emundari: ergo & à personali. Confirm. vel ista macula est priuatio nitoris gratiæ gratum facientis; vel relatio relicta ex præterito peccato actionis, quâ remanet homo habitualiter conuersus ad creaturam. Si primum: illa non debet constitui in solâ priuatione habitûs, sed sanctitatis in vniuersum: & sicut tolleretur per vnionem hypost. ita & per dilectionem, quæ est vera sanctitas. Si secundum: faciliùs illa tollitur per contritionem, quâ perfectiùs conuertimur ad Deum, & auertimur à creaturâ, quàm per peccatum auersi fueramus à Deo; & conuersi ad creaturam. Vnde S. Tho. 2. 2. qn. 27. art. 4. ad 3. docet, per contritionem tolli auersionem à Deo. 7. Iustificatio, quæ fit per actum, immutabilior est, quàm quæ fit per habitum; quia si Deus auferret habitum gratiæ ab eo, qui iustificatus est per solam infusionem habitûs, hoc ipso desineret esse sanctus & iustus; cum tamen non desineret esse sanctus & iustus ille, à quo proprio actu contritionis iustificato auferretur habitus gratiæ: semper enim hic remaneret iustus & sanctus, ex præcedente actu contritionis, non minùs quàm peccator remanet iniustus ex præterito actu peccati. 8. Si contritio suâ naturâ, absque extrinsecâ condonatione, non remitteret peccata, sequeretur veram esse opini. *Medin. cod. de Pœnit. qn. 2. §. quibus tamen*, dolorem de peccatis non iure diuino naturali, sed tantùm positiuo esse necessarium ad iustificationem, quæ fit extra sacram. quæ est contra communem sent. Sequela prob. si contritio ex se non haberet vim iustificandi, nullâ ratione probari posset, eam non solâ voluntate Dei, sed naturali etiam connexionem cum gratiâ habituali, esse necessariam, vt vltimam dispositionem ad illam.

Secunda sent. negat, vllam formam in puro homine, præter gratiam habitualem, & visionem beatificam, suâ naturâ esse abstersiuam p. mortalis in hoc statu commissi. Quæ sent. omninò vera est, potissima difficultas est de actu contritionis & dilectionis Dei, cum omnis alius sit inferior.

Prob. 1. actum contritionis non esse formam iustificantem, ex *Ioel. 2. Conuertimini ad Dominum Deum vestrum, quia benignus & misericors est, patiens & multa misericordia, & præstabilis super malitia.* Quo Propheta pollicetur, aduersarijs etiam factentibus, remissionem peccatorum, vt distinctum beneficium à conuersione in Deum, seu contritione; quæ si sola sufficeret, frustra promitteret remissionem iam contritis. Promissio .n. fit de re nondum habitâ; ergo si in contritione includeretur remissio, vt effectus formalis in suâ formâ, non posset contritis illam promittere, vt conferendam, quæ iam supponeretur collata. Efficaciùs id confirmat subiungens: *Quis scit, si conuertatur & ignoscatur, & relinquat post se benedictionem?* quæ non quasi dubitaret, an Deus esset contritis peccata remissurus; sed vt exprimeret hanc remissionem, vt di-

stinctum beneficium à contritione. Torquet hic locus aduersarios, ad eò vt Prophetam velint peccatores adhortari ad pœnitentiam imperfectam. At hic præmiserat signanter: *conuertimini ad me in toto corde vestro.* Quid hoc nisi ex perfecta charitate peccata detestari? Ex consimili forma id arguimus Deut. 4. *Cum quaeseris Dominum Deum tuum toto corde, inuenies eum.* Ierem. 29. *Quærens me, & inuenietis, cum quaeseritis me in toto corde vestro.* Deut. 6. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Propheta certè peccatores hortatur ad consequendam remissionem peccatorum, mediâ pœnitentiâ perfectâ, quæ sola est proxima dispositio, & infallibile medium ad reconciliationem cum Deo; & instruit de medijs ad salutem consequendam necessarijs; non remotis; sed proximis, quæ cum fine infallibilem connexionem habent: sequitur .n. mentio reconciliationis Dei cum populo. Ideò de contritione perfectâ intelligit hunc locum *Cathecismus Roma. de sacr. Pœnit. num. 28.*

Dicunt 2. per hoc & similia, non promitti remissionem peccatorum vt distinctum beneficium, sed tantùm declarari effectum formalem contritionis, quæ conuertendo hominem ad Deum, simul conuertit Deum ad hominem. Sed contrâ: euidenter *cit. testim.* remissio peccatorum promittitur, adhuc ex suppositione contritionis, sub dubio: cum tamen eadem certitudine, quâ promittitur forma, promitti debeat effectus formalis necessariò in eâ inclusus. Docent 3. promissionem non esse de remissione pecc. sed de auxilio speciali, quod ex parte Dei prærequiritur ad perfectam contritionem. Contrâ: principium actus non potest dari propter ipsum actum: sed auxilium Dei prærequiritur vt principium contritionis; ergo non potest dari propter ipsam. Maior prob. actus tam in seipso, quàm in mente diuina existens, supponit principia, à quibus essentialiter pendet: ergo in quouis statu supponit auxilium efficaciter collatum: ergo non potest illud conferri propter ipsum actum, quia hic semper supponit auxilium absolutè collatum.

Respondent 4. per contritionem promittitur gratia & iustitia permanens, non remissio pecc. quæ per contritionem supponuntur condonata. Sed contrâ *cit. testimonio* expressè promittitur remissio peccatorum: *Quis scit, an ignoscat Deus &c.* quod si alibi talis remissionis non fiat expressa mentio, est, quia hæc includitur in ipsa gratia, quæ promittitur, vt effectus formalis in sua causa formali. 5. asserunt, promitti remissionem tantùm pœnæ temporalis, quæ manet, condonata culpa. Sed contrâ: nimis improprie Scriptura explicatur.

Veritas hæc manifestè deducitur ex *Trident. sess. 6. c. 6. & 7. & can. 3. sess. 14. c. 4.* vbi contritionem perfectam appellat dispositionem ad iustificationem & remissionem pecc. nulla autè forma potest esse dispositio ad suum effectum formalem; cum inter ea intercedat realis causalitas & distinctio, qualis non est inter formam & formalem effectum ipsius.

Maior prob. 1. ex cap. 6. vbi describens omnes actus pœnitentis, qui ex auxilio gratiæ procedentes ipsum disponunt ad iustificationem, postremum numerat contritionem, vt proximam dispositionem ad illam, his verbis: *Illumque, nempe Deum, tanquam omnis iustitia fontem diligere incipiunt, ac propterea mouentur aduersus peccata per odium aliquod & detestationem.* Mox seq. cap. hanc dilectionem & detestationem vnâ cum reliquis actibus descriptis, hæc, inquit, dispositionem seu preparationem iustificationi ipsa consequitur. 2. ex can. 3. *Si quis dixerit sine pœnitentiâ Spiritus S. inspiratione, atque*

86. Quinta.

87. Sexta.

88. Confirm.

89. Septima.

90. Octaua.

91. Secunda sententia vera omnino.

92. Prob. 1. ex Scriptura

91. Primum effugiunt Advers.

94. Secundum

95. Tertium

96. Quartum

97. Quintum

97. 1. Prob. ex Trident.

Contritio perfecta appellatur dispositio ad iustif.

99.

*eius adiutorio hominem credere, sperare, diligere, aut penitere posse sicut oportet, ut ei iustificationis gratia conferatur, anathema sit. Vbi gratiam iustificationis, quæ remissionem pecc. includit, distinguit à dilectione, & pœnitentia supernat. vt donum conferendum per dilectionem & pœnit. vt per dispositionem præuiam; hoc denotant verba: *vt ei iustificationis gratia conferatur.* 3. sess. 14. cap. 4. expressè affirmat, contritionem præparare ad remissionem pecc. eam quæ omni tempore necessariam fuisse ad impetrandam veniam. Quis dicat, formam præparare, seu impetrare suum effectum formalem? 4. sess. 6. cap. 7. docet, vnicam esse causam formalem nostræ iustificationis: sed per Catholicos, gratia est causa formalis nostræ iustificationis, vt cõstat in paruulis, & adultis, qui iustificantur virtute sacramenti. Igitur non potest contritio esse formalis causa, saltem totalis vel principalis, sed dispositio ad iustificationem.*

100. Scio principale intentum Concilij eo loco fuisse, confutare *Chemnitij* errorem, qui ad perfectam iustificationem peccatoris, præter iustitiam imperfectam inherentem, requirebat extrinsecam imputationem iustitiæ Christi. Scio tamen, nec aduersarius negabit, sæpe *Concil.* in confutando vno errore, aliud interdum dogma statuere, ad quod verba ratione propria se extendunt. Sicut licet principalis mens *Concil. cap. 9* fuerit, cõfutare inanem fiduciam, quâ hæretici persuadent, solâ fide absque operibus sibi peccata remitti, quia tamen *Concilij* verba, propriâ significatione, se extendunt contra sent. *Cathar.* asserentis, posse aliquem sine speciali priuilegio reuelationis, certum esse de sua iustificatione, pro comperto habemus, *ibid. Concil.* huic etiam errori oppositam veritatem statuere. Cõfirm. quia per *ly vnica*, virtute excluditur omnis alia causa formalis totalis, aut principalis. imò, expressè ex *ead.* colligitur, omnis nostra operatio ad iustificationem concurrere dispositiuè: siquidè docet, hanc vnicam formam iustific. vnumquemque nostrum recipere secundum mensuram propriæ dispositionis & cooperationis. quænam hæc nisi vel attritio in sacram. vel contritio extra sacramentum? Resp. 1. aliqui apud *Vasquez cit. disp.*

101. *103. c. 9.* contritio est dispositio ad iustific. non ad sanctificationem: quia iustificatio importat habitum, per quem fit sanctificatio & à peccatis emundatio, & eum non importat sanctificatio: hæc .n. æquè primò fieri potest per operationem. Sed contra: vt rectè *ibid. Vasquez*, apud *Concil.* idem est iustitia, & animæ sanctitas: Ergo idem iustificatio, & sanctificatio: ille .n. tantum iustificatur, qui sanctus efficitur. Adde quòd non saluant vlt. testim. *sess. 14. t. 4.* vbi dicitur contritio impetrare veniam & præparare ad remissionem pecc. si .n. contritio est vera animi sanctitas, est vera forma remissiuua pecc. quia implicat forma sanctificans, & peccata non delere. Resp. 2. alij: contritio considerata, vt est actus liberi arbitrij, est dispositio; vt est effectus gratiæ, est forma sanctificans. Sed contra: ex *Trident. sess. 6. cap. 6. 7. & can. 3.* contritio etiam vt procedit ex gratia, est dispositio ad iustificationem. adde, vel contritio est dispositio ad iustific. vt est à libero arbitrio reduplicatiuè, præcisâ gratiâ; & hoc est falsum; nam principiū salutis esset à nobis: vel specificatiuè, & sic non excluditur gratia.

102. *Definitio Concilij*
103. *Respondent*
104. *Resp. 2.*
105. *Respondet Vasquez, de contritione imperfecta.*

perfectum amorem concupisc. ortum ex spe, quâ Deum diligere incipit iustificandus, vt bonum suum, à quo misericordiam sperat: ex quo imperfecto amore mouetur aduersus peccata per odium aliquod, non dicit per odium simpliciter: sicut nec dicit per fidem, aut spem aliquam, vt significaret, se loqui non de odio perfecto originato ex charitate, sed de imperfecto causato ex amore concupiscentiæ. Tum quia si hoc loco *Concil.* intelligeret contritionem perfectam, debuisset prius mentionem facere contritionia imperfectæ, quæ solet tempore præcedere perfectam, cum ibi enumeret omnes actus, qui iustificationem præcedunt. Tum maxime, quia eo loco Concilium solum agit de iustificatione, quæ fit virtute baptismi: & hoc probat 1. describens. *n. cap. 4.* naturam huius iustific. ait esse translationem ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi *Ada* in statum gratiæ & adoptionis filiorum Dei. Talis autem translatio fit per baptismum; & idè *ead. cap.* docet, hanc translationem in lege Euang. nõ fieri sine lauacro regenerationis, aut eius voto. 2. quia *ibid.* describit iustificationem impij: qui teste *August. præfat. in Ps. 31.* idem est ac infidelis. 3. cum *cap. 6.* describitur ordo, quo homo paulatim disponitur, loco vlt. numeratur pœnitentia, *Quam*, inquit, ante baptismum agi oportet. 4. quia cum *c. 7.* recensentur causæ iustificationis, instrumentalis dicitur esse baptismus. Nec doctrina *Concil.* de iustific. est manca. Nam de eâ, quæ fit extra sacra. agit *cap. 14.* & distinctius agendum erat *sess. 14. c. 4.* ex quâ doctrinâ explicat verba, hanc dispositionem, quam *cap. præced.* descriperat, iustificatio ipsa consequitur, de dispositione per actus hdei, spei, & contritionis imperfectæ, ad quam de necessitate sequitur iustificatio, quæ fit virtute Sacra. non quæ fit extra: vbi per *susceptionem gratiæ & donorum* intelligit actus, qui concurrunt ad iustific. extra sacra.

106. Prob. 2. ex *can. 3. cit.* non probatur, dilectio charitatis esse dispositio distincta à forma iustificante: 2. quia *eo can.* solum damnatur error Semipelag. sc. præcedere ex nobis fidem, spem, &c. 2. Per gratiam iustif. isti non intelligebant formam, quâ iustificamur, sed omnia auxilia gratiæ à primo vsque ad vltimum: 3. nec per istos perfecta contritio erat distincta à gratiâ iustific. sed imperfecta tantum & viribus proprijs elicitæ. 4. cum nulla ante *Concil.* præcesserit controuersia de distinctione formæ iustificantis, & contritionis, non debuit in hac suâ definitione hæc duo distinguere.

107. *Probatur 2. principaliter*
108. *Probatur 3.*
Ostendit 3. *cit. sess. 14. cap. 4.* *Concil.* non loqui, nisi de contritione imperfecta, quæ est, & fuit semper necessaria, vt eâ peccator excitatus paulatim perueniat ad perfectam: verba seq. & in homine post baptismum lapsò, ita demum præparat ad remissionem peccatorum, intelligit de contritione, quæ est pars sacra. virtute cuius iustificat. De perfecta paulò post, docet præterea, etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemq. Deo reconciliare &c. Vbi pronomem hanc, ad eam contritionem refert, de quâ proximè fuerat sermo, non ad perfectam, hanc enim charitate perfectam esse contingit nõ aliquando, sed semper. Et cum loquitur de imperfecta, docet eam veniam impetrare, & ad iustific. præparare: cum de perfecta, eam non solum appellat dispositionem ad iustific. sed etiam illi reconciliationem tribuit.

109. *Ad primū*
Ad 1. falsum est, *eo cap. Concil.* agere solum de contritione imperfecta 1. quia nullibi explicatè docuit, quomodo exercendus sit actus contritionis perfectæ. Nam *cap. 14. sess. 6. & sess. 14. cap. 4.* non tam explicatur modus, quàm eo supposito, quædam

quædam attributa & conditiones illius. Igitur eo loco, tradit præticum modum, quo peccator à prima vocatione sensim promoueat ad perfectam iustific. nec satis erat, explicare modum, quo exercenda est contritio imperfecta: 2. per explanationem huius tantum, non fuisset perfecte prouisum ijs, qui iustificantur extra sacram. 3. de facto Concil. *init. cap.* loquutum de dispositione necessitante ad iustitiam, dum ait, *Hanc dispositionem, supra explicatam, iustificatio ipsa consequitur:* attritionem enim nec per se, nec semper, consequitur contritio. Præterea *eod. cap. 7.* docet, iustitiam nobis infundi iuxta propriam cuiusque dispositionem & cooperationem. At contritio non semper infunditur iuxta mensuram attritionis: sæpe enim attritio est intensior, contritio subsequens remissior; sæpè contrà. Ergo Concil. intellige de iustitia habituali, quæ sola infunditur iuxta eam mensuram.

110.
Ad rationes
oppositas.

Ad rationes; ibi Concil. describit seriem actuum, qui tempore præcedunt iustificationem, & qui coeomitantur ipsam: alioqui non sufficienter descripsisset modum consequendi iustifi. extra sacra. Quare per *ro Deum tanquam omnis iustitia fontem diligere* sc. propter se, actus perfectæ charitatis intelligitur; etiam ex serie ipsa, quæ ab imperfectioribus ad perfectiores actus procedit; & nisi hoc postremo loco mentionem faciat charitatis perfectæ, non seruasset eandem gradationem in fine quam initio. Hoc ipsum confirmat *Can. 3. ex hoc cap. & præced.* excerptus, in quo distincta mentio fit charitatis. Quod addat, *per odium aliquod*, & non per odium simpliciter, est signum duplicis dispositionis: cum enim Concil. descripsisset conuersionem imperfectam per actus fidei, timoris ac spei; & perfectam per actum charitatis, ut suam cuique conuersioni auersionem & odium assignaret, dixit, *per odium aliquod*; hoc est vel perfectum, ex perfectâ conuersione charitatis; vel imperfectum, ex imperfectâ conuersione spei & timoris.

111.
De charitate
perfecta

112.

Vtramque enim præparationem *eo cap.* Concil. describit, ut de omni iustificatione doctrinam tradat sufficientem. Fit eo loco mentio etiam contritionis imperfectæ: *dum peccatores se esse intelligentes à diuina iustitia timore, quo uiliter conuertiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se conuertendo, in spem eriguntur: fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore: hanc attritionem* *sess. 14. cap. 4.* definiunt esse, quæ *vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehenna & pœnarum metu cum spe uenia*

113.
Pœnit. perfecta
sua
danda

concepitur. Cæterum verba illa, *hoc est per eam pœnitentiam, quam ante baptismum agi oportet*, rectè explicantur de pœnitentia perfecta, quæ ante baptismum & post, constanter prædicanda, & pro viribus suadenda est: verbum enim, *oportet*, non semper necessitatem, sed perfectionem declarat officij. Concilium igitur hic agit de omni iustific. ut patet ex titulo cap. in quibus proponitur modus iustificandi simpliciter; & de omni iustific. controuersia erat cum hæreticis; nec vsquam postea de ea tractatur. Nam in *duob. locis, cit.* non tam explicatur modus disponendi se ad iustific. quam eo supposito, declarantur quædam attributa & conditiones illius. Verba, *hanc dispositionem &c.* Falsò explicantur; uti per *susceptionem gratia & donorum* intelligi non possunt actus fidei, spei, & attritionis in iustific. quæ fit extra sacram. nam plerumque tempore præcedunt iustific. nec iustificatur quis per solum actum contritionis; si per *suscept. gratia & donorum.* iustificatur: & *eod. cap.* docetur, in iustificatione nos simul infusa accipere, fidem, spem & charitatem, non actualem, ergo habitua-

114.
Falsa explic.
Aduers.

actualem enim docuerat præcedere, non subsequi, vel comitari iustific. Nec Concil. intelliges de fide, & spe habituali, & charitate actuali: eodem enim modo docet, infundi vnâ, ac aliam: vel prius enumerasset charitatem, quæ ut forma sanctificans præcedit infusionem fidei & spei, quæ per modum proprietatum posterius naturâ infunderentur. Nec intelliges de fide, & spe actuali, quia non semper adustus, qui iustificatur, actu credit, & sperat quando iustificatur: superest ergo ut solum loquatur de charitate, fide & spe habituali, ut idem ordo seruetur in infusione habituum, qui seruat in productione actuum.

Ad rationes contra 2. testimonium *can. 3. neg. eo can.* non probari, dilectionem charitatis distinguere à formâ iustific. verba .n. in propria significatione sumpta ad hoc se extendunt, nec explicari possunt de dilectione imperfectâ; cum illam aperte distinguat à spe, quæ est dilectio imperfecta: ergo non est cur à definitione Concilij excludatur (præsertim quando fundamentum habet in Scripturis, & nullum ex eo sequitur absurdum) hoc dogma, quod iustificatio sit distinctum beneficium à contritione. 2. Dico Semipelag. concedere ex parte liberi arbitrij, ad impetranda maiora bona, etiam contritionem perfectam (cum tamen remissionem pecc. à solo Deo agnoscant) ex *Cassia. colla. 20. cap. 8. & coll. 13. cap. 13.* ubi sicut humilem hominis confessionem, propter quam David meruit audire à Nathan, *Dominus quoque transtulit peccatum tuum*, humano tribuit arbitrio; ita remissionem à solo Deo agnoscit: *ut sum quod peccatum suum cum beatis agnoscat, propria libertatis est opus; quod uero sub breuissimo temporis puncto indulgentiam sanctorum criminum promeretur, Domini misericordis est donum.* 3. Cum *hoc can.* Concil. doctrinam vniuers. tradat de omnib. actib. qui ad iustific. concurrunt, doceatque eos necessariò ex Spiritu S. adiutorio procedere, cumque dilectio & contritio perfecta ad iustific. concurrant, & ex adiutorio Spiritus S. procedant, debuit etiam illos *hoc can.* comprehendere.

115.
Ad prin-
cipale

116.
De Semi-
pelag.

117.

Ex triplici cap. probò, Concil. *sess. 14 c. 4. init.* agere de contritione perfecta: 1. quia eam docet fuisse quouis tempore ad impetrandam veniam pecc. necessariam: cum multi iustificari potuerint absque attritione per contritionem. Dicere, hunc modum iustific. esse singularem, ac proinde de eo non debuisset Concil. esse sollicitum, falsum est: poterat .n. hic modus multis contingere, præsertim ijs, qui prius fuerant in actibus charitatis diu exercitati & ex fragilitate naturæ interdum deliquissent. 2. Quia naturam huius contritionis declarat ibi Concil. exemplo Davidis, cuius nemo dubitat fuisse contritionem perfectam.

118.
Contra 3.
testimonij
commen-
taria.

119.

3. Quia *hoc cap.* non solum tradit modum, quo possumus iustificari per contritionem in sacr. Pœnit. sed etiam extra. Nec verum est, verba *& in homine post baptismum lapsa, ita demum præparat ad remissionem peccatorum &c.* dicta esse de contritione, ut est pars sacr. pœnit. de hac .n. agit circa finem cap. hic tantum de contritione secundum se: & docet, eam ita demum præparare ad remissionem pecc. si cum fiducia diuinæ misericordiae, & voto præstandi reliqua coniuncta sit, quæ ad ritè suscipiendum hoc sacram. requiruntur: ut significet, se loqui de contritione extra sacram, quam explicauerat, quouis tempore ad impetrandam pecc. veniam fuisse necessariam; & affirmat, etiam nunc in homine post baptismum lapsa præparare ad remissionem, si cum fiducia &c. Ut igitur hæc posteriora

120.

steriora

steriora sint continuatiua priorum, debent de contritione extra sacram. intelligi: alioqui non rectè per contritionem sacram. explicasset necessitatem contritionis extra sacram. De contritione perfectà intelligit hunc locū *Gatech. Rom. de sacra. pœnit. n. 4.* Ad 1. rationem: Concil. antè loquutum est de contritione perfectà quoad necessitatem impetrandi remissionem pecc. postèa quod effectum iustificationis, ad quam necessarîo ex promissione diuina per contritionem disponimur. Si .n. per aduers. infrà agit de contritione etiam imperfectà, non cohærenter docent, suprâ egisse etiam de imperfectà: 1. quia si de imperfectà egisset, non statim ageret de perfectà, sed potius egeret sermonem continuasset de imperfectà: ac deum egisset de perfectà; cum tamen declararâ necessitate contritionis ad remissionem pecc. extra sacram. prius agat de contritione perfectà, postèa de imperfectà: quod signum est, antè etiam egisse de perfectà. 2. cum infrâ agit de imperfectà, illam proprio nomine appellat, *attritionem*, eique peculiare obiectum & motiuum assignat, quod non fecit suprâ agendo de necessitate contritionis ad iustific. consequendam. Neque dicas, Concil. solum agere de contritione in genere more doctrinali, postèa de speciebus illius, quæ sunt perfectà, & imperfecta. Quamuis .n. dici possit, hoc præstitisse *init. cap.* ubi proponit definitionem contritionis in genere, statim tamen illam contrahit ad perfectam, per verba, *fuit autem quoniam tempore ad impetrandam, veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius: quæ non nisi de perfectà intelligi possunt.* Ad 2. Dico illa verba: *& si contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat &c.* dicta esse per respectum ad contritionem, de qua suprâ egerat, non ex ratione specificâ, sed genericâ.

Prob. 3. ex aucth. Scholast. Efficax argu. ad dignoscendum, in quam partem inclinât Concil. est authoritas Scholast. cum Concilia res ad salutem pertinentes non definiant, nisi more humano, præuiâ Doctorum consultatione: imò (ex *Bel-lar. lib. 4. de Rom. Pont. cap. 2. fine*) teneantur Pontifices, aliquam controuersiam fidei definituri, Doctores consulere: cum hac .n. conditione est illis promissa Spiritus S. assistentia. Etsi infallibile quoque sit, Deum nunquam permitturum, ut Pontifices aliquid definiant sine præuiâ Doctorum consultatione. Ut igitur certiores simus, quid sentiat *Triden.* de contritione perfectâ, an ea iustificet formaliter, videndum, quid de ipsa senserint Scholastici, quorum doctrinam consulunt Concilia. Et quamuis nullus Scholast. (est .n. recentiorum inuentum) hanc controu. ex professo agitauerit ut dubiam, euidenter tamen ex eorum scriptis colligitur omnes, quos legerim, negatiuam partem ut certam supponere. *Altidoro. lib. 4. tract. 6. cap. 2. q. 2.* quærens, an effectus contritionis tollat obligationem pœnæ æternæ, quæ est proprius effectus peccati, sic respondet: *Dicimus, quod sola gratia, qua expellit p. mortale soluit obligationem pœnæ æternæ, qua est immediatus effectus peccati mortalis: si autem contritio iustificaret formaliter, formaliter etiam tolleretur obligationem pœnæ æternæ.*

Alen. 4. p. qu. 17. memb. 4. art. 3. dum quærit, an contritio purget à culpa? Respondet, purgare non ratione sui, sed gratiæ, quam concernit: & art. 4. §. 1. proponens, an contritio tollat pœnam æternam? Respondet, tollere, non vi sua, sed gratiæ, quam importat: Et in *resp. ad argu.* contritionem appellat causam secundariam & dispositiuam deletionis culpæ; gratiam verò principalem, &

actiuam, seu formalem. *Alber. in 4. dist. 17. art. 10.* contritionem seu motum liberi arbitrij in Deum, docet esse dispositionem ad remissionem peccati, quam soli gratiæ tribuit ut formæ. Vnde ad 4. & 5. argu. 1. loco positum: *Et quod, inquit, dicitur, quod charitas remittit peccata, intelligitur per modum meriti, & non per modum eius, quod est de essentia motus iustificationis.* Et ad 2. argu. 2. loco: *Sed voluntas mota in Deum & contra peccatum, est sibi dispositio inclinans ad peccati expulsionem, & introductionem iustitiæ & gratiæ.* *Bonauen. in 4. dist. 16. art. 1. qu. 2. ad 2.* docet, gratiæ esse delere culpam, contritionis reparare. Expressius *dist. 17. art. 1. qu. 3.* affirmat, concurrere in iustificatione peccatoris duo ex parte nostri, nempe motum liberi arbitrij & contritionem; duo ex parte Dei, infusionem gratiæ, & expulsionem peccati: *Deus expellit culpam infundendo gratiam, sed non infundit nisi ei, qui concordat & gratia aduenienti, & peccatum expellenti: gratia aduenienti concordat per motum liberi arbitrij; gratia vero ut peccatum expellenti per motum contritionis.* Idem art. 2. qu. 2. indagans, an expulsio culpæ præcedat contritionem, respondet, quod contritio naturâ præcedit peccati expulsionem, *Patet, quia anima per detestationem peccati se disponit ad gratiam, dispositione quanta potest. (ut nulli sit dubium eum loqui de contritione perfectâ) Gratia vero adueniens in animam, quia illa detestatio erat quasi dispositio media ad introducendam gratiam, per naturam prius respicit illam, & per illam culpam delendam.* *S. Thom. 3. p. qu. 86. art. 4. ad 2.* docet, remissionem culpæ, & reatus pœnæ æternæ esse à sola gratia operante; sc. habituali. *Clarius de veris. qu. 28. art. 8.* ubi sæpius inculcat, per contritionem dispositiuè expelli culpam, *sicut per calorem in summo expellitur forma aquæ.* Et 1. 2. qu. 113. art. 8. ad 1. docet, peccati remissionem esse à Deo (esset autem etiam ab homine, si contritio eam formaliter causaret) non quia in eius sent. gratia naturâ præcedit contritionem, in eo priori iustificat ante contritionem: licet enim sub vnâ ratione contritio sit posterior gratiæ, tamen sub ratione dispositionis est prior, ut *cit. qu. 28. de veris. Expressius in 3. dist. 19. qu. 1. art. 1. qu. 1.* docet, sicut delere peccatum formaliter, est proprium gratiæ; ita delere peccatum efficienter, est proprium Dei. Contrâ verò sicut delere peccatum dispositiuè, est contritionis: ita delere peccatum dispositiuè efficienter, est hominis merentis per actum contritionis gratiam, quæ peccatum formaliter delet. Et in 4. dist. 17. qu. 1. art. 4. qu. 1. & qu. 2. art. 5. qu. 1. ait, remissionem peccati esse à gratiâ formaliter, à contritione dispositiuè. Tandem 1. 2. qu. 113. in corp. concludit, remissionem culpæ intelligi non posse sine infusione gratiæ: intelligi autem posset, si ea remitti posset per solum actum contritionis.

Richard. in 3. dist. 14. art. 7. qu. 1. docet, per pœnitentiam dispositiuè, per gratiam formaliter remitti peccatum. Et *dist. 17. art. 1. qu. 7.* *Mortalia peccata remitti non possunt, nisi per gratiam gratum facientis infusionem; & ideo nulla res potest esse causa efficiens remissionis, qua non potest esse causa efficiens infusionis gratiæ gratum facientis: sed sicut solus Deus est causa efficiens infusionis gratiæ; ita ipse solus Deus est causa efficiens remissionis mortalis peccati. Anima tamen per contritionem meretur de condigno mortalis peccati remissionem, si aliquis motus contritionis eam ordine natura præcedit, ut multi probabiliter dicunt: dixit de condigno in sent. eorum, qui docent, contritionem simul cum gratia natura præcedere, remissionem pecc. ut effectum secundarium. Tunc enim*

121.
Ad ratio-
nes 1.

122.
Ad 2. rat.

123.
5. Prob.

124.
Altidoro

125.
Alensis.

126.
Albertus

127.
Bonavent.

Quid cla-
rius

128.
S. Thomas

129.
Richardus

enim contritio valorem desumens ex gratia de condigno meretur peccati remissionem: Si autem, inquit, nullus poenitentia motus formatus, intellige gratiâ habituali, ordinata naturâ præcedit remissionem mortalis peccati, tamen anima per motum attritionis de congruo meretur remissionem mortalis peccati. Idem quippe motus informatus gratiâ, dicitur contritio: non informatus gratiâ, dicitur attritio, ut patet ex Scot. in 4. dist. 14. qu. 2. §. de 2. versu 1. modis, & alijs. Scotus in 4. dist. 14. qu. 2. §. de 2. principali, affirmat, attritionem, quæ in eius sent. est, contritio informis, quâ naturâ præcedit gratiam, esse dispositionem & meritum de congruo ad iustificationem, & peccati deletionem. Nec obstat, quod dist. 15. qu. 1. §. quantum, doceat, contritionem esse satisfactionem æquivalentem peccato; proinde per illam deleri peccatum formaliter; hoc enim non habet contritio ex se, ut informis est, sed ut formata gratiâ. Patet ex eodem affirmante, eundem actum attritionis per infusam gratiam fieri contritionem, & ut sic peccatum delere: quod est illud delere non ratione sui, sed gratiæ, à qua valorem accipit. Aureol. in 4. dist. 14. qu. vn. art. 4. fatetur, culpam dispositiuè tantum, & inchoatiuè deleri per actum poenitentia; completè & formaliter per gratiam. Durand. in 4. dist. 17. qu. 1. docet, etiam contritionem ortam ex dilectione Dei, esse dispositionem naturâ præcedentem remissionem culpæ: cui subscribit Paludanus dist. 16. q. 1. ar. 2. & dist. 17. qu. 1. art. 1. & 4.

130.
Scotus.

131.
Aureolus.

Durandus.

Paludanus.

132.
Caietanus.

133.
Gabriel.

134.
Viennensis.

135.
Sotus.

Vega

Caiet. 1. 2. qu. 113. art. 2. §. sed hac sol. & §. ad euid. testatur, peccatum sine infusione gratiæ habitualis remitti non posse: quia priuatio habitualis iustitiæ habet rationem maculæ, quæ nisi tollatur, peccatum remitti non potest: tolli autem non potest hæc macula, nisi per infusionem forme oppositæ. Nec obstat, quod 3. parte qu. 1. art. 2. §. ad alteram, affirmet, quod si actus charitatis in Deum eliceretur ab homine proprijs viribus, adæquaret peccatum, ut offensa Dei est. Hoc enim in eo tantum sensu affirmat, ut probet, infinitatem, quæ est in peccato, non esse infinitatem simpliciter, sed secundum quid & obiectiuam: qualem infinitatem habet etiam actus charitatis: quæ est sola adæquatio materialis, non autem formalis.

Gabriel in 4. dist. 14. qu. 1. art. 2. post. 5. concl. expressè docet, contritionem ex dilectione Dei elicitam esse vltimam dispositionem naturâ præcedentem infusionem gratiæ, & peccati remissionem: licet ibid. hic author doceat, hunc contritionis actum ex dilectione Dei ortu elici posse ab homine naturæ viribus, quod supra impugnauius.

Hi sunt, qui ante Trident. hanc veritatem docuerunt: & multò ante à Conc. Viennensi sub Clemen. V. approbata fuit, ut dictis sanctorum, & illius temporis Theologis magis consona. Quibus consultis, suum decretum de causalitate dispositiuâ contritionis Trident. sanxit. Non minùs hanc Concilij mentem declarant Sotus & Vega, qui Concilio astiterunt; ille lib. 2. de nat. & gra. cap. 18. ratione confirmat, contritionem charitate perfectam non iustificare formaliter: ut & in 4. dist. 15. q. 1. art. 6. vbi quamuis dicat, contritionem esse veram causam remissionis peccatorum, cuius oppositum damnat ut erroneum, id tamen intelligit de dispositiuâ: eodem enim modo docet, fidem esse causam remissionis pecc. sùm tamen non sit causa formalis, sed dispositiuâ remota. Vega verò lib. 7. in Trident. cap. 24. ut certum fidei dogma à Trident. definitum asserit, iustificationem & remissionem pecc. de facto fieri habitu charitatis, quem ipse à

gratiâ non distinguit: nec posse, quæ de iustificatione Sacræ Literæ & Concilia docent, de actu charitatis verificari. Et quamuis sine cap. doceat, posse Deum hominem iustificare sine habitu, auxilio tantum suo, pro auxilio non intelligit actum contritionis (alioqui de facto ita fieret, quia de facto contritio naturâ præcedit infusionem gratiæ in sent. ipsius, ut constat ex lib. 8. cap. 9. & 10.) sed extraordinarium modum iustificandi creaturam. His consentit Petrus Soto lect. 10. de iustific. sine. Qui & interfuit Trident. sub Pio IV. Palatius in 4. dist. 17. disp. 1. §. observa, definit: iustificatio est remissio culpæ per gratia infusionem, & §. 2. inferitur, docet, peccatum non condonari, nisi per gratiæ infusionem, & §. sub ipsa, concludit hæc tria ad iustific. concurrere, contritionem perfectam, remissionem culpæ, & gratiæ infusionem, quamuis contritio præsupponatur remissioni. Et dist. 14. disp. 4. §. rursus, & §. hinc, docet contritionem esse dispositionem ad pecc. remissionem. Nec te moueat, quod ibid. concl. 4. doceat, remissionem pecc. tribuendam esse poenitentia infusæ, ut causæ formali. Hoc enim solum affirmat ratione prohibita complacentiæ, quam in peccato inclusam, ait formaliter opponi poenitentia, quæ est dispositio de prohibita complacentia; non ratione offensæ & inimicitia, quam charitati habituali seu gratiæ opponit formaliter: proinde illa est dispositio ad hanc; quia per illam inchoatiuè, per hanc complete remittitur peccatum. Idem sentit Canus

Petr. Soti
Palatius.

Canus.

relectione de poenitentia parte 1. circa finem. Bellarm. lib. 2. de poenit. cap. 2. & lib. 2. de iustific. cap. 15. & 16. affirmat, contritionem esse tantum dispositionem ad remissionem pecc. nec ad iustific. sufficere solam charitatem actualem; sufficere habitualement, quam à gratia non distinguit, ut probat lib. 1. de gra. & lib. arb. cap. 6.

136.
Bellarm. &c.

Idem docent Henriquez lib. 4. de Sacra. cap. 30. Valentia 1. 2. disp. 8. q. 5. punct. 4. §. sequitur, & §. superest, & punct. 5. & 6. vbi docet, remissionem pecc. esse effectum solius gratiæ: Suarez 3. p. 10. 1. disp. 4. sect. 8. & 10. 4. de poenit. disp. 8. sect. 3. & lib. 7. de gra. cap. 13. Albertin. princ. 1. Philos. coroll. 18. pu. 5. n. 68. impres. Neap. Granad. 1. 2. controu. 5. tract. 8. disp. 3. Accedit grauis autoritas Catech. Rom. compositi ex decreto Concil. & editi iussu Pij V. cuius munus est, in praxim redigere que Trident. docet ad salutem necessaria, declarando & explicando, quæ Concil. breuiter perstringit: is de Sacra. Poenit. n. 35. concludit: Ex quo licet cognoscere vera contritionis, de qua supra dictum est, (sc. perfectâ, cuius naturam diligenter explicauerat) eam vim esse, ut illius beneficio omnium delictorum veniam statim ad omnia impetremus. Si autem contritio impetrat veniam peccatorum, non potest illam formaliter conferre; cum impetrare sit respectu rei distinctæ: nemo enim impetrat quod formaliter continet.

137.

138.
Catechism.
Rom.

Dices, ab autoritate Scholast. probari, contritionem ad iustific. esse solam dispositionem, contra ea, quæ præced. disp. sect. vlt. docui sc. peccati retractationem esse aliquo modo complementum & inchoationem iustificationis, quâ tollit voluntarium, quod est proximum fundamentum offensæ diuinæ. Resp. hoc argu. per se tantum contra Vasquez probari, contritionem esse dispositionem ad iustific. ac proinde non esse formam remissionem pecc. ac iustificatricem, cum nequeat idem esse dispositio ad se ipsum: an sit etiam aliquo modo complementum & inchoatio iustific. controuersum est apud c. anth. ut ex eorum testimonijs fa-

139.
Dices

140.
Resp.

cile est videre. Qui negant, contradicunt nobis in sent. de actu retractatio. Qui affirmant, conueniunt in eâ sententia nobiscum. Omnes tamen nobiscum contra *Vasquez* conspirant, contritionem esse dispositionem, ac proinde nec totalem, nec principalem formam iustificationis.

141. *Ratio*
 Prob. 4. rationib. quarum duę examinandę. 1. Soti est: ideò contritionem charitate perfectam non iustificare formaliter, quia charitas est forma, qua efficiuntur dilectores Dei; gratia, qua efficiuntur dilecti & grati Deo. Forma iustificans, nõ est quã diligimus Deũ, sed quã diligimur à Deo. Confit. iustificari, est in gratiam Dei redire; in gratia Dei redimus, cum ab ipso diligimur; tunc .n. Deus offensam remittit, & peccatorem in amicitia admittit, cum illum diligit, eiq; suam gratiam restituit.

142. *Contra:*
 Sed contra: aduersarius contendit, per dilectionem Dei nos etiam diligi à Deo; vt per formã, quã ipsum diligimus, & constituimur obiectum diuini amoris; redimus in gratiam Dei; condonantur offensę: nulla .n. forma potentior, & ad redamandũ efficacior, quã amor ipse: ita *Arist. in Ethic.* dixit, amicitiam esse mutuum amorem non latentem.

143. *2. Ratio Suarez.*
 2. *Suarez.* Contritio etiam charitate perfecta, nõ est adæquata satisfactio culpę; valorem .n. sumit à persona satisfaciende dignitatis creatę: culpa grauitatem à personã offensã dignitatis increatę: ergo non est adæquata satisfactio culpę: quę .n. in valore morali non adæquat grauitatem offensę, non potest suã naturã absque nouo beneficio, & gratuitã condonatione recõciliare offendentem cum offenso. igitur contritio non potest suã naturã sanctificare subiectũ formaliter; deberet .n. se ipsã absque extrinsecã & liberali condonatione tollere iniuriam, adæquatẽ illam resarciendo: manente .n. iniuria, manet subiectum ingratum & inuisũ Deo.

144. *Contra:*
 Sed contra: potest aliqua forma sanctificare subiectum, illud quę à peccatis emundare, etiamsi nõ sit condigna satisfactio offensę: talis est iustitia habitualis, quę sanctificat subiectum, illud quę à peccatis emundat, etiamsi non sit condigna satisfactio offensę. Vnde si contritio esset tantę perfectionis, quantę est gratia, adhuc non esset condigna satisfactio iniurię diuinę; semper .n. iniuria, ratione personę offensę, esset in ordine altiori, quã esset contritio in ratione satisfactionis: & tamen eo casu sanctificaret subiectum, non minus quã illud nunc sanctificat gratia. *Ratio:* vt forma sit sanctificatiua subiecti, & emundatiua à peccatis, sufficit, vt sit terminus specialis amoris amicitie & dilectionis Dei. hoc .n. ipso, fit illius amicus; definit esse illi infensus & peccator: nam peccator & inimicus Dei ex *Trident. sess. 6. cap. 7.* sunt idem.

145. *Ratio Au-*
toris prima
 Duplex huius rei mihi occurrit ratio. Prima: contritio etiam charitate perfecta in hoc statu amicitie creaturę rationalis cum Deo, nec affert integram abstersionẽ maculę ex parte peccatoris, nec perfectam condonationem offensę ex parte Dei: igitur nõ est forma perfectẽ iustificans, seu delens peccatum, quod hæc duo essentialiter includit. Anteced. 1. pars prob. 1. integra macula p. mortalis in hoc statu, non solum dicit actualem auersionem à Deo, & conuersionem ad creaturam moraliter perseuerantem, quę adhuc futura fuisset in homine ad Deum habitualiter non conuerso; sed etiam habituales auersionem priuatiuẽ oppositam iustitię habituali, quã per modum habitũs homo erat ad Deum finem supernat. conuersus. Ipsa .n. priuatio habitualis gratię, vt voluntaria creaturę, habet veram rationem culpę & maculę morali, vt *Caret. 1. 2. qu. 86. sine, & qu. 113. art. 2. §. ad eund.*

& ego *disp. 24. de macula.* & manifestẽ patet in p. originali, quod veram habet rationem peccati, ex eo tantum, quod est voluntaria priuatio gratię ex voluntate capitis. Ipsa .n. priuatio habitualis conuersionis ad Deum, est inimicitia creaturę in Deum: vt opposita conuersio est amicitia eiusdẽ in Deum, ex *Trident. cit.* Sed hæc macula non tollitur adæquatẽ per actum contritionis: quia nulla priuatio tolli potest per formam, quę nec formaliter, nec virtute continet oppositum habitum: atqui contritio nec formaliter, nec virtute continet habitum gratię, quo peccati macula priuat: quia contritio est forma imperfectior habitu gratię. Est .n. gratia forma supernat. quã efficiuntur similes Deo, eiusque naturę consortes, regeneramur in nouam creaturã, adoptamur in filios Dei, efficiuntur heredes vitę æternę. Contritio verò est solus effectus auxiliatricis gratię, longẽ imperfectior gratiã habituali. Confirm. quamdiu peccator non conuertitur ad Deum, eã conuersione habituali, quã conuersus erat ante peccatum, semper manet maculatus priuatione habitualis conuersionis ex præterito peccato relicta. sicut .n. talis priuatio secũdum totum esse priuatiuum, quod dicit scdat animam: ita donec illa perfectẽ pellatur, nõ censetur anima perfectẽ emundata & abstersa.

146. *Confirm.*
 Prob. pars 2. antec. tunc aliquis perfectẽ condonat offensam, quando remittit totum odium; idem .n. est offensam condonare, & odium remittere: sed Deus infundendo actum contritionis, nõ remittit totum odium, quod contra peccatorem conceperat. odit .n. subtrahendo illi in pœnam peccati sua dona: sicut è conuerso diligit illum, infundendo ei sua dona: nam ex *S. Thom. 1. 2. q. 113. art. 2.* nõ potest aliquem diligere nisi causet in illo aliquem effectum; nec odisse, nisi subtrahat ab illo aliquod donum. quia cum Deus sit immutabilis, non potest de nouo aliquem diligere, vel odisse per mutationem sui actus; ergo per mutationem obiecti diligit, vel odit, quã producit, vel subtrahit aliquid à creaturã. Ergo si in odium peccati subtraxit à peccatore iustitiam habituales, non potest per infusionem solius contritionis remittere totum odium, quod contra peccatorem concepit. nunquam .n. censetur Deus totum odium contra peccatorem remittere, donec totã gratiam, quam illi in pœnam peccati subtraxit, restituat: & tantum manet de odio remittendo, quantum de gratiã restituendã: tota subtractio gratię habet rationem odij: tantum Deus conuertitur ad creaturã, quantum producit in ipsã. Sed per contritionem Deus nõ restituit peccatori totam gratiam, quam in pœnam peccati ab illo subtraxit: quia per cõtritionem illi non restituit iustitiam habituales, per quã fuerat in Filium & amicum Dei adoptatus, heresque æternę vitę effectus: ergo. Confirm. dum offensus potest, & non vult offendentem ad pristinam amicitiam & communicationem suorum bonorum admittere, etiamsi ad aliam communicationem inferiorum bonorum illum admittat, non censetur illi offensam condonare, saltem ex eã parte, quã non vult illi maius donum in odium peccati subtractum restituere. Cum igitur maius donum sit gratia, quã contritio, licet Deus communice peccatori contritionem, si tamen illi non communicat gratiam habituales, quam in odium peccati subtraxit, ea ipsa non cõmunicatio maioris boni voluntariẽ in Deo perseuerans, habebit rationem odij & auersionis, cum ex parte Dei sit continuata voluntas priuadi peccatorem in pœnam pec. hoc maiori bono, ex *S. Th. q. 28. de verit. ar. 2.*

149.

Ex his constat, posse maculam peccati deleri, offensam ex ea resultantem perfecte condonari per vnionem hypost. cum personâ increatâ. licet .n. vnio hypost. non contineat formaliter perfectionem iustitiæ habitualis, quæ immediatè opponitur peccato, continet tamen illam eminenter in ratione sanctitatis emundantis & purgantis ab omni peccato. Idem constat de visione beatifica & lumine gloriæ, quæ saltem in esse intentionali æquiualeat gratiæ, ex *sect. precedente.*

150.
Ratio 2.

Secunda ratio: gratia, quam peccato amittimus, ex *Trid. sess. 6. cap. 4. & 7.* est fundamentum filiationis adoptiue, & amicitie, quâ efficitur amici Dei, filij adoptiui, hæredes vitæ æternæ. At contritio, ne quidem charitate perfecta, est fundamentum amicitie & filiationis adoptiue; ergo nequit formaliter à peccato iustificare: quia in hoc statu peccatum includit priuationem amicitie supernatur. & adoptionis diuinæ, ex *Trident.* ergo non potest remitti, nisi per formam, quæ nobis restituat hanc amicitiam & adoptionem diuinam. Minor prob. amicitia ex *Arist. 8. Eth. cap. 6. 7. & 8.* fundatur in similitudine naturæ: quia omnis amor fundatur in appetitu naturali, quem vnusquisque habet ad proprium esse. Vnde cate-nus alios diligimus, quatenus in illis agnoscimus aliquo modo nos ipsos per naturæ & morum similitudinem: eoque perfectior est amicitia, quod maiorem facit, vel supponit in amato naturæ & morum similitudinem. Sed contritio non ponit in nobis similitudinem naturæ & morum Dei; eum non sit ipsa formalis similitudo, sed operationis dumtaxat naturæ diuinæ: non .n. tendit ad aliquod esse permanens participatiuum esse diuini, sicut gratia, quæ est perfecta participatio naturæ diuinæ.

151.
Contritio non est ad optio diuina.

Hæc ipsa ratio probat, contritionem non esse adoptionem diuinam; adoptio .n. per se primò tendit ad communicandam similitudinem naturæ adoptantis filio adoptando; vel secundum affectum, vt humana, vel secundum rem, vt diuina: est .n. vt leges definiunt, legitimus actus, per quem fit quis filius, qui antea non erat, naturam imitans. Contritio autem nullam diuinæ naturæ similitudinem nobis communicat, eum non sit expressio & participatio naturæ, sed operationis tantum; & sola dispositio ad amicitiam, & adoptionem diuinam, per quam regeneramur in nouam creaturam, quæ secundum Deum, hoc est secundum participationem naturæ diuinæ, creatur, vt ad *Ephes. 4.* Nec obstat, quod ex *Arist. 8. Eth. 3.* amicitia consistat in amore mutuo non latente: nam mutuus amor, qui est de ratione amicitie, non est actualis; hic enim est effectus amicitie, facitque amantem potius, quam amicum; alioqui non essent amici, nisi qui actu se mutuo amarent: sed est amor mutuus habitualis; qui tantum constituit principium & obiectum mutue dilectionis: licet actualis amor requiratur vt conditio, & quoad nos, qui interna non cognoscimus.

152.

Ratio 3.

Dux alię rationes solent in confirm. huius sent. afferri. Prima: remittere peccatum est proprium Dei: *Isaiæ 43. Ego sum qui doleo iniquitates tuas: Marci 2. Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?* ad eum .n. spectat remittere peccata, qui per ea offenditur: solus Deus per peccata principaliter offenditur: ergo ad solum Deum spectat, peccata remittere. Si autem posset homo per contritionem peccata sibi delere, non solus Deus, sed etiam homo peccata sibi remitteret, contritionem efficiendo. Effectus .n. quem formaliter præstat forma, efficienter fit ab efficiente formam. Nec obstat,

Tom. 3. De Fine.

quod etiam Sacerdotes peccata remittant. *Ioan.*

20. *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis.* Remittunt .n. vt Christi Ministri; quo pacto non remitteret sibi sua peccata homo per contritionem à se elicitam. 2. Ex *Trident. sess. 6. cap. 8.* gratis dicimur iustificari; quia nulla opera quæ iustificationem præcedunt, ipsam promerentur, de condigno: at si contritio formaliter sanctificaret, naturâ præcedens gratiam, de condigno mereretur gratiam: proinde gratia non esset gratia, sed præmium: hoc est in priori naturâ, quo præcederet gratiam, contritio esset opus subiecti iam digni & sanctificati per se ipsam vt formam sanctificantem; eo priori esset condignè meritoria gratiæ, quæ in posteriori infunditur. Nec satisfacit *Vasq.* dicens, gratiâ de facto naturâ præcedere effectiue contritionem. In genere .n. causę disponētis & impetrātis cōtritio vt causa de condigno meritoria naturâ præcederet gratiâ: nam per *Trid. sess. 6. c. 7.* gratia datur ex mensurâ dispositionis & cooperationis. Confirm. non est maior ratio, cur potius subiectum eodem instanti durationis sanctificetur à gratia, quam à contritione: si vtraque est forma suâ naturâ sanctificatiua: eum non minùs eodem instanti durationis contritio naturâ præcedat gratiam in vno genere, quam gratia contritionem in alio.

154.
Ratio 4.

155.
Vasquez

156.

Obicies contra nostras rationes 1. quando peccator committit peccatum 2. mortale, Deus nouo odio odit illum, & nihil ab eo subtrahit; gratia .n. supponitur subtracta per primum p. ergo vt Deus odio habeat peccatorem, non est necessaria physica subtractio. Resp. dist. minor. nihil ab eo subtrahit formaliter, conced. virtualiter, neg. Eadem quippe conseruatio subtractionis gratiæ dependens à nouo peccato, vt à nouâ causâ moraliter subtractiuâ ex parte peccatoris, addit nouam mutationem sufficientem ad fundandum nouum odium Dei, connotato nouo peccato, vt nouâ causâ moraliter subtractiuâ ex parte peccatoris, à quâ eadem gratiæ subtractio accipit nouam dependentiam moralem: & si .n. non esset peccatum 1. adhuc gratia subtraheretur propter secundum. Est igitur noua mutatio realis ratione nouæ dependentiæ realis, quam eadem subtractio gratiæ habet à nouo peccato, vt à nouâ causâ moraliter subtractiuâ: nam peccato 1. non existente, adhuc eadem gratiæ subtractio continuaretur propter secundum, quam dependentiam antea non habebat.

Quando quis 2. peccat mortali- ter, virtualiter subtrahitur illi gratia

Obicies 2. Si ad ponendum totum odium, quod Deus concepit, necesse est, restitui totum id, quod in pœnam peccati subtractum est, non deponeret Deus totum odium contra peccatorem conceptum, 1. si illi cum restitutione gratiæ, etiam pœnam non condonaret: 2. si illi cum gratia etiam gloriam nõ restitueret: 3. si partem dumtaxat gratiæ restitueret: 4. si solam gratiam absque virtutibus infusus, in pœnam peccati subtractis conferret. 5. sequeretur, nec Adæ peccatum 1. integrè remissum fuisse; illi .n. restituta non fuit iustitia originalis, in pœnam peccati subtracta. Resp. vt Deus deponat odium inimicitie conceptum, illius dumtaxat doni restitutio necessaria est, & sufficit, quod est proximum fundamentum amicitie Dei erga creaturam. Sicut .n. dicitur Deus amare creaturam ratione doni, quod illi tribuit; ita odisse ratione doni, quod ab eâ subtrahit: ergo sicut non censetur amare illam amore amicitie, nisi tribuendo ei donum amicitie; ita nec odisse odio inimicitie, nisi subtrahendo, vel non restituendo donum amicitie. Contra verò sicut dicitur amare illam amore amicitie, solo dono amicitie ei collato;

157.
Sequel. 5.

158.
Non quæcumque doni restitutio necessaria est, aut sufficit ad delendum peccatum.

ita deponere odium inimicitie solo dono amicitie in pœnam peccati subtracto ei restituito. Quia sicut Deus dicitur amare res iuxta amabilitatem earum, ita odisse iuxta odibilitatem. Idcirco neg. sequela 1. pœna .n. præsertim sensus, non est subtractio alicuius doni, quod constituat creaturam obiectum diuine amicitie.

159.
160.
Restituta gratia, & non gloria. Deus deponeret odium
Quoad sequela 2. maior est difficultas: sicut .n. beatitudo supernat. est donum perfectissime familiaritatis Dei erga creaturam, & creaturæ erga Deum, quod per solam collationem gratiæ non restituitur: ita non videtur Deus deponere odium inimicitie, si vnà cum gratia non restituat gloriam in peccati pœnam subtractam. Dico: odium inimicitie Deus deponet ad restitutionem solius gratiæ habitualis, cum sit ipsa amicitie diuine obiectum, & per ipsam sit sublatum obiectum odij ex parte creaturæ; haud tamen deponet odium perfectissime familiaritatis, cuius obiectum constituit beatitas supernat. Ratio: quamdiu perseverat obiectum, perseverat in Deo actus ad obiectum terminatus, iuxta exigentiam obiecti, cum non possit actus diuine voluntatis esse suspensus, nec aliter ad obiectum terminari, quam ipsum naturâ suâ postulat: at cum solâ gratiâ, non restituitur perfectissima familiaritas cum Deo, quam beatitudo supernat. secum æffert: ergo cum amicitia supernat. per gratiam restituta, maneret subtractio perfectissime familiaritatis per priuationem supernat. beatit. atque aded odium, non inimicitie supernat. sed oppositum ei duntaxat familiaritati, in Deo erga creaturam; & consequenter in creaturâ perseveraret priuatio talis familiaritatis per modum maculæ, non inimicitie & auersionis à Deo vt ab amico, sed moralis auersionis à Deo vt à familiarissimo beatificante. Iuxta hæc intellige posse Deum collatâ gratiâ, negare gloriam, sc. destructo peccato quoad rationem inimicitie, non quoad priuationem perfectissime familiaritatis per modum maculæ moraliter perseverantis in subiecto gloriæ priuato.

161.
Dices. Posset Deus subtractionem gloriæ propter alium finem, quam peccati pœnam velle: ergo posset totum odium deponere, absque eo quod simul cum gratia gloriam restitueret. Resp. neg. conseq. ex eo .n. quod propter alium finem illam vellet, non tolleretur, quin eam etiam vellet propter eundem finem, propter quem antea volebat quamdiu non mutaret obiectum, quod antea erat. Appositio igitur noui finis non tollit priorem finem, nisi destruat obiectum prioris finis, quod est subtractio gloriæ in pœnam peccati.

162.
Tres ult. sequel. neg.
163.
164.
Sequela 3. neg. quilibet .n. gradus gratiæ perfectissime conuertit creaturam ad Deum, vt amicum, & finem supernat. constituitque obiectum diuine amicitie; ac proinde sufficiens est ad destruendum obiectum inimicitie supernat. ex parte creaturæ, & consequenter odium inimicitie supernat. ex parte Dei. Nego & 4. sicut .n. cæteræ virtutes à gratia distinctæ non sunt participationes naturæ diuine, sed operationum diuinarum tantum; ita non habent naturâ suâ constituere obiectum diuine amicitie: & consequenter nec earum priuatio habet constituere obiectum diuine inimicitie. Nego & 5. quod .n. addebat iustitia originalis supra gratiam gratum facientem eo statu, non erat donum amicabile, sed perfecta subordinatio appetitus inferioris ad superiorem, & quedam externa corporis & animi protectio, quæ potius erat effectus amicitie, quàm amicitia, quæ tantum fundabatur in gratiâ gratum faciente; hæc .n.

tantum conuertebat immediatè animū ad Deum amicū & finem supernat. reliqua tantum mediatè.

165.
Obijcies 3. si per impossibile humanitas Christi peccaret, & in pœnam peccati priuaretur vnione hypost. non posset in gratiam Dei redire, eique perfecte offensa condonari, nisi restitueretur vnio hypost. Consequens est falsum: posset .n. à peccato emūdari gratiâ vel visione beatâ: vtraque .n. est perfecta sanctitas & supernat. amicitia creaturæ in Deum. Sequel. prob. eo casu Deus esset auersus à creaturâ, per subtractionem increatæ sanctitatis: ergo non perfecte ad illam conuerteretur per infusionem solius gratiæ, nisi illi restitueretur vnio hypost. Resp. impossibili datâ hypothesi, conced. sequel. eo .n. casu sola gratia non esset potens auferre maculam ex voluntariâ priuatione vnionis hypost. contractam; cum nulla forma inferior vim habeat tollendi priuationem superioris. Ad prob. falsum est, talem maculam, vel offensam perfecte deleri & condonari per gratiam: foret .n. diuersæ rationis ab ea, quæ nunc contrahitur: quia macula & offensa, vt potè respectiua, variantur ad variationem formæ, quâ priuant; & dignitatis personalis, quam lædunt: sed tunc macula esset priuatiua sanctitatis increatæ, & læsiua personæ diuine, etiâ vt hypostaticè subsistentis, & in propriam personam assumētis, ac patris naturalis. Confirm. si Pater creatus in pœnam offensæ filium exheredaret, non posset, totum odium contra filium conceptū remittere per acceptationem filij ad solam amicitiam, nisi acceptaret ad pristinam filiationem: quia priuatio hereditatis in odium offensæ, maneret vt fundamentum odij ex parte Parentis: nisi quod creatus parens per solam mutationem sui actus posset huiusmodi offensam remittere, non potest Deus, ob summam puritatem sui actus.

267.
Potuisset Deus huic humanitati infundere visionem beat.
Sed potuissetne tali casu Deus humanitati gratiam, aut beatificam visionem infundere, eamque ad amicitiam supernat. admittere, non admittendo illam ad naturalem filiationem? Resp. affirmatiuè. Fundam. non implicat Deum conuerti ad creaturam, diligere illius perfectionem inferiorem, & nō superiorem: implicat, conuerti, ac diligere creaturæ perfectionem superiorem, & non conuerti, ac diligere inferiorem. perfectio .n. superior essentialiter supponit inferiorem: inferior non necessario superiorem: & quia Deus diligit creaturæ perfectionem, quam in illa producit, implicat diligere superiorem, & non inferiorem, à superiori essentialiter suppositam: non contrâ. Vnde potest Deus conuerti ad creaturâ, & diligere illam amore purè naturali conseruando esse naturale, & simul auerti & odio habere illam odio inimicitie naturalis, vt si in purâ naturâ constituta peccasset. 2. potest conuerti ad creaturam & diligere illam amore amicitie natur. & simul odio habere illam odio inimicitie supernat. vt ex probab. opin. infantes hinc cum solo originali decedentes. 3. posset Deus diligere creaturam amore amicitie supernat. per infusionem gratiæ, & simul odio habere illâ odio opposito familiaritati beatificæ, per subtractionem beatit. supernat. 4. diligere posset talem humanitatem amicitia & familiaritate beatifica, & simul odio habere illam per subtractionem vnionis hypost. odio opposito amoris patris naturalis. implicat .n. Deum simul amare, & odisse creaturâ, quatenus amando & odio habendo simul poneret & subtraheret eandem perfectionem, cum nequeat amare, nisi ponendo; vel odisse, nisi subtrahendo: ergo in ordine ad diuersas perfectiones, quarum vna non includitur in aliâ, non implicabit, vt ponendo

ponendo vnam, amet; subtrahendo aliam, odio habeat. Et quia perfectio inferior non necessario includit superiorem, poterit Deus restituendo peccatori perfectionem inferiorem, amare illum amore debito tali perfectioni; & non restituendo perfectionem superiorem in pœnam peccati subtractam, odisse illum odio tali subtractioni debito. Confirm. de facto Deus amat peccatorem amore supernat. ratione auxiliij supernat. quod illi ad pœnitendum infundit, & simul illum odio habet odio inimicitie supernat, ratione peccati & privationis gratie in eo cum tali auxilio supernat, peccaverantis. Dices. Ergo de facto posset quis reconciliari Deo fini naturali per amicitiam naturalem, si peccator detestaretur culpam contritione tantum naturali. Hoc. n. casu Deus non restitueret peccatori subtractam gratiam & amicitiam supernat. cum contritio naturalis non sit sufficiens dispositio ad illam: & ex alia parte contritio naturalis sufficiens est ad tollendam maculam contra Deum finem natur. Ergo simul hic homo manserit conuersus ad Deum finem natur. & auersus ab eodem fine supernat. Resp. neg. conseq. hoc. n. ipsum non detestari peccatum contra finem supernat. est contra rationem natur. ac proinde nequit hoc statu remitti macula & offensa naturalis, quin simul remittatur supernaturalis. Sed quid si iste inuincibiliter ignoraret, se peccasse contra finem supernaturalem? Resp. neque hoc casu remittendum fore peccatum. Ex suppositione enim quod de peccatis oblitis & occultis hoc statu commissis doleat, dolere debet ex amore finis supernaturalis, cum hic tantum sit sufficiens detestatio peccati hoc statu commissi.

Obijc. 4. Implicat, Deum amore amicitie conuerti ad creaturam, quin hæc mutuo conuertatur ad Deum: alioqui posset Deus perfectio amore amicitie diligere creaturam, & creatura odio habere Deum, ac proinde posset peccatum & gratia esse simul, saltem respectu eiusdem finis & obiecti, quod implicat, vt ex disputatis patet. Igitur implicat, creaturam perfectio amore charitatis conuerti ad Deum, quin Deus perfectio amore amicitie conuertatur ad creaturam: alioqui posset creatura perfectio amore amicitie diligere Deum, & simul odio haberi à Deo. Resp. neg. conseq. Deus. n. conuertens se amore amicitie ad creaturam, producit in ea fundamentum perfectæ amicitie, quæ creatura mutuo conuertitur ad Deum conuersione perfectæ amicitie: quia gratia est conuersione amicabile Dei ad creaturam, & habitualis creaturæ ad Deum finem supernat. consequenter implicat, Deum conuerti ad creaturam, conuersione perfectæ amicitie, & creaturam non conuerti ad Deum mutua conuersione habituali, in qua amicitia ex parte creature essentialiter consistit. At verò creatura conuertens se actu charitatis in Deum, non ponit in se ipsa fundamentum perfectæ amicitie Dei ad se: quod est similitudo nature diuinæ, quæ habetur per gratiam, vel per supernat. beatie. quam creatura in se producere non valet. Vnde concedo, posse creaturam amore amicitie perfectè diligere Deum, & nihilominus odio haberi à Deo: quia non necessario cum perfectio amore amicitie ex parte creature ponitur fundamentum & obiectum amoris amicitie Dei erga creaturam. Nego, posse Deum perfectio amore amicitie diligere creaturam, & simul odio haberi à creatura: quia Deus amando perfectè creaturam, producit in ea gratiam, quæ est mutua conuersione creaturæ in Deum, cum quâ mutua conuersione pugnat pec-

catum: hoc. n. ex Trident. sess. 6. cap. 7. est inimicitia Dei, quam Deus necessario odit in creatura, quæ illud est affectiuè destructiuum nature diuinæ. Implicat autem, vt Deus diligat perfectio amore amicitie creaturam, & simul illam odio habeat respectu eiusdem finis. Potest verò creatura perfectio amore amicitie diligere Deum, & odio haberi à Deo: quia non implicat, vt amicitia sit ex parte vnus, & inimicitia ex parte alterius: nec vt creatura actu diligat Deum, & simul habitu odio habeat eundem: repugnat, vt actu simul diligat & odio habeat: idè cum actuali dilectione pugnat actuale peccatum, vt pugnat cum Deo actualis dilectio, & actuale odium respectu eiusdem finis erga creaturam: quæ simul essent in Deo, si cum peccato simul stare gratia.

Obijc. 5. Deus necessario amat res iuxta bonitatem earum: sed contritio est perfecta amicitia ex parte creature: ergo Deus perfectio amore amicitie amat illam. Resp. contritio est actus perfectæ amicitie ex parte creature: non ea obiectum perfectæ amicitie ex parte Dei, quod necessarium est, vt Deus amet illam perfectio amore amicitie: quia amicitia requirit in obiecto fundamentum. Ceterum non nego, Deum infundendo peccatori actum contritionis, aliquo supernat. amore illum diligere, non tamen perfectæ amicitie.

Obijc. 6. Contritio elicita à iusto de condigno meretur gradum gratie: sed quilibet gradus gratie est formalis sanctificatio subiecti, & perfecta maculæ absterfio; ergo etiam contritio, alioqui non esset condignum meritum gratie. Resp. idè contritio in iusto est condignum meritum augmenti gratie, & glorie, quia valorem sumit à subiecto grato, à quo etiam valorem sumunt reliqui actus supernat. virtutum. Vt autem contritio naturæ præcedit gratiam, non est condignum, sed tantum congruum meritum ad illam.

Obijc. 7. Priuatio gratie est immediatè à Deo; ergo nequit in ea formaliter consistere peccatum. Nequit enim Deus esse causa peccati. Antec. prob. ab eo est corruptio rei, à quo est conseruatio eiusdem: sed à solo Deo est conseruatio gratie, quippe à quo solo fuit producta: ergo. Resp. priuatio gratie physicè est à Deo, & vt sic non est peccatum, sed pœna peccati; moraliter verò est à creatura, quæ per voluntariam auersionem à Deo se illâ priuat; & vt sic habet rationem peccati. Ad prob. antec. Resp. eo modo, quo gratia pender in conseruari à creaturâ, pender ipsius corruptio ab eadem; sc. non physicè, sed moraliter.

Ad auctoritatem Magistri, aliqui defendunt, illum non negasse, habitum charitatis inhaerentem; & cum docet, contritione deleri peccata intelligi dispositiuè, non formaliter. At hoc expressè docet dist. 17. idè etiam si neget habitum charitatis, non tamen gratie, quo formaliter iustificamur: vel si hunc etiam negat, deseritur ab omnibus.

Ad testimonia Scrip. & Patr. Resp. aliqua intelligi de actu charitatis solum dispositiuè, vbi dilectioni tribuitur sanctitas animæ, remissio pecc. &c. nonnulla intelligi formaliter, sed in suo duntaxat genere, vt quod charitas sit finis præcepti, plenitudo, & consummatio legis, sc. in genere actus; quia inter actus virtutum charitas est maximus, & finis cæterorum: multa de habitu charitatis, quem Scrip. & Patr. cum habitu gratie confundunt, ob inseparabilem connexionem eorum: aptissime proprietates charitatis & gratie explicant, per nobilissimum actum dilectionis, quia est notior, & ad illum peccatores immediatè excitant.

168. Dices

169. Resp.

170.

161. Creatura amare Deum potest, odio habita;

Abu amare, habitum odisse.

171.

Resp.

173.

Resp.

174.

Resp.

175.

Solutio argumenti. n. 78. Magister defendi non potest.

176.

Ad Scrip. & Patrib.

Ad rationem 1. neg. conſeq. eſt enim actus charitatis omnium maximus in genere perfectionis actualis; quæ, quia non attingit perfectionem gratiæ habitualis, in cuius priuatione macula peccati, & odium Dei principaliter conſiſtit; non ſufficit vel ad peccatum formaliter delendum, vel ad odium Dei perfectè extingendum. Nec eſt par ratio de perfectiſſimo habitu, qualis eſt gratia: quia perfectiſſimus habitus poteſt habere, quæ ad perfectam amicitiam cum Deo requiruntur, quæ habere non poteſt perfectiſſimus actus viatoris.

Ad 2. nego, nos vnum ſpiritum eſſe cum Deo per ſolum actum dilectionis noſtræ ad Deum: quia hæc ſola non neceſſariò affert dilectionem amicitie Dei erga nos, quæ requiritur ad faciendum vnum ſpiritum inter nos & Deum. Falfum etiam eſt, hominem fieri perfectè iuſtum per ſolam adæquationem actualem cum ſua regulâ. Iuſtitia .n. & adæquatio, quæ inter nos & Deum intercedit, eſt per modum obiecti mutue dilectionis & amicitie. Forma, quâ conſtituimur obiectum dilectionis & amicitie diuine, non eſt actus, ſed habitus. Tandem concedo, creaturam, quantum eſt ex parte ſua, ſolo affectu teneri ſe conformare Deo, quia non obligamur, niſi ad actus: non ob id tamen perfectè adæquatur Deo, niſi accedat mutua conformitas diuini affectus erga nos per inſuſionem gratiæ. Ad 3. conced. per amorem amantem transformari in amatum; neg. ex vi eiufdem amoris amatum viciffim transformari in amantem: quia poſſum aliquem diligere, & mutuo ab illo non diligi. Ad iuſtific. principale eſt creaturâ diligere Deo ex *S. Tho.* & patet in paruulis, qui dilecti à Deo, eſto actu non diligant Deum, perfectè iuſtificantur. *Ioan.* intelligitur de gratiâ habituali, cui ſemen comparatur: ille habet ſemen Dei in ſe, qui natus eſt ex Deo; naſcitur ex Deo per gratiam, quæ ſola nos facit cõſortes & participes nature diuinæ. Ad 4. cõced. actu charitatis nos diligere Deum vero amore amicitie, quantum eſt ex parte noſtri; neg. nos mutuo amore amicitie diligere Deo. Ad 1. prob. neg. amorem eſſentialiter eſſe reciprocum: quia nec ſolus amor eſt ſufficiens obiectum amicitie, quia poſſum amare, & non amari; nec ille ſemper ſupponit in amate ſufficientem rationem, quâ dignus ſit mutuo amore amati. Quia igitur in Deo reperitur perfectiſſima ratio, & motiuum amicitie, in nobis autem reperiri nequit, niſi medio habitu iuſtitie: poſſumus diligere Deum perfectè amore amicitie, etiamſi ab ipſo mutuo amore amicitie nõ redamemur. Secunda probatio, ſolum oſtendit, Deum ſtatim inſundere habitum gratiæ, quo nos efficiat proportionatum obiectum ſuæ amicitie. Quamuis enim inſpirando amorem ſui, aliquo ſpeciali amore conuertatur ad nos, is tamen ſufficiens non eſt ad perfectam amicitiam Dei erga nos; 1. quia non eſt perfectè conuerſiuus Dei erga nos: 2. quia non eſt productiuus ſimilitudinis ſuæ nature in nobis, quæ ſola eſt fundamentum & obiectum perfectæ amicitie Dei erga nos. Ad 3. prob. conced. hoc ipſo quod Deus inſpirat nobis dilectionem ſui, diligere nos vt dilectores ſui; nego vt amicos: quia amicus præter amorem, quo diligit amicum, dicit fundamentum, quo redametur ab amico: Quod fundam. non dicit homo per ſolam dilectionem Dei, ſed per habitum gratiæ. Ad confirm. conced. ex vi talis actus dilectionis nos non comparari ad Deum vt obiectum odij, ſed ſpecialis amoris, inſufficientis tamen ad perfectam amicitiam: comparari autem vt obiectum odij ex vi præcedentis macule, non-

dum abſterſæ per actum dilectionis.

Ad 5. in primis neg. minor. illi enim formæ tribuenda eſt iuſtificatio, quæ reddit nos perfectè amicos, & Deo perfectè ſimiles: vt enim ex *Ariſt.* conſtat, amicitia in ſimilitudine nature fundatur. At viſio, non dilectio, reddit nos Deo perfectè ſimiles, 1. *Ioan.* 3. *cum apparuerit*, ſcilicet per viſionem beatam, *ſimiles ei erimus*: Viſio .n. non dilectio eſt ſimilitudo obiecti. 2. Eſto, dilectione Patriæ deleteretur peccatum; nego, illud deleri dilectione viæ. Dilectio enim Patriæ eſt perfectiſſima familiaritas creature cum Deo, & Dei cum creatura: cum quâ familiaritate pugnat peccatum, quia ſupponit amicitiam, quæ cum peccato, quæ eſt inimicitia, ſtare non poteſt. Cæterum eſto amor viæ & Patriæ ſint eiufdem rationis ſpecificæ, de quo alibi: nego, eſſe eiufdem rationis individualis heterogeneæ, ratione cuius poteſt vnus pugnare cum peccato, cum quo non pugnat alius.

Ad 6. neg. antec. voluntas enim protoparentis auertit nos à Deo auerſione habituali; dilectio conuertit nos ad Deum conuerſione actuali. Maior eſt auerſio habitualis, quia eſt priuatio iuſtitie habitualis, quæ perfectior eſt, quàm ſit ipſa dilectio, quæ eſt conuerſio actualis. Quod autem illa fiat alienâ, hæc propriâ voluntate, ſolum probat, hanc eſſe perfectiorem in ratione liberæ operationis, nõ in bonitate & malitiâ morali. Ad confir. contritio non eſt formalis animi ſanctitas; nec per eam formaliter tollitur macula. Diſpar ratio de vnione hypoft. quia hæc eſt formalis ſanctitas. Ad 2. partem confirm. nego, peccatorem perfectiùs conuerti ad Deum actu contritionis, quàm ab eo fuerat auerſus actu peccati: actu enim peccati fuerat auerſus actualiter, & habitualiter; nam actualis reſeſſus hominis à Deo includit actualem & habitualement auerſionem à Deo, quâ eſt voluntarius reſeſſus à coniunctione habituali cum Deo ſine, & amico ſupernat. At verò actu contritionis ſolum conuertimur ad Deum actualiter, non habitualiter. Vel diſtingui poteſt *perfectiùs*, hoc eſt, modo magis explicito & expreſſo, concedo; actu magis perfecto, nego. *S. Thom.* explicatur, vel de actu contritionis diſpoſitiuè, vt ſe ipſum explicat *qu. 28. de verit. ar. 8.* vel de auerſione tantum actuali.

Ad 7. neg. aſſump. ad prob. eodem modo ſublato habitu gratie deſineret eſſe ſanctus ac iuſtus, qui iuſtificatus eſſet habitu & actu ſimul, ac qui tantum habitu: quia cū ſola gratia ſit forma iuſtificans, eâ ſublata, tolleretur effectus formalis iuſti ac ſancti. Cæterum, quia talis habitus non deſineret demeritoriè & culpabiliter, ſed tantum phyſicè, & ex mera voluntate Dei, talis deſitio nullâ induceret maculam in ſubiecto, ſed puram dütaxat negationem gratie. Quæ non conſtitueret obiectum odij & inimicitie, ſed tantum non amicitie; cum iam ſupponeretur macula per præteritum habitum gratie perfectè condonata, nec per talem ſublationem gratie illa rediret: alioqui ſemper ad nouum peccatum redirent præterite macule iam abſterſe. Eſt autem diſpar ratio de actu peccati, qui potens eſt ſe ſolo formaliter conſtituere ſubiectum maculatum, & de actu contritionis: quia hic non tollit formaliter p. habituale, quod eſt obiectum inimicitie noſtri ad Deum; ſed diſpoſitiuè. Peccatum verò formaliter tollit gratiam, quæ eſt fundamentum amicitie noſtri ad Deum. Ad 8. neg. ſequel. licet .n. contritio non ſit forma iuſtificans; eſt tamen connaturalis diſpoſitio ad illam: qui .n. cupit cum altero reconciliari, oportet, vt retractet offenſam per voluntariam pœnitentiam, ſine qua, vt ſuprà

177.
Ad ratio-
nem 1.

178.
Ad 2.

179.
Ad 3.

Explicatur
Ioan.
teſtim.

180.
Ad 4.

Amor non
eſt eſſentia-
liter reci-
procus.

181.
Ad 5. u.

182.

183.
Ad 6.

184.
Ad 7.

185.
Ad 8.

vt supra cum S. Thom. 3. p. qu. 86. art. 2. docuimus, impossibile est peccatū remitti.

SECTIO IV.

Quenam forma in pura natura fuisset peccati absterfiva?

186. Probant Medina Vasquez 1.

Prima sent. docet, necessariam fuisse gratiam, vel formam aliquam ordinis supernat. *Casit. 1. 2. qu. 113. art. 2. § ad illam, sine, Medin. ibid. §. sed dubit. Vasquez 1. 2. disp. 207. cap. 1.* Probant 1. Peccatum, in quouis statu commissum, auertit hominem à Deo sine & obiecto supernat. ergo necessaria est ad illud delendum forma supernat. nulla .n. naturalis sufficiens est ad reparandum damnum amicitiae & beatit. supernat. Antec. prob. peccatū in quouis statu commissum, ex se dignum est, propter quod Deus priuet peccatorem gloria & amicitia supernat. ergo licet homo in eo statu nō esset ordinatus in finem supernat. nō posset tamen eius peccatum remitti nisi formā supernat. 2. Si posset tunc naturali formā deleri, eadem deleri posset nunc. eadem .n. macula peccati, quae est nunc, fuisset tunc; nata ex naturā actionis peccati, quae in utroque statu esset eadem. Confirm. in utroque statu redderet subiectum dignum aeternā poenā sensus, & indignum beatitudine, gratia, & amicitia supernaturali Dei.

187. Secundo

Secunda sent. negat, necessariam esse gratiam, vel formam ordinis supernat. ad delendum peccatum in purā naturā commissum, sed fat esse naturalem tali statui proportionatam: *Victor. apud Medin. cit. &c.* Quae sent. lōgè probabilior prob. Nulla forma ad delendum peccatum est per se necessaria, cuius priuatio culpabiliter à peccatore non contrahitur: at nullius formae supernat. priuatio culpabiliter à peccatore in purā naturā contraheretur. Maior prob. Illa tātūm forma ad delendum peccatum est per se necessaria, ad quam conseruandam habet peccator debitum: sed in purā naturā nullius formae supernat. conseruandae peccator haberet debitum: nam ex S. Tho. de verit. q. 28. art. 2. ad ea tantūm conseruanda habemus debitum, quae habere, vel non habere, amittere, vel non amittere, in nostrā sunt potestate: debitum .n. habendi, vel conseruandi supponit liberam potestatem habēdi, vel acquirendi ea, quorum debitum habemus: nemo habet debitum conseruandi, vel habendi eā, quae in alterius tantūm sunt potestate.

188. 2. sent. lon. qd probabilior.

Ergo nulla forma supernat. necessaria ad &c.

Confirm. 1. Ea tantūm sunt per se ad absterfionem peccati necessaria, quae per se inducūt in subiecto maculam, priuando illud debita pulchritudine: hae autem tantūm sunt, quae sunt nobis debita, atque adeo quae in nostra sunt potestate, vt per se patet. 2. si ex eo tantūm, quod homo in purā naturā delinquens, redderet se indignum gratiā supernat. necessaria foret ad tale delictum remittendū gratia supernat. ex eo etiam quod nunc quilibet peccans reddit se indignū vnione hypost. ad tale peccatū delendū necessaria foret vnio hypost. ita .n. se habet vnio hypost. in hoc statu naturae ad gratiam eleuatā, sicut gratia in purā naturā.

189. Confirm. 1.

191. Nullius forma supernat. priuatio culpabiliter in purā naturā contraheretur,

Minor primi Syllog. prob. illius tantūm formae priuationem culpabiliter contrahimus, quam liberē contrahimus; omnis .n. culpa est essentialiter libera; ex S. Tho. qu. 28. de verit. ar. 2. nullius formae supernat. priuationem peccator in purā natura liberē contraheret: tum quia liberum supponit voluntarium; & voluntarium notitiam: at homo in

pura natura constitutus nullius rei supernat. notitiam haberet: ergo nullius rei supernat. priuatio posset illi esse libera, ac proinde culpabilis: tum quia nullius rei supernat. homo in purā naturā conditus haberet debitum. Confirm. 1. Etenim si homo, in purā natura conditus, culpabiliter contraheret priuationē gratiae & amicitiae Dei supernat. ex eo tantūm, quod per peccatum se indignū redderet huiusmodi donis, sequeretur, peccatum esse infinitae malitiae, saltem ratione dāni: nam per peccatum quodvis homo reddit se indignum vnione hypost. & gratiā syncateg. infinitā: etiam veniale est impedimentum ad vnionem hypostat. mortale ad gratiam syncateg. infinitam. malitia autem peccati sumpta ex damno mensuratur ex priuatione formae, quā priuat: tantae malitiae est priuatio, quātae bonitatis est forma priuata: priuatio .n. ex forma priuata suam specificationem & grauitatem sumit. Sed vnio hypost. cum personā diuinā, & gratia syncateg. infinita, sunt infinite bonitatis: ergo & priuationes earum sunt infinitae malitiae.

192. Confir.

Consequens est contra aduers.

193.

Dices. Ad contrahendam poenam non requiritur notitia poenae: ergo posset ab homine in purā naturā constituto in poenam peccati contrahi priuatio gratiae & supernat. amicitiae Dei: esto haec in purā naturā non cognoscerentur. Sed non remittitur peccatum, nisi remittatur poena in odiū peccati inflicta. Resp. quando poena voluntariē contrahitur, eaque consistit in priuatione coniunctionis cum Deo, non potest remitti peccatum, quin remittatur talis poena. tunc .n. ipsa inflictio poenae, vt est peccatori voluntaria, & culpabilis auersio à Deo, est macula peccatoris: ac proinde nisi remittatur, non deletur peccatum. secus quando poena non voluntariē contrahitur à peccatore; tunc .n. sicut ipsa poenae inflictio non est immediatē & directē culpabilis peccatori: ita illius remissio non erit necessaria ad peccati absterfionem.

Poenā dupliciter contrahi potest.

194. Ad primū

Ad 1. oppositae sent. dist. antec. peccatū in purā natura commissum auerteret hominem à Deo sine supernat. voluntariē & directē, nego: voluntariē .n. & directē solūm auerteret à fine naturali, ad quem posset homo in pura natura constitutus voluntariē se conuertere: Auerteret physicē & indirectē, seu consequenter, concedo. inducendo .n. priuationem rectitudinis naturalis poneret physicum impedimentum ad rectitudinem supernat. quae essentialiter supponit naturalem. Sola igitur priuatio rectitudinis natur. esset voluntaria & culpabilis: negatio rectitudinis supernat. esset tātūm physicē connexa cum priuatione naturalis; quā restituta per amicitiam natur. illi statui proportionatam, statim tolleretur impedimentum ad rectitudinem supernat. vti nunc cum priuatione rectitudinis natur. & supernat. connexa est negatio vnionis hypost. non in ratione moralis maculae, sed physici dumtaxat impedimenti; qua rectitudine per gratiam & amicitiam supernat. restituta, simul tollitur impedimentum ad vnionem hypost. Vnde ad prob. antec. cum dicitur peccatum in purā naturā commissum ex se dignū esse, propter quod Deus hominem priuaret amicitia supernat. disting. esset dignum remotē, indirectē, & physicē, conced. directē, proximē, & moraliter, nego. Illud .n. tantūm est proximē, directē, & moraliter dignum priuatione amicitiae supernat. quod est voluntaria & culpabilis auersio ab illā, sicut quodlibet peccatum; etiam veniale dignum est remotē tantūm, physicē & indirectē, propter quod Deus hominem priuaret vnione hypost. quae tamen ad eius perfectam absterfionem necessaria non est.

Ad 2.

195. Ad 1. Ad 2. neg. sequel. ad prob. neg. antec. ad prob. nego, maculam peccati oriri ex naturâ actionis præcisè, sed vt vestitè suis circumstantijs, quæ pro vario statu variatæ, variant peccati obiectum. Vnde quia in purâ naturâ non haberet homo cognitionem finis supernat. peccatum eo statu non haberet malitiam offensæ finis supernat. qualem habet nunc; & consequenter nec macula eo statu includeret moralem priuationem finis supernat. sicut includit nunc. Ad confir. conced. peccatum eo statu fore dignum æternâ pœnâ sensûs, quam Deus, restituendo peccatori amicitiam natur. commutaret in temporalem: sicut nunc, restituendo amicitiam supernaturalem, æternam pœnam commutat in temporalem purgatorij.

197. Puer baptizatus, in syluis enutritus amitteret gratiam indirectè
198. Dices
199. Instas.
200. Viget
Resp.

Ex dictis sequitur, si puer baptizatus, & in syluis absque vllâ cognitione Dei finis supernat. enutritus moraliter peccaret, amissurum gratiam, quam in baptismo accepit, non tamen directè & moraliter, sed indirectè, seu cõsequenter, & physicè ad amissionem rectitudinis & amicitie naturalis: ac proinde ad remissionem talis peccati ex parte Dei sufficeret sola restitutio amicitie naturalis.

Dices. Eadem priuatio gratiæ foret in tali puero, quæ de facto est in quolibet adulto peccante cum notitia finis supernat. in vtroque enim casu subtraheretur gratia à Deo in pœnâ peccati commissi. Resp. erit eadem gratiæ priuatio physicè, non moraliter. In posteriori enim casu priuatio gratiæ est physicè à Deo, volutariè à creaturâ, quâ liberè se illâ moraliter priuat: in priori est tantum physicè à Deo, nullo pacto moraliter à creatura: quia cum nulla in creaturâ præcesserit de gratiâ notitia, seu de debito illam conseruandi, non potuisset illius priuatio esse voluntaria creaturæ. Est autem priuatio macula, quâ moraliter est à creatura: quod prius intelligitur quàm esse physicè à Deo: qui idèò physicè illam subtrahit, quia creatura peccando volutariè se illa priuat. Ita actio peccati prout est physicè à Deo, est posterior ratione, & nullo pacto mala; prout moraliter & liberè à creatura, est prior ratione, & mala.

Instas. Etiam in priori casu Deus subtrahit gratiam à puero propter peccatum contra finem natur. ergo etiam eo casu priuatio gratiæ est voluntaria peccatori: idèò enim in posteriori casu est voluntaria, quia subtrahitur à Deo in pœnam peccati. Resp. neg. conseq. cum enim priori casu nulla præcesserit de gratia, vel de debito illam conseruandi cognitio, ea priuatio non est illi voluntaria. Ad prob. conseq. neg. idèò priuationem gratiæ esse peccatori voluntariam, quia subtrahitur à Deo in pœnam peccati: pœna enim non necessariò debet esse peccatori voluntaria; sed quia peccator moraliter se illa priuat, dum peccando scit, se illâ priuatum iri. vnde primo casu priuatio gratiæ est pura pœna; secundo est etiam culpa, quâ moraliter est à creatura, volutariè debita gratia se priuante. Quo fit, vt primo casu, sublata auersione à fine naturali, nulla alia remaneat culpabilis, ac moralis auersio, sed tantum physica, & per modum puræ pœnæ. *Vrges.* Adhuc secundo casu, sublata auersione morali à fine supernat. per contritionem supernat, manet priuatio gratiæ vt macula animæ & auersio à Deo, donec restituatur: ergo etiam primo casu, adhuc sublata auersione à fine naturali, manebit priuatio gratiæ vt macula animæ & auersio à Deo, donec restituatur. Resp. neg. conseq. gratia enim semel culpabiliter amissa, semper perseuerat vt macula ex voluntario irretractabili à creatura, quâ causatiuo

priuationis gratiæ, donec illa restituatur: At quando non fuit ab initio culpabiliter amissa, non potest postea sublata auersione à fine naturali, in qua consummatum fuit totum peccatum, perseuerare vt macula, esto illa à Deo non restituatur.

Dices: hoc ipso quòd homo peccat, etiam cum inuincibili ignorantia finis supernat. censetur moraliter se auertere ab vltimo fine, quia volendo actionem prauam, virtute censetur velle quidquid ad illam sequi potest. Resp. si hoc esset, sequeretur, quòd de facto homo per quodlibet mortale incurreret priuationem omnium donorum, quæ Deus potest communicare: quia cum peccatum sit maximè voluntarium, non poterit priuatio illius doni esse voluntaria, quæ nullo pacto cognita fuit.

Petes. An huic puero, restituta semel per contritionem natur. rectitudine finis natur. restitueretur etiam rectitudo finis supernat. quam ante peccatum habebat. Responderet 1. Vasquez affirmatiuè. Cum enim in ipsius sent. dilectio Dei, etiam finis natur. sit quoad substan. supernaturalis, quæ produci debet ab habitu gratiæ supernat. hoc ipso quòd talis puer eliceret contritionem de peccato, propter Deum summè dilectum, finem naturalem, recuperaret amissam gratiam. 2. ij, qui putant, initium salutis necessariò inchoari ab auxilio in entitate supernat. non posse talem puerum de peccato contra finem natur. conteri, nisi contritione supernat. atque adeò per illam statim amissam gratiam recuperaturum. 3. alij, restituta rectitudine natur. minimè restitutum iri rectitudinem supernat. alioqui posset quis iustificari & saluari, absque fide mediatoris: habèti enim rectitudinem supernat. ex promissione Dei deberetur vita æterna. Vnde iuxta hoc resp. tali casu homo esset in statu neutro, & sine peccato, quod supponeretur iam remissum per contritionem natur. & sine gratia, quæ cum rectitudine naturali non restitueretur. Vnde vltèrius interrogari posset, quis status deberetur tali homini, si moreretur, cum neque illi debeatur status salutis; quia caret gratia; nec status damnationis, quia caret peccato.

Resp. igitur, supponendo quòd talis puer vsque ad tēpus naturalis contritionis nō habuerit obligationem exercendi actum fidei in Christum mediatorem, alioqui illuminatus fuisset circa finem supernat. ac proinde teneretur elicere actum contritionis supernat. etsi .n: quādo peccauit, non habuerit notitiam finis supernat. ac proinde solum peccauerit contra finem natur. habitâ tamè postea notitia finis supernat. teneretur de peccato cõteri propter Deum, etiam finem supernat. Tum quia teneretur tale peccatum confiteri ex dolore supernat. ergo cum contritio suppleat vicem confessionis, deberet esse supernaturalis. Tum quia formale motiuum contritionis est Deus dilectus super omnia; implicat autem, Deum cognosci vt finem supernat. & velle illum amare super omnia solum vt finem natur. & non vt finem supernat. hoc ipso enim non esset amare illum super omnia. Nisi fortè dum talis puer conaretur diligere Deum vt finem supernat. imculpabiliter diligeret illum tantum vt finem natur. quo casu si non curreret præceptū de diligendo Deo sine supernat. dicendū, quod seq. resp. Tum quia, cum tali casu saltē dubium esset, an ad actum contritionis Dei finis natur. homo iustificaretur, teneretur tali dubio, habitâ cognitione de fine supernaturali, elicere actum contritionis Dei finis supernaturalis.

Hoc igitur supposito, probabilius dicendum, tali casu, Deum simul cum rectitudine naturali restitutum

201. Dices
202. Petes
203. Ad petitionem
204.
205.
206. Restituere-
tur tali
puero cum
rectitudine
naturalis.
supernatu-
ralis.

restituturum supernaturalem, quam solum abstulit in pœnam commissi contra se finem natur. Quo per natur. contritionem deleto, statim Deus illi gratiam restitueret. Eatenus .n. illam abstulit, quatenus erat impossibilis cum peccato: igitur eo deleto, non est cur illam deneget, cum dona Dei sint sine pœnitentiâ.

207. Ad fundam. tertiæ resp. Resp. hoc argu. fieri posse de eodem puero pro toto tempore, quo perseverat absque peccato: de illo .n. interrogari posset, quid fieret, si intra illud tempus moreretur absque fide mediatoris. Sicut igitur omnes tenemur dicere, vel Deum non permissurum, ut ille moriatur cum gratiâ ante fidem mediatoris; vel certè posito quòd permetteret illum mori, saluatum iri absque actuali, cum solâ habituali fide mediatoris. Ita restitutâ gratiâ cum rectitudine naturali, post actum contritionis naturalis, vel Deum non permissurum illum moriante fidē mediatoris, vel certè, si permetteret illum mori, saluatum iri. Eo .n. ipso tunc Deus in sua lege de non saluando adulto absque actuali fide mediatoris dispenserat.

208. Stet igitur, quòd sola forma naturalis sufficeret ad delendum peccatum in purâ naturâ; hæc verò esse posset, vel per modum habitus & qualitatis spiritalis in anima permanentis; vel per modum actus & qualitatis transeuntis: prima constet à paritate qualitatis supernat. sicut .n. datur peculiaris participatio naturę diuinę secundum esse supernat. quæ est gratia habitualis, constituens amicum, & filium Dei in ordine ad finem supernat. ita dari posset participatio eiusdem secundum esse naturale, permanenter & intrinsicè constituens hominem amicum, & filium adoptivum Dei in ordine ad finem tantum naturalem. Et sicut gratia est forma impossibilis cum peccato, cui debite sunt operationes proprię naturę diuinę; & in cuius privatione consistit macula hoc statu: ita illa etiam impossibilis esset cum peccato in purâ naturâ commisso, cui debite forent proprię operationes naturales naturę diuinę; hoc est quas Deus communes habet cum creaturis intellectu. & in privatione talis qualitatis consisteret macula tali statu. Hæc indicat *Herice in 1. p. tra. 2. disp. 17. n. 26.*

209. *Dices.* Totum hoc habet homo per naturam intellectualem, absque additâ qualitate. Natura .n. intellect. creata, est participatio diuinę secundum esse naturale intell. ergo nihil esset in qualitate, quod non sit in tali naturâ. Resp. neg. antec. natura .n. intellectualis, cum sit essentialiter libera, non est per se tantum determinata ad actus honestos, sed etiam de se potens ad oppositos actus inhonestos. At illa qualitas, cum esset forma necessaria, esset de se determinata solum ad actus honestos, ad quos tantum inclinaret per modum habitus virtutis moralis, qui per se tantum determinat & inclinât potentiam ad actus amicitie Dei finis naturalis.

210. *Secunda prob.* Ut homo in pura natura conditus potuisset legem natur. servare, Deumque ut authorem naturę diligere ac colere, debuisset habere extraordinaria auxilia intra eundem ordinem naturę, à Deo præparata, quibus proximè ad suum finem natur. moraliter ordinatus esset; cum de facto per ordinaria auxilia, naturę debita, id præstare non valeat, & vires naturę nunc, ac tunc essent eadem. Inter illa autem auxilia, aliqua fuissent vberiora & illustriora, quibus frequentius, & efficacius Deū ut auctore naturę dilexisset, & actus virtutum moralium exercuisset; aliqua minus illustria minusque frequentia: sic per p. mortale ami-

fuisset ea vberiora; relictis sibi minus illustribus. Horum igitur vberiorum amissio, ut voluntaria ex parte hominis, causasset eo statu maculam p. habitualis, quâ amissio talium abstulisset ab eo moralem conformitatem, quam per modum habitus moraliter perseverantis ea in homine causabant; iuxta ea quę de maculâ *disp. 24.* ut autē hæc subtractio vberiorum auxil. fuisset ex parte Dei, propter peccatum concepta, fuisset odium Dei. Igitur ad delendum peccatum eo statu sat fuisset actus contritionis naturalis ex parte creaturę, & restitutio auxiliorum in pœnam peccati subtractorum ex parte Dei: ad id .n. sufficit adæquata retractatio ex parte creaturę; & restitutio eius, quod in odium peccati à Deo subtractum fuit: at per actum contritionis naturalis adæquatè retractatum fuisset peccatum eo statu, & Deus potuisset quidquid in odium peccati subtraxerat, restituere.

Cæterum inter hanc & 1. formam hoc fuisset discrimen; quòd prior non potuisset cum p. mortali eo statu simul consistere; potuisset posterior. Quia prior perfectè conuertisset hominem ad Deum finem & amicum natur. & simul Deum ad hominem, uti nunc conuertit gratia ad finem & amicum supernat. cum quâ perfectè conuersione mutuâ pugnat peccatum: actus verò contritionis naturalis non necessariò conuertisset adæquatè Deum ad peccatorem: quia Deus potuisset non restituere vberiora auxilia, quæ in pœnam peccati abstulisset: ac proinde, adhuc actu naturalis contritionis posito, non necessariò Deus perfectè se conuertisset ad peccatorem, uti erga illum conuersus erat ante peccatum: peccatum verò non deletur, nisi Deus perfectè ad peccatorem conuertatur: dum .n. perfectè non conuertitur, non deponit odium; manente odio Dei erga peccatorem, manet peccator inimicus Deo.

212. *Obijcies 1.* Si per peccatum subtracta fuissent vberiora auxilia, quibus homo reddebatur eo statu moraliter potens ad amandum Deum, non potuisset postea actum contritionis elicere, nisi prius illi fuissent eadem restituta: ac proinde remissio peccati præcessisset ex parte Dei actum contritionis. Resp. neg. sequel. Auxilia enim vberiora tantum per peccatum subtracta fuissent: mansissent minus illustria, sufficientia tamen ut homo eo statu esset moraliter potens ad diligendum Deum.

213. *Obijcies 2.* Non deletur peccatum, nisi sublata privatione, in quâ consistit: ergo si eo statu constitisset in privatione vberiorum auxil. deleri non potuisset, nisi talium privatio sublata fuisset. At non fuisset sublata in instanti, quo homo actum contritionis elicuisset: cum .n. consistant in actib. intellectu & voluntatis opportuno tempore à Deo excitantis, non statim restituta fuissent cum actu contritionis, sed successivè: ergo, eo adhuc posito actu, remansisset peccatum donec subtracta auxilia restituta fuissent. Resp. non deletur peccatum, nisi sublata privatione, in quâ consistit iuxta exigentiam privationis: & quia natura privationis auxiliorum non postulat tolli statim actota simul, sed successivè & in tempore, idè ad eam tollendam sufficit, si eo instanti, quo elicitur contritio, tollatur privatio talium auxil. per ius, quod ad subtracta auxilia datur peccatori in ipso actu contritionis. *Confir.* in odium peccati Deus subtrahit à peccatore, etiam gloriâ: quam tamen non statim cum gratiâ restituit, sed suo tempore, quo illam darurus fuisset, si creatura non peccasset: ita etsi non statim restituisset puræ naturę peccanti vberiora auxilia, modò illa restituisset eo modo,

211. *Discrimen inter has duas formas.*

212.

213.

214. *Peccatum deletur sublata privatione, iuxta exigentiam tamen privationis.*

eo modo, & tempore, quo illa collaturus fuisset, si homo non peccasset, diceretur verè & propriè illa restituisse, ac proinde ad peccatorem se conuertisse, vti ante peccatum ad illum conuersuserat, per ius tantum, quod ad illa suo tempore recipienda in ipso actu contritionis contulisset, eo modo, quo *to. de Pœnit. de remissione venialium* dicimus, ea remitti per ius, quod Deus confert iusto in ipso actu contritionis, vel attritionis ad specialia auxilia in pœnam peccati subtrahita.

215.
Non est par
ratio de
gratia ha-
bituali.

Dices: ergo eodem modo posset Deus, nunc peccatum remittere, collato tantum iure ad gratiam habitualem in ipso actu contritionis. Resp. neg. conseq. cum .n. gratia sit permanens & tota simul, suâ naturâ postulat dari quamprimùm peccatum sufficienter retractatur ex parte creaturæ. Adde: eo modo, & tempore gratia postulat restitui, quo ante peccatum à Deo dabatur; sc. tota simul: contra verò, quia auxilia ante peccatum à Deo conferebantur successiuè, etiam post id postulant restitui successiuè & in tempore.

DISPUTATIO XXXIV.

An possit quis sine peculiari reuelatione esse certus de suâ iustificatione?

HANC controu. non discutimus in sensu *Caluini lib. 3. inst. cap. 2. nu. 16. Verè fidelis non est, nisi qui solidâ persuasione Deum sibi propitium beneuolumque Patrem esse persuasus de eius benignitate omnia sibi pollicetur: nisi qui diuina erga se beneuolentia promissionibus fretus, indubitatam salutis expectationem presumat. Fidelis, inquam, non est, nisi qui sua salutis securitati innixus diabolo, & morti confidenter insultat: Hanc .n. inanem fiduciam damnat Triden. sess. 6. cap. 9. & can. 12. 13. 14. sed in sensu à Catholicis asserto: sc. an possit quis de suâ iustificatione, absque peculiari reuelatione Dei, signo aliquo, vel experientiâ esse certus certitudine, cui non possit subesse falsum.*

2.
Duplex
certitudo.

Obscura
duplex

Certitudine euidenti (cū ea fundetur in euidenti discursu, quem habere nemo possit naturaliter, nec supernaturaliter in sequispiâ experiatur) nullus fidelis erit de propriâ iustificatione certus. De obscurâ quærent Catholicis; quæ duplex est: altera quæ nititur testimonio diuino vniuersali, omnibus fidelibus proposito, diciturque fides Catholica. Altera, quæ nititur testimonio diuino, vnicuique iusto per propria signa & motiua applicato, quæ non minùs quàm prima, omnem à fideli tollat dubitatè; de hac posteriori est præses controu.

3.
affirmat
Catharin.

Prima sent. affirmat. *Amb. Cathar. opus. de certit. gra. Prob. 1. ex Rom. 8. Ipse spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filij Dei: vbi Chrysost. hom. 14. Cùm autem spiritus testatur, quæ tandem restat ambiguitas? nam si vel homo, vel Angelus, vel Archangelus, vel alia huiusmodi potestas hoc polliceretur, par conueniensque esset, nonnullos hasitare: cùm autem summa Essentia, & ea quidem, quæ hoc largita est donum, nobis testimonium afferat, quis tandem de dignitate ambigat? cùm igitur testimonium Spiritus S. infallibile sit, certitudo inde orta infallibilis est. 2. Ex Apost. ibid. Certus sum quia neque mors, neque vita &c. poterit nos seperare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu. Ergo certus erat de suâ iustitiâ coram Deo. 3. Ex 2. Petri 1. Quapropter,*

Frates, magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis. Igitur ex operibus bonis certi esse possumus de electione ad sanctitatem. 4. Ex Patrib. qui tamen explicari possunt de certitudine tantum morali: velex diuinâ promissione, suppositâ debitâ dispositione ex parte subiecti, vt Nazianz. orat. de plagâ gran. medio: Ego verò id planè scio: ego misericordie diuina sponsor: haud dubie missa facta ira, quæ ipsius natura aduersatur, misericordiam, quæ ipsi natura inest, amplectetur.

6.

7.
Ratio

5. Fide certum est, accedentem ad baptismum, vel pœnitentiam ritè dispositum, accipere gratiam iustificantem: at potest quis certo experimento cognoscere, se ritè dispositum ad hæc sacramenta accedere: igitur potest quis certâ fide credere; se esse iustificatum coram Deo: ex vnâ .n. propositione de fide certâ, & alterâ manifesto experimento notâ, sequitur infallibilis conclusio Theologica, cui non potest subesse falsum. Minor prob. 1. si nullus de suâ dispositione, quæ ad pecc. remissionem necessaria est, certus esse posset, fugillaretur Diuina prouidentia, quæ tam occultam & obscuram ex parte nostri ad iustificationem dispositionem requirat, vt eos ipsos, qui illam exercituri sunt, lateat. Confirmatur: nam hinc sequeretur, semper hominem cum huiusmodi dubia dispositione ad sacramenta accedentem peccare, quia tenemur cum certa dispositione ad illa accedere.

Ab absur.

Confirm.

2. Potest homo esse certus de iustificatione aliorum; vt qui puerum baptizat, de sacramenti validitate sc. de materiâ, formâ, & de suâ intentione: ergo & de propriâ iustific. 3. Possum esse certus, quòd hic numero Pontifex sit legitimus Petri successor, & verus Christi Vicarius *vt tom. seq. ergo & quòd sim iustificatus coram Deo: imò magis possum esse certus de sufficienti meâ dispositione ad sacra. bapt. vel pœnit. de quâ plura & certiora signa habere possum, quàm de legitimâ electione huius Pontificis: mea enim dispositio pendet tantum à meâ voluntate, quæ mihi certior & notior est, quàm ea electio, quæ pendet à voluntate aliorum, non tam certâ & notâ. Confir. sicut ad habendam certitudinem, cui non possit subesse falsum, de hoc numero Pontifice, sufficit vna propositio vniuersalis diuinâ fide certa, quòd omnis legitimè electus sit verus Christi Vicarius, & Petri successor; & altera particularis moraliter tantum & humanâ fide certa: ita ad habendam certitudinem, cui non possit subesse falsum, de propriâ iustific. sufficit vna propositio vniuersalis, diuinâ fide certa, quòd omnis ritè dispositus ad sacra. accedens recipit gratiam; & altera particularis moraliter tantum & humano experimento nota.*

8.

4 pari

9.

Terriâ

4. Qui interest sacro, certa fide debet Christum in hostiâ adorare: nec maiora signa credibilitatis habet, quàm qui se credit per condignam sacramenti susceptionem iustificatum. Imò hæreticus habendus, qui dubitaret de reali Christi presentia in hac numero hostiâ ab hoc sacerdote consecratâ.

10.

Quarid

5. Potest quis esse certus de actu fidei diuinæ; ergo etiam de actu charitatis. Non enim minùs vnus, quàm alter actus pendet à speciali auxilio Dei, & motiuo supernat. Antec. prob. 1. ex 2. ad Corinth. vlt. *vosmetipsos tentate, si estis in fide: Ipsi probate, an non cognoscitis vosmetipsos, quia Christus Iesus in vobis est? ratio ex Ansel. Qui enim fidei sensum in corde habet, hic scit Christum Iesum in se esse. 2. ex August. 23. de Trinit. cap. 1. Propterea credere iubemur, quia id quod credere iubemur, videre non possumus, ipsam tamen Fidem, quando inest in nobis, videmus in nobis. 3. Fidelis certo experimento cognoscit*

11.

Ex certitudi-
dine actus
fidei.

2.

2.

3.

cognoscere fidem, qua credit mysteria sibi ab Ecclesia proposita, esse Catholicam, & ad salutem necessariam: ergo certò cognoscit, se habere fidem ad salutem necessariam: alioquin posset de sua fide dubitare, posset etiam de mysterijs ipsius. 4. fidelis diuina fide credere conuetur, fidem, quæ mysteria Diuina ritè proposita credit, esse donum Dei per Christum, siue credat testimonio humano proponentis, siue diuino reuelantis: vtraque enim fides esse ex dono, Dei & auxilio per Christum. 5. fidelis experitur, se credere mysterijs fidei supra omne credibile: paratus enim est pro sua fide mori: ergo est certus de assensu fidei Diuinæ; quæ sola credit supra omne credibile, & vitam exponit. 6. experitur, cum primo sibi fidei mysteria proponuntur, se illa credere humano testimonio proponentis: sed certum est, fidei mysteria credenti ex humano testimonio proponentis, Deum statim infundere assensum eorundem ex immediato testimonio primæ veritatis reuelantis. 7. nullus fidelis dubitare potest, se esse fidem: ergo nec dubitare poterit de vero assensu fidei diuinæ.

Secunda sent. negat, posse aliquem de propria iustificatione esse certum certitudine, cui non possit subesse falsum, absque speciali privilegio diuinæ reuelationis: S. Tho. 1. 2. qu. 112. ar. 5. & de verit. qu. 10. ar. 10. Alen. 3. qu. 61. me. 7. ar. 3. Bonau. in 1. dist. 17. p. 2. ar. 1. qu. 3. Scot. in 4. dist. 9. & alibi: Richar. in 1. dist. 17. ar. 1. qu. 5. Durand qu. 4. Aureo. ar. 3. propof. 3. Argen. qu. 1. ar. 2. Gabrie. in 2. dist. 27. qu. vii. ar. 3. dubi. 5. Caiet. Contra 1. 2. qu. 112. ar. 5. Medin. ibid. concl. 4. Sor. lib. 2. de nat. & Gra. à cap. 11. & in Apolog. con. Cathar. Veg. lib. 9. in Trident. à cap. 8. Stapler. lib. 9. de certitud. gra. Bellar. lib. 3. de iustific. cap. 3. Valen. 1. 2. dist. 8. qu. 4. p. 4. Vasquez dist. 200. à cap. 3. Suarez lib. 9. de gra. à cap. 9. Granad. controu. 5. de gra. tract. 7. dist. 1. sect. 2. & 3. Sylui. 1. 2. qu. 112. ar. 5. & reliq. Scholast. in 1. dist. 17. Catholici Doctores de certitudine gratiæ & charitatis, fidei & spei, hinc disputant pariter.

Dico 1. Absque speciali reuelatione Dei nequit iustus de sua iustificatione in hac vita esse certus, certitudine, cui non possit subesse falsum: post Trident. opposita sent. Cathar. à multis censetur erronea. Fundam. ex sess. 6. cap. 9. vbi damnando inanem fiduciam hæreticorum, simul etiam damnat omnem infallibilem certitudinem, quam citra diuinam reuelationem aliquis de propria iustificatione prætereendere posset: Nam sicut nemo pius de Dei misericordia, de Christi merito, deque sacramentorum virtute & efficacia dubitare debet: sic quilibet, dum se ipsum, suamque propriam infirmitatem & indispotionem respicit, de sua gratiâ formidare & timere potest: cum nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consequutum. Falsò hoc decretum Catharinus limitat ad solam certitudinem fidei vniuersalis & Catholicæ, quæ versatur circa obiectum vniuersale omnibus fidelibus propositum. 1. quia verba Concilij vniuersalia sunt, quæ se extendunt ad fidem quamcunque, cui falsum subesse non potest. 2. quia ratio, quam Concil. assignat, ad eam fidei certitudinem extenditur, quæ ex propriæ conscientiæ experimento haberi posset, dum se ipsum suamque propriam infirmitatem & indispotionem respicit.

At instat Cathar. consultò Concil. dixisse, Formidare & timere potest, non, debet, sed contrà: potest, idem hic valet, ac licitè & iure potest: non dixit, debet, ne eodem modo videretur fideles obligare ad non excludendam actualem formidinem de propria iustificatione, ac obligat ad eandem ex-

cludendam de misericordia Dei, de merito Christi, & sacram. virtute. Et si enim ex decreto Concil. citra reuelationis privilegium teneamur credere, non posse nos fide diuina esse certos, quòd sumus in gratia: non tamen ex vicinidem decreti teneamur, semper admittere actualem formidinem de nostrâ iustific. sicut teneamur semper excludere actualem dubitationem de virtute Christi, & efficacia sacram. cum interdum viri sanctitate insignes omnem omnino actualem formidinem de sua iustific. excludant, iuxta illud, Perfecta charitas foras mittit timorem: licet nunquam excludant potentiam ad formidandem. Quia licet testimonio propriæ conscientiæ, & assidua familiaritatis cum Deo possint esse moraliter certi, certitudine excludente omnem humanam formidinem, prouenientem ex testimonio eiusdem conscientiæ, non tamen certi esse possunt, certitudine excludente aptitudinalem etiam formidinem. Saltem enim per extrinseca principia semper formidare possunt de propria iustificationem.

2. Fundam. ex Scripturis. Prouerb. 20. Quis potest dicere: mundum est cor meum: purus sum a peccato? ubi notat ex Beda lib. 3. de iustific. c. 4. Bellarm. non dixisse Salomonem, neminem esse mundum corde, & purum à peccato: Dauid enim testatur, Beati immaculati; & Christus docet, Beati mundo corde: sed dixisse, neminem posse dicere, mundum est cor meum, purus sum à peccato: quia illi ipsi, qui mundi sunt, hoc certò, scire non possunt.

Ecclesi. 9. iuxta vers. 70. Sunt, iusti atque sapientes, & opera eorum in manu Dei: & tamen nescis homo vtrum amore, an odio dignus sit: sed omnia in futurum seruantur incerta. Vbi Hierony. Porro hic sensus est: etiam in hoc dedi cor meum, & scire volui quos Deus diligeret, quos odisset, & inueni iustorum quidem opera in manu Dei esse, & tamen vtrum amentur à Deo, an non, nunc eos scire non posse, & ambiguo fluctuare, vtrum ad probationem sustineant, qua sustinent, an ad supplicium. In futuro igitur scient, & in vultu eorum sunt omnia, id est, antecedi eis, cum de vita hac decesserint; notitia istius rei: quia tunc est iudicium, nunc certamen. Et quicumque aduersa sustinent, vtrum per amorem Dei sustineant, ut Iob: an per odium, ut pluri peccatores, nunc habetur incertum. Cui concordant August. lib. de Spir. & ani. cap. 59. Beda in cap. 20. Prouerb. Bernar. Serm. 1. in Septuag. & 2. in 8. Pasch. & 5. in festo omni. SS. & 23. in cantu. Nota, hic sermonem esse tantum de iustis, ut ex textu patet, non de peccatoribus, de quibus nullum dubium, quin odio digni sint. Ecclesi. 5. De propitiato peccato noli esse sine metu: siue, de propitiato, vel propitiatione peccat. ex Græco, idem est sensus: hominem debere esse pauidum, an sibi remissa sint peccata. Falsò aliqui id intelligunt de propitiatiōne, non præteritâ, sed futura: ut. n. adnotat Bellarm. pro futuro adiecit sapiens: neque adicias peccatum super peccatum: & ne dicas: miseratio Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserabitur. Confirm. hic locus similis est illi 21. Fisti peccasti & non adicias iterum: sed & de pristinis deprecare, ut tibi dimittantur. Vbi duplex peccatori sollicitudo iniungitur, altera de futuris, altera de præteritis: Multa alia ex Iob, David, Paula afferri solent; sed hæc pauca sufficiant: ut. n. in limidi dixit August. 11. can. 25. cui pauca non sufficiunt, plura non proderunt.

3. Fundam. ex Patrib. Hierony. lib. 2. aduers. Pelag. pag. 2. Sunt iusti, ad quos peruenit quasi opus impiorum: & sunt impij, ad quos peruenit quasi opus iustorum. Hoc idcirco dicitur, quia certum iudicium solius Dei est: & quos putamus iustos, saepe peccatores inuenimus.

4.
5.
6.
7.
12.
Negant S. Thomas.
13.
14.

15. Testimonium primum Scrip.
16. Secundum
17. Tertium
Hieronymus

inveniantur: & quos e contrario peccatores, apud Dei scientiam iusti sunt. Quantumcunque laboraverit homo, ut inquirat, non reperiet. Et si dixerit sapiens, non se, invenire non poterit. Ambros. serm. 5. in Psal. 118. in vers. *aufer opprobrium meum: sibi volebat, inquit, auferri opprobrium, quod suspicatus est, vel quia cogitauerat in corde, & non fecerat, & penitentia licet absolutum, suspectus tamen erat, ne forte adhuc maneret eius opprobrium, & ideo Deum precatur, ut illud auferat, qui solus novit, quod nescire potest etiam ipse qui fecit.* August. lib. 50. hom. hom. 35. sine: *Quamdiu autem vivimus hic, de nobis ipsis nos ipsi iudicare non possumus, non dico quid cras erimus, sed quid hodie simus.* Gregor. lib. Epist. Ep. 22. ad Gregoriam, cupienti scire, an sibi remissa peccata, medio respondet: *Quod vero dulcedo tua in suis epistolis subiunxit importunam se mihi existere, quoad usque scribam, mihi esse revelatum quia peccata tua dimissa sunt, rem & difficilem, etiam & inutilem postulasti. Difficilem quidem, quia ego indignus sum, cui revelatio fieri debeat. Inutilem vero, quia secunda de peccatis tuis fieri non debes, nisi cum iam in die vite tue ultima plangere eadem peccata minime valebis. Qua dies quousque veniat, semper suspecta, sepe trepida metuere culpas debes.*

Ambrosius.

Augustin.

Gregorius.

19. Prob. hac veritas ratione

20. A posteriori

21. A priori

Nequit dispositio que ex parte nostra requiritur ad iustific. certa esse.

22.

23. Minus certi de iustific. per sacra.

24. Nullus est certus se a se fidei divina eligere

Prob. 4. hæc veritas ratione: vel hæc certitudinem adeptæ iustificationis habent omnes iustificati, vel insignes tantum sancti. Primum dici non potest: cum multi valde sint de sua iustific. dubij. Nec 2. tum quia, si per Cathar. Spiritus S. est, qui habitans in iustis testatur illis, quod sint Filij Dei, cum idem habitet per gratiam in omnibus iustis, omnibus testaretur, quod sint Filij Dei. Tum maxime, quia nec tales sunt ita certi de sua iustific. coram Deo, ut omnem a se ad formidandum excludant potentiam, qualis deberet esse certitudo testimonio Spiritus S. nixa. Hoc prob. 1. Si viri insigni sanctitate præditi, ita de propria iustific. certi essent, ut nullo pacto de eâ dubitare possent, frustra Deus aliquibus peculiari prærogatiâ suam iustific. revelasset: ut de B. Antonio testatur *Athanasius*, in eius vita: de B. Galla *Gregor. lib. 4. Dialogor. cap. 13.* de S. Francisco *Bonau. in eius vita. 2.* Ut certa esse possit nostra iustificatio, debet esse certa dispositio, quæ ex parte nostrâ ad iustific. requiritur: nequit enim certa esse conclusio, nisi utraque præmissa, ex quâ inferitur certitudo nostræ iustific. sit certa: at nequit dispositio, quæ ex parte nostrâ ad iustific. requiritur, certa esse: cum proxima dispositio ad iustific. requisita, multa ad validitatem requiratur, quæ nequeunt esse certa, illâ certitudine excludente omnem formidinem. Confirm. ut proxima dispositio ad iustific. sit valida, debet ex motivo supernat. procedere: at licet certum esse possit, nos ad peccata detestanda aliquo modo moveri ex motivo supernat. non tamen, an ex eo moveamur formaliter, an materialiter, quod multum interest: si n. ex eo tantum materialiter, & formaliter ex aliquo naturali, applicante motivum supernat. actus non erit in entitate supernaturalis, uti ad proximam dispositionem iustific. requiritur, sed naturalis: cum actus specificetur ex obiecto formali: & in hoc facile decipi potest homo.

Hinc à fortiori constat, nos minus certos esse posse de nostra iustific. quæ habetur per Sacram. Tunc n. duplex miscetur incertitudo, altera ex parte nostræ dispositionis, altera ex validitate sacram. quæ pendet à legitimo ministro, debita materia, forma, & intentione illud conferendi.

DICO 2. Nullus potest esse certus certitudine, cui non potest subesse falsum, se verum Fidei Divinæ assensum habere. Contra *Bonau. in 1. dist. 17.*

p. 1. art. 1. qu. 3. ad. ult. & in 3. dist. 23. dub. 4. circa lic. Caiet. 1. 2. qu. 112. art. 5. *Medin. ibid. init. Kasquez 1. 2. disp. 201. cap. 2. inclinat. Vega lib. 9. in Trident. cap. 37. & videtur contra S. Tho. 1. 2. loco cit. ad 2. Scot. in 3. dist. 23. qu. 2. v. 4. sed quid dicis;* quorum fundamentum esse potest argu. 5. quum suis prob. pro 2. sent.

Nostra asser. est *Richard. in 3. dist. 23. in expof. text. sine dist. Duran. in 1. dist. 17. qu. 4. ad 2. Bellarm. lib. 3. de iustific. cap. 9. Suarez lib. 9. de gra. cap. 12. Turria. 1. 2. disp. 42. dub. 5. Grana. 1. 2. equep. 5. de gra. tract. 7. disp. 2. Fundam. idem, quod præced. asser. actus Fidei divinæ immediatè niti debet testimonio primæ veritatis, ut obiecto & motivo formali, Non potest nobis esse certum certitudine excludente omne dubium, & moralem potentiam dubitandi, nos immediatè assentiri mysterijs revelatis propter solum testimonium primæ veritatis, ut propter motivum formale. Non n. possumus esse certi, an testimonium divinum ad nostrum assensum concurrat ut obiectum & motivum formale, & propter se ipsum tantum; an ut obiectum materiale, & propter aliud motivum naturale & humanum. Cum ista occulta & obscura nobis sint: sicut n. nihil est nobis certius, quàm nos credere, dum credimus, sicut & amare, dum amamus: Ita nihil nobis est incertius, quàm ex quo motivo credamus, dum credimus, vel ex quo motivo amemus, dum amamus. Hoc maxime confirmat fides hæreticorum, qui certo certius putant, se fidei mysteria credere fide divina atque infusa: nam propter hoc parati sunt etiam vitam, si opus foret profunderet: cum tamen illi non nisi fide humana, ex motivo aliquo naturali, applicante illis testimonium divinum, ut obiectum materiale, credant.*

Non inficior, difficilius esse, cognoscere actum veræ attritionis, vel contritionis, quàm actum veræ fidei divinæ à pluribus n. pendet actus virtutis potentiæ appetitivæ, quàm actus virtutis potentiæ intellectivæ: sc. non solum ab obiecto & potentia propria, sed etiam ab obiecto & potentia intellectiva; à qua voluntas in obiecti propositione pendet. Ex his à fortiori deducitur 1. nos nec certos esse posse de habitu ipso fidei infusæ. Vel enim hic non nisi cum gratia habituali infunditur, de qua certi esse non possumus: vel esto aliquando infundatur ante gratiam habitualem, ut docui *disp. 29. sect. 9.* Istamen non infunditur, nisi præcedat sufficiens dispositio, quæ est ipse actus fidei infusæ, qui nobis certus esse nequit. 2. à fortiori neque nos certos esse posse de actu spei Theologicæ & infusæ: quia hic actus non solum pendet à voluntate, proprioque motivo supernat. sed etiam ab actu fidei infusæ, quæ actus spei Theologicæ supponit.

DICO 3. Potest iustus de sua iustitia moraliter esse certus, certitudine excludente actualem formidinem, includente moralem potentiam ad formidandum. Triplex n. moralis certitudo; infima actualem formidinem non excludens; media eam excludens; suprema etiam moralem potentiam ad formidandum excludens, qualis est, quod Roma sit; quod Troia fuerit. Poster. pars asser. est contra *Sotum. in Apol. contra Cathar. cap. 2.* vbi docet, posse iustum ad tantam certitudinem de sua iustificatione peruenire, quanta est de existentia Romæ. Pro qua citatur etiam *Vega lib. 9. in Trident. cap. 46.* vbi tantum dicit, posse iustos aliquos absque hæsitacione actuali credere, se inuenisse gratiam & remissionem pecc. iuxta 1. partem nostræ asser. Assertio nostra communior prob. Nullus iustus potest ea signa suæ sanctitatis habere, quæ habentur, quod Roma sit: hæc n. habentur ex publica fama

25.

Fund.

26.

27. Nec de alia attritionis vera.

28. Non sumus certi de habitu fidei infusa.

29. Davi potest moralis saltem certitudo de sua iustitia.

30.

tot virorum, ore & scripto id attestantium, totque sæculis constanter firmatâ, vt nulla penitus relinquatur moralis potentia ad dubitandum. At nemo citra priuilegium diuinæ reuelationis poterit tantam certitudinem de suâ iustificatione habere, vt si respiciat (vt *Triden.* docet) seipsum, suamque infirmitatem, formidare non possit.

31. Prior pars colligitur ex 1. *Ioan. 4. Timor non est in charitate; sed perfecta charitas foras mittit timorem: Ita Gregor. lib. 6. Epist. Epist. 23. Leo Mag. ser. 8. in Epiph. Bernar. ser. 69. in can.* qui etiam signa huius moralis certitudinis afferunt. Fundam. ea adeptæ sanctitatis signa iustus habere, eoque lumine & illustratione Spiritus S. ea cognoscere poterit, vt omnis actualis formido oppsitæ partis excludatur.

Solutio argum.

32. Ad 1. Pauli; nego, esse nobis certum, certitudine excludente omnem moralem potentiam dubitandi, huiusmodi attestaciones esse à Spiritu S. quod necessarium est, vt certi simus de nostra iustificatione. Cùm enim hæc signa non intueamur in se, semper dubitare possumus, an illa sint à Deo: imò etsi certi essemus, quòd essent à Deo, adhuc certi non essemus, quòd sint à Deo vt ab amico & nobis reconciliato; cùm sæpe tales inspiraciones & affectus Deus infundat etiam peccatoribus, vt à peccato conuertantur. Chrysost. explicat de certitudine in communi; non vt applicatâ huic, vel illi personæ in particulari. Ad 2. etsi Paulus de suâ iustitiâ coram Deo, potuit esse certus ex peculiari reuelatione, vt multi non incongruè colligunt ex 2. *Corinth. 12. Sufficit tibi gratia mea.* At nego ex *cit. loco* id colligi. Triplex enim est eius expositio. 1. quòd loquatur tantùm de prædestinatis in communi, de quibus supra, *scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* 2. vt *to certus sum*, idem sit quod magnam confidentiam habeo. Itâ Hierony. interpretatur, *Pro certo confido: Ambros. Confido; πειρασμου*, vt aduertit Bellarm. lib. 3. de iustific. cap. 9. Tertia, vt loquatur de charitate Dei, quâ per merita Christi paratus est, dona suæ gratiæ nobis conferre, vt ex textu colligit *Vasquez 1. 2. disp. 200. cap. 10.*

Chrysost. explic.

31. Explic. Pauli.

34. Explic. testim. Petri.

35. Explic. Patres.

36. Ad 3. ad absurd.

37. Ad pari.

38. Potest quis esse certus hunc Pontificem esse Patri successorem.

ne nequit maiori certitudine, quàm morali constare, tunc sufficit moralis certitudo de legitima electione talis personæ, vt illa possit, & debeat diuinâ fidei credi, vt infallibilis regula Ecclesiæ à Deo electa. Talis est hæc veritas: Omnis legitime electus est infallibilis regula animata in proponendis rebus fidei. Hæc enim ordinatur ad particularem notitiam huius, vel illius personæ singularis, quia ordinatur ad designandam certam regulam animatam infallibilem, cui omnes fideles in rebus fidei credere teneantur: hæc autem, vt patet, vt sit certa & nota omnibus, debet residere in aliqua certa persona singulari. Quare sola moralis certitudo de legitima electione huius hominis, sufficit ad credendum fidei diuina, quòd hic numero homo sit verus Christi vicarius, Petri successor, infallibilis regula animata fidei. Hæc enim moralis certitudo, vt substat diuinæ prouidentiae, quam de Ecclesia sua Christus habet, vt semper illi de legitima regula infallibili fidei prouideatur, tollit omnem dubium, sortiturque eandem planè certitudinem, quam habet propositio vniuersalis immediate reuelata: quia includitur in illa, vt medium necessarium ad eam exequendam. Vnde in eadem propositione vniuersali implicite Deus reuelauit hanc particularem, quòd quando electio huius vel illius Pontificis, est moraliter certa, quòd fuerit legitima, conclusio saltem vt explicata sit de fide certa: alioqui frustra reuelata esset vniuersalis propositio, si nunquam per particularem, per quam vt per medium ad certam personam vltimatè dirigitur, infallibiliter Ecclesiæ innotescere posset. At verò quando propositio vniuersalis non reuelatur propter particularem certò cognoscendam, si de particulari non potest haberi certa notitia, nec de illâ certa fides haberi poterit. Talis est illa vniuersalis in Scripturis: *Omnis contritus recipit gratiam: Omnis ritè dispositus ad sacramentum accedens iustificatur.* Hæc .n. non idè est reuelata, vt hic vel ille in particulari certò sciatur esse in gratia, sed vt omnes sint de suâ salute solliciti, bene semper operando: ad hoc autem potius præstat, nos nescire, an simus in gratia, vt maiori cum sollicitudine nostram operemur salutem. Vnde esto maiora habeamus signa de validitate nostræ dispositionis, quàm de legitima Pontificis electione, adhuc nunquam de nostrâ iustific. erimus certi, vt sumus de hoc numero Pontifice: quia moralis certitudo de electione huius singularis personæ substat diuinæ prouidentie, cùm sit medium necessarium ad propos. reuelatam exequendam, atque adeò in eâ implicite reuelata. Moralis autem certitudo nostræ dispositionis, non substat diuinæ prouidentie: quia non est implicite reuelata in vniuersali; cùm non sit intenta vt medium ad propos. vniuersalem particulariter in singulari personâ verificandam. Ex his patet ad confirmationem.

Non hanc esse contritum vel al. ritum

Ad 4. prob. neg. antec. non .n. tenemur certò fide credere, in hac numero hostiâ esse realem Christi præsentiam, sed solùm in hostia ritè consecratâ. Quia verò hæc vniuersalis per se non ordinatur ex intentione reuelantis ad verificandum hanc, vel illam hostiam, esse diuinâ fidei credendam, vt ordinatur illa propositio; omnis legitime electus in Pontificem est verus Christi vicarius, et si de hac numero hostiâ habeatur moralis certitudo, quòd sit ritè consecrata, non tamen tenemur diuinâ fide credere, in illâ esse realem Christi præsentiam, vt credere tenemur, hunc numero Pontificem esse infallibilem Ecclesiæ regulam in rebus fidei proponendis. Quamuis esset temerarius, & meritò de

39. Non est de fide in hac numero hostia offerenda, sed Christi præsentiam

fide suspectus, qui absque fundamento negaret, in hac numero hostia, esse realem Christi presentiam; quia cum nullum haberet fundam. de non legitima consecratione, presumeretur dubitare de propos. reuelata. Ad 5. prob. neg. antec. ad 1. prob. ex test. Paul. Resp. Ilud intelligi de probatione per moralem certitudinem, vti aliud 1. *Corinth. 11. Præbet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat &c.* Sicut .n. hæc probatio intelligenda est quoad moralem certitudinem, qualem tantum habere debent qui ad sacra. Euchar. accedunt: ita de ead. morali intellige primum testim. de eadem *Anselmum*. Augustinus solum loquitur de fide quoad substantiam actus: quo pacto euidens est, nos credere dum credimus; non de fide quoad modum, qui semper nobis obscurus est & occultus; cum pendeat ex solo & immediato testimonio Dei dicentis, vt motiuo formali: quod nunquam nobis est certum, vtrum cum tali motiuo misceatur etiam motiuum humanum: vt constat in hæreticis, qui dum credunt se credere ex immediato testimonio diuino, credunt ex immediato testimonio humano, concurrente testimonio diuino solum vt obiecto materiali. Ad 3. prob. concedo, qui credit mysteria fidei, certo credere suam fidem esse veram & Catholicam obiectiue; suumque actum, quo credit, esse fidei Catholicæ quoad substantiam: nego certo credere, suum actum, quo credit, esse veræ & Catholicæ fidei quoad modum, & proprietates omnes, quas vera & Catholica fides ad salutem necessaria postulat. Nego, dubitantem de modo suæ fidei, dubitare etiam de obiecto fidei, cum de obiecto simus certi, quod sit à Deo reuelatum; non simus certi, quod actus, quo tale obiectum credimus, habeat omnes conditiones ad supernat. fidem requisitas. Ad 4. prob. 1. neg. antec. potest .n. quis actu naturali, ex motiuo humano elicitio, reuelata mysteria credere, vt de facto illa credunt heretici. 2. esto ad omnem actum fidei requiratur aliquod auxilium indebitum per Christum; adhuc nego, nos certos esse de fide supernat. quoad substan. qualis ad iustific. requiritur; sed ad summum de aliquo actu fidei, siue sit supernaturalis quoad substan. siue quoad modum. Ad 5. fidelis experitur, se mysteria fidei credere supra omne credibile quoad obiectum; quia nimirum credit illud, vt à Deo reuelatum, esse credibile, conced. experitur se credere supra omne credibile quoad modum credendi, neg. hoc .n. est credere ex solo & immediato testimonio Dei reuelantis: quod nobis certum esse nequit. Confir. etiam hæretici parati sunt pro suâ fide propriam vitam dare, cum tamen illa sit tantum humana fides. Ad 6. dist. maior. vnusquisque experitur, cum primum mysteria fidei proponuntur, se illa credere humano testimonio proponentis, ex speciali auxilio Dei quo pacto illa credi debent, vt talis fides sit dispositio ad fidem diuinam, ad iustificationem requisitam, nego; cum possit hæc mysteria credere actu merè naturali, viribustantum naturæ elicitio. 2. esto sit certus, se illa credere fide humana ex speciali auxilio Dei; certumque etiam sit, Deum humana fide credenti mysteria reuelata conferre auxilium, ad ea ipsa credenda fide diuina; adhuc neg. posse nos esse certos de actu supernat. fidei diuinæ, defectu voluntatis liberè applicantis intellectum ad assensum fidei ex solo & immediato testimonio Dei attestantis. Ad 7. Nullus fidelis dubitare potest, se esse fidelem quoad mysteria & doctrinam, quam in religione Christiana proficitur, conced. quoad habitum, vel actum veræ fidei su-

pernat. neg. potest .n. quis dubitare, se esse ritè baptizatum, & consequenter se habere habitum infusum fidei: item de vero actu fidei diuinæ: etsi nunquam dubitare liceat de vera doctrina, & mysterijs reuelatis, quæ in Christiana religione proficitur.

DISPUTATIO XXXV.

De Merito.

SECTIO PRIMA.

An inter nos & Deum proprium meritum intercedat.

P R I M A sent. seu error negat, inter nos & Deum proprium intercedere meritum: *Lu-^{Prima sent.}ther. & Calvin. qui lib. 3. instit. cap. 15. n. 2. contra meriti nomen acerrimè inuehitur; Patres & Scholast. carpit, quod tam fastuosum nomen cum magno orbis detrimento introduxerint; pessimè eos fidei sinceritati consuluisse docet. & quamuis nu. 3. fateatur, placere bona opera nostra Deo, nec suis authoribus infructuosa esse; ea tamen non ex se, sed ex diuinâ benignitate, valorem & pretium illis statuente id habere arbitratur: ita posteriores hæretici concedunt operibus bonis aliquid meriti, sed ex indulgentiâ & benignitate extinctâ Dei, non ex naturâ & dignitate operum: alio falso nixi principio, quod nullam in nostris operibus agnoscant intrinsecam bonitatem: nihil, inquit Calvin. cit. n. 3. ab homine exit quantumuis perfectio, quod non sit aliqua macula inquinatum. Tantum hoc homini assignamus, quod ea ipsa, que bona erant, sua impuritate polluit & contaminat. Altior radix erroris horum hæret. est, quod laudem boni operis bonèq; voluntatis partiri cum Deo, absurdum impiumque iudicant, quasi tota laus boni operis post lapsum naturam in solam gratiam referenda sit: ita Calvinus lib. 2. ^{Radix erroris altior} *Instit. c. 3. n. 6. quidquid boni est in voluntate, vnus gratia est opus; omnes bonorum operum partes à primo motu Dei esse proprias: & cap. 5. n. 2. sic concludit. Quod si gratia Dei in nobis agit; illa ergo, non nos, qui non laboramus, coronabitur. Quem errorem ex alio deduxit, quod post naturam lapsum nulla remansit in homine libertas, sine quâ meritum non esse, euidens fatetur ibid. Acute sanè hoc animaduertunt, nullum iam superesse locum meritis, si non ex liberi arbitrij fonte prodeant; sed quod istud tantopere ducunt, longe aberrant. Suumque errorem Augustino tribuit: Neque enim dubitat Augustinus passim pro necessario docere, quod ita nefas confiteri putant: quemadmodum vbi dicit: Merita quorumlibet hominum que sunt? Quando ille non cum mercede debita, sed cum gratuita gratiâ venit, omnes peccatores solus a peccatis liber ac liberator inuenit: Si redditur tibi quod debetur, puniendus es: quasi alia merita non agnoscat in homine lapso Augustinus, quàm peccata, ob quæ puniatur. Si vis esse alienus à gratiâ, iacta merita tua. Peccata sunt tua: merita autem Dei. Supplicium tibi debetur: & cum primum venerit, sua dona coronabit, non merita tua. Iactant & illud de prædestinatione SS. cap. 15. humana hic merita conticefcant, que per Adam perierunt, & sola regnet, que regnat Dei**

40.
Ad 5.41.
August.
declar.42.
Ad 3. prob.

43.

44.
Ad 5.

45.

46.
Ad 7.

Dei gratia per Iesum: & de corrept. cap. 12. Merita, per quod habere potuit, per hoc perdidit, hoc est per liberum arbitrium, quod amissum est in Adam: quasi diceret: ut homo possit acquirere merita supernaturalia, debet usus gratiæ committi libero arbitrio. At soli naturæ Adæ integræ creditus est usus gratiæ, quam Deus reliquit in eius libero arbitrio: à naturâ verò lapsâ non pendet usus gratiæ, cum per gratiam debeat natura erigi: neque usus gratiæ pendet à libero arbitrio, quod perditum est, & per gratiam liberatur à servitute peccati necessitante. Igitur si in statu naturæ integræ merita erant liberi arbitrij, quia usus gratiæ pendebat à libero arb. in lapsâ merita liberi arbitrij nulla sunt, quia nullus gratiæ usus pendet à libero arbitrio, cui adeptus est propter pecc. orig. & è converso usus liberi arbitrij traditus est gratiæ necessitanti, quæ est veluti frænum quo Deus hominem, ut iumentum moderatur. Concludit Calvinus in *Triden. sess. 6. c. 4.* Qui ergo motum aliquem libero arbitrio proprium tribuunt, nil aliud quam Spiritum S. discernunt: nulla proinde merita libero arbitrio adscribenda modò sunt, sed soli divinæ gratiæ ac Deo, qui solus hominem liberè agit versatque. Verùm quis non videt (ut cœtera taceam) quàm inconsequenter isti hæretici loquantur: dum concedunt, tolli meritum, libero arbitrio sublato; non tolli supplicium, culpæ debitum? hoc apertè fateatur *cit. cap. 5. n. 2.* Calvinus: De pœnis respondeo, illas iure nobis irrogari, à quibus peccati culpa emanat. Quid enim referi liberone iudicio, an servili, modo voluntaria cupiditate peccetur? quasi verò, à libertatis fonte nullâ ratione pendeat meritum, laus, præmiùm; à quo tamen fonte, ut à principali ac solâ causâ pèdet demeritum, vituperium, supplicium: quod gentiles philosophi, & legum latores solo naturæ ductu cognoverunt. Certè si per Calvin. non potest absque libero arbitrio esse meritum, & consequenter præmiùm ei respondens, neque culpa esse poterit ac pœna iure illi debita: nam ubi natura necessitatque dominatur, clamat *lib. 3. de lib. arb. c. 1.* August. quem pro se stare autumat Calvinus, neque culpa vlla deprehendi potest: cum non minùs necessitas adimat ab opere rationem culpæ ac pœnæ, quàm meriti ac præmij: nam ubi natura necessitasque operatur, non voluntati, sed necessitati, voluntatem prævenienti opus tribuitur. Vnde Optatus Milleuir. *lib. 7. aduersus Parmen.* Quidquid necessitas peccat, non potest accusari: Voluntas habet pœnam, necessitas veniam. Idque euidenter constat in pueris ac fatuis, in quibus sicut ob necessitatem, quæ in illis operatur, nulla mala imputantur ad pœnam; ita nec vlla bona ad præmiùm.

2. Secunda sent. nonnullorum Cathol. negans, inter nos & Deum intercedere perfectum meritum de condigno, sed tantùm de congruo. Congruum est, quod caret condignitate valoris ad præmiùm. Condignum est, quòd valoris condignitatem habet ad præmiùm. Durand. in 2. dist. 27. qu. 2. à n. 12. & dist. 42. qu. 2. n. 9. Gregor. in 1. dist. 17. qu. 1. art. 2. post. concl. 3. & sequitur ex sent. opera iustorum non esse ex se vllâ æternâ condigna, sed ex extrinsecâ voluntate & lege Dei, illa ad tale præmiùm acceptantis. Ita Vega de iustific. q. 5. Palat. in 1. dist. 17. dist. 2. & omnes ferè Sconistæ. Prob. 1. ad Rom. 6. Gratiâ Dei vitâ æternâ: In quæ August. in *Enchir. cap. 107.* Intelligendum est igitur etiam ipsa hominis bona merita, esse Dei munera, quibus cum vitâ æternâ redditur, quid nisi gratia pro gratiâ redditur? Singitur vitâ æterna est gratia, merces esse non poterit. Confir. ex Apost. non ita demerita meren-

tur mortem, sicut merita vitam & gloriam. 2. ad Rom. 8. Non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam. 3. semper Deus, iuxta Theolog. axioma, præmiat ultra condignum, & punit citra condignum. Igitur iustorum opera non sunt de condigno meritoria æternæ vitæ: non. n. præmiarentur ultra, sed iuxta condignum. 4. nullum ius suis meritis iusti ad gloriam acquirunt, cum possit Deus absque vlla iniustitiâ illis gloriam denegare. Ergo nullam habent eorum merita ad gloriam condignitatem: hæc enim fundatur in perfecto iure iustitiæ.

DI CO I. Opera iustorum sunt verè æternæ vitæ meritoria apud Deum, ac proinde inter nos & Deum verum meritum intercedit. Assertio definita in *Triden. sess. 6. can. 32.* ex sacris literis, in quibus nihil tam frequens, quàm vitam æternam promitti nostris operibus, ut mercedem: *Sapient. 5. & 10. Ecclesi. 18. Matth. 5. & 20. Luc. 6. 1. Corinth. 3. ut coronam, 1. Corinth. 9. 2. ad Timoth. 4. Iacob. 1. 1. Petr. 5. Apocal. 2. ut præmiùm & brauium, 1. Cor. 9. ut Retributionem, Psal. 65. Matth. 16. ad Rom. 2. Dari secundum mensuram nostrorum operum & laborum Psal. 65. Matth. 26. Luc. 6. ad Rom. 2. 1. Cor. 3. Apoc. ult. Retribui ex iustitiâ 2. ad Timoth. 4. ad Hebra. 6. Conferri præmio operum examine, Matth. 25. Quin & nomen meriti, contra quod tantopere inuehitur Calvin. expressum reperitur *Ecclesi. 16. Omnis misericordia facies locum unicuique secundum meritum operum suorum: & ad Hebra. 13. Beneficentiæ & communionis nolite obliuisci, talibus enim hostijs promeretur Deus: sc. passiuè: idem sonans, ac promeremur Deum.* Porro nihil tam familiare Patribus, Græcis, Latinis, quàm nomen Meriti, Mercedis, Præmij, Corona. Vnde regnum cælorum appellant, Venale. Ex Græcis meritum astruunt Iustinus in Apolog. 2. medio: Cum opinio hominum sit pro operum meritis cuiuslibet præmiùm redditum iri, ipse quoque Deus remuneratione suam factorum meritis responsuram esse, per propheticum spiritum predicat: homines qui dignosse Dei voluntate & consilio operibus præstiterint, cum eorum meritis esse meritis suis, sumpsimus. Origenes *lib. 2. in Epist. ad Rom. non pro naturâ vniuersi, Deus sed pro operibus suis reddit.* Basil. orat. in init. Prouerb. sine. Omnes Angelicam, siue, ut nonnulli legunt, Euangelicam viam ambulantes, mercatores sumus, per opera mandatorum nobis possessionem cælestium negotiantes. Chrysost. hom. 4. de Lazaro circa med. Si iustus est Deus, & his & illis reddet pro meritis, & hoc in confesso est: quod si & his & illis respondet pro meritis: hic vero nullus eorum recepit, neque ille improbitatis pœnam; neque hic virtutis præmia, perspicuum est, restare tempus aliud, in quo congruens præmiùm horum uterque ferat. Nazianz. orat. in sanctum Baptista sine: Crede prætereâ resurrectionem, iudicium, mercedem ad iustam Dei lancem exigendam: qui eadem fidei certitudine credendum esse docet resurrectionem, futurum iudicium, ac præmij retributionem iuxta meritum exigentiam & mensuram. Ex Latinis Tertull. *lib. de Resur. carnis post med. Ordo meritorum, dispositio uoluntate disponetur. Merita autem cum corpori quoque adscribantur; ordo quoque corporum disponatur necesse est, ut possit esse meritorum.* Cypria. de unitate Eccl. aperis contra eos, qui sunt discordes. Occidi talis potest, coronari non potest: concludit. Iustitia opus est: ut præmereri quis possit Deum iudicem. Præceptis eius & monitis obtemperandum est, ut accipiant merita nostra mercedem. Et *lib. de opere & Eleemoly. circa med. Operibus bonis & moribus Deum promeremur.**

Quasi usus gratiæ nullus sit in lib. arb. relictus

Si à lib. arb. nullum meritum; nec culpa est

2. Sent.

Theologi disting. duplex meritum.

3. Opera iustorum sunt verè æterna vitæ meritoria.

Iustib. Orige. Basil.

Chrysi.

Nazianz.

Tertull.

Cypria:

Hilar. c. 5. in Matth. Omnem expectationem nostram in fide re promissionem, & virtutis sua potestatem exegit collocari, ut cura rerum, quibus indigemus, omiffa, ab eo potius omnia, a quo ipsi vitale exordium sumpsimus, expectamus, regnumque Dei vite nostra stipendys quaramus: & hac recte perfectę, viuentium merces est. Et cap. 6. De nostro est beata illa eternitas promerenda, prastandumq; est aliquid ex proprio, ut bonum velimus, malum omne vitemus, totoq; affectu praeceptis caelestibus obtemperemus Ambrosi. lib. 1. de offic. c. 15. Nonne evidens est meritorum aut premia, aut supplicia post mortem manere? Hierony. lib. 2. aduers. Iouin. de denario diurno: Populo gentium primo redditur merces, quia in crucifixum credens dominum, difficultate fidei magnitudinem meruit pramiorum. Vnus autem denarius non vnum est premium, sed vna vita, & vna de gehennā liberatio. Ceterum quomodo ad indulgentiam principalem diuerserum criminum rei dimittantur de carcere, & vnusquisque pro labore vel operibus suis in hoc, vel in illo statu vita est: ita & denarius quasi indulgentia veri Principis omnes per baptismum emittit de carcere: Iam nostri laboris est pro diuersitate virtutum diuersa nobis premia praparare. Augustinus Epist. 105. ad Sixt. postquam in confutationem erroris Pelag. dixit: Qua sua merita iactaturus est liberatus, cui si digna suis meritis redderentur, non esset nisi damnatus? ne merita omnia negare videretur, statim subdit: Nullane igitur sunt merita iustorum? sunt plane; quia iusti sunt: sed ut iusti fierent, merita non fuerunt. Quibus verbis manifeste constat, cum non negasse merita hominis, quae gratiam supponunt, & a gratia valorem condignitatemq; accipiunt, sed merita ex solis liberi arbitrij viribus proficiscentia. Quam veritatem saepe alibi inculcat, ut quamuis solius Dei sit, hominis voluntatem per praeuenientem gratiam praparare, nostrae tamen voluntatis esse, gratiae consentire, vel dissentire: Proinde etsi nullum sit nostrum meritum, ut gratia praeueniamur, nostrum tamen meritum esse, ut gratia praeuenienti consentiamus: & 1. Retract. cap. 23. Quod dixi, nostrum est credere & velle, illius autem dare credentibus & volentibus facultatem bene operandi per Spiritum S. verum est quidem, sed eadem regula verumque ipsius est, quia ipse praparat voluntatem: & vtrūque nostrum, quia non fit nisi volentibus nobis. Prosper in responsione ad 6. cap. Gall. concilians meritum cum gratia & libero arbitrio sic scribit: Iustificatus itaque homo, id est, ex impio pius factus, nullo precedente bono merito accipit donum, quo medio acquirat & meritum, ut quod in illo inchoatum est per gratiam Christi, etiam per industriam liberi angeatur arbitrij, nunquam remoto adiutorio Dei, sine quo nec proficere, nec permanere in bono quisquam potest. Et lib. 2. de vocat. gent. cap. 12. Ut quod non potest, nisi cooperante Spiritu Dei fieri, eorum meritis deputetur. Gregorius lib. 33. Moral. cap. 20. Bonum quippe quod agimus, & Dei est, & nostrum: Dei per praeuenientem gratiam, nostrum per obsequentem liberam voluntatem. Si enim Dei non est, unde ei gratias agimus? si nostrum non est, unde nobis retribuere premia speramus? Anselm. in cap. 2. Epist. ad Rom. sine: Non enim iure quisquam laudari potest solis suis meritis, si ei gratia superna defuerit: sed cuiusque gratia illa affuerit, hunc vere laudabilem facit. Et in cap. 3 Epist. ad Galat. Vnusquisque propriam mercedem recipiet secundum suum laborem. Ideo posuit promissiones pluraliter, ut per merita dignioris vite festinarent ad premium maioris gloriae. Bernard. ser. 68. in can. Merita habere curas; habita, data noueris: fructum speraueris Dei misericordiam, & omne periculum euasisti paupertatis, in-

gratitudinis, praesumptionis. Perniciosa paupertas, penuria meritorum: qui ita merita auerit, ut praesumptionem, ne illa a Deo principaliter non agnoscamus, cauendam moneat. Et serm. 81. Arbitrij libertatem, ex quo tanquam ex fonte merita promanant describens ait: Arbitrij libertas hac est plane diuinum quoddam praefulgens in anima, tanquam gemma in auro. Ex hac nempe inest illi inter bonum & malum, nec non inter vitam & mortem, sed & nihilominus inter lucem & tenebras, & cognitio iudicij, & optio eligendi, & si qua sunt alia, quae similiter circa animi habitum se e regione respicere videntur, nihilominus inter ipsa censorius quidam Arbitrator in anima oculus diiudicat & discernit: sicut arbiter in discernendo, ita in eligendo liber. Vnde & liberum nominatur arbitrium, quod liceat versari in his pro arbitrio voluntatis. Inde homo ad promerendum potis, omne enim quod feceris bonum malumve, quod quidem non facere liberum sit, merito ad meritum reputatur: concludit: Vbi autem non est libertas, nec meritum: propterea quae sunt carentia ratione animalia nihil merentur, quia sicut deliberatione, ita & libertate carent. Tanti refert, liberone iudicio, an necessario quis ad opus feratur; cum illud hominis, hoc bestiae sit proprium. Nullus autem homo sanus pecudi similem se facit, eoque statu post lapsum Adae se constituit, ut iudice Bernar. lib. de gra. & lib. arb. nec miser, nec beatus esse possit, cum vtriusque parte id illi adimatur, quod solum in eo miseriae ac beatitudinis est capax, nempe libera voluntas.

Di co 2. Opera iustorum sunt de condigno, & non tantum de congruo, aeternae vitae meritoria. Assertio haec etsi de fide non sit, cum nullibi sub his terminis definita sit, ex fidei tamen principijs probabilissimè deducitur: nam meritum absolute dictum, meritum condignum importat. Prob. 1. ad Rom. 8. Filij Dei dicuntur, qui Spiritu, hoc est gratia Dei, aguntur. Si Filij, & haeredes; ut Apost. ibid. arguit. Filius autem & haeres dicitur, qui condignitatem habet ad propria bona patris. Igitur iusti iure suorum meritorum condignitatem habent ad gloriam. Sapient. 3. dicitur Deus tentasse iustos; eosque dignos se inuenisse. Ratio: cum gratia habitualis sit singularis & augusta quaedam participatio naturae diuinae quoad totum esse intellectuale communicabile creaturae, est perfectior quoad entitatem gloriae, quae est tantum participatio principij intuendi Deum: sed gratia habitualis suam dignitatem communicat omnibus operibus ab ipsa proficiscentibus: igitur opera iustorum a gratia habituali profecta sunt condigna vita aeterna, condignitate intrinsecā, & non tantum extrinsecā, per extrinsecam acceptationem Dei. Reliqua vero bona opera, quae a gratia non dignificantur, ut sunt, quae gratiam tempore, aut naturā praecedunt, erunt tantum de congruo meritoria apud Deum.

Ad primum errorem eiusque fontem. Resp. nullus Cathol. partem boni operis vnam tribuit sibi, alteram Deo; nec sibi soli tribuit bonum vsum gratiae, sed ipsi gratiae ut principali. causae, & sibi seu libero arbitrio solum ut determinanti ad exercitium, sicut & ad vitalitatem actus; per quod liberum exercitium viribus gratiae potens laudem & meritum sibi acquirat homo. Alioquin in vanum diceret Apost. Abundantius omnibus laboravi, non ego, sed gratia Dei mecum 1. Cor. 15. Bonum certamen certavi: reposita est mihi corona iustitiae. 2. Timot. 4. si actus bonus est totus & totaliter a Deo, aut ita partes eius omnes Deo propriae, ut contendunt haeretici. Frustra Ezechiel 18. clamat. Conuertimini, agite poenitentiam: facite vobis cor nouum, & spiritum

5.
Opera iustorum sunt de condigno meritoria etc. ne vis.

à priori.

6.

Error Caluini conuincitur

Ambros.

August.

Prosper

Gregor.

Anselm.

Bernard.

luculent

& spiritum

partes boni operis tribuit Deo vt secundarias non neget libero arbitrio: licet aliquid in omni bono opere tribuat Deo, in quo nihil participet creatura, quod est ipsum posse supernat. quod ita est Dei, vt nullo pacto sit creaturæ: cum ante ipsum posse, nihil supernaturale valeat creatura operari.

9.
Radix meriti perijt

Ad illud; per liberum Ada arbitrium merita omnia perijisse, resp. verum id esse; quando per illud pecc. perijt radix meriti, sc. gratia originis, quæ hæreditaria ampliùs non est, sed per Christum confertur malè merentibus indignisque, vt sola regnet: hoc est, à solâ gratiâ incipiat salus ac meritum æternæ vitæ: sed vt ait Bernardus lib. de gratia & lib. arb. *Quod à solâ gratiâ ceptum est, ab utroque perficitur*, scilicet à gratiâ principaliter, à libero arb. minùs principaliter ac secundariò, dum ipsum gratiæ primò mouenti obsecundat. Et ipse se August. explicat de gra. & lib. arb. cap. 6. *Cui redderet coronam iustus iudex, si non dedisset gratiam misericors pater? quomodo esset ista corona iusticia, nisi præcessisset gratia, qua iustificat impium? quomodo ista debita redderetur, nisi priùs illa gratuita donaretur?* subdit: *ita bona opera, si non ea præcessissent cogitationes bonæ, nulla essent. Attendite: non quia idonei sumus cogitare aliquid a nobis tanquam à nobismetipsis*: hoc est, in Adam omnem bonam cogitationem de merito, non meritum tantùm, amissimus. Hæc igitur gratiæ radice in Adam per ipsius liberum arb. vt per causam adæquatam perditâ, & cum eâ, sanâ atque integrâ naturâ cum suis omnibus indebitis ornamentis; perdidimus & merita humana supernat. quæ habere potuissemus per gratiam, vt causam princip. & liberum arb. vt minùs principalem & secundariam: in eius tamen locum succedit hoc statu vberior ac potentior gratia Christi, quæ non necessitando, sed illiciendo & suadendo, liberum arb. peccato Protoparentis inclinatum & debilitatum, erigit ac promouet ad opera supernat. æternæ vitæ meritoria: cum nec vllus Adæ actus potuerit liberum arb. essentialem naturæ humanæ proprietatem extinguere (nullus .n. actus subiecti propriùs destruit naturam ipsius) nec gratia Christi debilior sit, & inefficacior gratiâ Adæ collatâ, quasi liberum arbit. peccato infirmatum erigere & roborare non valeat, ipsi par aut maius pondus in bonum honestum imprimendo quàm concupiscentia in bonum delectabile adijciat.

restituta per Christū vberior

10.
Concordia gratia & liberi arb. summa

Quare, esto per peccatum Adæ perierint merita, quæ habere potuissemus per gratiam originis, & integritatem naturæ ab ipso nobis communicandam: quia tamen cum gratiâ non perijt liberum arbit. vt disp. 6. & 25. neque perierunt merita, quæ per gratiam Christi copiosiora hoc statu habere possumus, vsu gratiæ etiam copiosioris relicto quoad exercitium in potestate secundariâ liberi arbitrij: cum hoc non repugnet hoc statu, & statum naturæ integræ decucit per Aduers. nec præiudicet dignitati gratiæ, cuius est potentiam determinare solùm quoad speciem actus, non vltimò quoad exercitium: hoc enim non est manus gratiæ, quæ non est libera, nec domina actus; sed sola volūtas manet libera, eique dominium sui actus proprium relinquit integrum gratia. Non enim æqua esset conditio, si voluntas ageret vt domina actus malitantiùm, & non etiam boni: hoc stat discrimen, quòd sola possit agere vt domina ac determinatiua simpliciter actus mali: at non nisi cum gratiâ ac per vires gratiæ vt domina ac determinatiua actus boni supernat. Sicut autem actus malus determinari debet quoad vitæ exercitium à voluntate vt habeat rationem de meriti: ita & actus bonus

ab eadem quoad vitæ exercitium determinari debet, vt habeat rationem meriti. Christo igitur iniuriosi sunt si qui existimant per eius Redemptionem non potuisse parari gratiam, nisi quæ necessitet liberum arbit. & ab eo propriam meriti rationem tollat. Modus enim hic rapiendi ad præmium sine merito non est conueniens naturæ rationali, neque ex ipsius dignitate, neque ex optione; maxime cum modus conciliandi infallibilitatem diuinæ gratiæ cum libero arbit. non desit, si ipsum discernere velimus ex August. lib. 1. qu. 2. ad Simplic. vt suggero disp. 28. fine, & num. 22. & 61. nec non disp. 26. & 27. fine.

Ad 1. secundæ sent. resp. dici à Paulo vitam æternam gratiam, non vt illam excludat à mercede, vt ipse alibi testatur, sed vt indicet, radicem & principium illam merendi, quæ est iustitia habitualis, gratis nobis conferri; qua de causa August. vocat illam gratiam pro gratia, lib. de gra. & lib. arb. cap. 8. fine. Ad confirm. concedo, non eodem modo peccatum mereri mortem, ac opera iustorum vitam æternam: illa enim merentur mortem, non tantùm condignè, sed citra condignum, quia nulla poena est condigna peccato, quæ contra Deum. Nego, merita iustorum non condignè mereri vitam æternam. 2. Intellige de condignitate operum quoad durationem, secundùm quam tantùm Apostolus comparat passiones huius temporis cum futura gloria, vt constat ex nomine temporis, quo vititur; non quoad intrinsecam valoris substantiam, de quo 2. ad Corinth. 4. dixit: *Id quod in presenti est momentaneum, & leue tribulationis nostræ (videlicet ob temporis breuitatem) supra modum in sublimitate æternæ gloria pondus operatur in nobis.* 3. Axioma intellige de aliquo gradu gloriæ, quem Deus vltra intrinsecam condignitatem meritorum concedit beatis, viuis membris Christi. Ad 4. neg. conseq. eiusque prob. nam ad condignitatem meriti ad præmium, non est necessaria iustitia inter merentem & præmiantem, sed sufficit æqualitas valoris ad præmium.

11.
Ad primum locum secundæ

Ad 2.

Ad 3.

Ad 4.

SECTIO II.

Quæ conditiones meriti ex parte operantis.

PRIMA conditio est actualis libertas. Meritum .n. dicitur esse opus exhibitum in honorem & obsequium alterius, apud quem est dignum remuneratione; vt patet ex ratione meriti. Nequit autem opus esse dignum remuneratione alterius, nisi sit liberè elicatum in obsequium ipsius: cum meritum sit opus liberaliter impensum; & quod necessariò fit, nequeat esse dignum remuneratione alterius. Confirm. id tantum censetur dignum remuneratione alterius, quod voluntate operantis dirigitur in alterius obsequium; si .n. necessariò debet tale opus fieri, non tam censetur factum in obsequium alterius, propriâ voluntate operantis, quàm naturæ necessitate. Debet autem hæc libertas esse actualis, & non tantùm potentialis: meritum .n. cum sit opus in alterius obsequium liberè impensum in actu essentialiter consistit. Quapropter

11.
1. Libertas

Hæc conditio est ad eò necessaria operi meritorio, vt per nullam potentiam possit ea carere. Et si .n. non repugnet, Deum suam gloriam, vel aliud donum tribuere creaturæ, habenti hanc vel illam perfectionem naturalem, talis tamen donatio non habebit rationem præmij aut mercedis, sed puræ donationis: Est contra *Almai. in 3. dist. 18. §. Vnde: & Hol-*

13.

13. Aliqua rationis aduertentia.

& Holkoth apud ipsum, asserentes, etiam actus naturales & necessarios posse esse meritorios apud Deum. Hinc aliqua rationis aduertentia necessaria est ad meritum; cum sine ea nequeat saluari actualis libertas; actus. n. voluntatis necessariò præsupponit actum intellectus. Quæ nã hæc aduert. infra.

14. Bonitas moralis.

Secunda, est bonitas moralis. Implicat. n. actum moraliter malum à Deo remunerari. Quia remuneramur quod in nostrum obsequium impensum placet: repugnat autem, Deo placere actum malum: hoc. n. esset actu complacentiæ illum approbare: at Deus cum nequeat amare res aliter, ac ipse amari postulant, nec potest actu complacentiæ approbare, quod malum est. Eadem ratio probat, non posse Deum, remunerari actum indifferentem; neque hunc iudicare & approbare ut dignum præmio, cum nullam in se moralem bonitatem habeat. Est contra *Mayro. in 1. dist. 17. qu. 2. sine*, asserentem, posse Deum de potentia absoluta ad gloriam acceptare blasphemantem ob blasphemiam ut opus meritorium.

15. Actus in-differens non est remunerabilis.

16. Status puri viatoris.

Tertia, est status puri viatoris. Licet. n. potuerit Deus remunerare liberos actus beatorum, in ipsius obsequium exhibitos, cum ex naturâ rei nihil illis ad rationem meriti desit; ex præfenti tamen ordinatione ad rationem meriti requirit statum puri viatoris. Ratio congruentiæ: opera meritoria Deus non solum requirit ut honorifica sibi, sed etiam ut utilia nobis ad gloriam consequendam: ergo consequutâ gloriâ cessat ratio merendi. Dixi, *puri viatoris*, ut excluderent Christum, qui non solum fuit comprehensor, ratione beatitudinis, quam primo instanti conceptionis habuit, sed etiam viator, ratione passibilitatis animi & corporis. Contra hoc sentit *Vasquez 1. 2. disp. 216. cap. 4.* putans, statum viæ non esse ex lege & promissione diuina, sed ex natura rei ad merendum: quod pendet ex quæst. an meritum pendeat ex lege, & promissione Dei; an ex sola natura rei, de quo infra.

17. Status gratiæ.

Quarta conditio ad meritum de condigno requisita, est status gratiæ. Fundâ. meritum de condigno importat condignitatem valoris ad præmium: at sine ipsâ gratia habituali non habent opera nostra condignitatem valoris ad gloriam. Minor prob. Opus. n. extra statum gratiæ factum, licet viribus gratiæ auxiliantis, & in entitate supernaturali, atque aded ex hac parte proportionem aliquam habeat cum beatit. supernat. quia tamen est actus inimici, deficit à proportionem ad meritum de condigno requisita: quod debet esse opus gratum præmianti, ut eo moueatur ad præmium merenti tribuendum: ut autem obsequium sit acceptum præmianti, supponere debet personam, à quâ tale obsequium exhibetur, amicam. Quæ ratio probat de merito condigno gloriæ, & cuiuscunque doni supernatur. vel accrementi ipsius.

18.

Confirm. 1. peccatum est demeritum, condignum æternâ pœnâ: ergo non potest, saltem connaturaliter, cum eo esse meritum condignum æternâ gloriâ. Pœna. n. æterna ineludit priuationem gloriæ æternæ: & repugnat, saltem connaturaliter, simul condignitas ad gloriam, & priuationem gloriæ.

19.

2. Gloria æterna est hæreditas filiorum Dei, ut Patris adoptantis: *Rom. 8. Si Filij & hæredes*: implicat autem, ut quis priuatus filiatione sit dignus hæreditate Patris adoptantis: ergo implicat, ut existens in peccato sit dignus æternâ gloriâ. Ideò omnes actus supernat. qui in peccatore gratiam præcedunt, includendo contritionem, sunt tantum de congruo meritorij.

20. Duplex difficult. 1.

Difficultas est an homo vel Angelus in pura na-

tura conditus de potentia absoluta posset de condigno vitam æternam promereri, vel per actus moraliter tantum bonos, vel etiam ex supernaturali auxilio absque gratia habituali elicitos.

Affirmant *Scot. in 1. dist. 17. q. 2. §. de 2. ar. Ocbam. qu. 2. §. Dico*, *Rubio qu. 1. art. 2. concl. 1. Mayro qu. 2. Gabriel qu. 1. art. 2. con. 1. & qu. 2. & qu. 3. art. 3. dub. 2. & in 2. dist. 27. qu. vn. art. 3. dub. 2. & c.* qui putant, opera nostra ex gratia facta non ex natura rei, sed ex lege & ordinatione Dei habere condignitatem ad gloriam: *Suarez lib. 12. de merito cap. 14.* non quidem per actus naturales honestos, sed per actus supernat. ex speciali auxilio Dei elicitos: videtur *Palatij in 1. dist. 17. disp. 2. Veg. de instific. q. 5.* indicat *Caiet. 1. 2. qu. 114. art. 2. §. 2.* aliqui probabile putant, de facto Angelos, & proto-parentes de condigno sibi promeruisse primam gratiam & gloriam per actus supernat. ope auxiliatricis gratiæ elicitos. Fundam. actus ex auxilio Diuinæ gratiæ eliciti habent proportionem cum gratia habituali & gloriâ; & aliunde potest Deus extrinsecâ suâ lege & ordinatione supplere dignitatem personæ operantis, quam ex gratia habituali habet creatura.

DICO cum *Vasquez 1. 2. disp. 216. cap. 1. & c.* nec de potentia absoluta posse creaturam absque gratiâ condignificante opera in obsequium Dei exhibita, de condigno vitam æternam, aut quodcunque aliud supernat. donum promereri. Fundam. meritum de condigno duo includit, & equalitatem valoris cum præmio, seu condignitatem ex se, & amicitiam inter merentem & præmiantem; ut sit gratum præmianti. Defectu condit. 1. nullum opus, etiam auxilio gratiæ actualis à subiecto sine gratia habituali elicatum, est equalis valoris cum visione beatifica, quæ est in supremo gradu supernaturalitatis actualis, cum tendat ad Deum per modum actus puri in seipso intuendum; estque in ratione actualis operationis suprema cõmunicatio, quam Deus creature rationali conferre potest. Reliqui actus supernat. etsi sint in ordine supernat. quia tamen non attingunt Deum in seipso, & per modum actus puri, non sunt in eodem supremo ordine cum visione intuitiva Dei: vnde nisi condignificentur à gratia habituali, quæ est in supremo ordine supernaturalitatis habitualis, non poterunt ex se habere equalitatem valoris cum tanto præmio. Defectu condit. 2. nullum opus ex auxilio gratiæ actualis elicatum, etiam si sit in eodem ordine cum aliquo dono supernat. quia non est à persona amica & grata Deo in ordine ad finem supernat. potest habere condignitatem ut opus amici apud amicum. Nec istæ conditiones suppleri possunt extrinseca lege & voluntate Dei; cum sint effectus formales operis; sicut nec princeps facere potest, ut nummus cupreus habeat valorem argentei, vel aurei. Vnde quando auget valorem pecuniæ, non reddit illam ex se condignam, quæ aliàs ex se condigna non est; sed tantum præscribit, ut omnes propter publicum bonum sint contenti tali pretio in rerum commutatione: ita Deus acceptando ad vitam æternam, quod ex se tali præmio dignum non est, non efficit, ut tali dono condignum sit, sed solum acceptat ad præmium, quod ex se tali præmio dignum non est.

Dices: extrinseca voluntas Dei facere potest, ut quod ex se dignum non est, dignum fiat, non physice, sed moraliter per denominationem ab extrinseca voluntate Dei acceptantis: facere. n. potest, ut donum, quod ex se dignum non est, dignum fiat & pluri estimetur, vel hoc solo titulo quod à Do donatur. Resp. neg. assump. Nec est

20.

21.

Negativa sententia vera.

Conditio meriti de condigno duplex

22.

Insuppletibilis extrinsecâ

23.

Dices

Resp. par

Non est par
ratio doni
& meriti.

par ratio doni: quod cum sit opus donantis, valorem & dignitatem accipit à personâ donantis: unde quod hæc dignior, eò donum moraliter dignius. Meritum verò, cum sit opus merentis, suum valorem non accipit à personâ acceptante, sed ab offerente. Unde sicut donum nequit accipere valorem à donatario, sed à donante, ita nequit meritum valorem accipere à retribuente, sed à merente: ita .n. se habet meritum ad retribuente, sicut donum ad donatarium. Ex his patet ad fund. aliarum sent.

Retorquens
arguta.

24.
2. diffis.

Altera difficultas est, an merita Christi necessaria conditio sit, sine qua merita nostra ex gratia profecta non essent condignè meritoria æternæ vitæ. Affirmant Vega de iustific. qu. 5. ad 3. argum. & alij præsertim qui docent, opera iustorum non esse condigna vita æterna, nisi ex acceptatione diuina: Vasquez 1. 2. disp. 214. cap. 7. & Turria. opus. 8 disp. 5. dub. 2. negant vllum valorem accretcere meritis nostris ex meritis Christi ad gloriam promerendam. 1. quia merita Christi sunt tantum necessaria ad supplendum aliquem defectum in meritis nostris: sed in meritis iustorum ad gloriam promerendam nullus supplendus est defectus, cum ex se sint tali præmio digna. 2. præmium ex non condigno fieri nequit condignum sola extrinseca acceptatione Dei: ergo neque ex digno fieri potest dignius sola extrinseca ordinatione Christi. 3. Si Merita Christi deriuarent valorem in merita iustorum, propter moralem vnionem iustorum cum persona Christi, deriuarent etiam proprietates, quas ipsa habent; & sicut sunt infiniti valoris, & de condigno meritoria alteri; eodem modo & merita iustorum à Christi meritis moraliter condignificata. Dicuntur igitur merita Christi communicari nobis, quatenus Deus intuitu meritorum Christi aliquem defectum supplet in meritis nostris, vel ea acceptando ad præmium, ad quod ex se condigna non sunt, vel ad maius, quam ex se condigna sint. Caiet. to. 3. opus. tract. 10. cap. 9. Suarez lib. 12. de merito cap. 19. Coninc. lib. de act. supernat. disp. 8. de mer. dub. 3. &c. docent, præter condignum valorem, quem merita iustorum ex se habent ad gloriam promerendam, maiorem participare ex meritis Christi, propter mysticam vnionem iustorum cum Christo vt cum capite.

Prob.

2.

3.

26.

27.
Merita
Christi non
sunt neces-
saria condi-
tio ad me-
ritum de
condigno.

28.

29.
Prima ra-
tio ex Tri-
dent.

30.
Secunda
ratio

Dicendum, merita Christi non esse necessaria, vt merita iustorum sint condignè meritoria æternæ vitæ, ab illis tamen aliquem valorem participare, quem à sola gratia non habent. Prior pars patet: merita enim iustorum sufficientem condignitatem habent ex gratia, quâ singularis est participatio naturæ diuinæ, independenter à meritis Christi. Post. pars prob. Christus non solum nobis meruit præuenientem, comitantem, & sanctificantem gratiam, mediante qua haberemus merita de condigno æternæ vitæ, sed vt hæc ipsa, à Christo Patri oblata, maiorem dignitatem & valorem acciperent ex Trident. sess. 14. cap. 8. de Christo: *In quo viuimus, in quo meremur, in quo satisfacimus, facientes fructus dignos penitentia, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur à Patre.* Ratio 1. obsequium subditi exhibitum Principi per personam digniorem & principi chariorem, redditur gratius & acceptius: ergo obsequia nostra oblata Deo per Christum redduntur gratiora & acceptiora Deo. Antec. prob. in obsequio oblato non solum Princeps agnoscit intrinsecum valorem operis oblati, sed etiam extrinsecam dignitatem personæ offerentis, moraliter refulsam operi ex ipsa oblatione personæ offerentis. 2. Ex eod. sess. 6. cap. 6. & can. 32. Quamdiu my-

sticum caput per moralem coniunctionem manet vnitum suis membris, communicat illis aliquem valorem. Christus est mysticum caput iustorum; vt fide constat, & simili vitis & palmitum, Ioan. 15. ergo quamdiu manet illis per moralem vnionem gratiæ coniunctum, communicabit illis, & operibus eorum aliquem valorem. Maior prob. sicut propter physicam vnionem naturæ humanæ cum personâ Diuinâ, communicatur naturæ humanæ & operibus eius valor Diuinæ personæ: ita ob moralem & mysticam vnionem iustorum cū eadem personâ Christi deriuatur aliquis valor iustis & operibus eorum. Sicut enim omnis vnio tendit ad faciendum vnum in suo genere cum extremis vnibilibus; ita simul tendit ad communicandas mutuo proprietates & perfectiones extremorum inter se. Unde sicut propter hanc mysticam vnionem imperfectiones membrorum tribuuntur Christo capiti: ita propter eandem perfectiones Christi capitis tribuuntur ipsius viuus membris: etsi nostræ imperfectiones absorbeantur ab infinitâ dignitate & valore Christi; vt non minus sint accepta opera Christi Deo Patri coniuncta cum nostris imperfectionibus, quam ab illis sciuncta.

Confirm. in sent. Vasquez (& nostrâ to. 7.) docentis, sacramenta nouæ legis moraliter tantum causare gratiam, concedenda necessariò est aliqua actio ministri, quæ vt instituta à Christo habeat moralem aliquam bonitatem ad mouendum Deum ad gratiam conferendam, quam ex se, vt à proximo principio elicita non habet. Igitur negari non potest, opera bona iustorum aliquam condignitatem ad merendum habere ex meritis & persona ipsa Christi offerentis. Si .n. possunt merita Christi aliquam bonitatem moralem communicare nostris operibus, quam ex se non habent, cur augere non poterunt eam, quam ex se habent? Antec. prob. vt sacramenta moraliter causent gratiam, debent propter aliquam bonitatem, quam in se habent, mouere Deum ad dandam gratiam: hoc .n. est causare moraliter sc. propter bonitatem mouere ad retribuendum aliquid. At sæpe actio ministri, quâ sacramentum conficitur, nullam habet moralem bonitatem ex se sufficientem ad mouendum Deum ad gratiam conferendam: sicut quando actio ministri, quâ sacramentum perficitur, est tantum naturalis, aut malâ circumstantiâ vitata; nequit mouere Deum ad conferendam gratiam propter bonitatem moralem intrinsecam; ergo nisi habeat moralem extrinsecam sibi communicatam à Christo, talem actionem instruentem & assumente in instrumentum suæ passionis, non poterit mouere Deum, atque ad eò moraliter causare gratiam, vt fusiùs suo loco.

Verum hinc sequitur 1. non modò opera bona iustorum, sed etiam peccatorum, imò & infidelium facta ex speciali auxilio per Christum, habere bonitatem, sibi ex meritis Christi communicatam. 2. Possit opus bonum elicatum à peccatore, siue à quacunque persona non grata Deo, esse condignè meritorium apud Deum: sc. ex valore & dignitate extrinsecâ personæ Christi offerentis.

Ad 1. Resp. 1. neg. sequel. aliud .n. est assumere actionem vt instrumentum propriæ virtutis ad causandam gratiam in alijs; aliud dignificare illam in ordine ad propriam iustificationem promerendam. Primum tantum præstat Christus, dum assumit actionem ministri, etiam malâ circumstantiâ vitiatam, vt instrumentum suæ passionis ad gratiam in alijs causandam. 2. conced. sequel. cum nullum sit absurdum, Christum vnicique operi bono ab homine

à simili

11.

à pari de
Sacra.

32.
Dices 1.

20.
Resp. 1.

11.

homine elicitio proportionatum aliquem valoris gradum communicare ultra eum, quem ex proprio obiecto & speciali auxilio, quo elicitur, habet.

Ad 2. Resp. potest bonum elicitum à persona non amicà Deo, esse condignè meritorium intrinsecè, & ex se, nego; extrinsecè & per valorem & dignitatem ab alio communicatam, concedo: vt patet in humanis: si .n. obsequium exhibitum à personà non gratà principi, offeratur à personà principi gratà, idem ex se non dignum sit dignū & gratum Principi per extrins. oblationē offerentis.

Ad 1. argu. Vasquez, nego, merita Christi esse tantum ad supplendam condignitatem, quæ sæpe nostris meritis deest ad præmium; cum sint etiam ad illa digniora efficienda, per communicationem noui gradus valoris ultra eum, quem intrinsecè continent. Ad 2. neg. conseq. obsequium .n. non fit dignius ex voluntate & personà acceptantis, sed offerentis & exhibentis. Esto igitur, Christus vt acceptans nostra merita, non reddat digniora, reddit tamen illa digniora vt offerens pro nobis Patri: sic .n. integrat vnū non cum Patre acceptante, sed cum creaturà exhibente. Ad 3. neg. sequel. Non .n. idem ac totus valor, qui est in persona Christi, communicatur operibus iustorum, sed proportionalis iuxta capacitatem meritorum, & coniunctionem cum persona Christi. Sicut non eundem valorem & dignitatem communicabat persona Christi humanitati & vestibis eius. Quia cum hic valor sit aliquid morale fundatum in coniunctione operum cum persona Christi, ea opera maiorem habent valorem, quæ maiorem habent cum persona Christi coniunctionem. Sola autem opera humanitatis Christi habent physicam & proximam coniunctionem cum persona Christi, vt cum proprio supposito operante: opera verò iustorum solum habent coniunctionem moralem remotam. Vnde sola opera humanitatis Christi accipiunt totum valorem, qui est in personà Diuinà: opera verò iustorum non nisi proportionalem, & iuxta extrinsecam & mysticam tantum vnionem cum illa. Quò fit, vt quò quis est magis vnitus Christo, eò maiorem valorem & dignitatem eius opera accipiant à personà Christi, semper tamen inferioris rationis, quàm sit valor ipse operum Christi. Vnde maiorem valorem accipiunt opera bona iustorum, qui per gratiam coniuncti sunt Christo; minorem opera bona peccatorum, qui tantum per fidem coniuncti sunt Christo; minimum opera bona infidelium, qui tantum per auxilium indebitum coniunguntur cum Christo. Vltimò ad meritū de condigno nõ requiritur, vt opus exhibitum sit supererogationis, vt falsò putauit Cisterc. apud Suarez lib. 2. de merito cap. 5. alioqui per opera præcepta non possemus condignè gloriam promereri, quod est contra Scripturam, quia præceptum non tollit honestatem operis; neque operantis libertatē minuit: ergo opera præcepta ex se sufficientem habent honestatem: quibus, si accedat gratia, à qua condignitatem accipiant, erunt æternæ vitæ condignè meritoria. Quin sæpe debitum auget operis valorem, vt patet in voto: plus .n. meretur qui ex voto, quàm qui absque voto honestam actionem exercet.

SECTIO III.

An ad meritum condignum requiratur promissio ex parte retribuentis?

Hæc est præcipua conditio, in quâ discrepant Doctores; ex eâ enim pendet, an ad meri-

tum condignum requiratur aliqua obligatio seu debitum ex parte retribuentis. Qui enim eam conditionem requirunt, non aliâ de causâ requirunt, nisi quia putant, aliquod debitum ex parte retribuentis necessarium esse ad meritum perfectè & completè condignum. Contrâ verò existimant, qui eam non requirunt. Quoad vim nominis, nonnulli Promissionem confundunt cum Acceptatione seu Ordinatione, cum tamen ea sint diuersa: ordinatio enim seu acceptio, est quid superius & vniuersalius promissione: omnis promissio est ordinatio, non contrâ: quia omnis qui promittit, ordinat meritum ad præmium; non omnis qui ordinat seu acceptat meritum ad præmium, promittit: potest enim ordinare seu acceptare opus ad præmium consequenter, vt solent Principes, qui ciuium obsequia ad præmium ordinant & acceptant, postquam illa exhibita sunt. Promissio verò semper antecedit meritum: ideo enim fit, vt merens stimuletur ad opus, cui fit promissio, præstandum. Quo fit, vt cum Theologi quærent, an acceptatio seu ordinatio requiratur ad meritum, non quærant de ordinatione consequente, quæ debitum non inducit, sed antecedente, quæ debitum inducit in ipso promittente.

Duplex autem est ordinatio seu acceptatio ad premium vitæ æternæ: altera physica & essentialis, inclusa in gratiâ habituali, quæ suâ naturâ est ordinata ad vitam æternam, Ioan. 4. *Aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Est enim gratia velut aqua, quæ tantum ascendit, quantum descendit: descendit è cælo ad terram vsque: ergo ascendit è terra ad cælum, ordinando subiectum, & omnia bona opera ipsius in vitam æternam. Altera moralis & accidentalis, quæ superadditur gratiæ per nouam voluntatem & legem Dei positiuam, per quam promittit, se daturum vitam æternam omnibus præcepta seruantibus. De priori ordinatione nulla est inter Catholicos controuersia: quia cum hæc sit essentialiter connexa cum gratiâ, idem esset dubitare de eâ, ac de gratiâ: de posteriori,

Prima sent. negat, talem ordinationem seu promissionem esse necessariam ad meritum condignum apud Deum; *Richard. in 2. dist. 27. art. 2. q. 3. ad 3.* in posteriori resp. licet in priori affirmet oppositum: *Caiet. 1. 2. qu. 114. art. 4. Sol. lib. 3. de nat. & gra. cap. 7. Vinc. Ausluric. relect. de gra. Christi pag. 765. Vasquez 1. 2. dist. 214. à cap. 8.* Omnium fundam. sola essentialis ordinatio gratiæ ad vitam æternam sufficit ad meritum condignum gloriæ: cæterum discrepant in fine, cur eam solam ponant, absque accidentali ordinatione promissionis diuinæ. *Caiet. Sotus, Astur.* existimant, ad meritum condignum requiri quidem debitum in retribuyente, sed hoc sufficienter induci putant per solam essentialem ordinationem gratiæ. *Richardus & Vasquez* contrâ, nullum putant requiri debitum ad meritum de condigno, sed sufficere solam condignitatem operis ad præmium, quam opera iustorum habent respectu gloriæ, hoc ipso quòd à gratiâ proficiuntur. Probat *Vasquez 1.* Meritum de condigno non est in materiâ iustitiæ secundum rationem valoris & æstimationis pretij, sed in materiâ actionis studiosæ, naturâ suâ poscentis pro remuneratione gloriæ & laudem, absque vllò debito & obligatione in remunerante. Confir. condignè mereri apud Deum, idem est ac condignè aliquid à Deo impetrare. At opera iustorum, absque vllâ promissione, sunt condignè impetratoria æternæ vitæ apud Deum: ergo. 2. Peccatum, abs-

34. Ad 2.

35. Ad argu-
menta con-
traria.

36.

37. Ad 3.

38. Ad meritū
non requi-
ritur opus
supereroga-
tionis.

39.

40. Aliud pro-
missio.
aliud ac-
ceptatio.

41. Duplex or-
dinatio.

42. Prima sen-
tentia.

43. Probat
Vasquez.

44. à simili

que vlla cōminatione & debito puniendi in Deo, condignè meretur pœnam sibi æqualem hoc ipso, quòd contra legem naturalem committitur: ergo etiam opera iustorum, absque vlla promissione & debito in remunerante, condignè merentur vitam æternam hoc ipso, quòd à gratia proficiscuntur. 3. Si ad gloriam condignè promerendam necessaria foret promissio, sequeretur 1. multos iustos per bona opera vitam æternam non meruisse: hæc enim promissio requiritur, vt ex eâ oriatur ius ad gloriam in merente, & debitum eam reddendi in retribuente: at nequit ex promissione. oriri ius in vno, & debitum in altero, nisi promissio sit vtrique parti nota & acceptata: & multi iusti vel ignorarunt, vel ignorare potuerunt promissionem.

46. 2. Iustos per actus remissiores non mereri incrementum iustitiæ in hac vita dandum, etiam si re ipsa tale incrementum nobis debeat, & opera nostra eo sint digna: quia nulla est de tali incremento promissio; cum nondum hoc sit de fide certum.

47. 3. Nihil mereri eos per actus à charitate non imperatos, qui propria opinione existimant, per hos actus nihil nos apud Deum mereri: cum .n. hi existiment, nullam his actibus à Deo factam esse promissionem, non acceptant in hac parte diuinam promissionem; sine qua acceptatione nihil meremur, si verum est, promissionem ad merendum necessariam esse. 4. Meritum Christi non esse de rigore iustitiæ: licet .n. inter Christum & Deum propria iustitia non intercedat, negari tamen non debet, meritum Christi esse de rigore iustitiæ, qualis in meritis esse potest, nempe perfectæ condignitatis, non indigentis extrinsecâ acceptatione ad præmium merendum. Sequela prob. si ad perfectum meritum necessaria est promissio, cum hæc pendeat ex liberâ voluntate promittentis, potuit Christi meritis non fieri, ac proinde potuerunt Christi merita non esse perfecta, atque ad eò de rigore perfectæ condignitatis apud Deum.

48. 5. Validius esse nostrum peccatum ad mortem secundam nobis inferendam, quàm Christi meritum ad gratiam & gloriam nobis restituendam, contra *Caium epist. 1. Leonem serm. 12. de pass. Dom. Agapis. ep. 2.* asserentes, validius fuisse donum libertatis, quàm debitum seruitutis. Sequela prob. proprium peccatum absque villo pacto & cōminatione meretur nobis pœnam æternam, cum tamen Christi meritum non nisi ex pacto & promissione iustitiæ & gloriam nobis promereri debuerit. 6. Christum non meruisse gratiam antiquis Patribus: nam ad meritum perfectè condignum requiritur pactum inter merentem & retribuente, vt inter eos perfecta iustitia intercedere possit: at non potuit Deus de gratiâ Patribus dandâ cum Christo pacisci: cum .n. pactum fieri debuisset cum humanitate, quæ mereri debebat, non poterat cum ipsâ nondum existente pacisci.

49. 51. *Secunda sent.* Secunda sent. affirmat, ad meritum perfectè condignum necessariò requiri extrinsecam ordinationem & promissionem antecedentem Dei, que debitum remunerandi inducat in Deo: *S. Tho. 1. 2. qu. 114. art. 5. Bonauen. in 2. dist. 27. art. 2. qu. 3. Egid. qu. 1. art. 4. Scot. in 1. dist. 17. qu. 2. §. sed iuncto & in 3. dist. 18. §. in ista qu. Richar. cit. ad 3. in 1. resp. Argen. in 2. dist. 27. art. 4. Gregor. in 1. dist. 17. qu. 1. art. 2. ad 4. Mayo qu. 1. & 2. Rubio. qu. 1. ar. 2. Capreo. in 2. dist. 27. art. 3. ad 4. Ochs. in 1. dist. 17. qu. 2. Marsil. in 2. qu. 18. art. 4. concl. 1. & 2. Gabrie. in 1. dist. 17. qu. 3. art. 3. dub. 2. & in 2. dist. 27. art. 2. post 1. concl. & art. 3. dub. 2. Palat. in 1. dist. 17. disp. 2. Almar. in 3. dist. 18. q. vn. Veg. de iustific. qu. 5. Medin.*

1. 2. qu. 114. art. 3. Valen. disp. 8. qu. 6. pn. 4. Suarez lib. 12. de merito, cap. 17. & 18. & prelect. de iust. Dei, Coninck de merito disp. 8. dub. 4. Omnes conueniunt in hoc fundam. quod ad meritum perfectè condignum requiratur aliquod debitum: absque promissione autem nullum debitum in Deo esse potest: igitur absque promissione Dei nullum meritum de condigno nostri ad Deum esse potest.

Discrepant 1. antalis promissio non solum requiratur ad debitum ex parte retribuente, sed etiam ad valorem operis ex parte promerente. 2. An dicendum sit hoc debitum, quod promissio inducit, esse in Deo. 3. An meritum debeat in materia perfectæ iustitiæ.

Quod ad 1. Scotus & Ocham cum suis, diuinam promissionem non solum requirunt propter debitum ex parte retribuente, sed etiam propter valorem operis ex parte promerente. quia nullus actus creaturæ, etiam à gratiâ profectus habet condignum valorem respectu gloriæ absque acceptatione Dei. Ceterum non negant Scotistæ, aliquem valorem seu condignitatem in ordine ad vitam æternam opera iustorum accipere à gratiâ, & honestate obiecti, vt nonnulli illis imponunt, sed non sufficientem & æqualem, vt rectè Scotum explicat *Fauenti. in 3. disp. 42. c. 2.* Reliqui verò promissionem requirunt solū propter debitum ex parte retribuente.

Dicendum est, ad completam & proximam rationem meriti de condigno necessariam esse antecedentem aliquam ordinationem, seu promissionem Dei de præmio retribuendo, distinctam ab ordinatione in gratiâ essentialiter inclusa. Ita *Concil. Senon. decre. 16. vbi ex Scripto. Conuentione autem facta cum operarijs ex denario diurno*, colligit, promissionem diuinam necessariam esse ad meritum condignum vitæ æternæ. Fundam. condignè & completè mereri vitam æternam, est illam propria actione re ipsa iure sibi debitam facere: at nemo id potest absque promissione Dei; nempe vitam æternam re ipsa iure sibi debitam facere, non est tantum pro illa æquiualens obsequium offerre; etsi .n. quis æquiualens pretium pro alterius equo offerat, non propterea illum iure sibi debitum facit; sed præterea opus est, vt illum sibi iure obliget, & suum quodammodo faciat, quod absque voluntate domini, & in proposito absque voluntate Dei, creaturæ ius conferentis ad gloriam proximè merendam, & suam quodammodo faciendam, intelligi non potest; cum nemo in rem alienam absque voluntate domini ius conferentis, ius acquirere possit. *Dices*: absque vlla promissione, & filius per debitam obedientiam, parentis hereditatem, & subditus per præstita obsequia, principis gratiam; & ciuis, per impensos labores Reip. publicam dignitatem condignè meretur; Ergo & iusti per debitum cultum exhibitum Deo, absque vlla promissione condignè possunt vitam æternam, vt filij parentis hæreditatem, vt subditi Principis gratiam, vt cœlestes Ciues publicam laudem & honorem virtuti debitum promereri.

Resp. neg. conseq. 1. quia omnia obsequia nostra plurimis, ijque strictissimis titulis sunt debita Deo, vt propterea nullo debito ne gratiâ quidem, illa remunerare teneatur, cum ipsa obsequij exhibitio sit magis donum Dei, quàm meritum nostrum; quippe quæ in ratione condigni tota pendet à gratia liberaliter nobis collata. 2. quia nostris obsequijs nihil utilitatis accrescit Deo, sicut ex obsequijs vnus hominis accrescit alteri: atque ad eò, præcisa promissione, nullo debito reponere Deum ea remunerare; sicut vnus homo saltem debito

52. *Conuentionis*53. *Triplex controu.*54. *Prima*55. *5. Conditio ad meritū, promissio Dei antecedens.*56. *Fundam.*57. *Dices*58. *Resp.*Ratio ge-
minia

bito gratitudinis, propter utilitatem inde acceptam, remunerare tenetur obsequia alterius hominis.

Maiores. 1. syllog. quam tantum virtute negat Vasquez, dum putat, ad proximam & completam rationem meriti sufficere, ut si actio de se digna premio, esto nec sit in premiantem debitum, nec in promerente proximum ius: est omnium ferè Schol. & prob. 1. ex S. Tho. 1. 2. qu. 114. art. 1. merito respondet merces: merces sicut supponit debitum in retribuente, ita proximum ius habendi in merente: ergo sine proximo iure habendi in merente, & debito dandi in retribuente, non saluatur proxima & completa ratio meriti. Minor patet: merces non solum supponit condignitatem valoris in opere, sed etiam proximum ius illam habendi: *Merces enim, ad Rom. 4. non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum.* Maior prob. ex Trident. sess. 6. cap. 16. ubi meritis opponit mercedem ex promissione debitam: *Proponenda est vita aeterna, & tanquam gratia Filij Dei per Christum Iesum, misericorditer promissa, & tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddenda.* 2. Ex eod. Conc. ad completum meritum gloriae requiritur promissio Dei, si .n. ante ullam promissionem Dei, bona iustorum essent aeternae vitae complete meritoria, non potuisset illis aeternae vitae promissio fieri ex gratia & misericordia Dei: nam quod sit intuitu meriti perfecte completeque condigni, non fit ex pura gratia & misericordia, sed intuitu operis remunerandi, ut ipse Vasquez fatetur 1. p. disp. 91. cap. 15. ex Paul. ad Rom. 11. *Si autem gratia, iam non ex operibus: alioqui gratia iam non est gratia.* Dices: promissio vitae aeternae iustorum operibus facta, appellatur à Concilio gratia, eo quod fundantur in gratia antecedenter collata, uti appellatur ab Apost. vita aeterna, gratia; quia merita propter quae illa datur, fundantur in gratia. Sed contra: hoc modo etiam vita aeterna reddita nostris operibus ex promissione Dei, esset gratia; etiam .n. ut ex promissione reddita supponit merita in antecedente gratia fundata; cum tamen Concil. distinguat illam ut promissam, & vocet gratiam; & ut ex promissione redditam, & appellet mercedem; sc. quia ante promissionem opera iustorum defectu proximi iuris non sunt aeternae vitae complete meritoria; sunt post promissionem: ideo ante promissionem vita aeterna promittitur ut gratia; post verò redditur ut merces.

Prob. 3. bona opera beatorum liberè facta, & animarum purgantium in eo statu elicita, & honesta opera Enoch, & Eliae, quae nunc ab illis exercentur, non sunt aeternae vitae meritoria; quia talibus operibus non est facta promissio. Respondet Vasquez disp. 216. cap. 4. hoc esse, quia non sunt in statu vitae, sed termini & fruitionis, in quo non est amplius homo in via ad merendum, ex natura ipsa meriti. Sed contra: Enoch & Elias non sunt in termino: animae purgantes adhuc sunt in via satisfaciendi, cur non etiam in via merendi ulteriores gradus gloriae, nisi quia de illis non extat promissio? Denique esto, beati sint in termino gloriae, quae illis respondet ut praemium pro meritis in via factis, adhuc tamen possunt esse in via respectu ulteriores gradus gloriae, quae illis respondere possent ut praemium pro meritis in beatitudine praestitis.

4. Merita Christi non solum digna fuere alia unione hypost. Patris, aut Spiritus S. sed etiam alio praemio creato gratiae & gloriae, tum pro ijs, hominibus, qui salvi facti sunt, tum pro ijs, qui damnati sunt; si ad completum meritum condignum sat est condignitas valoris ad praemium, &

promissio non requiratur. Respondet Vasquez, pro se nihil meruisse Christum, qui erat in termino, uti ceteri beati; nec pro alijs supra dictis, quia pro illis non obtulit sua merita, quae oblatio fuit necessaria, ut Christi opera essent meritoria pro alijs. Sed contra: non minus opera Christi ut capitis sua naturam nata sunt cedere in bonum membrorum, quam opera nostra in bonum nostrum: at ut haec apta sint cedere in bonum proprium per Vasquez non requiritur Dei promissio, nec peculiaris oblatio: ergo nec ut illa sint apta cedere in bonum commune aliorum. Confirm. esto Christus sua opera non obtulerit pro damnatis, adhuc illa ex se digna erant tali praemio, & aliunde meritum condignum non requirit praemium actu solutum, sed solum ut illud dignè solui possit. Demum, pro ijs tantum Christus sua merita obtulit, pro quibus Deus decreverat, ut Christus sua merita offerret: nam in negotio praedestinationis & salutis aeternae, non voluntas Dei conformavit se voluntati Christi in his praedestinandis, sed potius voluntas Christi voluntati Dei; & consequenter prima radix, cur pro damnatis non sint Christi merita oblata, non fuit voluntas humana Christi, sed Dei.

Prob. 5. Quidquid facit ad proximum ius meriti in praemium, per se complet meritum: sed promissio facit ad proximum ius meriti in praemium: ut nec Vasquez negat: nam strictiori ac proximiori iure debita est iustis vita aeterna ex promissione, quam sine illa: quia sine promiss. opera solum habent ius remotum, quod completur promissione: siquidem ante promiss. iustus non habet ultimum & proximum ius ad gloriam, quia potest illi simpliciter, & absque absurdo negari: post promiss. acquirit ius proximum & ultimum, cui gloria amplius negari non potest. Maior prob. quidquid perficit rem sub eo genere, quo res ipsa constituitur, pertinet ad proprium complementum ipsius: sed meritum formaliter constituitur per ius exigens praemij, ut Vasquez fatetur: igitur quidquid perficit & complet hoc ius in ratione exigentis praemium, facit ad proprium & substantiale complementum meriti: at promissio perficit & complet hoc ius in ratione exigentis praemium, quia reddit illud proximum exigens praemij; proximum .n. ius acquirimus in gloriam, positam promissione, sc. tale ius, propter quod nullo pacto possit nobis gloria denegari. Dices: haec iura esse diversi generis: ius .n. meriti est ius studiosae actionis: ius promissionis est exigendi promissum: ergo vnum non perficit aliud sub eodem genere, nec promissio complet merita sub ratione iuris meritorij formaliter; hoc .n. est aequè perfectum sine promissione, ac cum promissione. Sed contra: meritum proximum & complete non est ius studiosae actionis, licet eam supponat, in eaque fundetur; alioqui omnis actio studiosa in quovis statu facta, esset meritoria apud Deum: sed est ius in praemium secundum retributionem iustitiae ab altero faciendam, ex S. Tho. 1. 2. qu. 21. art. 3. unde continetur sub genere iustitiae universali sumptae, sub qua continentur omnes virtutes, quae sunt ad alterum; cuiusmodi est meritum. Vnde S. Tho. 1. 2. qu. 114. art. 1. dividit meritum iuxta divisionem iusti, quod sicut duplex est, vnum simpliciter, alterum secundum quid; ita duplex meritum, perfectum, & imperfectum, quia ad iustitiam pertinet. Vnde sicut in iustitia, quo crescit debitum in vno, eo crescit ius in altero intra idem genus iustitiae: ita quo crescit debitum mercedis retribuendae, eo crescit ius meriti exigentis idem genus iustitiae, in quo meritum reperitur.

Quoad

65.

66.

Ratio assert. a priori.

Promissio per se complet meritum

67.

Obijc.

68.

Resp.

Meritum distinguitur secundum distinctionem iusti.

59. Debitum & ius requisitum

60. Prob. 2.

61. Dices

Resp.

62.

Necessaria promissio ad completam rationem meriti

63.

64.

Prob. 4. hoc ipsum de meritis Christi

Quoad secundam: negat S. Tho. 1. 2. qu. 114. ar.

1. ad 3. & c. ferè Thomista, Deum dici debere debitorem creaturæ, sed sibi ipsi, quia debitum est, ut sua ordinatio impleatur; ex illo August. *Reddit debita nulli debens*. Alij concedunt, Deum ratione suæ promissionis fieri nobis æternæ vitæ debitorem.

Nec est cur debeamus ab isto loquendi modo abhorre, cum illum sæpè vsurpet August. *serm. 151. de tempo. post. med. Laudemus ergo, fratres, Dominum, quia eius fidelia promissaretinemus, nondum accepimus. Parum putatis, quia promissorem tenemus, ut iam debitorem exigamus? promissor Deus debitor factus est bonitate sua, non prerogantiâ nostrâ. Quid ei debemus, ut eum debitorem teneamus?* Vnde testim. *contra. cit.* intelligitur absolute: cum enim hoc debitum in Deo oriatur ex suppositione suæ liberalis promissionis, absolute nulli debet, quia nulli tenetur promittere. Ratio: posita promissione, debita est iustis vita æterna; at non ab alio, quam à Deo: ergo à Deo debita est vita æterna. Est igitur Deus æternæ vitæ debitor, non simpliciter, sed ex suppositione suæ bonitatis. ita August.

Deducitur 1. solam ordinationem, in gratiâ habituali essentialiter inclusam, non sufficere ad proximum & completum meritum gloriæ: nam licet ratione illius iustus habeat ius physicum & remotum ad gloriam, ut ad proprietatem gratiæ debitam; absque nouâ tamen promissione, nondum habet morale & proximum, quod consurgit ex nouâ voluntate Dei conferentis infallibile ius ad gloriam. Posset quippe Deus conferre gratiam, & negare gloriam; & tunc iustus haberet tantum ius physicum & remotum ad gloriam, non morale & proximum: nisi velimus cum *Caiet. & c.* asserere, non posse Deum gloriam iustis negare, quod ex communi *Scolast.* sent. improbatum; cum nulla sit essentialis, sed tantum connaturalis connexio inter gratiam & gloriam. 2. Promissio non requiritur ad conferendum physicum valorem & condignitatem operibus à gratiâ profectis; cum hanc habeant à gratiâ, ut est quædam augusta participatio naturæ diuinæ, sed ad morale duntaxat complementum meriti. Confirm. si promissio diuina requireretur ad dandam condignitatem valoris nostris operibus, sequeretur, non solum iustos per opera à gratiâ profecta condignè mereri gloriam, sed etiam peccatores per contritionem condignè mereri gratiam, cum eodè modo promissa sit gratia contritis, ac gloria iustis: & posset promissio in contritione supplere, quod faceret gratia, si ex se promissio esset collatiua valoris. 3. Meritum de condigno non repetitur tantum in materia perfectæ iustitiæ, cum nec creaturæ ad Deum, nec Dei ad creaturam intercedat perfecta iustitia, ut 6. 10. *disp. 6. sect. 8. & 8.* cum tamen inter nos & Deum sit perfectum meritum; ut 1. *sect. huius disp. prob.* Ratio: perfecta iustitia inter contrahentes primario spectat perfectam iurium alteritatem, in quorum adæquatione iustitia formaliter versatur. Talis autem iurium alteritas deficit inter nos & Deum, cum nihil ei dare possimus, in quod ipse perfectissimum ius & dominium non habeat, quodque perfectissimo modo suum non sit. At perfectum meritum per se tantum spectat condignitatem operis ad præmium, & perfectum proximumque ius in illud: sed quò magis opera nostra sunt Dei, & ab ipsius gratiâ profecta, eò sunt condigniora præmio; perfectiusque ius morale in illud habent ex simplici promissione Dei, quam ex quocunque contractu creato. Igitur ex eo capite, quo deficit perfecta iustitia nostri in Deum, non decrescit,

sed potius crescit meritum nostrum apud Deum.

4. Ad perfectum meritum morale nostrum apud Deum, non sat est purum decretum internum Dei de dandâ gloriâ, absque vllò externo signo nobis manifestatum. Fundam. ius in bona alterius ex naturâ rei non acquiritur, nisi per moralem collationem illius: quamdiu autem talis collatio iuris manet in solâ internâ voluntate domini, non censetur moraliter nobis collatum, sed adhuc manere apud dominum. Tunc .n. res sit nostra, quando moraliter exit à dominio & voluntate donantis, & transfertur in datarium signo aliquo externo. Dices. Solum internum decretum ponit debitum retribuendi in Deo: ergo id solum sufficit ad perfectum meritum inter nos & Deum. Sed neg. conseq. nam præter debitum in Deo, requiritur etiam ius in creaturâ, quod non nisi externâ manifestatione acquiritur. Cum omne ius in translatione acquiratur: omnis autem translatio signo aliquo manifestatiuo fieri debeat, non singulis personis necessario, sed sufficit si communitati tantum.

Tertia: an ius meriti fundari debeat in perfecta iustitia? Negatiua pars constat ex dictis, & dicendis.

Ad 1. argu. primæ, concedo, meritum non restringi tantum ad materiam iustitiæ perfectæ, sed etiam imperfectæ & potestatiuæ: nego, reperiri absque vllò debito in remunerante. Omnis .n. virtus ad alterum aliquod debitum siue legale, siue morale in altero supponit, quod quò strictius in retribuente, eò perfectius ius meriti respondet in operante. Ad confirm. nego, idem esse, opus esse condignè impetratorium, ac condignè meritorium: oratio .n. iusti pro aliquo dono temporali est condignè impetratoria, cum ad id nihil ei desit; non est condignè meritoria, defectu promissionis conferentis infallibile ius ad tale bonum: & quodlibet opus Christi erat condignè impetratorium cuiuscunque præmij possibilis; nõ condignè meritorium illius, defectu promissionis. Pari modo opera beatorum sunt condignè impetratoria pro alijs; defectu tamen promissionis, non sunt condignè meritoria. Ad 2. neg. antec. licet .n. creatura ratione peccati constituat se dignam pœnâ, sicut ratione operis boni constituit se dignam præmio; adhuc tamen non dicitur completè & proximè mereri pœnam, nisi posita lege Dei statuentis certam pœnam sensus: pœna .n. priuationis gratiæ sine vllâ comminatione necessario consequitur pecc. mortale, propter impossibilitatem eius cum gratiâ. Confirm. de facto damnati multa committunt peccata, quibus fiunt digni nouâ pœnâ; tamen non dicuntur nouam pœnam mereri, defectu legis diuinæ, nouam pœnam non taxantis. Ut autem pœna peccati incurratur, non est necessaria illius notitia, cum pœna non debeat esse necessario voluntaria in se, sed tantum in culpâ.

Ad 3. argu. & 1. absurd. resp. neg. posse à iustis, saltem implicite & confuse hanc Dei promissionem ignorari. Cum .n. nemo saluari possit absque fide Dei remunerantis, ad *Hebr. 11.* repugnat quempiam vitam æternam promereri absque notitiâ, saltem implicitâ & confusâ huius promissionis. 2. conced. promissionis acceptationem requiri ad fundandum ius perfectæ iustitiæ, qualis non est inter nos & Deum; non autem ad fundandum ius & debitum fidelitatis, ad quam solum requiritur & sufficit promissionis manifestatio facta communitati. Ex hac resp. patet ad 2. & 3. sicut .n. priuata opinio de opposito non tollit debitum fidelitatis in Deo, & ius in creaturâ, si reuerâ est; ita nec ius morale in eadem, ac proinde perfectum meritum ad

69.
2. Controversia

Deus est debitor creaturæ.

70.

Ratio convincens

Corollaria doctrina. 1.

71.

72.
Secundum

73.
Tertium

74.
Quartum

75.
Tertia

Solutio argum. opposita n. 41.
76.

77.

Ad 2.
78.

79.
Ad 1. absurd.
79.

80.
81.

80. tum ad hæc dona. Ad 4. neg. sequel. non .n. idè
 Ad 4. merita Christi dicuntur de rigore iustitiæ, quia ex
 ad hominẽ se sunt condigna, & nullam requirunt promissio-
 nem: alioqui contra Vasquez, etiam merita iusto-
 rum dicerentur de rigore iustitiæ respectu gloriæ,
 quia ex se sunt condigna, & nullam requirunt pro-
 missionem: sed quia merita Christi, saltem ratione
 personæ, à quâ procedebant, non fundabantur in
 gratiâ præmiantis, cum nulla gratia facta sit perso-
 næ, sed tantum naturæ humanæ Christi merentis.
 81. At merita iustorum fundantur in gratiâ habituali
 Ad 5. gratis collatâ personæ merenti. Ad 5. neg. sequel.
 quòd .n. peccatum personale absque vllâ lege Dei
 æternam mortem gratiæ & gloriæ nobis afferat;
 merita Christi non nisi ex promissione amissam
 animæ vitam nobis restituant, non nascitur ex in-
 validitate meritorum Christi, sed ex modo, quo
 & peccatum mortem, sc. demeritoriè essentialiter
 contradiatoriè; & merita Christi animæ vitam
 causant meritoriè, non essentialiter; cum in ac-
 ceptatione pendeant à Deo, qui pro sua libertate
 posset illa non acceptare. Vnde in actu 1. longè va-
 lidius est Christi meritum ad vitam animæ resti-
 tuendam, quàm proprium peccatum ad mortem
 inferendam. Cum illud sit infiniti valoris, hoc fini-
 tæ malitiæ: non tamen in actu 2. & in modo cau-
 sandi; eo quòd plura requirat Christi meritum, vt
 vitam, quàm peccatum, vt mortem actu causet;
 quia hoc se ipso essentialiter animæ mortem, illud
 dependenter à voluntate Dei animæ vitam causat.
 De validitate quoad actum 1. explica cit. Patres; et si
 illi cum Paulo ad Rom. 5. solum loquantur de me-
 rito Christi comparatiuè ad meritum Adæ.

81. Ad 6. neg. sequel. siue quia potuit Deus prop-
 Ad 6. ter merita Christi fundata in promissione præuisâ,
 vt à Christo acceptandâ, dare antiquis Patrib. gra-
 tiam: siue quia ad meritum fundatum in fidelitate
 tantum remunerantis, non requiritur promissio
 nota & acceptata à promerente. Nec puto, vt
 Christi opera fuerint completè meritoria nobis,
 debuisse peculiari Christi voluntate offerri Deo
 pro nobis: nam positâ promissione Dei de sal-
 uandis hominibus per Christum, & gratiâ capitis
 in Christo, suâ naturâ opera Christi erant meri-
 toria hominibus. Sicut positâ principis lege de
 recipiendis in suam gratiam filijs Petri, per obse-
 quia ipsius, absque oblatione eorumdem, obsequia
 præstita principi meritoria essent filijs. Hoc de
 possibili: de facto omnia sua opera obtulit Chri-
 stus, pro quibus voluit Pater offerri, 10. 6. d. 30. se 3.

SECTIO IV.

An omnia opera bona iustorum sint con-
 dignè meritoria apud Deum?

83. **B**ona opera iustorum sunt triplicis generis,
 Opera eli- alia charitatis, alia reliquarum virtutum infu-
 cita à cha- sarum, alia moralium acquiratarum. De immédia-
 ritate sunt tate sunt nulla est difficultas, quin ea
 condignè condignè meritoria vitæ æternæ, siqua sunt in
 meritoria iustis opera, quæ dignum valore æternæ gloriæ ha-
 vita aterna. beant: hæc .n. sunt in supremo gradu dignitatis, cum
 excellentiora dari nequeant. De ceteris operibus,

84. Prima sent. docet, nullum opus cuiuscunq;
 virtutis esse in iusto æternæ vitæ condignè merito-
 rium, nisi aut proximè eliciatur, aut saltem virtua-
 liter imperetur à charitate: Bonau. in 2. dist. 41. art.
 1. qu. 3. Scot. qu. vn. Gabrie. qu. vn. art. 3. dub. 2. Duran.
 dist. 40. qu. 2. Bellar. lib. 5. de instif. cap. 15. Fundam.
 Tom. 3. de Fine.

Scripturæ; Matth. 5. Si diligitis eos qui vos diligunt,
 quam mercedem habebitis? Matth. 10. Qui recipit ius-
 tum in nomine iusti, nempe quâ seruus Dei est, mer-
 cedem iusti accipiet. Matth. 16. Omnis qui reliquerit
 patrem & matrem, & c. propter nomen meum, centu-
 plum accipiet, & vitam æternam possidebit. Vbi limita-
 tio, propter nomen meum, aperte indicat, opera
 non remuneranda, nisi fiant intuitu ipsius. 1. ad
 Corinth. 10. ad Coloss. 3. vbi Apost. sollicitè fideles
 monet, vt quicquid faciant, in Dei gloriam fa-
 ciant. 1. ad Corinth. 13. Si linguis hominem loquar
 & Angelorum, charitatem autem non habuero, nihil
 mihi prodest. Similitudo Ioan. 15. vbi Christus ius-
 tos comparat palmitibus, se viti; & constat, pal-
 mites non ferre fructum, nisi succum è vite traxe-
 rint; ita nec iustos opera meritoria facere, nisi per
 virtutem, sc. charitatis, quam Christus iugiter in-
 fluit in omne opus bonum, vt meritorium sit.

Accedit Calest. Papa ep. ad Gall. ca. 8. attestans,
 non placere opera nostra Deo, nisi quorum ipse
 author est: August. ep. 105. ad Six. Presb. affirmans;
 merita nostra munera esse Dei: S. Tho. 1. 2. qu. 114.
 art. 4. docens, meritum vitæ æternæ primò & per
 se pertinere ad charitatem; ad reliquas virtutes
 non nisi secundariò, quâ imperantur à charitate:
 & 1. p. qu. 95. art. 4. præmium essenziale respondere
 soli charitati; accidentale reliquis virtutibus.

Ratio 1. ea tantum opera sunt æternæ vitæ me-
 ritoria, quæ suâ naturâ charitatem augent; siqui-
 dem omne meritum æternæ vitæ, simul est accre-
 mentum charitatis: constat autem charitatem non
 augeri, nisi per actus ab ipsa procedentes. 2. vt
 opus sit æternæ vitæ meritorium, debet referri in
 Deum vt vltimum finem: at non nisi ex imperio &
 directione charitatis: licet .n. fides & spes respi-
 ciant Deum vt obiectum supernaturale, non tam-
 en in illum referuntur vt vltimum finem.

Secunda sent. affirmat, omne opus bonum à
 iusto factum, absque vllâ relatione charitatis in
 Deum, esse condignè meritorium gloriæ: Capreo.
 in 2. dist. 40. qu. 1. art. 1. concl. 2. Caiet. 1. 2. qu. 21. ar.
 3. Scot. lib. 3. de nat. & gra. cap. 4. Medin. 1. 2. qu. 18. ar.
 9. §. quinta op. & qu. 114. art. 4. Vasquez disp. 217. à
 cap. 2. & c. Fundam. Vasquez: ad omne opus bo-
 num, etiam virtutis acquiratæ, requiritur peculiare
 auxilium gratiæ per Christum: quod ex Concil. &
 Patrib. necessarium est ad opus æternæ vitæ me-
 ritorium. Fundam. aliorum: vel ad meritum de
 condigno sufficit, vt sit opus bonum procedens à
 persona grata Deo: hoc .n. ipso tale opus virtute
 gratiæ eleuatur ad valorem æternæ vitæ: vel si rela-
 tio requiritur, sufficit quâ qui semel seipsum in vi-
 tã, suaque omnia Deo obtulit. Prob. sententia ex
 Marc. 9. & Matth. 10. vbi dicitur nullum vir-
 tutis opus, quantumuis minimum, suâ mercede
 cariturum. Matth. 27. vbi Christus vitam æter-
 nam retribuit iustis propter bona eorum opera
 moralia: Esuriui enim, & dedistis mihi manducare:
 vita æterna promittitur operibus misericordiæ; à
 Patrib. elemosyna commendatur, quæ Tobie 12.
 liberat à morte; Danielis 4. redimit peccata. 1. ad
 Corinth. 15. Apost. fideles hortatur, vt in omni ope-
 re bono abundant, Scientes, quòd labor vester non
 est inanis in Domino. Trident. sess. 14. cap. 8. docet,
 per easdem passiones, quibus Deo satisfacimus,
 nos simul apud Deum mereri: Accedit ad hæc, quòd possi-
 dum satisfaciendo patimur pro peccatis & c. & paulò
 post: Quòd si compatimur, & conglorificabimur. At
 condignè Deo satisfacimus pro pœnã ex peccato
 relicta per opera moralia virtutum acquiratarum:
 ergo per ea condignè meremur. Ratio 1. Habitus

Ratio 1. Habitus gratiæ

85. à simili

86. ab auctori

87. Prob. ratio-
ne gemanã

88.

89. Diberfa
fundam.

90.

91. Scripturæ

92. Fundam.
Triden.

93.

Ratio 1.

gratiæ est formalis acceptatio ad vitam æternam: ergo omne opus à iusto factum eleuat ad vitam æternam, iuxta illud Ioan. 4. *Fiet in eo fons aqua salientis in vitam æternam.* 2. Gratia est filiatio adoptiua Dei: ergo reddit omnia opera iustorū vt opera filiorum Dei; quæ nequeunt non placere Patri. 3. Persona Verbi provt naturæ humanæ in genere causæ formalis condignificabat omnia opera Christi, etiam moralia virtutum acquisitarum, reddebatque illa condignè meritoria apud Deum: ergo etiam gratia habitualis, vt complementum personæ creatæ, condignificat omnia eius opera, etiam moralia virtutum acquisitarum, redditque illa condignè meritoria apud Deum, in genere causæ formalis communicans suum valorem omnibus operibus bonis iustorum. Alioqui paucissima forent iustorū merita, cum pauci sint, qui suas operationes referūt in Deum vltimum finem: vnde multa opera misericordiæ, quibus facta est peculiaris promissio regni cælestis, suâ mercede fraudarentur.

94. Tertia sent. media affirmat, nulla opera moralia virtutum acquisitarum, nisi vt imperata à charitate. nec sola opera charitatis, sed etiam reliquarum virtutum infusarū, absque vllâ relatione in Deum vltimum finem, esse condignè meritoria apud Deum: *Molin. in Concor. disp. 6. Suarez lib. 12. de merito cap. 9. & 10. Coninck de merito disp. 8. dub. 4. conclus. 4. & 5. &c. Pro decisione controuersæ,*

95. DICO 1. Omnia opera supernat. virtutum infusarum ex proprio motiuo supernat. elicitā, absque vllâ relatione charitatis in Deum vltimum finem, sunt in iusto condignè meritoria apud Deū. Prob. 1. ex *Triden. sess. 6. cap. 16. & can. 32.* vbi, vt opus sit æternæ vitæ meritorium, solūm requirit, vt sit hominis iustificati, & factum ex peculiari auxilio & influxu Christi capitis. Quod si *ibid.* requirit, vt in Deo sit factum, id non tam dixit, vt ad omne opus meritorium requireret imperium charitatis, quàm vt significaret, ea duntaxat opera esse æternæ vitæ meritoria, quæ ex peculiari virtute Dei procedunt: omnia .n. opera, quæ ex peculiari influxu Christi capitis procedunt, dici possunt in Deo facta. 2. Ex *cod. can.* in quo indefinitè docet, hominem iustum bonis operibus per Dei gratiam & Iesu Christi meritum factis vitam æternam promereri: quibus opera virtutum supernat. proculdubio à Concil. comprehenduntur. 3. ex *cap. 7.* vbi docet, iustitiam vnicuique dari iuxta mensuram propriæ dispositionis: idem autem opus, quod ad gratiam est dispositio, adueniente gratiā, sit æternæ gloriæ meritorium. Et sanè cum sepè hæc dispositio ad gratiam, sit solūm opus attritionis, quod est actus supernat. spei, vt contingit in iustific. quæ sit virtute sacramenti, apertè sequitur, actum spei esse meritorium æternæ gloriæ, absque vllō charitatis imperio; cum nullo sit opus, vt quis attritionis actū disponatur ad gratiam, virtute sacramenti recipiendam. 4. ex *sess. 6. cap. 10.* vbi docet, iustos quotidie crescere magisque iustificari, per obseruationem mandatorum Dei & Ecclesiæ, sc. absque actuali, aut virtuali imperio charitatis: nemo .n. negabit, ea opera esse virtutum, de quibus ibi est sermo. Accedit *Paul. 1. ad Corinth. 15.* Fideles adhortans, vt in omni opere bono abundant: frustra, si solis operibus ex charitate elicitis, vel imperatis daretur gloria; sat enim fuisset, ad vnam charitatem, ex quâ tota ratio meriti in operibus penderet, hortari.

95. 1. concl. de virtutib. infusis Prob. ex *Triden.*

Paulo

96. Prob. ration. 1.

Prob. 5. Opera virtutum infusarum ex proprio obiecto, & modo tendendi supernaturalia sunt; proximum .n. motiuum, à quo specifican-

tur, est supernaturale: ergo ex se condigna sunt præmio cælestis gloriæ. Quod si ea suâ naturâ tali præmio condigna sunt, verosimile est, de facto ad illud acceptari: cur .n. potius promissio æternæ vitæ facta operibus charitatis, quàm cæteris virtutum infusarum, siquidem vtraque ab intrinseco tali præmio sunt digna? sc. illa non modò ab extrinsecâ sanctitate personæ, à quâ procedunt, sed etiam ab intrinseca naturâ referuntur in Deum finem supernat. non sub explicito conceptu & perfectione vltimi finis supernat. quo pacto illum respiciunt sola opera charitatis, sed ad illum intrinseco quasi pòdere feruntur per diuersa motiua & rationes supernat. quæ sunt veluti media per se ordinata ad talem finem perfectè assequendum; Spes vt summè fruibilem; Fides, vt summè veracem; Obedientia, vt supremum legislatorem; Religio, vt principium bonorum supernat. cui supremus cultus & adoratio debeatur. Quis autem credat, hoc actus, qui immediatè feruntur in Deū sub aliquâ speciali perfectione & attributo ipsius, indigere extrinseco imperio charitatis, vt sint meritoria augmenti gratiæ & gloriæ apud Deum, cum ab intrinseco supernaturales sint, Deum attingant sub motiuo supernat. proinde Deo grati acceptiq; sint? Confirm. creatura per hos actus gratificatur Deo, eique vt fini supernat. morem gerit: quamuis .n. ad illum non tendant sub explicito conceptu finis supernat. tamen in actu exercito, & sub speciali perfectione suâ naturâ feruntur in illum. Quia Deus vt finis supernat. includit eas omnes perfectiones, quas infusæ virtutes attingunt; ac proinde dici possunt attingere Deum finem supernat. etū non attingant sub explicitâ perfectione vltimi finis; quia vltimus finis essentialiter integratur ex omnibus his perfectionibus.

Præterea maximam vim facit argu. ductum ab absurdo, quod 2. sent. urgebat, sc. paucissima fore iustorum merita apud Deum, si ea consisterent tantum in operibus à charitate procedentibus. homines enim secularibus negotijs dediti, simplices, idiotæ vix norūt eâ intentione sua opera in Deum referre, verosimile autem non est, tot opera bona, ab ipsis in statu iustitiæ facta, quæ vel in proximi vtilitatem, vel in Dei honorem cedunt, omni præmio caritura apud Deum. Quod si proloquium Patrum est, nullum opus bonum sua mercede & præmio apud Deum cariturum, certè si opera supernat. virtutum infusarum in statu iustitiæ facta præmio remuneranda sunt, non alio condignè poterunt, quàm supernaturali, cum nullum naturale sit illis commensum. 2. Gratia quæ est veluti commune subiectum & vniuersale principium omnium virtutum supernat. non solūm per se ipsam moraliter influit in opera charitatis, sed reliquarum etiam virtutum supernat. cum non minus harum opera sint propria gratiæ, quàm ipsius charitatis. sicut .n. anima, quæ est vniuersale principium & subiectum potentiarum, non solūm influit in operationes intellectus & voluntatis, sed reliquarum etiam, ita gratia habitualis, quia est tanquam commune subiectum, & principium omnium virtutum supernaturalium, per se influit, influxu saltè morali, in operationes earum, illas ab intrinseco condignificando per gratuitum & supernaturalem influxum.

DICO 2. Opera moralia virtutum acquisitarum facta ex speciali aulio ordinis naturalis, per Christum collato, sunt in homine iusto absque vllō imperio charitatis, vel alterius virtutis supernat. de condigno meritoria apud Deum. ita *Vasquez* docens,

97. Confirm.

98. ab absurdo.

99. ratio.

100. De operib. moralib.

docens, omnia opera acquiratarum esse in iusto meritoria, eo quod ad omne opus moraliter bonum requiratur speciale auxilium ordinis naturalis per Christum. Ego etsi non ad omnia opera moraliter bona auxilium speciale ordinis naturalis per Christum admittam, illud tamen admitto ad moralia difficilia, atque hæc opera cum Vasquez affirmo, esse in iusto absque imperio charitatis, vel alterius supernat. virtutis apud Deum condignè meritoria: à Vasquez discrepo in fundamento.

101.
Fundam.

Potissimum est: licet hæc opera non sint condignè meritoria gloriæ, vel ratione intrinsecè honestatis: hæc .n. est ordinis naturalis nullam proportionem habentis cum præmio supernat. vel ratione iustitiæ & sanctitatis habitualis: hæc enim non dignificat moraliter nisi opera, ad quæ ipsa per suos habitus supernat. influit, alioqui cõdignificaret etiam opera moralia sine vlllo speciali auxilio per Christum facta, quod infra consutabo; sunt tamen condignè meritoria ratione meritorum Christi, quod sic ostendo: ex *sect.* 2. merita nostra, vt moraliter coniuncta cum Christo, vt capite, aliquam dignitatem participant meritorum Christi, qui nostra merita vt suorum membrorum cum suis coniuncta offert Patri. At hoc ipso, quod datur nobis per Christum specialia auxilia ad opus bonum exercendum, tale opus moraliter coniungitur cum Christo, vt cum capite, fitque quodammodo ipsius meritum, propter moralem coniunctionem membrorum cum capite: Christus moraliter influit in tale opus; vt caput in membra, & vitis in palmites; atque ad eò moralem dignitatem & valorem suorum meritorum illi communicat: hic .n. influxus est in genere causæ meritoria, moraliter dignificatis opera membrorum moraliter cum capite coniunctorum; vel ea Patri offerendo, vt supra cum *Triden. sect.* 2. vel in ea influendo, ac sua quodammodo efficiendo. *Confir.* quicquid nobis per merita Christi datur, datur tantum vt dispositio vel proxima, vel saltem remota ad gloriam consequendam: nam, vt inquit *Augustin. epist.* 105. *Christus non pro nullis, vt homines conderentur, sed pro impijs mortuus est, vt iustificarentur.* Ergo omne opus, ad quod peculiari influxu Christus influit, dirigitur, etsi non ex naturâ suâ, ex Christi saltem ordinatione, ad vitam æternam: alioqui frustra Christus sua merita tali operi applicaret, nisi vellet illud ad gloriam ordinare. Quod autem omne auxilium etiam ordinis naturalis, naturæ indebitum, detur per Christum prob. peccato primi Parentis fuerunt omnia dona gratuita & indebita naturæ snblata: ergo ea non nisi per Christum nobis restituantur: ad *Coloss.* 1. Deus per Christum reconciliauit omnia, vt quæ nimirum in Adam perdidimus, in ipso recuperaremus: hoc .n. spectat ad munus perfecti redemptoris, vt quicquid est nobis per captiuitatem sublatum, redemptoris pretio restitatur.

Opus morale per moralem coniun. cum Christo capite fit condignè meritorium

102.
Confir.

103.
Prob. 2. à pari ratione

Prob. 2. Eadem opera, quæ ante gratiam disponunt ad iustificationem, adueniente gratiâ, fiunt condignè meritoria apud Deum; vt probat inductio de attritione, contritione & quouis actu supernat. sed opera moralia ex peculiari auxilio per Christum facta, disponunt ad iustific. eamque de congruo merentur: certum .n. est omnes homines habere sufficientia media & auxilia ad salutem; & cum multi Gentiles nullam habeant notitiam supernat. Dei, habere debent modum sibi proportionatum, quo ad salutem disponi possint, alioqui essent extra statum salutis: hic autem modus alius esse non potest in ijs, quam per bona opera mora-

Tom. 3. De Fine.

lia ex speciali auxilio Christi facta, se paulatim disponere, vt Deus peccatorem promoueat ad notitiam supernat. sui, & ad reliquos perfectiores actus ordinis supernat. vt *disp.* 28. *sect.* 4. quo modo probabile est, vsum Deum cum Cornelio *Aetor.* 10. & cum alijs nuper in Indiâ ad fidem conuertitis

104.

Ita intellige *Triden. sess.* 6. *cap.* 5. vbi declarans modum nostræ iustific. ait, *Ipsius exordium in adultis à Dei per Christum Iesum præueniente gratiâ sumendum esse: non .n. necesse est, vt omnis gratia præueniens, nobis per Christum collata independenter à nostris meritis, sit ordinis supernat. quoad substantiam, sed sufficit, vt sit talis quoad modum, vt auxilia ordinis naturalis indebita nature, sine quibus nunquam opera moralia difficilia efficeret.*

105.
Diffic. duplex: 1.

Hinc emergit difficultas; 1. quod Deo placeant opera absque fide facta, contra ad *Hebra.* 11. *impossibile sine fide placere Deo.* opera .n. moralia, etiam ex speciali auxilio Christi facta, non necessariò supponunt fidem, vel in Remuneratorem, vel in Redemptorem: cum possint fieri à Gentili nullam habente notitiam fidei. 2. quod non sit simpliciter necessaria gratia ad meritum de condigno, cum opus condignè meritorium esse possit per solum auxilium speciale per Christum merita collatum.

2.

Resp. si loquamur de operibus moralibus, quæ fiunt à iusto in statu gratiæ, cessat difficultas: ea .n. procedunt ex fide habituali; quod sufficit, vt dicatur in fide facta, sicut dicuntur in charitate facta, quæ procedunt à subiecto informato charitate.

106.
Resp. ad 1.

De huiusmodi operib. factis à Gentili sine fide, tam actuali, quam habituali, dico ea placere Deo; vt dispositiones remotas ad fidem. Deo enim placent bona opera, etiam quæ proximè, vel remote ad fidem disponunt, eaque mediante ad iustificationem. Quia non possunt ea opera in ordine ad vitam æternam non placere Deo, quæ aliquo modo ad supernat. finem ordinantur, siue ex intrinsecâ naturâ suâ, vt actus quoad substantiam supernaturales, siue ex extrinsecâ ordinatione Christi; vt opera moralia facta ex peculiari auxilio ipsius: Deus enim, cum res diligit eo dilectionis genere, quo res sunt diligibiles in se, non poterunt non ei placere, vt merita saltem de congruo, ea opera, quæ aliquo modo ad supernat. beatit. ordinantur: Paulus intelligitur de eo cõplacentiæ affectu, qui fundatur in merito de condigno; vel negat aliquid placere Deo sine fide per modum termini, non tantum principij: ita bona opera fidem præcedentia, placent Deo vt dispositiones, vel proximè vel remote ad fidem: vel certè Paulus *cit. loco* loquitur de complacentiâ status, non operationis.

107.
Opera virtutum moralium facta à Gentili placent Deo, vt dispositiones remotæ ad fidem.

Ad 2. diffic. distinguo de merito, vel ab intrinsecò condigno & ex natura operis; vel ab extrinsecò tantum ordinatione; non acceptantis (hæc .n. semper supponit meritum aliunde condignum) sed offerentis & exhibētis, quo pacto potuit Christus personali sua oblatione apud Patrem nostra merita moraliter dignificare. Est igitur gratia necessaria ad meritum ab intrinsecò condignum, non ad condignum ab extrinsecò tantum.

108.
Ad secundâ diffic.

Dico 3. Opera bona moralia facta à iusto ex generali concursu Dei, absque speciali auxilio per Christum, non sunt meritoria præmij supernat. nisi virtualiter à charitate, vel ab alta supernat. virtute imperentur. Prima pars communior, sc. ad opera æternæ vitæ meritoria requirunt peculiarem influxum gratiæ, etiam actualis. ita Concilia *Milenit. Araus. Palæst.* quæ contra Pelag. expressè definiunt, nullum opus ad salutem valere, nisi fiat ex illuminatione Spiritus S. & *Trident. sess.* 6. *cap.* 16.

109.
Bona opera moralia sine speciali auxilio non sunt meritoria præmij supernat.

110.

docet, nullo pacto opera nostra meritoria esse posse, nisi in ea influat Christus ut caput in membra. & vitis in palmites, influxu antecedente, comitante, consequente, sc. gratia actuali ut *sest. 24. cap. 8.* Vnde nec Vasquez negat, ad opus meritorium apud Deum gratiam actualem necessariam esse, sed quia contendit, illam esse necessariam ad quodlibet opus moraliter bonum, ab ipso discrepo: si sentiret, posse opus moraliter bonum fieri absque speciali auxilio per Christum, nobiscum etiam censeret, non posse tale opus esse condignè meritorium apud Deum, cum hoc expressè doceant *tit. Concil. Patres.* Fundam. ex nullo capite tale opus habet, ut sit condignè meritorium præmij supernat. ad id enim requiritur æqualitas valoris ad præmium: sed tale opus non habet æqualitatem valoris ad vllum præmium supernat. nec enim illum habet ex substantiâ operis, cum sit naturalis; præmiû verò supernat. in substantia: nec à gratia habituali moraliter influente; hæc enim moraliter non influit, nisi in opera, quæ ab ipsa mediantibus habitibus, ut proprijs potentijs procedunt; quæ opera, cum fiant à potentia naturali cum solo concursu generali Dei, non producuntur ab habitibus supernat. igitur nequeunt moraliter à gratia dignificari. Maior prob. gratia, cum sit forma accidentalis, non se extendit nisi ad dignificandos actus à se dependentes; ut formæ ceteræ; moralis enim dignificatio supponit moralem coniunctionem & dependentiam in eo genere, in quo illa fieri debet; sc. per coniunctionem & dependentiam operis à principio operatiuo, ut sic: opera autem moralia naturalia nullam habent coniunctionem & dependentiam à gratia ut à principio operatiuo: ergo nequeunt ab illâ moraliter dignificari. Nec dici potest, hæc opera condignitatem valoris habere ex meritis & ordinatione Christi: Christus enim ut caput non dignificat, nisi opera, in quæ ipse ut caput influit, sc. indebita naturæ, quæ vel quoad substantiam, vel quoad modum excédunt vires naturæ: nam ex *August.* non est mortuus ut homines essemus, sed ut iusti & beati: quæ autem sunt debita naturæ, nec sunt nobis per peccatum sublata; nec necesse fuit, ea per Christum restitui.

113. Secunda pars assert. prob. opus imperatum facit vnum moraliter cum actu imperante, ut supra: ergo gratia, quæ est in iusto, dignificat actum imperantem, supernat. in essentiâ, & etiam imperatum in essentiâ naturalem: ergo per hoc imperium actus virtutis naturalis fit condignè meritorius vitæ æternæ apud Deum: opus enim à gratiâ dignificatum, est condignum meritum gloriæ, cum gratia sit forma quoad entitatem perfectior gloriâ. Prior conseq. prob. statim enim ac opus imperatum honestum integrat vnum cum opere supernat. imperante, per talem coniunctionem eleuatur intra spheram imperantis; & dignitas, quæ cadit in vnum, cadit etiam in alterum, ob mutuam coniunctionem vtriusque: sicut libertas, quæ cadit in actum internum, cadit in externum, reddens illum formaliter liberum eadem libertate, quâ liber internus. Confirm. Idem opera moralia, ex speciali auxilio per Christum facta, redduntur digna dignitate meritorum Christi, quia mediante voluntate & ordinatione Christi faciunt vnum cum meritis Christi: vnde vnum cum illis effecta dignificantur dignitate mentorum Christi. Eadem igitur ratione opera moralia, ex solo concursu generali elicita, si efficiant vnum cum actu supernat. imperante, dignificabuntur eadem dignitate, quâ

imperans. *Dices.* Si propter coniunctionem actus imperati cum imperante, actus imperatus dignificatur à gratia: ergo propter coniunctionem actus honesti naturalis cum subiecto grato, talis actus dignificabitur à gratia. R. esp. neg. conseq. ut n. actus in ratione meriti dignificetur à gratiâ, debet cum eâ vniri in ratione principij operatiui; hoc enim per se requiritur ad meritum, cum sit actus liber. Actus autem imperatus vnitur cum imperante in ratione principij operatiui moralis, eoque mediante cum gratiâ; non autem actus honestus naturalis cum subiecto grato.

Tertia pars assert. constat: sicut enim actus virtutis supernat. est de se meritorius, absque relatione & imperio charitatis: ita imperium virtutis supernat. est de se sufficiens ad eleuandum opus morale ad spheram gratiæ moraliter dignificantis, ob moralem coniunctionem cum ipso. Igitur si quilibet actus virtutis supernat. suâ naturâ continetur intra spheram gratiæ dignificantis, etiam actus imperatus à quacunque virtute supernat. propter coniunctionem cum actu imperante, continebitur intra eandem.

Quarta pars assert. quod solum virtuale imperium ad huiusmodi opera moralia dignificanda sufficiat, prob. Actuale imperium est, quod actu simul est cum opere imperato, vel immediatè anteprecessit: Habituale, alterum indistinctum ab habitu charitatis & gratiæ, quæ hoc ipso quod informat subiectum, habitualiter eleuat omnia opera bona, cuiuscunque ordinis & honestatis sint: alterum ab habitu charitatis & gratiæ distinctum, consistens in aliquo actu, quo quis semel saltem in vita seipsum, suæque omnia retulit in Deum finem supernat. vi cuius actus omnia opera subsequenter manent in Deum supernat. finem ordinata: ac proinde illa absque nouo imperio, dum actu fiunt, sunt de condigno meritoria vi præcedentis actus: Virtuale est medium inter habituale, & actuale; & consistit in aliquo imperio præcedente, & virtute perseverante in aliquo effectu ipsius, ut intentio consecrandi corpus Christi virtute perseverat in actione, quâ sacerdos ad sacrificium se præparat, induendo se, sacrum inchoando, & reliquas actiones continuatè peragendo, vsque ad instantans consecrationis: omnes n. istæ actiones tempore præcedentes consecrationem sunt effectus illius intentionis, quâ sacerdos ab initio consecrare intendit. vnde etsi tempore consecrationis desit actualis intentio consecrandi, virtute præcedentis intentionis, moraliter perseverantis in suo effectu, fit consecratio. Pati etiam ratione, cum quis habet intentionem occidendi inimicum, & ad hunc finem arma conquirat, equum conducit, gladium arripit, & similia operatur conducentia, nihil interim actu de fine cogitans, omnia ista virtute primæ intentionis moraliter perseverantis in suis effectibus, censentur facere vnum opus morale homicidij, cum quo moraliter cōnectuntur, ut actus imperati cum imperante. Explicato hoc discrimine.

Prob. ad opera naturaliter honesta, & condignè meritoria, imperium requiri, & sat esse virtuale: illud enim requiritur, & sat est ad meritum apud Deum, quod requiritur, & sat est ad humana negotia validè transigenda: sed requiritur, & sat est voluntas & imperium virtuale, ad Ciuiles contractus validè celebrandos, ad fauores & gratiam apud Principes obtinendam, ad reliqua negotia humana peragenda. Maior prob. 1. credibile non est, Deum aut strictiùs aut laxiùs voluisse homines ad salutem obligare, quàm ipsi homines mu-

115.

116. Tale imperium non necessarium est charitatis.

117. Triplex imperium non actuale;

Habituale duplex;

Virtuale;

118. Sufficit imperium virtuale virtutis supernat. naturalis, ut actio virtutis moralis sit meritoria.

tud inter sese obligati solent. Semper enim Deus, quæ eius est suavis providentia, quoad fieri potest, accommodat se naturis rerum.

119. Confirm. talis voluntas & intentio requiritur, & sat est ad sacramenta à Christo instituta validè conficienda: vt 7. to. ergo eadem requiretur, & sat erit ad opera condignè meritoria apud Deum. Nam idem Deus instituit modū validè conficiendi sacramenta, & apud ipsū condignè merendi: ergo in neutro maior, aut minor intentio requiritur.

120. 2. Ea voluntas & intentio requiritur, & sufficit ad reddendum subsequens opus meritorium apud Deum, quæ apta est integrare vnum moraliter cum illo: cum enim subsequens opus non sit condignè meritorium apud Deum ex se, neque ex gratiâ, cuius non est effectus, sed solius facultatis naturalis, fieri debet condignum per alium actum, qui de se sit condignus; sc. integrando vnum opus morale cum illo. At virtualis intentio ad id requiritur & sufficit: sola enim voluntas habitualis inclusa in gratiâ, cum nullum dicat actum, non sufficit: nam perinde est ac dicere, opera bona in iusto ex solo conatu naturali facta esse meritoria apud Deum, ex eo tantum quod procedant à subiecto grato; contra Concilia. Nec sufficit voluntas habitualis fundata in actu, quo quis vel semel in vitâ, vel ante longum tempus se obtulit Deo: vtraque enim voluntas cum per multa, eaque disparata negotia sit interrupta, non cõsetur facere vnum cum opere longo post tempore subsequente. Non enim voluntas, quâ quis se offert Deo, solum contrariâ, sed etiam disparatâ voluntate interruptitur. Nec satisfaciunt qui dicunt, eam voluntatem sufficere, quâ ita quis manet habitualiter dispositus, vt si vel interrogaretur, vel aduenteret, actu suum opus offerret Deo. sicut .n. non sunt demeritoria opera nostra, quæ faceremus, si aduenteremus, sed ea tantum, quæ actu facimus: ita nec sunt opera nostra meritoria, quæ faceremus, si aduenteremus, sed ea tantum, quæ actu facimus. Ratio: Deus non præmiat, nec punit opera sub conditione futura; ex August. Nec, vt opus morale fiat condignè meritorium apud Deum, necessarium est imperium actuale, actu eleuans & dirigens illud ad finem supernat. sicut .n. hoc non est necessariū ad humana negotia transigenda; ita nec putandum est necessarium ad negotium æternæ salutis peragendum.

121. Ad primæ sent. primum testim. resp. cum B. Gregor. hom. 27. in Euang. illud intelligi de dilectione naturali, quæ sola naturæ inclinatione proximo impenditur, alioqui cum idem sit habitus charitatis Dei & proximi, vt communior fert opinio, non posset dilectio proximi ex habitu infusæ charitatis elicitâ, neque per aduers. non esse meritoria apud Deum. 2. Rectè intelligi de opere bono virtutis infusæ: limitatio .n. in nomine iusti, non ponitur ad limitandum opus misericordiæ ad solam virtutem charitatis, cum illud limitare possit ad virtutem misericordiæ infusæ, vt non quâ homini, sed quâ iusto eleemosyna tribuatur. Adde, quod etiam si illud limitet ad opus charitatis, non propterea inde sequitur, reliqua opera virtutum non esse meritoria. ex eo .n. quod Deus promittat præmium operibus charitatis, non negat reliquis virtutibus, quibus ex ead. Scrip. colligitur, facta diuina promissio. Ad 3. addita sunt ijs operibus à Christo limitatio, vt nos doceret, ea non affectu naturali, & motiuo solius honestatis moralis, vt multi ex Gentilib. Philos. fecerunt, sed nomine & intuitu ipsius. 4. locus Pauli non est præcepti, sed consilij tantum. 5. explicandus de chari-

Tom. 3. De Fine.

tate habituali, quæ ad condignum meritum necessaria est. 6. De similitudine vitis & palmitum intelligi debet de succo auxiliij supernat. quem à Christo vt à capite trahunt opera meritoria iustorum; ita Trident. sess. 6. cap. 16. Authoritas Cælestini & August. optimè quadrat in nostram sent. siquidem operum, quæ in ordine ad præmium vitæ æternæ placent Deo, solus Deus est principalis author; ac Dei munera sunt. S. Doctorem communiter Thomistæ intelligunt de charitate habituali, merito cuius omnia opera bona iustorum eleuantur ad præmium vitæ æternæ. Explicari etiam potest de imperio charitatis respectu operum dumtaxat moralium: aliàs quest. 2. de malo art. 5. ad 7. fine, docuit, omnem actum habentis charitatem, aut esse meritorium, aut demeritorium.

Resp. ad 1. nego, operibus supernat. aliarum virtutum habitum charitatis non augeri: sicut .n. his actibus augetur habitus gratiæ, ita consequenter & charitatis: an etiam habitus reliquarum virtutum infusarum, constabit ex sect. vii. Neque in hoc militat paritas habituum natur. hi .n. physicè augetur ab actib. habitus infusi non nisi moraliter & meritoriè: proinde mirum non est, si non solum actib. proprijs, sed & aliarum virtutum augeantur. Ad 2. vt opus sit æternæ vitæ meritorium, necesse non est, vt actu referatur in Deum vltimum finem, sed sat est, si tantum virtute, hoc ipso quod est virtutis supernat. vel ex speciali auxilio Christi factum, vel à virtute supernat. imperatum: sic enim accipit opus virtuale relationem ad vltimum finem.

Ad secundæ fundam. Vasquez, nego, ad omne opus moraliter tantum honestum necessarium esse speciale auxilium per Christum, cum multa opera honesta fieri possint solius naturæ viribus, cum generali dumtaxat concursu Dei, vt supra.

Ad fund. aliorum; gratia non condignificat omnia opera bona à iusto facta, sed tantum ea, quæ sunt propria gratiæ: qualia non sunt moralia, solo concursu generali facta; quia non coniungitur cum gratiâ, vt cum principio moraliter, aut physicè operatiuo. Nego etiam ad meritum condignum sufficere actum, quo quis vel semel in vitâ seipsum Deo obtulit, vel multo tempore antè.

Primum testim. cit. intelligitur de opere facto cum debitis circumstantijs ad meritum requisitis: Eod. modo secundum, 3. 4. licet .n. non semper Scriptura proponat opus æternâ vitâ condignum cum omnibus circumstantijs ad meritum requisitis, semper tamen hæc subintelliguntur ex alijs locis, in quibus earum mentio fit. Ad Trident. nego, ex eod. nos condignè Deo satisfacere pro peccatâ ex peccato relictâ, per opera purè moralia, solisque naturæ viribus facta: ita non habet homo, unde gloriatur, sed omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo viuimus, in quo meremur, in quo satisfacimus, facientes fructus dignos penitentia, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur à Patre: igitur eatenus ex Trident. opera nostra sunt satisfactoria, quatenus vim habent ex meritis Christi: ergo non solum vt meritoria præmij, sed etiam vt satisfactoria poenæ, egent speciali auxilio per Christum.

Ad primam, neg. conseq. ex eo .n. quod gratia sit formalis acceptatio ad gloriam, tantum sequitur, illam ad supernat. finem euehere omnia opera, quæ ab ipsâ moraliter procedunt, non purè moralia, solo generali concursu Dei facta. Ad 2. neg. conseq. ad prob. non possunt opera filiorum non placere Patri omni complacentiæ affectu, nego; aliquo

119.

120.
à priori

Voluntas
habitualis
ad meritum
non sufficit.

121.

Solutio
argum.

122.
Ad testi-
monia 6.
scripsit.

123.

124.

125.

126.

127.

128.

Ad rationes

129.

130.

Ad argu-
menta se-
cunda

131.

132.

133.

134.

Ad rationes
secunda

135.

aliquo complacentiæ affectu, concedo. Cum enim in filiis Dei varia sint opera bona, aliqua ut filiorum formaliter; hæc non possunt non placere Deo in ordine ad gloriam, ut ad hæreditatem debitam filiis: alia ut filiorum materialiter, sc. bona moralia facilia, naturæ viribus elicta, absque villo speciali auxilio per Christum; hæc placent quidem Deo, sed in ordine ad præmium temporale. Hoc modo omnia opera filiorum placent Deo, iuxta operum qualitatem; alia in ordine ad præmium supernat. alia in ordine ad naturale. Ad 3. neg. conf. persona .n. Verbi vnitur humanitati, ut suppositum naturæ; supplens in eâ assumptâ vicem personæ creatæ: suppositum autem seu persona est complementum naturæ in ordine ad omnes operationes naturæ, propter quod hæc omnes dicuntur operationes suppositi; suppositum .n. est vniuersale principium omnium actionum, quia in ordine ad omnes actiones complet naturam sc. substantialiter; proinde cum suppositum sit principium operationum tam naturalium, quam supernat. omnes moraliter dignificat, cum omnes ab ipso procedant. Gratia autem habitualis vnitur animæ ut forma accidentalis: quæ cum supponat naturam perfectè completam substantialiter, non potest complere illam in ordine ad omnes operationes, sed solùm perficit illam in ordine ad eas operationes, quarum ipsa est principium: cum igitur non sit principium operationum purè naturalium, non poterit eas dignificare, quia non dignificat nisi suas. Ex his patet ad confirm. nequit forma accidentalis suum valorem communicare, nisi operib. ab ipsa procedentib. Ad 4. neg. sequel. Nam præter opera bona merè naturalia, reliqua omnia in iusto sunt condignè meritoria apud Deum. Cæterùm promissio non intelligitur facta operibus misericordiæ merè naturalibus, sed supernaturalibus, saltem quoad modum: hæc enim supernaturalitas ad meritum de condigno ad minimum requiritur, ex *Concilijs & Patribus.*

SECTIO V.

Quanam res cadant sub meritum?

138. *Augmētum gratiæ & gloriæ*
Certum 1. est, sub meritum de condigno cadere augmentum gratiæ & gloriæ, ex *Trident. sess. 6. can. 24. Si quis dixerit iustitiam acceptam non conservari, atque etiam non augeri coram Deo per bona opera &c. anathema sit: & can. 32. Si quis dixerit, ipsum iustificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, & Iesu Christi meritam, cuius vinum membrum est, fiunt, non verè mereri augmentum gratiæ, atque etiam gloriæ, anathema sit.* Ratio: in his sunt omnia requisita, ut in meritum de condigno operum iustorum cadant: de his .n. facta est specialis promissio, *Apoc. 22. Qui iustus est, iustificetur adhuc, & ex parte promerentis respondet operum condignitas.* 2. Certum est, bona temporalia, quæ promouent ad finem æternæ beatit. sub meritum de condigno directè cadere, non secus ac augmentum gratiæ, & reliqua auxilia supernat. quoad substantiam, modumve; *Ita S. Doct. 1. 2. qu. 114. ar. vlt.* 3. Certum est, finalem perseuerantiam sub meritum non cadere: *cit. qu. art. 9. in argu. S. Tho. ratio: quæ apud Deum meremur, infalib. conferuntur: ergo si iustus suis bonis operibus mereretur finalem perseuerantiam, ad hoc merita ipsius se extenderent, ut Deus ex fidelitate & promissione teneretur eum in acceptâ iustitiâ in finem vitæ*

conferuare, ita ut mereretur eâ nunquam excidere: sc. omnis iustus eo ipso esset in gratiâ confirmatus. Negandum tamen non est, iustum bonis suis operibus ea omnia auxilia sibi promereri, quibus posset in finem vitæ perseuerare: nam, ut *cit. qu. art. 10. S. Doct. omnia ea, quæ ad æternam beatitatē conducunt, sub meritum cadunt. Neque hoc est, perseuerantiæ donum promereri: hoc .n. non dicit solam collectionem auxiliorum, quibus perseuerare possimus, sed quibus de facto perseueraturi sumus. Id autem non debetur iustis, quia de hoc non est facta specialis promissio: sine promissione autem nullum donum cadere potest sub meritum, etiam si alioqui non desit ex parte operum condignitas & valor: licet .n. iustis facta sit promissio æternæ gloriæ in iustitiâ perseuerantibus, non tamen ipsius doni perseuerantiæ, hoc ipso, quo iustitiam adipiscuntur: cur? ut maiorem cautelâ, & timore viatores suam operentur salutem. Ex his cõstat, quamuis iusti assiduis apud Deum precibus perseuerantiæ donum impetrare possint, illud tamen promereri non possunt, cum ad opus meritorium requiratur certa absoluta promissio. 4. Certissimum est id, quod *cit. qu. ar. 7. docuit S. Tho. non posse iustum suis bonis operibus, in statu iustitiæ factis, sibi promereri reparationem post lapsum: alioqui sequeretur, neminem, qui semel fuit in statu iustitiæ, damnati posse; si merentur opera bona in statu iustitiæ facta, ut non obstante peccato, in quod laboretur iustus, amissa iustitia sibi restituenda foret. Doctrina verissima est quoad rationem meriti siue de congruo, siue de condigno fundati in certâ promissione Dei. Quoad rationem impetrationis, non dubito, quin possit iustus bonis suis operibus & precibus apud Deum sibi impetrare reparationem iustitiæ post lapsum: si .n. potest illam impetrare alteri peccatori, cur non sibi? ita .n. se habet iustus in statu iustitiæ respectu sui in statu peccati existentis, sicut se habet idem respectu alterius peccatoris. 5. Indubitatum est, non posse hominem primam gratiam alteri mereri; posse eam alteri bonis operibus impetrare. Ratio: de hoc nulla certa extat promissio aut Ecclesiæ declaratio; in quâ promissione omne meritum saltem de condigno fundatur. Confir. hoc est proprium Christi, ut suis operibus promeritus nobis sit primam gratiam, & cum ea totam auxiliorum seriem à primo vsque ad vltimum. Hinc tamen non excluduntur nostra merita ex inhærente iustitia promanantia. 6. Pro certo habetur, primum auxilium gratiæ, quo peccator ad iustificationem disponitur, non cadere sub meritum, ne quidem de congruo, aut impetratorium: alioqui illud non tam gratuito, ut sacræ Scripturæ, & Concilia definiunt nobis daretur, quàm ex gratitudine rependeretur. 7. Certum, primam gratiam iustificantem non cadere sub meritum de condigno, per opera illam præcedentia: id .n. omne necessariò supponit gratiam iustificantem, ut principium meriti. In controuersiam vertitur, 1. An saltem de congruo possimus primam gratiam iustificantem per bona opera, gratiam præcedentia, nobis promereri? 2. An etiam de condigno illam promereri possimus per actum perfectæ contritionis, habitum gratiæ comitantem? 3. An primus gradus gloriæ, primæ gratiæ sanctificanti correspondens, cadat sub meritum de condigno? Quoad 1. Capreo. *in 4. dist. 14. qu. 2. art. 3. Sotus lib. 2. de nat. & gra. cap. 4. Medin. 1. 2. qu. 114. ar. 5. alijsque recen. Thom. docent, opera, quæ iustificationem &c.***

Ratio po-
tiff.Congruen-
tia141.
Non possit
iustus sibi
promereri
reparati-
onem post
lapsum.

142.

143.
ita proba-
tiores
Theol.

144.

145.
Tria con-
gruosa346.
An de con-
gruo præ-
miam gra-
tiam nobis
ficacionem &c.

ficationem præcedunt, etsi habeant rationem dispositionis ad illam, nullam tamen habere rationem meriti, ne de congruo quidem. Probant 1. ex Araus. II. can. 18. *Debetur merces bonis operibus, si fiant, sed gratia, qua non debetur, præcedit ut fiant.* ex Trident. sess. 6. cap. 8. *gratis iustificari ideo dicimur, ab Apost. quia nihil eorum, qua iustificationem præcedunt. siue fides siue opera, ipsam iustificationis gratiam promeretur.* ex Palæst. contra Pelag. ubi damnatur quicumque dixerit, gratiam Dei secundum merita nostra dari. 2. ex August. qui contra Pelag. docet, nulla nostra merita gratiam præcedere; sed omne meritum à gratiâ inchoari. 3. quia nullum est meritum, ubi nulla est ratio debiti & iustitiæ: sed dispositio ad gratiam tempore vel naturâ præcedens gratiam, nullum ius habet ad gratiam, cum ante gratiam nulla sit dignitas in opere.

Ratio

147.
Resp.
affirm.

DICO, opera bona, gratiam præcedentia, habere posse rationem meriti, saltem de congruo, & impetratorij respectu iustificantis gratiæ. Ita S. Doct. in 2. dist. 27. qu. vn. art. 4. *Banane. in 4. dist. 15. p. 1. dist. art. 1. qu. 5.* ubi docet, peccatorem suis bonis operibus, ex auxilio gratiæ factis, de congruo sibi iustificationis gratiam promereri: *Ferrarie. 3. con. Gen. cap. 149. sine,* ubi contra *Capreo.* contendit, hanc esse mentem S. Doct. *Vega. in Trident. lib. 8. cap. 8. & qu. 7. de iustif. Vasquez 1. 2. qu. 218. à cap. 2. Suarez lib. 12. de merito cap. 37. & c.*

148.
Prob. 1.
auctoritate

Prob. 1. ex August. epist. 105. *Sed nec ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat. Neque enim nullum est meritum fidei, quâ fide ille dicebat: Deus propitius esto mihi peccatori, & descendit iustificatus merito fidelis humiliatus.* Neque cum August. lib. 1. retract. cap. 23. retractat hanc propos. *Initium Fidei ex nobis, consummatio ex Deo,* virtute censetur retractare hanc aliam: *Fides impetrat remissionem peccatorum: cum possit fides non esse ex nobis, & tamen nobis iustificationis gratiam impetrare, ut per se constat.* Quod si S. Tho. 1. 2. qu. 114. art. 5. ad 1. dicat August. retractando illam propos. retractasse hanc, intellige, retractasse non in sensu à nobis explicato, nempe pro merito gratiæ iustificantis, quæ est forma iustificans, sed in alio sensu, pro merito sc. iustificationis, quæ est tota series auxiliorum à primo usque ad ultimum: in hoc .n. tantum sensu pugnat cum retractatâ. 2. Certum est opera bona ex diuinâ ordinatione prærequiri, saltem ut moralem dispositionem ad formam iustificantem, ex Trident. sess. 6. cap. 6. & 7. ergo etiam ut merita saltem congrua, vel impetratoria. dispositio .n. quæ mouet agens ad retribuendum aliquid, aliàs non retributurum, habet rationem meriti, saltem impetratorij: siquidem ex eâ mouetur, & intuitu illius, ac iuxta mensuram & perfectionem dispositionis confert donum: ergo nihil deesse videtur ad rationem meriti impetratorij. Quod si accedat certa promissio, in omnium sententia habebit rationem operis etiâ meritorij saltem de congruo: sed extrat certa promissio Dei facta omnibus perfectè dispositis: ergo saltem vltima dispositio habet propriam rationem meriti de congruo. Confirmatur: alioqui ipse nullum auxilium gratiæ posset suis bonis operibus peccator sibi impetrare, quod est valde durum.

149.
Prob. 2.
ratione

150.
Non potest
construere de
condigno
mereri gra-
tiam.

Dices. Sequeretur, vltimam dispositionem etiam de condigno iustificantem gratiam promereri; si quidem illa est simul cum gratiâ iustif. à qua potest condignitatem ad meritum de condigno requisitam desumere. Nec obstat, quod dispositio præintelligatur naturâ prior; posset enim simul intelligi naturâ posterior, quatenus gratiam sup-

poneret ut formam, à quâ ipsa condignum valorem acciperet: eo modo quo materia præintelligitur ut subiectum ad formam; & simul præsupponit formam, à quâ ipsa recipit existentiam in genere causæ formalis. Resp. neg. sequel. Cum enim gratia sit principium influens moralem valorem in opus condignè meritorium, repugnat dari in præmium eius operis, quod ipsa moraliter condignificat, ut supra. Nec est eadem ratio de materiâ & formâ, quæ sunt sibi inuicem causæ, non quoad primum esse, sed quoad modificationem talis esse: non .n. verum censeo, materiam suam existentiam mutuari à forma, sed solùm ab ea informari.

151

Instabis. Potest equus dari in præmium boni vsus eiusdem equi: ergo poterit gratia dari in præmium boni vsus eiusdem gratiæ. Resp. neg. consequent. Nam tota ratio meriti de condigno in actu meritorio pendet à gratiâ, ut à principio moraliter influente: at non totus bonus vsus equi pendet ab equo, sed à dexteritate equitis, propter quam datur in præmium ipse equus; à quo solùm ut à conditione pendet bonus vsus equi, qui ut à principio directiuo, pendet à solâ arte & dexteritate equitis. Ex his patet ad 2. controuersiam.

152.
Ad 3. con-
trouersiam

Ad 3. nonnulli Respondent, primum gradum gloriæ, respondentem primæ gratiæ, non cadere sub meritum, saltem de condigno, quippe qui simul datur cum primâ gratia, quæ non cadit sub meritum condignum. Alij probabilius affirmant, ipsam quoque primam gloriam, primæ gratiæ respondentem, cadere sub meritum de condigno, etsi sub meritum de condigno non cadat primâ gratia. Dueor 1. auctoritate Trident. sess. 6. can. 32. *docentis, non solùm augmentum gloriæ, respondens augmento gratiæ; sed ipsam gloriam, ut mercedem dari bonis operibus iustorum: sc. primus ipse gradus gloriæ respondens primæ gratiæ de congruo collatæ, cadit sub perfectum meritum, de quo eo can. loquitur.* 2. Licet primus gradus gloriæ supponatur collatus cum primâ gratia ex merito duntaxat de congruo naturâ præcedente infusionem gratiæ, potest tamen idem gradus gloriæ conferri ex merito condigno gratiam subsequente. Eadem enim dispositio, quæ naturâ præcedens infusionem gratiæ, habet solam rationem meriti de congruo, naturâ vel tempore subsequens eandem, habet rationem meriti de condigno. Ac proinde ipse primus gradus gloriæ, qui in priori naturâ, cum infusione gratiæ respondebat dispositioni, ut merito de congruo, in posteriori naturâ, aut tempore, respondet eidem dispositioni, ut merito de condigno, & merces debita operarijs. Nam ut docuit Trident. cit. sess. 6. cap. 16. vita æterna non solùm proponenda est bene operantibus, ut gratia filijs Dei per Christum misericorditer promissa, sed etiam ut merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus meritis fideliter reddenda. Ut igitur non repugnat, eandem gloriam duplici ex titulo dari iustis, hæreditatis, & mercedis: ita non repugnabit, duplici ex merito congruo, & condigno dari iustificatis; sc. adultis, propria dispositione ad illam se præparantibus. Nam de gradu gloriæ debito gratiæ virtute baptismi collatæ, an peccato amissus, & pœnitentia restitutus, conferatur non solùm ex opere operato baptismi, sed etiam intuitu bonorum operum operantis, dicemus vltimo tomo de pœnitentiâ.

153.
Primus
gradus glo-
ria cadere
potest sub
meritum

154.
Ratio

Ad 1. oppositæ sent. sumptum ex Araus. dico illud optimè explicari posse de gratia auxiliante, quæ antecedit omne opus meritorium, siue de condigno, siue de congruo siue impetratorium.

Triden.

155.
Ad primâ
oppositâ

156.

Trident. nonnulli intelligunt de merito condigno, ut idem sit *gratis iustificari*, ac ex nullis meritis condignis. Sed melius hoc explicat *Vasquez* de operibus factis viribus naturæ, ut idem sit, *gratis iustificari*, ac ex nullis operibus naturæ. Vnde cum *Concilium Trident.* addit, neque fidem, neque opera ipsam iustificationis gratiam promereri, intelligit de iustificatione sumptâ non pro formâ, quâ iustificamur, sed pro totâ serie auxiliorum à primo vsque ad vltimum: in quo sensu gratiam iustificationis vsurpant Patres contra Pelag. ita nec fides, nec vllum opus ex auxilio gratiæ factum seriem auxiliorum promeretur, cum in ipsâ includatur omne auxilium gratiæ, ac proinde omne opus ex auxilio gratiæ factum. *Palest.* loquitur tantum de meritis precedentibus ex solis naturæ viribus; de quibus erat contentio: & *August.* docet, nulla nostra merita gratiam præcedere.

157.

158.
Ad rationē

Adducta ratio vel solum probat de merito condigno, quod præter gratiam auxiliantem, ex quâ procedere debet, supponit etiam sanctificantem, ex quâ condignitatis valorem desumit; vel ad summum de operibus præcedentibus vltimam dispositionem: aut certè illa non procedit de operibus impetratorijs, ad quæ neque subiecti dignitas, neque certa Dei promissio requiritur.

S E C T I O VI.

An quodlibet opus meritorium accipiat totum & eiusdem perfectionis valorem, qui est in habituali gratia?

159.

Prima sent. affirmat. Fundam. gratia communicat suum valorem operi meritorio in genere causæ formalis: sc. per formalem vnionem, quam habet cum ipso. ergo communicat totum, & eundem, quem habet in se: forma enim communicat suum valorem actui per immediatam exhibitionem sui: sicut se totam communicat per exhibitionem totius entitatis; ita totum & eundem suum valorem communicat. Confir. communicat illum necessariò: ergo totum, quem habet in se.

160.

Secunda sent. probabilior negat. Dico, aliud esse, gratiam habitualement tribuere cuiuslibet operi meritorio totam dignitatem & valorem, quem potest, & cuius capax est actus ipse meritorius; aliud tribuere eundem omninò valorem seu eiusdem omnino perfectionis & moralis æstimationis, quam habet in se. Prior pars probatur fundam. primæ sent. hunc enim valorem & dignitatem tribuit gratia operi meritorio in genere causæ formalis, de cuius ratione est, subiectum dignificare per totalem exhibitionem sui: ergo non potest minorem valorem vni, quàm alteri tribuere; sed totum, quem potest, tribuit vnicuique.

161.

Gratia habitualis operi illum valorem tribuit cuius est capax:

Posterior pars negatur: aliàs enim sequeretur, singula opera meritoria augere habitum gratiæ vltra propriam latitudinem gradualis perfectionis: (quod falsum *infra* ostend.) auerent enim ad æqualitatem valoris, quem haberent à gratiâ, & inæqualitatem perfectionis, quam ex proprio obiecto & circumstantijs acciperent. Quia si valor, quem opus meritorium accipit à gratiâ, est eiusdem perfectionis cum ipso valore, qui est in gratiâ, augebit ipsam secundum tot gradus, quot accipit à gratiâ. Contrà verò, si dicamus diuersæ rationis esse valorem, qui est in gratiâ, & qui communicatur operi meritorio, non poterit opus au-

Ab absurdo

gere gratiam eâ mensurâ graduum, quos accipit à gratiâ: cum valor gratiæ sit perfectior, quàm valor communicatus operi, per pauciores gradus opus augebit gratiam, quàm ipsum acceperit à gratiâ; cum possint pauciores gradus augmenti gratiæ vtpotè perfectiores, equare plures gradus operis meritorij refusus à gratiâ. 2. Non eundem valorem & dignitatem, quam persona Verbi habet in se, communicat operibus assumptæ humanitatis: dignitas enim quam persona Verbi habet in se, ut eadem cum personâ increatâ, à se, immultiplicabili essentialiter, est longè maioris æstimationis moralis, quàm sit valor communicatus operibus humanitatis assumptæ, qui est tantum denominatiuè à personâ Verbi, multiplicabilis, ab alio: præterea hic est valor increatus tantum moraliter; ille est increatus etiam physicè. Igitur neque gratia eandem dignitatem, quam habet in se, communicat operibus meritorijs. Valor enim quem habet in se, est idem cum entitate gratiæ, nec solum moralis, sed etiam physicus: valor communicatus operibus, est extrinsecus, per denominationem à gratiâ, & tantum moralis. 3. Maior æstimationis dignitatis & valoris, non tantum desumitur ex perfectiori forma, à qua deriuatur, sed ex perfectiori etiam modo, quo cum formâ, à qua deriuatur, coniungitur: perfectiori modo coniungitur valor cum gratia sc. physicè & identicè, quàm cum opere meritorio, sc. moraliter tantum, extrinsecè, per solam denominationem à dignitate gratiæ. Maior constat inductione: maioris valoris erant humanæ operationes Christi physicè vnitæ, media humanitate, cum Verbo, quàm vestes localiter tantum cum Christi humanitate coniunctæ: maioris increatæ operationes Verbi identicè eadem cum Verbo, quàm humanæ operationes eiusdem, physica tantum vnione cum Verbo, media humanitate, coniunctæ. ergo maioris æstimationis & dignitatis erit valor gratiæ formaliter & identicè idem cum gratia, quàm valor operis, physica tantum vnione coniuncti cum gratia.

Deducitur 1. non maiorem valorem communicare gratiam vni operi meritorio, quàm alteri, sed omnibus æqualem: illum enim communicat per vnionem sui; & æqualiter vnitur cum omnibus operib. bonis. Cum hoc tamen æquali valore à gratiâ accepto, stat inæqualitas valoris, quem vnūquodque opus ex proprio obiecto & circumstantijs habet. 2. Maioris æstimationis moralis, cæteris paribus, sunt opera meritoria viri sanctioris, quàm minus sancti: illa .n. maiorem dignitatem sumunt à gratiâ intensiori, quàm opera meritoria minus sancti. Dixi *cæteris paribus*: potest .n. maior hic valor suppleri per valorem desumptum ab intrinsecâ honestate operis. Coroll. est contra *Medm.* 1. 2. qu. 114. art. 8. fine. 3. Etsi gratia totum suum valorem communicet operi meritorio, adhuc opus non auget meritoriè gratiam vltra suam gradualem perfectionem: cum .n. valor communicatus operi sit inferioris perfectionis, quàm sit valor physicus gratiæ, sed semper minus & equale tantum geometricè ac proportionaliter. Nec refert, quòd opus augeat gratiam ad valorem, quem accipit à gratiâ, & quem habet ex intrinsecâ honestate: vterque .n. valor non equatur physico valori gratiæ: proinde vterque simul non auget ad æqualitatem gratiam. Dices: sequitur, opera iustorum non esse condignè meritoria accrementi gratiæ & gloriæ: valor .n. accrementi gratiæ & gloriæ, est perfectior, quàm operum; quia ille est physicus, idem cum

163.
à pari164.
à priori165.
Corollarium 1.166.
Secundum167.
Tertium168.
Obijc.

Cum gratiâ & gloriâ, hic tantum moralis, denominatiuè seu extrinsecè in opere meritorio. Resp. neg. sequel. licet enim valor operum iustorum sit imperfectior valore gratiæ & gloriæ, est tamen eiusdem ordinis cū illo: quia vterque est in supremo ordine diuino participatiuè. Neque ex eo quod valor operum sit imperfectior valore gratiæ, sequitur, quod sit diuersi ordinis: ordo .n. sumitur à ratione genericâ, nō à specificâ: valor autē gratiæ extrinsecè tantum communicatus operi meritorio, retinet eandem rationem genericam entis diuini participati, licet non eandem specificam; cū ex modo existendi perfectiùs existat in gratia, quia in illa existit formaliter, in opere tantum denominatiuè. Ceterum sufficit ad condignitatem operis cum præmio æqualitas ordinis.

SECTIO VII.

An opera bona physicè, an tantum meritorie augeant gratiam & habitus infusos?

169. Prima sent. affirmat, augere physicè, non tantum meritorie: probabilem censet *Medina* 1. 2. qu. 52. art. 2. sine, de actibus tantum supernat. fidei & spei respectu suorum dumtaxat habituum. Prob. 1. Actus naturales physicè augent habitus acquisitos; ergo & actus supernat. habitus infusos: non .n. minorem proportionem in ratione principij effectiui habent actus supernat. cum habitib. supernat. quàm actus naturales cum habitib. acquisitis. quia hi vtrique sunt naturales; illi vtrique quoad entitatem supernaturales: actus supernat. producuntur ab infusis; naturales ab acquisitis. 2. Si actus supernat. meritorie tantum, & non physicè augetent habitus infusos; sequeretur, per actus supernat. fidei & spei non augeri habitus infusos fidei & spei in peccatore; cū nullus actus existentis in peccato sit meritorius: at quod magis peccator in his actibus se exercet, eò maiorem experitur facilitatem, quæ aliunde non prouenit, quàm ex intensiori habitu. ergo non meritorie tantum augèt habitus infusos. 3. Potentia naturalis simul cum habitu infuso effectiue producit actum supernat. ergo actus supernat. simul cum habitu infuso effectiue producit augmentum sui habitus: si enim potest potentia naturalis simul cum habitu infuso producere actum supernaturalem, à fortiori poterit actus supernaturalis vnà cum habitu infuso eundem habitum augere.

172. Secunda sent. docet, opera bona tantum meritorie, & non physicè augere gratiam habitualement, cæterosque habitus infusos: *S. Tho.* 2. 2. qu. 24. art. 7. & de verit. qu. 1. art. 11. & in 1. dist. 17. qu. 2. ar. 3. *Bonau.* ibid. in 2. p. dist. art. 1. qu. 2. *Scot.* qu. 3. §. Contra istam pos. & c. *Richar.* art. 2. qu. 3. *Duran.* ibid. in 2. p. dist. qu. 8. *Aureo.* art. 4. propof. 3. §. quod autem add. *Capreo.* qu. 2. art. 3. *Mayro.* in 1. dist. 19. qu. 2. *Argen.* in 1. dist. 17. qu. 2. art. 4. *Palat.* ibid. dist. 6. *Calet.* 2. 2. qu. 24. art. 6. in. *Victor.* relect. de augm. charit. *Conra.* 1. 2. qu. 114. art. 8. *Bannez* 2. 2. qu. 24. art. 6. dub. 1. *Valenti.* ibid. dist. 3. qu. 2. pu. 3. asser. 7. *Turria.* dist. 68. dub. 1. *Vasquez* 1. 2. dist. 79. cap. 10. & dist. 211. cap. 7. & dist. 220. cap. 2. & reliq. *Theol.* cum *S. To.* 2. 2. qu. cit. *Magist.* in 1. dist. 17. & eorum, qui docent, gratiam reliquosque habitus infusos non educi ex potentia subiecti, sed à Deo tantum creari. Contra quam sent. neminem legi absolutè sentientem, sed omnes vel illam expresse docentes, vel vt certam supponentes. licet enim

Barth. Medin. cit. contra illam probabiliter sentiat de solis actibus Fidei & spei respectu suorum habituum, idem tamen de his, & reliquis actib. supernat. probabilis nobiscum opinatur, nempe eos non nisi meritorie suos habitus augere.

Fundam. triplex 1. *S. Thoma.* Eadem est causa intensiōis, & productionis formæ: at solus Deus est causa productionis habituum supernat. ergo & intensiōis. Igitur opera bona solum meritorie augent habitus infusos, quæ merentur, vt Deus illos augeat. Minor constat ex ipso infusions nomine, ad *Rom.* 5. & *Triden. sess. 6. cap. 7.* Infunduntur .n. quæ ab extrinseco agente producuntur. Eadem exprimitur in defini. virtutis ab *August.* lib. 2. de lib. arb. cap. 18. & 19. ab omnibus recepta, *virtus est bona qualitas mentis, quæ recte vivitur, quæ nullus male utitur, quam Deus in nobis operatur.* Maior prob. siue .n. supponamus gradus qualitatatis esse homogeneos (vt probabilis puto) siue heterogeneos, semper verum est, quod qui potest qualitatem intendere, potest illam producere. si .n. gradus supponantur homogenei, cū posterior intendens priorem sit eiusdem rationis cum priori, qui potest producere posteriorem, poterit priorem. Confirm. si posterior nullum reperiat in subiecto gradum, tunc non intendit, sed ipse primò producit. Per accidens autem est ad productionem posterioris gradus, quod in subiecto supponatur prior: eodem .n. modo produceretur posterior, si non supponeretur prior. Idem à fortiori sequitur, si gradus supponatur heterogenei. in hac .n. opin. semper gradus posterior est perfectior priore: igitur qui potest producere posteriorem, qui intendit priorem, poterit priorem. Fundam. 2. colligitur ex *Scoto* in 1. dist. 17. qu. 2. §. *Contra istam op.* Non possunt duo specie diuersa mutuo seipsa efficere, vel intendere: sed actus supernat. & habitus infusos sunt specie diuersi: ergo nequeunt seipsos efficere aut intendere. Cū igitur habitus infusus sit causa efficiens actus supernat. non poterit vicissim actus supernat. esse causa efficiens, vel intendens habitus infusi. Minor prob. habitus infusi sunt instar potentiarum respectu actuum supernat. quippe qui non tantum dantur ad facilitandas potentias naturales, vti sunt habitus acquisiti, sed ad simpliciter posse, vt contra *Pelag.* Concilia definiunt. Potentiæ autem immanentes, cuiusmodi sunt habitus infusi, specie differunt ab actib. ad quos eliciendos ordinantur, vt inductione constat intellectus .n. specie differt ab intellectu, voluntas à volitione, motrix potentia à motu. Maior prob. quæ specie differunt, nequeunt esse eiusdem perfectionis, sed necessariò vnus est imperfectius altero: nequit autem quod est perfectius, vt princeps causa, vt per se patet: quia cū princeps causa debeat totam effectus entitatem continere, nequit esse suo effectui imperfectior: alioqui non posset totam eius entitatem continere. At habitus infusi sunt principes causæ suorum actuum supernaturalium, igitur non possunt ipsi mutuo à suis actibus, vt à principali causa produci vel intendi.

Sed nec ab illis produci, vel intendi posse vt à causâ instrumentali, ostendo: actus supernat. non intendunt suos habitus infusos, vt instrumenta animæ rationalis: natura enim nequit esse causa princip. effectus supernat. nec vt instrumenta suorum habituum: vt enim instrumentum producere valeat cum causâ principali effectum aliquem, supponere debet in causa principali naturalem actiuitatem ad talem effectum producendum; cum

Opera bona tantum meritorie augeant gratiam & habitus supernat.

174. Fund. 1.

175.

Fundam. 2. Habit. supernat. nequit produci ab actib.

176.

nec vt à causâ instrument.

inductione

cum debeat ipsa cum suo instrumento reipsa influere in effectum: at nulla est naturalis aetivitas in habitu infuso ad seipsum intendendum, vel ad sui similem habitum producendum: cum .n. habeat rationem potentiae immanentis, quae nulla, ut inductione constat, est productiva, vel auctiva sui, nec habitus infusus erit productivus, vel auctivus sui. Nec actus supernat. intendunt physicè habitus, ut instrumenta suorum habituum: non .n. assumuntur à Deo, ut instrumenta obedientialia; quia cum hic modus agendi sit miraculosus, non debet absque cogente ratione, vel autoritate, quae nulla affertur, asserti: nec ut naturalia: instrumentum enim connaturale supponere debet causam eiusdem ordinis, in cuius virtute operetur: hæc nequit esse creata, cum nulla de facto assignabilis sit, quidquid sit de possibili, de quo nunc non disputo: neque increata, cum id sine fundamento dicatur. Confirm. Nullus actus naturalis immanens habet naturalem aetivitatem erga suam potentiam quae nulla per suos actus intenditur: ergo nec actus supernat. immanens erga suum habitum infusum: habitus enim infusi comparantur ad suos actus supernaturales, ut potentiae naturales ad suos actus naturales.

177.
Confirm.

178.
Fundam. 3.
Ex absurdis. 1.

Fundam. 3. ducitur ex absurdis. 1. Si opera bona iustorum physicè auferent gratiam habitusque supernat. illos auferent etiam in beatis; & nullum haberent in augmento terminum per totam æternitatem, ad eò ut aliquando superarent gratiam, habitusque infusos Christi: qui sunt finiti intensivè, neque augentur per actus à Christo elicitos: Sequela prob. si opera bona physicè auferent suos habitus, necessariò eos auferent, atque ad eò etiam in beatis: causa enim necessaria non impedita semper, & in quolibet subiecto agit. At nullum est impedimentum, quo minus actus supernat. in beatis suos habitus augeant. Confirm. Ita se habent in hac sent. actus supernat. ad suos habitus infusos augendos, sicut naturales ad augendos acquisitos: at actus naturales in infinitum absque termino augebunt in beatis suos habitus acquisitos: ergo & actus supernaturales suos habitus infusos.

178.
Absurdum 2.

2. Sequeretur, actum contritionis physicè in peccatore charitatis habitum producere: imò actum charitatis erga proximum, cum sit ab eodem habitu charitatis, eisdem in peccatore physicè producere (si actus supernaturalis esset physicè productivus sui habitus) quod est plus quam falsum. Inde enim sequeretur, vel hominem per solum actum charitatis erga proximum iustificari; vel eertè cum peccato de facto stare habitum charitatis: vtrumque contra fidem. 3. Sequeretur, quemlibet alium virtutis supernat. actum, physicè in peccatore suum habitum producere. Quòd si ponantur actus supernat. vim habere intendendi etiam habitum gratiae, sequeretur etiam habitum gratiae physicè ab huiusmodi actibus supernat. in peccatore produci. si .n. actus supernat. suam naturam physicè auferent suos habitus, physicè etiam eosdem producunt, ut ex 1. fundam. constat: vterius sequitur, eos esse necessariò productivos, cum in producendo non pendeant à liberà potestate hominis. Igitur tam in beatis suos infusos habitus augebunt, quam in peccatoribus primò producunt.

179.
Absurdum 3.

Ratio

180.
Obje.

Contra 1.

Dices: actus supernat. augere suos habitus ut instrumenta suorum habituum: ac proinde non posse in peccatore, in quo non sunt habitus infusi, eos augere, vel primò producere. Sed contra; 1. ut in 2. fundam. demonstro, nequeunt actus supernat. ut instrumenta intendere, vel producere

habitus infusos in virtute eorum, ut principium causarum, cum nulla in ijs supponatur naturalis aetivitas ad seipsum intendendos, vel ad similes habitus producendos. 2. quando instrumentum naturale reperitur separatim à sua causa principali, Deus ut causa vniuersalis supplere solet concursum causae principalis, ut constat de omnibus ferè instrumentis natur. ergo si actus supernat. sunt naturalia instrumenta suorum habituum, etiam separati ab illis eos producunt, supplente Deo concursum causae principalis, ne illis violentia perpetua fieret, denegato illis semper debito concursu.

Ad primum oppos. sent. neg. conseq. eiusque prob. actus .n. naturales non comperantur ad habitus, quos producunt, ut actus ad potentias, sed ut ad principia solum facilitantia. Præterea idèd possunt actus naturales, qui acquisitos habitus producunt, mutò ab ipsis produci; quia possunt habitus acquisiti, producti ab actibus natur. coniungi cum causis principalibus perfectioribus, quae sunt potentiae immanentes, à quibus eleuati simul cum ipsis producere possunt similes actus, à quibus ipsi fuerunt producti. Nequeunt autem actus supernat. producti ab habitibus infusis, coniungi cum causa principali perfectiori, virtute cuius producere, vel intendere valeant habitus, à quibus fuerunt ipsi producti. Ad 2. Resp. 1. concessa sequela, aio: facilitas illa, quam ex frequentatis actibus supernat. fidei & spei experimur, non necessariò provenit ex intensiori habitu fidei & spei: sed vel ex aliquo habitu acquisito, qui connaturaliter præcedere solet actum supernat. & potentiam saltem remotè ad illum disponere; vel probabiliùs, ex habitu supernat. diversae speciei ab infuso fidei & spei, producto ab actibus supernat. fidei & spei. de quo *ta. vlt. de penit. 2. concedo sequel. de merito condigno; nego de congruo: hoc .n. non pugnat cum peccato, ut scilicet. 5. Ad 3. neg. conseq. in habitu .n. infuso nulla supponitur naturalis aetivitas, vel ad sui similem habitum producendum, vel ad seipsum intendendum. At in potentia vitali immanente supponitur aliqua aetivitas ad actum supernat. quem vnà cum habitu infuso, ut causam principali producere poterit. Dices: Aetivitas, quae in potentia naturali ad actum supernat. supponitur, est tantum obedientialis: at hæc reperitur etiam in quolibet habitu infuso ad alium habitum sibi similem producendum, vel ad seipsum intendendum. Concesso discursu, nego, de facto eleuari habitum infusum ad seipsum intendendum, ut eleuatur potentia naturalis ad actum supernat. producendum: ibi .n. nulla est necessitas, sicut est hic: quia nequit homo apud Deum mereri, nisi per actus liberè à se elicitos: ergo ut mereatur, debet ipse actiue ad actus concurrere. Nulla autem est necessitas, ut habitus infusi actiue concurrant ad sui intensiorem.*

2.

181.
Ad argu-
menta op-
posita.

182.

Ad 1.

183.

Ad 3.

184.

Obje.

SECTIO VIII.

An quolibet actu meritorio augeatur gratia & charitas, ceterique habitus infusi?

TRiplex potest esse actus meritorius, intensior, æqualis, & remissior habitu gratiae, & charitatis, ceterisque habitibus infusis. Controuersia est, an habitus gratiae reliquarumque virtutum infusarum meritorie augeatur quolibet actus ex his, an intensiori tantum. 1. Sent. affirmat. augeri tantum actu intensiori, non æquali, & remissiori: ita Bonam.

185.

186.
Prima sent.

in 2.

in 2. dist. 40. art. 2. qu. ult. corp. & ad 3. asserens, præmium substantiale, quod consistit in ipsa gloria & gratia, non augeri nisi ex maiore charitate, aut meliore voluntate; accidentale, quod in eius sent. est vel consequutio alicuius laureolæ, vel interna delectatio de bono opere exercito, vel remissio pœnæ temporalis, augeri quolibet opere merito-
 Fund. Fundam. est proportio habitus acquisiti. sicut .n. hi non augentur substantialiter, nisi ex actib. intensiorib. ita nec habitus infusi: ex sacris literis docetur, idem præmium substantiale æternæ gloriæ nouo titulo fieri debitum per actus remissiores: per quos crescit moraliter in ratione præmij; quâ eadem gloriæ intensio nouo titulo posside-
 187. tur. videtur S. Tho. in 1. dist. 17. qu. 2. ar. 3. ad 2. & 5.

Fund.

187.
1. Sent.

Secunda docet, habitum gratiæ & charitatis augeri actibus etiam æqualibus, non remissioribus; gloriam verò non solum æqualibus, sed etiam remissioribus. Durand. in 1. dist. 17. 2. p. dist. qu. 8. num. 7. Fundam. solus ille dignus est donis accipiendis, qui beo vititur acceptis; sed non bene vititur habitu is, cuius actus non proportionantur intensiori habitus. Nec obstat, quòd per actum remissum charitatis mereamur vitam æternam: quia maius, inquit, est mereri augmentum charitatis, quàm vitam æternam: quia per actum, quo meremur charitatis augmentum, meremur etiam vitam æternam; non contrà, per quemcunque actum, quo meremur vitam æternam, meremur etiam charitatis augmentum.

188.
3. Sent.]

Tertia sent. Thomist. affirmat, per actus intensiores statim merito-riè augeri gratiam & charitatem, non per æquales & remissiores; sed quando subiectum fuerit dispositum: disponitur autem subiectum ad augmentum remissiorum actuum recipiendum, quando prorumpit in actum habitu feruentiorem: tunc enim recipit præmium & actus præsentis feruentioris, & præcedentium remissiorum: Ita Capreol. dist. 17. qu. 2. art. 3. Conrad. 1. 2. qu. 52. art. 3. & qu. 114. art. 8. Caiet. 1. 2. cit. qu. 114. art. 8. Sor. in 4. dist. 16. qu. 2. art. 2. Medina ysdem locis, Victoria relect. de augm. charit. Bannez 2. 2. qu. 24. art. 6. dub. 2. Aluar. libr. 7. de auxil. disp. 60. Adde Granad. 2. 2. contr. 3. tract. 3. disp. & qu. 10. qui id tantum affirmat de actibus habitu remissioribus. Richard. in 1. dist. 17. artic. 2. quæst. 3. & in 2. distinct. 27. art. 2. qu. 2. Cisterci. in 1. dist. 17. qu. 7. sine, nisi quod isti velint, dispositionem ad recipiendum augmentum debitum actibus remissis, non esse actum feruentiorem, sed multiplicationem plurium remissiorum, qui æquivalent vni, quem voluntas ex toto conatu habitu charitatis elicere posset. Fundam. est aucto. S. Tho. 1. 2. qu. 114. art. 8. & 2. 2. qu. 24. art. 6. & in 1. dist. 17. qu. 2. art. 3. ad 2. & 5. & c. asserentis, per actus remissos non augeri charitatem, sed tantum disponi ad augmentum recipiendum, quando voluntas eruperit in actum feruentiorem habitu.

Fundam.
potissi.

189.
Probans 2.
à pari

Prob. 2. à paritate habituum acquiritorum, qui non augentur, nisi actibus intensioribus: licet .n. habitus infusi non augeantur physicè ab actibus merito-rijs, sed à Deo; in augmento tamen eorum Deus seruat proportionem, quam actus naturales habent ad suos habitus acquisitos. Quando .n. Deus supplet defectum causæ 2. supplet illum cum eâ proportionem, quâ causa 2. suos effectus causaret, si posset.

190.

Prob. 3. In 1. instanti iustificationis, seruat proportionem æqualitatis inter intensiorem actum & habitum, quia non infunditur gratia & charitas, nisi iuxta mensuram & proportionem propriæ dispositionis. ergo eadem proportio seruat in aug-

mento; vt in fine augmenti habitus sit æqualis intensiõnis cum actu, non superet actum.

Prob. 4. si quolibet actu etiam remisso augetur gratia & charitas, incredibile sequeretur sanctitatis incrementum, contra experientiam. quod .n. crescit charitas, eo voluntas inclinatur ad feruentius operandum; at quò diutius remissius operamur, eò in operando languidiores effimur. Sequeretur 2. lumen gloriæ non proportionari quoad intensiõnem actibus, & habitui charitatis: si .n. actus & habitus quoad intensiõnem non proportionantur inter se; nec vni tertio, quod est lumen gloriæ. 3. nullam fore proportionem inter incrementum habitus charitatis, quod fit per actum charitatis durantem in instanti, & incrementum eiusdem per actum æqualis intensiõnis durantem in tempore. sicut nulla est instantis ad tempus proportio, cum vnum constet ex vnico indiuisibili, alterum ex partibus in infinitum diuisibilibus.

191.
ex absurdis
1.

2.

3.

4. Habitum augeri totâ latitudine sui actus in immensum: si .n. quilibet actus remissus auget habitum, quilibet gradus eiusdem actus auget habitum. patet: si actus vt 4. auget habitum intensum vt sex, idem actus si fuisset intensus vt duo, vt vnum, vt dimidium, adhuc auget habitum iuxta quantitatem suæ intensiõnis; quia quilibet actus quantumuis remissus adauget habitum: ergo actus intensus vt 4. auget habitum secundum totam latitudinem suæ intensiõnis.

191.
quartum
absurda.

193.
Discrepant
Thomist.

Thomistæ conveniunt, per actus remissiores non statim augeri charitatis & gratiæ habitum, sed quando subiectum fuerit per intensiorem actum dispositum; discrepant 1. An si homo nunquam in hac vitâ per intensiorem actum se disponat, sit perpetuò cariturus præmio præcedentium actuum remissorum. Affirmant aliqui: Negant alij docentes, illud conferri homini in alia vitâ, vel absque vlla ipsius dispositione, vel aliqua ipsius dispositione in instanti glorificationis exercenda, vt opinatur Alvarez. 2. An præmium respondens actibus remissioribus charitatis sit physicum incrementum habitus, distinctum à physico incremento eiusdem, respondente actui intensiori. Plerique cum Bannez existimant, esse tantum morale, quâ ipsum physicum incrementum habitus, respondens actui intensiori, datur nouo titulo propter præcedentes actus remissiores, vt propter remotam dispositionem. Alij affirmant, esse physicum etiam incrementum, vel solius gloriæ essentialis, quæ actibus remissis aliâ vitâ respondet, vt Duran. aiebat: vel etiam gratiæ & gloriæ; non charitatis, vt Sor. in 4. dist. 15. qu. 2. art. 2. & de nat. & gra. cap. 17. sine; Victor. Medina cit. loco. 1. 2. qu. 52. art. 3. sine: quorum fundam. charitas est habitus operatiuus; qui crescit nostris actibus. non nisi intensioribus. gratia cum non sit habitus operatiuus, non debet crescere, saltem physicè ex actibus. consequenter nec solis actibus intensioribus. Iidem docent, per quemlibet actum etiam remissum, gratiam crescere in esse gratiæ, & charitatem in esse charitatis & amicitie erga Deum id est, per eam hominem fieri magis gratum acceptumve Deo; non in esse qualitatis; seu in suâ entitate non magis intendi.

154.

195.

198.
4. Sent.

Quarta sent. affirmat, per quolibet actus meritorios, etiam remissos, augeri gratiam, charitatem & gloriam, reliquosque habitus infusos, non solum moraliter in esse gratiæ, & charitatis, seu amicitie, sed etiam physicè in esse qualitatis; licet physicum incrementum, correspondens actibus remissis, non statim conferatur in hac vitâ, sed in ultimo instanti mortis: Ita Scotus in 4. dist. 2. quæst. 1. §. in

1. *in ista quaestione, & dist. 21. quaest. vn. S. de 2. art.*

Quinta sent. docet, quolibet actu meritorio, etiam remisso augeri gratiam, charitatem, & gloriam, non tantum moraliter & in esse gratiae, amicitiae, & praemij, sed etiam physice, & in esse qualitatis, eorumque incrementum statim conferri, absque alia dispositione subiecti: ita *Maiores in 4. dist. 22. qu. vn. ad 2. con. 2. concl. Gabrie. in 1. dist. 17. qu. 4. art. 3. dub. 2. & in 4. dist. 14. qu. 3. art. 3. dub. 3. Palat. in 1. dist. 17. disp. 6. concl. 2. Almai. trac. 2. moral. c. 12. Vasquez 1. 2. disp. 220. cap. 3. Suarez 3. to. de gra. libr. 9. de aug. & perfect. gra. cap. 3. & relect. de reuisc. merit. disp. 2. sect. 3. n. 29. Valen. 2. 2. disp. 3. qu. 2. pn. 3. asser. 8. Turri. ibid. disp. 68. dub. 2. & 4. opus. 8. de condit. ad merend. disp. 2. dub. 11. & 13. Coninck de actib. supernat. disp. 8. de merito dub. 9.*

197. *5. Sent. communior & probabilissima*
 DICO I. Cuilibet operi meritorio, quantumcunque remisso, aliquod praemium apud Deum respondet. In hac asser. sub his terminis vniuersalibus proposita omnes conueniunt: respondet enim praemium saltem accidentale, vel substantiale nouo titulo debitum: sic definita est in *Trident. sess. 6. cap. 16. sc. per opera in Deo facta nos verè vitam aeternam promereri: & can. 24. per bona opera, acceptam iustitiam in nobis augeri; neque ea tantum esse adeptae iustitiae fructus, sed etiam augendae causam: & can. 32. iustificatum bonis operibus, ab eo per Dei gratiam, & Iesu Christi meritum factis, verè mereri augmentum gratiae, vitam aeternam, & ipsius vitae aeternae consequationem, ac augmentum. Sed quodlibet opus meritorium, quantumuis remissum, est opus in Deo factum, & opus iustificati per Dei gratiam, & Iesu Christi meritum exercitum: ergo est vera causa meritoria incrementi iustitiae & gloriae.*

198. *Cuilibet operi meritorio aliquod praemium apud Deum respondet.*
 Nec fas est Concilij definitionem limitare ad opera tantum intensiora: cum definitio sit doctrinalis, atque ad eò vniuersalis, extendens se ad omnia opera meritoria in Deo per ipsius gratiam facta etiam remissa. 2. Sic ex eod. Concil. arguo: Nihil ad vitam aeternam promerendam ijs operibus deest, quae per Dei gratiam, & Iesu Christi meritum fiunt: vt cit. cap. 16. sed opera charitatis, quantumuis remissa, sunt per Dei gratiam, & Iesu Christi meritum facta: quodlibet .n. opus supernat. quantumuis remissum, excedit facultatem natur. creaturae: ergo. Confir. si operis intensio necessitata foret ad vitam aeternam promerendam, falsa esset haec Conc. propositio: *Nihil amplius operibus in Deo factis deest ad vitam aeternam promerendam: adhuc .n. illis deesset intensio. Respondet cit. concl. 2. Bannez, sufficit, si doctrina Conc. verificetur de aliquibus operib. 1. quia finis Conc. est, danare errorem Lutheranorum, qui autumant, omnes iustos esse aequaliter iustos, per extrinsecam dumtaxat iustitiam Christi, nullaque ipsorum opera iustitiae aut gloriae incrementi meritoria esse, sed signa tantum & fructus adeptae iustitiae. Cui errori vniuersaliter negatio sola propositio particularis, nempe quaedam iustorum opera sunt iustitiae & gloriae incrementi meritoria, contradictorie opponitur.*

199. *Respondet Bannez. Probat 1.*
 Probat 2. Hac Conc. definitione non obstante, adhuc inter Catholicos controuersum est, an opera supernat. reliquarum virtutum infusarum sunt, absque actuali, vel virtuali imperio charitatis, gratiae & gloriae incrementi meritoria. Ergo etiam controuersum esse poterit, an opera remissa charitatis in Deo & propter Deum facta sint gratiae gloriaeque incrementi meritoria. Sed contra 1. resp. Concilium saepe ex errore, quem damnat, occasionem accipit plenam & adaequatam fidei

doctrinam declarandi: vt can. 9. primario damando inanem fiduciam Luther. vniuersaliter definit, neminem de sua iustificatione esse certum, certitudine, cui non possit subesse falsum. Quo decreto cum Soto & Vega arbitrantur Theologi, damnari opinionem Cathar. vt *preced. disp.* omne enim id à Concilio intenditur, ad quod directè & per se verba ipsa decreti se extendunt: alioqui nunquam possemus esse certi, quando Concil. simul cum errore damnato distinctum fidei dogma stabiliat, vel cum vno errore alium damnet. Cum igitur verba *Trident.* decreti directè & per se ad opera remissa charitatis se extendant; nam etiam *haec sunt in Deo, & per Iesu Christi meritum, & nihil amplius deesse asseritur, quo minus sint iustitia, gloriaque incrementi meritoria,* dico etiam ad haec opera Concilij decretum se extendere. Contra 2. magna disparitas: de operibus aliarum virtutum, absque imperio charitatis factis, Concilium fundamentum praebet oppositum opinandi, per verba, *quae in Deo sunt facta;* quae multi intelligunt facta per imperium charitatis: De operibus remissis charitatis, nullum est in Concilio fundamentum opinandi contrarium, sed firmum potius fundam. cum Concilio asserendi, per huiusmodi opera augeri gratiae ac charitatis habitum, dum explicatis omnibus conditionibus ad augmentum gratiae & gloriae promerendum requisitis, omnem aliam conditionem, vt non necessariam expressè excludit.

200. *Contra 1.*
 Prob. 3. ex eod. Concil. cap. 10. Iisdem operibus obseruamus mandata Dei & Ecclesiae, & in accepta iustitia crescimus: at non solum operibus habitu intensioribus, sed etiam aequalibus & remissis mandata Dei & Ecclesiae seruamus vt omnes concedunt: ergo iisdem operibus in accepta iustitia crescimus: nisi quis, in accepta iustitia crescere interpretetur nò pro accremento physico & inherente, sed morali & extrinsecò: quod supra impugno.

201. *Contra 2.*
 4. In Diuinis oraculis, omnibus rectè operantibus promittitur gratia & gloria, eorumque incrementum. *Apoc. ult. qui iustus est iustificetur adhuc: & sanctus sanctificetur adhuc. Matth. 10. & Marc. 9.* Christus promittit, debitam mercede non cariturum, quicumque potum aquae frigidae, vel vni ex Christi discipulis dederit. Quo loco cap. 16. Concil. ostendit, quanta sit in bonis operibus ad merendum efficacia. 5. Theologorum Prouerbum est; pronior est Deus ad bonum praemiandum, quam ad malum puniendum: sed cuique actu malo, quantumuis remisso, certa respondet poena, diuinà lege statuta: ergo à fortiori cuique actu meritorio certum respondet praemium, diuinà lege determinatum.

202. *Contra 1.*
 DICO 2. Cuilibet operi meritorio, quantumuis remisso, non solum respondet praemium accidentale; vel idem substantiale nouo titulo debitum, sed etiam nouum praemium substantiale operi proportionatum. Haec assertio, licet non sit ita certa ac prima, tamen manifestè deducitur ex iactis fundam. Definit Concil. opera per Dei gratiam, & Christi meritum in Deo facta, esse verè meritoria; & nihil amplius illis ad verè merendum deesse: sed eadem opera definit gratiae & gloriae incrementum verè mereri: igitur cuilibet operi meritorio, etiam remisso, respondet nouum praemium substantiale sc. nouum gratiae, & gloriae incrementum. Eludes 1. negando sub operibus in Deo factis comprehendi opera bona remissa. 2. per incrementum gratiae & gloriae intelligendo etiam morale in esse gratiae, & gloriae in ratione praemij. Sed contra 1. adiectio illa, & nihil amplius

203. *Contra 1. resp.*
 204. *Contra 2.*
 205. *Prob. 3.*
 206. *Prob. 4. ex script.*
 207. *Ratio*
 208. *Contra 1.*
 209. *elusa 2.*
 210. *Contra 1. ad verè*

ad vere merendum deesse credendum est, omnem etiam conditionem ad merendum excludit.

210. Contra 2. Concil. can. 24. & 32. quam cap. 10. & 16. definierat esse nobis inhærentem, & à Deo per Christi meritum infundi. qui est habitus permanens, non actus transiens: ergo si hæc augetur in esse iustitiæ inhærentis, augetur in esse qualitatis, & præmij substantialis. Neque dicas, *dictis cap.* Concil. tantum definire iustitiam, quâ primò iustificamur, non quâ in iustitiâ crescimus: ibi .n. non solum loquitur de primâ peccatoris iustificatione; sed etiam de continuâ iustorum sanctificatione per opera in Deo facta, per quæ iuxta Apost. de die in diem in acceptâ iustitiâ crescunt. Adde; magna foret in Concilij verbis æquiuocatio; si iustitiæ incrementum modò acciperetur pro physico & intrinseco incremento habitus, quando esset effectus operum intensiorum; modò pro morali & extrinseco actuum transeuntium, quando esset effectus operum remissorum. Denique incrementum simpliciter importat augmentum eiusdem rationis cum formâ, cuius est incrementum.

211. Prob. 2. Homo quolibet actu charitatis, etiam remisso, sit Deo charior, & gratior: ergo per intrinsecum & physicum incrementum charitatis & iustitiæ. Antec. admittunt, qui docent, bonis operibus remissis augeri gratiam & charitatem in esse gratiæ & amicitiæ: eadem quippe habitualis, quò plures connotat actus à se productos, eò crescit saltem moraliter in esse gratiæ & amicitæ, esto non crescat in esse qualitatis. Conseq. prob. sicut homo sit charus gratulque Deo per inhærentem iustitiam; ita magis charus & gratus eidem per augmentum eiusdem. alioqui dici etiam posset, fieri charus & gratus simpliciter denominatiuè tantum ab operibus bonis exercitis. ita .n. se habet simpliciter ad simpliciter, sicut magis ad magis. aut certè dicit posset charior & gratior Deo denominatiuè tantum ab ipsis etiam operibus intensis virtutum. Vnde ansa præberetur negandi cum hæreticis inhærentem iustitiam.

212. Prob. 3. 3. Vel vt actus augeant meritoriè infusos habitus, debent esse æqualiter intensi cum suis habitibus (vt nonnulli Thomistæ putant) vel intensiores illis: hoc posterius est contra modum connatur. operandi agentis: quod nunquam agit supra suas intrinsecas vires. Vnde maior illa intensio actus virtutis non esset ab intrinseco principio inhærente, sed ab extrinseco duntaxat auxilio Dei: quod est contra modum connat. agentis, qui semper naturaliter postulat agere ab intrinseco principio inhærente. Prius etiam non sit contra modum connat. operandi agentis naturalis, qui semper agit secundum totum suum posse; non est tamen ordinarius modus operandi agentis liberi, qui raro solet operari secundum vltimum suum posse. Credibile autem non est, in augmento æternæ salutis Deum requirere ab homine modum operandi rarissimum, ac extraordinarium; præsertim cum in reliquis videamus ipsum (quæ eius est benignitas) humanæ imbecillitati se accommodare.

213. 4. Absurda ex opposita sent. Sequeretur, obesse potius, quàm prodesse homini intensiores habitus infusos. operando .n. ex intensiori habitu non meretur id, quod meretur, operando ex habitu minus intenso; per actum eiusd. intensiois. sc. habens habitum charitatis vt tria, operando actum charitatis vt quatuor mereretur gradum gratiæ & charitatis vt vnum: habens verò habitum charitatis vt quatuor, operando actum charitatis vt quatuor

nullum mereretur gradum charitatis & gratiæ.

214. Prob. 5. 5. Opus meritorium non modò suum valorem & condignitatem ad merendum desumit à principio efficiente physico, sed etiam à principio dignificante moraliter: sed gratia forma supernat. quæ est principium moraliter dignificans omnes actus à se elicitos, eundem valorem & dignitatem communicat actui remisso atque intenso *ex sect. 6.* licet .n. gratia non communicet eand. dignitatem quam habet in se, tamen communicat totam cuiuslibet actui, quam in suo genere communicare potest: vt licet persona Verbi non communicet eand. omnino dignitatem, quam habet in se, tamen cuiuslibet actui humanitatis communicat totam, quam in suo genere communicare potest: ergo quouis actus meritorius, etiam remissus, habet æqualem valoris intensioem deriuatam à gratiâ moraliter dignificante, ac habet habitus virtutis à quo elicitur: gratia .n. semper est equè intensa, atque habitus infusus saltem charitatis, quidquid sit de reliquis supernat. de quib. *sect. ult.* ergo tot gradus moralis valoris accipit actus charitatis à gratiâ, quòt gradus physici perfectionis habet habitus charitatis. ergo quouis actus meritorius, etiam remissus, poterit meritoriè augere habitum à quo producitur: quod prob. contra eos, qui saltem admittunt, habitum charitatis æqualib. actib. augeri: Tota ratio, cur actus remissus non augeat habitum infusum, à quo elicitur, est, quia non datur actio à proportionem inæqualitatis: at remissio actus meritorij suppletur valore deriuato à gratiâ: ergo cessat ratio, cur nequeat actus remissus meritorius augere habitum infusum, à quo elicitur. Quòd autem physica remissio actus suppletur morali valore deriuato à gratiâ, prob. non minus acceptum est opus meritorium Deo propter valorem moraliter communicatum à gratiâ, quàm propter physicam perfectionem efficienter causatâ ab habitu.

215. Dico 3. Hoc physicum incrementum gratiæ & gloriæ, quod opera remissa merentur, statim confertur, absque vlla aliâ dispositione; & gratiæ quidem in hac vitâ, gloriæ verò in futurâ. Assertio hæc ex fundam. Concilij sic deducitur: Vt opus sit gratiæ & gloriæ incrementi meritorium, nil aliud ex Concil. requiritur, quàm vt sit per Dei gratiam, & Christi meritum in Deo factum: ergo nulla alia expectatâ conditione, opus remissum charitatis, aut alterius virtutis infusæ, statim gratiæ gloriæque incrementum meretur: nullum enim opus charitatis, aut alterius infusæ virtutis absque gratiâ Dei per Christum in Deo fieri potest: nec de rebus supernat. quæ ex solâ liberâ Dei voluntate pendunt, possumus aliter theologari, quàm vt nobis per reuelationem constat. Cum igitur *ex cit. Conc.* nobis constet, vt opus gratiæ & gloriæ incrementum verè mereatur, tantum requiri vt sit per Dei gratiam, & Iesu Christi meritum factum, non possumus aliam conditionem ad id requirere. Confirm. si existimasset Concil. aliam conditionem ad merendum, præter assignatam, requiri, procul dubio illam in suo decreto expressisset, vt de facto expressit conditionem de consequitione gloriæ per illa verba: *Si in gratia decesseris.*

216. Quòd autem hoc incrementum gratiæ statim in hac vitâ conferatur, deducitur ex eodem principio, & Concil. *cit. cap. 10.* iusti bonis operibus de die in diem in accepta iustitia crescentes, magis ac magis renouantur, ac iustificantur, *euntes*, iuxta Apost. *de virtute in virtutem*: ergo huiusmodi inhærentis iustitiæ incrementum statim accipiunt in hac vitâ. Confirm. vt est Iuris axioma, *exceptio*

exceptio firmat regulam: igitur dum Concil. ab hac regula excipit incrementum gloriæ, quod non in hac, sed in futurâ vitâ conferendum docet, firmat regulam de incremento gratiæ, quod non in aliâ, sed in hac vitâ confertur.

217.
Per actus remissos datur non solum incrementum gloriæ, sed etiam gratia & charitatis.

Dico 4. Per actus remissos meritorios non solum datur incrementum gloriæ, sed etiam gratiæ & charitatis (An autem etiam incrementum aliarum virtutum infusarum, *sect. ult.*) gloria .n. datur iuxta proportionem meritorum, iuxta quam datur, & augetur etiam gratia: gratia igitur & gloria sunt æquales: at habitus charitatis est æqualis gloriæ: ergo & gratiæ. quæ enim sunt equalia vni tertio, sunt equalia inter se. Minor prob. gloria non est aliud, quam visio beatifica, & amor Dei: sed in patriâ tam visio commensa est lumini, quam amor charitati, à quibus actiue procedunt: ergo gloria tam ratione visionis commensa est lumini, quam ratione amoris charitati: ergo etiam lumen & charitas commensa gratiæ. si .n. charitas commensa est amoris beatifico, & eidem commensa gratia, ratione meritorum, quibus tam amor beatificus, quam gratia commensa est; etiam gratia & charitas commensa erunt inter se. Quod autem amor beatificus in patriâ commensus sit charitati, sic demonstro: Amor in patriâ non solum necessariò, sed etiam connaturaliter procedit à suo principio effectiuo: ergo quâ necessariò, adæquatè procedit à suo habitu; quâ connaturaliter, non procedit intensior illo: alioqui secundum excessum intensioris non procederet connaturaliter; quia nõ procederet ab intrinseco principio inhereente, qui est connaturalis modus operandi agentis, sed ab extrinseco tantum principio. Neque doctrina ista est contraria ei quam trado *to. 4. disp. 26. sect. 4.* sc. posse intensiorem actum connaturaliter produci ab habitu remissiori, quando habitus est eminentioris perfectionis, quam sit eius actus. Ex quo ibid. infero, amorem beatificum produci intensiorem in patriâ, quam sit charitatis habitus: eo quod hic sit eminentioris perfectionis & virtutis saltem quoad entitatem, quam sit eius actus. Ratio: quando actus procedit secundum totum posse & virtutem sui principij, debet illi perfectè adæquari, & quia non potest illi adæquari secundum perfectionem eminentialem, cuius non est capax, debet adæquari saltem secundum inferiorem æquivalentem, quæ virtute continetur in ipso principio: & quia maior intensio perfectionis inferioris virtute continetur in principio eminentiori remissiori, debet secundum hanc illi adæquari: alioqui non procederet secundum totum posse & virtutem sui principij, cum principium eminentius, etiam remissius, possit se extendere ad actum intensiorem inferioris perfectionis.

218.
Solutio argum. 1.

Ad fund. primæ sent. sumptum ex proportionem habitus acquisiti, quo etiam vtuntur reliquæ sent. Resp. 1. neg. cum Duran. assump. quilibet existimet habitus infusos non nisi equalib. actib. acquisitos tamen docet, etiam remissis augeri. id quidem in mea sent. qui acquisitos habitus constituuo in speciebus circa idem obiectum, aut magis perfectis, aut magis multiplicatis, coherentius dicitur: quælibet .n. species, etiam remissi actus, perficit præcedentes, saltem extensiuè in ordine ad idem obiectum: quod sufficit, vt intensius cum potentia concurrere possint ad consimiles actus circa idem obiectum. 2. Neg. conseq. saltem .n. per eos, qui putant, æqualib. saltem actib. augeri habitus infusos, habitus acquisiti non solum non augentur actib. remissis, sed neque æqualib. sed solis

219.
Retorjio argum.

intensiorib. cum tamen infusi augeantur etiam æqualib. ergo sicut per eos in hoc non seruatur proportio inter habitus acquisitos & infusos, ita neque in alijs. Ratio: actus meritorij non physicè, sed moraliter augent habitus infusos: igitur necesse non est, eam proportionem seruare cum habitib. infusis, quam seruant actus naturales cum acquisitis, qui physicè augentur à suis actib. Quod autem in 2. argu. tertiæ sent. addebarur, quando Deus supplet defectum causæ 2. supplere cum eâ proportione, quâ causa 2. effectum produceret, verum est, quando alia ratio oppositum non suadet, vt in præsentia suadet Concilium, & scripturæ.

Fundam. secundæ sent. seipsum destruit, aut nihil probat. vt .n. reatè Caiet. 2. 2. qu. 24. art. 6. vel *to non bene vti habitu accepto*, est, eo malè vti: & sic neque tali vsu poterit homo incrementum gloriæ mereri: nemo .n. malo vsu apud Deum meretur: ac proinde, dum argu. probat vnam partem, destruit alteram vel, *Habitu non bene vti*, est, illo inadæquatè tantum vti: & tunc falsum est, qui inadæquatè vtitur habitu non bene eo vti; tum quia nullum est debitum, semper accepto habitu adæquatè vtendi; tum quia si inadæquatè vti habitu, est malè vti, non posset iustus eo vsu mereri incrementum gloriæ, cum non minus bonus vsus requiratur ad incrementum gloriæ, quam gratiæ. Confirm. cum gloria sit proprietates gratiæ: ac proprietates sit commensa essentia, gloria erit commensa gratiæ: ergo maior gloria supponet maiorem gratiam: nec crescet gloria, quin crescat gratia.

Ad fundam. tertiæ sent. 1. nullibi *S. Tho.* negat, actib. æqu. lib. non augeri charitatis habitum, sed ad summum solis remissiorib. Vnde quando dicit, tunc augmentum actuum remissorum conferri, quando homo feruentiori actu se disposuerit, comparatiuum, *Feruentiori*, non refertur ad habitum, sed ad præcedentes actus remissos, vt sit feruentior illis. 2. dico, quoad actus remissos, *S. Tho.* in oppositâ fuisse sent. quæ eo tempore magis apud Doctores vigeat. 3. vltèrius cum nonnullis Thomistis addendum, feruentiorem actum, non esse in sent. *S. Tho.* dispositionem ad incrementum actuum remissorum simpliciter conferendum, sed tantum ad illum conferendum in hac vitâ. Non .n. si post multos actus remissos charitatis, homo nullum feruentiorem elicerit, perpetuò eorum incremento priuabitur; sed solum in hac vitâ; accepturus illud in alia, vt *Scorus* aiebat: alioqui non maiorem gloriam consequeretur, qui cum gratiâ baptismali & multis actib. remissis charitatis, quam qui cum solâ gratiâ baptismali ex hac vitâ decederet. 4. nota ex *Caiet. 1. 2. q. 114. art. 8. in resp. ad 3. S. Tho.* non esse sibi contrarium, nam in libris sent. solum negat, hominem quolibet actu meritorio mereri augmentum gratiæ, concomitans ipsum meritum, quia considerauit illud vt effectum actus meritorij: in summâ verò, quia illud considerauit vt præmium debitum merito, de cuius ratione non est, vt sit simul cum merito, vt patet de gloriâ, quam verè meremur, etiâ si non statim conferatur, absolutè affirmauit, quouis actu meritorio hominem augmentum gratiæ sibi mereri, suo tempore dandū; quia quouis actu facit illud sibi debitum suo tempore conferendum.

Ad 2. ductum à paritate habituum acquisitorum, patet ex solutione primi argu. & magis infra, vbi constabit, multas alias proportionem non seruari inter actus & habitus infusos, quæ sunt inter actus & habitus acquisitos.

Ad 3. proportio vna est inter actum meritorium & gratiam

220.
Ad secundam Duran. Caietanus.

221.
Ad fundam. 3 sent. ductum ab auct. S. Tho.

222.
Ad 2. à pari

223.
Ad 3. propositio duplex

& gratiam absolutè, quæ utrobique seruatur, tam in primâ iustificatione, quàm in augmento eiusdè; nisi quòd in primâ iustific. gratia respondet dispositioni subiecti, vt merito tantùm de congruo; in augmento verò, vt merito de condigno: ratione cuius meriti condignitatis maior gratia & præmium, cæteris paribus, respondet in augmento iustific. actui meritorio, quàm in primâ iustific. dispositioni subiecti. Altera proportio est inter actum & gratiam respectiue ad habitum, à quo actus meriti producit; & hæc non est in primâ iustific. cum in hac non præsupponatur gratia habitualis in subiecto, respectiue ad cuius intensiõnem conferri debeat gratia iustificans. Sicut ergo in prima iustific. infunditur gratia commensa tantùm merito de congruo, absque alio respectu: ita in augmento infunditur gratiæ incrementum commensum merito de condigno, absque respectu ad habitum, attentâ tantùm dignitate & perfectiõne actus meritorij. Quòd autem in eod. argu. dicitur, in fine iustificationis gratia esse, quoad intensiõnem æqualis dispositioni; in augmento verò non esse quoad intensiõnem æqualis actui meritorio, si gratia augeatur actib. æqualib. aut remissiorib. hoc est necessariò asserendum: nam in fine iustificationis nulla alia gratia supponitur, nisi quæ respondet subiecti dispositioni: in fine augmenti non solum est gratia, quæ respondet præsentis merito, sed etiam quæ respondet præteritis. Vnde in hoc non debet seruari proportio, sicut .n. inter vnicum actum dispositiuum, & multos meritorios, non est æqualis proportio: ita nec inter gratiam in fine iustific. respondentem vnico actui dispositiuo, & gratiam in fine augmenti, respondentem pluribus actibus meritorijs, præsentis nimirum & præteritis, erit æqualis proportio.

Ad 4. ab absurdis: Ad 1. neg. sequel. vt .n. ex solu. quarti constabit, gratia non augetur arithmetica proportione ab actu meritorio, sed geometrica. Quo fit, vt etsi tota latitudine intensiõnis actus, habitus meritorie augeatur, cum nullus sit gradus in actu, à quo habitus non augeatur, non tamen augetur æquali & arithmetica intensiõne actus. Quòd autem remissè operantes feruorem non experiantur, idè est: quia feruor actualis, qui tantùm à nobis sentitur, non prouenit ex habitu, qui solum potentiam ad feruentius operandum inclinât habitualiter & in actu 1. sed ex vberiorib. & illustriorib. auxilijs actualib. quib. ordinariè, qui remissè operatur, impedimentum opponit; contrarias cogitationes affectusque desperatos, cælestium cogitationem semina retardantes, in se admittendo. Ad 2. neg. sequel. Ad prob. si intelligat de physica proportione, quâ actus producit æquè intensus ac habitus, & quam actus & habitus non seruant semper in via, at lumen gloriæ cum suo, & charitatis actu, seruat in patria, neg. sequel. tam .n. intensum est lumen gloriæ, ac visio; tam intensus amor beatificus, ac visio, ad quem ille necessariò consequitur: atque adè tam intensum lumen gloriæ, ac charitatis habitus. Si intelligat de morali proportione, sc. vt in ea proportione augeatur habitus, in qua meritorius est actus, adhuc neg. sequel. eandem .n. proportionem moralem seruat lumen cum actibus meritorijs in via elicitis, quam cum iisdem seruat habitus charitatis; in eadem quippe proportione augetur lumen gloriæ, & charitatis habitus. Falsum igitur est, lumen gloriæ aut non physice proportionari cum charitatis habitu, aut nõ moraliter cum actibus meritorijs.

Ad 3. neg. sequel. de qua diffic. grauissima pe-

culiaris sectio instituenda. Ad 4. conced. habitum meritorie augeri secundum totam latitudinem sui actus geometricè & proportionaliter, non arithmetice & ad æqualitatem. Vnde non sequitur, gratiam in immensum augeri; quia non tot gradus gratiæ meretur actus, quot ipse habet in se, licet nullus sit in actu meritorio gradus, qui aliquid augmentum gratiæ non mereatur. ita cum qualitas producit effectum sibi inadæquatum, nullus est in qualitate gradus, qui ad effectus productione non concurrat, licet non secundum totam adæquatam suam intensiõnem ad illam concurrat.

Ex his patet ad omnes modos, quib. tertia & 4. sent. contendit, per actus remissos, aut non physice, sed tantum moraliter; aut saltem non sine noua dispositione, vel certe non in hac, sed in futura vita gratiæ & charitatis habitum augeri.

Cæterum modus ab *Aluarez* excogitatus improbabilis est: cum .n. instanti glorificationis nequeat homo liberè mereri; nec poterit eo instanti ad tale augmentum meritorie se disponere. Nisi dicatur tale augmentum conferri per actum liberum consequentem scientiam distinctam à visione beatâ. Sed neque hoc probabiliter dicitur. vel .n. iste actus præcederet visionem beatam: Et contra est: quia actus 1. quem instanti glorificationis beatus elicit, est visio intuitiua Dei, utpotè quam necessariò elicit: omnis autem actus necessarius præcedit liberum: Vel subsequeretur visionem beatam: & contra est: quia vel tunc augmentum gratiæ & charitatis respondens operibus præteritis remissis, daretur anticipatò ipso glorificationis instanti ante liberum dispositionis actum; vel certe daretur quando beatus liberè se disponit. primum est contra rationem præmij, vt illud detur ante meritum, præsertim visio beata, quæ hominem ad bonum necessitat. si secundum: rursus interrogo, aut visio & amor beatificus fuerunt elicit commensurati, non solum gratiæ & charitati, quæ augmentum præcesserunt, sed etiam augmento gratiæ & charitatis, quæ augmentum præcesserunt, quod erat paulò post conferendum. Si dicatur primum, aut debuit mutari visio & amor beatificus, vt essent commensurati solum gratiæ & charitati antecedenti, sed etiam augmento gratiæ & charitatis subsequenti; aut certe visio & amor æternum manebunt incommensurati subsequenti augmento gratiæ & charitatis. Si secundum; igitur primo instanti, visio & amor non fuerunt elici connaturaliter, saltem quoad illum intensiõnis excessum, quo procedebant commensurati augmento habitus; nondum existenti, nam secundum illum excessum non procedebant ab intrinseco principio inherente: quia non poterant effectiue procedere ab augmento habitus nondum existente.

Demum discrimen, quòd *Sot. VIII. Med.* afferunt, cur solum habitus gratiæ & gloriæ, non autem charitatis, remissis actibus crescat, quia scilicet solus habitus charitatis est habitus operatiuus, qui natus est nostris actibus crescere, nullius momenti est: licet .n. charitas sit operatiua, non est tamen nata crescere physice, sed tantum moraliter & meritorie nostris actibus. non secus ac gratia & gloria.

SECTIO IX.

An opus meritorium augeat gratiam toto tempore quo durat?

Ratio dubij sumitur ex *preced. sect. argum. 4. absurdo 3.* quod tertia sent. assererat: quia cum

Retorsio argum.

224. Ad absurdum 1.

225. Ad 1. absurdum

226. Ad 3.

227. Ad 4.

228.

229. In instanti glorificationis non potest quis se disponere meritorie ad augmentum gratiæ.

230.

231.

cum in quolibet tempore sint infinita instantia, si toto, quo opus durat, continuo gratiam auget, augmentum esset infinitum; quolibet .n. instanti esset determinatum. Propter id argum.

Prima sent. negat, saltem opera meritoria remissa augere gratiam & charitatem toto tempore, quo durant. Sequeretur enim in fine temporis, & cuiuslibet operis meritorij infinitum augmentum gratiæ & charitatis. Sed contra: idem augmentum infinitum sequitur ex actib. saltem intensioribus. Sit enim actus charitatis ut octo in habente habitum ut 4. talis actus primo instanti productionis augebit habitum per gradus 4. quibus illum excedit: sed idem actus quouis instanti sequenti, quo durat, crescit per determinatum gradum valoris: ergo quouis instanti augebit habitum per determinatum gradum: ac proinde in fine temporis augebit illum per infinitas partes determinatas augmenti.

Nisi forte negent, etiam actus intensiores meritorie augere habitum per solam temporis continuationem, eo quod non augeant meritorie habitum, nisi sint physice illo intensiores, & non tantum moraliter. Sed contra est: 1. saltem sequitur infinitum augmentum præmij accidentalis, quod respondet infinito valori morali operis meritorij durantis per determinatum tempus. 2. Id saltem admittere debent in opere demeritorio durante per determinatum tempus: cuiuslibet enim demeritorio, etiam remisso, duranti per instans respondet determinata poena intensiva sensus: ergo duranti per infinita instantia determinati temporis respondebit infinita poena intensiva sensus. Confirm. ipsi docent, plus mereri hominem vno actu continuato per determinatum tempus, quam pluribus eodem tempore interpolatè productis: ergo plus etiam demerebitur vno actu malo continuato: sed continuatus per horam æquivalet infinitis, durantibus singulis per instans, quibus infinitis singulis respondet infinita poena intensiva sensus: ergo etiam vni duranti determinatè.

Secunda sent. est *Victoria relect. de augm. charitatis*, arbitrantis, continuationem actus, nisi sit notabilis, non conferre ad augmentum meriti. Sed contra: cum meritum possit durare per solam instans, & pro illo habere determinatum præmium, si plus duret, plus meretur, quia duratio est repetita productio eiusdem actus.

Tertia sent. affirmat præmium respondere merito sumpto secundum omnes suas circumstantias, inter quas est etiam continuatio temporis, quæ, quia finita est, finitum præmium illi Deus taxat, per mathematicam respondentiam ad singula temporis momenta. Sed contra: etiam si mentum duret per instans, adhuc illi aliquod determinatum præmium ex diuinâ ordinatione respondet: cur ergo si per infinita instantia duret, infinitum præmium illi non respondebit? cum eadem sit productionis, & conseruationis ratio.

Quarta sent. negat, ex infinitis instantibus colligi infinitum augmentum: quoniam illa non cognoscuntur distinctè à merente; præmium autem non respondet merito, nisi pro circumstantijs, quæ à merente distinctè cognoscuntur: nam quod non cognoscitur, non intenditur; quod non intenditur, non potest conferre ad meritum quod essentialiter est voluntarium. Sed contra: licet circumstantiæ tenentes se ex parte obiecti, ut augeant meritum, debeant esse explicitè cognitæ & intentæ; circumstantia tamen durationis sufficit, si tantum implicitè & exercitè cognoscatur. Sicut circum-

stantia personæ nequidem implicitè cognosci debet, ut valorem operi meritorio refundat. Si enim iustus ignorans se esse iustum, rectè operetur, suâ mercede non frustrabitur. Ergo esto, infinita instantia distinctè non cognoscat, non propterea infinito præmio fraudabitur. Circumstantia enim obiecti, nisi sit cognita, non habet rationem obiecti, proinde nec influit in operis bonitatem: ac persona, vel duratio alia ratione, quam per cognitionem explicitam, opus circumstat, atque aded dignificat.

Quinta sent. negat, operi meritorio pro singulis instantibus respondere determinatum gratiæ, aut gloriæ incrementum, sed tantum pro tempore, quo durat: quod quia finitum est, finitum etiam erit gratiæ & gloriæ incrementum, tempori respondens: Ita *Vasquez 1. 2. dist. 54. cap. 3. & disp. 219. cap. 2. n. 17.* fundam. actio indivisibilis, qualis est actus voluntatis, suâ naturâ postulat durare non tantum pro instanti, sed pro tempore aliquo diuisibili: igitur non respondet illi pro singulis instantibus determinatum aliquod incrementum præmij, aut poenæ, sed pro singulis partibus temporis pars incrementi gratiæ & gloriæ. Præmium enim respondet merito, prout illud à parte rei postulat exerceri sc. in tempore diuisibili, nō instanti. ergo præmium non respondebit pro instanti, sed pro tempore. Anteced. probat: res indivisibilis postulat desinere per primum non esse, non per vltimum esse: desineret per vltimum esse, si duraret tantum instanti, ut per se patet. Maiorem probat *1. p. disp. 229. cap. 10.* Necessariò assignandum est primum non esse rei indivisibilis: cum igitur duo instantia nostri temporis immediatè sibi succedentia esse non possint, non poterit eadem res per vltimum esse, & simul per primum non esse desinere: alioqui vel duo instantia nostri temporis sibi immediatè succedent, quorum vni respondeat vltimum esse, alteri primum non esse rei; aut eodem instanti simul erit vltimum esse, & primum non esse eiusdem rei, quod implicat. Antec. probat: non esse rei indivisibilis, cum sit totum simul absque vlla successione, necessariò incipere debet in instanti. Pro hac sent. citat *Gregorium, & Almai.* sed alia est illorum mens, ut ex seq. sent. constabit.

Hæc sent. primò falso nititur fundam. philos. falsum enim est, rem indivisibilem desinere non posse per vltimum sui esse. Constat 1. de ipsis instantibus, quæ individua cum sint, necessariò desinunt per vltimum sui esse, cum non durent, nisi per ipsum indivisibile instans, quo primò generantur. 2. de quavis substantiali generatione, quæ nō durat nisi per instans: nam immediatè post succedit noua actio conseruatiua à solo Deo producta, cum prima non solum producta fuerit à Deo, sed etiam à causa secunda. 3. nulla est implicantiæ, quin possit Deus Angelum, in instanti productum, immediatè post corrumpere.

Secundò contra Theologiam sequeretur, instanti contritionis hominem non iustificari: siquidem in hac sent. nullo instanti respondet actioni meritorie gratia, vel gradus ipse, sed solum tempore, in quo solo actio est meritoria. Respondet ad hoc arg. cit. loco 1. 2. *Vasquez* neg. sequel. licet enim nulla per se primo instanti contritionis respondeat gratia, eo tamen statim à Deo confertur tota gratia, quæ & per intensionem, & durationem eidem contritioni responsura est pro toto tempore, quo illa duratura est. Sed contra: sequeretur, primam gratiam non dari iuxta præsentem subiecti dispositionem, sed iuxta futuram: quod est contra rationem præmij, quod non datur ante, sed

Ratio dif-
criminis219.
5. Sent.Fund.
Vasquez.240.
Contra 1.241.
Secundò242.
Respondet
Vasquez.243.
Contra

te, sed post meritum. Ex quo ulterius sequeretur, maiorem interdum conferri gratiam ei, qui remissionem, quam qui intensiorem initio dispositionem habuit: ille enim sæpe potuit longiore temporis continuatione intensiorem alterius dispositionem superare. Confirm. prima gratia respondet primæ dispositioni, ut præmium de congruo; augmentum verò illius respondet continuationi eiusdem dispositionis, ut præmium de condigno: cum tamen in hac sent. tota gratia & augmentum ipsius primo instanti daretur ut præmium de congruo. Tertio. Est actio meritoria suâ naturâ postulet durare tempore diuisibili, adhuc falsum est, pro nullo temporis instanti aliquod illi præmium respondere: tum quia esto illi nullum respondeat præmium pro primo instanti, in quo necessariò durat, saltem præmium aliquod illi respondere debet pro singulis instantib. sequentib. quibus actio meritoria liberè durat; sicuti pro singulis partib. cum in qualibet sequentis temporis parte possit à libero agente suspendi. Tum quia falsum est, etiam pro primo instanti nullum actioni meritoria præmium respondere: quia licet eo instanti actio meritoria, ex suppositione, quâ producitur, necessariò duret, simpliciter tamen censenda est libera, quia absolutè & antecedenter potuit non fieri, quod ad meritum simpliciter sufficit. Confirm. etiam ex suppositione, quòd in tempore quis operatur, necessariò operatur: tamen huiusmodi operatio sufficit ad meritum, quia potuit antecedenter non poni.

Ad fundam. Vasquez, neg. in desitione rei indiuisibilis necessariò assignandum esse primum non esse, distinctum à permanentiâ eiusdem non esse: ut nec in desitione instantis, & substantialis generationis. Confirm. in productione rei indiuisibilis non necessariò assignatur primum esse distinctum à conseruatione eiusdem: cum non minus productio rei indiuisibilis postulet esse totum simul, quàm desitio eiusdem non esse totum simul: & concedit Vasquez 1. p. disp. 33. cap. 4 n. 23. quòd si res spiritualis fuisset ab æterno producta, non potuisset ipsius productio à conseruatione secerni: uti nec in æternâ generatione Verbi secernere licet primam eius productionem à quasi conseruatione: ergo nec propterea quòd primum non esse rei non possit assignari distinctum à permanentia eiusdem, non erit in se indiuisibile: quia sicut res non fit diuisibilis in se per coëxistentiam ad extrinsecam mēsuram temporis, ita nec negatio seu desitio rei.

Sexta sent. negat, ex continuatione temporis sequi infinitum augmentum gratiæ & gloriæ, sed tantum finitum. Fundam. actio libera de necessitate durare debet per aliquod tempus: tempore, quo necessariò durat, præmium non meretur; cum meritum essentialiter fundetur in actione liberè exercitâ: nequit igitur infinitum augmentum gratiæ mereri per solam temporis continuationem: cum .n. in quolibet tempore finitæ sint partes determinatæ, in quibus tantum ea liberè exercetur, non poterit nisi finitum augmentum gratiæ, finitis partibus determinatis temporis respondens, promereri. Maior prob. quia nequit actio pro eo tempore liberè exerceri, nisi illud tempus, in quo exercenda est, distinctè cognoscatur: at illud est imperceptibile ab intellectu humano. ita Arimin. in 2. dist. 3. qu. 1. art. 2. ad 4. quam probabilem censet Almai. tract. 2. Moral. cap. 9. & qu. de liber. volun. ar. 7. opin. 2 ad 3. Sed contra: 1. esto actio humana, ex suppositione necessariò debeat per aliquod tempus durare, adhuc falsum est, pro illo tempore

nullum præmium mereri: satis .n. est, ut talis actio sit absolutè & antecedenter libera. 2. saltem hoc infinitum incrementum gratiæ & gloriæ non vitatur in Angelo, qui dum fuit in via, potuit per opus determinato tempore continuatum infinitum gratiæ & gloriæ incrementum promereri: quia distinctissimè cognoscit singulas partes temporis; quibus liberam actionem exercet. 3. ad liberè exercendam actionem, sat est in qualibet parte temporis habere liberam & expeditam potestatem suspendendi actionem.

Septima sent. est Suarez in opusc. relect. de reuisc. merit. sect. 3. n. 36. & lib. 12. de merito cap. 21. n. 17. docentis, idè non sequi ex continuatione actus meritorij infinitum augmentum gratiæ & gloriæ, quia singulis instantib. continuatiuis temporis non respondet determinatum augmentum operi meritorio, sed solùm indiuisibile continuatiuum partium qualitatis auctæ. Non .n. idem præmium respondet operi primo instanti productionis, & singulis conseruationis eiusd. nam primo producitur substantia operis, in quâ producendâ potentia nouum exercet conatum, in reliquis solùm continuatur eadem producta: quæ cum sit extrinseca circumstantia, non auget meritum, quantum auget substantia actûs; quia in eo continuando potentia non exercet nouum conatum, sed pristinum conseruat. Hæc sent. suppositis indiuisibilibus, est probabilissima; etiam ab absurdo: aliàs .n. sequeretur, maius augmentum gratiæ respondere merito quouis instanti, quàm pro parte indeterminatâ temporis: pro instanti .n. responderet augmentum determinatum, pro parte verò indeterminatum: quod falsum est: eò .n. maius est augmentum præmij, quòd meritum, cui præmij augmentum respondet, diutius durat: diutius autem durat quâuis parte indeterminatâ, quâ instati.

Cæterum in mea sent. quæ indiuisibilibus valledixit, nullum sequitur infinitum augmentum respondens infinitis instantib. in quibus meritum durat, sed solùm finitum respondens tempori finito. Vnde negatis indiuisibilibus, sicut in tempore, quo actio durat, non sunt infinitæ partes vni certæ æquales, sed finitæ in infinitum, conficientes durationem finitam: ita nec in augmento gratiæ respondente partibus temporis, quo meritum durat, sunt partes vni certæ æquales infinitæ, sed finitæ in infinitum, conficientes augmentum charitatis & gratiæ finitum.

Obijcies: duret actus meritorius vnâ horâ, tot partes certas & determinatas valoris gratia communicabit actui meritorio, quod sunt partes proportionales horæ: in singulis .n. gratia communicat totum valorem, quem in se habet sc. in genere causæ formalis, certum & determinatum: sed partes hæc sunt infinitæ absque termino: ergo partes determinatæ valoris, actui meritorio à gratia comunicatæ, erunt in fine horæ infinitæ determinatæ: ergo totum argumentum intensiuum gratiæ erit infinitum simpliciter, constans ex infinitis partibus determinatæ intensiõis: nam singulis partib. proportionalib. horæ opus meritorie auget gratiam per partes determinatæ intensiõis: eâ sc. proportionem, qua ipsum in valore augetur à gratia. Prior conseq. prob. partes istæ determinatæ intensiõis sunt absque termino: respondent .n. partib. proportionalib. horæ, quæ sunt absque termino. Partes autem determinatæ intensiõis absq; termino non possunt nisi infinitam intensiõem conficere: non .n. finitam; alioqui deueniri posset ad vltimam partem; nec essent absque termino; nec responderent

244.
Tertiò

245.
Ad fund.
Vasquez.

à pari

245.
6. Sent.

247.
Contra

248.
7. Sent.

249.
Hæc valde
probabilis

250.
Sententiâ
Authoris

251.
Difficultat
in contrarium.

responderent partibus proportionalibus horæ; in quibus per nullam potentiam deueniri potest ad vltimam: Neque conficere possunt intensionem syncategorematicè infinitam: quoniam cum in fine horæ sint omnes partes augmenti simul existentes, implicat illud esse syncategorematicè infinitum: nam hoc infiniti genus implicat esse in ente actuali ac toto simul existente, sed solum in ente actuali mixto cum potenciali, cum igitur in augmento intensiuo gratiæ in fine horæ nulla sit partium potentialitas, sed mera & pura actualitas omnium partium intensionis simul existentium, implicat illud esse infinitum syncategorematicè.

^{252.}
Confirm.
Confirmatur, nam huiusmodi augmentum esset in fine horæ diuisibile in partes terminatas & æquales sine termino: atqui intensio diuisibilis in partes determinatas æquales sine termino, necessariò est infinita categorematicè: igitur tale augmentum esset categorematicè infinitum. Maior constat: nam in tot partes determinatas æquales diuisibile est augmentum gratiæ in fine horæ, in quot partes proportionales diuisibilis est hora, cuius proportionalibus partibus respondent determinatæ partes æquales augmenti gratiæ: sed hora diuisibilis est in partes proportionales absque termino: ergo augmentum gratiæ diuisibile erit in partes determinatas æquales absque termino. Minor primi syllogismi probatur: quia cum nequeat huiusmodi intensio esse finita, neque infinita syncategorematicè: vt probatum est, necessariò erit infinita categorematicè.

^{253.}
Quòd, inquis, tot partes determinatas valoris communicet gratia habitualis actui meritorio duranti per horam, quot sunt partes proportionales ipsius horæ, probatur. Nam in singulis partibus proportionalibus horæ gratia habitualis communicat totum valorem, quem in se habet; quia communicat illum in genere causæ formalis, vt supra dictum est: sed in se habet certum & determinatum valorem: ergo in singulis partibus proportionalibus horæ actui meritorio communicat certas ac determinatas partes valoris.

^{254.}
Resp. ad difficult.
Resp. ad hanc difficultatem, negando maiorem, eiusque probationem. Falsum quippe est, gratiam habitualement in singulis partibus proportionalibus horæ communicare actui meritorio determinatas partes æqualis valoris, sed tantum proportionales, ac proinde in fine horæ non esse augmentum valoris infinitum, sed finitum, constans ex partibus tantum proportionalibus infinitis, sicut ipsa hora: quod sic ostendo. Nam gratia communicat totum suum valorem actui meritorio tantum initio, quando illum primò producit, reliquo verò tempore, quo idem actus durat, solum illi communicat illud augmentum valoris, quod gratia ipsa meritoriè recipit ab ipso actu meritorio: sed augmentum, quod gratia meritoriè recipit in singulis partibus proportionalibus horæ est tantum proportionale, respondens partibus proportionalibus horæ, quibus durat actus; non determinatum & æquale: ergo valor, quem gratia refundit in actum ex augmento ab ipso actu moraliter recepto, est in fine horæ simpliciter finitus. Antec. ostendo: gratia suum valorem actui meritorio communicat in genere causæ formalis: forma autem non repetitis vicibus, sed semel tantum, & initio totum suum valorem subiecto communicat: vt patet de gratiâ respectu animæ, quam sanctificat: non .n. quoties illa augetur, toties pristinam dignitatem animæ communicat, sed solum illi communicat nouum gradum dignitatis ex nouo accremento adiuncto.

Ergo nec actui meritorio duranti per horam eundem valorem, quem initio communicauit, iterum in singulis partibus proportionalibus communicat, sed nouum tantum, quem ex nouo accremento accipit.

^{255.}
Obiectio
Dices 1. stante eadem aduertentiâ ex parte intellectus, & intentione ex parte voluntatis, eademque tendentiâ ad obiecti honestatem, accrescit noua honestas in actu per solam temporis durationem: ergo, stante eadem vnione actus cum gratiâ, nouus accrescet valor gratiæ in actu meritorio per solam temporis durationem. Resp. eo modo, quo ex diuturniori duratione accrescit noua honestas in actu ex parte agentis & obiecti, accrescit nouus valor & dignitas ex parte subiecti: ergo sicut ex diuturniori duratione non accrescit eadem reperita bonitas, sed noua ex nouâ difficultate, ex diuturniori duratione orta, propter naturalem instabilitatem, quam liberum arbitrium creatum habet æquabiliter, & constanter in eadem honestate actus perseverandi: ideoque sicut hæc honestas, quæ ex maiori difficultate, orta ex diuturniori duratione, refunditur in actum, non crescit nisi per partes proportionales, proportionatas tempore, quo durat: ita dignitas, quæ eidem actui à gratia refunditur, non crescit per partes infinitas æquales, sed tantum proportionales.

^{256.}
Obiectio
Dices 2. hoc modo vitari posset infinitum augmentum gratiæ, etiam positis in tempore instantibus. Resp. neg. assumptum. Instantibus .n. singulis refunderetur determinatus valor gratiæ in actum meritorium: ac proinde infinitis infinitus: atque adeò actus infinitis instantibus temporis, quo duraret, augetet gratiam per infinitas partes determinatas intensionis: quod prob. singulis instantibus determinata accresceret bonitas ex parte liberi agentis, & honestate obiecti in actu, qui consequenter augetet gratiam singulis instantibus per determinatum augmentum: & rursus gratia singulis instantibus per determinatum augmentum aucta, tale augmentum refunderet in actum singulis temporis instantibus.

SECTIO X.

An quouis actu virtutis infuse augeantur omnes habitus supernaturales?

^{257.}
Suppono ex *sect. 4.* actus charitatis, & virtutum infusarum, esse condignè meritorios incrementi gratiæ & gloriæ in iusto: quo posito vlteriùs queritur, an quilibet actus virtutis infuse, non solum augeat habitum, à quo procedit, sed etiam reliquos, quos in eodem subiecto cum gratia coniunctos supponit. Quæ controuersia non solum locum habet apud eos, qui nobiscum sentiunt, actibus etiam remissis augeri habitus infusos, sed etiam apud eos, qui id negant: nam de equalibus & intensioribus actibus controuersum est; an ijs non solum augeantur habitus, à quibus ipsi producuntur, sed etiam reliqui, à quibus non producuntur.

^{258.}
Fund. 1.
Prima sent. negat, quolibet actu infuse virtutis augeri omnes habitus in gratiâ radicos, sed tantum illum, à quo actus ipse elicitur. Prob. à paritate habitus acquisiti: qui non augetur actibus alterius habitus, sed solis proprijs à se productis. Propter hoc argum. coherentius hanc sent. docent, qui negant, idèò habitus infusos remissis actibus augeri, quia seruare debent proportionem cum acquisitis, qui non nisi intensioribus augentur acti-

259.
Fund. 2.
à pari

tur actibus. Nam si seruare debent vnam proportionem, seruare debent & alteram; cum sit omnino eadem vtriusque ratio. 2. Actibus fidei & spei non augentur reliqui habitus infusi, sed solum ipsi habitus fidei & spei: ergo nec actibus aliarum virtutum augentur omnes virtutes infusæ, sed tantum illæ, quarum sunt proprii actus. Antecedens prob. possunt habitus fidei & spei in peccatore augeri proprijs actibus, quibus tamen non augentur reliquæ virtutes infusæ, quæ in peccatore non sunt. Igitur actus fidei & spei per se non augent reliquas virtutes infusas.

260.
Confirm. 1.

Confirm. 1. neque actibus aliarum virtutum augentur fides & spes: tum quia alioqui in peccatore non tantum istæ virtutes augerentur actibus proprijs, sed etiam actibus aliarum virtutum ex speciali dumtaxat auxilio elicitis; cum in peccatore non solum esse possint actus fidei & spei, sed aliarum etiam infusarum virtutum, non quidem ex proprijs habitibus, qui in peccatore non sunt, procedentes, sed ex speciali auxilio Dei, quod nulli peccatori denegatur. Tum quia, si fides & spes augerentur etiam actibus aliarum virtutum, sequeretur, eas non seruare proportionem cum gratiâ, & reliquis infusis virtutibus. Sequela prob. quia non solum ipsæ augerentur actibus aliarum virtutum, dum essent coniunctæ cum gratia, sed etiam proprijs, quibus non augerentur reliquæ virtutes, dum sunt in peccatore. Vnde non solum haberent accrementum priorum actuum, sed etiam reliquarum virtutum, cum tamen reliquæ virtutes non haberent accrementum, ex actibus ipsarum, saltem dum illæ sunt in statu peccati, in quo augentur ipsæ, & non augentur reliquæ virtutes, quæ in peccatore non sunt. 2. hinc ulterius sequeretur, neque lumen gloriæ proportionari gratiæ, reliquisque habitibus infusis. Sequela probatur: nam lumen gloriæ succedit fidei; sed fides non seruat proportionem cum gratia & reliquis infusis habitibus, quippe quæ interdum est intensior gratiâ & reliquis virtutibus infusis, ut cum in peccatore intenditur ultra dispositionem, cui prima gratia iustificans responderet; interdum remissior, si verum est, ipsam non nisi proprijs actibus in statu gratiæ augeri: ergo neque hanc proportionem cum gratia reliquisque virtutibus infusis seruat lumen gloriæ: nam lumen gloriæ succedere debet fidei, in ea intensione, in qua erat ipsa fides.

261.
Confirm. 2.

Secunda sent. docet, quolibet actu virtutis infusæ augeri omnes habitus infusos, præter fidem & spem, quæ tantum augentur proprijs actibus, etiam quando sunt cum gratia; tamen earum actibus augeantur gratia & reliquæ virtutes infusæ: ita Vasquez 1. 2. disp. 220. cap. 6. num. 56. Fundam. eæ tantum virtutes augentur actibus non tantum proprijs, sed etiam aliarum, quæ semper sunt cum gratia connexæ: atqui fides & spes non semper sunt cum gratia connexæ, ergo non augentur actibus aliarum virtutum. Alioqui melioris essent conditionis, quam reliquæ virtutes: quia non tantum augerentur actibus proprijs, & aliarum, dum sunt in statu gratiæ, sed etiam proprijs, dum sunt extra statum gratiæ.

263.
3. Sent.
sequenda.
Suarez.

Tertia sent. affirmat, quolibet actu infusæ virtutis augeri omnes habitus infusos, etiam fidei & spei, dum sunt in statu gratiæ. Suarez lib. 9. de augm. gra. cap. 4. num. 15. Quæ sent. probabilior, confirmatur hoc discursu: Quouis actu infusæ virtutis augetur gratia, ex sect. 8. ergo quouis actu infusæ virtutis augentur omnes virtutes infusæ: gratia enim comparatur ad omnes virtutes infusas, ut

essentia ad suas proprietates, ut supra: sed connaturalius est, ut essentia, quantum fieri potest, proportionem seruet cum suis omnibus proprietatibus. Igitur quouis actu infusæ virtutis non solum augetur gratia, sed omnes virtutes infusæ: alioqui semper intensior esset gratia, quæ augetur ad singulos actus singularum virtutum, virtutes autem non nisi ad proprios: ergo etiam fides & spes augeri debent iuxta proportionem gratiæ. Minor prob. 1. quia hanc proportionem seruat quælibet essentia cum suis proprietatibus. 2. hanc ipsam proportionem seruat gratia in Christo, & in quolibet beato, in quo omnes virtutes supernaturales connaturaliter existunt. 3. proprietates naturaliter fluunt, aut saltem petunt naturaliter fluere à propria essentia: ergo illi naturaliter proportionantur: cum nequeat essentia vel intensiores, vel remissiores seipsa proprietates producere. Et licet gratia habitualis non sit physicum principium productiuum suarum virtutum, est tamen principium naturaliter exigens earum.

Connaturalior pro-
portio prob.

Dices. Inter habitus infusos, & acquisitos non seruatur proportio: ergo nec inter gratiam habitualement, & essentiam creatam in ordine ad suas proprietates. Sed negatur paritas. Nam tamdiu inter res supernaturales & naturales seruanda est proportio, quamdiu vel autoritas aliqua Scripturæ & Ecclesiæ, vel ratio non obstat. At hic neutra obstat: obstat ibi vtriusque auctoritas, dum absque vllâ limitatione definit, bonis iustorum operibus augeri gratiam & gloriam: & ratio ipsa; cum etiam opus bonum remissum, in alterius obsequium impensum, sit verum obsequium, proinde aliqua apud Deum, erga quem impenditur, remuneratione dignum. Igitur potuit & debuit inter res supernaturales & naturales asseri vna, esto non asseratur alia proportio. Confirmatur: semper Deus, quando aliquid non obstat, res producit & conseruat eâ proportionem, quam ipsæ naturaliter exigunt: sed gratia naturaliter exigit produci & conseruari proportionata suis omnibus proprietatibus, nec aliquid obstat; ergo dicendum est, ita de facto à produci Deo & conseruari. Imò cum hanc proportionem Deus seruet in productione, in qua semper virtutes infundit proportionatas gratiæ, dicendum quoque est, eandem seruare, vbi nihil obstat, in conseruatione.

264.
Obje.

Primum fundam. primæ sent. ruit ex dictis hic, & sect. 8. Secundum solum probat, actibus fidei & spei non augeri reliquos habitus infusos virtutum, dum illæ sunt in peccatore; defectu. n. condignitatis in peccatore nec actus fidei auget habitum spei, nec contrà, sed solum habitum, à quo producit; in iusto autem sicut talis actus habet condignitatem ad augendum habitum gratiæ, ita eandem habet ad reliquos infusos augendos.

265.
Ad fundam.
aliarum
sent.

Ad 1. confirm. neg. assump. ad 1. prob. neg. sequel. Ratio discriminis, cur fides & spes augeantur actibus aliarum virtutum supernaturalium solum, quando tales actus sunt cum gratia coniuncti, non autem quando non sunt cum gratia coniuncti, est: quoniam eatenus hi actus sunt auctiui fidei & spei, reliquarumque virtutum supernaturalium, quatenus sunt auctiui gratiæ, quæ tanquam communis essentia naturaliter postulat, ut secundum eandem proportionem augeantur simul omnes eius proprietates: sed actus virtutum supernaturalium, ex speciali dumtaxat auxilio à peccatore elicit, non sunt per se auctiui gratiæ, cum non sint per se meritorij incrementi gratiæ; quoniam incrementum per se supponit gratiam: nequeunt

266.
Ad 1. conf.

nequeunt igitur per se esse meritorij incrementi fidei & spei.

Dices: ergo nec actus fidei & spei à peccatore elicitur erunt per se auctiui eorundem fidei & spei habituum: quia in peccatore non sunt per se incrementi gratiæ meritorij. Sed negatur consequentia: nam sicut tales actus à peccatore elicitur sunt de congruo productiui habitus fidei & spei, ut *ex supra* disputatis constat, ita erunt de congruo eorundem auctiui. Contrà verò; quoniam reliqui actus aliarum virtutum infusarum non sunt de congruo productiui fidei & spei habituum, ita nec erunt de congruo auctiui eorundem. Solùm igitur isti actus sunt auctiui & suorum, & reliquorum infusorum habituum mediante gratia, quam omnes augent, & quæ aucta naturaliter postulat, ut cum ipsa simul augeantur omnes ipsius proprietates.

Ad secundam probationem, duplex proportio inter fidem, spem, gratiam & reliquas virtutes infusas attendenda est, vna per se, altera per accidens. Per se est, ut eodem incremento augeantur fides, spes, & reliquæ virtutes infusæ, quo augeat gratia ipsa: atque hæc semper seruetur. Per accidens est, ut interdum fides & spes augeantur, non aucta gratia, quando nimirum, illæ reperiuntur in peccatore: & hanc proportionem, non est necesse seruari inter fidem, spem & gratiam, reliquasque virtutes infusas. Vnde fit ut interdum fides & spes sint intensiores gratiæ, ceterisque habitibus infusis, nunquam autem remissiores. Primum constat, quando in peccatore supponuntur intensiores, quàm sit gratia ipsa, quæ in primò instanti iustificationis infunditur proportionata propriæ subiecti dispositioni. Non enim in tali casu excessus intensificationis, quo fides & spes gratiæ, in instanti iustificationis collatam superant, tollitur, sed manet. Secundum verò probatur: Nam si fortè fides & spes remissiores reperiuntur in peccatore, quàm sit ipsa gratia peccatori collata, tunc augentur vsque ad gradum intensificationis eum ipsa gratia: cum eadem dispositio sit ad gratiam, & reliquas virtutes cum gratia connexas. Et quia eadem fides & spes quolibet actu reliquarum virtutum in iusto augentur, iuxta proportionem gratiæ, nunquam dabitur casus, in quo fides & spes sint remissiores gratia, ceterisque virtutibus infusis. Probabile tamen est, quando fides & spes reperiuntur in peccatore intensiores, quàm sit gratia ipsa, quæ infunditur, eas non augeri actibus aliarum virtutum, donec gratia, ac ceteræ virtutes ad æqualem intensificationem cum ipsa fide & spe perueniant.

Ad secundam confirmationem, negatur sequel. Nam lumen gloriæ per se tantum proportionatur gratiæ. Quare si fides reperiretur in iusto intensior gratia, lumen gloriæ non proportionaretur fidei in intensione, sed gratiæ. Ratio, quia sicut per illud incrementum fidei & spei, quod fit in statu peccati, non augetur gloria: ita nec illi lumen gloriæ, proportionari debet: nam nec gloria, nec eius incrementum responderet actibus fidei in statu peccati elicitis, quia illa sunt opera mortua, quibus nullus gradus gloriæ correspondet.

Ad fundamentum secundæ sententiæ Respondeo; quòd tamen si fides & spes, non sint per se cum gratia connexæ, cum possint sine illa esse, gratia tamen per se cum illis connexa est: quia nequit gratia absque illis connaturaliter esse: hoc autem sufficit, ut quolibet actu, quo augetur gratia, augeantur & ipsæ, tanquam proprietates per se debite gratiæ. Sicut licet naturales proprietates ignis, possint esse sine igne, nunquam tamen ignis esse potest absque suis naturalibus proprietatibus. Vnde sicut ignis statim atque generatur, proprietates sibi producit, si non inuenit productas, aut illas conseruat, si inuenit productas; aut intendit vsque ad gradum sibi proportionatum, si non inuenit sibi proportionatas: ita gratia statim atque infunditur, connaturales suas proprietates aut sibi moraliter producit, si non inuenit productas; aut conseruat, si productas inuenit, aut certè illas intendit vsque ad gradum sibi proportionatum, si proportionatas non inuenit.

Cæterum, studiose lector, postremam hanc de merito disputationem, totumque istud de ultimo nostro fine, medijsque ad eum conducentibus, vel impedimentis ab eo abducentibus, opus. Religiosissimi Patris Augustini verbis *lib. de verâ Religione cap. 10.* concludo: *Quæ vera, in eo, perspexeris tene, & Ecclesia Catholica iribue; quæ falsa, respue; & mihi, qui homo sum, ignosce: quæ dubia, crede, donec aut respuenda esse, aut vera esse, aut semper credenda esse, vel ratio doceat, vel præcipiat auctoritas.*

Disp. 2.	num. 181.	linea 7.	lege	<i>sitam non etiam</i>
6.	10.	ante pen.		<i>libro 1. ad simplic.</i>
21.	19.	penult.		<i>poruis</i>
25.	152.	8.		<i>versas</i>
26.	18.	35.		<i>intensio</i>
	115.	16.		<i>possit saltem proximè</i>
	123.	12.		<i>proximè inchoantur</i>
	153.	18.		<i>habebamus</i>
		20.		<i>si</i>
Disp. 32.	sect. 2.	titulo		<i>retractatio</i>

F I N I S.

INDEX LOCUMPLETISSIMVS

OMNIVM QVÆ IN HOC III. TOMO CONTINENTVR:

PRIOR NVMERVS DISPVTATIONEM; POSTERIOR,
vel qui solus est, eiusdem disput. prius citatæ numeros, in quos
vnaquæque disp. à principio ad finem diuiditur, designat.

- A**BSOLVERE debet Confessarius Pœnitentem contra propriam opinionem, iuxta probabilem Pœnitentis. 15. 90
- ADAM culpam cum pœnâ in posteros propagauit. 25. 4
- Adam caput erat hominum in esse natura, & in esse gratia, per moralem obseruantiam præcepti. 25. 35
- Solo Adam peccante omnes erant contracturi originale peccatum, solo non peccante nullus. 37
- Necessaria Ada notitia peccati de transfundenda iustitia in posteros, ut primatio sanctitatis in posteris haberet rationem culpa. 41
- Id pactum alligatum tantum fuit præcepto de non comedendo ex ligno scientia boni & mali. 25. 39
- Adam suum peccatum retractans, iustitiam amissam sibi, non posteris recuperauit. 25. 40
- Pecc. orig. in Adam prius infecit personâ, dein natura. 42
- Merita Christi conueniunt cum merito Ada differuntq. 47
- In Adam peccasse dicimur originaliter, non formaliter. 89
- Adam habuit præceptum implicitum de seruanda sanctitate sibi & posteris inclusum in præcepto de seruanda lege sibi imposito. 92
- In peccato habituali Ada fuit inclusa primatio moralis conformitatis ad legem, & finem naturalem. 25. 100
- Cur non possimus dici in Adâ comedisse de ligno vetito. 105
- Qui de substantia Ada extraordinariâ viâ producuntur, non inficiuntur peccato originali. 25. 114
- Nati prius ex Adam, illo postea peccante, non contraxissent originale. 117
- ADOPTIVA filiatio à filiat. Dei naturali differt. 31. 18
- ADVERTENTIÆ defectu actum necessario elicitum implicat fieri ex non bono, bonum, accedente tantum libertate, & aduertentia rationis. 14. 79
- Idem defectu aduert. necessario elicitus ex non bono fieri potest malus, accedente solâ aduert. & libertate. 14. 81
- Aduertentia proxima & actualis requiritur ad peccatum. 17. 164. 166
- Aduert. ad mortale requisita debet esse plena & perfecta per firmum iudiciû de malitia actus, vel periculo illius. 17. 172
- Aduert. ad veniale sufficiens est quacûque semiplena & imperfecta notitia malitia actus vel periculi illius. 17. 174
- ADULTIS ad quos nulla fidei notitia peruenit præparata sufficientia saluus auxiliâ, dependentes à voluntate ipsorum. 28. 115. 123. etiam ex mente August. 160
- ADVOCATVS potest causa minis probabili clientis patrocinari. 15. 79
- ACTIO, ACTVS. Vide MORALE, VITALIS.**
- Actus Dei liber fit per mutatione extrinseci effectus. 29. 13
- Omnis actio humana deliberata est propter finem. 1. 58
- Actiones necessaria voluntatis nostræ sunt propter finem. 60
- Actiones diuina ad intra non sunt propter finem. 79
- Ad extra, sunt propter Deum ut finem creatur. & sui. 84
- Actionum suarum ad extra Deus est finis Cui, & Qui. 86
- Omnis actio humana habet aliquem ultimum finem. 2. 1
- Vnde actio habeat ut sit vitali formaliter. 2. 78
- Vitalitas non distinguitur ab entitate actuum. 87
- Actus libertas est denominatio extrinseca. 6. 55
- In actibus impertatis externarum facultatum potest voluntas cogi. 3. 113
- Actio determinata potest prodire à causa indifferente actiue: non à causa indifferente passiuæ. 6. 35
- Actio creatura prius naturâ moraliter, non physice, à creaturâ, quàm à Deo procedit. 6. 77. Radix contingentia nostrorum actuum remota, est Deus proxima nos ipsi. 6. 80
- Actus circa malum, radicaliter includit actum ad bonum. 7. 2
- Idem potest esse amoris & odij respectu diuersorum. 7. 2
- Actio, etiam exterior habet obiectum à se distinctum. 14. 17
- Actus internus & externus ab inuicem bonitatem vel malitiam accipiunt. 18
- Actio exter. pro obiecto immed. habet etiâ se in facto esse. 19
- Idem actus exter. physice inuariatus, potest transire de bono in malum. 67. Non actus volunt. libere elicitus. 14. 73
- Quantitas perfectionis in actu non crescit ex quantitate perfectionis obiecti, sed principij. 14. 113
- AGENS inter, & passiu non necessario est realis relatio. 5. 99
- AGENS naturale in corpus beati potest agere perfectiue, non corruptiue. 2. 194
- AGILITAS corporum gloriosorum quid. 2. 203. Sublatio grauitatis. 2. 207
- ACTIO, ACTVS, Vide HUMANA, INDIFFERENS. MOR., AMIC. AMICIT. Vide Dilectio, charitas.**
- Amor concupiscentiæ erga Deum licitus est. 1. 10
- Amor beatorum proprie propter finem ab eis elicitur. 1. 61
- Amor vie, quare non possit dici beatitudo partialis. 2. 164
- Amor beatificus perfectior est actus fidei, licet hic sit intellectus, ille voluntatis. 2. 123
- An omnis amor ex natura sua indifferens sit ut feratur in præsens, vel absens obiectum. 2. 112. rat. 3. & 124
- Si amor Dei prohiberetur beatis, necessario desisterent. 149
- Amor beat. necessarius est, etiam quoad exercitium. 143
- Quid hunc necessitet in patria, quod non in via. 144
- Amor concupiscentiæ Dei potest beato prohiberi. 147
- Amor amicitia potest beatis prohiberi etiam stante visione beata. 148
- Id præceptum posset seruari ex motiuo obedientiæ. 149
- Cur possit ab amore cessare, non à visione. 150
- Amoris beatifico contradictoriè opponitur peccatum. 154
- Amoris concupisc. formale obiecti. ingreditur visio. 158
- Amor beatif. quo sensu dicatur voluntarius. 3. 6
- Amor & odium diuidunt actum voluntatis. 7. 2
- Amor amicitia, & concupisc. quid separari non possunt. 3
- Quid sit odium inimicitia, & odium abominationis. 4
- Amor abstrahit à differentia temporis. 7. 7
- Amor beatificus non est actio humana. 12. 4
- Amor Dei, non omnino perfectus potest imperari ab actu veniali. 14. 207
- Amor Dei debet esse maximus appetitiuè. 23. 51
- Potest homo lapsus viribus proprijs diligere Deum, ut auctorem, & finem natura amore concupisc. & actu imperf. beneuol. elicere erga principium & finem naturæ. 26. 261
- Amicitia cum Deo per visionem sine gratia haberi potest. 2. 52
- Solum amicitia amor essen. integrat formale beatif. 2. 119
- Amicitia cum Deo primatio duplex. 23. 66
- Non potest quis sola extrinseca voluntate Dei fieri amicus, & filius adoptiuus Dei. 33. 20

INDEX RERVM

- Post peccatum non plus requiritur, ut quis sit amicus Dei, quam ut sit non inimicus. 33. 25
- Amor non est essentialiter reciprocus. 33. 180
- Non omnis amor amicitia erga Deum est quoad substantiam supernaturalem; nec omnis amor concupiscentia naturalis quoad substantiam. 26. 285
- Nequit homo lapsus sine speciali auxilio saltem ordinis naturalis potentia morali amare Deum finem naturalem amore perfecto amicitia. 26. 286
- Non potuit Deus pura natura praeceptum de diligendo Deo super omnia imponere, nisi simul offerendo speciale auxilium. 292
- Perfecta dilectio Dei finis natu. super omnia in hoc statu natura lapsa semper est dispositio remota ad iustific. 294
- Voluntas relicta cum solo concursu generali necessario amat Deum clare visum ex motu natur. tantum. 308
- Amor Dei supernat. non potest poni, nisi productione boni supernat. sicut nec odium, nisi subtractione eiusd. 29. 13
- Nequit creatura, esse obiectum diuini amoris supernat. nisi per donum aliquod supernat. intrinsecum. 29. 19
- Dilectio Dei non praecedit, sed inuoluit infusionem gratiae: efficit, non supponit bonitatem realem: amor creatus contra. 24
- Verbum & amor beati mediante lumine gloria productus non habet formalem convenientiam, cum diuino naturali. 29. 115
- ANIMAE** in essentia, & potentia est beatitudo. 2. 57
- Anima est principium immediatum effectuum uniuersale actuum vitalium. 5. 122
- Anima paruulorum non torquentur pena ignis. 25. 134.
- De creatione animae quid senserit August. 25. 152
- ANGELIS** beatis competit fides naturalis re ipsa. 22. 17
- ANGELIS** & Deo competit electio. 9. 6
- Angelus uiator non appetit omnia propter ult. finem. 23. 244
- Nec potuit, potestate consequente, prius peccare uenialiter, quam mortaliter. 245
- Angeli iustificati sunt per iustitiam inharentem; id tamen non est de fide. 29. 47
- Angelicus intellectus est species determinatiua sui ad suam substantiam intuentiam. 29. 71
- Angelorum meritum gratia Dei tribuendum. 35. 7
- APPETIT** homo omnia, quae appetit, propter finem ultimum. 2. 10. 12
- APPETITUM** hominis satiat Deus actu finito possessus. 18
- An aliquis appetitus sit de essentia intellectualis creaturae. 2. 113. rat. 5.
- Non potest esse appetitus elicitus naturalis circa beatitudinem supernaturalem ex motu supernaturali; potest naturalis ex motu naturali. 2. 167
- Appetitio voluntatis dicitur uoluntaria, non uolita. 3. 7
- Appetitui sensitui non potest bonum sensibile proponi ab intellectu modo proportionato ipsi appetitui. 5. 44
- Appetitus sensit. politice, non dispoitice obedit uoluntati. 10. 13
- Prater appetitum quo bruta feruntur in obiectum, non datur alius actus applicans in eis potentias executrices. 10. 14
- ATTRITIO** sufficit ad delendum ueniale extra sacra. 23. 33
- Sicut ad delendum mortale in sacramento. 30. 52
- AVERSIONI** à Deo ult. sine responderet poena, non conuersioni ad obiectum disforme rationi: potest dari malitia auersionis absque malitia conuersionis. 23. 80
- Auersio interpretatiua à Deo, est consequens ad specificam malitiam obiecti. 23. 90. Poena intensus, non solum respondet inordinata conuersioni, sed etiam auersioni. 23. 163
- AUGUSTINVS** gratiam propugnat necessariam non necessitantem. 6. 9.
- AUTHOREM** esse alicuius operationis, est esse liberam causam illius entitatis uel quoad speciem, uel saltem quoad exercitium. 21. 76. 78
- AUREOLAE** Martyrum, Virginum, Doctorum, quid? 2. 177
- AUXILIUM** omne indebitum natura datur per Christum. 26. 2. Auxilium speciale quid? 26. 32
- BEATVS, BEATITVDO, OBIECTVM, BEATIT.**
- BEATVS amat Deum proprie propter aliquem finem. 1. 61
- An & quomodo illibi soleat Deus in essentias beat. 2. 56
- Quomodo Iuda diuino uideantur à beatis in Deo. 2. 131
- Beatus non potest peccare, nec cessare à uisione beat. 134
- Actus quo uidet perennitatem beatitudinis non est distinctus ab ipsa. 139
- Beati necessario Deum diligunt, & quoad exercitium. 143
- Quid necessitet in patria, quod non in uia. 144
- Non potest beato praecipere ut cesset à clara uisione. 146
- Potest praecipere, ne amet Deum amore concupis. 147
- Item; ne amore amicitia, stante etiam uisione. 148
- Hoc autem praeceptum seruetur ex motu obedientia. 149
- Imo posito praecepto necessario ab amando desisteret. 149
- An stante uisione beatifica possit beato praecipere suspensio omnis positiui actus uoluntatis circa Deum. ibid.
- Cur non possit cessare à uisione, possit ab amore. 150
- Beatus ex ui uisionis ab intrinseco est impeccabilis. 154
- Beatus est ab intrinseco etiam uenialiter impeccabilis. 155
- Non est determinatus semper ad id, quod est perfectius. 155
- Beati resurgent omnes in aetate iuuenili. 2. 186
- Dotae animi beati corporisque fuae. 2. à n. 176. ad fi. d.
- Beatorum oblectamenta ex usu sensuum. 2. 218. Lingua, quibus beati colloquuntur. 227. Beatorum sedes ac domicilium. 2. 228
- BEATITVDO. Vide uisio beatifica.**
- Beatitudinis nomen dupliciter accipi potest. 2. 110
- Beatitudo hominis obiectiua est Deus. 2. 17
- Ad perfectam beatitudinem hominis pertinet perfectio corporis, non essentialiter, sed integraliter. 2. 20
- Non habitualis coniunctio anima cum Deo. 49
- Beatit. formalis essen. consistit in sola operat. nat. intell. 53
- Beatitudo integratur ex operatione creata nobis inharente, & obiecto increato extrinsece terminante. 55
- Non in sola essentia, sed etiam in potentia anima est. 57
- Beat. formalem an implicet à solo Deo produci? 61
- Cum sit forma perfectiss. debet produci etiam à creatura. 72
- In beatitudine non dari duplicem uisionem, quarum una sit speculatiua, altera practica. 2. 110
- Voluntate an intellectu perfectius poss. datur obiectum beatificum. 112
- Beatitudo formalis in actu uoluntatis & intellectus simul essentialiter consistit. 2. 116. & seq.
- An potentia sensitua sint capaces beatit. formalis. 118
- Amor constituens essentialiter beatitudinem formalem, est solum amicitia. 119
- Qualis delectatio spectet ad essentiam beatitudinis. 120
- Quare amor uia non possit dici beatitudo partialis. ibid.
- Beat. in genere natura consistit principaliter in uisione. In genere moris, principaliter in amore. 2. 121
- Beat. ex principis intrinsecis habet, quod sit aeterna. 134
- Contra essentiam beatitudinis est, putare destitutam. 138
- Beatitudini formali contradictorie opponitur pecc. mor. 154
- Beatitudo supernat. est quod substan. talis. 2. 163
- Ad beatit. supernat. implicat appetitus naturalis. 163
- Est in homine appetitus, & potentia obedientialis. 166
- Non elicitus natur. circa beatitudinem supernat. ex motu supernat. potest esse ex motu naturali. 2. 167.
- Beatit. essen. comitantur infusi habitus supernat. omnium uirtutum, una fide excepta. 2. 170. In Beatis manent habitus acquisiti, non quoad conclusionem erroneas. 172.
- Nec habitus, quo credant iudicij diem. 173. Notitia rememoratiua de actibus fidei manet; & habitus spei quoad actum secundarium. Noui habitus in eis qui? 174. Gaudium triplex beatorum ordo gaudij & charitatis. 2. 175
- Quomodo beatit. in communi homo necessario appetat. 6. 61
- Beatit. in particulari non omnes, nec quoad specific. 6. 61
- Beatitudo adequatè sumpta pugnat non solum cum peccato mort. habituali, sed etiam cum ueniali habituali. 33. 67
- Cuius beat. capax fuisset homo in pura natura, 1. 22. & 26. 27
- Dotae

Dotes beat. tres animi, 4. corporis. 2. 176. & seq.

OBIECTVM BEATITVD. voluntatis an intellectus operatione perfectius possideatur. 2. 112. 114

Virum sola visio sit consecutio obiecti beatifici. 2. 124

Obiectum beat. non est de facto Deus ut vnus tantum. 128

Relationes pertinent ad obiectum primum beat. 129

Quo casu adaequatum esset essentia sine relationibus. 130

An pertineat ad beatitudinem videre Deum sub omnibus modis, sub quibus est visibilis. 126. 131

Quomodo Idea diuina videantur à beat. in Deo. 131

Ratio beandi, minus principalis sunt relati. diuina. 131

Obiectum beatificum non eodem modo concurrat cum actu beatifico creato & increato. 23. 116

BEATITVDINES quid sint. 29. 211

BONVM, BONITAS. Vide Morale.

Implicat dari bonum præscindens à bono finis & medi. 1. 23

Bonitas finis & medi. sunt specie distincta. 1. 35. 38.

Bonum, est obiectum formale adaequatum voluntatis. 4. 7

Voluntas in detestatione mali, bonum prosequitur. 4. 8. 14

Bonum sub ratione boni non potest fugere voluntas. 4. 26

Bonum sensibile non potest ab intellectu proponi appetitui sensitiuo modo ipsi proportionato. 5. 44

Bonitas moralis consistit in aggregatione eorum, quae enim morali debita sunt. 12. 36

Consistit in conformitate cum natura rationali. 12. 40

Obiectina datur, distincta à formali. 13. 8. quid sit? 11

Obiecta non vacantur bona moraliter, bonitate obiectina. 13. 15. Nec omnis bonitas actuum externorum derivatur ab internis. 13. 16

Quando bonum odio habetur, supponitur etiam aliquam obiectiuam malitiam habere. 13. 16

Obiectum simpliciter bonum includit aggregationem omnium circumstantiarum honestantium. 13. 17

Bonitatis moralis regula tantum generica, non verò specifica est natura rationalis. Neque lex aeterna Dei, est regula specifica illius. 14. 3. Neque dictamen rationis. 14. 6

Actus moraliter bonus sufficit, ut seipso exercitio referatur in ultimum finem. 14. 41

Bonitas aptitudinalis est inuisibilis & inseparabilis ab entitate physica actus. 14. 56

In nullo actu alicuius potentia, distincta à voluntate, est aliqua bonitas moralis, quae ab eodem actu inuariabiliter substantialiter separari non possit. 14. 62

Bonum aliter specificat actum voluntatis, quam verum actum intellectus. 14. 86

Bonitas non potest conferri actui humano à circumstantiis nisi ea praecognoscantur. 14. 120

Bonitas in actu, alia est virtutis, in ordine ad operantem, alia meriti & satisfactionis in ordine ad retribuentem. 122

Aliquod bonum morale effici potest viribus naturae, cum solo concursu Dei generali. 26. 108. 135. 138

Nequit illo dono conserua. creaturae ration. semper negari congrua cogitatio ad omne bonum morale. 138. 148

BRVTVM quomodo delectetur de operibus suis? 2. 160. si.

In brutis quale reperitur voluntarium. 3. 9. fin.

In brutis cur nullum sit libertatis vestigium. 6. 61

Bruta praeter appetitum, quo feruntur in obiectum, nullam requirunt actum, quo eorum executrices potentiae applicentur ad opus. 10. 14

CAUSA. CHARITAS. CHRISTVS.

Deus eminenter continet omnem efficientiam causa. 2. 2. 91

Pluralitas causarum respectu eius. effectus unde? 5. 121

Ex causa indifferente actiue, determinata actio prolixe potest: ex indifferente passiuo, non potest. 6. 35

In causa efficiente cur non detur mutua prioritas. 29. 248

Subordinatio cause 2. ad primam saluatur per motionem concomitantem. 6. 34. Quomodo dicatur Deus primus in agendo cum causa 2. voluntas non potest se determinare absque condeterminatione cause prima. 6. 35

Quomodo causa prima necessario agente, secunda ad huc libere

re agere possit. 6. 71. & seqq.

Causa deficiens totalis in actu superuat. est liberum arbitrium, non nulla efficiens determinansue. 6. 41

CHARITATI cur tribuantur, gratia propria, & contra. 29. 74

Excellentia charitatis praecet. virtutibus in quo sita. 29. 25

Charitas est reipsa distincta à gratia habituali. 58

Charitas qua charitas, non praestat, qua gratia. 66

Charitatis habitus non exigit reliquos habitus infusos ut proprietates, sed ut principia. 68. Homo cum sola charitate, sine gratia non solueretur, sed nec damnari posset. 29. 76

Charitas non est amicitia inter nos & Deum. 29. 130

Est principium amoris amicitia, quo in Deum tendimus; gratia est obiectum amicitia Dei erga nos. 31. 23

In **CHRISTO** nulla aureola, sed quid excellentius. 2. 181

CHRISTI occisionis peccatum, cum cognitione commissum, est infinite malitia ratione damni. 23. 126

Christi satisfactio est in altiori ordine quam offensa. 142

Merita Christi conueniunt cum merito Adae differuntque. 25. 47

Cur Christus originale labem non contraxerit. 25. 115

Christus non meruit nobis naturalia. 28. 155

Meruit auxilia supernaturalia quoadmodum. 28. 163

Si per impossibile humanitas Christi peccasset, sola gratia non fuisset sufficienter delectum id peccatum. 33. 166

Potisset tamen Deus humanitati huic, negata unione hypostatica, infundere gratiam. 33. 167

CHRISTIANI omnes tenentur sub praeccepto scire omnia fidei nostra mysteria in Symbolo contenta. 20. 22

CIRCVMSTANTIAE.

Quomodo circumstantia intendatur per modum actus & exercitio, non per modum obiecti. 14. 137

Circumstantia per se sufficiens dare bonitatem vel malitiam actui, tribuit speciem ab obiecto diuersam. 141

Nulla apta constituit nouam speciem malitiae, per se tribuere potest primam, si essentia supponit aliam. 155

Circumst. bona nunquam tribuit speciem honestatis actui, nisi transeat in motuum saltem secundarium. 158

Sola quae tribuit primam speciem moris actui, transit in rationem obiecti, eique essentiali speciem moris tribuit. 164

Si ex circumstantiis & obiecto actus exterior habet aliquam moralitatem, illa quae ei aduenit ex fine actus interioris erit accidentalis tantum. 14. 168

Circumstantia & obiectum etiam indirecte voluta aani specificam malitiam peccatis, quorum materia primario consummatur in actu externo. 14. 182

A circumstantiis non specificantur peccata. 18. 2

Hoc ipso quod cum obiecto bono coniungitur mala circumst. totum obiectum moraliter censetur malum. 14. 75

Circumstantia non causant specificam boni. actus. 14. 9

Sola noua circumst. accedente, potest idem numero actus, ex obiecto indifferente libere elicitus fieri malus; non potest accedente sola honestate obiectina peribonum. 14. 76

Circumstantia actus humani sunt septem. 14. 90. & seqq.

Circumst. omnib. actib. humanis communicant bonitatem, vel mal. diuersam ab ea quae ex obiecto. 14. 103. & seqq.

Circumstantiarum est duplex genus. 14. 106

Circumstantia possunt integrare obiectum totale, vel transferre in motuum, vel obiectum principale. Quod respectu vnus actus est circumstantia, respectu aliterius potest esse obiectum. 14. 108

Circumstantiae honestates integrant honestatem obiecti, ut conditiones accidentales. 14. 111

Circumstantia non possunt bonitatem vel malitiam actui humano conferre, nisi praecognoscantur. 14. 120

Ad circumst. malitiam contrahendam sufficit voluntarium interpret. 126. Ad bonitatem earundem requiritur voluntarium directum. 14. 132

Bonitas ex circumst. spectat ad constitutionem indiuidualem huius, vel illius actus humani. 14. 133

Hac bonitas circumst. est inseparabilis ab hoc actu. 134

Bonitas ex circumst. est accidens actus humani metaphysicu, respectu

INDEX RERVM

- resp. etu actus in specie & indiuiduo vage sumpti.* 14. 135
CLARITAS corporum gloriosorum. 2. 209. & seqq.
COACTVM. COGNITIO.
Quid sit esse coactum & inuitum. 3. 71
Nequit cogi voluntas ad suos actus immanentes. 3. 44. & c.
Actus voluntatis necessarii, non sunt coacti. 3. 96
Exi solus Deus infunderet voluntati aliquos actus, non posset tamen dici cogi illius voluntas. 3. 105
Potest cogi voluntas ad receptionem habitus. 3. 107
Annegari cogi possit ad cessationem ab operando? 3. 108
Potest cogi in actib. imperatis externarum facultatū. 3. 113
Non omne quoad coactum non est, eo ipso liberū est. 6. 2. & c.
COGNITIO an pendeat distinctā actione a principio vita.
An distinctā à specie impressā, vel habitu? 2. 96
Cognitio aliqua requiritur ad rationem voluntarij. 3. 2
Cognitio obiecti, essentialiter ad volitionem illius. 5. 9
Cognitio estimatiua facultatis, sufficit ad operationem voluntatis. 34. Circa obiectum solā cognit. sensitiua apprehensum, non potest voluntas mereri vel demereri. Cognitio sensitiua non attingit honestatem virtutis. 5. 38
Ut voluntas operetur nec quavis cognitio nec quodlibet iudicium sufficit. necessaria cognitio obiectiue indifferēs ad rationes contrarias & contradiet. ut subiectas rationi. 6. 58
Cognitio obiectiue indifferens ad rationes contrarias, vel contraddictorias est necessaria ad libertatē exercendam. 6. 58
COMPLACENTIA simplex de fine, elicitur ex praua cognitione eiusdem propter se amabilis. 8. 1. hac plerumque necessaria est, quoad specificationem. 8. 3
CONCUPISCENTIA. CONCVRVSVS &c.
Licet Deum amare amore concupiscentia. 1. 10
Delectationis concupiscentia in patria obiectum proximum constituitur ex Deo & visione. Amoris concupif. obiectum formale ingreditur visio beata. 2. 158. 2. 311
Obiectum delectationis concupiscentia in patria magis principale est Deus, minus principale visio. 2. 159
Concupiscentia nullo modo causat inuoluntarium, 3. 140
Concupiscentia auget voluntarium, minuit liberum. 144
Concupisc. gratiaq. discrimen in facilitando 6. 24. non sic tribuitur huic opus supernat. ut illi peccatum. 6. 42
Amor concupisc. nequit separari ab amore amicitia. 7. 3
Quid sit amor concupiscentia, quid amicitia. ibid.
Concupisc. non est peccatum. 5. 51. 59. vulnus concupisc. declaratur catholice. 25. 121
CONCVRVSVM suum si causa prima offerret voluntati independentem ab ipsa, voluntas necessario ageret. 6. 75
Si omnis concursus voluntati creata à causa prima negaretur, id volentium eis foret. 3. 112
Quomodo causē 1. concursus creaturam determinet. 21. 68
Inter concursum Dei & creaturam reperitur prioritas & posterioritas mutua rationis. 21. 71
Cum solo concursu generali potest natura virib. effici aliquod opus virtutis moralis. 26. 108. 135. 138
CONDONATIO offensa facta ab homine, quomodo differat ab ea, qua fit à Deo. 32. 87
CONGRVA cogitatio exigi potest. 26. 138. à iusto. 148.
CONIUNCTIO cum Deo multis titulis debet conseruari à creatura rationali. 23. 68. malitia qua est in priuatione coniunctionis cum Deo ult. sine in priuatione consistit. 23. 69
Priuatione obiectiue coniunctionis cum Deo ultimo sine includitur in hoc statu in peccato mortali. 23. 72
Debitum conseruandi hanc coniunctionem non est idem cum debito non operandi male. 81. an & quomodo priuatio huius coniunctionis distinguatur à contemptu Dei. 23. 87
CONSCIENTIA. CONSENSVS. CONSILIVM.
Quid sit conscientia. 15. 16. non importat habitum. 15. 18
Conscient. erroneam tenemur sequi proponentem obiectum prauum sub ratione boni ex ignorantia inuincibili. 19
Iudicium erroneum deriuatur à Deo putatiue. 20
Ex conscientia erronea peccari contra charitatis virtutem est impossibile. 15. 23
Nequit Deus dispensare, ut licite contra conscientiam agamus. 25
Contra conscientiam propriam mandatum superioris exequi nemo potest. 15. 25
Cum conscientia errante vincibiliter nec se debet voluntas conformare, nec contra illam agere. 15. 26
Stante conscientia erronea ex ignorantia vincibili, non sumus simpliciter, & absolute perplexi. 15. 28
Ut dicatur aliqua contra conscientiam operari, debet illa tunc, quando actu operatur, reclamare. 15. 31
Discrimen inter errantem ex ignor. vincibili & inuinc. 33
Conscientia dubia quid sit. 15. 34
Ex conscientia practice dubitante an liceat operari. 15. 37
Speculatiue tantum dubia potest quis operari. 15. 38
Vide Dubium.
CONSENSVS blanditijs extortus non irritat contractum, modo fraus absit. 3. 151
Est actus voluntatis, consequens actum consilij. 10. 4
Consensus in peccatum, est in ratione superiori. 17. 177
Consensus est duplex, expressus & interpretatiuus. 17. 181
CONSILIVM quid sit. 10. 1. Non est de fine formaliter, sed solum de medijs. 10. 2
Est tantum de ys, qua in nostra potestate sunt. 10. 3
Consilij actum consequitur consensus voluntatis. 10. 4
Contra consilium agere non est peccatum. 23. 38
Dotum contra consilium malum est. 23. 39
CONTEMPTVS. CONTRACTVS.
Peccata commissa in contemptum precipientis specificantur ex diuersitate iuris, quod habet precipiens, ut precipiens: duplicem ad minimum malitiam habent. 18. 20
Contemptus Dei saltem virtualis reperitur in omni peccato mortali, non in veniali. 23. 47
In quo consistat contemptus Dei ultimi finis. 23. 49
Diffinitas p. m. ex contemptu Dei, & priuatione gratiae, est diuersa ab ea, qua ex obiecto & circumst. 23. 54
An & quomodo priuatio coniunctionis cum Deo ultimo sine distinguatur à contemptu Dei. Hac priuatione est posterior contemptus Dei, ut effectus sua causa. 23. 87
Veniale, ex contemptu legislatoris, fit mortale. 23. 237
CONTRACTVS grani metu celebrati quando validi. 3. 138
Consensus blanditijs & suasionibus extortus non irritat contractum, modo fraus absit. 3. 151
CONTRITIO. CREATURA.
CONTRITIO perfecta elicit nequit potentia morali sine speciali auxilio Dei, ab homine lapsa. 26. 290
Quia contritus sumus, datur nobis gratia habitualis. 29. 252
Propter contritionem prauisam futuram Deus non anticipat infusionem gratiae. 29. 254
Neque potest eam anticipare. 33. 71. 215
Contritio non est adoptio diuina. 33. 151
Non sumus unquam certi, certitudine infallibili de vera attritione, vel contritione. 34. 17
CORPORIS perfectio quomodo pertineat ad beatit. 2. 20
Corporis gloriosi dotes quatuor. 2. 188
Corporum penetratio fit per sublationē localis extens. 2. 200
Finis ultimus potest ordinari ad creaturam, ut sine Cui. 1. 9
Creaturarum omnium finis ultimus est Deus. 2. 7
Quomodo creatura manifestent bonitatem Dei, per bonitatem ab ipso participatam. 2. 122
An necessario omnes creatura cognoscantur in cognitione attributorum diuinorum. 2. 131. ad confir. 1
Sub qua ratione Deus fit principium creaturarum, sub qua ultimus finis. 2. 131. ad 3.
Implicat appetitus naturalis ad beat. supernat. 163
Potest creatura vim pati à suo creatore. 3. 124
Quomodo Deus, primus in agendo cum creatura. 6. 34
Creatura determinat sibi concursum Dei per ipsam determinationem, qua concomitatur concursum. 21. 68
CREATIVA actio non est conaturaliter comunicabilis creaturae. 29. 126
DÆMON. DAMNATI. DAMNVM.
Dæmon non potest potentia morali vllum actum amoris in Deum

<i>in Deum exercere.</i>	26. 293	<i>causis secundis.</i>	21. 33. & seq.
<i>An pœna dānatorū in sola visionis beata priuatione consistat.</i>	2. 113. 124. ad 7. corū corpora, et si locali extensione spoliēntur, exterioris sensationis sunt capacia.	<i>Eadem actione concurrat, quā ipse causa secunde.</i>	37
<i>In damnatis pœna damni est inæqualis.</i>	19. 12. 19	<i>Quando operatur ad extra independenter à causa creata, nihil potest nisi per decretum absolutum.</i>	21. 47
<i>Si Deus alicui suam damnationem reuelaret, teneretur illi positiuo actu non resistere, posset tamen de illa tristari, teneretur etiam talis recte operari.</i>	15. 112	<i>Qua ratione nequeat Deus dici causa peccati.</i>	21. 52
<i>Cur pro damnatis orare non liceat.</i>	d. 15. n. 112	<i>Deus offert ab æterno, suo decreto causa libera, concursum suum indifferentem in reſtu primo.</i>	21. 54
<i>Formalis malitia damni non contrahitur ex solo affectu, quo quis vult, sed quo actu damnum infert.</i>	23. 128	<i>Sub perfecto Dei dominio physico, non autem morali est peccatum. 73. Esto Deus non sit causa moralis actus mali, est tamen causa moralis actus boni.</i>	21. 79
<i>Peccat mortaliter, qui simul cum alijs infert notabile damnum, et si singuli leue inferant.</i>	23. 231	<i>Deus est author & causa potentie peccandi.</i>	21. 83
<i>Non peccat mort. nec tenetur ad restitit. qui leue quid furatur ab eo, cui graue damnum ab alio illatum est.</i>	232	<i>Debitum conseruandi coniunctione cum ultimo fine, non est idem formaliter cum debito non operandi male.</i>	23. 81
DEBITVM est immediate de actib. mediate de habit. 23. 84		<i>Deus nec sue liberalitati debet gratiam nature dare.</i>	26. 20
DELECTATIO. Vide MOROSA DELECTATIO.		<i>Duplex voluntas in Deo.</i>	26. 170
DELECTATIO qualis pertineat ad essentiam beat. 2. 120		<i>Duplex participatio nature diuina.</i>	29. 101
<i>Quomodo delectentur bruta de operibus suis.</i>	2. 160	<i>Duplex genus perfectionum propriarum Dei.</i>	29. 102
<i>Delectatio & fructio pertinent ad appetiuam.</i>	8. 6	<i>Per quid se Deus ab æterno determinauerit ad productionem mundi, potius quàm ad non productionem.</i>	31. 75
<i>Delectatio seu fructio actiue procedit à voluntate.</i>	8. 8	<i>Deus potest esse nō dominus, nō misericors, nō iustus.</i>	26. 27
<i>Inter delectationem & gaudium discrimen.</i>	8. 20	DILECTIO. Vide AMOR.	
<i>Quidquid propter solam delect. ut propter finem voluntas appetit, est malum. natura intendit delectationem propter operationem, non contra.</i>	14. 254	DILECTIO Dei libera nō est prior infusione gratia. 31. 62	
DESIDERVM à spe & intentione, quomodo distinctū. 8. 22		<i>Non sufficit sola mutatio temporis, ut Deus dicatur diligere, quem antea non diligebat.</i>	33. 17
<i>Desideria qua feruntur in obiecta intrinsece mala sub conditione, si à Deo prohibita non essent, illicita sunt.</i>	15. 12	DISPENSARE in preceptis, qua prohibent obiecta intrinsece mala, nequit Deus.	15. 11
DETERMINATIO volun. quoad exercit. 6. 62. cui tribuenda.	6. 49	<i>Nec ut licite possimus contra conscientiam agere.</i>	15. 25
		DOCTORVM aureola quid? non est in B. Virg.	2. 180
		DOLOR inter, & tristitiam discrimen.	8. 21
		DONVM quid?	29. 187
		<i>Dona non distinguuntur à virtutibus infusis.</i>	29. 197
		DOTES animi gloriosi tres, quatuor corporis. 2. 178. & seqq.	
		DVBIVM duplex, quid dubia conscientia.	15. 34
		<i>Dubium aliud practicum, aliud speculatum.</i>	15. 35
		<i>Dubium aliud Iuris, aliud facti.</i>	15. 36
		<i>Ex conscientia practice dubia operari est vitiosum.</i>	37
		<i>Cum conscientia dubia speculatiue, licet operari?</i>	38
		<i>Nequit esse aliquis in vniuersali dubius, & in particulari certus. 39. Tenetur quisque relicta conscientia dubia, amplecti partem, in qua nullum apparet peccatum.</i>	15. 40
		<i>Conscientia existente dubia de vtraque parte contradictionis, semper amplectenda est, qua tutior apparet.</i>	41
		<i>Eligendum potius pecc. veniale certū, quàm mort. dubiū.</i>	42
		<i>Non potest quis ex quacunque causa, dubia conscientia deponere non potest ad solum preceptum superioris.</i>	46
		<i>Sufficit quilibet assensus ad amplectendam partem minus tutiam, non obstante vehemēti dubio ex opposita.</i>	15. 48
		EDUCTIO, EFFECTVS, ELECTIO.	
		<i>Eductio vniūq; actuum vitalium indistincta.</i>	2. 104
		EFFECTVS respectu unde pluralitas causarum. 5. 121	
		<i>Effectus formalis duplex in qualibet forma.</i>	31. 29
		ELECTIO est specie diuersa pro diuersitate mediorum. 1. 43	
		<i>Electio sit libera in se & operanti.</i>	6. 60
		<i>Intentio non concurrat actiue ad actum electionis.</i>	8. 5
		<i>Electio est actus voluntatis.</i>	9. 3
		<i>Quomodo peculiariter dicatur connotare rationem.</i>	9. 4
		<i>Electio reperitur etiam in Deo & Angelis.</i>	9. 6
		<i>Intentio electioq; quando vnus actus.</i>	24
		<i>Consensus volun. & electio, non necessario disting.</i>	10. 5
		<i>Electio accipit banitatem à fine, & à medio.</i>	14. 210
		<i>Electio medij honesti ad finem honestum dupliciter fit.</i>	21. 1
		<i>Electio obiectiue mala malitiam, non minuit intentio finis honesti.</i>	14. 235
		<i>En's positiuū omne est bonū transcend. nō moraliter.</i>	17. 90
		<i>Omne ens reale, immediate est à Deo, quā Physica entitas est, non quā moralis.</i>	17. 91
		ERROR. Vide IGNORANTIA.	
		ERROR duplex est: 17. 152. Non necessario ad actum peccati precedere debet error practicus.	17. 153
		<i>Ad omne pecc. precedit moralis error imprudentia.</i>	155

INDEX RERVM

- Prima radix moralis erroris, vel inconsiderationis, non est in intellectu, sed in voluntate, quamvis Physicaradix eius praeceat in intellectu.* 17. 158. & seq.
- EVA** non contraxit peccatum originale. 25. 116
- EXCACARE** & indurare quâ ratione dicatur Deus. 21. 24
- Excacatio** & induratio tripliciter accipitur. 21. 25
- FELICITAS. FIDES. FILIATIO.**
- FACILITAS** ex obiecto, applicatione, efficacia causa. 6. 23
- Qui in pura natura sine ullo merito vel demerito decessisset, consecutus fuisset naturalem felicitatem.* 26. 389
- Quid naturalis felicitas? 390. Perfectissima.* 391
- FIDEI** actus imperfectior est actu amoris beatifici, licet ille sit intellectus, hic voluntatis. 2. 123
- Tenentur omnes Christiani sub praecpto scire omnia fidei nostrâ mysteria in Symbolo contenta. 20. 22
- Assensus fidei**, & affectus credendi sunt ex peculiari directione Spiritus Sancti. 26. 49
- Discrimina** inter assensum fidei infuse & acquisita. 60
- Triplex certitudo fidei humana.** 26. 64
- Fides humana** distinguitur ab opinione. 26. 65
- Adultis** ad quos nulla fidei divina notitia peruenit, sunt praeparata sufficientia salutis auxilia, dependenter tamen ab eorum voluntate. 28. 115. etiam in sent. August. 160.
- opera salutaria à fide inchantur proxime. 123
- Quomodo fides** dicatur initium salutis. 28. 156
- Quod de fide** est, sufficit si implicite omnib. manifestum. 29. 42
- Fides** & spes prius tempore, quam gratia infundantur. 230
- Nullus certus esse potest certitudine infallibili se verum fidei divina assensum elicuisse.** 34. 24
- Non sumus certi de habitu fidei infusa.** 34. 28
- FILIATIO** diuina quomodo ab hereditate disting. 31. 14
- Quomodo differat filiatio** adoptiua & naturalis Dei. 18
- FINIS. FORMA. FRUITIO. FURTIVM**
- Finis** quid sit? primariam suam causalitatem exercet in voluntate. 1. 2. Quae sit propria causalitas finis. 1. 3
- Finis alius Cui, alius Qui.** 1. 5
- Uterque horum** veram participat rationem finis. 1. 7
- Finis Qui, diuiditur in finem Quo, & Qui simpliciter.** 11
- Finis est vera causa realis.** 13. Ratio causandi in fine est bonitas cognita: 16. Mouens volun. ad effectum producendum; causalitate reali, indistincta à causalitate efficientis. 17. Finis est obiectum formale voluntatis. 1. 21
- Implicat bonum** praescindens à bono finis, & medij. 1. 23
- Finis bonitas** non est adequatum motuum volun. 1. 33
- Distinguitur specie** à bonitate mediorum. 1. 34. 35. 38
- Omnis actio humana** deliberata est propter finem. 1. 58
- Actiones necessariae voluntatis** sunt propter finem. 1. 160
- Beati amant Deum** proprie propter aliquem finem. 1. 61
- Volitio** ut imperata, non ut elicit potest esse finis voluntatis. 1. 71
- Quid sit agere propter finem?** ad id libertas vel necessitas mere materialiter se habet. 1. 73
- Actiones diuinae ad intra** non sunt propter finem. 1. 79
- Quae sunt ad extra, sunt propter finem.** 1. 82. 84
- Quomodo Deus sit finis Cui, & Qui, suarum operationum ad extra.** 1. 86
- Finis & media** possunt eodem actu appeti. 4. 41
- Quid ferri in finem** via resolutionis, & via compositionis. 4. 47
- Non omnis volitio mediorum, causatur à volitione finis.** 48
- Simplex complacencia de fine** elicitur ex praeuia cognitione eiusdem, propter se amabilis. 8. 1
- Hac plerumque est necessaria** quoad specificationem. 8. 3
- De fine formaliter** non datur consilium, sed de medijs. 10. 2
- Finis operantis** non solum est circumstantia actus exterioris, sed etiam interioris. Extrinsecus ad actum humanum quadrupliciter comparatur. 14. 193
- Finis qui peculiarem difformitatem affert** contra rectam rationem tribuit actui humano diuersam specie malitiam ab ea, quam tribuit obiectum. 14. 198
- Finis alius est ad quem per se ordinatur obiectum actus exter.** alius ad quem tantum ordinatur per accidens. 199
- Bonitas & malitia finis** intrinsece conuenit soli actui interiori, exteriori vero solum extrinsece. 16. 19
- FINIS VLTIM.** ordinari potest ad creaturam ut Cui. 1. 9
- Perfectio ultimi finis** nobis appetibilis Deo adimmi nequit; eam licet haeretici non penetrant. 1. 10
- Finis Qui, ult. simpliciter, & ult. in certo genere.** 1. 12
- Datur finis ult. respectu** omnis actionis humanae. 2. 1
- Finis ult. humana vita, quod datur, est de fide.** 2. 2
- Finis ultimus hominis, Deus est; s. & creaturarum.** 2. 7
- Deus sub ratione finis, immediate concurrat cum quouis sine creato ad finalizandum.** 2. 8
- Quomodo omnia appetat homo** propter ult. finem. 2. 10. 12
- Quod non possit sibi constituere plures ult. fines.** 2. 14
- Sub qua ratione Deus est ultimus finis** creaturarum, & principium. 131. ad 3
- Seipsum ut finem ult. Deus** in omni opere intendit. 21. 13
- Quomodo teneamur, cum primum ad usum rationis peruenimus, nos ad Deum ultimum finem conuertere.** 23. 272
- Homo in hoc statu** habet debitum conseruandi conformitatem cum lege & fine supernaturali. 24. 25
- FORMAE** perfectio sumenda ex entitate & conaturali modo procedendi à suo principio. 2. 72
- FRUITIO** pertinet ad potentiam appetitiuam. 8. 6
- Fruitio actiue** procedit à voluntate. 8. 8
- Quomodo distinguitur, à desiderio, spe, intentione.** 8. 22
- FURTIS** singulis qui peruenit ad quantitatem notabilem, anteneatur ad restitutionem. 23. 226
- Non peccat mort. nec tenetur ad restit. qui leue aliquid furatur ab eo, cui graue damnum ab alio illatum est.** 23. 2
- Cum quis per singula furtia** ad notabilem quantitatem peruenit, quoties deinde ab eodem domino lenem materiam usurpat, toties peccat mortaliter. 233. & qui à diuersis dominis furatur materiam notab. peccat mort. 23. 234
- Ut furtorum minimorum materia** unam notab. materiam faciant, requiritur moralis continuatio inter ea. 235
- Ad mortale peccatum furti, requiritur maior, vel minor quantitas respectu diuersarum personarum attentis circumstantijs status, & conditionis.** 23. 236
- GLORIA. Vide, VISIO BEATA.**
- Gloriam** non potest Deus se solo in nobis producere, potest tamen gratiam. 2. 70
- Gloria aeterna** priuat peccatum mort. non veniale. 33. 53
- Gloria augmentum** cadit sub merito. 35. 143
- Primus gradus gloria** cadere potest sub merito. 158
- In instanti glorificationis** non potest quis se disponere meritorie ad augmentum gratiae. 35. 235
- GLORIOSA** corpora resurgent integra ornata. 2. 187
- Gloriosi corporis** perfectiones dotesve quatuor. 2. 188
- GRATIA, ACTVALIS, HABITVALIS.**
- Gratia necessaria** libero arb. non necessitans. 6. 9. & 27. 17
- Gratia ac concupisc.** discrimen in facilitando. 6. 24
- Gratia praeueniens** antecedenter complet libertatem. 37
- Etiam status innocentiae** gratia indigus. 18
- Liberrum arbitrium** determinat potius quam gratiam ad exercitium. 6. 39. & 26. 9
- Per gratiam** stetit Angelus, stat iustus. 6. 40
- Gratia tribuitur** simpliciter opus supernat. 6. 42
- Gratia praeniri** non est in potestate volun. 6. 37
- Gratia quadrifariam** sumi potest. 27. 1
- Prinauatiōis gratiae** duplex effectus quasi formalis. 23. 65
- Gratia prinauatiōis** dupliciter consideratur. 23. 92
- Non est in nobis** pana tantum, sed etiam culpa. 24. 27
- Est à Deo physice & consequenter, non moraliter & antecedenter.** 24. 38
- Gratia alia aeterna, alia temporalis.** 26. 1
- Alia supernat. quoad substantiam, alia quoad modum.** 26. 2
- Utraque alia est actualis, alia habitualis.** 26. 3
- Discrimen inter supernat. quoad substan. & modum.** 26. 4
- Gratia**

- Gratia verus primusq; conceptus. 26. 1
 Voluntas flectit se ipsam ad usum gratia. 26. 9
 De gratia & peccato orig. jacitur fundam. fidei ex principis August. 26. 14
 In potestate liberi arbitrij fuit efficere ut gratia prouideretur congrua: non autem ut qua prauisa est congrua, sibi prepararetur. 26. 453
 Gratia diuina necessitas. 26. 6
 In omni statu indiget homo gratia diuina. 26. 12
 Si gratia esset ullo modo debita natura, minus esset gratia, quam alter oculus. 17. minus quam creatio. 19. natura si radix gratia, est magis gratia quam gratia. 26. 23
 Concursus Dei generalis saepe appellatur gratia. 109.
 Duplex dispositio ad gratiam. 403. non potest homo viribus proprijs condignè se ad gratiam preparare. 26. 404
 Neque de cõgruo. 406. opera purè naturalia neq; sunt causa, neque conditio sine proxima, sine remota gratia. 26. 425
 Potest homo viribus proprijs negatiue tantum se ad gratiam disponere: 426. & ponere physicum impedim. ne eam accipiat, non physicam aptitudinem, ut accipiat. 430
 Facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam: nec denegat non facienti: facienti frequentius offert. 26. 439
 Gratia gratis data, non debent esse acquisita, naturali facultate. 27. 6. Gratia alia actualis, alia habitualis. 27. 8
 Gratia est in predicamento qualitatis. 29. 134
 Duplex dispositio ad gratiam. 30. 29 gratis vult conferri 37
 Augmentum gratia & gloria cadit sub meritum. 35. 143
 Primam gratiam alteri mereri nemo potest, potest tamen eam illi impetrare. 35. 147
 ACTUALIS gratia quomodo differat ab habituali. 27. 8
 Gratia efficax machina aptissima. 6. 39
 Efficacia gratia tribuenda non libero arb. sed gratia. 26. 453
 Que hominem discernit positine principaliter. 454
 Auxilijs vberioribus constat. 27. 18
 Gratiam cum lib. arb. conciliandi modum suggerit August. 28. nu. 22. 162. Ecclesia gratiam congruam suis postulat. 28. 61. Gratia tribuendum meritum Angelorum. 35. 7
 Per vires gratia liberum arbit. determinat seipsum ad opus meritorium. 35. 9
 Debita sunt auxilia iustis ad resurgendum à veniali iure adoptionis & amicitia. 23. 22
 Auxilia etiam ordinis naturalis indebita natura dantur per Christum. 26. 2
 Quid gratia actua. supernat. quoad modum, & substan. 26. 3
 In nullo statu humanus intellectus eget peculiari auxilio Dei ad quodlibet verum naturale cognoscendum. 26. 33
 Duplex auxilium, aliud ordinis natur. aliud supernat. 78
 Gratia necessaria homini lapsò, ad implendam legem: 209
 Ad omnes collectine graues tentationes superandas. 219
 Dari potest motio diuina adeo efficax, ut ei moraliter voluntas resistere non valeat. 227. an sine peculiari auxilio vincitentationes contra præcepta supernat. possint. 231
 Præciso auxilio gratia mouentis, iustus non magis est ad bonum procliuus quam peccator. 26. 358
 Gratia habit. sanat natura infirmitatem radicaliter, & consequenter. 26. 346
 Gratia medicinalis sanans, specialis Christi qua? 27. 16
 Gratia sufficientis & efficax discrimen per August. non est, quod efficax necessitet liberum arb. 27. 19 & 28. 40
 Gratia actualis proueniens, comitans, subsequens: 27. 11
 Excitans, adiuvans, operans, cooperans, sufficientis, efficax. 13
 Dari gratiam actualem. 28. 1. 2
 Motus gratia fiunt in nobis, sine nobis liberè, non sine nobis physicè operantibus. 28. 7
 Primum actum intellectus quo à Deo excitamur ad prosequendum bonum, non necessario præcedit aliquod auxilium inherens, quod sit principium & causa illius. 28. 17
 Differentia gratia adiuvantis ab excitante. 28. 25. 38
 Gratia sufficientis debita ex conditione, Deo libera. 26. 23
 August. nulli fideli gratiam sufficientem negat. 28. 94
 Insufficientis moraliter sine prædicatione Euangely. 159
 Infidelibus an auxilium sufficientis neget August. 107. 160
 Quid sit auxilium sufficientis, quid efficax? 28. 41. 49
 De ratione auxilij sufficientis est habere omnia saltem in potentia, per modum actus 1. requisita ad operandum. 28. 51
 Cur auxilium sufficientis non sit frustraneum. Cur non inutile? ipsum aliquo sensu efficax 58. negatio ipsum distinguit ab efficax. 59. 60
 Omnibus viatoribus preparata sunt sufficientia auxilia ad salutem. 72. etiam in sent. August. 160
 Et adultis ad quos nulla fidei notitia peruenit. 115. 123
 Primum auxilium remote inchoans salutem non necessario est supernaturale quoad substantiam. 28. 130
 Concilia & PP. ad credendum, sperandum, emendum Deum requirunt auxilia ordinis supernaturalis. 28. 152
 Primum auxilium gratia non cadit sub meritum. 35. 148
 HABITUALIS gratia est forma expellens formaliter peccatum in paruulis. 25. 85. Differt ab actuali. 27. 9
 Quid sit gratia habitualis supernaturalis. 26. 4
 Quinque effectus gratia habitualis. 27. 14
 Per eam solùm inherens expellitur pecc. orig. 29. 45
 Gratia habitualis à charitate reipsa distinguitur. 29. 58
 Sola gratia participat naturam Dei adoptantis. 29. 63
 Caritas, qua caritas formaliter, non potest prestare omnia, qua præstat gratia. 29. 66
 Gratia exigit habitus infusos ut proprietates. 29. 68
 Non implicat per eandem formam præstari, qua præstantur à gratia, & charitate; id sit formis distinctis. 69
 Cur tribuantur charitati, qua gratia propria, & contrà. 74
 Homo cum sola charitate sine gratia non saluaretur, sed neque damnari posset. 29. 76
 Gratia non est sola moralis, sed physica & formalis participatio natura diuina: 104. non secundum esse à se, independens, actum pnrum: 106. nec quia dilectiua tantum sui, aut secundum solùm attributum sanctitatis: 107. nec quia vitalis est formaliter: 29. 109
 Nec est physica & formalis participatio SS. Trinitatis, sed ad summum virtualis. 29. 114. 117
 Gratia est physica & formalis particip. natura diuina ut absoluta & intellectualis est. 29. 118. & 30. 32.
 Excellentia gratia sanctificantis. 29. 119
 Nec de potentia absoluta produci potest forma accidentalis perfectior gratia habituali sanctificatione. 29. 121
 Gratia habit. est perfecta adoptio filij intellectualis Dei. 129
 Gratia, non caritas est amicitia inter nos & Deum. 136
 Gratia nostra est eiusdem rationis cum gratia Christi physice, non autem moraliter. 29. 131
 Totum compositum ex anima, gratia, & virtutib. est vitalis participatio natura diuina, ut intellectualis est. 135
 Probabile est gratiam habitualement actuè concurrere cum anima. 159. discrimen inter gratiam & animam 29. 160
 Cum gratia infunduntur virtutes, qua sunt diuersa rationis ab acquisitis: 170. nec dimanant actuè à gratia. 216
 Proportio gratia cum natura non rigorose. 29. 221
 Virtutes infusa non pendent subiectiue à gratia. 223
 Eodem instanti cum gratia infunduntur. 29. 225
 Gratia præcedit virtutes natura & causalitate finali. 226
 Gratia posterius tempore infunditur fide & spe. 230
 Gratia habitualis nobis datur, quia contrarius sumus. 29. 252
 Deus non anticipat infusionem gratia propter contritionem prauisam futuram. 29. 254 & 33. 71
 Implicat gratiam produci ab operante creato, ut causa principali: 30. 9. nec seipsam augere potest. 30. 12
 Gratia habitualis potest produci a creatura ut instrumento obedientiali. 13. & connaturali. 30. 14
 Gratia subiectum immediatum est anima rationalis. 24
 Gratia nullam per se requirit disposit. ex parte subiecti. 30
 Requirit autem solùm ad formam contrariam expellendam, qua est peccatum personale. 30. n. 34. 38
 Nullam requirit ex parte efficientis per se. n. 36. 37
 Perseuerante peccato, nequit Deus gratiam infundere. 40
 Dispositio ad gratiam, est vera causa moralis ipsius. 30. 42

INDEX RERVM

- Dispositio ad gratiam in sacramentis, est attritio supernaturalis ex motu etiam infra charitatem, extra sacramenta, contritio supernaturalis ex motu charitatis.* 30. 52
- Duplex effectus formalis gratia habitualis.* 31. 1
- Sua natura reddit subiectum sanctum, amicum & c.* 31. 2
- Est quadam spiritalis generatio.* 31. n. 9. 10
- Est obiectum in nobis amoris amicitia Dei erga nos.* 31. 23
- Reddit necessario subiectum a Deo dilectum speciali amore amicitia.* 38
- In subiecto capaci gratia ab amicitia separari nequit.* 52
- Libera dilectio Dei non est prior infusione gratia.* 31. 62
- Quomodo gratia sit effectus amoris diuini erga nos.* 66
- Gratia non petit essentialiter actualem collationem gloria.* 81
- Hac essential. secum affert absterisionem a mortali.* 32. 13
- Gratia non est simul cum peccato eodem instanti.* 32. 19
- Gratia & peccatum non opponuntur immediate seipsis, sed mediante amore & odio.* 21. voluntarie suscepta est unica causa formalis iustificationis. 32. 77
- Non potuit conditi homo cum debito habendi & conseruandi gratiam, tantum ad certum tempus.* 33. 32
- Licet cessaret debitum recuperandi gratiam, peccatum sine infusione gratia remitti non posset.* 33. 35
- Sola gratia habitualis & visio beata sunt forma, sua natura absterisua peccati mortalis hoc statu commisi.* 33. 91
- Restituta gratia & negata gloria Deus odium inimicitia contra peccatorem retinere non posset.* 33. 160
- Per solam gratiam non fuisset deletum peccatum humanitatis Christi, si ea per impossibile peccasset.* 33. 166
- Prima gratia iustif. no cadit sub meritum de co ligno.* 35. 149
- Gratia habitualis cui libet operi illum valorem tribuit, quem potest, & cuius est capax, non tamen eiusdem estimattonis moralis quam habet in se.* 35. 166
- In instanti glorificationis non potest quis se disponere merito ad augmentum gratia.* 35. 235
- Gratia augetur continuo per totum tempus, quo durat actus meritorius; non acquirit augmentum infinitum.* 259
- Qua proportio inter augmentum fidei, spei, gratia.* 274
- HABITVS. HOMO. HVMANA ACTIO.**
- Hab. infusi possunt a solo Deo produci, no actus vitales.* 1. 72
- Habitus infusi dantur ad simpliciter posse.* 6. 23. & 29. 181
- In sui productione non pendent dispositiue a suis actibus.* 247
- HEREDITAS a filiatione quomodo distinguatur.* 31. 14
- HOMO finem vltimum habet Deum.* 2. 5
- Omnia que appetit, propter finem vlt. appetit.* 2. 10. 12
- Hominis beatitudo obiectina, Deus est.* 2. 17
- Homo in statu pura natura, cuius beatitudinis capax.* 2. 22
- Homo non habet appetitum naturalem ad intucendum Deum vt causam primam effectuum naturalium.* 2. 165
- Habet tantum appetitum & potentiam obedient. ad beat.* 2. 166
- Quomodo dicatur homo conditus ad imaginem Dei.* 168
- Homini inest libertas a necessitate.* 6. 2. & seqq.
- Nullus purus homo pro offensa mortali, etiam cum gratia accidentali infinita satisfacere posset.* 23. 119
- Homo est vestigium Trinitatis.* 29. 117
- HOMO lapsus nequit absque auxilio speciali per Christum, vincere omnes tentationes etiam leues, contra precepta naturalia defectu potentia moralis antecedentis. nec totam legem naturalem implere.* 26. 209. nec superare quamcunque tentationem grauem, non quidem defectu potentia physica, sed moralis. 219. 221. nec lapsus potentia moralis, sine speciali auxilio saltem ordinis natur. diligere super omnia Deum finem natur. amore perfecto amicitia. 286. nec elicere actum perfecta contritionis. 290. nec potentia moralis, sine speciali auxilio seruare, quacunque precepta naturalia diff. alia, aut omnia longo tempore, sine gratia iustificante consequente. 26. 326
- ACTIO HVMANA quid sit? alia hominis, alia humana.* 12. 2
- Actio humana seu libera & moralis idem est.* 12. 4
- Dilectio beatifica cur non est actio humana.* ibid.
- Que concurrant ad actus hum. moraliter causandos.* 14. 1
- Ratio meriti vel demeriti consequuntur actum humanum, non in quantum bonum aut malum simpliciter, sed in quantum bonum aut malum liberum.* 14. 57
- Actus humani circumstantia septem diuersa.* 14. 90
- Omnes actus humani tam externi quam interni habent circumstantias a quibus bonitatem, vel malitiam desumunt, diuersam ab ea, quam ex obiecto habent.* 14. 103
- Ad actum hum. quadrupliciter copatur finis extrins.* 14. 193
- Potest idem prater honestatem obiecti proximi, co. trahere honestatem finis remoti, etiam per intrinsecam habitudinem ad ipsam.* 200
- Eodem actu moueri potest voluntas propter duo motiua diuersarum virtutum.* 14. 203
- Repugnat actum ex proximo obiecto malo elicium, propter finem bonum, ab eo honestatem desumere.* 233
- Humanorum actuum duplex regula extrinseca.* 15. 2
- Actus studiosus non solum conformari debet legi precipienti, sed etiam proponenti.* 15. 3
- Actus quo voluntas in obiectum intrinsece malum fertur, sub conditione si prohibitum non esset malus est non actus quo in obiectum sola extrinseca prohibitionem malum.* 15. 12
- Actus externus in ratione obiecti habet bonitatem & malitiam obiectiuam independentem ab interno, cuius formalem communicat, diuersa rationis ab ea, quam habet in se.* 16. 16
- Bonitas & malitia finis intrinsece & primario conuenit soli actui inter. exteriori extrinsece & secundario.* 16. 19
- Actus exterior in ratione eliciti per ordinem a 1 principium, obiectum circumstantias, habet bonitatem, vel mal. formalem intrins. distinctam a bonitate & mal. interioris.* 16. 20
- Actio exterior per se est capax precepti.* 16. 22
- Internis actibus voluntatis conuenit primario ratio vitiij & virtutis.* 16. 25
- Actus exterior ex proprio obiecto & circumstantijs bonus aut malus, addit bonitatem aut malitiam secundariam interiori.* 16. 30
- Actus externus ex obiecto bonus aut malus, addit meritum vel demeritum accidentale interno bono vel malo.* 16. 31
- Quid actib. bonis externis respondet vt premiū accidet.* 33
- Actus exterior non dicitur bonus bonitate formali, si ab actu interiori ordinatur in malum finem.* 16. 34
- Actus interioris virtutis imperatus ab actu interno vitiij non amittit suam moralem bonitatem.* 16. 35
- Semper in actu est ordo implicitus & interpretatiuus in obiectum malum prauisum.* 17. 55
- Idem numero actus interior physice inuariatus de veniali, potest fieri mortale peccatum, & contra.* 23. 207
- HOMICIDIO indirectam causam dare est peccatum.* 17. 190
- HONESTAS obiectina non consistit in bonitate absoluta, sed respectiua.* 13. 11
- Honestas & malitia obiectiua, aliquando intrinseca obiectis, aliquando extrinseca ex voluntate precipientis.* 13. 18
- Honestos actus natur. faciliores sapiens exercet docti.* 14. 43
- Honestas obiecti integratur ex honestatibus circumstantiarum, tanquam conditionum accidentalium.* 14. 111
- Naturalis est rationi amor honesti.* 26. 76
- Hostia in hac numero esse realem Christi presentiam, de fide non est.* 34. 39
- IDEÆ. IGNORANTIA.**
- Idea cur non constituit diuersum genus cause, sicut constituit finis.* 1. 17
- Idea diuina quomodo videantur a Beatis in Deo.* 2. 131
- IGNORANTIA antecedens, consequens, concomitans.* 3. 153
- Antecedens omnino tollit voluntarium.* 3. 154
- Inuincibilis aliquo modo est causa voluntarij.* 3. 154
- Consequens causat voluntarium simpliciter.* 3. 156
- Consequens potest causare inuoluntarium secundum quid.* 157
- Concomitans non causat inuoluntarium directe vel indir.* 158
- Aliud ignoranter agere, aliud agere ex ignorantia.* ibid.
- Ignor. concomitans non causat voluntarium directe.* 159
- Potest tamen causare voluntarium indirecte.* ibid.
- Omnes

Omnes actus facti ex ignor. inuinc. sua natura irriti. 164	Infatibus, qui in utero matris vel defectu materia vel mini-
Discrimen inter peccatum ex ignor. & malitia. 4. 30	stri sine baptismo decedunt, sufficiunt remedia salutis. 28. 107
Ex ignor. inuincibili malum obiectum sub ratione boni a	Careria sanctitatis in parvulis non est pura negatio. 25. 107
conscientia erronea propositum, tenemur sequi. 15. 19	De poenis mitissima S. Tho. sent. & August. 25. 148
Cum ratione errante ex ignor. vincibili, nec se voluntas	INFINITVM simpliciter illud est, quod non exceditur in per-
conformare debet, nec contra operari. 15. 26	fectione in eodem ordine: 23. 114
Discrimen inter errantem ex ignor. vincibili, & inuincib. 33	Aliud in Deo continetur eminenter, aliud formaliter. 23. 115
Dupliciter potest ignorantia peccatum precedere. 17. 151	INGRATITVDINIS peccatum speciale non incurritur, nisi
Duplex ignorantia vel error. 17. 152	committatur expresse in contemptum beneficij. 14. 188
Ignor. habitualis non est peccatum, sed effectus peccati:	INNOCENS potest danari secundum allegata & prob. 15. 85
Actualis est pecc. ratione neglig. adiuncta, & sui. 20. 13	Qui Innocentia stolam primo amittit, grauius peccat,
Ignorantia, qua opponitur appetitui sciendi, propter scien-	quam qui peccat post amissam. 23. 245
tiam, opponitur studiositati. qua opponitur scientia prop-	INNOBEDIENTIAE speciale peccatum non incurritur, nisi
ter actus aliarum virtutum practice dirigendos, non op-	expressa voluntate non parendi superiori. 14. 189
ponitur alicui determinata virtuti. 20. 18	INTELLECTVS, INTENTIO.
Omnis ignorantia, cuius nec in vniuersali, nec in particu-	Intellectualis tantum natura operatio potest essentialiter con-
lari precessit suspicio, censetur inuincibilis. 20. 26	stituire formalem beatitudinem. 2. 53
Ignorantia ad quam superandam sufficiens adhibita est dili-	Intellectum intelligere & voluntatem appetere quid sit? 81
gentia, non imputatur ad culpam. 20. 37	Verbum ex D. Tb. est aliquid ab alio emanans. 84
Triplex regula dignoscendi, qua diligentia sit sufficiens, ut	In actu intellectus & voluntatis simul essentialiter consistit
ignorantia ad culpam non imputetur. 20. 27. & seq.	beatitudo formalis. 2. 116
Ignorantia potest dupliciter esse causa peccati. 20. 31	Intellectusne an voluntas sit perfectior pot. ntia. 113. 114.
Aliqua ignor. est causa pecc. ut remouens prohibens. 20. 32	rat. 5. non omnis actus intellectus perfectior est, quouis
Nulla ignorantia inuincibilis & antecedens potest esse causa	actu voluntatis. 2. 123
moraliter influens in malitiam peccati. 20. 33	An de essentia intellectualis creaturae sit appetitus. 2. 113.
Nulla inuincib. potest esse causa remouens prohibens peccati,	rat. 5. & 124. rat. 5.
quoad esse formale ipsius, sed tantum quoad esse physicu. 34	An sine omni actu intellectus possit dari voluntarium. 3. 35
Ignorantia necessitatis caret peccato actuali, etiam ex mente	INTELLECTVS non potest proponere bonum sensibile appe-
Augustini. 20. 38	titui sensitivo, modo ipsi proportionato. 5. 44
Ignor. conf. quens seu vincibilis est causa peccati, tam ut mo-	Intellectus mouet voluntatem ad operandum quoad specifica-
raliter influens, quam ut remouens prohibens. 20. 39	tionem, non quoad exercitium. 6. 62. & 5. 95
Nulla concomitans est causa peccati ut remouens prohibens,	Quare ad actum intellectus prater influxum potentia requi-
est aliqua, ut moraliter influens in peccatum. 20. 40	ratur etiam influxus obiecti. 5. 94. ad fin.
Ignorantia vulnus declaratur catholice. 25. 119	Primus actus intell. non cadit sub imperium volun. 5. 125
IMPECCABILES ab intrinseco sunt beati ex vi visionis:	Intellectus ad nullum actu formaliter liber. 6. 46. & seqq.
etiam venialiter. 2. 154	Intellectus determinatur quoad specificationem, & quoad
IMPERIVM non requiritur ab liberè operandum, sed suffi-	exercitium ab obiecto. 6. 47. rat. 5
cit iudicium 5. 62	Intellectus est liber tantum inchoatiue, & radicaliter. 49
Cur sola voluntas imperare possit ceteris potentijs. Sub im-	Aliter verum specificat actum intellectus, quam bonum,
perium volunt. non cadit primus actus intellectus. 5. 125	actum voluntatis. 14. 86. Actus intell. inuariatus substan-
Imperium essentialiter inuoluit actum intellectus formali-	potest. transire de vero in falsum & contra. 14. 87
liter, voluntatis prae suppositiue: 11. 8	Actus intellectus effectiue causatur ab obiecto, quoad ratio-
Quantum ex parte intellectus, est practicum iudicium. 11. 13	nem formalem motiuam, & rationem materialem ter-
Lex natur. ut habet ratione imperij, supponit actu volun. 19	minatiuam. 17. 56
Imperium sui ad seipsum necessariam non est. 11. 24	INTEMPERANTIAE obiectum formaliter est recessus a ter-
IMPOSSIBILE, cognitum ut tale, non potest appeti. 9. 28	mino per rationem constituto. 14. 152
De impossibili sub hypothesi possibili, potest voluntas elicere	INTENTIO est actus solius voluntatis prae supponentis di-
effectum aliquem inefficacis prosecutionis. ibid.	rectionem intellectus. 8. 2. semper est libera. 8. 3
IMPASSIBILITAS corpori gloriosi in quo sita. 2. 190. & c.	Intentio non concurret actiue ad actum electionis. 8. 5
IMPOTENTIA ad operandum quatuorplex. 26. 203	Quomodo disting. Intentio, fructio, desiderium, spes. 8. 22
INDIFFERENTIA causa, actiua & passiua. 6. 35	Intentio electioque quando vnicus actus. 8. 23
Indifferentia quauis ad libertatem non sufficit. 6. 48	Actus exterior imperatus a duplici intentione, quarum, una
Datur obiectum indifferens quoad bonitatem & malitiam	bona, altera mala, est formaliter bonus, formaliter
secundum speciem. 14. 237	malus. 14. 232
Quanam actiones censentur indifferentes. 14. 238	Intentio finis honesti non minuit malitiam electionis obie-
Actio humana in individuo indifferens non datur. 252	ctiue mala. 14. 235
Nec Inter bonum & malum obiectum indifferens. 14. 257	Intentio finis deriuat solum suam malitiam in actum exter.
Indifferens non potest esse motiuum voluntatis. 4. 11	quando est cum illo virtualiter saltem annexa. 22. 53
Indifferentia libertatis per pecc. orig. non perit. 25. 51	IVDICIVM. IVDEX. IVSTITIA.
INFANTIBVS qui cum originali decedunt sola poena dam-	Iudicij indifferentia ad actum voluntatis est necessaria: su-
ni, non poena sensus debetur. 25. 133	blat a tamen indifferentia voluntatis, maneat licet in-
Nullam tristitiam ex priuatione supernaturalis beatitudinis	differentia iudicij, tollitur formaliter libertas actusque
experiantur infantes in limbo. 25. 136	dicitur simpliciter necessarius. 6. 53
Probabile est, spectata ratione, paruulos post diem iudicij,	Iudicium rationis nullum, precedens liberum actum volun.
naturali beatitudine donandos. 25. 140	potest illam determinare quoad exercitium. 6. 63
Spectata auctoritate, opposita probabilior est. 25. 141	Potest illam tamen determinare practicum iudicium conse-
Infantes sine baptismo decedentes etiam post iudicij diem	quens liberum actum voluntatis. ibidem
erunt sub potestate diaboli. 25. 144	Iudicij indifferentia est radicalis libertas. 6. 53
Pueris in limbo infunduntur species rerum naturalium, di-	IVDEX, dum de iure descepiatur, non potest rem ad iudicare
ligunt etiam Deum amore naturali. 25. 146	illi, qui minus Ius in rem probatur habere. 15. 81
Paruuli suam captiuitatem non agnoscent ut poenam. 150.	Quid praestandum sit Iudici, quando vtriusque litigantis

INDEX RERVM

- Ius, aequè probabile in iudicio apperet.* 15. 82
Potest secundum allegata & probata Innocentem damnare. 85
Index non potest contra propriam, quam probabiliorē putat, ex aliorum opinione sententiam ferre. 15. 92
- DE IUSTIFICATIONE error Pelagii.** 29. 1. **Caluini.** 29. 3
Dona supernat. quibus iustificamur, sunt inrensca. 29. 7
Sunt autem haec, qualitates permanentes. 29. 33. 36. 43
Iustitia interior in predic. qualitatis collocatur. 29. 35
Hac non est actus transiens, nec motio actualis. 36
Iustificatio etiam à peccato originali fit per Iustitiam habitualem inrenscentem. 45. ante legem Evangelicam fuit etiam per Iustitiam habitualem permanentem. 29. 46
Forma Iustificans non est habitus proprie dictus. 29. 43
Dispositio quae ex parte nostra requiritur ad iustificationem, nequit nobis certa esse. 34. 21
De sua iustitia certitudo moralis dari potest. 34. 29
- IUSTVS** quandoque exigit congruam cogitationem ad bonum, distinctum tamen beneficium. 16. 148
Iustus sine speciali privilegio non potest vitare omnia venialia. 26. 351
Iustus prater gratiam habit. indiget tum ad opera supernat. actuali per modum concursus, & excitante, per modum principij moraliter adiuuantis; tum ad omnes & singulos actus difficiles virtutum moralium, auxilio praeventiente. 354
Praciso auxilio gratiae mouentis, non magis est ad bonum procliuus homo iustus quam peccator. 358
Ad finale perseuer. prater auxil. de lege ordin. debitum iustis, requiritur uberius auxil. & specialis protectio Dei. 359
Iustus habet moralem potentiam ad perseuer. in singulis occasionib. distributiuè, non in omnib. collectiuè. 26. 362
Denominationes sancti & Iusti sunt inrensca. 29. 20
Absque speciali reuelatione, nequit iustus hac vità esse certus de sua iustific. certitudine cui repugnet falsum. 34. 13
Nec potest sibi promereri reparationem post lapsum. 35. 141
- LEX. LIBERALITAS.**
- Lex naturalis ut habet rationem imperij praesupponit actum voluntatis.* 11. 19. *Aeterna Dei lex non est specifica regula bonitatis moralis.* 14. 4
Non solum legi praecipienti, sed etiam proponenti conformari debet actus studiosus. 15. 3. *Nec solum à lege aeterna pedit actus virtutis, sed & à regula rationis creata.* 15. 7
Lex aeterna quid sit. 17. 2
Duplex conformitas ad legem, & finem natur. 24. 24
Homo in hoc statu habet debitum conseruandi conformitatem cum lege & fine supernat. 25. *Nequit homo lapsus sine gratia totam legem naturalem implere.* 26. 209
Is qui duplici excessu contra liberalitatem delinquit, duplicem contrahit malitiam parcialem. 14. 149
- LIBERALISSIMA** Dei promissio, liberrima. 26. 21
LIBERTAS, LIBERVM. Vide **ADVERTENTIA.**
Liberum à voluntario nequit separari, potest contra. 3. 9
Minuitur à concupisc. licet voluntarium augeatur. 1. 114
Ad liberam operationem voluntatis non sufficit simplex obiecti apprehensio: nec potest exerceri libertas, nisi inter contradictoriè, vel contrariè opposita. 5. 61
Ad liberè oper. non requiritur imperium, sed iudicium. 62
Libertas à necessitate, non tantum à coactione inest homini in statu natura lapsa. 6. 2. & seq.
Contrariam sent. notat S. Tho. graui censurà. 6. 12
Liberum arbit. à gratià exercitatis dissentire potest. 6. 29. 33
Libertas physica, moralis; aequilibrium disting. 6. 21
Liberum arbit. attenuatum, non extinctum. 6. 22. 24
Determinat se potius quam gratiam ad exercit. 6. 39
Libertas formaliter solum est in voluntate, non in intellectu. 6. 46. *Duo principia formaliter libera repugnat esse in eodem supposito.* 6. 47. *rat. 3.*
Ad libertatem non sufficit quavis indifferentia. 6. 48
Libertas inchoatiue & radicaliter est in intellectu. 6. 49
Libertas voluntatis creata in eo sita est, ut positus omnibus ad agendum praerequisitis adhuc possit operari, vel non operari in sensu composito. 6. 27. & seq.
Ut liberè operetur, necessaria est cognitio obiectiue indifferens ad rationes contrarias, vel conditorias. 6. 58
Ad usum libertatis requiritur cognitio oppositarum rationum ut eligibilium. 6. 59
Libertas non solum pendet ab entitate concursus primae causa, sed etiam ex modo, quo nobis offertur. 6. 75
Cur nullum libertatis vestigium sit in brutis. 6. 61
Libertas exercetur à volun. quando actu operatur. 66
In quo consistat usus libertatis. *ibid.* *prob. 2*
Lib. arb. est causa efficiens moralis, ut vitalis, deficiens totalis. 6. 41. *minimum efficit.* 26. 454.
Libertati non sufficit super suum motum se reflectere. 6. 52
Indifferentia voluntatis actiua est forma libertatis. 6. 54. *non perijt per pecc. orig.* 25. 51
Libertas actus est denominatio exrensca. 6. 55
Electio debet esse libera in se & operanti. 6. 68
An libertas praedeterminari possit à Deo & liberè agere? 53
Liberò arb. solis tribuitur peccatum Angel. 6. 40
An potestas non peccandi? 26. 30
Absque libertate nullum peccatum. 17. 194
Liberum in actu 1. spectat ad perfectionem natur. volu. 12. 16
Libera causa offert Deus, ex aeterno suo decreto concursum indifferentem in actu primo. 21. 56
Extra statum libertatis mereri nemo potest virtute proprii operis. 22. 46
Libertas necessaria ad veniale sufficit ad mortale. 23. 257
Liberum arbit. causa demeriti, an & meriti? 26. 30
Quam parum possit? 31
Quae tentationes tollunt libertatem. 26. 207
Libertas ad singula & non ad omnia conciliatur. 352
Liberum arbit. an seipsum discernat? 454
Merita per liberum arbit. non perierunt. 35. 7
- LV MEN GLORIAE** non est potentia vitalis, nec actus parus. 29. 112. *est ex se determinatum ad producendam visionem beatam.* 2. 146
In habitib. luminis gloriae, charitatis & securitatis, consistit dos gloriosi animi. 2. 176
LVX corporum beat. eiusdem rationis cum caelesti. 2. 214
An visibilis? 215. *an beato obediat.* 217
- MALVM, MACVLA. Vide PECCATVM.**
- Malum detestari non potest voluntas, nisi simul prosequatur bonum.* 4. 8. 14
Malum sub ratione mali non potest amplecti. 4. 26
Discrimen inter pecc. ex malitia & ignorantia. 4. 30
Malum ut malum potest appeti à voluntate respectu alterius persone, non autem sibi. 4. 31. *Actus circa malum, radicaliter includit actum, ad bonum sibi oppositum.* 7. 2
- MALITIA** moralis sita est in difformitate cum natura ratio. ut sic. 12. 40 *Obiectiua distincta est à formali.* 13. 8
Quid sit haec malitia moralis obiectiua. 13. 11
Cur malitia obiectiua cum formali non faciant duo peccata? 13. 16. *Aliquando inrensca obiectis, aliquando extrinseca ex voluntate praecipientis.* 13. 18
Malitia actus interioris ne aptitudinaliter quidem est necessario inrensca, & inseparabilis à physica entitate actus humani. 14. 59. *Inest quibusd. actib. reliquar. potenciar. à volun. distinguar. aliqua malitia moralis aptitud. inchoata, inrensca, inseparabilis à physica entitate actus.* 62
Malitiam actus humano circumstantia conferre non potest, nisi praecognoscatur. 120. *Alia est visus in ordine ad operantem, alia demeriti & offense in ordine ad retribuentem.* 14. 122
Ad contrahendam malitiam circumstantiarum sufficit voluntarium interpretatiuum. 14. 126
Obiectum actus mali non necessario confert illi integram speciem sua malitia. 14. 149
Malum in communi non est uniuocum, sed analogum. 17. 88
In natura & arte duplex malum, priuatiuum & positiuum. 89
MACVLA adequata ratio prater actum prateriuum nondum

dum retractatum requirit priuationem alicuius perfectionis debita. 24. 20
Macula dicit priuationem formae perfectissimae animam non in ordine ad operari, sed in ordine ad esse. 24. 21
 In pura natura constituta fuisset per priuationem moralis conformitatis debita cum ultimo fine naturali. 24. 23
Macula non consistit in sola priuatione moralis conformitatis ad finem supernat. 36. nec est priuatio charitatis & reliquorum habituum supernaturalium. 24. 40
Gratia priuatio, non est effectus macula, sed pecc. actualis. 41. Priuatio ad maculam constituendam concurrendi indissolubiler. 43. Aliquam maculam relinquit in anima pecc. veniale. 44. in quo consistit macula pecc. venialis. 45
Macula non includit praeteritum actum constitutiuum, ex quo secuta est, sed terminatiuum. 46. includit priuationem conformitatis ad finem natur. vel supernat. ut materiam, respectum ad praeteritum peccatum ut formam. 47
Discrimen inter maculam, pecc. actuale, ac habituale. 49
Macula non consistit in eo formaliter, quod per modum termini immediati sequitur ex pecc. actuali, sed mediate. 57
MARTYRII amola tria requirit. 2. 178
MEDIA ad causalitatem finis quomodo se habeant. 1. 3
Mediorum bonitas, a bonitate finis specie disting. 1. 34. 38
Ad diuersitatem specificam mediorum, est diuersa specie electio. 1. 43. Media habent rationem motus formalis per propriam bonitatem. 1. 29. 37
Media & finem eodem actu appeti posse. 4. 41
Non omnis volitio medior. causatur a volitione finis. 4. 48
Potest ferri in medium minus utile, relicto utiliori. 9. 11
De medijs solum, non de fine est formaliter consilium. 10. 2
Ordinarie medium distincto actu eligitur a voluntate, ab eo quo potentias ad opus applicat. 10. 13
A medio & a fine electio accipit bonitatem. 14. 210
Medium honest. dupliciter eligi potest ad honest. finem. 211
Medij honestas dupliciter intendi potest. 14. 213
Alterius curam gerens non tenetur ei statim media salutis adhibere. 23. 279
MEDICVS potest alienam opinionem secutus dare agroto medicinam, quam priuata opinione probabiliter putat nocituram. 15. 91
MERITVM. Vide OPERA BONA.
Cur ad meritum non sufficiat pura ommissio prohibiti. 3. 31
Non potest voluntas mereri vel demereri circa obiectum sola cognitione sensitiua apprehensum. 5. 38
Ratio meriti & demeriti consequuntur actum humanum non in quantum bonum, aut malum simpliciter, sed in quantum bonum, aut malum liberam. 14. 57
Potest quis mereri simul & demereri eodem actu. 14. 208
Mereri nemo potest virtute proprii operis extra statum libertatis. 22. 46
Opera iustorum sunt vere vite aeterna meritoria apud Deum. 35. 3. 4. idque de condigno etiam. 35. 5. 6
Conditiones ad meritum requisitae, actualis libertas. 12. bonitas moralis. 14. status puri viatoris. 15. status Gratia. 16. promissio Dei antecedens de premio retribuendo. 35. 55. & seq.
Actus indifferens non est remunerabilis. 35. 14
Absque gratia habit. dignificante nulla opera de poten. absoluta de condigno aliquid supernat. mereri possunt. 35. 21
Merita Christi non sunt necessaria conditio ad meritum de condigno. 35. 27
Opera bona peccatorum facta cum auxilio speciali per Christum, sunt meritoria. 35. 32
Ad meritum non requiritur opus supererogationis. 35. 38
Meritum distinguitur, secundum distinctionem iusti. 68
Promissio non requiritur ad conferendum physicum valorem & condignitatem operibus meritorijs. 35. 72
Meritum de condigno non reperitur tantum in materia perfecta iustitia. 35. 73. 76
Promissio Dei ad perfectum meritum morale nostrum, debet nobis aliquo signo esse manifestata. 35. 74

Non est idem, condigne meritorium, & condigne impetratorium. 35. 77
Opera elicita a charitate condigne meritoria vite aeterna. 83
Omnia opera supernaturalia virtutum infusarum ex proprio motu elicita, absque relatione charitatis in Deum, sunt in iusto condigne meritoria. 95. **Moralia** virtutum acquisitarum facta ex speciali auxilio per Christum collato, sunt in homine iusto condigne meritoria. 35. 100
Gratia est necessaria ad meritum ab intrinseco condignum, non ab extrinseco. 107
Opera bona moralia facta a iusto cum solo generali concursu Dei, non sunt meritoria praemy supernat. nisi virtualiter a charitate aut alia virtute supernat. imperetur. 109
Sufficit imperium virtuale virtutis supernaturalis, ut actio virtutis moralis sit meritoria. 35. 118. 121
Ad meritum non sufficit voluntas habitualis, qua aliquis semel in vita se ac sua Deo obtulit. 35. 120
Augmentum gratia & gloria cadit sub meritum. 138
Bona temporalia cadunt sub meritum, quatenus promouent ad finem aeterna vite. 35. 139
Finalis perseuerantia non cadit sub meritum. 35. 140
Non potest iustus sibi promereri reparationem post lapsum. 141. **Nec** vnus promereri alteri primam gratiam. potest impetrare. 35. 142
Primum auxilium gratia non cadit sub meritum. 143
Nec prima gratia iustif. sub meritum de condigno. 144
Opera bona gratiam praecedentia saltem de congruo habere possunt rationem meriti respectu gratia iustif. 148
Ultima dispositio seu contritio non potest de condigno gratiam iustificantem promereri. 35. 150
Primus gradus gloria potest cadere sub meritum. 35. 153
Habitus meritorius augetur secundum totam latitudinem sui actum, non arithmetice, sed geometricè. 35. 223
In instanti glorificationis non potest quis se disponere meritorie, ad augmentum gratia. 35. 229
Per totum tempus, quo durat actus meritorius, augetur continuo gratia; non ad augmentum infinitum. 35. 250 & seq.
METVS potest causare aliquid inuoluntarium. 3. 130
Metus potest vel antecedenter, vel concomitanter ad opus concurrere: 135. per se non excusat a peccato. 137
Metus grauis quid sit. 137. **Metu** graui celebrati contractus, quando & quomodo validi sint? 3. 138
MORALE. Vide MALVM. HVMANI ACTVS.
Moralitas est accidentalis actui humano considerato in esse natura: potest aliquis actus innariatus quoad esse natura, variari in esse moris. 12. 6
Moralitas in actu non est modus distinctus ab entitate actus. 9. **Nec** saluatur adequatè per extrinsecam denominationem, vel a sola voluntate libere operante, vel a ratione practico regulante. 10. **Sed** ab viroque simul. 12. 11
Moralitas solis actibus volun. immediate conuenit. 12. 19
Morale aliud est causale, aliud formale. 12. 20
Morale formale aliud est denominatiuum & accidentale, aliud entitatiuum & essentiale. 12. 21
Actus moralis per ordinem a intra in Deo non datur. 22
Esse morale in communi contrahitur ut genus a bonitate & malitia tanquam differentijs. 29. **An** ratio moralitatis conueniat actibus bonis & malis. 12. 33
Quomodo bonitas moralis consistat in conformitate cum ratione. 38. **Conformitas** cum natura ration. vel difformitas non est relatio realis addita enti morali. 12. 44
Quid sit moralis obiectiua bonitas vel malitia. 13. 11
Moralis bonitatis regula tantum generica, non specifica est natura ration. Neque aeterna Dei lex est regula specifica. 14. 3. **Nec** dictamen rationis: 6. **Nec** circumstantia: 9. **Sed** obiectum consentaneum vel dissentaneum natura rationali ut sic. 14. 11
Primam malitiam moralem, vel bonitatem accipit actus humanus ab obiecto. 13. **Ad** actum moraliter malum sufficit quodcumque voluntarium interpretatiuum & indirectum etiam ex ignorantia vincibili. 14. 33

INDEX RERVM

Ad bonum vero requiritur voluntarium directum, formale, & expressum de ipsa honestate obiecti. 14. 34. & seq.
Vt actus sit moraliter bonus, non requiritur ut actualiter referatur ad vlti. finem, sed sufficit si virtualiter. 14. 39
Nec requiritur ut ultra honestatem obiecti, feratur etiam in ipsam honestatem recta rationis expresse. 14. 38
Actus moraliter bonus, sufficit ut seipso exercite referatur in vltimum finem. 41. in nullo actu vltius potentia distincta à voluntate est bonitas moralis, qua ab eod. inuariato substantialiter separari nequeat. 14. 62
Bonitas moralis non constituit actum in esse natura essentiali, sed substan. 66. potest idè exterior physicè inuariatus ex bono moraliter, fieri malus, & contra. 14. 67
Non tamen actus volun. internus liberè elicitus. 14. 73
Non omnis moralitas est extrinseca actui, omnis tamen complectur per aliquid extrinsecum. 17. 69
Moralitas completa actus non consistit fundamentaliter, in vna tantum ratione, consistit formaliter. 17. 70
Morales defectus opponuntur virtuti intellectuali, quatenus hæc in operando pendet à recto appetitu. 20. 19
Nullum opus virtutis, quod fidei non innuitur, ad salutem conducere potest saltem proximè. 26. 113
MOROSA DELECTATIO quid sit? 17. 179
Consensus interpretatiuus sufficit ad mortale morosa delectationis si adsint cætera requisita. 17. 184
Tres regula dignoscendi quando motus turpes sint liciti in causa. 17. 187. & seq.
Motus huiusmodi non reprimere peccatum non est. 191
MORTEM pro vera fide oppetere Catholicus nequit sine speciali auxilio; potest hæreticus pro secula sua. 26. 232
MOTIVA duo diuersarum virtutum possunt voluntatem eodem actu mouere. 14. 203
Motiva voluntatis disparata, duplicis sunt generis. 14. 214
Motus voluntatis triplices. 17. 175
MOTVS primo primi sunt voluntarij. 3. 4
Indeliberatus potest præcedere ex prauo iudicio. 5. 64
Nullus motus primo primus imputatur ad peccatum.
Omnes motus secundo primi imputantur ad veniale.
Motus sunt triplices in nobis. 17. 175
Possunt motus turpes absque peccato saltem mortali esse interpretatiue voluntarij in causa. 17. 186
Nullus habitus habet vim primos motus intellectus vel voluntatis excitandi. 28. 6

NATURA. Vide STATUS VARI.

Bonum natura, est verum bonum. 14. 259. natura non intendit operationem propter delectationem, sed contra. 14. 254
Non omnia opera facta propter conseruationem vel vtilitatem natura, sunt materia voti. 14. 263
Nec etiam sunt meritoria visa aeterna. ibid.
Bonum utile, natura commodum mediate ordinatur ad conseruationem & honestatem nature ration. 14. 264
Naturalis iuris vniuersalia principia omnes tenentur scire. 20. 21
NATURA RATIONALIS non est specifica, sed generica regula bonitatis moralis. 14. 3. in conformitate cum natura rationali consistit bonitas moralis. 12. 40
Conformitas vel difformitas cum natura rationali non est relatio realis, superaddita enti morali. 12. 44
Varij status in quibus natura gratia indiga. 26. 7. & seqq.
An Deus potuerit creare humanam naturam sine gratia superna. & sine vlllo peccato etiam originali. 26. 13
STATUS PVRE NATURÆ est possibilis. 26. 14
In statu pura Nature, alicuius beatitudinis capax homo fuisset. 2. 22. & 26. 27. Potuit natura ordinari ad naturalem contempl. & amorem Dei. 26. 15. natura pura formam honesti posset adamare. 16. non mereri gratiam nisi præ brutali. 18. An essent in eo statu ingenies miserie. 26. 27
Potuisset eo statu singulas veritates naturales speculatiuas & multas practicas, cum solo generali concursu Dei cognos-

ere. 26. 384. quodlibet bonum morale facile efficere, non tamen omne collecliuè, nec quodlibet difficile distributiuè potentia morali. 26. 380
Homini in statu pura natura cum mortali ex hac vita decedenti debetur pena aeterna. 387. qui in eo statu cū solo veniali decederet, non puniretur pena aeterna. 26. 388
Qui vero sine vlllo merito vel demerito decessisset consecutus fuisset naturalem felicitatem. 26. 389
Erga hominem in eo statu duplex amor Dei. 32. 27
Ad delendum peccatum in statu pura natura, sat fuisset forma naturalis, tali statui proportionata. 33. 188
Hæc forma duplex esse potuisset; per modum habitus immanens, & per modum habitus transeuntis. 33. 208
NATURA INTEGRÆ LAPSAQVE discrimen. 26. 31
In natura natura integra, homo nullum poterat opus aeterna vita meritorium proprijs viribus efficere. 26. 369
Poterat tamen singulas veritates naturales, non autè omnes sine speciali auxilio cognoscere. 26. 370
Poterat etiam cum solo concursu Dei generali quodlibet bonum etiam arduum virtutis acquisita efficere, & Deum super omnia, ut auctorem natura dilectione naturali diligere & c. item singula præcepta naturalia seruare, non tamen omnia. 26. 372
NATURALIS est rationi amor honesti. 26. 76
NECESSARIUM quid sit. 3. 69
Necessarij voluntatis actus non sunt coacti. 3. 96.
NECESSITAS antecedens obest libertati, non consequens actum liberum. 6. 36
Necessitas pro difficultate vsurpatur. 21. 19
Necessitas peccandi que apud August. 26. 335. & 353

OBIECTVM. ODIVM.

Quid sit ratio formalis, quid materialis in obiectis? 1. 18
Obiectum simpliciter bonum includit aggregationem omnium circumstantiarum. 13. 17
Quid sit ab obiecto specificari actum. 14. 11
Quantitas perfectionis obiecti, non est mensura quantitatis perfectionis in actu. 113. Obiectum virtutis necessario illi integram speciem suæ honestatis confert, non autem obiectum vitij integram speciem suæ malitiæ. 14. 149
Ociosvm verbum qua ratione sit malum. 14. 246
Idè actus potest esse odij & amoris respectu diuersorum. 7. 2
Quid sit odium, quid amor. 7. 2
Odiu inimitiæ, & odium abominationis. 7. 4
Non datur odium abominationis quin saltem virtualiter adiunctum habeat affectum beneuolentiæ. 7. 5
Ad rationem odij pertinet, ut concupiscatur malum personæ, qua ipsi malum est. 7. 6. cum bona obiecta odio habentur, supponitur in illis aliqua malitia, & quomodo. 13. 16

OFFENSA. OMISSIO. Vide PECCATVM.

Offensa in ratione offensa crescit, crescete cognitione eius qui offenditur. 23. 117. Offenderet infinitè Deum, qui cum infinita ipsius cognitione peccaret. 23. 118
Satisfactio ut sit digna pro offensa, debet esse in eodem ordine cum illa. 119. vna offensa peccati venialis, non excedit infinitas offensas contra personas creatas. 23. 197
Offensa actiue sumpta, est formalis aut virtualis contemptus Dei: Passiue est moralis læsio Dei. 24. 12
OMISSIO pura in voluntate dari potest. 3. 24. & 22. 14
Omissio pura prohibiti non sufficit ad meritum. 3. 31
Omissio actus debiti est moralis mutatio voluntatis. 3. 33
Omissio ut sit voluntaria omissenti, non necessario supponit debitum in illo. 49. ut effectus ex omissione secutus sit voluntarius, non peti etiam debitum in omissente. 3. 56
Sed sufficit si prauideatur in ipsa omissione: postulat debitum in omissente, ut sit moraliter imputabilis. 3. 56
Effectus etiã per accides secutus ex omissione, si fuit prauisus, est voluntarius, independenter à quocunque debito. 3. 59
Actus qui est moralis causa omissionis præcepti, est malus eadem malitia omissionis. 22. 22. non omnis actus incompossibilis cum obseruantia præcepti, est malus malitiã omissionis,

omissionis, 23. omissio semper, moraliter loquendo, com-
pletur aliquo actu externo. 22. 25. 27
Omnes actus, qui sunt causa omissionis, prohibentur, vir-
tutaliter cum ipsa omissione. 29. illi actus qui sunt causa
moralis omissionis, duplicem malitiam contrahunt. 36.
tunc omissio imputatur ad culpam, quando ponitur liberè
causa omissionis. 22. 40
Omissio in somno, vel ebrietate secuta, cuius causam omit-
tens antea dedit, non est formaliter peccatum, sed effe-
ctus peccati. 22. 42
Non dicitur peccatum omissionis incurri, nisi omissio re ipsa
sequatur. 44. omissionis gravitas unde. 22. 55
Gravius semper peccat, qui committit, quam qui omittit
contra eandem virtutem. 56. peccatum omissionis inci-
pit, quando actus preceptus exercendus erat. 22. 58

OPERA BONA. Vide, MERITVM.

Nullum opus bonum aut virtutis, quod fidei non innuitur, ad
salutem conducere potest, saltem proximè. 26. 115
Opera salutaria à fide inchoantur proximè. 123
Quodlibet opus bonum, factum in gratia, accipit ab ipsa
gratia condignitatem ad vitam aternam. 23. 198
Opera bona purè naturalia neque sunt causa, neque conditio
sive proxima, sive remota gratia. 26. 425
Opera virtutum moralium facta à gentili placent Deo, sunt-
que dispositiones remota ad fidem. 35. 112
Opera bona gratiam precedentia, saltem de congruo mereri
possunt gratiam iustific. 152. Omnibus operibus merito-
rijs gratia aequalem valorem tribuit. 35. 170
Opera viri sanctioris, ceteris parib. maioris sunt valoris. 171
Opus meritorium non auget gratiam ultra suam gradua-
lem perfectionem. 166. opera bona, non physice, sed me-
ritorie tantum augent gratiam. 35. 178
Cuiuslibet operi meritorio quantumlibet remisso aliquod pra-
mium apud Deum correspondet. 35. 204
Idque premium est substantiale, proportionatum. 35. 214

OPINIO. ORDO.

Quid sit opinio? alia probabilis, alia improbabilis. 15. 52
Opinio potest esse probabilior, & tamen minus tuta. 15. 53
Non licet operari ex opinione probabilis putata, aut practice
dubia, nisi in casu perplexitatis, in quo alterutra se-
quenda. 15. 57
In materia facti, in quo agitur de bono spirituali, vel tempo-
rali notabili, nobis vel alteri imminente, amplectenda
via certa si commode per eam operari possimus. 15. 59
Item in materia facti, in quo agitur de periculo committen-
tendi sacrilegium contra reuerentiam sacramento debita,
tenemur operari via certa, relicta opin. probab. & c. 62
In casu necessitatis vel utilitatis licet sacramentum ex
opinione probabilis conficere, si commode via certa ha-
beret non possit. 15. 70
In materia iuris, ubi opposita opiniones; an praeceptum obli-
get, vel an aliquid facere sit peccatum, possumus parte
tutori relicta, operari ex opinione probabiliori. 15. 71
Sed in hoc casu debet quis à se expellere omnem formidinem
practicam opposita partis, non speculatiuam. 15. 72
In ijs, in quibus sequi possumus opinionem probabiliorē,
possumus etiam sequi probabilem minus tutam. 76
Possunt Doctores opinionem probabilem minus tutam alijs
proponere, & docere. 15. 78
Nequit index contra propriam opini. quam probabiliorē
putat, ex opinione aliorum sententiam ferre. 15. 92
Potest priuata persona tuta conscientia rem sibi detinere, si
probabilem habeat coniecturam, illam esse suam, etsi pro-
babilius putet eam esse alterius. 15. 83
Licitum est contra propriam, iuxta aliorum opinionem
operari, si illa improbabilis non indicatur. 15. 89
Confessarius debet pœnitentem absolueri contra propriam
opin. iuxta opinionem pœnitentis probabilem. 15. 90
Medicus potest iuxta aliorum opin. dare medicinam agro,
quam ipse priuata opin. probabiliter putat nocituram. 91
ORDINIS diuersitas non solum sumitur ex diuerso obiecto,

sed etiam ex diuerso modo concurrendi. 23. 116
Ordinibus sacris annexa castitas seruanda est ab Ordina-
to, ex praecepto Ecclesia. 18. 25
PASSVM inter & agens nō est necessaria relatio realis. 5. 99

PECCATVM. Vide OFFENSA, MALITIA.

Ad contrahendum peccatum in particulari, sufficit peccati
cognitio confusa. 3. 40. an & quomodo peccata nostra
dici possint voluntaria Deo. 3. 62
Cur Deus non sit causa pecc. cum ad id concurrat. 21. 52
Peccatum abstulit sola gratuita ab homine. 6. 17. & 25. 119
Non regulam rationis, nec vim electiuam. 6. 18
Peccatum concupiscentia tribui nequit, ut gratia tribuen-
dum opus supernat. 6. 42
Nullum pecc. fit volente Deo, sed permittente. 21. 10
In permissione pecc. Deus semper bonum intendit. 21. 23
Pecc. est sub perfecto dominio Dei physico, non morali. 73
Metus non excusat à peccato; nisi per accidens. 3. 137
Discrimen inter pecc. ex malitia, & ignorantia. 4. 30
Peccata, quorum malitia primario consummatur in actu
exter. specificam malitiam desumunt ex obiecto & cir-
cumst. etiam indirecte volitis: illorum malitia, qua con-
summantur in affectu interno, non desumitur ex solo obie-
cto, sed etiam ex modo tendendi in obiectum. 14. 184
Ex 2. malis, eligens minus, ut vitet maius non peccat. 15. 43
Peccati respectus multiplex est. 17. 3
Peccatum latius patet quam culpa. 17. 8
Regula dua ad dignoscendum, quodnam sit grauius. 17. 13
Formalis ratio peccati non consistit in positiuo & priuatiuo
simul, sed in positiuo tantum. 41. positiuam rationem formalem
eorum pecc. qua malitiam in obiecto expresse non inten-
dunt, consistit in connotatione extrinseca dissonantia ob-
iecti cum natura rationali ut sic. 58. eorum vero qua
malitiam expresse intendunt in ipsa morali tendentia
actus in obiectum rationi dissonum. 17. 58. 60. 61
Peccatum non dicit priuationem perfectionis natur. 17. 74
Nec priuationem perfectionis habitualis debita. 17. 76
Priuatio in pecc. non est carentia oppositi actus, quem volun-
tas, ex suppositione quod operetur, tenetur elicere. 77
Sed carentia rectitudinis & ordinis moraliter debiti volun-
tati ad suam legem & regulam prohibentem. 80. 84
Quid sit peccatum, ut est quid morale positiuum. 17. 93
Non omne peccatum formaliter est peccatum, quia est lege
prohibitum. 17. 110
Eo quo est contra rationem creatam est offensiuum Dei. Si
Deus nullo pacto cognoscatur, implicat eum offendi. Pecc.
ut est offensa Dei, addit malitiam saltem ratione diuer-
sam, ab ea, quam dicit, ut est contra rationem. 128
Eo ipso quod peccatum est contra finem supernat. est etiam
contra naturalem, non è contra. 17. 135
Ad omne pecc. praecedit moralis error imprudentia. 155
Spectato ordinario modo operandi voluntatis, ad omne pec-
catum praecedit etiam aliqua inconsideratio eorum, qua
possunt à peccato voluntatem retrahere. 17. 157
Omne pecc. requirit aliquam malitiam aduertentiam. 164
Qualis hac aduertentia esse debeat. 17. 166
Ad contrahendam malitiam peccati, non est necessaria cla-
ra & distincta notitia de malitia peccati. 17. 169
Sufficit quacunque aduer. mali in communi, aut periculi, ad
contrahendam specificam malitiam, & p. grauitatē. 170
Nullum peccatum potest in somno contingere. 17. 176
Omnis consensus in peccatum est in ratione superiori. 177
Peccatum nullum absque libertate. 17. 194
Peccata non specificantur à circumstantijs. 18. 2
Neque à pœna, vel ab ordine ad pœnam. 18. 3
Non possunt peccata specificari à causa impulsiva. 15
Nec ex diuersitate praeceptorum aut finium praeipientis. 16
Sed ex motiuo praecepti. 18. 18
Item que sunt in contemptum praeipientis specificantur ex
diuersitate iuris, quod habet ut praeipientis formaliter:
& duplicem ad minimum malitiam contrahit. 18. 20

INDEX RERVM

- Præcepta quæ inducunt diuersa motiua formalia ad diuersas virtutes pertinentia specificant diuersa peccata.* 21
- Quando sub eodem motiua formali præcepti, eodem actu distincta iura personarum violantur, multiplex numero malitia contrahitur.* 18. 22
- Nullum pecc. quæ pecc. formaliter, est pœna peccati.* 23. 205
- Peccata remissa quoad culpam, & non quoad pœnam, puniuntur pœna temporalis in inferno.* 23. 192
- Pœna ex peccatis relicta, non soluuntur in hac vita ab homine existente in peccato.* 23. 195
- Peccatum, aliud spirituale, aliud carnale.* 18. 32
- Peccata, alia sunt contra Deum, alia contra seipsum, alia contra proximum.* 33. alia cordis, alia oris, alia operis. 38. alia per excessum, alia per defectum. 39. alia ex ignorantia, alia ex passione, alia ex malitia. 18. 40
- Inter peccata est aliqua inæqualitas: 19. 2. quæ sumitur ex diuersa oppositione ad naturam rationalem.* 19. 17
- Peccati cuiuscunque subiectum est voluntas.* 20. 1
- Nulli peccata imputantur quæ sub conditione tantum esset libere facturus.* 21. 49 multo minus Deo. 21. 19
- Id quod specificat peccatum non est priuatio, sed positua aliqua ratio, quam peccator peccando intendit.* 22. 13
- Peccati retractatio sufficiens ad remissionem, non necessario est contritio.* 32. 70
- Peccatum non consistit in destinatione ad pœnam.* 32. 74
- Peccatum semel commissum, semper denominat authorem, donec retrahatur: per annihilationem non tollitur peccatum, positio quod homo reproducatur.* 32. 88
- Ad delendum peccatum, non sufficit cuiuscunque doni restitutio, sed requiritur restitutio proximi fundamenti amicitie Dei erga creaturam: in pura natura, sat fuisse forma naturalis tali statui proportionata: 188. vel per modum habitus transcendentis, vel immanentis.* 33. 208
- Peccatum deletur sublata priuatione, non simpliciter, sed iuxta priuationis exigentiam.* 33. 214
- Nullum peccatum est agere contra consilium.* 23. 38
- Quæ priuatio constituat peccatum in esse peccati Theologici & auersionis à Deo ultimo fine.* 23. 71
- Malitia conuersionis ad obiectum difforme rationi, potest esse absque malitia auersionis ab ultimo fine.* 23. 80
- Pœna æterna respondet auersioni, non conuersioni.* 23. 80
- Quoduis peccatum per se condigne meretur aliquam pœnam sibi proportionatam.* 23. 143
- PECCATVM MORTALE, VENIALE.**
- Peccatum mortale contradictoriè opponitur & dilectioni & visioni beatifica.* 2. 293
- Difformitas quam habet pecc. mortale ex contemptu Dei & priuatione gratiæ, est diuersa ab ea, quam habet ex proprio obiecto & circumstantiis.* 23. 54
- Nullum datur in hoc statu p. m. quod non priuet gratia.* 55
- Pugnat cū virtutib. moralib. ex ordinatione diuina.* 29. 233
- In genere offensa est infinitum ratione ordinis.* 23. 111. 117
- In omni statu includit priuationem debite coniunctionis cum Deo ultimo fine.* 23. 67
- Priuatio, quam peccatum mortale includit in omni statu, non est tantum pœna sed etiam culpa.* 23. 68
- Pecc. mor. in hoc statu includit etiam priuationem obiectiue coniunctionis cum Deo, fine, & amico supernat.* 23. 72
- Gravius peccat qui stolam Innocentiæ primo amittit, quam qui peccat post amissam.* 23. 73
- Offensa vnius p. m. est grauior alia quoad speciem offensa, nõ quoad ordinem desumptum ex persona increata.* 23. 112
- Pro mortali offensa, nullus purus homo, etiam cum infinita gratia accidentali satisfacere potest.* 23. 119
- Ut peccatum mereatur infinitam pœnam, sufficit quod sit infinitum ordine. 132. in peccato mortali est sufficiens fundamentum estimabilitatis infinita malitia.* 23. 140
- Peccatum occisionis Christi quanta sit malitia.* 23. 126
- Cuius mortali est de facto taxata pœna æterna.* 23. 145
- Peccatum mortale condigne meretur pœnam finitam intensiue, infinitam extensiue.* 23. 157. 166
- Aduertentia ad p. m. debet esse plena & perfecta per firmum iudicium de malitia actus, vel periculo illius.* 17. 172
- Perseuerante peccato mortali, non potest Deus gratiam habitualement infundere peccatori.* 33. 30
- Implicat p. m. sola extrinseca condonatione remitti.* 33. 15
- Quando quis secundo peccat mortaliter, licet non formaliter, at virtualiter saltem illi auferitur gratia.* 33. 156
- In mortali existens, non potest diu ab alio cauere.* 26. 335
- Non potest unum mortale remitti sine alio.* 32. 20
- Pecc. & gratia opponuntur mediante amore, & odio.* 32. 21
- VENIALE peccatum usurpatur trifariam.* 23. 1
- Ab actu venialiter malo potest imperari amor Dei, non tamen omnino perfectus.* 14. 207. una offensa venialis, non excedit infinitas offensas contra personas creatas. 23. 197
- Dupliciter caret quis potentia ad peccandum venialiter.* 240
- Ad veniale sufficit iudicium imperf. actuale, non poten.* 259
- Pecc. quod homo primo committit potest esse veniale.* 270
- Veniale relinquit aliquam maculam in anima.* 24. 44
- Quid sit peccatum ex subreptione. 23. 1. Deus vt supremus Dominus potest punire venialia, pœna æternâ.* 23. 17
- Ad resurgendum à veniali sunt iustis debita auxilia iure adoptionis, & amicitie.* 23. 12
- Veniale non est dicendum simpliciter offensa Dei.* 23. 26
- Ad veniale extra sacram. delendum sufficit attritio.* 33
- Eligendum potius veniale certum, quam mort. dubium.* 15. 42
- Aliam aduertent. requirit p. mor. aliam veniale.* 17. 165
- Veniale, nec quoad pœnam, nec quoad culpam remissum, coniunctum cum mort. punitur pœna æternâ in inferno.* 23. 188
- Dupliciter in altera vita iungitur mortale veniali.* 187
- Multa venialia per accidens in inferno puniuntur equali aut etiam maiori pœna, quam unum mort.* 23. 203
- Trifariam intelligi potest veniale fieri mortale.* 23. 206
- Idem numero actus interior physice inuariatus, de veniali fieri potest peccatum mortale, & contrâ.* 23. 207
- Peccata, quæ vt obiecti difformitatem contrahant, debent expresse tendere in obiectum dissonum, variari nequeunt de venial. in mort. aut contrâ sine physica & intrinseca variatione. 208. nec idem actus esse simul mortale & veniale positiuè: potest esse idem actus mortale positiuè, veniale negatiue.* 23. 216
- Nequit idem numero actus interior inuariatus in genere moris ex veniali fieri mortale, & contrâ. Veniale, specie & genere in esse moris differt à mortali.* 23. 217
- Veniale ex genere, potest fieri mortale ex fine vel ex circumst. mortale non potest fieri veniale nisi ex subreptione.* 218
- Quoties materia peccatorum venialium continuari potest, toties vltimum veniale integrans cum præcedentibus materiam notabilem, fit mortale.* 23. 229
- Veniale ex contemptu Legislatoris fit mortale.* 237
- Quicumque capax est peccati mortalis, est etiam natura sua capax venialis.* 23. 241
- Libertas necessaria ad veniale, sufficit ad mortale.* 257
- Mortale non distinguitur à veniali ex eo, quod mortaliter notabiliter aduertetur rationi & legi naturali.* 23. 36
- Sed quod mortale includat virtualiter saltem contemptum Dei, non vero veniale.* 23. 47
- Diuisio pecc. in mortale & veniale, diuerso respectu, est analogi in analogata, & vniuoci in vniuocata.* 23. 58
- Quomodo dignoscatur veniale à mortali.* 33. 59
- Discrimen ex natura rei inter mort. & ven.* 23. 7. 12
- Veniale & mor. non sunt in eod. ordine offensa.* 23. 25
- Neque illa quæ venialia sunt ob solum defectum aduertentie, sunt in eodem ordine cum mortali.* 23. 31
- Peccatum commissionis, omissionis**
- Formalis ratio prima constitutiua p. commissionis vt difformis natura ratio, non est priuatio relictæ. debita.* 17. 33
- Positiua malitia peccati commissionis vniuersaliter saluari non potest, in intrinseco & reali respectu actus ad obiectum rationi dissonum. 53. nec per extrinsecam denominationem dissonantie ab obiecto rationi consono.* 17. 57
- In eo pecc. conuersio non distinguitur ab auersione.* 17. 96
- Peccatum*

<i>Peccatum commissionis & omissionis non conueniunt uniuoce in formalitate peccati.</i>	17. 98	<i>& specialis protectio Dei.</i>	26. 359
<i>Peccata omissionis specificantur per priuationem opposita reuerentia, qua priuant; peccata commissionis per ordinem ad materiam circa quam versantur.</i>	18. 11	<i>Iustus habet moralem potentiam ad perseuerandum in singulis occasionib. distributiue, no in omnib. collectiue.</i>	362
<i>Quid peccatum commissionis, quid omissionis.</i>	18. 35	<i>Prædestinatus debetur auxilium ad perseuerandum, solum ratione immutabilis decreti diuini.</i>	26. 363
<i>Loc essentialiter differt ab peccato commissionis.</i>	22. 46	<i>Non potest produci habitus, cui sit debitum donum perseuerantia in via.</i>	29. 125
<i>Peccatum omissionis tunc incipit, quando actus præceptus exercendus erat. §8. grauius peccat qui committit, quam qui omittit contra eandem uirtutum.</i>	22. 56	<i>Finalis perseuerantia non cadit sub meritum.</i>	35. 140
HABITUALE, ACTUALE, ORIGINALE.		PERSONA diuina addunt aliquam perfectionem formaliter ipsi essentia.	2. 131. ad 1. conf.
<i>Habituale peccatum etiam, quatenus est difforme rationi, dicit rationem positiuam.</i>	17. 99. Non necessario ad actum peccati præcedere debet error practicus.	PHANTASMA non potest esse principium totale effectiuum uolitionis.	5. 74
ACTUALE pecc. dum est actu, per gratiam remitti nequit.	32. 49	<i>Phantasmata omnia qua in hac uita Beatus acquisiuit, in resurrectione cum sensib. internis reparabuntur.</i>	2. 185
<i>Implicat pecc. habituale propria actione contractum, sine propria retractatione peccatoris remitti.</i>	32. 50	POENA. POTENTIA. &c.	
<i>Discrimen inter pec. actuale, habituale, maculam.</i>	24. 49	<i>An poena damnatorum in sola priuatione uisionis beata consistat.</i>	2. 129. 179
<i>Pecc. habituale, quod relinquitur per modum macula ex peccato actuale est mors anima formaliter.</i>	25. 85	<i>Condignitas poena, est proprietate consequens peccatum.</i>	18. 4
ORIGINALE peccatum non consistit in sola priuatione excluso omni alio positiuo.	17. 100	<i>A poena non specificatur peccatum.</i>	18. 3
<i>Nec indiget propria retractatione.</i>	32. 89. & 33. 36	<i>Pœna damni in danatis plerisq. est futura inæqualis.</i>	19. 12
<i>Peccatum originale, cur sic dictum.</i>	25. 1	<i>Pœna aeterna respondet auersioni, non conuersioni.</i>	23. 80
<i>Ex primo parente non solum poena peccati, sed etiam peccatum in posteros propagatur.</i>	25. 4	<i>Ut pœnam infinitam meretur peccatum sufficit quod sit infinitum ordine.</i>	23. 132
<i>P. orig. dicit priuationem debite sanctitatis, & rationem aliquam uoluntarij respectu eius, in quo recipitur.</i>	25. 34	<i>Pœna reatus distinguitur ab ordinatione ad pœnam.</i>	23. 144
<i>In nobis prius inficit naturam, deinde personam; in Adam prius personam.</i>	25. 42. per pecc. origenis homo nullas naturæ dotes, nedum libertatis indifferentiam amisit.	<i>Pœna aeterna de facto taxata est cuiuslibet mortali.</i>	23. 145
<i>Eius delictiua forma in paruulis est gratia habitualis.</i>	25. 85	<i>Pœnam infini. extensiuæ, meretur quodlibet mortale.</i>	157
<i>Pecc. orig. in posteris formaliter consistit in priuatione iustitiæ originalis ex pacto debita posteris, ab Adam, per seminalem generationem propagatis.</i>	25. 95	<i>Pœna intensiua non solum correspondet inordinata conuersioni, sed etiam auersioni.</i>	163. homo in hac uita non soluit pœnas ex pec. remissis relictas, dicitur in peccato est.
<i>Peccatum orig. formaliter consistit in priuatione gratiæ gratum facientis, non aliorum habituum.</i>	25. 97	<i>Per ordinem ad pœnam non denominatur peccator.</i>	24. 10
<i>Pecc. originale potuit de possibili consistere in priuatione alterius habitus à gratia sanctificante distincti.</i>	102	<i>Ordinatio ad pœnam supponit culpam.</i>	ibidem
<i>De facto originale in adulto extra sacramentum solum deletur per actum dilectionis supernaturalis Dei.</i>	25. 106	<i>Pœna damni facilis captu ex pacto.</i>	25. 152
<i>Ad orig. delendum, dolor necessarius non est.</i>	106	<i>Pœna sensus paruulis non competit ex sent. Augusti.</i>	ibid.
<i>Pecc. orig. quod origine est unum, inest cuique proprium.</i>	108	PONTIFICEM hunc, qui nunc est, esse D. Petri successorem, an dari possit certitudo.	34. 38
<i>Quomodo peccatum originale non dicatur peccatum persona, sed uitium natura.</i>	25. 109	POTENTIÆ necessaria, & libera discrimen.	6. 21
<i>Originale est unum, & æquale in omnibus.</i>	25. 110	<i>Potentia & impotentia moralis quid?</i>	26. 205
<i>Non traducitur in posteros per physicam actionem.</i>	111	<i>Duplex impotentia ad operandum in homine.</i>	26. 203
<i>Subieclatur in ipsa anima essentia.</i>	25. 112	<i>Moralis impotentia duplex est.</i>	ibid.
<i>Traducitur ad omnes (s. Magnam virginem Matrem excipias) seminali uia ab Adam descendentes.</i>	25. 113	<i>Non repugnat cum impot. morali. antec. sufficiens libertas ad singulas tentationes non graues uincendas.</i>	26. 216
<i>Non traducitur tamen ad eos, qui extraordinaria uia de substantia Adami producuntur.</i>	25. 114	<i>Cur potentia sensitiua sint incapaces beatit. formalis.</i>	2. 118
<i>Cur Christus illud non contraxerit.</i>	115. nec Eua.	<i>Potentia appetitiua necessario prærequirit cognitionem ad suam operationem.</i>	5. 9. potentia uoluntati subiecta non actuæ, sed tantum imperatiue ab ea mouentur.
<i>Ex orig. p. duplex pœnarum genus contractum est.</i>	119	<i>Perfectiones potentiarum uoluntati subiectarum, non continentur eminenter in ea.</i>	5. 123
<i>Compendium de orig. peccato.</i>	118	<i>Cur ceteris potentijs sola uoluntas imperari possit.</i>	125
PECCATOR quomodo constituat vlti. finē in re creata.	2. 11	<i>Unde ueniat intensio actionis uitalis potentiarum subiectarum uoluntati.</i>	5. 126. cur potentia non possit dici moraliter bona, ex inclinatione ad obiecta honesta.
<i>Qui uidet Deum, peccare non potest.</i>	134. in peccatore uoluntarium duplex.	<i>Nulla potentia distincta à uoluntate potest esse principium consummati peccati independenter à libero consensu uoluntatis.</i>	20. 4. naturalis modus operandi potentia est compleri per principium intrinsecum.
<i>Qui potest honeste & meritorie operari, potest etiam mortaliter peccare.</i>	23. 198. transacto actu peccati, homo uere denominatur & est peccator, ac maculatus, quamdiu actus præteritus non remittitur.	PRACTICVM iudiciū habet Deus de rebus omnibus.	6. 47
<i>Homo non denominatur peccator formaliter ex ordinatione ad pœnā.</i>	10. sufficienter constituitur peccator ex præterito actu nondum deleto.	<i>Iudicium nullum antecedens liberam uoluntatis actum, determinat uoluntatem.</i>	6. 63
PENETRATIO corpori possibilis ostenditur.	2. 200 & seq.	PRÆCEPTVM, PRÆMIVM &c.	
PERSEUERANTIA. PERSONA DIUINA.		<i>Non potest Beato imponi præceptum, ut cesset à clara uisione Dei.</i>	2. 276. Potest poni præceptum Beato de non amando Deo, amore concupiscentiæ.
<i>Ad finalem perseuerantiam in bono præter auxilium de lege ordinaria debitum Iustis, requiritur uerius auxilium,</i>		<i>Stante uisione Dei, potest Beato præceptum poni de non amando Deo amore amicitia.</i>	2. 280
<i>Tom. 3. De Fine.</i>		<i>Si Beato poneretur præceptum de non amando Deo amore amicitia, id præceptum ille seruaret ex motu obedientia.</i>	2. 281
		<i>Si Beato poneretur præceptum de non amando Deo, necessario cessaret ab amore.</i>	2. 282
		<i>An stante uisione Dei, possit præceptum Beato poni, de suspensione omnis actus positini uoluntatis circa Deum.</i>	2. 283

INDEX RERVM

Car possit beatus ex precepto cessare ab amore Dei, non tamen à visione. 2. 284
Nequit Deus dispensare in preceptis, quæ prohibent obiecta intrinsece mala. 15. 11
Preceptum superioris exequi contra propriam conscientiam, non est licitum. 15. 25
Actio exterior per se est capax precepti. 26. 22
Preceptum & mandatum in scripturâ sæpe pro permissione usurpantur. 21. 23. Possunt plures actus diversi quoad esse physicum eidem precepto opponi. 22. 28
Non est impossibile seruare preceptum Dei. 26. 319
Ad nullum præceptum ex proximo obiecto virtutis implendum requiritur necessario gratia habitualis antecedenter, sed ad summum concomitanter &c. 26. 319
Ad seruandum præceptam quoad substantiam ex motiuo supernat. requiritur auxilium supernaturale, non ex motiuo naturali. 323. Possunt aliqua præcepta quoad substantiam actus seruari actione peccaminosa. 26. 325
Non potest homo in hoc statu natura lapsa potentia morali, absque speciali auxilio seruare quacunq; præcepta naturalia difficilia, aut omnia longo tempore sine gratia iustificante consequente. 26. 326. & seq.
PRÆDESTINATIS debetur auxilium ad perseverandum solum ratione immutabilis decreti diuini. 26. 363
Intentio electioque vnicus prædestinantis actus. 8. 24
PRÆMIUM accidentale, quod actibus bonis externis respondet, quid sit? 16. 33
PRINCIPIA operatiua supponunt formam aliquam, à qua exigantur. 29. 60
PRIORITAS duplex durationis & causalitatis. 29. 224
Prioritas mutua in causis efficientibus cur non datur. 248
PRIVATIO quenam constituat peccatum in ratione peccati Theologici, & auersionis à Deo ultimo fine? 23. 71
Privatio non specificat peccatum, sed ratio positiva, quam peccator peccando intendit. 22. 13
Privatio in pec. non est carentia oppositi actus, quem voluntas, ex suppositione quod operetur, tenetur elicere. 17. 77
Peccatum non dicit privationem perfectionis naturalis. 74
Privatio quam peccatum includit, non est tantum pœna, sed etiam culpa. 23. 68
PROPOSITUM rectè viuendi est in aliqua specie virtutis innominata. 14. 21

RATIO. RELATIO &c.

Formalis aduertentia rationis, non requiritur ad rationem voluntarij. 3. 37. Rationis dictamen non est specifica regula bonitatis moralis. 14. 6
REGVLA specifica bonitatis non est natura rationalis. 14. 3
Neque aeterna Dei lex. ibidem.
A regula rationis creata etiam pendet actus virtutis, & non solum à lege aeterna: 15. 7. pendet ab his arguitur solum & à posteriori. 15. 9
RELATIONES diuinæ de facto pertinent ad obiectum primarium beati. 2. 129. Quo casu posset esse essentia diuina sine suis relationibus obiectum adæquatum beati. 130
An aliqua perfectio absoluta possit esse posterior perfectionibus relatiuis in Deo. 131. ad 3. prob. Relationes diuinae sunt etiã ratio beandi, sed minus principalis. 2. 131. ad 5
RELIGIO est multiplex specie virtus. 18. 24
RESURRECTIO quâ staturâ, colore, figurâ fiet. 2. 187
RETRACTATIO peccati propria actione contracti necessaria est ad remissionem. 32. 50. & seq.
Hac retractatio non est necessario contritio, sed potest esse attritio supernaturalis. 32. 70
REVELATA mysteria duplicem assensum ex motiuo humano terminare possunt. 26. 54
Ad conclusionem reuelatam discursus se habere potest, vel ut ratio mouens vel ut ratio explicans. 29. 41

SATISFACTIO. SCIENTIA. &c.

Nullus purus homo satisfacere potest pro pe. mortali. Satis-

factio ut sit condigna pro offensa illata, debet esse in eodem ordine cum offensa. 23. 119. Satisfactio Christi est in altiori ordine in suo genere, quàm offensa in suo. 23. 142
SATISFACTIO non compensat honorem à persona offensa sublatum, sed corrigit, deprimittque offendentem. 23. 173
SCANDALI peccatum speciale non incurritur, nisi quando expressa voluntate aliquid dicitur vel fit, ut trahatur proximus ad animæ ruinam. 14. 187
SCIENTIA conditionata clariore modo explicatur. 26. 453
Scientia non minus quàm delectationi tentationum victoriam tribuit August. 27. 22. per scientiam conciliat libertatem cum gratia optimo modo. 28. 162
SCIRE tenetur unusquisque quidquid ad proprium officium ritè obeundum censetur necessarium. 20. 24
Omnes Christiani tenentur sub præcepto scire omnia fidei nota mysteria, in symbolo contenta. 22. omnes tenentur scire vniuersalia iuris naturalis principia. 20. 21
SCRVPVLVS quid sit. 15. 51
In SOMNO nullum peccatum contingere potest. 17. 176
SPECIEM impressam, nõ express. Deus supplere potest. 24. 5
SPECIFICARI actum ab obiecto quid sit. 14. 11
SPES quomodo distinguatur à fruitione, intentione, desiderio. 8. 22. Spes & fides prius tempore infunduntur quàm ipsa gratia. 29. 230
SPIRITVS sancti productio quomodo distinguatur à bonitate personarum producentium. 1. 81
Quid sint fructus Spiritus. 29. 212

STATUS VARIJ. vide natura.

STATUS innocentie indigus gratia. 6. 38. cum quâ stat libertas ad opera supernat. 6. 39.
Status varij in quibus natura humana consideratur. 26. 7
Primus est purorum naturalium cum generali concursu Dei ad actus naturales. Secundus est natura integra seu consonus nature rationali. 26. 8
Tertius est iustitia origin. qui supra subiectionem partis inferioris ad superiorem, & mentis ad Deum finem natur. addit perfectam subiectionem corporis ad animum, & mentis ad Deum finem supernat. per dona supernat. cum exclusione omnis molestia & imperfectionis. 26. 9
Quartus est status natura lapsa: quis hic? 10
Quintus est natura per gratiam reparata. 11
In omni status homo est indigus gratia. 12
In statu iustitia orig. aliquod donum per modum auxilij protegentis, vires inferiores rationi subdidisset, corpusque ab omni corruptione immune seruasset. 25. 96
SVBTILITAS dos est & virius penetratiua corporum. 2. 197
SUPERIORIS mandatum nemo potest contra conscientiam propriam exequi. 15. 25. ad solum præceptum Superioris non potest subditus dubiam conscientiam deponere. 15. 46
SUPERNATVRALIA ad opera stat libertas cū gratia. 6. 39
Opus supernat. tribuitur simpliciter gratia. 6. 42
Supernaturalem consensum elicere potest homo cum sola excitatione intellectus absque vilo motu indeliberato voluntatis. 28. 20. 24
Ad supernaturales actus eliciendos voluntas duplici adiutorio eget. 28. 25. Si daretur substantia supernaturalis, non foret peccabilis. 32. 28
Item foret naturaliter productiua gratia. 30. 3
SUPPOSITO in eodem repugnat esse duo principia formaliter libera. Totius suppositi bonum procurare, est solius voluntatis. 6. 47

TENTATIO. TRINITAS. TRISTITIA.

Tripliciter potest ab homine vinci tentatio. 26. 182
Tentationes mediocres ac leues, non tollunt perfectam libertatem ad mortale sufficientem. 26. 206
Græues tentationes non tollunt libertatem imperfectam ad peccandum venialiter sufficientem. 26. 207
Nequit homo lapsus absque auxilio speciali per Christum, vincere omnes tentationes etiam leues, contra præcepta moralia defectu potentiae moralis antecedentis. 26. 209

E T V E R B O R V M.

Deus iuuat hominem ad vincendas tentationes negativæ vel positivæ. 220
Potest homo lapsus cum solo auxilio generali potentia morali superare quamcumque tentationem mediocrem. 26. 221. 224. & c.
Tentationes contra præcepta supernaturalia possunt aliquando vinci sine speciali auxilio Dei. 26. 231
Regula dignoscendi, quando tentationes vincantur ex speciali Dei auxilio. 26. 234
TRINITATIS participatio non formalis, sed virtualis, est gratia habitualis. Trinitatis vestigium est homo. 29. 117
TRISTITIA est noluitio, & qualis. Effectivè procedit à voluntate. Cur Deus & beati tristari non possint. 8. 9
Inter tristitiam, & dolorem discrimen. 8. 21

V E R V M. V I O L E N T V M.

Ad quodlibet verum cognoscendum non indiget intellectus humanus in ullo statu peculiari auxilio Dei. Ad omne tamen verum naturale collectivè, & absque errore intelligendum eget peculiari auxilio Dei. 26. 33. 34
In statu Innocentia omnes veritates naturales, sine ullo errore, homo cognoscere potuisset. 33. Nullum verum supernat. quoad substantiam cognosci potest, cognitione certa & infallibili absque speciali auxilio Dei. 26. 42
Auxilium requisitum ad supernat. verum cognoscendum, requiritur ad modum, & ad substan. actus. 48
Potuit intellectus creatus viribus proprijs probabiliter tantum & opinativè asserere aliquid verum supernaturale, antequam fuit revelatum. 26. 52
Duplex modus cognoscendi verum supernat. 26. 51
Post factam revelationem alicuius veritatis supernaturalis, potest intellectus creatus, viribus proprijs, illi assentiri, assensu moraliter tantum certo, ex motivo humano, non infallibiliter & ex motivo divino. 26. 53
Homo in statu nature integræ poterat proprijs viribus singulari veritates naturales cognoscere, non tamen omnes, sine speciali auxilio. 26. 370
VIOLENTVM quid sit? 3. 70. violentum voluntati est, negare ei concursus ad omnem actum. 3. 112
Quæ requirantur ad motum violentum simpliciter in voluntate. 3. 114
Implicat violentam esse operationem vitalem. 3. 118
Potest creatura vim pati à suo creatore. 3. 124

V I R G I N I T A S. V I R T V S.

Non perit corporis corruptione absque consensu. 2. 179
Virginitatis aureola in B. Virgine, non Martyrij. 2. 180
VIRTUTIS honestas non potest attingi à cognitione sensitiva. 5. 38. virtutis actus pendet à sola voluntate operantis, in ratione habitudinis & tendentiæ ad obiectum, non in ratione donationis. 14. 117
Virtutis honestatem vel turpitudinem vitij non potest actioni tribuere conditio persona, nisi aliquo modo transeat in obiectum. 125. obiectum virtutis per se nequit nisi integram speciem suæ honestatis conferre actui. 14. 149
Virtutis actus non solùm pendet à lege æterna Dei, sed etiam à regula rationis creatæ. 15. 7. primaria ratio virtutis & vitij competit internis actibus voluntatis. 16. 25
Aliquod opus virtutis moralis potest homo efficere viribus proprijs, cum solo concursu Dei generali. 26. 108. 135. non quod proximè conducat ad salutem. 113
Duplex genus virtutum supernaturalium. 29. 162
Cum gratia habituali dantur simul virtutes infusæ. 170
Virtus infusa non opponitur physice vicio. 29. 182
An sit de fide infundi virtutes. 186. dona non distinguuntur à virtutibus infusis nisi penes connotata. 29. 197
Virtutes infusæ activè non dimanant à gratia. 216
Nec pendunt subiectivè à gratia habituali. 223
Infunduntur eodem instanti cum gratia. 29. 225
Morales pugnant cum peccato ex ordinatione divina. 233

V I S I O B E A T A. V I T A.

Visio beatifica non continet Deum expressivè & intentiona-

liter. 2. 34. rationem amicitia inter Deum, & beatos habet. 2. 52
Non datur in patria duplex visio, quarum altera sit speculativa, altera practica. 2. 118. in visione, an in amore principalis consistat beatitudo. 2. 110. 112
An in sola visionis beata privatione consistat pœna damnatorum. 110. 124. ad 7. videre Deum sub omnibus modis, quibus visibilis est, an pertineat ad beatitudinem. 126. 131. quomodo videantur à Beatis Idea divina in Deo. 2. 131. ad 2. conf.
Videns Deum peccare non potest. 2. 134. videre Deum & non diligere non implicat; implicat diligere non visum. 2. 141
Deum clarè videre & simul odio habere implicat. 142
*Non potest visio beatis sub præcepto prohiberi. Ad producendam visionem est ex se determinatum lumen gloria. 2. 146
An stante visione Dei, possit beato prohiberi omnis actus voluntatis positivus circa Deum. Cur à visione Dei non possit beatus cessare, etiamsi illa ei prohibeatur, possit tamen ab amore. 2. 148
Ex vi visionis beata, sunt beati ab intrinseco impeccabiles. Visioni contradictoriè opponitur peccatum mort. 154
Ex visione & Deo constituitur obiectum proximum delectationis concupiscentia in patria. 2. 158
Solus Deus clare visus potest determinare volun. 6. 47. si. Visio beata & lumen gloria, sunt forma suæ nature abster sua peccati. 33. 49. ut visio beata iustificet, præquiris essentialiter retractionem peccati. 33. 69*

V I T A L I S A C T V S.

VITALIS actio immediate inheret tam potentia quàm anima. 29. 159. de ratione vitalis operationis est, ut à principio suo activè promanet. 2. 31
Actus vite vegetantis quoad totam entitatem intrinseci termini, nutritionis & generationis fieri possunt ab extrinseco principio. 2. 60. vitalis actio sensitiva & intellectiva sine principio vite effectivo implicat. 78. dicit essentialitè respectum ad intrinsecum principium ut proprius effectus ipsius. 87. actus vitalis non potest produci in extrinsecum subiectum. 2. 94
Probabilis est actus vitales produci ut uniri actione & unione ab ipsis distincta. 2. 98. unio educitioque eorum non distinguitur. 104. notitia vel appetitio unius obiecti nequit fieri notitia vel appetitio alterius. 108
*An vitales actus distincta actione producantur? 2. 96
*Vitalem operationem, quæ talem, implicat à solo Deo produci. 78. implicat principium vitaliter agere, per actionem a solo Deo productam. 80. vitalem actum sub ratione absolutæ qualitatis à solo Deo produci posse, an sit probabile? 2. 82
*Actus vitalis essentialiter in principio vite intrinseco passivè recipitur. 91. vitales actus non esse modos. 2. 96
*Vitales actus aliar. potentiar. quàm cognoscentis & appetentis, non pendunt essen. à principio intrinseco vite. 2. 69
*An actus vitalis potentia cognoscentis & appetentis pendant actione indistincta à principio vite, distincta à specie, vel habitu: an duplici actione à Deo pendeant. 2. 96
*Actus vite sentientis necessary sunt statui corporis gloriosi. 2. 190
*Implicat operationem vitalem violentam esse. 3. 118
*Actuum vitalium immediatum principium effectivum univèrsale est ipsa anima 5. 122. unde veniat intensio actionis vitalis potentiarum subiectarum voluntati. 5. 126
*Vnio educitioque non distinguitur physice. 2. 104*********

V O L V N T A S. V O L I T I O.

*Voluntatis obiectum formale est ipse finis. 1. 21
*Adequatum motivum volun. non est bonitas finis. 1. 29
*Voluntas operatur propter finem etiam cum necessario operatur. 1. 60. volitio ut imperata, non ut elicita potest esse finis voluntatis. 1. 71
*Voluntasne an intellectus sit perfectior potentia. 2. 26. 37
*Voluntatisne operatione an intellectus perfectius possideatur obiectum*****

INDEX RERVM

- obiectum beatificum.* 2. 112. 114. in actū voluntatis & intellectus simul beatitudo formalis consistit. 2. 116
Aliquis actus voluntatis perfectior est aliquo actū intellectus. 123. voluntas non est solum libera potentia, sed etiam necessaria iuxta obiecti applicationem. 2. 135. 144
In voluntate potest dari omisso pura. 3. 24. & seq.
Voluntas moraliter mutari potest per solam omissionem actus debiti alicuius. 3. 33
Duplex modus quo possit voluntas circa suos actus necessitari. 72. voluntas creata potest à Deo effectiue necessitari ad suos actus eliciendos. 80. non solo imperio extrinseco Dei. 3. 82
Quomodo possit voluntas necessitari ad suos actus eliciendos ex parte obiecti. 3. 86. implicat eam cogi quoad actus in ea immanentes. 3. 94. voluntatis actus necessarij, non sunt coacti. 3. 96
Voluntatis actus necessarij, sintne ipsi naturales. ibid.
Etiamsi Deus solus infunderet voluntati aliquos actus, non posset tamendici voluntas illi cogi. 3. 105
Voluntas potest cogi ad receptionem alicuius habitus. 107
An voluntas saltem negativè cogi possit ad cessandum ab operatione. 108. negare concursum ad omnem voluntatis actum, violentum illi esset. 3. 112
Potest voluntas cogi in actibus imperatis externarum facultatum. 113. quæ requirantur ad motum violentum simpliciter in voluntate. 3. 114
Obiectum formale voluntatis est tantum bonum. 4. 7
Non potest voluntas detestari malum, nisi simul prosequatur bonum. 4. 8. 14
Aliquid indifferens non potest esse motuum volun. 4. 11
Voluntas non potest nolle bonum, sub ratione boni. 4. 26
Potest tamen velle malum ut malum, non sibi, sed alteri. 31
An possit eodem actu appetere finem & media. 4. 37
Volitio medior. non semper causatur à volitione finis. 4. 48
Quid sit voluntatem ferri in finem viâ resolutionis & viâ compositionis. 4. 47
Potest voluntas eodem actu velle & nolle diversa. 4. 50
Implicat volun. operari sine præviâ cognitione obiecti. 5. 9
Voluntas potest ferri in obiectum apprehensum sola cognitione affirmativa facultatis. 34. non potest mereri vel demereri circa obiectum sola cognitione sensitiva apprehensum: 38. Ad operationem voluntatis sufficit simplex obiecti apprehensio. 58. non ad liberam operationem. 5. 61
Ad hanc non requiritur imperium, sed sufficit iudicium. 62
Effectivum volitionis principium totale, non potest esse phantasma. 74. nec ipsum obiectum. 5. 76. 77.
Actuum indeliberatorum voluntatis principium totale effectivum non est sola notitia obiecti. 5. 80
Voluntas effectiue à seipsa tantum movetur. 5. 91. & seq.
Quomodo voluntas ab obiecto moveatur. 5. 9. & seq.
Voluntas ab intellectu movetur quoad specificationem non autem quoad exercitium: 5. 95. & 6. 102
Est productiva perfectiorum & perfectiorum actuum, non quoad entitatem sed quoad specificationem. 5. 111
Movet potentias sibi subiectas, imperatiue tantum. 5. 121
Non continet eminenter in se earum perfectiones. 5. 123
Cur sola voluntas ceteris potentijs imperare possit. 5. 125
Sub imperium volun. non cadit primus actus intellectus. ibid.
Voluntas est principium univrsale solum in imperando, non in exequendo. 5. 129
Voluntas divina gratiâ efficaciter promota adhuc libera ac domina sui actus est: 6. 1
Libera à necessitate, non tantum à coactione. 6. 2
Gratia quidem voluntati necessaria, non necessitans. 9
Voluntas post lapsum non est libera à miseria. 10
Est facultas activa potens seipsam ad utrumlibet flectere ac determinare. 16. à voluntate peccatum non abstulit nisi gratuita. 17. non regula rationis, nec vim electivâ 6. 18
Voluntas quâ natura, vel quâ libera spectatur. 20. quâ necessaria, quâ libera physice vel moraliter. 21
Æquilibrium libertatis in vario statu expenditur. 6. 22
Voluntati unde facilitas vel difficultas operandi. 23. concupiscentia & gratia in voluntate facilitanda discrimē. 6. 24
Solius volun. est procurare bonum totius suppositi. 6. 47.
Voluntas nullo obiecto in particulari extra Deum clarè visum determinatur. 6. 47
Voluntatis creata libertas in eo sita est, ut positis omnibus ad agendum prærequisitis adhuc possit operari vel non operari in sensu composito. 6. 27. & seqq.
Voluntas libera habet in potestate suâ tollere à se motionem Dei. 31. per Conc. Trid. 33. Subordinatio causa 2. ad causam 1. salvatur per motionem concomitantem. 6. 34
Duplex genus requisitorum ad agendum. 6. 35
Voluntatis libertati obest necessitas antecedens. 36
Illam liberam antecedenter complet gratia præveniens. 37
Cum quâ stat libertas ad opera supernat. ita ut voluntas determet se potius quàm gratiam ad exercitium. 6. 39
Voluntati soli tribuenda suspensio exercitij. 40. non item ipsi opus supernat. sed gratia simpliciter, ac potiore iure quàm concupiscentia tribuatur peccatum. 6. 42
Ad actus supernat. volun. necessaria est præmotio, non physica, sed moralis. Voluntas non potest se determinare, absque condeterminatione causæ primæ. 6. 34 à nullo obiecto extra Deum clarè visum determinatur in particulari. 47. à quo igitur quoad exercit. 6. 62
Voluntatis indifferentia activa est forma libertatis. 6. 54
Si concursus Dei independenter à voluntate nostra nobis offerretur, necessario ageremus. 75. ut voluntas liberè operetur, non sufficit quacunque cognitio. 6. 56
Sed necessaria est cognitio obiectivè indifferens ad oppositas rationes contrarias vel contradictorias. 6. 59
Nullum iudicium prædicum præcedens liberum actum volun. potest illam determinare quoad exercitium. 6. 63
Voluntas actū exercet libertatem, cum actū operatur. 66
Tribus actibus voluntas fertur in suum finem. 8. 1
Intentio est solius voluntatis. 2. Voluntas est principium effectivum fruitionis seu delectationis: 8. item tristitia. 8. 9
Voluntas non necessario delectatur vel tristatur de obiecto per cognitionem tantum applicato. 8. 15
Delectatur tamen vel tristatur necessario de illo, si per amorem vel detestationem applicetur. 8. 16
Voluntas non hoc ipso quod delectatur de obiecto amoris, delectatur etiam de ipso actu. 19. eodem actu potest intendere finem distinctè & eligere medium. 8. 24
Solius voluntatis est proprium eligere. 9. 3
Potest voluntas ferri in medium minus utile, relicto utiliori. 11. non potest amare possibile cognitum ut impossibile: 28. potest elicere affectum inefficacis prosecutionis circa impossibile apprehensum sub hypothese possibili. 9. 28
Circa idem obiectum potest mereri & demereri. 9. 28. 34
Voluntas impossibilium dicitur conditionata, non ex parte ipsius voluntatis, sed ex parte obiecti. 9. 36
Voluntatis consensus consequitur actum consilij. 10. 4
Hic non distinguitur necessario ab electione. 10. 5
Usus voluntatis quid sit. 7. Activus partim præcedit, partim subsequitur electionem mediorum. 10. 10
Ordinario modo operandi, voluntas distincto actu eligit medium, ab eo, quo potentias applicat ad opus. 10. 13
Implicat separare tendentiam voluntatis ad obiectum materiale à tendentia ad obiectum formale. 14. 65
Actus volun. internus liberè elicitus non potest fieri ex bono malus, intrinsicè invariatus physice. 14. 73. 87
Voluntas potest eodem actu moveri propter duo motiva diversarum virtutum. 14. 203
Voluntatis disparata motiva duplicis sunt generis. 214
Voluntas uno actu potest ferri in obiectum honestum propter ipsam honestatem obiecti, & alio actu extrinsecè ordinare precedentem actum in finem malum. 14. 219
Voluntatis actus qui fertur in obiectum intrinsicè malum sub conditione, si à Deo non prohibetur, malus est. 15. 12
Duplex conformitas nostra voluntatis ad divinam. 15. 93
Tentatur conformari voluntati divine, quâ absolute vult nos ali-

E T V E R B O R V M.

nos aliquid velle. 98. non quando sub ea conditione tantum vult, si nos velimus. 15. 100
 Nunquam licet difformari à diuina voluntate in adimplerone sui voluti, licet non tenemur practice conformari ut adimpleatur. 15. 103
 Licet difformari permisso à diuina voluntate, non permissioni permittenti. 15. 105
 Non licet difformari à diuina voluntate in voluto formali, licet in materiali, affectu simplici & conditionato. 15. 107
 Omnis actus humanus conformatur voluntati diuine in voluto formali. 15. 107
 Voluntas creata est indifferens actiue non passiuè. 21. 72
 Relicta cum solo cõocursu generali, necessario diligeret Deum clare visum non ex motiuo naturali. 26. 308
 Voluntati indebitum quodcumque auxilium datur per Christum. 26. 2
 Voluntas seipsam flectit ad usum gratie. 26. 9. 452
 Voluntas sibi relicta pulchram honesti formam adamat, ad heroicam virtutem non adspirat. 26. 11. 76
 An voluntati tribuenda potestas non peccandi? Ipsa est causa meriti minus principalis; demeriti vero principalis moralis totalis deficiens. 26. 30
 Potentia & impotentia moralis declaratur. 26. 205
 Voluntas quam habet necessitatem peccandi. 335
 Nec alia mens Augustini passim. 352
 Voluntas se flectit ad operandum opera salutis, & similes propositiones quo sensu vera. 26. 452
 Voluntas an seipsam discernat? totaliter deficit, minimum efficit. Gratia discernit positiuè principaliter. 454
 Voluntas non necessitatur efficaci gratia. 27. 20
 Eius libertas cum gratia conciliatur per scientiam mediam captu facilem. 28. 22. 162. & 27. 20
 Voluntas cum auxilio sufficienti habet omnia per modum actus primi requisita, saltem in potentia. 28. 51
 Voluntate tribuendum opus gratie. 35. 7
 Voluntas per vires gratie determinat seipsam ad actum meritorium. 35. 9
 Voluntatis & gratie concordia summam. 35. 10

V O L V N T A R I V M.

Quid sit voluntarium. 3. 1
 Deratione voluntarij est, ut habeat prauiam cognitionem operantis. 3. 2
 Primus etiam actus voluntatis est voluntarius. 3. 4
 Voluntarij & voluti discrimen. 3. 5
 Quo sensu dicatur amor beatus voluntarius beatis. 3. 6
 Appetitio voluntatis dicitur voluntaria, non voluta. 3. 7
 Voluntarij & spontanei discrimen. 3. 8
 Multiplex voluntarium. 3. 9

Voluntarium à libero separari potest, non è contrà. ibid.
 Quale voluntarium in brutis reperitur. ibid.
 Voluntarium necessarium perfectius est in genere natura, voluntario libero. Liberum voluntarium perfectius est in genere moris, quàm necessarium. 3. 11
 Voluntarium indirectum quid sit? 3. 12. non est idem, quod voluntarium in causa. 3. 12
 Voluntarium purè priuationum dari potest. 3. 24
 An voluntarium dari possit, absque omni actu intellectus. 3. 35
 Ad rationem voluntarij non requiritur formalis aduertentia rationis. 3. 37
 Requiritur tamen virtualis. 3. 37. 39
 Qualis influxu voluntas in voluntarium influere debet. 3. 53
 Voluntarium aliud mediatum, aliud immediatum. 3. 60
 An peccata nostra possint dici voluntaria Deo. 62
 Esse voluntarium, & imputabile moraliter, disting. 3. 65
 Metus potest causare inuoluntarium. 3. 130
 Idem opus potest esse voluntarium & inuoluntarium. 3. 132
 Inuoluntarium aliud efficax sub conditione, aliud inefficax etiam sub conditione. 3. 134
 Concupiscentia nullo modo causat inuoluntarium. 3. 140
 Concupiscentia auget voluntarium, & minuit liberum. 144
 Voluntarium tollitur ab ignorantia antecedente. 3. 154
 Inuoluntarium potest causari ab ignorantia inuincibili: 3. 154.
 Voluntarium causatur simpliciter ab ignor. consequ. 156
 Inuoluntarium secundum quid, potest causari ab ignorantia consequente. 3. 157
 Inuoluntarium nunquam causatur directe vel indirecte ab ignorantia concomitante. 3. 158
 Voluntarium potest causari indirecte saltem ab ignorantia concomitante, nunquam tamen directe. 3. 159

V O T V M. V S V S.

VOTVM contra consilium aliquod Christi, malum est. 23. 39
 Ut Deus votum relaxet, semper aliquam mutationem in obiecto facere debet. 33. 24
 Non omnia opera facta propter conseruationem vel utilitatem, sunt materia voti. 14. 263
 V S V S actiuus voluntatis quid sit. 10. 7
 Usus actiuus a passiuo discrimen. 10. 8
 Usus actiuus voluntatis partim precedit partim subsequitur electionem mediorem. 10. 10
 Usus actiuus voluntatis plerumque precedit iudicium practicum. 10. 11
 Usus actiuus voluntatis non necessario distinguitur ab electione. ibidem.

F I N I S.

F A C V L T A S R. P. P R O V I N C I A L I S P R O V I N C I Æ A V S T R I A C Æ S O C I E T A T I S I E S V.

CV M Sacræ Cæsareæ Maiestatis decreto omnibus & singulis Typographis & Bibliopolis, ac alijs quamcunque librariam negotiationem exercentibus serid, firmiterque inlibeatur, ne quisquam vllos libros à nostris Patribus hactenus editos, vel in posterum edendos, intra Sacri Romani Imperij Regnorum, & Dominiorum suæ Cæsareæ Maiestatis hæreditariorum fines, simili vel alio characteris genere, aut formâ, siue in toto, siue in parte recudere, vel aliò recudendos mittere, aut alibi etiam impressos adducere, vendere, & distrahere, clam, seu palàm, citra iudicium ac testimonium supradictorum Patrum audeat, vel præsumat: Concedo ego MICHAEL SUMMERECKER Societatis IESV per Austriae Prouinciam Præpositus Prouincialis (potestate mihi ad id facta ab Admodum R. P. N. Generali Mutio Vitellesco) solus BALTAZARI BELLERO Duacensi Typographo facultatem excudendi CVRSVS THEOLOGICI Tomum tertium de vltimo fine hominis, ac medijs ad eum conducentibus, & impedimentis ab eo auertentibus à R. P. FRANCISCO AMICO Societatis Nostræ Theologo conscriptum, atque à deputatis ad id Patribus lectum, & approbatum. In quorum fidem hoc ei testimonium, & Priuilegium ad decennium manu nostra subscriptum & sigillo munitum dare volumus.

Viennæ 27. Ianuarij. Anno M. DC. xxxv.

MICHAEL SUMMERECKER.

